Digitized by Google

ANT. MASSAE GALLESII CIVIS ROMANI.

AD FORMVLAM CAMERALIS OBLIGATIONIS LIBER.

D. BENEDICTI DE BARZIS

Peruſini, Sigiſmundi Romanorum Imperatoris à conſilijs, Tractatus de Guarentigia.

D. ANTONII A CANARIO

Tractatus de executione Inſtrumentorum.

EIVSDEM ANTONII MASSAE

Sermo de Annatis.

OMNIA INDICIBVS ALPHABETICIS in hac poſtrema editione illuſtrata.

Ex Legato Ill.mi Cocini

ROMAE, Apud Hæredes Aloiſij Zannetti. MDCVII.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

ANTONIVS MASSA
IOANNI BAPT.
CICADAE.

Tituli ſancti Clementis presbytero Cardinali, viro ampliſſimo S. D.

MVLTOS mihi vſu venit audire, Antiſtes ampliſſime, qui mirarētur, quid eſſet, quod ex tam multis doctis atq. exercitatis Rom. Curię pragmaticis nemo adhuc de facultate forenſiū diſceptationum, quibus ſacerdotiorum controuerſiæ ac iudicia continentur, ideſt de beneficiaria praxi, quæ alibi quam in hoc Pontificio foro, ſeu Romana Curia parum eſt nota, iuſtum aliquem, & quaſi proprium librum cōſcripſerit: &, id quod magis admirandum eſſe dicebant, ea, quæ hac de re ſcripta extant, omnia nullo ordine ſint ita confuſa, & conciſa, vt raptim ſcripta, & quaſi temere (vt ſic dicam) conſarcinata eſſe videantur: cum tamen nemo dubitet, quin illi fuerint viri alioquin docti, qui eam rem attigeruut. Quis enim aliter exiſtimaret de Aegidio Bellamero, cuius cum in omnes Pontificii iuris libros extent præclari Commentarii artis, & ordinis pleni, quas Lecturas vocant: iudicia tamen pronuntiata, & ſentētiæ Auditorii Rotæ, quas deciſiones appellamus, ab eodem Bellamero collectæ, maiori ex parte ſunt obſcuræ, conciſæ, & plerumque nullis legibus aut rationibus munitæ, & confirmatæ; quaſi caſu, & temere coaceruatæ, & proiectæ: quales etiam, quas antiquas, ac paulo minus quas nouas appellant Rotæ deciſiones eſt videre. Cum vero illi eius rei cauſam a me-

requirerent, & ego quam putabam illis explicarem, & facti rationem redderem, viſi ſunt acquieſcere, & deſinere mirari: dicebam enim homines quantumuis licet iuris peritos, antequam ſint in ipſo foro ſatis exercitati, non poſſe iis de rebus, quas non bene cognitas habeant, recte ſcribere: Exercitatos vero occupationibus impediri, cum eis non ſuperſit tempus, vt quæ velint, ordinate, ac diſtincte conſcribant: Et ea, quæ extant, ab illis magis memoriæ cauſa, cum animaduerterentur, notarenturque, in commentariola, id eſt, breuiaria quædam congeſta fuiſſe, quam vt ea quaſi perfecta opera edi, & peruulgari vellent. Hoc veriſimilius fit ex iis, quæ temporibus noſtris vidimus accidiſſe. Nam quæ circunferuntur Felyni in Cancellariæ regulas notæ, nihil minus, quam Felyni copiam, & concinnam diſpoſitionem habentes, Caſſadori deciſiones, Caccialupi de penſionibus, & vnionibus, Staphilei de litteris apoſtolicis, Falconis de reſeruationibus opuſcula illa, rudia prorſus, & inordinata, non ſunt ab ipſis auctoribus, dum viuerent, edita, ſed illis e vita diſceſſis cum in eorum quaſi ſuppellectile reperirentur, ob auctorum excellentiam, qualiacunque eſſent ab hæredibus, & amicis ſunt peruulgata. Quamobrem nulla in eos culpa ex librorum vitiis eſt conferenda, qui non vt ederentur, ſed vt ſuis ſtudiis, & rationibus inſeruirent, ea priuatim ſibi comparauerant. Hæc autẽ mihi ſæpe ac multum cogitanti cauſa fuit, cur tamdiu diſtulerim tempus edendi, & peruulgandi eiuſmodi illas meas ad formulam obligationis Camerali (vt hoc verbo vtar, quo ſæpius vtendum eſt) obſeruationes, memoriæ, minuendique laboris cauſa comparatas, quas olim tibi eam iuriſdictionem exercenti, amplam quidem, & maxima cum dignitate coniunctam, cui qui præſit, eum Auditorem Cameræ appellamus, neſcio per quem enuntiatas, & patefactas, vt pote ad tuam illam iuriſdictionem maxime ſpectantes, edere ſum pollicitus. Semper enim veritus ſum, ſi viuens res eiuſmodi mea ſponte exire, atque in vulgus emanare

nare pateret, ne non dignus eam videret excuſationē;
qua, vt ſupra dixi, excellentium virorum memoria ab omni reprehenſione vindicatur. Nam mihi M. Catonis in mentem veniebat, a quo A. Albinus iuſte reprehenſus eſſet, qui cum res Romanas oratione græca ſcripſiſſet, veniāque, ſi quid eſſet erratū, poſtulaſſet: homo ſum (inquiens) Romanus, natus in Latio, græca oratio a nobis alieniſſima eſt. Ne tu (inquit Cato) Alue nimium nugator es, cum maluiſti culpā deprecari, quam culpa vacare. Nā petere veniam ſolemus, aut cū imprudentes errauimus, aut cū cōpulſi peccauimus. Te (inquit) oro quis perpulit, vt id committeres, quod prius quam faceres, peteres vt ignoſceretur? Quā quidem ipſe reprehēſionem eo magis extimu i, quod viderem Ludouicum Gometium a multis vituperari, qui librum illum ſuum de certis Cancellariæ regulis inſcriptum, vt gloriola ſua frueretur, viuens in lucem protulit: effecitque vt nonnulli qu neſciunt eum hominē hic pertenui fuiſſe exiſtimatione, egregiā quandam ſibi laudem quærere videantur, cū in libris, quos in dies pariūt multos, & emittunt: Gometium, atque adeo eminentiſſimum illud Romæ Auditorium modo in hac, modo in illa quæſtione male ſenſiſſe arguunt. Ego quidem non diffitebor Gometium multas de ſuis in eo libro ineptias inſeruiſſe, quinimmo addam (id quod mihi conſtat) in referendis collegii argumentis, & deciſionibus eum plerumque falſum eſſe: ſed qualiſcunque ſim, ſi liberet, & vacaret in minimis rebus, atque tenuiſſimis operam conſumere, facile oſtendere poſſem, glorioſos iſtos milites, qui Gometium inſectādo ſuam virtutem atque adeo ferocitatem oſtentare non ceſſant, cum alijs in locis, tum in eiſdem ſæpius, in quibus Gometium reprehendunt, & veritatis expertes, & lapſos turpiter fuiſſe. Sed ad me ipſum animum referens, cœpi non deſperare veniam, vel Catonę ipſo iudice, quam mihi certe æquus lector dabit: cum hoc non mea ſponte, ſed efflagitatione compulſus faciam. Quæſiuerant enim a me probi aliquot iuuenes agendarum cauſarum

ſtudioſi, nunquid haberem obſeruatum, quod eis impertiri poſſem. De Camerali obligatione, re quidem frequentiſſima, ſed de qua nemo adhuc data opera, & quaſi ex propoſito aliquid conſcripſerint, ingenue faſſus ſum habere me nonnulla, quæ memoriæ cauſa in Commentariolum retuliſſem: vt, vbi opus foret, mihi præſto eſſent: quemadmodum feci alijs quoque in rebus fere omnibus quæ ſunt in iudiciaria exercitatione frequentiores: qualia etiam pleroſque alios collecta, & ad manum parata habere certo ſcio. Quo enim alio pacto poſſemus vnius diei, aut alterius ſpatio ex Rotæ præſcripto, de quatuor, ſex, octo, decem, & interdum pluribus cauſis iudices edocere, ſi huiuſmodi quaſi ſupellectilem in memoriæ ſubſidium paratam non haberemus, & ſi omnia tamquam noua de integro ex libris repetenda eſſent, & ediſcenda? oblatam autem occaſionem iuuenes illi tenentes ſummopere petierunt, vt eis illa legendi facerem poteſtatem. Adhuc non videor mihi vlla eſſe accuſatione dignus, ſed aliqua potius laude, ſi iuuenibus diſcendi ſtudioſis, mei amantiſſimis, honeſtam rem petentibus non denegaui. Cum perlegiſſent, vt lecta liceret exſcribere, maiorem in modum contenderunt. Hic ſubſtiti, monens eos, & rogans vt petitioni modum facerent, & ignoſcerent recuſanti: cum eſſet res informis, imperfecta, in compendium congeſta magis, quam compoſita, eo conſilio comparata, non vt in forum exiret, ſed vt domi permaneret, quæ propterea ignorantię mihi, & imprudentiæ notam inurere poſſet: præſertim apud nonnullos me longe doctiores, & magis exercitatos, qui, vt de ipſi compertum habebam, multo plura, & meliora in eandem ſententiam obſeruaſſent, & notauiſſent. His non acquieuerunt illi, ſed quaſi theſaurum inueniſſent, aiebant nolle ſe, quod inuentum haberent, alibi quærere: ſi pergerem negare, ſuperbiæ, & inhumanitati tribui poſſe hominis eorum ſtudio inuidentis, omniaque ſua ſibi priuatim retinentis, & ſupprimentis. Quid facerem, homo præſertim natus, inſtitutus, paratus ad

bene

bene promerendum, qui nulla ex re maiorem capio voluptatem, quàm ex oblata occaſione non amicis ſolum, ſed alienis etiam gratificandi? Itaque cum in alterutram partem peccandum eſſet, in eam peccare malui, quæ ali qua bonitatis excuſatione minus periculoſa videretur: & eorum voluntati, ac potius efflagitationi ſum obſecutus: ea tamen conditione lata, vt expectarent tantiſper, dum libellum doctioribus aliquibus oſtenderem, à quibus admoneri poſſem, ſi quid, non dico minus ornate, aut eleganter, cum ornatui, aut elegantiæ nihil ſit inſeruitum, ſed minus vere ac recte poſitum eſſet. Quod cum feciſſem, nec amplius differre liceret, librum tuo nomini, Vir ampliſſime, dicatum illis edendum conceſſi. Inter eos autem, quibus legendum librum obtuli, fuerũt, quos honoris cauſa nomino, Iacobus Puteus, & Sebaſtianus Pighinus presbyteri Cardinales, viri ſapientia, & dignitate ampliſſimi: ac Ioannes Baptiſta Guidobonus Rotæ Auditor, vir omni gradu honoris dignus, qui eum mihi non modo viſum, ac lectum, ſed multis etiam locis auctum remiſit. Hos tres potiſſimum hac in re rogandos & conſulendos duxi, propter ſummam cum in cæteris, tum in hoc genere prudentiam, quam conſecuti ſunt in eo tribunali, diu alius poſt alium locum Auditoris obtinentes, donec eos ſpectata virtus in altiori dignitatis, & honoris gradu collocauit. Hæc mihi fuit, Antiſtes Ampliſs. edendi libri cauſa prope neceſſaria; hoc in ea re conſilio vſus, hanc ſum ratione ſecutus: Tu vero pro tua ſingulari humanitate, quemadmodum me in tua fide, & clientela iampridem eſſe meminiſti, ita huius libri, quem tuo nomini inſcripſi & dedicaui, patrocinium ſuſcipere ne graueris: vt tuę dignitatis quaſi clypeo a maledicorum telis & voculis tutus in forum, ſi modo foro dignus eſt, prodire poſſit. Vale.

Digitized by Google

VLYSSES BASSIANVS Ad Lectorem.

SI liber eſt quiſpiam, candide Lector, qui commendatione non egeat, hic certe in primis eſt, qui ea, quam præſefert inſcriptione, & Auctoris nomen, & rei argumentum declarat: ex quibus quanta poteſt maxima libri commendatio, non obſcure colligitur. Itaque Auctoris optimi præſtantia, non huius modo forenſis exercitationis, ſed omni plane litterarum, & liberalium artium genere excellentis, libriq. argumento maxime illuſtri prætermiſſis quæſtionum capita toto libro copioſe, & eleganter tractata ordine ſubijcientur: vt totius operis ſumma, atque in ſuas quaſque partes diſtributione propoſita, præclarã quoque ſcribendi rationem & ordinem, quam Auctor hic noſter perſecutus eſt, vno aſpectu percipere poſſis: id quod ex ſola inſcriptione non poteras.

Totius libri diuiſio & ſumma.

HIc igitur aureus ad Cameralis obligationis formulam liber, ſiue tractatus in tres partes varijs diſtinctas quæſtionibus diuiditur.

Prima pars quæſtiones continet ad rei de qua agitur, præcognitionem pertinentes.

Secunda quæſtiones ad vnamquamque particulam

ticulam formulæ obligationis Cameralis explicandam.

Tertia vero pars in plures quaſi articulos deducta eſt, quæſtiones proceſſum ipſum executionis Cameralis explicantes continens. Poſtremo, vt nihil deſiderari poſſit, adſcripta eſt noua, & omnibus plane vinculis obſtringens obligationis formula, quam plurimis clauſulis, & cautionibus ad veterem illam ab Auctore adiectis, quam (ſi libet) Galleſij formulam appellare poſſis.

Digitized by Google

QVÆSTIONES PRIMÆ PARTIS.

Propoſita ipſius obligationis definitione, ſeu deſcriptione, quærit.

1 *Deceat ne inter bonos viros arctioribus obligationum vinculis uti.* *pag.* 7
2 *Quæ fuerit cauſa componendi obligationis Cameralis formulam, quæque ſit eius vis, & quid differat à guarentigia, & confeſſionato inſtrumento.* 12
3 *An obligatio Cameralis contractui nullo adiecta, poſſit aliquid operari.*

Quæſtiones ſecundæ partis.

Ad primam obligationis particulam.

1 *AN & quatenus vis obligationis Cameralis tranſeat ad hæredes creditoris, & contra hæredes debitoris.* 30
2 *An huius obligationis efficacia tranſeat contra particulares ſucceſſores debitoris, bonorumq. obligatorum tertios poſſeſſores, & ad ceſſionarios creditoris, ac nominatos ab eo.* 37
3 *Quid operentur illa verba: Ac omnia, & ſingula ſua, & ſuorum prædictorum bona* *mobi-*

Digitized by Google

mobilia, & immobilia, quæcunque præſentia & futura. 38

Ad ſecundam.

1 *AN id, quod eſt in vſu vt vigore ſubmiſſionis debitoris procedi poſsit contra obligatum etiam in loco, vbi proceditur, non repertum, & extra locum deſtinatæ ſolutionis ſuſtineri poſſit de iure, an vero conſtet ex ſolo vſu.* 39

2 *An virtute ſubmiſſionis poſſit clericus conueniri in foro ſeculari ſaltem vt detur executio realis contra ipſius clerici bona temporalia.* 43

3 *An vigore ſubmiſſionis procedi poſſit in quibuſcunque locis, prout generalis eſt ipſa ſubmiſſio, etiam ſi ſint loca diſtantiora expreſſis.* 44

4 *An ſubmiſſio obliget hæredes, vt ipſi quoque non posſint declinare forum.* 45

Ad tertiam.

1 *QVid ſignificent illa verba: Et earundē curiarum quamlibet in ſolidum tam coniunctim, quam diuiſim.* 46

2 *An vna ex pluribus vijs in obligatione poſitis intentata, illa dimiſſa, poſsit alia procedi.* 47

3 *Quomodo intelligenda ſint verba per quæ debitor*

bitor paciſcitur,& vult poſſe moneri,& excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium ſæculare deponi. 50

4 *Quomodo intelligantur verba, quæ debitor conſentit,& vult ſe, & ſuos prædictos poſſe cogi, compelli, conſtringi,arreſtari,capi, incarcerari, & detineri.* 54

5 *Quare in obligatione Camerali non ad poſitũ eſt etiam pactum per quod poſſit haberi executio etiam ſuper temporalibus, ad quæ deuenitur niſi in ſubſidium.* 55. & ſeq.

6 *An pactum appoſitum quòd perſona poſſit carcerari,iure valeat.* 57

7 *An pactum valeret, quòd clerici etiam incurrerent pœnã priuationis beneficiorũ.* 58

Ad quartam.

1 *AN ſit abſolute verum, quod contra obligationem Cam. opponi non poſsint aliæ exceptiones,præter quam falſitatis,quietationis,& ſolutionis: ſi non quæ nam aliæ opponi poſſunt.* 59

2 *Quid dicendum de exceptione ſimulationis, compenſationis,retentionis,& mutuæ petitionis.* 65

3 *An executio obligationis Cam.retardetur propter nonnulla ſuperuenientia, quæ non opponuntur contra ipſum inſtrumentum,& in eo contentam obligationem, ſed ſolummodo ad executionem aliquo modo limitandã ſeu impediendam.* 70

4 *Quid agendum, vbi opponitur aliquid ex ijs,*

quæ

quæ non ſunt recipiẽda, & an recepta, admiſſaq. aliquem pariant effectum. 74

Ad quintam.

1 *QVo iure ſuſtineri poſſit conſtitutio procuratorum, vt poſita in obligatione Camerali.* 77.& ſeq.

2 *An mandatum poſitum in obligatione Camerali, per conſtituentem reuocari poſſit: & ſi non poſſit reuocari per eum viuentem, an finiatur morte ipſius conſtituentis: & ſi non finitur morte an per hæredem reuocari poſſit.* 81

3 *An qui promiſit notario ſtipulanti pro abſente, is poſſit promiſſionem, & cum ea mandatum in obligatione Camerali factum reuocare ſaltem antequam per illum abſentem facta ſit acceptatione.* 84

Ad ſextam.

1 *AN pactum promittentis non reuocare procuratores, additio etiam iuramẽto, valeat, ita vt promittens teneatur illud inuiolabiliter obſeruare.* 87

2 *An in forma Cameræ obligatio iuramenti relaxatio ſit concedenda.* 90

Quæſtiones tertiæ partis.

De Præambulis ipſius Proceſſus, Hoc eſt, De Inſtrumento.

1 *QVale debeat eſſe inſtrumentum exequendum.* 93

An

2 *An pro obligationis Cameralis habenda executione, de neceſsitate debeat produci publicum inſtrumentum.* 96

3 *An debitor cogi poſsit, vt faciat inſtrumentũ cum obligatione Came. ſuo creditori.* 102

4 *Si quis inſtrumentum promiſit alteri obligaturum ſe illi ad ſoluendum certam ſummã vel aliquid faciendum, adiecta Camerali obligatione, poterit ne contra illum peti dicta obligationis executio, vt cogatur ad ſoluendum ſummam vel faciendum rem promiſſam?* 104

5 *An narratio inſtrumenti in oblig. Cam. facta ſatis ſit abſque eo quòd inſtrumentũ ipſum producatur.* 106

2 *De vi, & efficacia inſtrumenti obligationis Cameralis.* 108. & ſeq.

3 *De perſona petente executionem.* 116. & ſeq.

4 *De iudice exequente.* 119

5 *De perſona obligata.* 120

Quæ circa vnumquodq. horum conſideranda ſint, cum varijs quæſtionum diuerſarum definitionibus. ibid.

De proceſſu ipſo.

1 *AN, & quando extenſio inſtrumenti obligationis Cameralis facienda ſit.* 121

2 *Quo pacto intelligatur inſtrumentum eſſe liquidum.* 125

3 *Quomodo facienda ſit liquidatio.* 126

4 *Quando, & infra quantum tempus liquidatio facienda ſit.* 127

An

5 *An ſuper liquidatione proferenda ſit iudicis ſententia, antequam inſtrumenti, vt liquidi, executio peti poſsit.* 128
6 *An ſi contingat eſſe proceſſum ad executionẽ, liquidatione prius non facta, ex eo reddatur proceſſus nullus.* 129
7 *Qui modus obſeruandus ſit in executionis proſecutione.* 134
8 *An procedi poſsit ad excommunicandum eũ, quem non conſtet habuiſſe vnquam notitiam obligationis de ſe per procuratorem factæ.* 135
9 *An proferenda ſit excommunicatio, & an valeat prolata in eum, quem certum ſit non eſſe pariturum.* 140
10 *Cur reo confeſſo ſtatuatur ad ſatisfaciendũ terminus trium dierum. Item aliarum incidentium quæſtionum reſolutiones.* 142
11 *Modus & ratio procedendi vſque ad finem in obligatione Camerali.* 143. *& ſeq.*

Quæſtiones varię poſt proceſſum incidentes.

1 *AN ſi obligatio non habeat ſolutioni faciendæ diem adiectum, & proceſſum ſi contra obligatum aliter non monitum, confeſſato debito per procuratorem, ita obligatus teneatur actori ſoluere expenſas.* 152
2 *An ſi fuerit proceſſum contra debitorem abſente vigore inſtrumenti obligationis aliunde adlati, & non recogniti, propterea proceſſus ſit inualidus.* ibid.
3 *An ſponte ſoluendi, & exceptionem releuantem*

tem

tẽ habenti, quæ tñ contra oblig. Camer. admitii non debeat, detur poſtea repetitio. ibi.

4 An obligatio Cameralis executione interpoſita appellatio aliquid operetur. 154

5 An excõicatus ob non implementum obligationis Cameralis audiatur opponens nullitatem excommunicationis, & proceſſus. 156

6 An quis per ſolum lapſum temporis cõceſſi reincidat in excommunicationem priſtinam, vel de nouo ſit excommunicandus. 157

7 An immiſſo creditore in poſſeſſionem bonorũ debitoris abſentis vigore oblig. Cam. debitor poſtea petens ſibi reſtitui poſſeſſionem, reficiendo expenſas, & cauendo de iudicio ſiſti, ſit audiendus. 158. & ſeq.

8 An immiſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris ob Cam. obl. efficiatur poſſeſſor, vt lucretur fructus, & ei competant interdicta poſſeſſoria. 159

9 An creditor qui nulliter immiſſus eſt in poſſeſſionem bonorũ debitoris, ob minus ſolẽnẽ immiſſionem, poſſit vti iure retẽtionis. 161

10 An ſequeſtrum, antequã inſtaretur pro executione obl. Cam. factum, ſit poſtea data ſatiſdatione relaxandum, inſtante creditore pro prædicta executione. 163

11 Quo pacto obtineatur executio immediate ſuper bonis, vel iuribus hypothecatis iuxta pactum in noua Auctoris formula adiectum. 163

ANTONII MASSAE GALLESII CIVIS ROM.

Ad Formulam Cameralis obligationis Liber.

SVMMA PROOEMII.

1 *Deſcriptio formulæ obligationis Cameralis continens formalem,& finalem cauſam ipſius.*
2 *Incertus eſt auctor obligationis, in forma Cameræ.*
3 *Obligatio in forma Cameræ diuerſis temporibus compoſita fuit,& perfecta.*
4 *Tenor ipſius formulæ obligationis Cameralis, qua nunc vulgo vtuntur, diuiſus in ſex partes, ſiue clauſulas.*

CVM obligationis eius quæ vulgo appellatur in forma Cameræ, vſus iam fit fere vbiq. frequētiſſimus, & doctorum (quos quidem ego viderim) nemo hactenus de illa, eiuſq. virtute,& efficacia data opera tractauerit, operæ pretium facturum me eſſe arbitratus ſum, ſi quæ de ipſa obligatione, eiuſq. vſu mihi occurrebant, quam breuiſſime exponerem. Vt autem clarius intelligi poſſint quæ dicentur, fortaſſe non erit ab re, ſi figura quadam deſcri-
1 bamus: †Eam obligationem eſſe formulam quandam ex multis iuridicis cautionibus, incerto auctore, diuturno vſu Romanæ Curiæ compoſitam: quæ contractuum inſtrumentis adiecta facit, vt ceſſatores per iudicem facilius cogi poſſint ad complendum promiſſa. Dixi,
2 incerto † auctore, & diuturno vſu Romanæ Curiæ compoſitam, quia, præterquam quod non eſt eius cer-

tus auctor, inſuper certum eſt eam, qualis nunc eſt in
3 vſu, † non fuiſſe vno, & eodem tempore ordinatam; ſed per varia additamenta, & (quemadmodum veriſimile eſt) prout diuerſarum cauſarum experientia docuit, in hanc formam eſſe redactam. Quod ex infra dicendis clarius apparebit.

Non autem extra propoſitum vagemur, neve quiſquã à me præter ea, quæ ſint ad rem, de qua agitur, neceſſaria, expectet; illud proponendum eſſe cenſui: me nihil de ipſis contractibus, quibus forma hæc adijci ſolet, eſſe dicturum. Sed ſuppoſita præcognitione naturæ, validitateque, vel inualiditate cuiuslibet contractus, cui obligatio ipſa ſit adiecta, conabor exponere quid iuxta illos poſita obligatio hæc efficit: ſimiliter facturus & de iuramento, & renuntiationibus, nec non conſtitutione procuratorum, & alijs clauſulis, quæ huic formulæ inſeruntur, de quibus cum plerique alij, non minus docte, quam abundanter tractauerint, nihil attingam, niſi quatenus concernant effectus, quos talia huic obligationi inſerta, & prout in ipſa obligatione continentur, de iure pariant.

Vt autem omnia dicẽda ſint euidentiora, melius erit,
4 ſi quo nunc vtuntur, ipſius formulæ † tenorem deſcriptum proponamus. Eſt autem huiuſmodi.

FORMVLA OBLIGATIONIS QVAE nunc eſt in vſu ſex partibus, ſeu articulis conſtans.

PARS PRIMA.

1 PRO quibus omnibus, & ſingulis tenendis, complendis, & inuiolabiliter obſeruandis, idem A. debitor ſe ipſum, & ſuos in poſterum hæredes, & ſucceſſores, ac omnia & ſingula ſua, & ſuorum prædictorum bona, mobilia, & immobilia quæcunq. præſentia, & futura dicto B. præſenti, vt ſupra, pro ſe, ſuisq. hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunq. ſtipulãti & recipienti obligauit & hypotecauit.

† Ac

2 † Ac etiam Curiæ cauſarum Cameræ D. N. Papæ, eiuſque Camerarij, Vicecamerarii, Auditoris, Viceauditoris, Regentis, Locumtenentis, & Commiſſarij, ac omnium & ſingularum aliarum Curiarum Eccleſiaſticarum & ſecularium, vbilibet conſtitutarum iuriſdictionibus, & coertionibus, compulſionibus, iuribus, rigoribus, ſtylis, & meris examinibus ſuppoſuit, & ſubmiſit.

3 † Per quas quidem curias, & earum quamlibet inſolidum tam coniunctim quàm diuiſim, voluit, & expreſſe conſenſit, ſe & ſuos prædictos poſſe, & debere cogi, compelli, conſtringi, moneri, & excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium ſeculare deponi, arreſtari, capi, incarcerari, & detineri, vno & eodem tempore, vel diuerſis temporibus, & per diuerſorum temporũ interualla, vſque ad plenariam, & integram ſolutionem prædictorum mille ducatorum auri, ac omnium & ſingulorum damnorum, intereſſe, & expenſarum, prædictarum, occaſione præmiſſorum forſan, vt ſupra, faciendorum, patiendorum, & ſubſtinendorum refectionem, & reſtitutionem: ita tamen quòd executio vnius Curiæ executionem alterius non impediat, nec retardet, iure dicẽte, quod vbi iudicium inceptum eſt, ibidem finem accipere debet, & qualibet alia iuris, & facti exceptione in contrarium faciente non obſtante.

4 † Renuntiauit inſuper idem A. omni & cuilibet exceptioni doli mali, vis, metus, fraudis, læſionis, & machinationis, & mille ducatorum auri de Camera, ex cauſa præmiſſa ſibi, vt præmittitur, nõ mutuatorũ, & per ipſũ non habitorum, non receptorum, & non numeratorum, ſpeique futuræ habitationis, & receptionis, & numerationis eorundem, præſentis contractus non ſic, vt præmittitur facti, celebrati, & initi, & aliter, aut plus vel minus fuiſſe factum, vel dictum, quàm recitatum, & e contra, omnibuſque aliis, & ſingulis exceptionibus, cauillationibus, & cautelis, quibus mediantibus contra præmiſſa vel eorum aliqua, ipſe A. debitor facere, dicere, venire, aut ſe tueri quouis modo poſſet, Et ſpecialiter

A 2 iuri

iuri dicenti generalem renunciationem non valere, niſi præceſſerit ſpecialis, & expreſſa.

5 † Et ibidẽ ſtatim & incontinẽti idẽ A. debitor pro maiori cautela, & tutiori ſecuritate dicti N. creditoris, gratis, & ſponte omnibus melioribus modo, via, iure, cauſa, & forma quibus melius, & efficacius potuit, & debuit, fecit, conſtituit, creauit, & ſolẽniter ordinauit ſuos veros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores actores, factores, negotiorumque ſuorum infraſcriptorum geſtores; ac nuntios ſpeciales, & generales, ita tamẽ quòd ſpecialitas generalitati non deroget, neque contra, videlicet prouidos, & diſcretos viros dominos N. & N. Romanæ Curiæ Cauſarum procuratores, & N. & N. eiuſdem Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Notarios. omneſque alios, & ſingulos Dominos Procuratores, & notarios, qui nũc ſunt, & pro tempore futuro erunt, in Ro. Curia, quorũ nomia, & cognomina habere voluit pro expreſſis, abſentes tanquã præſentes, & quemlibet eorum inſolidum ita tamen, quod non ſit melior conditio primitus occupantis, nec deterior ſubſequentis: ſed ꝙ vnus eorũ inceperit alter eorũ proſequi, terminare, mediare valeat, & finire, ac ad effectum debito, & finem perducere ſ. ſpecialiter & expreſſe, ad ipſius Domini cõſtituentis nomine, & pro eo omni tempore & diebus feriatis, & non feriatis, in termino ſolutionis prædictorum mille ducatorum auri, poſt ipſum terminum, & quotiens prædicto N. creditori ac ſuis videbitur, & placuerit coram prædicto Camerario, Vicecamerario, Auditore, Viceauditore, Regente, Locũtenente, Cõmiſſario eiuſdẽ, & aliarum Curiarum prædictarum officialibus, Iudicibus, ſeu eorum Locum tenentibus comparendũ, ac ipſum debitum mille ducatorũ auri, vel partem ipſius ſemel & pluries confitendum, & recognoſcẽdum, & ad petendũ, audiendũ, & accipiendũ dicti dñi conſtituentis nomine oẽ præceptum omnemq; monitionem, condemnationem, ſententiam, atque mandatum, quæ, quod & quas præfati domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor, & alii Iudices, & officiales, ſeu ipſorum locum tenen.

men.& eorum quilibet contra prædictum dñm conſtituẽtem eiuſq; hæredes & ſucceſſores,ac bona prædicta facere, & promulgare voluerint, ſeu voluerit,& eis ſpõte acquieſcendum,necnõ ſubmittendũ, & reſubmittendũ, propterea ipſum dñm conſtituentem pro præmiſſis firmiter obſeruandis, Iuriſdictioni Curiarum prædictarũ & cuiuslibet earum ac ad volendum,conſentiendũ quòd ipſi domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor, Viceauditor,Regens,Locum tenens,Commiſſarius, & alii Iudices,Officiales prædicti in ipſum A.debitorem conſtitutum excommunic. ſententiam ferant,proferant,promulgent,aggrauent, reaggrauent,aliosq; proceſſus reales, & perſonales gerant, faciant quos voluerint,& dicto N.creditori placuerit,& viſum fuerit expedire,quouſque de dicto debito mille ducatorum, & expenſarum prædictarum ſibi fuerit plenarie & integre ac realiter ſatisfactum,iuxta præſentis publici Inſtrumenti ſeriem & tenorem.Et generaliter omnia,& ſingula faciendum,dicendum, gerendum, exercendum,& procurandum, quæ in præmiſſis,& circa ea neceſſaria fuerint,ſeu etiã quomodolibet opportuna,Promittens mihi Notario publico infraſcripto,vt communi,& publicæ perſonæ præſenti,ſtipulanti, recipienti, vice,& nomine omnium, & ſingulorum,quorum intereſt, interit, aut intereſſe poterit quomodolibet in futurum, ſe omni tempore ratũ, gratum, & firmum perpetuo habiturum totum id, & quicquid per dictos procuratores ſuos conſtitutos, & eorum quemlibet, actum, dictum,factum,geſtumuæ fuerit in præmiſſis, ſeu alias quomodolibet procuratum: releuans nihilominus, & releuatos eſſe volens eoſdem Procuratores, & quemlibet ipſorum ab omni onere ſatiſdandi, iudicio ſiſti,& iudicatum ſolui, cum ſuis clauſulis neceſſarijs,& opportunis, ſub expreſſa hypotheca, ac obligatione omnium, & ſingulorum bonorum mobilium, & immobilium, præſentium,& futurorum quorumcunque,ac ſub omni iuris,& facti renuntiatione ad hæc neceſſaria.

† Et præmiſſa omnia,& ſingula præſenti publico inſtrumento

ſtrumento contenta tenere,attendere,complere, & inuiolabiliter obſeruare, contraque ea,ſeu eorum aliqua, non facere,dicere,vel venire de iure, vel de facto, quouis quæſito colore, dictoſque Procuratores ſuos,vt præmittitur,conſtitutos,aut eorum aliquem,quouſq; præfato B.creditori de dicta ſumma mille ducatorũ auri vnà cum damnis, expenſis,& intereſſe prædictis,realiter,plenarie,& integre ſatisfecerit,& præmiſſa omnia & ſingula obſeruauerit, & adimpleuerit non reuocare,ſeu reuocari facere promiſit, & conuenit,ac ad, & ſuper ſancta Dei Euangelia ſcripturis ſacroſanctis per eũdem corporaliter ſponte tactis iurauit. De, & ſuper quibus,&c.

TRACTATVS PARS PRIMA, Quæſtionis Primæ.

SVMMARIVM.

1 *Decante inter bonos viros arctioribus obligationum vinculis vti.*

2 *Creditoris exacta diligentia in pactis,illiberale eſt quiddam ex Ariſtotelis ſententia,& Horatij.*

3 *Improbitas creditoris Horatiano carmine pulchre deſcripta.*

4 *Debitoris qui arctius obligatur,fides ſuſpecta eſt.*

5 *A malis tantum exigendum eſt iuramentum, ex Sophocle.*

6 *Iniuria quadam afficitur, à quo arctiores obligationes poſtulantur.*

7 *Abiecti animi eſt, perpeti ſe arctis obligationum vinculis illigari.*

8 *Perſei credentis pecuniam elegans dictum ex Plutarcho.*

9 *Negligentia in cauendo, amicorum iactura ſæpe cauſa eſt.*

10 *Cautio,vt creditum plene conſtet,& vt obligata nobis bona ſint debitoris,honeſte adhibetur,& quare.*

11 *Exactio iuramenti,& obligationis in forma Cameræ eſt hominis nimium cauentis.*

12 *Obligatio in forma Cameræ nõ ligat hæredes ſuis vinculis.*

13 *Diligentia vel nimium cauentis ſæpe vana eſt.*

14 *Bonorum promiſſio ſimplex,iuramẽti eſt inſtar,ex Sophocle.*

De-

15 *Debitoris effugientis improbitas Horatiano carmine efficta.*
16 *Nimis caute cum amicis agere, malorum amicorum eſt, ex Euripide.*
17 *Vitioſa conſuetudinis vis a Salluſtio, & Terentio notata.*
18 *Obligationes habentes paratam executionem Baldo fauorabiles ſunt, & bona quod authori non placet, & qua cauſa, Seneca auctoritate.*

SED antequam ipſius obligationis verba declarare incipiamus, conueniens videtur, vt nonnullas, quæ ad rei euidentiam pertinere videntur, quæſtiones explicemus: ac primũ

1 † Deceatne inter bonos viros, tã arcte obligationis vinculo vti, quæ tot adhibitis cautelis, & demũ etiã iureiurãdo ſit cõfirmata? nã ſiue cõſideres illũ, qui talẽ flagitat à debitore obligationem, ſiue illũ, qui ita ſe obligat, in
2 vtroque videtur argui poſſe malitia. † Quãdoquidem ex ipſius creditoris parte (vt libro metaphyſ. 3. inquit Ariſtoteles) adeo exacta diligentia in pactis, atq. in cõtractibus illiberale quiddam eſſe videtur: eiuſmodi autem vitium illiberalẽ ſignificat Horatius, ſub nomine Cicute, qui ſermo. 3. lib. 2. ſub perſona patris, qui diſparis nature filios admoneret, ait, Extimui, tu Nomẽtanũ, tu ne ſequere Cicutam. Cum antea ſignificauiſſet eundem Cicutam ſolitum eſſe debitores ſuos arctiſſimis obligationibus innodare illis verſibus:

3 † *Scribe decem Nerio, non eſt ſatis, adde Cicuta*
Nodoſi tabulas centum, mille adde catenas.

4 † Et ex parte illius, qui ita ſe obligat, ſignificari videtur eum ſuſpectum eſſe, ne alioqui nõ ſit fidem ſeruaturus.
5 † Quod vel ex illo Sophoclis verſu poteſt intelligi, apud quem Oedipus, inquit Theſeo: non te ſub iuramento, vt malum, fidem adhibere iubebo. Quid enim aliud eſt petere ab homine, vt medio iureiurãdo promittat hæc: & hæc ſe facturũ, renuntietq; illis, & illis legibus, quam dubitare, ne ille per ea diuerticula contra datam fidem, quærat elabi? Quod bene ſenſit Iuſtinianus in authen. de inſtrumentorum caut. §. ſi tamen quiſquam, ibi: Huiuſ-

modi ſubtilitatem addidimus, non vt credentes priuemus fiducia ſua circa amicos, ſed vt quãtum poſſibile eſt, & perfidiam & negationem multis reconuincamus modis. Adpoſiteq. ſignificauit Syrus ille Terentianus, cum dixit: Neque tu ſcilicet eo nunc confugies, quid mea? nũ mihi datum eſt? nũ iuſſi? nũ illa oppignerare filiã meam me inuito potuit? verum illud Chreme dicunt, Ius ſummum ſumma malitia eſt. Quibus ſic ſe habẽtibus in propoſita quæſtione concludo (remota conſuetudine publica) poſſe dici. Eum, qui tali vult ſibi debitorem obligatione eſſe obnoxium, primum in ſe ipſo illiberalem eſſe.
6 † Deinde illius, quem ita vincire vult fidem ſuſpectã habendo, iniuria quadam eum afficere, non aliter quàm is, qui ad probatum fideiuſſorem, quaſi minus idoneum re-
7 cuſat. l. ſi vero. §. qui pro rei ff. qui ſatiſda. cog. † Et eum, tam arcto vinculo ſe vinciri patiatur, aut abiecti, & ſeruilis animi, aut omnino deploratæ fidei hominem eſſe, &
8 tanquam talem vt ſui conſcium iniuria non affici. † Neque hoc excuſari poteſt illo Perſei exemplo, qui (vt eſt apud Plutarcum in li. de vitioſa verecundia) cum noto cuidam daret pecuniam, apud forum, & menſam, fecit cautionem, memor videlicet illius Heſiodi verſus:

Et fratri teſtem ridens adhibere memento.

Et cum ille admirans dixiſſet, adeone Perſeu legaliter? ſcilicet inquit, vt amanter, recipiam, nec legaliter repo-
9 ſcam. † Multi ſiquidẽ ob immodicam verecũdiam initio non cauentes ne fallantur, poſtea cũ amicitiæ detrimen-
10 to coguntur legibus experiri. † Nam proſpicere nobis, vt creditum legitime ac plene probari poſſit, ne intercedente morte, aliove humano caſu, pecuniæ creditæ iacturam faciamus, atque etiam illud, vt de ſoluendo credito promiſſionem, atque obligationem, cum bonorum etiam ſuppoſitione habere velimus, poteſt citra illiberalitatis, alienæve iniuriæ notam admitti, præſertim vt caueamus nobis aduerſus debitoris hæredes, qui plerunque ſimulata etiam ignorãtia prætextu l. qui in alterius. ff. de regu. iu. defunctorum voluntates, quas religioſiſſime cuſtodire debent, fruſtrari conantur, & aduerſus

alios

alios creditores. l.ſcripturas,cũ authen.ſeq.C.qui pot.
11 in pig.hab. † Sed exigere etiam iuramentum,iuxta ſacrum Euangelium, Matthæi cap.5.relatum in cap.& ſi Chriſtus. de iureiuran.& cap.ita ergo.22.q.1.nonniſi à malo eſt.c.ſuper hoc de renũciat. Ac velle præterea obligationem in forma Cameræ,niſi ob dubiam obligati fi-
12 dem,& creditoris incredulitatem eſſe non poteſt:† Præſertim cum eius obligationis priuilegium, & efficacia (quo ex dicendis apparebit)hæredes nõ liget. Quæ tã-
13 to magis conſideranda ſunt, † quia experientia docuit plerunq;eam diligẽtiam eſſe quodanimodo vanam: &
14 quidem a bonis(vt Oedipo reſpondit Theſeus)† non vltra quicquam iureiurando adhibito, quàm ſimplici ſermone feres, & à malis omnino nihil accipies. Nam etiã ſi ad Cicutæ tabulas,vel ad hanc,de qua loquimur obligationem mille addas catenas, vt ſubiungit Horatianus
15 ille interlocutor: †

Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cum rapies iura malis gaudentem alienis:
Fiat aper modo auis, modo ſaxum, & cum volet, arbor.

Quale ſignificare viſus eſt etiã Plautinus Euclio,vbi ait: Scio quo vos pacto ſoleatis perplexarier. Pactũ non pactum eſt: non pactum: pactum eſt, quod vobis lubet. Quòd ſi hæc ita ſe habent in ſimplici obligatione, quid dicemus de illis,qui vltra ipſum obligationẽ volunt etiã quòd debitores ſuſcipiant in ſe omnes cenſuras,& mandatum executiuum, qua de re inferius tractabimus;nihil certe aliud,niſi quod nimis caute agunt.
16 † Quod cum amicis faciunt mali amici: vt in Oreſte, apud Euripidem habetur. His accedit Senecæ moralis auctoritas,cuius(quoniam elegantiſſima ſunt)verba hic adſcribere volui. is enim lib. de beneficiis ſecundo, ita, inquit:Vtinam quidẽ perſuadere poſſemus, vt pecunias creditas tantũ à volentibus acciperent. vtinam nulla ſtipulatio emptorem venditori obligaret: nec pacta conuentaq;impreſſis ſignis cuſtodirentur, fides potius illa ſeruaret, & æquum colens animus. Sed neceſſaria optimis prætulerũt,& cogere fidẽ quã ſpectare malunt;ad hi-

bentur

Digitized by Google

bentur ab vtraq; parte teſtes,ille per tabulas pluriū nomina interpoſitis parariis facit.Ille non eſt interrogatione contentus, niſi rem manu ſua tenuerit.O turpem humani generis,& fraudis, ac nequitiæ publicæ confeſſionē?annulis noſtris. pluſquā animis creditur,Iſti(inquit) viri ornati adhibiti ſunt,hi(inquit) annuli imprimūtur. nēpe ne ille neget accepiſſe ſe,quod accepit, hos incorruptos viros,& indices veritatis exiſtimas? at iſtis ipſis ſtatim non aliter pecuniæ committentur.Itaque nū honeſtius erat à quibuſdam fidem falli, quàm ab omnibus perfidiam timeri? Plures(inquit) ingrati erunt, ſi nulla aduerſus ingratū datur actio,immo pauciores: quia maiore delectu dabuntur beneficia, deinde non expedit notum omnibus fieri, quàm multi ingrati ſint, pudorem enim rei tollet multitudo peccantiū, & deſinet eſſe probri loco commune maledictum. Hæc (inquam) ita eſſe arbitror,conſuetudine remota:cuius tanta vis eſt, vt illud C. Memmius apud Salluſtium præclare vſurpauerit:
17 † Quæ quamquā grauia ſunt: tamen conſuetudine iam pro nihilo habentur.Et illud Terētianus ille Chremes: Quam multa iniuſta ac praua fiunt moribus?Sed hæc in huius tractatus initio pro quodam quaſi proœmio dicta
18 ſint. † Cæterum conſuetudo hæc introducta,vt contractuum inſtrumentis obligationes huiuſmodi adiiciantur,quæ paratā habeant executionem(quando non ſemper cum amicis ineuntur contractus, & vſu compertū eſt plures improbos fidem fallere)Baldo fauorabilis viſa eſt,& bona, tanquam commune bonum concernens, vt dixit ille in l.de quibus.in 2.col.ff. de legi.refert & ſequitur poſt And. Siculum, Rocchus, Curtius in c. fin. extra de conſuet. ſuper glo.verbi rationabilis in principio : quod tamen mihi aliter videtur ex ante ſcripta Senecæ auctoritate:magis enim vtile eſſet in commune ſi maior eſſe infamiæ, ac cenſurarum pudor, & reuerentia, quæ multitudine, ac frequentia peccantium vileſcit.

QVAE-

QVAESTIONIS SECVNDAE.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa inueniendi, & componendi obligationem in forma Cameræ.*

2 *Obligatio in forma Cameræ, cur ita vocetur.*

3 *Exempla antiquarum obligationum in forma Cameræ.*

4 *Forma obligationis poſita per Speculatorem.*

5 *Forma mandati de obligando principalem in forma Cameræ poſita per Speculatorem.*

6 *Obligationis Cameralis formula diuerſis temporibus facta, & completa.*

7 *Formula antiqua obligationis Cameralis non continebat procuratorum conſtitutionem.*

8 *Cur per obligationem in forma Cameræ facilius conſequimur debita vel promiſſa.*

9 *Per obligationem Cameralem in omnia bonorum genera nobis paratur executio contra debitorem.*

10 *Executio obligationis in forma Cameræ in primis ſpectat bona animi.*

11 *Quæ ſit ratio paratæ executionis in obligationibus in forma Cameræ.*

12 *Confeſſio de iure communi paratam habet executionem.*

13 *Differentia inter obligationem in forma Cameræ, & inſtrumentum confeſſionatum, vel guarentigiæ.*

14 *Formula obligationis Cameralis, qua nunc vtuntur, longe diſſimilis eſt antiqua.*

15 *In procuratorum conſtitutione conſiſtit tota vis, & myſterium obligationis Cameralis.*

16 *Obligationis ſimilis obligationi Camerali meminit Baldus.*

17 *Ex contractu facto per procuratorem ex pecunia ſua, non acquiritur domino perſonalis actio ſine ceſſione.*

18 *Ex inſtrumento guarentigiato, vel confeſſionato vtilis actio acquiritur domino abſque ceſſione.*

19 *Inſtrumenta confeſſionata, vel guarentigiata vim habent ſententiæ, vel præcepti iudicis.*

Ex

20 *Ex actis iudicialibus acquiritur actio ſine ceſſione.*

21 *Ex obligatione in forma Cameræ non acquiritur actio ſine ceſſione, niſi & ſuſcepta fuerint cenſuræ, & mandatum executiuum, & quare.*

22 *Si in obligatione in forma Cameræ intercedat iuramentum actio acquiritur ſine ceſſione.*

23 *Ex contractu cuiuſcunque iurato nobis acquiritur actio ſine ceſſione.*

24 *Quamuis iuramentum extra iudicium delatum fuerit.*

25 *Iuramentum habet vim litis conteſtationis.*

26 *Hypotheca per obligationem in forma Cameræ conſtituta ſine ſuſceptione cenſurarum, non habet vim pignoris iudicialis.*

QVAESTIO II.

QVæ fuerit cauſa componendi huius
obligationis formulam, quæq. ſit
ius vis, & efficacia, & quid differat
à guarentigia, & confeſſionato in-
1 ſtrumento? ✝ Cauſam, quamobrem
huius introducendæ obligationis
vſus inualuerit, ab antiquis Curia-
libus ita traditam eſſe accepi, quod cum perſonæ, quibus
per Sedem Apoſtolicam de Epiſcopatibus, Monaſteriis,
& alii Sacerdotiis, beneficiiſue eccleſiaſticis erat proui-
ſum, recedentes, promitterent annatas, & alia Cameræ
Apoſtolicæ propterea debita iura intra certum tempus
perſoluere ſæpe contingebat, quod plerique datæ fidei
obliti, non ſoluebant: neque vt ſoluerent, iure cogi pote
rant, niſi citati, & trinis ſententiis iudicati: quæ res Ca-
meræ ipſius procuratoribus labori, tædioque erat, & di-
ſpēdio; maxime vbi citandi in longinquis degebant re-
gionibus. Ideoq. conati ſunt excogitare formam, ſecun-
dum quam parata eſſet executio ſine mora faciendi pro-
ceſſum ordinarium, ſine diſpendio mittendæ ad de-
2 bitores citationis. ✝ Atque inde ſumptum eſt nomen, ſvt
diceretur forma Cameræ: quaſi propter ipſius Cameræ
credita, & per illius procuratores excogitata. Eius autē
exem-

Digitized by Google

exempla, quæ in antiquis dictæ Cameræ libris inueni, ſunt huiuſmodi.

Exempla antiquarum obligationum.

3 V O S † Domine N. Patriarcha, N. Archiepiſcope, N. Epiſcope, vel N. Electe de licentia, & auctoritate Apoſtolica, Vobis in hac parte conceſſa gratis, & ſponte offertis, dare promittitis, & donatis pro veſtro communi ſeruitio Cameræ Sanctiſſimi in Chriſto patris, & domini noſtri D. G. Papæ xi. & ſacro Collegio Reuerendiſſimorum in Chriſto Patrum Dominorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, videlicet Florenus tot auri de Camera boni, & legitimi ponderis, quinque ſeruitia conſueta pro familiaribus, & officialibus Domini noſtri Papæ, & dominorum Cardinalium prędictorum. Item recognoſcitis eidem Cameræ, & Collegio ac Familiaribus & Officialibus omni illas pecuniarũ quantitates, in quibus prædicta veſtra Eccleſia reperietur in libris ipſorum Cameræ, & Collegii pro aliquorum præ deceſſorum veſtrorum perſonis obligata. Quos quidem Florenos tot, cum quinque ſeruitiis, & recognitis ſupradictis promittitis reddere, & ſoluere realiter cũ effectu in Roman. Curia, vbicunque fuerit, videlicet Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus, & Dominis, Dominis miſeratione diuina Henrico Epiſcopo Sabinen. & Amedeo Sanctæ Mariæ Nouę, Diacono Neapolitan. & de Salutiis vulgariter nuncupatis, & Franciſco eadem miſeratione Archiepiſcopo Narbonen. Domini noſtri Papæ, & ſacri Collegii dominorum Cardinalium Camerariis, vel eorum ſucceſſoribus, aut deputatis ab eis, medietatẽ. ſ. in feſto N. & aliam medietatem in feſto N. recognita vero in alio N. feſto ſimili. Quòd ſi dictis loco & terminis dictam florenorum ſummam, & quinque ſeruitia conſueta, & recognita ſupra dicta non ſoluatis, vt eſt dictum, promittitis redire ad Roman. Curiam infra quatuor menſes poſt elapſos terminos huiuſmodi, vel alterum eorundem immediate ſequen. & coram dictis

Domi-

petrandis, conceſſis, & concedendis quibuſcunque, & beneficio appellationis,& reſtitutionis in integrum, ac omni foro, vſui, pręſcriptioni, & iuri reuocandi domum, & omni auxilio iuris Canonici, & Ciuilis, per quod contra præmiſſa de iure vel de facto venire poſſetis, vel aliquod præmiſſorum. Et omnia pręmiſſa, & ſingula iuratis ad ſancta Dei Euangelia tenere,ſeruare, approbare, & in contrarium non venire directe, vel indirecte per vos, aut alium, ſeu alios. Si vero ante ſatisfactionem eiuſmodi contingat mori, cedere vel transferri: & ille, vel illi,qui ad regimen ipſius Eccleſiæ vobis ſubſtitutus,vel ſubſtituti fuerint,infra quatuor mẽſes poſt ſubſtitutionem, & dictæ Eccleſiæ poſſeſſionem adeptam, de prædictis florenis & ſeruitijs, ac recognitis ſatisfacere non curauerint, ex nunc, prout ex tunc eaſdem pœnas, & ſententias in eoſdem ſubſtitutos, & eorum quemlibet proferunt, & infligunt in his ſcriptis.

PROVT dictum eſt,& narratum auctoritate dictorum Dominorum Cardinalium,& noſtra proferimus in his ſcriptis. Et vos dominum Patriarcham, Archiepiſcopum,Epiſcopum,vel Electum, petentem,& requirẽtem ad prædicta recitata condemnamus.Et nihilominus monemus vos ſemel,& ſecundo, tertio, & peremptorie,& ſub excommunicationis pœna,vt prædicta adimpleatis, attendatis,& obſeruetis: Alioquin excommunicationis ſententiam in vos proferimus in his ſcriptis.

ET vos Domine Patriarcha,Archiepiſcope, Epiſcope, vel Electe vultis, quòd per nos Clericos,vel Notarios Cameræ, qui ſumus hic præſentes, de præmiſſis omnibus,& ſingulis fiant vnum, vel plura publica inſtrumenta.

Altera forma antiqua obligationis per procuratorem.

VOS Domine,vel Magiſter talis, Procurator Domini N. Patriarchæ, Archiepiſcopi,Epiſcopi,vel Electi,i-perſonam D.veſtri:à quo plenam poteſtatem,& ſpecian le man-

le mandatũ ad omnia, & ſingula infraſcripta per agenda habetis, prout legitime conſtat, de licentia, & auctoritate Apoſtolica ipſi D. veſtro, & vobis in perſonam ſui, & pro eo in hac parte conceſſa, gratis & ſponte nomine dicti D. Epiſcopi offertis dare, promittitis, & donatis pro communi ſeruitio dicti D. veſtri, & pro Eccleſia ſua Cameræ Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. noſtri. D. N. diuina prouidentia PP. V. & ſacro Collegio Reuerendiſſimorum in Chriſto Patrum Dominorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardin. videlicet tot Florenorum auri de Camera boni & legitimi ponderis. Et quinque ſeruitia conſueta pro familiaribus, & officialibus D. noſtri PP. & dominorum Cardinalium prædictorum.

ITEM recognoſcitis eiſdem Cameræ, & Collegio familiaribus, & officialibus omnes illas pecuniarum ſummas, in quibus Eccleſia prædicti D. veſtri in libris Cameræ, & Collegii pro aliquorum prædeceſſorum ſuorum perſonis obligata reperietur. Quos quidem Florenos cum quinque ſeruitiis, & recognitis ſupra dictis dicto nomine promittis reddere, & ſoluere realiter, & cum effectu in Romana Curia: vbicunq. fuerit, videlicet Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus, & dominis dominis miſeratione diuina Henrico Epiſcopo Sabinẽ. & Amedeo Sanctæ Mariæ Nouæ Diacono Neapolitan. & de Salutiis vulgariter nuncupatis. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Franciſco eadem miſeratione Archiepiſcopo Narbonen. Domini noſtri Papæ, & ſacri Collegii Dominorũ Cardinalium Camerariis, vel eorũ ſucceſſoribus aut deputatis ab eis, medietatem videlicet in feſto N & aliam medietatem in feſto N. ac recognita in alio feſto. N. Quòd ſi dictis loco, & terminis dictam Florenorum ſummam, & quinque ſeruitia conſueta, & recognita ſupradicta ipſe dominus Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, vel Electus non ſoluat, vt eſt dictum, promittis dicto nomine, quod Dominus Archiepiſcopus, Epiſcopus, vel Electus perſonaliter veniet ad Romanam Curiam infra quatuor menſes poſt elapſos terminos huiuſmodi: vel alterum eo-

rundem

rundem immediate ſequen. & coram dictis Dominis Camerarijs, ſeu eorum ſucceſſoribus, aut deputatis ab eis perſonaliter comparebit, & quòd de ipſa Curia non recedet, donec per eum fuerit de prædictis integraliter ſatisfactum, ſuper hoc obligans ipſum dñm Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum, & Eccleſiam ſuam, ac ſucceſſores ipſius, & omnia bona Eccleſiæ ſuæ mobilia, & immobilia, præſentia, & futura vbicũque ſint, & conſiſtant. Et vt ipſe Dñs Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, vel Electus ſit vinculo fortioris obligationis aſtrictus, ſubmittitis ipſum, ſuos ſucceſſores iuriſdictioni, & coertioni dictorum dominorum Camerariorum, & cuiuslibet eorum inſolidum, & etiam ſucceſſorum ſuorum, & deputandorum ab eis. Et de voluntate veſtra, qui hoc nomine ipſius domini Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, vel Electi vultis, & petitis & hanc iuriſdictionem in eos prorogatis, præfati domini Camerarii, & quilibet eorũ eandem iuriſdictioné in ſe ſucipien: & ſuſcipiens in vos dicto nomine, & ipſum, Dominum Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum in perſonam veſtri mandatum faciũt & præceptum, vt de re confeſſa, de ſoluendo dictam Florenorum ſummam, & quinque ſeruitia conſueta, ac recognita ſupra dicta, & de veniendo ad Romanam Curiam, & de non recedendo ab eadem, abſque ſatisfactione. Et quod omnia alia, & ſingula ſupra dicta efficaciter ipſe Dominus Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, vel Electus compleat, vel attendat. Quod ſi non fecerit, ſuſpenſionem ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium dictæ Eccleſiæ, & ab executione pontificalium, & maioris excommunicationis ſententias ex nunc, prout ex tunc, in vos, dicto nomine, & in ipſum Dominum Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum in perſonam veſtram Canonica, præmiſſa monitione proferunt in his ſcriptis. Comminantes nihilominus dicti domini Camerarii & quilibet eorum ſe contra dictum Dominum, Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum, magiſtrum veſtrum procedu-

ros, & proceſſurum abſque alia vocatione,ſeu monitione ad grauiores pœnas,& ſententias ſpirituales, & temporales, & aggrauationes earum, prout eis placuerit,& viſum fuerit expedire:& quòd ipſum Dominum Patriarcham,Archiepiſcopum,Epiſcopum,vel Electum denuntiabunt, & denuntiari facient per vos,vel alium, ſeu alios excommunicatum,ſuſpenſum,& periurium,ac aliis pœnis, & ſententiis aſtrictum,quas propter hoc in eum duxerint proferendas.Et vos D.Procurator dicto nomine renuntiatis ſuper hoc omnibus litteris,priuilegiis,& indulgentiis apoſtolicis impetratis,vel impetrandis,conceſſis, & concedendis quibuſcunque, & beneficio appellationis,& reſtitutionis in integrum,& omni foro,vſui, præſcriptionis,& iuri reuocandi domũ,& omni auxilio iuris canonici, & ciuilis, per quod contra præmiſſa de iure vel de facto ipſe D.Patriarcha,Archiepiſcopus,Epiſcopus, vel Electus venire poſſet,vel aliquod præmiſſorum. Et oïa præmiſſa, ſingula dicto nomine iuratis ad ſancta Dei Euangelia tenere, ſeruare, approbare,& in contrarium non venire directe vel indirecte per vos,vel alium,vel alios,&ꝙ ipſe D.Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus,vel Electus omnia,& ſingula tenebit,ſeruabit, approbabit, & in contrarium non veniet directe,vel indirecte per ſe,vel alium,ſeu alios,publice vel occulte.Si vero ante ſatisfactionem huiuſmodi ipſum D. Patriarcham,Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum contingat mori,cedere,vel transferri,& ille,vel illi,qui ad regimẽ ipſius Eccleſiæ ſibi ſubſtitutus, vel ſubſtituti fuerint, infra quatuor menſe poſt ſubſtitutionem,& dictæ Eccleſiæ adeptam poſſeſſionem,de prædictisFlorenis,&ſeruitiis, ac recognitis ſatisfacere non curauerint,ex nunc, prout ex tunc eaſdem pœnas, & ſententias in eoſdem ſubſtitutus proferunt,& infligunt in his ſcriptis.

PROVT dictum eſt,& narratum auctoritate dictorum dominorum Cardinalium, & noſtra proferimus in his ſcriptis.Et vos D.Procuratorem prædicto nomine voluntatem,petẽtem,& requirentem in perſonam dicti D.Patriarchæ, Archiepiſcopi,Epiſcopi,vel Electi,ac

ipſum

ipſum D. Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, vel Electum in perſonam veſtri ad prędicti recitata cõdem namus. Et nihilominus monemus vos nomine, quo ſupra ac ipſum dominum veſtrum in veſtri perſonam ſemel, ſecundo, & tertio, peremptorie, ac ſub excommunicationis pœna, vt prædicta adimpleat, attendat, & obſeruet. Alioquin ſententiam excommunicationis in vos nomine procuratorio, & in ipſum dominum veſtrum in perſonam veſtri proferimus in his ſcriptis. Et vos dictus Procurator prædicto nomine, vultis, quòd per nos Clericos, vel notarios Cameræ, qui ſumus hic præſentes, de prædictis omnibus, & ſingulis, fiant vnum vel plura publica Inſtrumenta.

CONTRA eas formas (quæ tamen eo tempore in vſu eſſe deſierant) multa conatus eſt obiicere quidam Nicolaus a Clamengiis, in libello, cui titulum fecit de annatis non ſoluendis, quo tempore Conſtantienſe Conciliũ celebrabatur, de quo, & eius dictis, nihil videtur aliud eſſe dicendũ, & quia non ſit hic locus, & quia ipſius libelli per ſe lectio demonſtrat, eum indoctum ſimul, atque ineptum, imprudentemque hominem fuiſſe, cuius non expediat librum legere.

De formula quæ eſt in Speculo.

4 ALIAM † & quodammodo ab his diuerſam formam ponit Spec. in tit. de renun. & concluſi. verſi. fi. per hæc verba. Vltimo no. illud, quod in Romana Curia frequentatur, nam aliquo Prælato, ſeu alio, mutuo pecuniam recipiente, fit ſuper hoc contractu publicum Inſtrumentum: poſtmodum vero contrahentes accedunt ad aliquem Auditorem, coram quo creditor petit ſibi ſatisfieri de debito, prout in ipſo inſtrumento continetur & is, qui recipit mutuum, confitetur id coram eo, ſupponens ſe iuriſdictioni ipſius, ita quòd niſi ſtatuo tempore ſoluerit, in eum ſententiam excommunicationis ferat, & aliter procedat, prout conuentum fuerit inter partes. Quæ ſubmiſſio videtur apporobari à iure, vt ex-

tra de officio deleg.c.P. & G.extra de elect.c. cum dile-
cti ad fin.& 1. & 7. quotiens tamen videtur reprobari
extra de foro competen.c.ſignificaſti,licet poſſit defen-
di : quia exiſtentes in Curia ſubſunt iuriſdictioni Audi-
torum, quare ſe eis ſubmittere poſſunt. Super hoc ergo
ſic conficitur inſtrumentum, Vniuerſitas,&c.Talis Audi
tor ſalutem in Domino.Nouerit Vniuerſitas veſtra,quòd
conſtitutis in præſentia noſtra P.& G.idem P. petiit ſibi
ſententialiter cōdemnari dictum G.in c. libris.in quibus
tenebatur eidem,prout patet per publicum Inſtrumentū
manu talis Notarii confectum,poteſtans etiam de expē-
ſis,dānis,& intereſſe:vel dic,eidem G.petitionem obtu
lit in hæc verba:coram,&c.dictus vero G.volens bonam
fidē agnoſcere, & nolens ſumptibus, & litibus inaniter
ſe grauare, litem conteſtando, confeſſus fuit in iudicio
corā nobis petita vera eſſe,& ſe ad præmiſſa teneri : ſed
cum tunc ſoluere non poſſet,obtulit, & promiſit ſe talib.
loco,& tempore dicto P. vel eius nuntio integre dictū
debitum ſoluturum.Nos igitur,auditis,& intellectis con
feſſione,& proteſtatione prædictis in iudicio habitis co
ram nobis,viſo quoq; ipſius debiti publico Inſtr.Chriſti
nomine inuocato, de conſenſu,& voluntate expreſſa di-
ctorum.P.& G. qui ſe ſpōte noſtro iudicio ſubmiſerunt,
& præſentem ſentētiam poſtulantibus,in his ſcriptis di
ctum G.ad ſolutionem dictæ pecuniæ faciendam eidem
P.vel eius nuntio ſententialiter condemnamus, præci-
pientes eidem G.vt ipſi P. ſeu eius nuncio hoc præſens
Inſtrumentum reſtituenti,dictis loco,& termino integrè
ſatisfaciat de pecunia memorata:nos enim ex nunc,tri-
na monitione præmiſſa,in ipſum G.eius accedente con-
ſenſu expreſſo,in his ſcriptis excommunicationis ſentē
tiam proferimus,ſi dictis,& loco, & termino ceſſauerit
ſolutione præfata,vel aliquo præmiſſorum : & ſi in di-
cta ſolutione ceſſauerit, damus de conſenſu,& volunta
te dicti G.liberam poteſtatem eidem P.quòd ex tunc
ſua auctoritate, ſine alia monitio,vel alterius licentia,
eum poſſit vbi, & quando ſibi videbitur,tamdiu facere
excommunicatum publice nuntiari, quouſque dictus G.

plene

plene ſatisfecerit eidem P. Quæ omnia, & ſingula dictus G. acceptauit, & approbauit, & promiſit ſolenniter ſe ea obſeruaturum, & in nullo contrauenturum ſub debito corporaliter præſtiti ſacraméti: promittens, quòd non appellauit, nec vllam exceptionem proponet. Icé quòd non opponet dictam ſententiam ante terminum, ſolutioni præſtitum fore prolatam, in cuius rei teſtimonium, &c.

Et ſi contingebat id eſſe faciendum per Procuratorem, eius mandati formam poſuit idem Speculator, in
5 tit. de procura. §. de formis. col. pen. † Vniuerſis, &c. Talis Epiſcopus ſalutem in domino. Vniuerſitati veſtræ præſentibus innoteſcat, quòd nos talem facimus, conſtituimus, creamus, & ordinamus noſtrum Procuratorem generalem, & ſpecialem pro noſtris, & Eccleſiæ noſtræ negotijs apud Sedem Apoſtolicam promouendis, explicandis, gerendis, & expediendis, ſibi per hãc patentem litteram mandantes; & ſpecialem, plenam, liberam, & abſolutam poteſtatem dantes, & concedentes vſque ad ſummam centum Marcharum argenti coniunctim, vel diuiſim, ſimul, ſeu particulariter vno vel diuerſis temporibus, noſtro, & Eccleſiæ noſtræ nomine mutuum contrahendi, & mutuo ſuſcipiendi, ac ſuſceptum pro prædictis, & in prædictis negociis exponendi, à quocunque ſe quibuſcunq. creditore, ſeu creditoribus vndecunque & cuiuſcunque conditionis fuerit; ac etiam nos, & ſucceſſores noſtros, ac ipſam Eccleſiam noſtram, bonaque omnia ad nos, & dictam Eccleſiam quocunque modo pertinentia, præſentia, & futura, mobilia, & immobilia, illi, vel illis, à quo, vel quibus præfatam pecuniam receperit, per ſolemnem ſtipulationem, vel aliter obligandi pro ea, noſque eis ipſa impræſentiarum etiam obligamus, iurandi etiam in animam noſtram, quòd loco, tempore, & termino a dicto Procuratore vna cum creditore, ſeu creditoribus ſtatuendis præfatum creditum cum omnibus expenſis, damnis, & intereſſe, cambio, & acceſſionibus de plano reſtituemus, ac integraliter perſoluemus, & contractum ipſum alias quomodolibet

& in animam noſtram iureiurando vallandi: Inſuper etiam renuntiandi nomine noſtro exceptioni non habitæ, ſeu non receptæ pecuniæ, vel in vtilitatem Eccleſiæ non conuerſæ, exceptioni doli, conditioni ſine cauſa, & indebiti, & in factum ſubſidiariæ, & generaliter omni beneficio, & priuilegio fori, reſtitutionis integrum, conſtitutionis de duabus dietis editæ in Concilio generali, literarum etiã Apoſtolicarum, & Indulgẽtiarum impetrandarum, ſeu impetratarum cuiuſcunque tenoris, ſeu formæ exiſtant, conſtitutionum etiam omnium, & quarũlibet exceptionum de iure ſibi competentium, & priuilegio Cruce ſignatis indulto, ac Generaliter iuris Canonici, vel ciuilis, dantes eidem liberam poteſtatem recognoſcendi in iudicio, vel extra prædictum debitum, & ſubmittendi nos iuriſdictioni cuiuſcunque Auditoris, vel Iudicis generalis, vel ſpecialis, ordinarii, ſeu etiã delegati, in quem ex nunc ſcienter, tamquam in noſtrm Iudicẽ conſentimus, quòd poſſit, ſi neceſſe fuerit, ſuper præfato mutuo nobis præcipere, & nos condemnare, multare, & excommunicare, & in nos quamlibet iuriſdictionis ſpeciem libere exercere: faciendi quoque oĩa alia ſuper præmiſſis, & quolibet præmiſſorum, quæ nos ipſi, ſi præſentes eſſemus facere poſſemus: promittentes ſub hypotheca rerum noſtrarum, & Eccleſiæ noſtræ, nos ratum, gratum, & firmum perpetuo habituros, quicquid per dictum Procuratorem promotum, explicatum, geſtum, expeditum, contractum, receptum, expenſum, obligatum, iuratum, & renuntiatum, ſeu alias actum, ſeu procuratum fuerit quomodolibet in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, & de iure, vel facto in aliquo non contrauenire. In cuius rei teſtimonium, & memoriam præmiſſorum, præſentem litteram ſigilli noſtri munimine duximus roborandam. Datum, &c.

6 † Ex huiuſmodi exemplis verificatur id, quod dixi, obligationem per additamenta diuerſis temporibus facta, in hanc, quæ nunc in vſu eſt, formam fuiſſe redactam.
7 † Carent enim antiqua illa exemplo conſtitutione Procuratorum, & aliis quibuſdam clauſulis, in mo-

der-

deſna forma ſuperius deſcripta poſitis: per quam Procuratorum conſtitutionem tolllitur difficultas ſignatā per Aegid. Bellam. deciſion. 305. & Paulum Caſtren. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. quorum tempore ſecundum eorum dicta non ponebatur Procuratorum conſtitutio, ſicut per alias clauſulas aliæ tolluntur difficul-
8 tates, de quibus dicetur inferius. † Sicque apparet, quæ ſit ea facilitas, quam ab initio dixi, per hanc obligationem præſtari. vt ceſſatores per iudicē facilius cogi poſſint ad complendum promiſſa: nempe quia contra eos etiam abſentes, nec aliter citatos parata ſit omnis
9 generis executio. † Nam quemadmodum tria ſunt genera bonorum homini a natura data, animi, corporis, & fortunæ: ita per hanc obligationem in omnia dicta bona trina paratur executio.

10 † Quamquam in ea, quæ ſunt animi bona magis prematur, ſcilicet vt res eò ſit formidabilior, quò bonorum huiuſmodi, quàm corporis, & fortunæ bonorum iactura magis eſt æſtimanda. Itaque huius obligationis executio ſecundum Romanæ Curiæ vſum, eo potiſsimum tendit, vt debitores communione ſacrorum priuati, & infami illa publicatione notati, ſi non aliam ob cauſam, tædio ſaltim vitæ affecti, quandoque ſatisfacere curent, quamquam poſtremo, & ad bonorum, & ad perſonæ
11 capturam deueniatur. † Fundatur autem huius executionis priuilegium in confeſsione potiſsimum iudiciali, quam ipſo ſtatim initio proceſſus (vt loco ſuo inferius dicetur) facere ſolet vnus quilibet ex procuratoribus ad id faciendum in ipſa obligatione con-
12 ſtitutis. † Quæ confeſsio de iure communi paratam habet executionem, quia habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ. l. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquil. C. de confeſsion. l. 1. ff. de re iudic. l. ſi debitoris,
13 & l. poſt rem. † Vnde apparet differentia, quæ eſt inter hanc formulam, & inter inſtrumentum ſimpliciter confeſsionarum, aut etiam guarentigiatum: de quibus tractant B. de Barzis in tractatu guarentigiæ, & Antonius Canarius in tractatu executionis inſtrumentorum: neq;

pe quia illa ſecum ab initio habent, retinétq. confeſſionis, & iudicialis præcepti vim, & efficaciam: noſtra vero hæc formula, qua nunc vtimur (niſi habeat adiectam cenſurarum, & mandati executiui ſuſceptionem) in ſe nõ habet iudicialem confeſſionem, neq iudicis præceptum, donec inſtrumento producto, fiat in iudicio confeſſio ſolita, & illa præcedente, Iudicis præceptum, prout inferius loco ſuo dicetur. Apparet etiam parum conſiderare locutum eſſe Petrum, Andream, Gammorum in Cõmento Conſtitutionis Iulianæ, de Symoniaca Papæ electione, ſuper verſ. in ampliori forma Cameræ, vbi dixit hanc formam ſimilem eſſe Guarentigiæ, & Hieronymum Gratum, qui in conſil. 12. col. 1. verſi 3. quia dixit, quod obligatio in forma Cameræ, continet pactum Guaren-
14 tigiæ. † Nam etſi antiqua forma ex præſcriptis exẽplis apparens, ſimilitudinem habeat Guarentigiæ: moderna tamen forma, qua nunc vtimur, longe eſt diſſimilis,
15 † diſſimilitudoq; potiſſimum prouenit ex proxime dictis, & ex dicta Procuratorum conſtitutione, in qua conſiſtit in ſumma totum huius obligationis myſteriũ: quia per illam ceſſant antedictæ difficultates factæ per Aegidium, & Caſtrenſem, & alios, de loco iudicii, & priuilegio fori, & ſimilibus, & in ea fundamentum habet (vt dixi) executionis paratæ remedium conſecutiuum ſpon-
16 taneæ iudicialis confeſſionis. † Similis autem formæ, qualis eſt hæc noſtra, mentionem fecit Bald. in rep. l. 2. ff. de iureiur. in ſexta ex quæſtionibus collocatis ſub tertia principali Et idem Pau. Caſtr. in l. poſt rem iudicatã, in fin. ff. de re iudi. vbi in indiuiduo dicit ita practicari in Rom. Cur. Inſuper ex cognitione differentiæ, quæ eſt inter hanc formulam, & Guarentigiam, ac confeſſionatum inſtrumentum, inter alios datur effectus ille no-
17 tabilis. † Nam nota eſt legis diſpoſitio, quòd ex contractu facto per Procuratorem ex re vel pecunia ſua, domino (licet dominium & poſſeſſio acquirantur) non acquiritur perſonalis actio ſine ceſſione. l. poſſeſſio. §. & ſi
18 poſſeſſio. ff. de acqui. poſſ. vbi omnes notant. † Nota eſt etiam limitatio, quam ponit ibi Bar. cuius opi. Alex. ibidem

dem dicit eſſe communem, quòd ſi inſtrumentum ſit Guarentigiatum, vel confeſſionatum, vtilis acquiritur domino etiam ſine ceſſione: idem tenuit ipſe Bar. Conſ. 71. Gellius fuit confeſſus, & Roman. Conſ. 86. viſo quæſtionis, in fin. & 95. 76 in cauſa nobilis, in principio. Cuius limitationis, cum ea tradatur per prædictos Do-
19 ctor. ratio eſſe, † quia talia inſtrumenta vim habent ſententiæ, ſeu præcepti facti a iudice ordinario, vt etiam tenuit idem Bar. in l. cum vnus in fin. principij, ff. de bon.
20 aucto. iud. poſſid. † & ex actibus iudicialibus quæritur actio ſine ceſſione, vt dicunt iidem Docto per l. in cauſæ, in fin. ſupra de proc. quod Alex. in d. §. & ſi poſſeſſio. verſ. tertium addit, dicit habere locum in actibus etiam
21 voluntariæ iuriſdictionis. † quæ ratio quemadmodum procedit, vbi eſt obligatio cum ſusceptione cenſurarũ, & mandati executiui propter Iudicis auctoritatẽ, ita cũ nõ habeat locum in hac noſtra forma ſimpliciter, ſine cenſu
22 rarũ ſuſceptione ſtipulata, † ſequitur quod ex ea nõ acquireretur actio ſine ceſſione, niſi eſſet in ea iuramentum adiectum. Nam hoc quoque caſu fallit dicta propoſitio:
23 † quia per ſtipulationem non ſolum procuratoris, ſed etiam notarij, & cuiuſcunq. alterius ſine ceſsione acquiritur actio, vbi contractus eſt iuratus, vt de procuratore patet per ea, quæ citat Iaſ. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler, in fi. de verb. obl. & de notario etiam ſine iuramento per ea, quæ ponit idem Iaſ. in d. §. ſi ſtipuler. col. 6. verſi. ſecundo videndum, & de quocunque alio, ſi additum ſit ſtipulationi iuramentũ, ponit idem Iaſ. in d. l. ſtipulatio iſta, §. alteri, in primo no. in 4. limi. & Rom. in d. conſ. 76. Et ita ſeruat vſus Ro. Curiæ in omnibus caſibus prædi-
24 ctis, quod nõ requiratur ceſsio. † Et hoc (dicit Alex. in d. §. & ſi poſſeſsio.) locum habet, etiamſi iuramentum delatum fuit extra iudicium, per illum textum indiſtincte
25 loquentem, † & quia tale iuramentum vim habet litis conteſtationis, l. nam & poſtea, §. ſi is qui, ff. de iureiur. Et hic effectus ceſſat, vbi huic obligationi iuramentum non eſſet adiectum, quod videtur eſſe menti mandandum.
26 † Datur inſuper ex prædicta inter hanc formulam, ac gua-

guarentigiatum,confeſſionatumque inſtrumentum,exiſtente differentia effectus alter, quia hypotheca vigore huius ſimplicis obligationis conſtituta, remanet in puris terminis conuentionalis, & non habet vim pignoris iudicialis ,quemadmodum habet,ſi ſit cum ſuſceptione cenſurarum & mandati executiui,vt habent guarentigiata,& confeſſionata Inſtrumenta, propter iudicialis præcepti in illis interuenientis auctoritatē,vt Bar.in d. l.cum vnus,& ponit Bald. in l.vlt.C.eo. tit.de bonis aucto,iudi.poſſid. verſi.ex hoc deſtruitur, vbi licet in aliis reprehendat doctr Bar.in l.cum vnius in hoc tamē quod inſtrumenta confeſſionata,& guarentigiata habeant vim ſententiæ,& iudicati, præſupponit dictum Bartoli eſſe verum,prout etiam præſupponit Alex. in l. à diuo Pio. §.ſi ſuper rebus.coll.8.verſic.verum eſſe puto,& non vidi alium qui contrarium dicat.

QVAESTIONIS TERTIAE.
SVMMARIVM.

1 *An obligatio Cameralis cōtractui nullo appoſita,aliqd operetur.*

2 *Aliud eſt contractus,aliud inſtrumentum.*

3 *Nullitas obligationis Cameralis oppoſita, quando impediat executionem,& quando non.*

4 *Quādo intelligitur nihil eſſe probādū ad opponēte nullitatē.*

5 *Si appareat nullitas inſtrumēti obligationis, executio impeditur:ſecus aliqñ ſi appareat nullitas ipſius obligationis.*

6 *Oppoſita nullitas contractus nō impedit executionem, vbi in ipſo contractu promiſſum eſt de ipſa non opponenda: quod tamen limitatur.*

7 *Obligatio Cameralis adiecta valido cōtractui,acceſſorio tamen ad cōtractū nullū,non perdit vires ſuas ſimpliciter.*

8 *Refert an per modū exceptionis nullitas obligationis opponatur coram exequēte,an p modū actionis corā alio iudice.*

QVAESTIO III.

1 TERTIO quæritur, † An hæc obligatio contractui nullo adiecta, poſſit aliquid operari? Pro cuius quæſtionis determinatione conſiderandum eſt, quod † licet aliud
2
ſit con-

ſit contractus, aliud inſtrumentum, prædictique, & alij Doct. de inſtrumentorũ executione vigore ſtatutorũ paratam executionem habentium tractantes, multas faciãt diſtinctiones, examinando ipſorum ſtatutorum verba, & diſtinguendo inter contractum, & inſtrumentum, vt Bar. in l. 1. §. ſi quis ita, & ibi Aret. ff. de verb. obl. Ro. conſ. 42 & alii plerique, nobis tamẽ eas difficultates ingredi non eſt opus quia nõ arctamur verbis alicuius ſtatuti, ſed dũtaxat ipſius obligationis, verbis, ſecundũ iuris cõmunis diſpoſitionem interpretandis. Ideoq. hic vſus inualuit,
3 †quod ſi pro parte opponentis nullitatem nihil eſt probandũ, ſiue ea ſit nullitas inſtrumenti, vt quia non eſt publicum, vel caret anno domini, teſtibus, &c. ſiue ſit nullitas contractus, & obligationis principalis, talis exceptio
4 abſolute impediat executionem, † & dicitur nihil eſſe probandum, quando nullitas apparet ex inſpectione inſtrumenti. Si vero aliquid ſit probandum, & nihilominus ſit tale, quod incontinenti probari poſſit; tunc etiam illud impediat executionem, aliter non: hæc abunde probantur per ſupra nominatos Doct. & per Bal. in l. abſentis ad fin. C. ſi cert. pet. & in l. ſi ex teſtamento, C. de fideic. Iaſ. & Ripam in d. §. ſi quis ita. Decium in c. præterea, col. penul. de offic. deleg. & eundem Iaſ. conſ. 170. col. 7. verſ. & ſi diceretur lib. 2. Felin. in rub. de excep. col. 1. & in cap. ex parte. ſecundo. de offic. deleg. Colliguntur que ſub eleganti compendio per præfatum Canarium quæſt. 11. & per Ioan. Baptiſtam, in tract. de arbitris, libro 7. capit. 11. verſic. ſecunda regula vſque ad finem, quibus in locis etiam habentur omnium exempla, & rationes, & quando dicatur probari incontinenti. Hæc autem ita ſimpli-
5 citer dicta recipiunt eam diſtinctionem, quia † ſi opponatur, & appareat nullitas ipſius inſtrumenti, tunc prædicta indiſtincte ſunt vera, quia vt dicunt præallegati Docto. redditur nulla probatio, quæ per inſtrumentum erat facienda, & ſublata probatione, non poteſt dici conſtare de obligatione exequenda, not. gloſſ. vlt. in clemen. vni. de ſeque. poſſ. Sed ſi nullitas oppo-
natur

ponatur ſolummodo contractus, & principalis obligationis, adhuc ea nullitate non obſtante, in pleriſque caſibus procedere poterit executio, veluti in omnibus illis caſibus, in quibus propter iuramentum adiectum ſuſtinetur contractus alias inualidus: exemplum, in donatione inter virum, & vxorem, de qua deciſio Tholoſana 261. & Bartholus, & Alexan. in l. Seius, & Augerius, ff. ad legem Falcidiam. Abb. in c. donatio, de donatio, inter virum, & vxo. Paulus de Caſtr. conſ. 75. lib. 2. colum. 2. & in contractu prodigi, cui ſit bonis interdictum & pupilli pubertati proximi, eadem Capella Tholoſ. deciſ. 498. habetur in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendit, & in c. cum contingat, de iureiuran. vbi late Imola, qui multa exempla ponit, & Barthol. in lege, ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſ. And. Iſer. capit. 1. 5. item ſacramenta de pace iuramen. firman. & demum Bauerius in tract. de virtute iuramenti, verſi. 30. & verſic. 72. per totum. Poſſet hic commode quæri de obligatione facta per minorem, qui iuramento affirmauit ſe eſſe maiorem, vel per minorem auctoritate falſi, quem verum aſſeruit ſuum eſſe Curatorem; vel per filium familias, qui ſe patrem fami. eſſe dixit, vel per mulierem, quæ ſecundum loci ſtatutum non poterat ſine conſenſu conſanguineorum obligari, & cum illos haberet, iurauit non habere, vt ſine illorum præſentia ſe obligaret, vel auctoritate iuris communis, vel vi ſtatutorum eas irritantium reddantur inualidæ, ita vt illarum executio dari non valeat? Sed quia earum omnium, & ſimilium deciſiones facile poſſunt colligi ex iis, quæ Antonius Canarius docte (iudicio meo) & eleganter dixit in ſuo tractatu executionis inſtrumentorum, q. 16. 17. 18. & 19. idcirco ne eius verba tranſcribam, illum videndum eſſe
6 cenſeo. † Item procedere poſſet executio non obſtante nullitate, vbi in ipſo contractu promiſſum eſſet, non opponere eius nullitatem, dummodo nullitas non proueniat ex defectu conſenſus, & habilitatis perſonæ con-
7 trahentis. Ita tenuit Alexan. Conſi. 32. lib. 2. † Inſuper prædicta intelligenda ſunt in obligatione acceſſoria contractui

tractui nullo. Secus dicendum in obligatione alterius contractus ſeparati,licet primo acceſſorij,vt eſt promiſſio eius, qui accedit promittendo factum alienum, & obligat ſe vt principalis: in eo. n. & ſimilibus caſibus diſtinguendum eſt, ſicut facit Cardinalis Parisius conſ. 16. libri ſecundi numeris 110. 11. 12. & 13. & 117. & 18 videlicet, quod ſi contractus principalis irritatur, aut tollitur aliquo iure ſpeciali, & propter aliquem particularem fauorem, vt erat in caſu ſuo contractus minoris abſque certa ſolemnitate, tunc ſuſtinetur, & remanet contractus illi acceſſorius,pro quo non ſtet idem fauor, atque idem ius ſpeciale: quod eo magis verum eſſe affirmat,ſi accedens promittat non ſimpliciter,vt accedens, & fideiuſſor quilibet,ſed etiam principalis,& animo no-
8 uandi promittendo factum alienum. † Adhuc intelligēda ſunt prædicta,vbi nullitas per modum exceptionis opponitur coram iudice exequente,ſecus ſi ſuper ea per modum actionis inſtitutum eſſet iudicium coram alio Iudice,vt inferius loco aptiori dicetur.

TRACTATVS PARS SECVNDA,

Quæſtiones ad primam partem formulæ obligationis Cameralis.

Quæſtionis Primæ.

SVMMARIVM.

1 *An & quatenus vis obligationis cameralis tranſeat ad heredes creditoris contra heredes debitoris.*

2 *Sine iuramento,obligationis Cameralis ſubſtantia conſiſtit.*

3 *Quod dicitur iuramentum ex parte iurantis eſſe perſonale, non ſimpliciter eſt intelligendum, & quo pacto.*

3 *Etiam effectus incurrendi periurium tranſit ad heredem: & qua de cauſa.*

4 *Iuramentum defuncti,reputatur factum heredis.*

5 *Heres adeundo hereditatem, non tantum facto defuncti*

liga-

ligatur, ſed etiam eo.

6 *Quamuis iuramentum requirat formam verborum, ſatis eſt tamen, ſi per relationem ad aliud iuretur.*

7 *Vbi requiritur notabilis exprexio ſatis eſt eam fieri per relationem ad aliud.*

8 *Iuramentum præſtitum à procuratore cõſtituto ad iurandũ, legat dominum, ac ſi ipſemet iuraſſet.*

9 *Non reuocans tacite, vel expreſſe poſitiones contrarias etiã per alium ſuo nomine iuratas eſt periurus.*

10 *In maleficijs locum habet ratificatio expreſſa, & tacita.*

11 *Hæres adita hæreditate compelli poteſt per excommunicationem ad votum reddendum per defunctum factum.*

12 *Omnes effectus obligationis Cameralis tranſeunt ab hæredes creditoris dummodo appareat eos eſſe hæredes.*

13 *Defuncto debitore, contra quem proceſſum fuerat ad confeſſionem debiti, & excommunicationem, quo pacto procedendum ſit contra hæredem.*

14 *Defuncto debitore, qui neque debitum adhuc confeſſus fuerat, nec cenſuras ſuſceperat, quomodo procedendum ſit contra hæredem.*

15 *Hæres non minus tenetur ſeruare pacta initacum defuncto, quàm ipſe defunctus tenebatur.*

16 *Contra hæredem defuncti procedi non poteſt ad executionẽ obligationis Cameralis, niſi prius facta illi fide obligationis eiuſmodi.*

17 *Mora non contrahitur, niſi quis ſciat, aut ſi ſcire debeat.*

18 *Ante executionem contra aliquem, vt hæredem fiendam, prius probandum eſt illum eſſe hæredem.*

HINC aggrediendo ipſius obligationis per ſingulas partes expoſitionem, quoniam in prima ipſius obligationis parte dicitur, quod debitor obligat ſe ipſum, & ſuos in poſterum hæredes & ſucceſſores, creditori pro ſe ſuiſq. hæredibus, & ſucceſſoribus recipienti.

1 Quæritur primo, an, & quatenus vis huius obligationis tranſeat ad hæredes creditoris, & contra hæredes debitoris? Scio pleroſque tanquam ſuper re clara, ſi interrogarentur, eſſe abſolute reſponſuros, quòd ad hæ-

redes

redes creditoris tranſit quo ad omnes effectus: contra hæredes autem debitoris tranſit limitatè, videlicet excepto effectu periurij, & cenſurarum, quæ illaqueant animam: per ea quæ dicunt Doct. per Innoc. in c. veritatis de iureiur. & in alijs vulgatis locis. Sed quia videtur hæc vna eſſe de illis quæſtionibus, quæ cum primo aſpectu vniuſmodi eſſe appareant: ſubtilis conſideratæ diuerſimode ſe habere inueniuntur, & confert non modicum ad propoſitum noſtri tractatus, haud inutile fore arbitror, ſi eam diligentius perſcrutemur. Superius dixi nolle me tractare de iuramento, & eius viribus, niſi quatenus concernant hanc obligationem, 3
2 vbi ſit in eo poſitum: † quoniam, & ſine iuramento conſiſtere poteſt huius obligationis ſubſtantia: & de iuramento multi viri docti plene tractauerunt: attamen pro dicendorum euidentia, non videtur præteriri poſſe, quin hoc ſaltim ad memoriam reducam, † quòd
3 doctrina Innocentij in d. c. veritatis, dicentis, iuramentum ex parte iurantis eſſe perſonale, non ita ſimpliciter eſt intelligenda, ita vt inde inferatur propterea iuramentum non tranſire ad hæredes. Sed conſiderandum eſſe, an iniuratum ſit ſuper aliquo tranſitorio ad hæredes, an non. Si actus non eſt tranſitorius ad hæredes, nec iuramentum confirmat actum, ſed tantum nodo lege iubente iuramentum debet ſeruari, vt in caſu c. debitores de iureiur. & Bar. in l. ſi quis pro eo. verſi. 4. dixi. ff. de fideiuſſ tunc ſit locus doctrinæ Innocentij. Sed ſi contractus ſit ad hæredes tranſitorius: ac ſiue per ſe licitus, & validus, ſiue ex ipſo iuramento robur & confirmationem accipiens, iuxta tex. c. cum contingat de iureiur. & capit. licet cum eo tit. lib. 6. & Authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendi. cum ſimilibus tunc procul dubio, ſicut ipſe contractus tranſit contra heredes, ita & effectus ipſius iuramentij tamquam ſequela cõtractus: & ceſſat doctrina Innocentij. Sed in hoc quoque differentes ſunt opiniones: nonnulli enim, cum quibus viſum eſt ſenſiſſe Concilium Neapolitanum in deciſ. A f flicti 383. in fi. voluerunt excepto reatu periurij, quoad

omnes

omnes alios effectus obſeruantiæ contractus, iuramentum afficere etiam ipſos hæredes, maxime ſi defunctus, qui iurauit, promiſit etiam pro hæredibus: ita vt hæres poſſit etiam ciuiliter accuſari de incurſu pœnæ, propter inobſeruantiam eius, quod defunctus iurauit, non tamen criminaliter de periurio, ſicut accuſari poſſet is, qui iurauit. Quod etiã habetur in deciſ. Rotæ. 338 Nota quòd
3 in proceſſu, in antiquis. † Alii (quorũ mihi ſententia magis probatur) voluerunt etiam effectum incurrendi periurium tranſire ad hæredes: nempe Angelus de Peruſio, conſi. 326. ex themate, & actis. colum. 1. Paul. Caſtren. conſi. 67. in antiquis, incipien. viſis, & conſideratis. Bart. Socin. conſi. 38 in cauſa dominorum, in princ. lib. 3. & Marc. Ant. Bauerius de virtute iuramenti, verſi. 45. Quoniam (inquiunt Doctores) hæredes funguntur vice de-
4 functorum, & † iuramentum defuncti reputatur factum hæredis, hæreſque adeundo hæreditatem quaſi contrahit cum creditoribus hæreditariis, & quodammodo videtur ſe obligaſſe ad omnia, ad quæ obligatus erat defunctus, & per eundem modum, ſcilicet cum iuramento; neque pœna hæc incurritur ex iuramento defuncti, ſed ex proprio facto ipſius hæredis venientis cõtra illum contractum. Nec quicquam me mouent rationes Parpaleæ in Rep. l. ſi quis maior. C. de tranſ. in 5. q. & Hieronymi Cagnoli ibidem nu. 299. & ſeq. dicentium rationes Angeli, & Pauli eſſe minus validas, eo quòd hæredem fungi vice defuncti, & factum hæredis reputari factum defuncti, ſit de fictionem quandam: & lex ligans animam debent eſſe fundata in veritate, non in fictione, vt declarat Ioannes Andreas, in cap. quanquam ſecundo de vſur. libro. 6. & Soc. in lege, Gallus. § idem credendum col. 2 ff de liber. & poſthumis Et quod tranſire in hæredem, tamquam ſequelam contractus, iuxta leg. ſi hæredi. in principio. ff. de ſtatu lib. non poſſit habere locum in iuramento requirente formalitatem verborum, & ſpecificam expreſſionem eius, qui ligari debet, vt declarant Ant. et Abb. in cap. per illum text. de iureiuran. et Soc. in d. §. idem credendum, et Deci. in l. ſemper

5 per in ſtipulationibus.circa finem de reg.iur.† Hæc(inquam) nihil me mouent,quia primum nulla interuenit fictio, ſed pura veritas, quando hæres adeundo hæreditatem ſponte ſupponit ſe omnibus hæreditariis obligationibus:& vbi de illis certificatus non obſeruat,ſpõte etiam ſua dicitur contrauenire,& ſic eius anima non ex ſolo facto defuncti, ſed etiam ex ſuo ligatur:vt bene
6 ſenſerunt præ allegati Doct hanc partem tenentes.† Deinde etſi iuramentum requirat formalitatem verborum: tamen,vt inquit Abb.in capit.clericus.col.2. de iureiuran.ſufficit,ſi iuretur per relationem ad aliud,& ſubiun-
7 git hæc verba:Video enim(inquit)quòd etiam,† vbi requirirur notabilis expreſſio, non refert,an exprimatur nominatim, an per relationem ad aliud,vt quando Iudex dicit in ſententia:Condemno,vel abſoluo,prout in actis continetur: vel quando refert ſe ad certum inſtru-
8 mentum. † Addo quod dicit Bart.in l.qui bona. §.ſi alieno.ff.de dam. infec.in 3.quæſt. iuramentum præſtitum per procuratorem conſtitutum ad iurandum ligat dominum,ac ſi ipſe iuraſſet: & fortius Alexan.in l. ſolutũ. §.vlt.in apoſtil. ad Barto.tenet eſſe idem etiam non expreſſa in mandato facultate iurandi, ita quòd ſi mandatum ſit, geri contractum, poſſit etiam pro obſeruantia contractus iurari,idque iuramentum liget principalem, vbi ſimilibus in contractibus ſolitum erat ita iurari.
9 † Præterea habemus textum in c.vltimo, de iureiurã. lib.6.quòd ſi in poſitionibus non ſolum per procoratorem præcedente mandato, ſed etiam per alio tuo nomine iuratis reperiatur contrarietas,ſi poſtea ſciens expreſſe vel tacite,non reuocando,ratum habueris, periurus eſſe diceris, no.ibi glo.in verſi. ratum habente ge-
10 neraliter.† quòd etiam in maleficiis locum habet ratificatio expreſſa,& tacita,allegat ca.cum quis de ſenten. excomm. eod. lib. vbi habetur, quòd per rati habitionem iniectionis violentarum manuum in Clericum, incurritur excommunicatio,ſicque tam in periurio quàm in excommunicatione ligantibus animam, iure determinatum habemus,ligari animã eius qui tacite vel ex

preſſe ratum habet factum alienum : prout generaliter ratificatio operatur in omnibus ſpeciale mandatum requirentibus, tenet Bal. & Sal, in l. ſi maritus. C. manda. & idē Bal. in l. multum. col. 3. C. ſi quis alteri, vel ſibi. vbi ēt Sal. per l. quod ſi de ſpeciali. ff. de min. Nihil ergo inconuenientis habet, dicere, quòd ſcit ſe adeundo hæreditatem, quaſi contrahere cum omnibus creditorib. & ſe obligare ad omnia, ad quæ obligatur erat defunctus poſtea de obligatione ſub hac forma per defunctū pro ſe, & hæredib. facta certificatus, non adimplendo ea, ad quæ tenetur, dicatur per eā inobſeruantiā iniicere vinculum vel periurii, vel excōicationis aīæ ſuæ propriæ.

11 † Quamobrem bene Abbas in c, licet. de voto, & voti red. & ante eum Butr. ibi in ſecunda oppoſi. dixerint, ꝙ hæres, poſtquam adiuit hæreditatem, cōpelli poteſt per excommunicationem, vt votum per defunctum factum reddat ea ratione, quia adeundo quaſi contraxit, & in hanc ſententiam eſt dicta deciſio Rotæ 338. in antiq.

12 † His ſic expoſitis, ad propoſitam ꝑ nos quæſtionem ita reſpondendū eſſe exiſtimo, quod mortuo creditore, oēs huius obligationis effectus tranſeant ad eius hæredem, nihilq; interſit inter defunctum, & hæredem, niſi quod hæres ante omnia tenetur probare ſe eſſe hęredē, vt dicemus inferius in tertia parte huius tractatus.

13 † Defuncto aūt debitore, tunc conſiderandum, ſi forte poſt eius moram, & ante mortē fuiſſet cōtra eum proceſſum ad cōceſsionem debiti, & excommunicationem; tunc eius quidem excommunicationis vis ad hæredem non tranſit: ſed alii obligationis effectus, per ea quæ dicentur in 2. q. ſequentis particulæ, & habetur in ſupra allegata dec. 338. in antiq. & ideo vſu receptū eſt, ꝙ obmiſſa excommunicatione, loco illius, & reliquarum cenſurarum, citatur hæres ad videndum decerni mandatum executiuum, decernitur, itaq; ſimiliter ſi in ipſa obligatione per defunctum ſuſceptæ ſint cenſuræ cum mādato executiuo datur executiuum illud mandatū citato hærede: & talis practica vltra loca ſuperius citata, trahitur ēt ex iis, quæ late ponit Alex. in l. poſtulāte. ff. ad Trebel. col. 3.

col. 3.atque his caſibus locum ſibi vendicat ſupra dicta Inn. doctrina in d.c.veritatis,quia excõicatio eẽ per defunctũ incurſa vel ſuſcepta nõ ligat aĩam hæredis, ſicut & periurium eiuſdem defuncti non afficit hæredis aĩam.

14 †Sed ipſo debitore decedente re integra, ideſt,non facta cõtra eũ in iudicio debiti cõfeſſione, & excõicatione,nec ſuſceptis p eũ ab initio cenſuris,& mãdato executiuo,qui eſt proprius propoſitæ qõnis ſtatus:Conſiderandũ,ꝙ prout regulariter oĩs obligatio tranſit ad hæredes,& in hæredes,exceptis caſib.quos diligẽter,& docte collegiſſe mihi vid.Albert.Brun.in tract.de interitu, & perẽptione 11.& 12.conclu.& habetur ex locis ſuperius citatis;ita ẽt tranſit hæc noſtra obligatio cum oĩbus ſuis qualitatib.ad hæredẽ tranſitoriis, ita ꝙ excepta excõicatione,& pœna periurii,& aliis cõcernentib.perſonã ipſius principalis obligati(q̃ proculdubio non ſunt in hæredes trãſitoria)poterit cõtra hæredem,vel(vt ita dicã) tẽporaliter dirigendo immediate executionem in bona, ita videlicet niſi hæres ſub pæna mandati executiui monitus ſatisfecerit,ſecundũ dictã deciſ Affl 381.& deciſ. Rotæ 338.&alios ſuperius citatos,vel ſpiritualiter,ipſo hære.(iuxta doct. Antonii,& Abb. i d.c.licet.de voto,& voti red.) monito ſub pœna excõicationis vt ſatisfaciat & ſi non pareat,contra eum ad excõicationem, & alias cenſuras procedendo. Nec poterit hæres hoc caſus declinare forũ,iuxta tradita per Io.And.& alios in d c.veritatis:Quia quicquid ſit de illis deciſionis veritate,aut falſitate,caſus noſter eſt indubitabilis: ibi.n. tantummodo pp inſtr. arguitur cãm eſſe, vel nõ eſſe fori ecclecaſtici.

15 †Sed in caſu noſtro adſũt pacta expreſſa in ſecunda,& tertia obligationis particula,quæ proculdubio hæres tenetur ſeruare, nõ minus,quã teneretur defunctus,iuxta

16 ea,quæ ſunt ſuperius allegata. †illud tñmodo ẽ animaduertendum,ꝙ qũ hæres iuſtam ignorantiæ cãm habere pſumitur.d.l.qui in alterius.ff.de reg.iu.c.cum quis, eo. ti.lib.6.nõ poterit hæres dici eſſe moroſus, neque cõtra eum vigore huius obligationis aliquo ex antedictis modis procedi,n.ſi prius facta ſibi fide obligationis eiuſdẽ,

 arg.

arg. l. ſi quis in inficiatus & no. ibi p Bar. ff. depoſi. intel-
lige autem de fide per inſtrumenti oſtenſionem, aut alia
cui credere teneatur, iuxta glo. in d. l. qui in alterius. &
ibi Bar. & glo. l. qui ius. §. nemo eod. tit. de reg iur. &
Bal. in l. ſed ſi ex ſtipulatu. ff. de verb obl. vbi reddit ra-
17 tionem: quia mora requirit, † aut ſcire, aut ſcire debere,
vt eſt tex. not. in l. quod te. ff ſi. cer. pet. & idem Bald. in
conſi. 461. ſuper primo puncto in 4. dubio, lib 2. vbi di-
cit, non conſtitui quempiam in mora per interpellatio-
nem, niſi ſciat, aut ſcire debeat ſe eſſe obligatū: ad quod
citat etiam alia, quæ ibi videri poſſunt. Quo autem pa-
cto certificatio hęc fit in vſu Romanæ Curiæ, ponetur
loco ſuo in tertia parte.

18 † Inſuper eo ſic in mora conſtituto, non datur contra
eum executio niſi per actorē prius illo citato probetur il
lum eſſe hæredē, & ſic de quocunque, cuius nomen non
ſit in inſtrumēto expreſſum, vt dicetur in quæſtione ſe-
quenti. Præterea attendendum erit an præterieris tēpus
à iure datū hæredi ad conficiendum inuentarium, vt di-
cetur loco ſuo in tertia parte.

Hæc autem ita ſe habent, vbi procedendum eſſet ex
mora ipſius hæredis. Sed quia etiam ſine eius mora pu
to immediate procedi poſſe ad executionem contra bo-
na debitoris defuncti: ideo hac de re legantur quæ poſi-
ta ſunt infra, vbi de vi mandati in hac obligatione inſer-
ti tractatur.

QVAESTIONIS SECVNDAE. SVMMARIVM.

1 *Effectus obligationis Cameralis ad ceſſionarium creditoris tranſit.*

2 *Si quis non nominatus in inſtrumento obligationis, velit age re ad executionem, prius probare debet ſe talem eſſe, cuius ri gore executionem petit.*

3 *Obligationis Cameralis efficacia non competit contra parti cularem ſucceſſorem debitoris, nec contra tertium poſſeſſo rem bonorum obligatorum, quo ad viam executiuam.*

An

4 *An efficacia obligationis in forma Cameræ tranſeat ad nominandos.*

SECVNDO quæritur, An huius obligationis efficacia tranſeat contra particulares ſucceſſores debitoris, bonorumque obligatorum tertios poſſeſſores, & ad ceſſionarios creditoris, ac nominatos ab eo? † Et quidem ceſsionario creditoris proculdubio competit omnis effectus huius obligationis: vſus tamen habet, quod non admittitur ad illius proſecutionem, niſi prius citato debitore verificet ſe eſſe talem. † Quod locum habet ſicut in ceſſionario, ita, & in quolibet volente vigore huius obligationis habere executionem, cum eius nomen in inſtrumento non ſit expreſſum, vt ſæpe contingit in ſociis, veluti vbi N. contraxit pro ſe & ſocijs, ſi aliquis tanquam ſocius audiri velit, & habere proportione ſua executionem, debet ante omnia citato debitore, probare ſe eſſe talem, & ita eſt de iure, vt patet ex dictis per Alex. conſil. 115. viſa ſcriptura in fin. lib. 7. & latius per Nicolaum Boherij, deciſ. 10. vbi multas cumulat auctoritates. † Sed contra particularem debitoris ſucceſſorem, & quemlibet tertium poſſeſſorem, etiam vigore hypothecæ in obligatione comprehenſæ, non datur via executiua, per ea quæ ponit B. de Barzis, in tract. guarentigiæ, q. 9. col. 3. verſ. aliquando occurrit. & Alex. in l. a diuo Pio. §. ſi ſuper. col. pen. verſi. & pro hoc bene. ff. de re iud. & Felin. qui plures antiquorum auctoritates citat in c. cum ſuper. colu. antepen. verſi. amplius dixit. de re iudica. & Iaſo. in l. quædam. § 1. verſi. 3. nota. ff. de eden. vbi refert Bald. dicentem, eſſe notandum contra ignorantes Procuratores, & Aduocatos. Et propterea in noua forma putaui eſſe addenda pacta, de quibus dicetur infra in 5. quæſt. tertiæ particulæ.

4 † Et hæc eadem quæſtio poſita de ceſſionariis, & particularibus ſucceſſoribus, poni poteſt etiam de nominatis, & declaratis, vbi factus eſt contractus per contrahentem pro ſe, & perſonis nominandis, ſeu ſimpliciter pro

perſona vel perſonis nominandis, vel declarādis, de quibus, ac quale ius & quando acquiratur perſonis poſtea nominatis, videri poterit conſilium Petri de Anch. 127. ad dubia elicitā, & Alex conſ. 232. lib. 6. & Dec. conſ. 543 & Iaſ. in l. ita ſtipulatus, nu. 6. de verb. obl.

QVAESTIONIS TERTIAE.

SVMMARIVM.

1 *Effectus clauſulæ obligationis omniū bonorum mobiliū, &c.*
2 *Sine clauſula obligationis bonorum, non obligantur bona debitoris creditori.*
3 *Obligans ſimpliciter omnia bona, intelligitur etiam futura obligare.*
4 *Poſt obligationem certæ rei, generaliter omnium facta obligatione, prius creditori debet ſatisfieri in illa re, antequam recurratur ad alias.*
5 *Nomine bonorum ſimpliciter continetur iura, & actiones: ſecus nomine bonorum mobilium, & immobilium.*

1 TERTIO quæritur, † Quid operentur illa verba: Ac omnia & ſingula ſua, & ſuorum prædictorum bona mobilia & immobilia quæcunque præſentia, & futura. Dicit Specu in titu. de obliga. & ſolut. § 1. verſi. omnia eorum bona, &c.
2 † Quod ſine illa conuentione non eſſent creditori obli-
3 gata bona debitoris. † Et ſubiungit, quod ſimpliciter dicendo; obligo tibi omnia bona mea, etiam futura obli-
4 gantur † Sed ſi quis obliget aliquam rem certam, & generaliter omnia alia bona ſua, quamdiu poteſt creditori de ſpeciali illo pignore ſatisfieri, ad alia recurrere nō poterit. De ſignificatu dictæ clauſulæ multa (poſt antiquiores quos citant) ponunt Iaſ. in d. l. a diuo Pio. §. in venditione in 4. nota ff. de re iudica. in l Stipulatio hoc modo concepta, col. final. ff de verborum obligation. & Deci. conſil. 442. in cauſa in qua. in prima, & ſecunda co-
5 lumn. † vbi in ſumma concludunt, quòd ſi ſimpliciter fa-
ctā

ſta ſit mentio bonorum, comprehenduntur iura, & actio nes. Sed ſi dicatur, bona mobilia, & immobilia, vel bona vbicunque ſita, non comprehenduntur, quia iura, & actiones ſunt tertia ſpecies, & non circunſcribuntur loco.

Quæſtiones ad ſecundam partem Formulæ obligationis Cameralis.

QVÆSTIONIS PRIMÆ.

SVMMARIVM.

1 *An vſu, vel iure comparatum ſit, vt contra obligatum in forma Cameræ procedi poſſit etiam in loco, vbi is non repertus ſit.*

2 *Tutum non eſt per regulas generales, non conſideratis rei circunſtantiis, occurrentes quæſtiones definire.*

3 *Executio obligationum Cameralium nominatim demandata eſt Auditori Cameræ, & quando alij Iudices eiuſmodi facultatem habeant.*

4 *Delegatus iudex a principe, dicitur ſuus iudex.*

5 *Alij quoque iudices non modo Auditor Cameræ poſſunt cognoſcere, & definire cauſas obligationum Cameralium, ſed iudicio tamen ordinario.*

6 *Contra eccleſiaſticas perſonas non poteſt procedi extra curiam, vigore obligationis in forma Cameræ, niſi coram earum ordinario.*

7 *Limitationes multæ Doct. ad l. ſi conuenerit. ff. de iuriſd. omnium iud.*

8 *In eo loco cẽſetur quis reperiri, vbi eius procurator reperitur.*

1 IVXTA ſecundã ipſius obligationis particulã, quæ continet ſubmiſſionem debitoris, ſuorũque hæredum & bonorum, Curiæ cauſarũ Domini Papæ, &c. Primo quæritur, † An hoc, ꝙ (quemadmodum eſt vſu) vigore talis ſubmiſſionis procedi poſſit contra obligatum etiam in loco, vbi procedĩtur, non repertum, & extra locum deſtinatæ ſolutionis,

ſuſtineri poſſet de iure, an vero conſtet ex ſolo vſu. Et quamquam videatur obſtare textus l.ſi conuenerit. ff. de iuriſdict.om.iu. & Paulus de Caſtro, oblitus eius, quod (quemadmodum ſuperius notaui) dixerat in l.poſt rem iudicatam.ff.de re iudica.in d.l. in conſcribendo. C. de pac.dixerit quod Curiales nō reſpōdebāt illi legi, cui cōſentit etiam Aegid.deciſ.305.& alii fortaſſe primo ſtatim congreſſu reſpondere volentes, eodem modo dicerent, id non iure, ſed ſolo vſu Romanæ Curiæ conſtare,
2 tamen res aliter ſe habet, verificaturq., † ſemper eſſe periculoſum in iure, cauſæ circunſtantiis non intellectis, ſimpliciter, & per regulas generales velle occurrentes quæſtiones dicere. Videtur ergo in hac quæſtione cōſiderandum eſſe; quòd Auditor Cameræ nuncupatus, quando ad illud officium aſſumitur, inter alia, creatur à Papa, ipſius Papæ, & Camerarii, generalis cauſarum Au-
3 ditor, † & inter alia cauſarum genera, demandatur ei executio obligationum in forma Cameræ, cum prohibitione etiam ne quiuis alius eiuſdem Curiæ Iudex talibus executionibus manum adponere poſſit, præterquā ſi obligationes receptæ ſint in ipſa Camera Apoſtolica per illius Notarios, aut coram aliis Curiæ Iudicibus per eorum Notarios, in negotiis dependentibus à litibus, & cauſis coram eis introductis: ad quarum executionem permiſſum eſt, per Cameram, & alios prædictos Iudices procedi. Ea facultate dicti Auditoris Cameræ ſtante, vana eſt propoſita quæſtio, quantum attinet ad ipſum Auditorem, quoniam, & tanquam generalis Auditor Papæ, & tanquam expreſſe delegatus ad hanc ſimilium cauſarum generalitatem omnibus eſt Iudex competens.

4 Nam vt (in propriis terminis.d l.ſi conuenerit, loquēdo) dixit Albericus in dictionario, in ver. Promittit ſæpe debitor.§.aliquando debitor.in fi. in Papa vel Imperator concedit reſcriptum, quòd debitor poſſit coram non ſuo Iudice ordinario conueniri, valet, quia tunc non dicitur non ſuus Iudex, ex quo delegatus eſt a Papa vel ab Imperatore, qui ſunt omnium ordinarii, extra

tra de priuileg.antiqua. quod ſimiliter locum habet in Camera,& alius iudicibus prædictis, quo ad obligationes antedictas, quarũ eſt illis permiſſa per Papam executio. Subtilitas vero,per quam Hypol.Marſil. conatur ſimilem practicam impugnare in l.ſi quis ne quæſt. num. 59. & ſequen.ff.de quæſtio.dicens quòd procurator ſit conſtitutus non poſſit confiteri debitum, niſi de mandato fuerit certificatus per nuncium, vel epiſtolam conſtituentis,nullo labore truncatur:quia ſufficit etiam per viſionem inſtrumenti procuratorem fuiſſe de mandato factum certiorem,vt præſupponunt Bart. in cuius conſ.73.potiſſimum Hipp. fundat ſuam intentionem. & Specul.in loco per eum citato de procuratores §. 1. ver.ſed quid ſi Procuratorium,& omnes alii ab eo citati,& Mil. ver.Procurator ſi non eſt certificatus. At in caſu noſtræ obligationis non poteſt deueniri ad confeſſionem debiti,niſi prius Iudex, & procurator obligationis inſtrumentum in actis exhibitum viderint,vt loco ſuo late dicitur inferius. Licet in aliis ſpeciebus quartum modum addant Doc.videlicet valere geſta per procuratorem non viſo inſtrumento, nec recepto a principali ea de re,nuncio,vel epiſtola,ſi mandatum habet clauſulam promiſſionis de rato. ita Gemin.in c.is qui.q 2. de procur.lib 6.

5 † Dictum autem Auditoris Cameræ priuilegium intelligendum eſt habere locum ſolummodo pro via executiua, prout ipſius priuilegii verba ſonant: nam quominus ordinario iudicio coram quocunque alio iudice procedatur, id priuilegium non impedit. Rom Conſil. 300.in caſu propoſito,Canarius. quæſt 56. Vndecunque igitur deferatur talis obligatio ad Roman. curiam, abſque dubio Auditor Cameræ erit illius legitimus executor ſicque propoſita quæſtio non habet locum in curia.

6 † Extra ipſam curiam vero,diſtinguendum eſt inter clericos, perſonaſque Eccleſiaſticas,& laicos; nam cum Eccleſiaſtici ſine conſenſu ſui ordinarii non poſſit alieni iudicis iuriſdictioni ſe ſupponere extra de foro comp. c. ſi diligenti, non poterit contra eos vigore

huius obligationis alibi quam coram ſuo ordinario, vel in Romana Curia coram Auditore Cameræ procedi.

7 † Remanet ergo difficultas ſolummodo quoad laicos, quorum reſpectu videri poterunt limitationes poſitæ per Doct. in d. l. ſi conuenerit. & in c. 1. vbi potiſſimum Deci. extra de iudicijs. quibus in locis inter alias limitationes, ponunt diſpoſitionem d.l.ſi conuenerit. non habere locum de iure canonico, neque vbi conuentio eſt iurata, neque vbi debitor promiſit vel certo loco ſoluere, & ſe ibi perſonaliter præſentare, vel certo loco, & tempore ſoluere, & renuntiauerit priuilegio fori, nec vbi renunciauerit beneficio d.l.ſi conuenerit. & alias pleraſque. Ex quibus forſan huic formæ addi poſſent aliquæ clauſulæ, præſertim vt parata eſſet executio etiam per Curias ſeculares, & contra hæredes & bona, quas addemus in noſtra forma inferius deſcribenda; maxime ad conuincendum ſucceſſores obligati; nam ipſe obligatus

8 ſatis reperiri dicitur in loco, † ſi eius procurator in obligatione conſtitutus, debitum ibi confitetur.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ.

SVMMARIVM.

1 *An clericus ſubmittens ſe omni foro, poſſit pati executionem in foro ſæculari contra ſe in bonis ſuis temporalibus.*

2 *Clericus in laicum iudicem, etiam de Epiſcopi ſui conſenſu, conſentire non poteſt.*

3 *Clericus licet laici hęres, gaudet priuilegio fori.*

4 *Limitatio præcedentium.*

5 *Declaratio ſummaria, vbi quis conueniatur, aut reſpondere cogatur.*

6 *Priuilegia propria ſingulorum, quæ dicantur, & quæ communia.*

Secun-

1 SECVNDO † Quæritur. An virtute huius ſubmiſſionis poſſit clericus conueniri in foro ſeculari, ſaltim vt detur executio realis contra ipſius clerici bona tẽporalia? Habetur ſimilis quæſtio inter Tholoſanas 126. vbi deciditur nega-
2 tiue, † Quia clericus in laicum Iudicem etiam de conſenſu Epiſcopi ſui conſentire non poteſt d. c. ſi diligenti, & c. ſignificaſti. de foro comp. Et hoc adeo eſt verum, quod etiam non valet quanticunque temporis contraria conſuetudo, vt ſubiugit in addit. dictæ, q. 126. Stephanus Aufreij, & habetur late in deciſ. Rotæ 840. Vtrum va-
3 leat conſuetudo. in antiquis. † Immo, quòd eſt fortius, ſi laicus hoc vel alio quocunque arcto modo obligatus decedat, ſuperſtite ſibi hærede clerico, agendum erit pro executione coram Iudice ipſius clerici, qui etiam in reali gaudere debet priuilegio, & conueniri in foro eccleſiaſtico, iuxta not. in authen. vt omnes obed. Iudi. prouinc. §. hoc conſiderandum. vt per Archid. de cleric. coniung. cap. primo, lib. 6. & hoc eo maxime, quia (iuxta ſuperius dicta) vbi contra hæredem facienda eſt executio oportet, quòd præmittatur citatio, & aliqua cauſæ cognitio, quam in clericum iudex ſecularis non poteſt præmittere: ita tenet Rota deciſ. 552. Obligatus eſt laicus Auenione, in antiquis, refert, & ſequitur Canarius in tract. de execut. inſtrumentorum. quæſt 57. Hæc autem, & ea quæ dicta ſunt ſupra in prima quæſtione præcedentis particulæ, intelligenda ſunt, quatenus non eſſet cœptum & contra defunctum procedi: tunc enim etiam clerico exiſtente hærede laici, procedi poſſet per Iudicem laicum ad vlteriora.

Quamobrem notanda eſt diſpoſitio, l. hæredes abſens, & l. is qui Rom. ff. de iudic. & quæ ibi not. Doct. & præ-
4 cipue, Paul. Caſtr cuius in ſumma hæc eſt ſententia, † Aut cõuenienter hæres ex perſona defuncti, ideſt pro eo, pro quo defunctus poterat conueniri: aut ex perſona ſua, videlicet pro legatis & fideicommiſſis, pro quibus defunctus non poterat conueniri, licet ab ipſo defuncto proceſſerunt: hoc ſecundo caſu non attenditur domici-

lium defuncti,& ſic hæres non conuenitur in loco, in quo defunctus ſortiebatur forum, niſi ibi eſſet maior pars hæreditatis. In caſu autem præcedenti eſt diſtinguẽdum, eſſet ne incœptus, contra defunctum proceſſus, an non. Nam ſi proceſſus erat contra illum incœptus hæres tenetur ibidem proſequi, licet ſit alterius fori, nec excuſatur vllo priuilegio proprio vel communi:& etiam ſi ipſe hæres ibi non reperiatur, quod locum habet etiam in clerico hærede laici conuenti coram Iudice laico. Si vero proceſſus non erat inchoatus, & hæres non ſit eiuſdem fori, nec ibi inueniatur: tunc de iure communi non poteſt ibi contra ipſum hæredem procedi: inuentus autem in loco hæres, tenetur ibi reſpondere, nec excuſari poteſt ratione proprii priuilegij. Hæc de iure communi; Sed vigore huius obligationis iuxta ſuperius dicta ſemper procedi poteſt, præter quam per Iudicem laicum contra clericum hæredem laici, contra quem proceſſus
6 non erat inchoatus; † priuilegia autem propria ſingulorum dicuntur, quæ non ſunt clauſa in corpore iuris; communia vero quæ ſunt in corpore iuris clauſa, vt, quod legati petere poſſint ſe remitti domum l. 2. §. legatis. eo tit. de iudic. & quod habent viduæ, & pupilli. C. quando Imp. int vid. & pup. c. ex parte, de foro compet. & quod habent clerici, vt non conueniatur coram Iudice ſeculari.

QVÆSTIONIS TERTIÆ. SVMMARIVM.

1 *An ſe ſubmittens omni ſoro, & loco, poſſit in omnibus omnino locis conueniri, et:ã magis diſtantibus, quam expreſſa ſint:*
2 *Vbi nominata ſunt certa loca, clauſula ſubſequens generalis non intelligitur de diſtantioribus, quam ſint expreſſa.*
3 *Diſtinctio Decij ad præcedentia.*

1 TERTIO quæritur, † An vigore talis ſummiſſionis procedi poſſit in quibuſcunque locis: prout generalis eſt, ipſa ſummiſſio, etiã ne ſi ſint loca diſtantiora expreſſis? Communis

eſt

eſt opi. Doct. in l. ſi conuenerit. de iuriſdict. omn iudic. & in c. 1. de iudic. quòd ſi debitor promisſit ſoluere vbicunque fuerit inuentus, non expreſſo nomine alicuius
2 loci, tunc vbique locorum poſſit conueniri. † Sed diſcrepant in eo, vbi aliqua loca eſſent nominatim expreſſa, deinde addita clauſula generalis, veluti ſi promiſſum eſſet ſoluere Florentiæ, Bononiæ, & alibi vbicunque creditori placeret: in quo communior mihi videtur eſſe opinio, quod non intelligatur de locis, quæ à loco, vbi facta eſt promiſſio, diſtent pluſquam loca expreſſa, vt poſt alios affirmat Iaſ. in dict. leg. ſi conuenerit, colum. fin. ver. ſecundo intellige, & Feli. in d. c. 1. col. 4. ver.
3 ſecundo declara. † Quamuis Dec. in eo. c. 1. col. 17. verſ. ſecundo prædicta. diſtinxerit dicendo, quod ſi locus in quo creditor vult procedere, ſit inſolitus, ita quod de eo partes veriſimiliter non cogitauerint, tunc ibi agi non poſſit, etiam ſi nullo expreſſo certo loco, ſimpliciter promiſſum eſſet ſoluere vbique locorum. Sed ſi locus non ſit inſolitus, quamuis locus, vbi creditor velit procedere, remotior ſit alijs expreſſis, ex intentione partium, videtur quòd poſſit ibi conueniri. Vnde infert, qui Piſis contrahendo promiſit ſoluere Florentiæ, Senis, & vbique locorum, poterit etiam Romæ, & Venetijs conueniri. Ad euitandum tamen hanc difficultatem cautius erit ſi in obligatione ponatur de locis etiam diſtantioribus.

IN hac parte videntur eſſe ſuperfluo inculcata nonnulla vocabula, quæ magis conueniebant antiquis temporibus antequam huius formulæ executio ſoli Auditori Cameræ eſſet demandata, quàm in præſenti, veluti ſunt illa, Eiuſque Camerarij, Vicecamerarij, Viceauditoris, Regentis & Commiſſarii: quæ propterea in noua formula non putaui eſſe ponenda.

QVARTO, ſi quæratur, An hæc ſubmiſſio obliget hæredes, vt ipſi quoque non poſſint declinare forum Solutio apparet ex dictis ſuperius in prima q. primæ particulæ huius ſecundæ partis principalis, & in ſecunda q. huius particulæ.

Quæſt.

QVAESTIO AD TERTIAM PARTICVLAM obligationis Cameralis.

QVÆSTIO I.

Quid ſignificent illa verba in formula. Et earundem curiarum quamlibet in ſolidum tam coniunctim, quam diuiſim.

IVXTA tertiam particulam, in qua continetur facultas data per obligatum procedendi contra ſe & ſuos in omnibus Curijs, quarum iuriſdictioni ſe ſubmiſit, ita vt poſſit cogi, moneri, excommunicari, &c. Quæritur primo, Quid ſignificent illa verba: & earundem curiarum quamlibet in ſolidum, tam coniunctim, quam diuiſim. Reſponſio habetur ex cautela Bartholomæi Veronẽ. 70. ſæpiſſime in inſtrumentis in prin. ſcilicet, quod ea verba ponantur ad effectum ne propter copulam, quæ ponitur inter loca, intelligatur eſſe facta diuiſio iuxta l. 2. §. ſi quis ita, ff. de eo quod cer. loco. ex qua cautela comprobantur etiam aliæ clauſulæ, quas præcedenti particulæ putaui eſſe addendas; prout apparebit ex nouella forma inferius deſcribenda.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ.

SVMMARIVM.

1 *An vna via intentata ad executionem obligationis Cameralis, dimitti poſſit, & alia ſumi.*

2 *Coram eodem, vel diuerſis iudicibus plures executiuæ viæ ſimul competentes, ſimul, & ſucceſſiue intentari poſſunt.*

3 *Effectus duarum clauſularum in hac tertia parte poſitarũ.*

4 *An poſt iudicium ordinarium intentatum, poſſit extraordinarium intendi.*

5 *Diſtinctio Romani ad præcedentem proximam quæſtionem.*

6 *Vix fieri poteſt, vt ſine conſenſu actoris apparet cœptum fuiſſe iudicium ordinarium.*

7 *Debitore exiſtente contumace in iudicio ordinario capto creditor poteſt aliam rationem iudicij inire, vel iudicem alium adire.*

Secun-

1 SECVNDO quæritur, An vna ex hic poſitis viis intentata, illa dimiſſa, poſſit alia via procedi? Et ſi forte ſit cœptum procedi via ordinaria, an peti poſſit vt procedatur executiue? Conſiderandum eſt, ſi contingat hanc mutationem fieri coram vno, & eodem Iudice, an coram diuerſis: & ſi mutetur de vna via executiua in alterā executiuam:
2 An vero de ordinaria in executiuam. † Nam coram eodem Iudice plures vias executiuas ſimul cõpetentes ſimul vel ſucceſſiue intentari poſſe, etiam ſi iam vno modo facta ſit executio, habetur pro indubitato, per doctri. Bar. in l. conſentaneum, in pen. q. C. quomodo, & quando iud. & ita eſt in vſu. Idem quoque dicendum eſt, ſi contingat diuerſas huiuſmodi vias executiuas intentari coram diuerſis iudicibus, tum de iure communi, per ea quæ allegat Iaſ. in l. nulli prorſus. col. fin. ver. ſexto, & vltimo. C. de iudi. tum præcipue vigore pacti in hac particula poſiti per illa verba. † Ita tamen quòd executio
3 vnius Curiæ, executionem alterius Curiæ non impediat nec retardet, iure dicente, quòd ubi iudicium cœptum eſt, ibi finem accidere debet. & qualibet alia iuris & facii exceptione in contrarium faciente non obſtanti bus, & per alia verba ſuperiora, ibi; vno, & eodem tem pore vel diuerſis temporibus, per diuerſorum temporum interualla, vſque ad integram ſolutionem, &c. propter quas clauſulas, Cardin. Parius conſ. 103. lib. 3. ver ſecundo. voluit quòd non obſtante l. 2. C. de pignori. Creditor vigore huius obligationis arbitrio ſuo poſſit eligere viam quam velit, & agere tam ad bona ſpecialiter obligata, quàm ad bona hypothecata generaliter, ita vt vna electa non præiudicetur alteri.

Quod tamen dictum, quia apud me non eſt vſquequaque probabile; cum ſubſcripta verba (meo quidem ſenſu) id non videantur ſignificare; idcirco in noua fora putaui addenda eſſe verba per quæ difficultas
4 huiuſmodi tollatur. † Maior autem difficultas remanet in eo, an poſt intentatum iudicium ordinarium, liceat aggredi viam executiuam; in qua non opitulātur

verba

verba ſupraſcripta, quæ non loquũtur, niſi de executione vnius Curiæ nõ impedienda per executionẽ alterius Curiæ, &c. ſicque inſpicienda eſt ſola iuris diſpoſitio: ſecundum quam videtur quòd actor, qui elegit prius ordinarie procedere, renuntiauerit viæ executiuæ, tanquam electione vnius ex contrariis facta. c. vt qui duas. de elec. lib. 6. cap. 1. de poſtul. prælat. eo. lib. accedente etiam diſpoſitione authen. qui ſemel. C. quomodo, & quãdo iud. per quam videtur pars cõpelli poſſe in ea actione, quã intentauit, vſque ad finem litis perſiſtere. Idem quoq. videtur ſi forſan reo prouocante actor non contradixerit, ſed conſenſerit proceſſui ordinario, iuxta not. in glo. antepen. ſupra ver. partibus. in clem. ſæpe. de ver. ſig. Attamen Ludouicus Ro. in conſ. 133. in præſuppoſito caſu,
5 diſtinguit, † quòd ſi iudex ſine cõſenſu partis expreſſe incæpit procedere ordinarie, poterit pars contradicens facere quod mutetur modus procedẽdi; & procedatur extraordinarie; ſecus vbi appàret de partiũ expreſſo cõſenſu fuiſſe proceſſum ordinarie ichoatũ, & ad d. authẽ. q. ſemel, reſpõdet quod intelligẽda eſt de actione proſequenda, ſed quòd nihilominus recedi poſſit à modo agẽdi, dũmodo in lite perſiſtatur. Et cũ Ludouico fac. Bald. in l. neq natales. prope fin. vbi quòd etiam ſi merus executor citauerit partem, non tenetur expectare terminũ citationis: quia licet aſſumpſerit partes Iudicis incitando, poteſt recedere ab ea via, & aſſumere partes executoris. Quæ Ludouici diſtinctio quia non poteſt ſuffragari, niſi in terminis primi membri ſuæ diſtinctionis, &
6 illud etiam non caret difficultate, ſaltim in facto, † cum videatur admodum difficile, quòd dici poſſit vigore inſtrumenti intentatum iudicium ordinarium, & quòd appareat id factũ eſſe de conſenſu ipſius actoris: idcirco in nouella forma putauit addenda eſſe verba, quæ hanc
7 etiam difficultatem tollant. † Nolo tamen omittere quòd etiam de iure communi, poſito quòd creditor vigore inſtrumenti hac obligatione roborati, intentauiſſet expreſſe viam ordinarii iudicii, citato debitore; ſed debitor fuiſſet in eo iudicio contumax, ipſo creditore

poſtea

poſtea iudicium mutando, executiuam viam intentante: non poſſet debitor allegare pendentiam litis ordinariæ: ita limitat Abba.diſpoſitionem, l.vbi cæptum. ff.de iud. in c.ex tenore,de reſcrip.& ſequitur Felin. ibi in 9. col. ver.lex vbi cœptum,& Corſetus in repet.ver.Iudicium, & idem Feli. in c.cum M col 13.verſi.extra gl.de conſtitut.on.qui ex auctoritate Abbatis in c.dilecti col pe.de fo.comp.dicit,quod data negligẽtia iudicis,vel contumacia rei, actor poteſt impune adire alium iudicem, non obſtante diſpoſitione dictæ l vbi cæptum. Et hinc ſumi fortaſſe poteſt ratio quamobrem in tex in d.cleme. ſæpe poſitum fuit vocabulum,Patribus,numero plurali.

QVAESTIONIS TERTIAE. SVMMARIVM.

1 *Quomodo verba, per qua debitor non recuſat poſſe moneri, aggrauari,&c ſint intelligenda.*
2 *An per tale pactum poſſit prorogari iuriſdictio alieni iudicis.*
3 *Extra Ro.Curiam via excommunicationis & cenſurarum procedi non poteſt niſi per proprium Epiſcopum obligati, aut per alium de ipſius Epiſcopi conſenſu.*
4 *Pactum non valet,quod quis ſine monitione pracedente excommunicari poſſit.*
5 *Qua ratio illius vſus ſit,vt in curia abſentes non moniti excommunicentur.*
6 *Nõ poteſt pactum eſſe immediata cauſa excõmunicationis*
7 *Cur obligatione facta cum ſuſceptione, cenſurarũ ſine monitione quis in curia excommunicari ſoleat.*
8 *Vſus ſuſcipiendi ab initio cenſuras,vnde acceptus fuerit.*
9 *Quid ſibi optime cauere volenti in obligationibus ſit ſeruandum.*
10 *Qui ſemel conſenſit in alterius praiudicium diſſentire non poteſt.*
11 *Pro futuris culpis non debet fieri excommunicatio.*
12 *Suſceptio cenſurarum ab initio, non valet facta coram Notario ſolo.*
13 *Excommunicatio a non competenti iudice lata,non valet.*

Digitized by Google

1 TERTIO quæritur, † quomodo intelligenda ſint verba, per quæ debitor paciſcitur, & vult poſſe moneri, & excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium ſeculare deponi. Pro quorum intelligentia, ſuppoſitis pro notis iis, quæ habentur in c. P. & G. de officio delegati. & in c. ſacro. de ſenten. excomm. & in c. cordis oculus. 1. q. 7. & in eiſdem locis no. glo. & Doct. ex illis in ſummam
2 facio hanc concluſionem. † Quòd ſi quis dubitet, An per tale pactum prorogari poſſit iuriſdictio alieni iudicis, vt talis iudex hæc facere, poſſit, & de clerico res eſt clara, quòd non pôt id facere ſine conſenſu ſui Epiſcopi. Similiter poteſt, & laicus cum conſenſu ſui Epiſcopi. Sed an idem facere laicus poſſit ſine tali conſenſu? quãuis Ant. Butr. voluerit facere certam diſtinctionẽ, tamẽ
3 communis Doct. ſẽtẽtia eſt, quod non poſſit. † Vnde ſequitur, quod vigore huius obligationis, via excõmunicationis, & cenſurarum non poterit extra Ro. Curiã procedi, niſi per proprium obligati (ſiue clerici, ſiue laici) Epiſcopum, aut eius Vicarium, aut alienum, in quem de conſenſu proprii Epi facta ſit prorogatio, & in ipſa Curia per Auditorẽ Cameræ, cui hoc genus cauſarũ eſt
4 (iuxta ſuperius dicta) præcipue delegatum. † Si autẽ dubitetur, An valeat pactũ quod à iudice competenti poſſit obligatus excommunicari non præcedente monitione, ſeu citatione, & contumacia? & in hoc quoq. dubio cõmunis eſt omnium ſententia, quòd pactũ non valet: & ideo prudenter poſitum fuit in hac formula verbũ, mo-
5 neri, ante verbum excommunicari. † Quæ cum ita ſe habeant, operæ pretium eſt videre, qua ratione cõſtet vſus Rom. Curiæ, ſecundum quẽ ita obligati, ſi abſint ab ipſa Curia, excommunicantur, aliter non moniti, nec citati. Vt reddatur vnicuiq. ſuus honor, hoc bene declarat glo. pragmaticæ ſanctionis, tit. de pignorantibus cultum diuinum. ver. abolentes. vbi in ſumma dictis Docto. in
6 d. c. P. & G. colligit eſſe verũ, † quod nemo poteſt obligare ſe ad pœnam excommunicationis per viam pacti, ita quod pactũ ſic cauſa immediata excõmunicationis. Sed

bene

bene poteſt ſe obligare, faciendo non quod pactũ ſit cauſa immediata excommunicationis, ſed contumacia vera, vel præſumpta, & ſubſequitur(exemplificãdo ad vnguem, ſicut hic in Curia vtimur) videlicet quia debitor cõfitetur debitũ coram Iudice, & Iudex ex tunc condemnat eum ad ſoluendum creditori, & cõſentiente debitore fert excommunicationem ſub conditione, niſi ſatisfaciat in termino: tunc.n. elapſo termino, erit excommunicatus ſine alia monitione: & hoc caſu non ipſum pactum, ſed ipſa contumacia vera vel præſumpta in nõ ſoluẽdo tempore debito, eſt cauſa excommunicationis, illaq; comminatio, niſi infra terminum ſoluat, hẽt vim

7 monitionis.† Sed quo pacto defendemus alterã practicã, quæ eſt in vſu, vbi obligatio facta eſt ab initio cum ſusceptione cenſurarum, cuiuſmodi ẽt erant in effectu ſuperius poſitæ ex antiquis Cameræ libris, & ex Speculatore deſcriptæ formæ? tũc.n. ſi de obligatione rogatus ſit aliquis ex notariis Curiæ dicti Auditoris, niſi fiat ex vrbanitate, de communi vſu nõ eſt neceſſaria citatio, & ſi inſtr. aliunde deferatur, non citatur, debitor, vt conſtituatur in contumacia, neq. ad videndum ſe excommunicari, ſed citatur ſolummodò pro recognitione inſtrumẽdi, & extractione cẽſurarũ. Videtur primo aſpectu dura practica, ſed interius cõſidarata, inuenitur habere eandẽ rõnem cũ præcedenti: nec differunt in alio, niſi quod in præcedinti fertur excommunicatio præcedente confeſſione, & ſub illa conditione poſtquam venit dies faciendæ ſolutionis, aut alius implementi: in hac vero ſimul oĩa fiunt tẽpore contractæ obligationis, tunc n. facta per debitorem confeſſionem, Iudex eo conſentiente, ex tunc profert in eum ſnĩam excõĩcationis, & alias cenſuras, niſi tẽpore cõuenuto ſatisfecer it. Itaque hæc eſt per oĩa ſimilis ãtecedẽti, excepto quòd hic ſententia ſub illa cõditione profertur ab initio, ibi poſt lapſum diem præſtitutum faciendõ ſolutioni. Sed hæc differentia non eſt

8 ſubſtantialis in propoſito.† Et tam ſuperior, quàm hæc practica ſuſcipiẽdi ab initio cẽſuras, accepta fuit ex cautela, quam ex verbis Innocentii ſumptã docuit Hoſtienſ.

in dicto cap. P & G in ſecunda columna, vbi inquit : Ex
9 præmiſſis colligi poteſt, † quod ſi quis in hac materia
caute ſibi vult prouidere, debet ſibi cauere, vt non ſolum
fiat iuriſdictionis prorogatio, ſed ſtatim per Iudicem con
ſentiente, & inſtanter petente debitore, feratur in eum
excommunicationis ſententia, niſi infra terminum ple-
ne ſatisfecerit : tunc enim nulla alia monitio neceſſaria
eſt, quia dies pro homine interpellat, infra de locato. ca-
pitu. primo, in fine. Nec valebit appellatio, ſi appellet
10 interim: † quia ex quo in hoc ſemel conſenſit, in alte-
rius præiudicium diſſentire non poteſt. argumen. infra
de probation. per tuas, §. fin ad finem, cum ſuis concor-
dan. & de re iudica. cum cauſa, quæ inter vos, §. 1. verſi.
& eidem iudici. non enim grauatur, niſi a ſe ipſo. Vnde
nec poteſt de iudice conqueri arg. infra de appell. cũ ſpi-
rituali, §. porro. ſecus ſi expreſſe non conſenſiſſet, ſed con
tra inuitũ eſſet lata ſnīa, & ſic loquitur, & tollitur cõtra-
riũ, infra de appell. præterea. Hæc ſunt verba Hoſt. cum
quo tranſeunt omnes in d. cap. P. & G vbi etiam Anton.
de Butr. colum. 4. verſic. ex præmiſſis concludit, Hoſtien.
affirmat, quòd in practica ſic ſeruatur ſecundum Ioann.
Andr. & re vera id dicit Ioan. Andr. qui ibidem in 2. col.
refert ſupraſcripta verba Hoſtien. Et licet Abba. in fi. 3.
col. ſubiungit, quod de præmiſſis poſſet hodie dubita-
ri, per cap Roman. de ſenten. excommu lib. 6. vbi dicitur,
11 † quòd pro futuris culpis non debet fieri excommunica-
tio, etiam ſub conditione, niſi cauſa præceſſerit : tamen
addit poſſe dici cauſſa præceſſiſſe, ex quo debitor ſpon-
te in ſe ſuſcepit ſententiam; quod dicit eſſe notandum.
12 † Illud nolo hic prætermittere, in quo vidi multos etiam
doctos viros errare, quòd (ſicuti ex prædictis colligitur)
huiuſmodi ab initio facta cenſurarum ſuſceptio, non va-
let, facta coram ſolo notario, ſed facienda eſt coram ipſo
competenti iudice (qualem diximus eſſe extra Curiam
proprium Epiſcopum, & in Curia Auditorem Cameræ,
& alios Iudices ordinarios, in negotiis, quorum contra-
ctus per eorum notarios recipi poſſunt) qui iudex quiſ-
quis ex prædictis fuerit, etiam ex tunc proferat, fulmi-
neq.

neque actu excommunicationem, & cenſuras prædi-
13 ctas: † cum niſi a competenti Iudice prolata excommunicatio non valeat, ſecundum ea quæ ponunt Docto in locis ſuperius relatis. Non ignoro, quod nonnulli ad euitandum hoc abſurdum, vtuntur talibus cautelis, videlicet, quòd ſi de obligatione & cenſurarum ſuſceptione rogatus ſit ipſe actuarius, antequam extrahat, & conſignet parti inſtrumentum cenſurarum, idem notarius curet habere, vel in calce ipſius obligationis, vel in manuali actorum, Iudicis manu ſcripta verba huiuſmodi. Niſi infra tempus debitum, dentur litteræ de conſenſu. Sed ſi cenſuræ ſuſceptæ ſint coram alio notario, producto prius inſtrumento, & citata parte aduerſa ad dicendum contra illud, videndumque iurare teſtes ſuper illius recognitione, ac fulminari cenſuras, ſeu mandari illas relaxari, in termino citationis Iudex recognito inſtrumento in calce illius ſcribit ea verba, Cenſuræ, niſi infra tempus conuentum, dentur litteræ de conſenſu. Quæ tamen cautelæ neutro in caſu videntur ſupplere defectum ſententiæ excommunicationis, niſi accederet nouus partis conſenſus, cum antecedens cenſurarum, ſuſceptio coram ſolo notario facta, re propterea ab initio nulla, non poſſit per ſubſequentem Iudicis approbationem validari, de electíon. capitu. auditis, & capitu. dudum. Et faciunt ea. quæ ponit Barto. Brixien. in quæſtionibus venerialibus 41. & 43. & Ioann. Andre. in capitu. ratum, & in capitu. non firmatur, de regulis iuris, in mercurialibus, in quæſtionibus, quas ibi proponit.

QVAESTIONIS QVARTAE.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio verborum, per qua debitor vult poſſe cogi, compelli, &c.*

2 *Propria creditoris auctoritate, vt poſſit quis compelli, aut capi non poteſt pacto conueniri.*

3. *Partes facere non poſſunt earum pacto, vt ordo iudicialis non ſeruetur.*

4. *Quatenus partes conuenire poſſint, vt Iudex procedat ſine ordine iudiciario.*

5 *Valet pactum inter partes, vt Iudex ab executione incipiat.*

1 QVARTO † quæritur conſequenter de intellectu illorum verborum, per quæ debitor conſentit, & vult ſe, & ſuos prædictos poſſe cogi, compelli, conſtringi, arreſtari, capi, incarcerari, & detineri. Hæc quoque videtur biceps eſſe quæſtio, videlicet, ſi vigore huius pacti, perſonæ captura, & alia prædicta fieri poſſint ſine miniſterio Iudicis, propria creditoris auctoritate? Et ſolu-
2 tio eſt expedita, † quòd fieri non poſſint, & quòd pactum, ſi diceretur ea fieri poſſe propria creditoris auctoritate, non valeret. Ita Angel. in authen. vt non fiant pignor. in fin. idem Ange. in l. ſi vnus, §. pacta. ff. de pactis Dyn. Bartol. Imol. Ang. & Ludo. & Alexand. in l. alia §. eleganter, ff. ſolu. matrimon. Imol. in cap. cum contingat. de iureiu. Fel. in cap. ex reſcripto, col. 5. ver. ſimiliter non valet, & in 4. col. verſi. iſta faciunt. Quod procedit, etiam ſi pactum ſit iuramento firmatum, vt Alex. in d. §. eleganter. Bal. in authen. ſacramenta puberum. Crotus in rep. l. nemo poteſt, num. 9. de leg. 1. vbi ponit aliquas limitationes. Immo nec deſunt, qui dicant etiã iu-
3 dicis auctoritate talia fieri non poſſe, † quia partes non poſſunt earum pacto facere, quòd nõ obſeruetur ordo iudicialis. glo. in clem. ſæpe; verſi. & neceſſario. de verbor. ſig. & ca. fi. de re iudic. in 6. & in c. de cauſis. de offic. deleg. Bar. in auth. offeratur. C. de libel. obla. Ioann. And. & Abb. in ca. eo. tit. de lib. obla. Ad arreſtum autem, capturam, & carcerationem perſonæ, & ſimilia deueniri non poteſt, niſi præcedat libellus, & litis conteſtatio, cum ab executione non ſit inchoandum. l. conſentaneum, & ibi Bar. C. quomodo & quando iudex, & in l. cum ex eo, ff. ad legem Iuliam pecul. quamquam etiam Ange & Are. quos citat Crotus vbi ſupra, teneant contrarium, ea potiſſi-

tiſſimum ratione, quia illud poteſt fieri per legem, ergo & per actum. Quod an ſit verum, non videtur ſit eſſe hic diſputandi locus: ſatisfit enim noſtræ quæſtioni, per no. doctrinam Abbatis in d. cap. de cauſis. de offic. delegat. col. 2. verſicu. in glo. in verbo. partium quem poſteriores communiter ſunt ſecuti, & comprobatur diuturno
4 vſu: † dicit enim quòd partes poſſunt conuenire, vt Iudex procedat ſine omni ordine iudiciario. Sed tunc illius iudicis verbum non habebit vim ſententiæ, ſed cuiuſdã pacti. Nam ſicut poſt factum partes poſſunt probare ſententiam nullam, & habebit vim pacti, vt legitur, & not. in l. 2. C. comm. vtri. iudi. & no. in c. ſignificaſti. de foro. compe. ita à principio poſſunt, conuenire, vt Iudex procedat ſine ordine iudiciario: ſed ſi vellẽt partes, quod verbum iudicis haberet vim ſententiæ, non poſſent remittere ordinem ſubſtantialem à iure inductum, vt delit. cont. c. vni. l. properandum. C. de iudic. & clem. ſæpe. de verb. ſig. & quod ibi no. in fi hæc ſunt verba Abbatis.
5 † Ex quibus, & aliis ſuperius citatis, colligendo in ſummam propoſitæ quæſtionis ſolutionem, dicere poſſumus prudenter compoſitam fuiſſe hanc noſtram formulam, valereque dictum pactum, & poſſe illius vigore, cum miniſterio tamen Iudicis, inchoari ab huiuſmodi executione.

QVAESTIONIS QVINTAE.

SVMMARIVM.

1 *Cur in formula obligationis Cameræ non inſit pactum ſuper executione bonorum temporalium ipſius obligati.*

2 *Pactorum bona obligati afficientium adſcriptio.*

3 *A quibus eiuſmodi pacta auctor ſumpſerit; & a quibus diſtinguantur.*

QVINTO, † cum ex clauſulis ſuperius interpretatis viderimus per pacta prædicta bene prouiſum eſſe pro habenda ab ipſo initio executione, tam in animam, & famam via excommunicationis, & cenſurarum, illarũq. infamis publi-

cationis,quàm in perſonâ via arreſtationis,detentionis,
2 carcerationis; &c. † Quamobrem omiſerunt prudentes adponere pactũ,per quod haberi poſſet ſimilis executio etiam ſuper temporalibus,quæ fortunæ bona appellantur,ad quæ(vt tunc ſe habet forma) non datur executio,niſi in ſubſidium,& poſtremo loco, dum non proficientibus cenſuris, & illarum infami publicatione ad brachii ſecularis inuocationem deuenitur? cauſa (niſi me fallit opinio)colligi poteſt ex antedictis. Nam ſi forma inuenta fuit pro debitis cameralibus,potiſſimum ex annatis beneficiorum in longinquis regionibus, & ſub extraneis regnis,& iuriſdictionibus conſiſtentium, conſequenter non erat facile habere excutionem in temporalibus obligatorum bonis, neque contra ſucceſſores illorum, & propterea prudentes, qui formulam compoſuerunt, neglexerunt ea pacta, & clauſu-
3 las, quæ nihil, aut raro poterant proficere † Nunc autem, quando eadem forma, etiam in priuatorum contractibus paſſim vſurpatur haud inutile fore exiſtimaui,ſi adderentur pacta,quæ afficiant bona non ſolum viuo debitore,& eo mortuo contra eius vniuerſales hæredes,ſed etiam contra quoſcunque particulares ſucceſſores, veluti quòd liceat creditori ingredi poſſeſſionem bonorum obligatorum propria auctoritate,quæ debitor ex nunc conſtituit ſe eius nomine poſſidere, & concedat etiam in ſolutum, promittendo non facere de illis alium contractum huic obligationi præiudicialem, &c. prout latius apparebit in noua forma inferius deſcripta: quæ ſingula pacta habent paratam executionem contra quoſcunque etiam tertios poſſeſſores à debitore ipſo cauſam habentes:& ea ſumpſi ex iis, quæ ponunt Bar. & Doct. ac potiſſimum Salic. in l. creditores C. de pign. vbi qui volet; videre poterit. Quorũ etiam dict ſi quis ſub compendio collecta videre voluerit, legat Neguſantium in tractatu de pigno. in 4 parte principali, nu. 8 cum pluribus ſequentibus, vbi eleganter, & breuiter omnia reducit ad quindecim concluſiones: ex quibus congruẽter relatis iuſtificãtur ſingulæ partes additionis noſtræ prædictæ.

dictæ. Et de modo ſecundum quem procedendum ſit ad talium pactorum executionem, dicemus loco ſuo in tertia parte huius tractatus.

QVAESTIONIS SEXTAE.

SVMMARIVM.

1 Quo pactum de capienda, & detinenda perſona iure valeat.

2 Quot, & quibus rationibus pactum de carcerando, alienum ſit a iure.

1 SEXTO † quæritur de pacto adpoſito, quòd perſona poſſit carcerari & detineri, an iure valeat? Federicus Senen. in conſil. 60. Quod pactum, &c. tenet valere, & ita vbiq. ſeruari dixit Paul. Caſtren. in l. Titio centum §. Titio centũ. ff. de condit. & demonſ. intelligendo tamen quod captura & carceratio fiat miniſterio Iudicis, non propria creditoris auctoritate, tractatur eadem quæſt. per Alex. in l. alia. §. elegãter. ff ſolu. matri. & per omnes in l. nemo po
2 teſt de leg primo. † Eſt autem hoc pactum à iuris diſpoſitione alienum, nõ ſolum propterea quia conuenitur, vt peruerſo ordine iudicij ab executione incipiantur: ſed etiam quia ipſius executionis debitus ordo peruertitur, non enim ſemper carcerari poteſt qui non ſoluit, ſed prius requiritur mobilium, immobiliumque bonorum excuſſio, iuxta not. per glo. l. 3. § tutores, ff. de ſuſpect. tut. & Bar. in l. 1. ff. de ceſſi. bon. & Alex. in d. § eleganter. col. 3. ver. ex prædictis.

QVAESTIONIS SEPTIMAE.

SVMMARIVM.

1 An pactum in obligatione Camerali poſitum, quod clericus incurrat pœnam priuationis beneficiorum, valeat.

2 Et quatenus valeat.

3 Mentio duarum clauſarum quæ in noua formula obligationis ab auctore excogitata, addita non ſunt, & quare.

SE-

1 SEPTIMO quæritur, † An ad magis conuincendum clericos, qui innata perfidia omnibus pactis, & data fide ſpretis, creditores ſupplantare ſatagunt, valeret ſi adderetur pactum, quod etiam incurrerent pœnam priuationis beneficiorum? Hæc quæſtio ponitur per glo. & Doct. in c.
2 P.& G. de offic. deleg. & concludunt valere pactum, ſed declarandum eſt id dictum procedere ita demum, ſi accedat auctoritas ordinarij, vel alterius ſuperioris habentis iuriſdictionem admittendi reſignationem, vt dicit
3 ibi Feli. col. 2. ver. in glo. vbi, &c. † & propterea in noua forma addi potuiſſent duæ clauſulæ, vna in hac tertia particula, per quam debitor paciſceretur velle incurrere priuationem: altera in quinta particula, vt inter alia daretur procuratoribus hæc facultas, vt poſſent etiam poſt incurſum priuationis ipſa beneficia in manibus ordinarij vel Papæ, aut alius ad id poteſtatem habentis reſignare. Sed eas non poſui, propterea quod viſa fuerit res eſſe indecora, & mali exempli, ſi hoc modo beneficia fierent quaſi venalia.

Quæſtiones ad quartam particulam, vel clauſulam obligationis Cameralis.

Quæſtionis Primæ.

SVMMARIVM.

1 Quæ exceptiones opponi poſſint cõtra obligationẽ Cameralem.

2 Contra inſtrumentum executionem paratam habens, tres tantum exceptiones opponi poſſunt falſitatis, quietationis & ſolutionis.

3 Oportet tamen vt coram iudice competenti productum ſit. Itẽ quod actoris perſona legitime poſſit conſtare in iudicio.

4 Exceptio excommunicationis numquam cenſetur excluſa.

5 Excommunicatus, etiam reo volente, ad id iudicium admittendus non eſt.

6 Nullitas inſtrumẽti obligationis Cameralis ſẽper opponi põt.

7 Exce-

7 Exceptio, quod actor ex ſui parte promiſſa non praſtitit, opponi poteſt contra obligationem Cameralem.
8 Exceptiones ex ipſo instrumento obligationis Cameralis apparentes, quaque illi inſunt, opponi poſſunt.
9 Non oppugnat inſtrumentum qui nititur inſtrumento.
10 Quæ inſunt ex rei natura, & tacite colliguntur, opponi poſſunt contra obligationem Cameralem.
11 Non eſt neceſſe exceptionem illam proponere, quæ ex rei natura oritur.
12 Defectus cauſæ quam ob rem obligatio Cameralis inita eſt opponi poteſt.
13 Cur inſtrumentum guarentigia ſine cauſa factum, valeat.
14 Oppoſita exceptio contra obligationem Cameralem, quod ſine cauſa contracta ſit quatenus admittenda.
15 Quando exceptio oppoſita non admittatur, nec opponens ea probaturus audiatur.
16 Quando admiſſa exceptio vlteriorem proceſſum impediat.
17 Quando admiſſa exceptio proceſſum non retardet.
18 Prudens, & rationabilis Cur. Ro. ſtylus.
19 Termini qui obſeruetur in exequẽda obligatione Camerali.
20 Terminus trium dierum cenſetur ſufficiens ad probandum ea qua inconuenienti probanda ſunt.

1 PRIMO Quæritur, † An ſit abſolute verum id quod vulgo dicitur, contra huiuſmodi obligationẽ non poſſe opponi alias exceptiones præterquã falſitatis, quietationis, & ſolutionis? & ſi non ſit abſolute verum, quæ nam ſint illa alia, quæ opponi poſſunt? Puto veram eſſe concluſionem, quòd contra petentem executionem huius obligationis non poſſit opponi alia exceptio quàm falſitatis, quietationis, & ſolutionis. Quam tamen concluſionem ita intelligendam eſſe duco, vt executio non petatur, niſi coram iudice competẽti, & data habilitate perſonæ ipſius actoris, adimpletiſque pro eius parte promiſſis, & alias obligatione exiſtente valida, & ab initio liquida, & pura, aut poſtea liquidata, & purificata, eiuſq. cauſa, propter quam cõtracta extitit perdurante. Hanc autẽ expoſitionẽ his rationibus ductus feci, quia, & ſi vera, & in ore

omnium

3 omnium ſit ipſa concluſio,† ꝙ contra inſtrumentum habens executionem paratam non poſſint opponi, niſi dictæ tres exceptiones, videlicet falſitatis, pacti de non petendo, ſeu quietationis, & ſolutionis, vt dixit Bar in l. 1. §. & parui refert. ff. quod vi aut clem. & ſpecialiter de hac obligatione loquens, ait G.Caſſa.tit. de mutuis petit. deciſ vnic.tamen intelligendum eſt ante oia;† quòd inſtrum.ſit coram competenti Iudice productum, iuxta gl.vltimam clem. 1 de ſequeſtr.poſſ & tenet Alex. poſt alios,quos citat in d.§.& parui in apoſtilla magna, circa princ.intelligendum eſt præterea, quòd actor habeat legitimam perſonam ſtandi in iudicio, alioqui ſemper opponi poſſunt exceptiones facientes ad eum repellendum, veluti, vt dicit Bar.in d §.& parui ſi ſit minor, bannitus, excommunicatus, aut aliud tale, quod non repellat inſtrumentum, ſed perſonam actoris, & ponit Canarius q.15. & de exceptione excommunicationis habe-
4 tur in c.ſicut.2 q.1.& ibi Gemin. † eſt enim exceptio, quæ nunquam cenſetur excluſa, quin opponi poſſit etiã coram mero executore.arg.glo.in d clem. 1. de ſeq.poſſ. & fruct. Butr.in c licet.de elect. Bal.in l.ſi quis filios.§. ſi
5 quis.ff de iniuſt.rup.& irrit.teſta.adeo† ꝙ etiam reo volente non debet iudex admittere excommunicatum.ca. exceptionem.de excep vbi docto. & poteſt opponi etiã coram iudice laico glo in l. . C.de iur.& fac. ignoran. quam ad hoc citat Bal.in cap.cum contingit.de dolo,& contum.& in c.intelleximus de iud. & facit tex.c fin. de excep.lib 6 & in c. poſtulaſti.de homic.tradit Iaſo.in l. 1.nume.9.C.de iur & fact ignoran. & in l.placet. in fi.
6 in lectura pad.C.de ſacro ſanct. Eccleſi. † Opponitur etiam nullitas inſtrumenti, per ea quæ dicta ſunt in 3.q.
7 primæ partis. † Opponitur etiam quòd ipſe actor non ſeruauit pro ſui parte promiſſa: Non enim tenetur quis ad obſeruantiam contractus, quando per alteram partem ſibi non obſeruatur; licetque eo caſu, fidem fallere, etiam ſi interuenit iuramentum l. Iulianus. §. offerri.ff de acti.empti l.cum proponas, la ſeconda C. de pact.& quæ ibi cumulat Iaſ.in 3 & 4.not. ſicque op

poni

poni poteſt de pretio per actorem non ſoluto, vel re non tradita. Corneus late conſ. 297 per totum, & 291. col. 6. l. 3. Canarius q. 27. Dec. conſ. 219. in principio.
8 † Itē opponi poſſunt omnia illa quæ patent ex ipſo Inſtrumento cum illi inſint, & ex illius inſpectione colligantur, per ea quæ in ſimili dicta ſunt ſuperius, de nullitatibus in 3. q. primę partis. Et ponit eleganter Canarius q. 26 qui omnino ſuper hoc videndus eſt, quoniam
9 de cte loquitur: ratio potiſſima eſt, † quia non poteſt dici impugnare inſtrumentum, qui nititur, inſtrumento: ponit etiam Fel. in c. ex parte. ſecundo de offic. deleg. in 19. limit. & ibi Deci etiam 19. limit. Itaque opponi poteſt, non veniſſe diem, non eſſe purificatā conditionem, ſub qua contractum eſt debitum & his ſimilia. Bar. in l. ſi filius ff. quod cum eo. Bal. in l. ſi cauſam, circa fi. & in l. etiam col. 1. & in l. 2. C de excep. rei iudic. Imola in l. fin. col. 10. ff. qui, & à quibus opp. non lic. Alex. conſ. 20.
10 num. 2. lib. 6. † Item opponi poſſunt ea, quæ, & ſi ex ipſius inſtrumēti littera non legantur, in ſunt tamen ex rei natura, & tacite colligi poſſunt; vt ſi fideiuſſor conuentus opponat exceptionem cedendarum ſibi per creditorem actionum: item ſi emptor conuentus ad pretium opponat exceptionem rei non traditæ, vel nō libere traditæ, & contra venditor conuentus ad eum tradendam opponat de pretio non ſoluto, & his ſimilia Alex. d. cō. 20 nu. 2 & 3. poſt antiquiores, quos citat Feli. & Deci. in d c ex parte 2 de offi. deleg fall. 10. idem Deci. conſi.
11 507. nu. 6. Canarius q. 27. † habent autem hoc genus exceptiones id propriū, quia non eſt neceſſariū quod exceptio quæ negotio ineſt, proponatur, ſi quidem producto inſtrumento ſtatim parebit. Cardin. poſt Innoc. in c. paſtoralis. de excep. refert Feli. in rub. eiuſdem tit col. 2. ver. & dicit Inn. & late Guid. Caſſad. in tit. de reſcriptis, dec. 16. & poſuit Fel. in c. ex parte. ſecundo ver. decimo fallit de offi. deleg.
12 Item opponi poteſt de defectu cauſæ, propter quam contracta eſt obligandi, quoniā ea deficiente deficit etiā obligatio, exempli gratia: ſi res conducta auferatur, vel
non

non præſtetur. l. ex conducto. in princ. cum concord. ff. locati & ſi vniuerſitas villæ promiſit, ſuperiori decem annua, vt eam protegat, deſtructa villa, non debentur amplius illa decem. Roman. conſ. 417. in conſultatione, & plura exempla ponit Brunus, in tract. de interitu, & perempt. concluſionibus 11. & 16. & Alex. & alii in l. ſi cum dote n. 5 ſi maritus num. 6. ff ſol. mat. Sed ſi contractus fuiſſet ab initio ſine cauſa initus, puta rem eſſe diſtinguendum. Nam ſi obligatio ſit cum ſuſceptione cenſurarum: eo caſu, quoniam (vt ſuperius dictum eſt) confeſſio, ſit coram Iudice, procedit id quod in ſimili dixit Bal. in l. ſicut. quam ad hoc ponderat C.
13 de re
ud hæred. † quòd inſtrumentum guarentigiæ ſine cauſa factum tenet, quia continet illud præceptum carthularii factum in confeſſum, quod videtur factum eſſe in iudicio: refert, & ſequitur Alex. in vltima apoſtil. ad Bar. in l. toties. ff. de inter. action. & Feli. in c. ſi cautio. de fid. inſtrum. in 10. limit. licet remittat ad ea quæ ſuperius dixerat in. 6. limit. vbi licet ponat valere confeſſionem factam in iudicio ſine cauſa, allegando multos idem tenentes, tamen poſtremo citat Io. Andre. & Goffredum contrariam partem aſſerentes, cum quibus, & ipſe videtur reſidere: prior tamen eſt communis. Sed ſi obligatio noſtra ſit ſimplex, adhuc puto eſſe
14 conſiderandum, † quòd ſi talis oppoſitio fiat poſt factā debiti confeſſionem, non ſit admittenda, propter eandem rationem: Sed ſi opponeretur antequam fieret confeſsio debiti, tunc puto quòd recurrendum eſſet ad diſpoſitionem iuris communis, quæ ponitur per Cyn. in l. generaliter. C. de non num. pecu. & per Bar. in l. 2. §. circa, ff. de doli excep. vbi etiam Alex. ponit multas remiſſiones de diuerſis actibus ſine cauſa factis, videlicet de actu (vt ipſe loquitur) promiſſiuo, de confeſſiuo, de actu adhibitiuo alterius perſonæ, & de pacto nudo, & per Fel. in d. cap. ſi cautio. Et pro is quæ dicta ſunt de exceptione, falſitatis, quietationis, & ſolutionis, necnon de nullitate, inhabilitate perſonæ agentis, & aliis prædi-
15 ctis melius intelligendis, cōſiderare oportet, † tres eſſe termi-

terminos inter ſe differẽtes, videlicet primo, exceptionẽ oppoſitã, nõ admitti, & inſuper ea probanda opponentẽ nõ audiri, & locum habet in omnibus aliis, præterquàm
16 in ſupra expreſsis † Secundo exceptionem admitti, & per eam admiſſam impediri proceſſum ad vlteriora, quod accidit, vbi alicuius ex ſupraſcriptis admiſſibilib᷑, veritas apparet ex lectura inſtrumenti, & ex rei natura, vel aliàs eſt notoria, ſeu iuris præſumptione probata.
17 † Tertio exceptionẽ addimitti, ſed propterea nõ retardari proceſſum: quod contingit, vbicunque propoſita exceptio probanda eſt per extrinſeca, & aliunde quàm ex ipſo inſtrumento, vel ex notorio, aut iuris præſumptione. Neque hoc tertium relinquit cuiquam quærelæ cauſam, ſi quis forte dicere vellet, iniquum eſſe, quòd non admittatur etiam ad retardandum proceſſum eiuſmodi exceptiones, vbi opponens offert ſe continenti probaturum iuxta dicta Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ. ſuper ver. ſummare. & in l. ſi à quo. ff. vt in poſſ. legat. & glo. & ſcriben. in clem ſæpe. de verbo. ſign. & Giud. Papæ deciſ. 132. & Iaſ. in l. nam, & poſtea. quam legit, cum l. ait prætor. la ſeconda. ff. de iureiu. & aliorum in
18 aliis, pleriſque locis. † Nam prudenter (vt in pleriſque omnibus habat ſe ſtylus Romanæ Curiæ) prouiſum eſt, ſimul, ne fatigentur partes inanibus diſputationibus, quæ deſuper fieri ſolent, & habentur apud Doctores in locis præſcriptis: tum in iure, an exceptio incontinenti probabilis ſit admittenda, & quatenus intelligendum ſit incontinenti probabile quicquam eſſe: tum in facto, an propoſita exceptio ſit eiuſmodi; ſimul, ne iuſtam habens exceptionem iniuſte executionem patia-
19 tur: † Nam (vt dicetur in tertia parte) citatur debitor ad confitendum debitum, in cuius citationis termino poteſt, ſi habet, proponere exceptionẽ, vel euidentem; vel incontinenti probabilem; quod ſi non fiat, proceditur quidem ad confeſsionem debiti, & excõmunicatio nem, non tamen ſimpliciter, ſed ſub illa conditione, niſi infra tres dies ſatisfecerit, aut probauerit quamobrẽ nõ
20 teneatur amplius ſatisfacere. † Quẽ terminũ trium die-

rum

rum arbitrati ſunt prudentes ſufficere ad probandum quæ in continenti probari debent, ducti (vt puto) exemplo l. fin. C. de errore aduo. vbi triduum ponitur pro termino ex continenti. Ac præterito etiam triduo, citatur iterum reus ad videndum tradi litteras publicatorias ex communicationis antea fulminatæ, quibus (cum ſimili conditione, videlicet. Niſi per totam primam diem iuridicam ſatisfactum aut probatum fuerit) traditis, & publicatis, expectatur adhuc aliis decem diebus, antequam procedatur vlterius: itaque ante relaxationem realis executionis intercedunt (vbi minimum) dies quindecim; quem terminum nemo (vt puto) negabit eſſe conuenientem ad probandum, etiam ea quę altiorem requirunt indaginem, ne dum ea, quæ ſunt incontinenti probabilia.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ.

SVMMARIVM.

1 *An quatuor iſtę exceptiones ſimulationis, compenſationis, retentionis, & reconuentionis, & quatenus opponantur contra obligationem Cameralem.*

2 *Exceptio firmat regulam.*

3 *Cum exceptiones omnes præter certas excluduntur excepta tantum poſſunt opponi.*

4 *Renuncians quis exceptioni ſimulationis, nullo pacto illam poteſt opponere*

5 *Simulatio per iuris præſumptione probata, vel ex inſtrumento patens opponi poteſt, non obſtante renunciatione huiuſmodi exceptionis.*

6 *Compenſationis exceptio opponi contra obligationem Cameralem non poteſt.*

7 *Aequitatis ratione interdum liquidi debiti compenſatio admittenda eſt.*

8 *Per iniquum eſt quod debeas nolle perſoluere, & quod tibi debeatur acriter perſequi.*

9 *Debiti poſt contractam obligationem facti compenſatio facilius admitti debet.*

10 *Cautio qua creditor poſſit euitare exceptionē cōpenſationis.*

11 Recon-

11 *Reconuentio non ſolet retardare executionem obligationis forma Cameræ.*
12 *Retentionis ius obiectum remoratur obligationis Cameralis executionem.*
13 *Ampliatio, etiam quantitate retinẽda nondum liquidata*
14 *Si non conſtet ius retentionis ſolo verbo oppoſitum, nihil prohibet executionem obligationis Cameralis fieri.*
15 *Exceptio retentionis ad particulares etiã ſucceſſores trãſit.*

1 SECVNDO quæritur, † Quid dicendum ſit de exceptione ſimulationis, compenſationis, retentionis, & mutuæ petitionis, ſeu reconuentionis? Et ſi vulgare ſit ab omnibus confeſſum,
2 † quòd exceptio facta de genere, ſeu de vniuerſitate firmat diſpoſitionem in reliquis, l. nam quod liquide, § fin. primo reſponſo. ff. de penu. leg & l. quæſitũ. §. deniq. ff. de fund. inſt. & Inſt. l. cum ſimul. & propterea cum dixerimus vſu eſſe receptum, nõ admitti alias exceptiones præter ſupra deſignatas, ſuperfluum videatur nunc reuocare in dubium quid dicendum ſit de ſimulatione, & alijs in hac quæſtione propoſitis, maxime cum dictam regulam particulariter in his terminis exemplificatam habea-
3 mus, videlicet, quod † excluſis exceptionibus præter certas, nullæ aliæ poſſunt opponi, vt Bal. & Sal. in l. ita nobis pudor. C. ad leg. Iul. de adulter. Bar. in d. l. 1. §. & parui. ff. quod vi, aut clam. Canoniſt in c. ex parte. de offic. deleg. & notant Imol. in l. fin. ff. a quibus app non licet. Tamen quia quatuor in hac q. propoſita non caret difficultate, viſæq. ſunt ſpeciali nota dignæ, idcirco de illis quæſtionem propoſui. Simulationis ergo exceptionem admittendam non eſſe cenſuerunt prudentes, qui vſum hunc introduxerunt, quia ei eſt in obligationẽ non ſolum generaliter per illa verba, omnibuſq. alijs exceptionibus, &c. ſed etiam nominatim renuntiatum per illa alia verba; præſentis contractus non ſic, vt præmittitur facti, &c. quibus renunciationibus ſic ſe habentibus addito etiam iuramento videtur æquior, & communior eſſe Doct. ſententia, † quod renunciatio teneat, & exceptio non poſſit opponi; quam tenuit Bart. in dict. §

E   & par-

& parui.late proſequitur. Vitalis in libro clauſularum cap. An iuramentum validet contractum ſimulatum, vbi inſerit ſolēne conſilium Raph Fulgoſii, & verba Ioannis Imol. idem tenentis in l. nemo poteſt de leg. primo. tradit etiam Iaſ. in d. l. nemo poteſt in prim. lect. §. col. 8. ver. tertio adde. & Bart. Veron. in tractatu ſimulat. contractuum in 7. p ræſumpt. & Bart. Soci. conſ. 82. ſuper quæſtionibus, in prin. ver. ſecunda ratio. vbi dicit hanc eſſe communem opin. lib. 3. & conſ. ibi immediate ſeq. 83. ver. ſed hāc obiectionem, quibus in locis citat Abb.
5 Anto. & Imolam. † Hæc tamen intelligenda ſunt procedere niſi ſimulatio eſſet, vel iuris præſumptione probata, vel ex inſpectione inſtrumenti patens, quia tunc non poteſt dici eſſe aliquid exequendum, & ſine oppoſitione partis iudex poteſt agētem repellere, per ea quæ dicta ſunt ſupra in prox. præcedenti q. & in 3. q. primæ partis, vbi de nullitate locuti ſumus, & ponit Canarius in q. 13. & Bar. Socinus conſ. 27. viſis inſtrumentis. col. 6. ver. ſecundus ſcrupulus. lib. 4. vbi etiam immediate ſupra ver. ſed hic reſtant. dicit id procedere etiam non obſtante iuramento in obligatione poſito, & periurii incurſu: atque hoc eadem ratione intelligendum eſt habere locū in omnibus aliis exceptionibus, quæ alias nō eſſent admittendæ, vt operentur, ſi ſint, vel iuris præſum-
6 ptione probatæ, vel ex ipſo inſtrumento pateant. † De compenſatione quoque non admittenda, licet Bart. in l. amplius nō peti. ff. rem. rat. hab. in vlt. col. dixerit, quod, & ſi debitor certa die ſoluere promiſerit, & iurauerit, nihilominus compenſare poſſit, eius tamen opinio eſt communiter reprobata, vt teſtatur Aret. conſ. 99. longitudo, &c. col. 2. ver. 3. & Docto. in c. veniens, de iureiur. vbi Butri Imol. & Abb. & Alex. conſ. 91. viſis actis. lib. 2. & Ancha. con. 138. in auxilium veritatis. Soci. in l. Iulianus, col. pen. ff. de condi. & demō. Tyndarus de compenſat. in 7. q. col. 4. & Feli. in c. ad noſtram. col. pen. de iureiur. vbi dixit communem opi. eſſe contra Bar. quod etiam teſtatur Iaſ. in l. eum qui §. ſi iurauero. ff. de iureiura. Iure igitur Ro. Curiæ vſu receptū eſt, quod contra

huius

huius obligationis executionem regulariter non admittatur compenſationis exceptio, quod vidimus placuiſſe etiam conſilio Neapolitano, vt teſtantur Afflictus dec. 381. quædam Hyppolyta. & Capicius deciſ. 167. in cau
7 ſa Manfredini. Dixi regulariter,† quia hoc quoque plerunque vſitatur, vt aliqua æquitatis ratione concurrente, debiti liquidi admittatur compenſatio; quod pariter ipſius quoque Neapolitanis videmus placuiſſe, ſecundũ dicta eiuſdem Afflicti deciſ. 136. Die 7. Octobris, &c. vbi iudicatum fuit ſecundum opin. Bar. attento quòd debitor erat pauper, & ponitur exẽplum etiã ſi eſſet grauatus onere filiorũ. In ſumma dicere poſſumus id eſſe in arbitrio Iudicis, vt conſideratis circunſtanciis compenſationem admittat, vel reiiciat: nec puto iuſte reprehen
8 di poſſe Iudicem, qui ſubſiſtente æquitate id faciat, † cũ è contrario non videatur honeſte agere creditor volens exigere ſibi debitũ, nec ſoluere quod debet: quod faciũt plerunque iniqui homines, volentes quod ſibi debetur, huius obligationis prætextu executiue exigere, & viciſſim ipſi non eodem modo obligati per moras trium inſtantiarum ordinariæ litis antequam ſoluat iis à quib. exegerunt, creditores ſuos diſtrahere, quod ego, ſi eſſem Iudex, nunquam permitterem, habens præſertim pro hac parte Bartolũ æquitatis fontẽ, & alios egregios Doctores, qui eum ſunt imitati; atque hoc maxime facerè,
9 † vbi debitum, cuius opponeretur compenſatio, contractum eſſet poſt tempus factæ huiuſmodi obligationis, cum qua diſtinctione approbauerunt opin. Bartoli etiã Tyndatus, & Soci. in loci ſuperius citatis, & Capicius in dicta deci. 167. ver. mihi viſum eſt, & Afflictus dicta
10 deciſ. 382. ver. & ad hoc bene facit. † Si quis vellet euitare hanc difficultatem, poſſet in obligatione addere expreſſum renuntiationem huius exceptionis, cum promiſſione de non opponendo eam cuiuſcunq. naturæ, & modi fuerit debitum compenſabile: ſed quia (vt dixi) nimis iniquum reputo id abſolute ſtatuere, vt omnis compenſatio reiiciatur, propterea nolui quicquam hac de re addere in nouella inferius deſcripta forma, cum

melius videatur id relinquere arbitrio Iudicis, prout
11 nunc habet vſus. † Mutuæ vero petitionis, & reconuentionis concurſus, tanto minorem habet efficaciam ad retardandum hanc executionem, quanto præſupponere poteſt regulariter quantitatem non liquidam, debitũq. dubiũ eſſe, & propterea vſus habet, quod non faciat executioni impedimentum, quod teſtatur G. Caſſad. in ſuperius citata deciſ. de mutuis petitionibus, & ita etiam de iure eſſe probat Marianus in tract. de mutuis petit. in
12 6. principali articulo, in decima fallentia. † Diuerſa ratio, quæ eſt pro habẽte ius retentionis, facit, vt tale ius habenti liceat retinere rem, quam vigore huius obligationis tradere tenetur, & eo medio executionem retardare. Bart. & Alexan. in fundo. in fine. ff. de rei vendica. Iaſ. in l. ſi in area. ff. de conditio. indeb. Paul. Caſtren. conſ. 17. & conſ. 134. veteris impreſſionis.
13 † In tantum, quod etiã ſi quantitas, pro qua fit retentio, nõ ſit liquida (puta propter melioramẽta in re facta nondum æſtimata) & offeratur per eũ, qui petit executionẽ, cautio de ſoluendo melioramẽta, cum fuerint liquidata, nihilominus ſubſiſtat retẽtio, & impediat executionẽ, per ea quæ ponit Capicius Neapoli. deciſ. 17. Ro. conſ. 84. col. fin. lib. 1. non obſtantibus ijs, quæ partem contrariam tenens adduxit Neguſanctius in tract. pign. parte 5 membro 4. nu 10. & ſic vidi in auditorio Rotæ in cauſa magni momenti, poſt multas informationes determinari, quod ille qui fuerat per tres ſententias condemnatus ad dimittendum rei de qua agebatur poſſeſſionem, & opponebat ius retinendi, & inſiſtendi rei propter melioramenta in ea facta, haberet dilationem ad illa liquidandum, & interim in facienda executione dictæ rei iudicatæ ſuperſederetur, non obſtante, quòd petens executionem offerebat cautionem banchariam de ſoluendo illa, cũ primum eſſent liquidata; & non obſtãte etiam quod actor opponeret de facienda cõpenſatione fructuum, in quibus reus erat condẽnatus; immo dictũ fuit, quod quantitas fructuum condemnatorum diminuenda erat, ita quod illorum pars relinqueretur ipſi reo
pro

pro rata melioramentorũ, vt deciſum eſt etiam apud Af
14 flictum dec. 87. † Ne tamen erres, aduerte, quod in dicto caſu probatum erat ineſſe melioramenta, & reſtabat ſolummodo illorum valorem probare, ſeu liquidare: nam ſi neque eſſe melioramenta conſtaret, ſola verbalis illorum allegatio non eſſet ſufficiens ad retardandum execu
15 tionem. † Atque hoc ius retinendi, & exceptio faciendæ retentionis huiuſmodi, ne dum competit illi, qui fecit meliorationes, aut cui conſtituta fuit hypotheca, aut aliud ſimile, propter quod ius tale competere poſſit, ſed etiam tranſit ad ſucceſſores, etiam particulares ab illo cauſam habentes, per ea quæ allegat Ayno. conſ. 248. Nobilis Antonia. in prin. vbi etiam citat plures auctoritates ad probandum id quod dixi, ius retinendi habere vim etiam contra executionem.

QVÆSTIONIS TERTIÆ.

SVMMARIVM.

1 *An exceptiones ſolum limitantes ipſam Cameralem obligationem retardent ipſius executionem.*

2 *An excommunicationis ſententia contra pauperem, & impotentem lata valeat*

3 *Sequeſtri exceptio remoratur executionẽ obligationis Cam.*

4 *Iuſta impedimenti cauſa excuſat à periurio.*

5 *Petitio reductionis laudi ad arbitrium boni viri impedit executionem obligationis Cameralis.*

6 *Reductio ad arbitrium boni viri in certis caſibus nulla cautione impediri poteſt.*

7 *In compromiſſi obligatione ineſt tacita conditio, vt pareatur arbitri ſententia, niſi reductio petatur.*

8 *Paria ſunt dolum re ipſa interueniſſe, quo fieret enormis læſio, & ex propoſito interceſſiſſe.*

9 *Petens reductionem, in primis relaxationem à iuramento petere debet.*

10 *Præſcriptio temporis quando opponatur contra obligationem Cameralem.*

11 Statutũ præſcribẽs creditori tẽpus petendi creditũ; nõ valet.
12 Statutum vrbis vigens, quo præſcribitur certum petendi tẽpus creditori.
13 Statuta vrbis omnia per Papam ex certa ſcientia ſunt confirmata.
14 Exceptionem capita, quæ contra promiſſionem iuratam opponi poſſunt.
15 Quo modo interdum de obligationibus Cameralibus vſu veniat vt in rota agitentur.

1 TERTIO quæritur, † An huiuſmodi executio retardetur propter nonnulla ſuperuenientia, quæ non opponuntur contra ipſum inſtrumentũ, & in eo contentam obligationem, ſed ſolummodo ad executionem aliquo modo limitandam, ſeu impediendam. Canarius in q. 28. hoc dubium ponit exemplificatque in exceptione competenti marito in reſtitutione dotis, nec conueniatur vltra quàm facere poſſit: & in exceptione inuentarij. Ne hæc teneatur vltra vires hæreditatis, & in beneficio ceſſionis bonorum, ſi conuentus velit bonis cedere. & tenet quòd per ea impediatur executio, quia talia non impugnant inſtrumentum, ſed mutant, vel reſtringunt executionem, & allegat iura, quæ ibi videri poſſunt, cuius dictis nos per eaſdem rationes addere poſſumus beneficia competentia clericis ex diſpoſitione c. Odoardus, de ſolut. & c. peruenit. de fideiuſſ. & ſi qua ſunt alia pauperibus, & impotentibus, ac iuſta cauſa impeditis à iure
2 conceſſa. † Et quantum attinet ad paupertatem, & impotentiam, an ea non obſtante ualeat ſententia excommunicationis, Canoniſtæ poſt Innocen. & Hoſt. in c. P. & G. de offic. deleg. faciunt multi membrem diſtinctionem, quam clarius, quàm alij videtur midi explicaſſe Decius ibi col. ſecunda, ver. 5. venio ad ſecundum, per duas colum. ſeq. cuius dictis accedo additis ijs quæ dicentur inferius in 3. parte in quæſtionibus proceſſus, num. 44. † De genere huius q. videtur eſſe impedimen-
3 tum ſequeſtri; accidit enim plerunque quòd Iudex competens ad inſtantiam alterius, qui ſit creditor creditoris,

ſequeſtrat apud debitorem pecunias debitas, & contingit dubitari; an ipſe debitor tali ſequeſtro impditus, ſi non ſoluit in termino conuento, ſi excuſandus, & per conſequens debeat executio huius obligationis impediri, donec creditor faciat impedimentum remoueri? Vſus Romanæ Curiæ habet quòd retardetur executio, & eſt de iure per tex. l. fin. & ibi not. Doct. ff. de lege commiſſor. & faciunt alia quæ allegat ad idem propoſitum Io.
4 Franciſcus Curtius in tract. ſequeſtrorum, q. 16. † Eſtque omnium huiuſmodi impedimentorum vniuerſalis illa ratio, quòd iuſta cauſa impeditur non incurrit periurium. l. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. Bart. in l. amplius non pe
5 ti. ff. rem. rat. hab. † Eiuſdem generis videtur eſſe, vbi cõpromiſſo cum pacto de parendo laudo, ſub hac obligatione facto, & laudo promulgato, per alteram partium aduerſus illud petitur reductio ad arbitrium boni viri
6 † (cuius petitionem in certis caſibus nullo pacto, nulla quæ cautela impediri poſſe defendũt egregie ſolemnes Doct. Io. Baptiſta pronepos Bartoli in tracta. Arbitrorum, libro 7. cap. 15. 16. & 17. & Lanfrancus in ſimili ſuo tract. in 14. q. vltimæ partis, & latiſſime Vitalis in clauſulis ſub rubrica, An reductioni ad arbitrium boni viri poſſit renunciari) debitum fuit, an pendente iudicio reductionis retardanda eſſet executio laudi, & me pro vna partium interueniente, determinatum fuit, executionem retardari ad euentum, & finem dicti iudicii redu-
7 ctionis, ea potiſſimum ratione, † quia in compromiſſo & obligatione deſuper adiecta, ineſſe videtur tacita conditio, quòd laudo pereatur, niſi interueniat reductio ad arbitrium boni viri: quod etiam voluit Lanfran. in dicta vltima parte ſui tract. q. 30. & late diſputat, & confirmat poſt alios quos allegat Deci. conſ. 180. Viſa renun-
8 ciatione, † vbi etiam ſuſtinet par eſſe ſi dolus interueniat re ipſa faciendum læſionem enormem, ac ſi ex propoſito interueniet, & habetur apud Caſſad. de emp. & ven
9 di. deciſ. vnica. † illo tamen hoc caſu animaduerſo, quòd volens petere reductionẽ huiuſmodi, debet ante omnia obtinere relaxatione à iuramẽto. c. ſi vero de iureiu.

10 †Nec diuerſi generis videtur eſſe præſcriptio temporis
ſiue à iure communi, ſiue à ſtatuto municipali determi-
nati. Et ſi contractus non eſſet iuratus, fortaſſe præſcri
ptio indifferenter allegari poſſet, & procederet, vt viſus
eſt voluiſſe Canarius q. 12. Sed ſi adſit iuramentum,
communis omnium ſententia eſt, quòd præſcriptio nõ
procedat, vt dixit Bauerius de virtute iuramenti, con-
cluſ. 29. & latius Hip. Marſillius ſingulari 141. Audiſti
11 forte, &c. † Et quantum attinet ad præſcriptionem ſta-
tutariam, licet cõmunis ſententia Doct. pariter ſit, quòd
ſtatutum diſponens quòd qui non petierit creditum in-
fra certum tempus, non poſſit illud amplius petere, tan
quam nutritiuũ peccaui, nõ valeat: vt nouiſſime ſcripſit
Thomas Ferrat. cautela 38. explorati iuris, &c. & poſuit
Alex in multis conſiliis, & alii plerique etiam per dictũ
Thomam non citati, attamen hic in vrbe tanquam vali-
12 dum ſeruatur ſtatutum, † per quod diſponitur, quòd ſi
creditor fuerit negligens in petendo debitum ex cauſa
cuiuſcunq; contractus per ſexdecim annos, non audia
tur vlterius, ſed ſibi obſtet efficaciter præſcripto tempo
ris prædicti, ex qua extinctam, & ſublatam eſſe actionẽ
ſtatuitur, & præſumptionem ſolutionis iudici, quæ præ
ſumptio iuris eſſe intelligatur, cui ſtetur, niſi cõtrarium
probetur ꝑ creditorem: cuius obſeruantiæ, quantũ ego
accepi, duo ſunt argumẽta: vnũ ex ipſius ſtatuti verbis,
non in debitorẽ, ſed in creditorẽ negligentẽ directis, per
ea q̃ poſuit dictus Thomas vbi ſupra ver. tertia cautela;
13 alterũ ex confirmatione Papæ, † q̃m ſtatuta Vrbis oĩa
ſunt per Papam ex certa ſcientia confirmata ꝑ quæ duo
videntur tolli oĩa argumenta adducta per Doct tenen-
tes, quod ſimilia ſtatuta nõ valeãt, & ſic vidi in auditorio
Rotæ contra obligationem in forma Cameræ admitti
exceptionis præſcriptionis ſexdecim annorum vigore
dicti ſtatuti oppoſitam. Omnes autem ſuperuenientes
huiuſmodi cauſæ, quæ aduerſus iurata promiſſionem op
14 poni poſſunt, † reduxit Bal. ad certa capita ꝑ eũ poſita
poſt gl. ibi in lectura l. fi. C. de non num. pec. vbi videri
poſſunt, & ſunt hæc, ſi tu mihi fidẽ ſeruaueris; ſi Iudex
non

non precipiat contra; ſi nō fuero abſolutus,ſi arbiter æque iudicauerit; ſi cauſa ob quā facta eſt promiſſio, duret ſi perſonæ qualitas maneat; ſi res in eodem ſtatu pſi-
15 ſtat, & ſequitur Sal. † Ne autem quiſquam admiretur, quod dicā vidiſſe in adiutorio Rotæ agitari cauſas huiuſmodi obligationum, cum ſuperius dixerim in curia ſolum Auditorem Cameræ eſſe harū obligationum competentem executionem; is debet ſcire, quòd in Rota non audiuntur cauſæ, niſi per Papam ſingulatim delegatæ: accidit autem plerunque, vt de vniuerſitate ſimiliū cauſarum Auditori Cameræ delegatarū aliqua ratione ſpeciali ſuadente, idē Papa excipiat aliquas, & eas Auditoribus Rotæ, vel aliis cōmittat cognoſcendas, & terminandas. Idcirco id quod dictū eſt de Auditore Cameræ, intelligendum eſt vniuerſaliter, & regulariter, excepta videlicet auctoritate Papæ, & ſuarū ſpecialiū commiſſionum. De vltima clauſula huius quarti membri noſtræ obligationis, per quam renunciatur generaliter omnibus aliis exceptionibus, &c. & ſpecialiter iuri dicenti generalem renunciationē non valere, &c. non habeo quid dicam: quoniam eſt bene formata, & de illius efficacia ſcribunt late Doct. in l. ſ·d & quis. §. quæſitum, vbi potiſſimum Iaſ. in primo not. ff ſi quis cautionibus ad quorum dicta me refero.

QVÆSTIONIS QVARTÆ. SVMMARIVM.

1 *An non admittendæ exceptiones, admiſſa tamē aliquid operentur.*

2 *Iuratus allegans exceptionem non numeratæ pecuniæ, non eſt audiendus, & quandoque tamen auditur.*

3 *Detecto periurio non repellitur quis à probando, qui alias poterat non admitti.*

4 *Prudētis procuratoris officiū ne obligationi ſuæ p̄iudiciū ſint.*

5 *Exceptio non excluditur niſi replicatione, ſicut nec actio, niſi exceptione oppoſita.*

6 *An exceptione non admittenda a Iudice admiſſa, valeat proceſſus.*

7 Roma-

7 Romana Curia vſus circa admiſſas exceptiones,quæ admittendæ non erant.

8 Proteſtatio de exceptionibus non admittendis facienda.

9 Procuratoris lapſũ fataliũ prmittẽtis ignauia vulgo notatur.

10 Non admittendas exceptiones admittere ſumma eſt inſcitia vel ignauia.

11 Quid, ſi competentem quis exceptionem non opponens vlterius procedi patiatur?

12 In iudicijs taciturnitas pro conſenſu habetur.

Vidimus quæ poſſint,quæq. non poſſint ad impediendũ, retardandum ve huius noſtræ obligationis executionem opponi Nunc opportu
1 ne videtur quæri oportere. † Quid ſit agendum vbi contingat opponi aliquid ex ijs, quæ diximus non eſſe recipienda, & an recepta, admiſſaq. aliquẽ pariant effectum? Et quidẽ ſi fuerint cõueniente, ac tacẽte actore admiſſa,procul dubio faciunt præiudiciũ, non ſecus, ac ſi fuiſſent iure admittenda: tenuit Lapus allegatione 25 an minor certificatus.ver. ad quartum,& eſt argumento id quod voluerunt Bal. in l fi.ad finẽ. C.de non
2 nu.pec.& ibidem Sal.in prima q.tenẽtes,† quod licet is qui iurauit vere pecuniam numeratam eſſe, non ſit audiendus,allegans exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia non poteſt id allegando detegere ſuum periurium, tamen ſi eſt admiſſus ad probandum negatiuam, & probauit eam, tunc quia periurium eſt iam detectum,poteſt allegare illud,iuxta id quod legitur in l.alias, ff de iureiu. & Alex.in l.nemo poteſt. col.4. ver. quorum dicta. ff.de leg.primo.fretus præſcripta Bal.& Sal.auctoritate,dicit,
3 †quòd licet vbi iuratum eſt contenta in inſtrumento eſſe vera,non audiaturis qui iurauit,allegando ſimulationẽ: tamen ſi deſuper eius fuerint probationes receptæ, tunc quia per eas probationes detectum eſt periurium, licitum eſt inſiſtere allegatæ ſimulationi, eandem Bald. & Sal. doctrinam refert, & ſequitur idem Alexand. conſil. 89. viſo puncto & inſtrumentis. col. ſi.lib. 2. & Bar. Soc. conſil. 264.viſis inſtrumento.col.6.lib. 2. & Fel. in cap. ſciſcitatus.col.5.verſ. limita. 4.de reſcr.& in c.inter mona-

naſterii.col.14.in.8.limi.de re iudic.vbi recitat multos alios caſus,in quibus præiudicatur illi, qui patitur fieri probationes,ſeu diſputationes; quæ aliàs ipſo cõtradicẽte non fuiſſent admiſſibiles,& alios ponit Ripa in commẽtario.§.nihil cõmune.l.naturaliter.ff. de acq. poſſeſ. nu. 72.poſt Iaſ.in l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui,
4 vel alie:iur. †Cauti igitur procuratoris pro executione inſtantis officiũ eſt, intentum habere aĩum, ne fiat ſuæ obligationi præiudiciũ admittendi exceptione, & ſup illis probationes nõ admiſſibiles,ſed quo pacto is gerere ſe debeat aliqua tali exceptione propoſita,operæ pretiũ erit ſi doceamus. † Ante oĩa non dẽt tacere,nam ta-
5 cendo videretur conſentire, & valeret proceſſus; vt no. Bar.in l.ſi duo patroni.§.idẽ Iulianus,in vltim.col.ff. de iureiur.& in l.ſi quis ad ſe fundũ. col.2.C. ad leg. Iul. de vi pub.& priuatio eſt illa generalis, quòd in iudiciis taciturnitas habetur pro cõſẽſu.l.cũ oſtẽdim⁹.§.fi.ff. de fideiuſſ.tut.c.2.& ibi glo.& Gemi.de accuſ.lib.6.ſpecialis vero ratio eſt,quam ponit Bar.in d.l.ſi quis ad ſe fundũ,quia ita ſe habet replicatio ad exceptionem, ſicut exceptio ad actionem l.2. ff. de excep.
6 Sed actio non excluditur, niſi exceptio proponatur. ergo neque debet excludi exceptio,non propoſita replicatione. Itaque oportet contradicere,&proteſtari ne omnino exceptiones non recipiendæ,& ſuper illis probationes recipiantur:† Sed ſi iudex nihilominus procedendo
7 exceptionem recipiat,valeat ne talis proceſſus an non? licet Bal.in l.certi cõdictio.§.quoniam,in fi.ff ſi certum peta.dixerit, quòd ſi pars proteſtatur ne fiat probatio, quando ſtatutum illam fieri prohibet, non valebit proceſſus contra proteſtationem factus, quod Baldi dictũ refert Alexan.ibi in tri. primæ colũ. verſi.Et iuxta hæc tangit Bald.adducens Imolam,& Butri.in ſimili idem tenentes,ſubiungenſq. id eſſe menti tenendum, vt ſis captus, & proteſteris, quòd non admittantur,& ſequitur etiam Felin.in c.cum contingat.col.3.verſi.noto ad hæc,de offic.delega.Romanæ tamẽ Curiæ vſus, in hoc
8 de quo agimus,& ſimilibus aliis caſibus,habet †quòd ſi

non

non attenta præcedenti contraria proteſtatione de non recipiẽdis exceptionibus, & probationibus incompetẽtibus, Iudex illas recipiat, ea receptio valeat, niſi eadem pars, quæ ante proteſtata fuerat, poſt factum grauamen etiam appellet. Ratio eſt, quia Iudex poſt habita proteſtatione procedẽs videtur tacite illam reiicere, & illi reiectioni actor nõ appellans videtur tacite acquieſcere. Huius ſententiæ fuit Lud. Ro. conſil. 384 in caſu propoſitæ. verſicul. quo ad tertium, vbi tenet, quòd exceptio, quæ admitti non debuerat, admiſſa operatur, ſi ab admiſſione non fuit appellatum; prout ſimiliter valet ſententia lata vigore reſcripti nulli, ſi ab ea non fuit appellatum. Eandem opinionem, non habita tamen Ludouici mentione ſecutus eſt Franciſcus Areti. in l. naturaliter. nihil commune. in quinta colum. verſic ſed ipſe non declarat. ff. de acquiren. poſſeſſio. vbi loquendo de exceptione dominii obiecta illi qui agit iudicio poſſeſſorio recuperandæ, & citando Ioann. Mo. & Io. And. in c. primo, de confeſſ. lib. 6. cum quibus tenet etiam Gemin. ibi in fin. concludit valere proceſſum, & quòd id ſibi ipſi imputare debet pars, quæ non appellauit, & ipſum Aretinum ad verbum refert Felin. in d. c. inter monaſterium, de re iudic. in 16. col. in primo temperamento. limitationis Ergo in caſu noſtræ obligationis. † vbi
9 cõtingat opponi impertinentẽ exceptionem illico proteſtandũ erit ne admittatur, & ſi Iudex illam, & multo magis ſi ſuper ea probationes recipiat, erit ab ipſa rece-
10 ptione appellandũ: † Et ſemper Procuratores ſint memores. quòd ſicut iuxta illud antiquorum Romanæ Curiæ practicorum dicterium, nihil magis detegit ſummam Procuratoris ignauiam, & ſocordiam, quam pati tacito fatalium lapſu appellationem interpoſitam deſe-
11 ri, ita † niſi magis detegit ignorantiã, aut incuriã eius quam pati hoc de quo loquimur parti ſuæ fieri pꝛiudiciũ. admittendi probationes de iure, ſi contradicatur, non
12 admitenda. † In caſu autem oppoſito, quid reſponderi opporteat, vbi is, cui competebat aliqua exceptio, paſſus eſt illa nõ oppoſita procedi ad confeſſionem debiti,

biti, & alios actos citra effectualem obligationis executionem? vidi per bonos iudices ita obſeruari, vt ſi proceſſum ſit contra reum ad id citatum, ſit locus doctrinæ communi, quam ponunt Doc. potiſſimum Paulus Caſtren. & Iaſ. in l. 1. C. de iur. & fact. ignoran. ſi vero proceſſum ſit contra abſentem aliter adhoc non citatum, is quandocunque compareat, integrum ſit ſibi ſuas exceptiones proponere, cum tali non poſſit adſcribi, quod neglexerit, aut tacite conſenſerit. Huic autē, quam pręmanibus nunc habemus, quartæ oblig. particulæ, quando ita vt dixi, eſt vſu recepta, nihil addēdum eſſe putaui.

Quæſtiones ad quintam particulam obligationis Cameralis.

QVÆSTIONIS PRIMÆ.

SVMMARIVM.

1 *Superfluum eſſe quandam deciſionem Aegidij.*
2 *Ibi domicilius eſſe cenſetur vbi procurator inuenitur.*
3 *Qua ratione ſuſtineatur conſtitutio procuratorum incertorum in obligatione Cameræ.*
4 *Procurator debet conſtitui certus.*
5 *Certum etiam dicitur ob relationem factam ad aliqui certum.*
6 *Incertitudinis mandatum vitiantis exempla.*
7 *Ratio formæ cuiuſdam nouæ mandati.*
8 *Conſtitutio procuratoris, quem Titius puta elegerit, valet.*
9 *Vt prothocollum differat, vel minus contineat, quam inſtrumentum ipſius, inueniens eſt.*

1 SEQVITVR quinta particula † in qua continetur conſtitutio procuratorum ad confitendum debitum, &c. quæ particula conſtitutionis, cum eſſet in vſu dudum antequam Aegidius Bellamera ſcriberet ſuas deciſiones, non poſſum non admirari, quamobrem idem

Aegid.

2 Aegid. in ſua deciſ. ſuperius citata 305. dubitauerit † ſi is qui exiſtens extra curiam ſubiecit ſe iuriſdictioni Cameræ, & promiſit ſoluere in curia: poſſet extra curiam citari, vt ibi reſpondeat, nec ne? Nam vt (de ſimili obligatione loquens) dixit Bald. in conſi. 167. verba dicunt. lib. 3. vbi inuenitur procur. ad hanc cauſam, & ad hunc locum conſtitutus, ibi iuris fictione dicitur inueniri dominus, & poteſt ibi citari, & conueniri. Quod autem tunc eſſet (quemadmodum dixi) in vſu hæc particula, patet ex caſu dubiii 43. inter deciſiones Thomæ Faſtoli, vbi recitatur, quòd procurator ſic conſtitutus coram Auditore Cameræ recognouerit debitum, & dondemnationem ſubierat, recepto termino ad ſoluendum, qui Thomas ſcripſit eas deciſiones ſub Benedicto xii. Papa, & ſic multis annis antequam Aegidius, qui ſcripſit ſuas ſub Gregorio xj. Niſi quis excuſando Aegidium diceret, quòd poterat eſſe in vſu vtraque forma, & quòd ipſe locutus fuerit de antiqua illa, in qua procuratores non cōſtituebantur: Quamquam Aegidius nimio, vt apparet impulſus liuore ſemper aduerſus Auditorem Cameræ, & illius iuriſdictionem inuehitur, & plerunque ſolo ipſius liuoris impetu nulla ratione ductus, vt in deciſi. 210. in cauſa D. Simonis. & 508. concluſio quò l Auditor. & in aliis locis. Circa particulam, quia (vt antea ſum teſtatus) de his partibus non ſum diſputaturus, niſi qnatenus in hac obligatione ſunt collocatæ, alia quæ dicenda eſſe videantur non occurrunt, niſi vt decla-
3 remus, † quo iure ſuſtineri poſſit hæc conſtitutio, pro quanto dicitur, quòd conſtituit ſuos veros certos, &c. procuratores, &c. N. & N. omneſq. alios, & ſingulos procuratores, & notarios, qui tunc ſunt, & pro tempore futuro erunt in Roman. Curia, quorum nomina, & cognomina habere voluit pro expreſſis: illa enim clauſula generalis, omneſq alios, &c. videtur eſſe contraria, tam ſuperius poſitæ dictioni, certos, quàm diſpoſitioni iuri. cō
4 munis † ſecundū quam procurator conſtitui debet certus, & incerti conſtitutio non valet, ff. de procu. l. 2. Sed
5 ceſſat contrarietas, & ſuſtinetur mandatum, † ex eo, quia de

de iure certum dicitur eſſe non ſolum quod eſt per ſe ipſum certum, ſed etiam illud,quod certificatur facta relatione ad alium certum.l.certum.ff.ſi cer.pe l.vbi autem §.illud. de verb.obl.l.aſſe.toto.de hæred.inſtit.l. inſtitutio talis.de condit.inſtit.dicta igitur conſtitutio ꝑ illa verbo, Omneſque alios,&c. redditur certa per relationem reſultantem ex verbis ſequentibus,qui nunc sūt
6 in Ro.Curia procuratores,& notarios,&c.† Incertitudinis autem vitiantis mandatum exempla ponunt in d. l.
2 Ange.& Albericus poſt Marti.Sil. & Guil.Cun. ſi conſtituatur qui primus aſcenderit Capitolium: nam talis poſſet aſcendere qui nollet,vel non poſſet eſſe procurator, & ſi plures ſint Titij,conſtituaturq. procurator Titius, nō aliter deſignato aliquo ex illis pluribus.Et quāquam ſit extra noſtrū propoſitum, quia tam eſt affinis
7 materia,non erit fortaſſe abſurdū, ſi videamus † quam rationem habere poſſit alia mandati forma, quæ frequēter exercetur: veniunt enim ſæpe ad Romanam Curiam longinquis partibus, veluti ex Germania, Polonia ꝛ Scocia, ac ſæpius ex Gallia Inſtrumenta mandatorum, potiſſimum ad reſignandum Eccleſiaſtica benficia, in quibus, vno aut pluribus nominatim deſcriptis procuratoribus,iuxta relinquitur album ſpatium; in quo aliorum nomina deſcripti poſſint: quod ideo excogitatum fuit, vt ſi forte nominati ꝓcuratores eſſent mortui,aut abſentes à Curia,aut nollent onus mandati ſuſcipere,is ad cuius manus inſtrumenta peruenerint, poſſit in albo ſpatio aliorum nomina adddere, quorum miniſterio negotium expediatur,quod plerunque id fieri contingit. Hoc & ſi prima fronte videatur abſurdiſſimum,ſua tamen ratione non caret:nam in effectu id per inde eſſe videtur,ac ſi ita conſtituens diceret, conſtituo N. & N & quoſcunque alios per talem amicum meum Roma commorantem hic in albo ſpatio deſcribēdos, ita enim agi tacite videtur, haberque antiquiſſima conſuetudo vt illi cui inſtrumenta diriguntur,id facere poſſit:quemadmodum antedicti Albericus,& Angelus in d.l. ſecunda,affirmant,& tenet Bar.in l.inſtitutio talis.ff. de con

dit.

8 dit inſtit. † Valet mandatum, ſi conſtituo procuratorem quem Titius elegerit, ſeu nominauerit arg.l. huiuſmodi, de verb.obl. & l. vnum ex familia, §.1.& §.de Falcidia ff.de leg. 2. & aliarũ legum citatum per Alber.in l. 1.ff. eo.ti.de procu. Sicut etiã de iure canonico in c.1.§.1.de procur.lib. 6. approbatur facultas a domino cõſtituente ſubſtituẽdi aliũ, etiam certa nõ expreſſa perſona, procu-
9 ratori conſtituto conceſſa. † Vnum tantummodo remanere videtur abſurdum, quòd facta (ſic vt præfertur) in albo relicto aliorum nominum deſcriptione, reperietur notarij prothocollum in ea parte differẽs, & defectiuum: ſed id parui momenti eſſe videtur, quando fraus omnis abeſt, & totum de ipſius conſtituentis voluntate procedit, & hãc partem defendit, & comprobat late Boherius quæſtio. 274. an valeat procuratorium, improbato Caſſaneo, qui contrarium ſenſerat in comment. Conſtit. Burgundiæ rub.4. §.5.nu.8.fol.141.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ. SVMMARIVM.

1 *An mandatum in obligatione Camerali reuocari poſſit, & quando.*

2 *Per debitorem nullo pacto reuocari poteſt mandatum obligationi Camerali adiectum.*

3 *Iure communi probari poteſt mandatum obligationis Cameralis, morte non extingui.*

4 *Mandatum a mera voluntate mandantis non dependens morte non finitur.*

5 *Quamuis mandatum morte non finiatur reuocari tamen per haredem poteſt.*

6 *Interdum tacite cenſetur mandatũ reuocatũ ab hæredibus.*

7 *Cur mandatum obligationis Cameralis, neque per conſtituentem, neque per hæredem reuocari poſſe videatur.*

8 *Quomodo intelligendum ſit illud ſtipulationem ſequi naturam contractus ſuper quo interponitur.*

9 *De pacto adiecto obligationi Camerali, de non reuocandis procuratoribus.*

10 *Hæres ad omnia pacta defuncti obligatur.*

QVÆ-

QVAERI etiam hic non immerito poteſt,
1 § An hoc mandatum per conſtituentem re-
uocari poſſit Et ſi non poſſit reuocari per cõſti
vinentem an finiatur morte ipſius conſtituen-
tis?Et ſi non finitur morte,an per hæredem reuocari poſ
ſit?Pro quarum quæſtionũ inſimul facienda reſolutione
repetẽda ſunt memoriæ ea quæ diximus in prima huius
ſecũdæ partis quæſtione,vbi declarauimus quatenus vis
huius obligationis tranſeat contra hæredes debitoris.
2 † Et quamquam ſit vſu receptum,quòd per ipſum quidẽ
debitorem nullo pacto reuocari poſſit hoc in obligatio-
ne inſertum mandatum , ſed eo mortuo cenſeatur fini-
tũ ; & contra hæredes nequaquam detur via executiua,
ſed procedi conſueuerit via iudicii ordinarii:tamen au-
3 deo affirmare , † quòd (ſe poſito vſu prædicto) de iure
communi quemadmodum cætera pacta in hæredes tran
ſitoria durant,ſicut in dicta prima q.eſt explicatum , ita
hoc ipſum mandatum morte minime extinctum perdu-
ret,poſſitque quilibet ex procuratoribus debitum confi
teri , & ſubire executionem realem contra bona defun-
4 cti,cum termino conſueto,quia regula iuris eſt , † quòd
vbi mandatum non pendet à mera voluntate mãdantis,
ſed eſt ſuper eo , ad quod faciendum mandans præciſe
compelli poſſet,tunc mandatum eius morte non finitur.
l. fundi venditor.§.item ſi amicus ff. de acqui. poſſ. vbi
Paul.Caſtrẽ.dicit tex.eſſe ſing.de iure ciuilli,& quòd de
iure Can.eſt tex.in c.ſuper grati a.de reſc.lib.6.& ſequi
tur ibi Alex.& Rom.in l.2.§.ſed ſi quis. ff. de donat . &
idem Ro.in cõſ.202.ver.quod primo probo.& Bal. cõſ.
57. pũctus quæſtionis.n.7. lib. 5. idem Bal. & Paul.Ca-
ſtren in l.ſi quis cum procuratorio . in prin. ff. de proc.
idem Pau.in l. fi. ff.de ſolut.Alex conſ.170.circa primũ
dubium.col.2.ver.nec poſſet excuſari.lib.2.Iaſ.in l. eius
5 qui.ſuper ver.placebat.in 8.limi.ff.ſi cert.pet.† Et quã-
uis dici ſoleat quòd,& ſi tale mandatum morte (vt præ
dictum eſt) nõ finiatur,attamen per hæredem poteſt re
uocari,vt in d.l.fundi venditor.& ibi per Alex.in vlti.
not.& in aliis locis ſuperius citatis per eoſdem fere oẽs

6 Doct. ponitur.† Immo,& ſi non expreſſe, interdū etiam tacite reuocatum cenſetur ex perſona hæredum , quādo contingit hęredes eſſe ſtatus differentis à ſtatu defuncti, puta,ſi hæres ſit pupillus , Eccleſia , vel furioſus,quoniā etiam per talem ſtatus mutationē reuocatur mandatū, vt ſubtiliter probauit Soci. conſ. 112. multum abunde. col.6.ver.tertiū eſt.in primo lib.refert, & ſequitur De-
7 cius in l rogaſti.§.ſi fugitiuus.in 2.not.ff.ſi.cer.pet.† Tamen in caſu huius obligationis,neque per ipſum conſtituentem, neque per eius hęredes mandatum hoc reuocari poteſt ; ex quo illud quod in mandato continetur , deductum eſt in conuentionem , & pactum ſtipulatione vallatum, vnde etiam eſt alteri parti ius quęſitū.l. aliud. ff. de ſolut. & l. vero procuratoris . §. ſed ſi quis. & ibi not. Paul.Caſt.eo tit. Immo alia ratione dici pōt,quòd hoc non ſit mandatū,ſed aſſumat naturam alterius contractus per not.in l. 1. C. mand.in l.ſalarium ff.eo & §. fin.inſtit.eo tit.ſuper quo alio contractu interpoſita ſtipulatio efficitur irreuocabilis.l.ſicut.C.de acti.& oblig. l.in commodato.§.ſicut.ff.commod.Ruin.conſ. 115. co-
8 lu.vlt.lib.pri. † & quamuis aliàs dicatur, quòd ſtipulatio ſequatur naturam contractus , ſuper quo interponitur l. ſi ſtipulatus, ff. de vſur.cum ſimil. id procedit ſolummodo quo ad effectum , vt quis non obligetur in pluri , quàm ſi ſtipulatio non fuiſſet interpoſita: ſed quo ad effectum , vt obligetur efficacius , & ita quod reuócari non poſſit,& quòd ab eo per vnum ſolum ex contrahentibus recedit nequeat,in hoc ſtipulatio non ſequitur naturam illius contractus, vt probatur in l. miles. §. decem. ff de re iudic. & ibi not. Imol. & alii poſteriores , & eſt de mente Bart.in l penulti. C. de condit. ob cau.& ita concludit Alex.in l. 1. ff. de pact.& in l. ſciendum,& in in l ſtipulationes non diuiduntur de verb.obl.
9 † Accedit tertio,quia in ſequenti huius obligationis particula ponitur pactum expreſſum firmatum etiam iuramento , de non reuelando hoc mandatum : quo pacto ſtante , pro certo habetur etiam de vſu per Curiam ab antiquiſſimo tempore (vt prædictum eſt) ſeruato quòd

ipſe

ipſe conſtituens non poteſt tale mandatum reuocare, iuxta celeberrimam doctri. Alberici in l. ſi procuratorem, colum. pen. verſi. quid ſi in litteris, ff. de procurat. qui dicit ita in facto obtinuiſſe, qui etiam idem tenet in. l. item ad litem. ver. ſed nunquid poteſt. eod. tit. de procur. etiam ſi non ſit iuratum, allegat potiſſimum d. l. ſicut C. de acti. & oblig. & ita eum refert Feli. in c. ex parte decani, colum. 6. in fin. ver. & ſtantibus prædictis de reſcript. Quòd ſi non poteſt per ipſum conſtituentem,
10 multo minus reuocari poterit per hæredem, † qui tenetur ſtare omnibus pactis defuncti, l. cum a matre. C. de rei vendic. ſicque poterit nihilominus per quemlibet ex procuratoribus fieri debiti confeſſio, & ſuſcipi executio realis contra bona defuncti, niſi ſoluatur in termino conſueto infra tres dies, & ſubinde dari mandatum executiuum, ſicq. durabit via executiua, nec calumnioſi hæredes potientur optato, vt quaſi reuocatis procuratoribus, & extincta etiam obligatione, diſtrahere poſſint creditores per moras ordinarij iudicij trium inſtantiarum, & deinde etiam negotij executiui.

QVAESTIONIS TERTIAE.

SVMMARIVM.

1 *Ex ſtipulatione notarij ſine mandato quæritur vtilis actio ſine ceſſione tertio ratum habenti.*

2 *Promiſſor pro abſente, etiam ante abſentis acceptationem nõ põt promiſſionẽ, & mandatũ in forma Cameræ reuocare.*

3 *Verba addita in noua formula actoris circa procuratorum conſtitutionem.*

4 *Cur mandatum alias irreuocabile, defuncto aliquo ſine hærede deficiat.*

5 *Raro vel nunquam quis ſine hærede decedit.*

6 *Nunquam fiſcus vltra vires hæreditatis tenetur.*

7 *Conditio ſi ſine hærede deceſſerit, intellecta de hærede ſucceſſionis nunquam exiſtit.*

8 *Quomodo, & quando quis intelligatur ſine hærede deceſſiſſe.*

9 *Qua dicatur iacens hæreditas.*

10 *Cur per hęredem debitoris reuocari non poſſit mandatum obligationi Camerali appoſitum.*

1 QVÆRI † autem hic opportune poſſe videtur, ſuppoſita pro communi & vera concluſione illa, quòd Notarij poſſint valide ſine mandato pro alijs abſentibus ſtipulari, & quòd ex tali ſtipulatione quæratur illi, pro quo ſtipulatio facta eſt, vtilis actio ſine ceſſione, ſecuta tamen illorum ratificatione, ſeu acceptione, ita quòd ſi illi, pro quibus ſtipulatū eſt, non ratificent, euaneſcat ſtipulatio; gl. in Pomponius, §. ſi ita ſcriptum, ff. do. procur. & ibi not. Bald. quod idem Bal. in l ſi abſentis, col. 1. ver. modo reuoco in dubium, C. ſi cert. pct. His inquam ſuppoſitis prout probantur per virum bene doctum Andr. Tiraq. in tractatu conſtituti,
2 par. 3. limit. 30. præſertim, nu. 23 & ſeq. † quæro an is qui promiſit notario ſtipulanti pro abſente poſſit promiſſionem, & cum ea mandatum in hac obligatione factum reuocare, eumq. facti pœnitere? ſaltim antequam per illum abſentem facta ſit acceptatio, & ſic an dicta notarii an ſtipulatio ante acceptationem prædictā pariat aliquē effectum? reſpondeo, quòd in hac in re nihil habet obligatio noſtra ſpeciale, ſed generaliter verum eſt, quòd promiſſor non poſſit vllo modo etiam ante acceptationem illius, cui abſenti mediante notario promiſſum eſt, reuocare, nec pœnitere, vt Bal. in l. cum a ſocero. column. 2. verſ. caue tibi. C. de iur. doti & alij multi Docto. quos citat & ſequitur idem Tiraq. in d. 30. limit. num. 49. ex quorum conſenſu dubitari non poteſt, quin dici poſſit eam communem eſſe ſententiam. Immo ibi etiam num. 79. ſuſtinet quod acceptatio talis promiſſionis fieri poſſit etiam per hæredem illius, cui abſenti promiſſum fuerat, ſi res ſit integra, ideſt ſi viuat adhuc is qui promiſit.
3 † Et quamuis (iudicio meo) forma ſecundum prædicta ſit per ſe ſufficiens, vt mandatum ſit etiam per hæredem irreuocabile, tamen pro abundantiori cautela, in nouel-

la

la forma addidi verba, per quæ mandatum ipſum conferatur ad tempus etiam poſt mortem teſtatoris futurũ: ſub qua forma factum etiam ſimplex mandatum durat, & non finitur morte. l. mortis cauſa. §. Titia. ff. de dona. cau mor. l. ſi. vero non remunerandi. §. fin. cum l. ſequ. ff. mand. not. Bar. in l. fin. ff. de ſolut. & in l. mandatum. C. mand. & ibi Bal. & Sal. Angelus in diſpu. Aſtenſis miles, in prin Rom. conſi. 202. Cornel. conſi. 86. circa princ. in vlt. col. lib. 4. Soc. conſi. 60 in præſenti cõſultatione. nu. 10. & 11. lib 1. & conſi. 87. in præſenti conſultatione, in prin. eo. lib. 1. ponit. Feli. in c. relatum, in 4. fallen. de offic. delega. & ibi Deci. in. prin. & idem Dec. in l. eius qui in prouincia. §. placebat. in 6. fallen. & ibi lem Iaſ. in 8. fallen. ff. ſi certum petatur, & licet hoc duobus modis p Docto. declaretur, videlicet primo quod intelligatur dũ modo ſic conſtituens decedat cum hærede, aliàs ſecus,
4 ratio affertur, † quia procurator repræſentat dominum, & ſi defuncto domino conſtituente non eſt hæres, ſequitur quòd nullus eſt dominus principalis, & ſic ille nullus erit procurator, ita Angelus in præallegata diſpu. Rom. in d. §. Titia. & in d. conſi. 202. idem Rom. & Alex. in d. l. fundi venditor. §. item, de acquiren. poſſeſſ. & ſecundo niſi per hæredem reuocetur, prout reuocari poteſt, glo. l. ſed interim. §. ſi vxor. primo. ff. de dona. inter virum, & vxor. Rom. in d. §. Titia. & conſi. 202. Socin. conſi. 49. viſo inſtrumento in princ. lib. 4. Alexan. in. d. l. fundi, in vltimo not. Deci. in d. c. relatum, in 3. fallen. Eæ tamen declarationes noſtri huius procuratoris officium ne quaquam
5 impedient. † Nam primũ quòd quis decedat ſine hærede, ſi ſuperſint bona, ſuper quibus facienda ſit executio, vix, & raro continget non eſſe hæredem. Nam vt dixit Iaſo. in l. non omnis, col. 3. ver. illud dictũ. ff. ſi cer. peta. nemo dicitur vnquam decedere ſine hærede, quia ſaltim vltimo loco habet fiſcum hæredẽ. l. ex facto. §. fin.
6 ff. ad Treb. † nec veriſimile eſt fiſcum eſſe repudiaturũ, cum nunquam teneri poſſit vltra vires hæreditatis. Bal. in l. fi. in prin in 4. q. C. de iure delibe. & ibi Caſt. & Iaſ.
7 & Bar. in l. 1. §. an bona, ff. de iure fiſ. † & hinc pruden-

ter ait Bald. in l. final. in ſeptima oppoſition. C. de hære. inſtituen. quòd conditio, ſi ſine hærede deceſſerit, vbi intelligitur de hære de ſucceſſionis, & non ſanguinis, eſt conditio nunquam exitura, & eam quodammodo impoſſibilem eſſe dicit Deci. in ca. in præſentia, colum. 15. ver. 2. concluſio. de probat prout etiam dixerat ante eum Abbas ibidem columm. 8. verſicu. in tertia parte gl.
8 † Et ne quis forte æquiuocet, adhuc puto eſſe aduertendũ, quod deceſſiſſe aliquem ſine hærede, non intelligitur, eo ipſo quod nemo adiit hæreditatem adhuc iacentem, ſed ita demum, quando apparet neminem velle eſſe hæredem, veluti ſi facta diligenti inquiſitione, & citatis iis, quos tangit proxima ſucceſſionis cauſa, iuxta doct. Barto. poſt glo. in l. ſancimus § quos autem. C. ad Trebellia. nemo ſe offert, qui velit hæres eſſe, quo facto incipiunt eſſe bona vacantia ad neminem pertinentia, antequàm occupentur. d. l. 1. §. an bona ff. de iure fiſci.
9 † aliàs, & ante, quàm hoc appareat, diceretur, & eſſet hæreditas iacens, quæ repræſentaret porſonam defuncti. l. hæreditas. ff. de acquiren. rerum domin. l. cum hæreditas C. de poſſ. vbi Bart. & propter illam repræſentationem duraret mandatum poſt mortem. Hæc ſunt verba Decii in d. c. relatum. colum. 1. verſicu. ſed tamen aduertendũ, ex quibus oſtenditur id quod dixi, ex dicta prima Doctorum declaratione, huius noſtri procuratoris officium nunquam, aut perquam rariſſime impediriri poſſe:
10 † prout neque per hæredem reuocari poteſt mandatum in hac obligatione inſertum, & poſt mortis tempus collatum, factum videlicet non ad commodum ipſius conſtituentis, aut ſui hæredis, ſed ad commodum tertii, cũ quod initus eſt contractus. Bald. in l id quod pauperibus, in. 24. q. C. de epiſc. & cler. refert; & ſequitur Rui. conſi. 7. colum, 3. in fi. lib. 2.

QVAE

Quæſtiones ad ſextam particulam obligationis Cameralis.

Quæſtionis Primæ.

SVMMARIVM.

1 *An pactum iuratum de non reuocando procuratorem, ſeruandum ſit neceſſario.*

2 *Cur facultati reuocandi procuratorem renũciari non poſſit.*

3 *In omnibus reſignationibus, donec per ſuperiorem recepta nõ ſunt, reuocari poteſt mandatum.*

4 *Cur non obſtante periurio reuocari poſſit procurator.*

5 *Conſtitutio procuratoris iurata reuocari non poteſt in captionem tertij.*

6 *Clauſula, contenta in inſtrumento eſſe vera, quæ in noua auctoris forma adſcripta eſt, quam vim habeat.*

7 *Qua rõne impediatur impetratio relaxationis à iuramento.*

SEQVITVR ſexta, eademque vltima obligationis particula habens promiſſionem de adimplendo, ſeruandoq. conuenta; ꝙ nõ reuocando procuratores, addito ẽt iuramẽto. Iuxta quam pro clariori adhuc antedictorum demõſtra-
1 tione, reuoco in quæſtionem.† An hoc pactum promittentis non reuocare procuratores, addito ẽt iuram. valeat ita vt promittens teneatur illud inuiolabiliter obſeruare? Cui quæſito ſtatim occurrit gl. c. fi. in verb. reuocatus, de procu. lib. 6. & doctri. Bar. in l. cum præcario, ff. de
2 precar. per quas habetur, †quòd facultati reuocandi procuratorem non poteſt renunciari, quia id eſt contra naturam mandati, vt ſit irreuocabile, itaque non firmatur ẽt addito iuramento, & ſic poterit eo non obſtante mandatum reuocari, licet conſtituens inde remaneat periurus, quod late probant Ang. conſ. 225. Punctus eſt talis Martinus, &c. & in l. & in ꝑpetuũ, ff. de proc. & Ro. in l. alia, §. eleganter. ff. ſol. mat. & Paul. Caſtr. in cõſ. 57. Venerabilis vit. col. 2. ver. nũc ergo quæritur tertio, & Imo. in c. cum

cōtingat, colum. 24. & nu. 53. de iureiur. ponit late Feli. in ſupra allegato c. ex parte decani. & in c. ſi diligēti in 9. limi. de foro comp qui in vtroq; loco citat illam deciſ. 8. de proc. in anti quæ eſt ſecūdū nu. 104. quæ deciſio habet, ꝙ conſtituens procuratorē ad reſignandum beneficiū ex cauſa permutationis cū pacto iurato de illū non reuocando, non poſſint valide reuocare. Quod ſimiliter ēt refert, & ſequitur Stef. Aufrerii in addi. ad 260. deciſ. Tholoſa. ſed dicta deciſio Rotæ, quemadmodum ipſi Felino de iure fuit ſuſpecta, ita ēt non eſt in vſu.

3 † Sed indifferenter practicatur, ꝙ in quibuſcunque reſignationibus, ſiue ex cauſa pmutationis, ſiue aliàs quacunq; rōne correſpectiuis locus ſit pœnitentiæ, donec reſignatio p ſuperiorē fuerit recepta, & admiſſa, nec darētur p Cācellariā lit. ad cogēdū via iuris partē retinentē, vt ſeruaret cōtenta, vt teſtatur ēt Hier. Pau. in lib. cui titulus eſt, Practica Cancel. fol. 51. ver. Duo tractauerunt, & meo tpe in plurib. cauſis Rota iudicauit: quib. argumētis, & rōnibus, non eſt hic dicendi locus. Sed quantū ad propoſitā à nobis hoc loco qōnē attinet, vſus hēt iuxta ſuperius citatas Alberici doctrinas, ꝙ hoc mandatū reuocari nō poſſit, quod ēt voluit Bal. in rub. extra de procur. col. 4. ver. periuriū. dicens.

4 † Periuriū nō impedit, quin pcurator poſſit à domino reuocari, vt in c. vlt. de procu. li. 6. in gl. ordin. & ratio eſt, quia ex tali iuramento nulla inſurgit obligatio, ſecus ſi eſſet promiſſum aduerſario de nō reuocādo, quia ex tali pacto licito, & honeſto, ne aduerſario illudatur, bene oritur obligatio. C. de tranſa. l. ſi quis maior. Itaq. ſumma eſt, ꝙ mandatū ſimplex ēt cū iur. de non reuocando illud, nihilominus reuocari pōt, licet reuocans remaneat periurius.

5 † Sed vbi iuramentū pſtitū eſt alteri habenti intereſſe de nō reuocando talē procuratorē, illud ſit irreuocabile, ſecundū Albe. & Bal. & ſecundū Rom. Curiæ vſum, ratio (quantū ab antiquioribus audiui (pp quam eſt hic vſus introductus, eſt illa notiſſima, quia iur. hoc ſeruari poteſt ſine peccato, & ſine interitu ſalutis æternæ, quā ponit ēt Iaſ. idē ſentiens. in l. ſi non ſortē. §. ſi centum, col. 3. verſi. dubio de hac

deciſ.

deciſ.ff. de condit.ind.vbi etiam citat dictam doctr.Bal. licet in alio loco,quod etiam Iaſonem ſimpliciter imitatus Doct.Hiſpanus in repet.rubricæ, de don.inter vir. & vxo.in ſexta limit. quæ in lib.meo,eſt fol. 52.colum.
6 1.ver.nec obſtat gl.in c.fin. † Huic vltimæ particulæ,in noua forma addita eſt clauſula,per quam partes iurant contenta in inſtrumento eſſe vera, quæ inter alia valet, ne poſſit aliqua partium contra ſic iuratam aſſertionem venire,ſimulationem,aut rem aliter geſtam eſſe dicens vt late Imol.poſt Anton.de Butri,in ca. cum contingat. in 6 membro,de iureiuran. & ibi Abb.in verſi. decimus caſus,& in diſputatione.Statuto ciuitatis Senarum,ver. decimus caſus.Bal.& Salic.in l.fina. C. de non numera. pecun.Imola.& Alexan.in l.Seius, & augerius, colum. vltim. ff ad leg.Falcid.Alexand.in conſi.36.viſo themate.colum. 2. lib.ſecundo,& conſi.132.viſo inſtrumento.
7 eod.lib. & in l. nemo poteſt.ff de lega.1.† Valet inſuper ea clauſula,ne ad effectum impugnandi inſtrumentum, iuramenti relaxatio poſſit impetrari,vt poſt Fran.Aret. dicit Iaſ.in d.l.nemo poteſt,col. 8. de leg. 1. nam eo ipſo quòd quis peteret ſe à iuramenti nexu abſolui, opus eſſet,vt diceret id quod iurauit eſſe falſum, & conſequenter poneret ſe eſſe periurum, & ſic,tanquã periurus turpitudinem ſuam detegens eſſet omnino repellendus, vt late per Bar.in l.iuſiurandum, quod ex conuentione. §. procurator.ff.de iureiur.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ.

SVMMARIVM.

1 *An iuramẽti relaxatio ſit cõcedẽda obligatio in forma Ca.*
2 *Ex iuſta cã obligatus in forma Cam.relaxatur à iuramẽto.*
3 *An in conceſſione relaxationis à iuramento ſit pars citanda.*
4 *Ratio vſus quo non datur relaxatio à iuramẽto ad effectum excipiendi.*
5 *Fruſtra petitur ſolutio vinculi non adſtringentis.*
6 *Abſolutio à iuramẽto ad effectũ excipiẽdi paſſim cõceditur.*
7 *Qua rõne defendatur iuſtã eſſe cõceſſionẽ relaxationis à iuramento*

ramento ad effectum agendi.

8 *Quomodo Staphilei, & Caſſadori dictum intelligatur de abſolutione à iuramento non permiſſa contra obligationes Camerales*

9 *Auditoris Cameræ priuilegium circa executionem obligationum Cameralium.*

10 *Tactus ſcripturæ in iuramento quando requiratur.*

11 *Corporale iuramentum plus adſtringit, quàm verbales.*

1 SED † hic ſumpta occaſione, quæro an ei qui eſt ſub hac forma obligatus iuramenti ſit relaxatio concedenda, necne? Ioannes Staphileus (ſi liber ille ſub litterarum gratiæ, & iuſtitiæ titulo inſcriptus, eſt ſuus) abſolute dicit ſtylū ſignaturæ eſſe, ꝙ in ſimilibus obligationibus non detur abſolutio à iur. ad effectum agendi, niſi forte obligatio talis adiecta ſit ſimoniacæ tranſactioni, contra quam obligatus abſolutionem huiuſmodi petens agere velit, per iura, & rationes ibi deſcriptas. Sed quo pacto ſtylus ille ſe haberet ſuo tempore ipſe viderit, modernus vſus aliter habet, ideo puto eſſe conſiderandum, petatur ne abſolutio ſimpliciter à vinculo iuramenti, an vero duntaxat ad effectum agendi, ſeu excipiendi tantum, & in ſingulis articulis, quid ex iuris cōmunis diſpoſitione, quid ſecundum Romanæ Curiæ ſtylum ſit obſeruandum, tam, ſuper facienda vel non facienda omnino abſolutione quàm ſuper eo, ſi vbi fieri poteſt, citanda ſit pars, altera, cuius intereſt, an non. Et quantum attinet ad ius cōmune, materia ſatis tractata eſt per Doctores in c. 1. & c. debitores, de iureiur. & in aliis vulgatis locis, elucidata
2 clariſſime per Felinum more ſuo in d. c. 1. † Quorum in ſumma ea videtur eſſe concluſio, ꝙ indifferenter concedi poſſit, allegando cauſas conuenientes. Sed controuer-
3 ſia ſuper illo eſt, an ſit pars altera citanda, an nō? † in quo communis opinio videtur eſſe, ꝙ ſi per abſolutionē tollitur obligatio ex toto, vt ſi iuramentum eſſet contractus validatorium, ita ꝙ ſine iuramento non voluiſſet, cuiuſmodi contractuum multa exempla poſuimus ſupra in 3. q. primæ partis, & tunc neceſſario ſi pars citanda,

tanda, atq.audienda: ſecus ſi tantummodo egeretur de habilitanda perſona,quæ iurauit, vt iuramento non obſtante poſſit contra inſtrumentum dicere, dolumq., & fraudem,quibus deceptus fuit, aut aliud tale detegere, quoniam (inquiunt)hoc ſecundo modo nō infertur parti graue præiudicium,ſed remanet ill ſaluum iùs ſuum, & in hanc ſummam eſt deciſio Tholoſana. 62. cum ſuà additione.Romanæ vero Curiæ ſtylus,ſimpliciſſima, eademque æquiſſima via in hanc ſummam concluditur, dico in relaxatione iuramenti ſuper hac, de qua tractamus, forma adiecti nam in aliis per omnia locus eſt di-
4 ſpoſitioni iuris communis:† eſt inquam ſtylus primum, quòd ad effectum excipiendi nullo pacto detur iuramenti relaxatio, quod fertur habuiſſe originem à quadam formula per Conciliū Lateranenſe ſub Papa Leone decimo celebratum ſacræ Pœnitentiariæ officiariis præſcripta, & habet eam rationem,quia vel talis abſolutio non eſt neceſſaria,vel eſt iniuſta:nam ſi petatur ad effectum opponendi aliquam ex exceptionibus, quæ(iuxta ſuperius dicta) per ſe iuramento non obſtante opponi
5 poſſunt, † fruſtra petitur abſolutio vinculi non adſtringentis: ſi vero exceptio ſit ex illis,quæ ſtāte iuramento per ſe opponi nequeunt,iniuſta eſt,& calumniæ ſuſpecta petitio,tendens ad retardandum paratam obligationis executionem,eſtque merito locus vulgato illi remedio,ſolue,& repte. d. c. debitores. de iureiuran.Similiter nunquam conceditur etiam agere volenti abſolutio
6 ſimplex apta ex toto tollere obligationem. † Ad effectū vero agendi duntaxat conceditur abſolutio, ſeu abſoluendi commiſſaria facultas paſſim, & indifferenter,hoc tantum adhibito moderamine, quòd ſi iam ſit ſuper obſeruāda obligatione lis cæpta: tunc abſoluendi(niſi par-
7 te citata) non detur facultas. † Sed hæc quoque ad effectum agendi commiſſa, aut etiam conceſſa iuramenti relaxatio non eſt iniqua,ſed iuſta. Nam illam petenti, ſi denegatur,fieri poſſet iniuria, ſi vere contractos eſſet inualidus, aut alias illicitus,ille vero contra quē cōceditur,conqueri iuſte non poteſt, quoniam propterea

non

non retardatur ſibi ſuæ obligationis executio, iuxta ea quæ ſuperius dicta ſunt, vbi de mutuis petitionibus locuti ſumus, cum etiam conueniens agat: ſed quamuis debitore ad effectum agendi abſoluto, atque agente, nihilominus ad obligationis executionem proceditur;
8 † itaque dum Staphileus loco ſuperius citato, & Caſſa. in ſua deciſ. de mutu. petit. dicunt, non dari abſolutionem ad effectum agendi contra obligationem in forma Cameræ, vel ſubaudiendum eſt non dari ſcilicet ad effectũ retardandi executionem, vel eorum dictum eſt hoc
9 tempore falſum; † Immo habet Auditor Cameræ inter alia multa Leonis decimi antedicti Pont priuilegium; quo conceditur vt ipſe Auditor, ſuuſque locum tenens in cauſis coram eis vigore talium obligationum introductis, abſolutionibus à iuramento, & alii ibi expreſſis impedimentis nequaquam obſtantibus tam contra bona obligatorum vſque ad effectualem ſolutionem in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi prædicta non emanaſſent, procedere valeant. Illud nolo prætermittere, quòd vbi in fine obligationis ponitur iuramentum per illa verba, ac, ad, & ſuper ſancta Dei Euangelia (ſcripturis ſacroſanctis per eum corporaliter ſponte tactis iura-
10 uit) † clauſula (ſcripturis tactis; &c.) non eſt neceſſaria; corporalis enim ille factus in actu iurandi non requiritur neceſſario, niſi in caſibus quibus iuramentum defertur à iure, vt in iuramento teſtium, iuramento calumniæ, &c. vel vbi defertur à iudice, vel à parte ex neceſſitate: in ceteris ſufficit verbalis iuratio, vt no. glo. Clem. prima in §. porro. ver. tacta. de hæreti. & in c. vt circa. ver. corporalis de hæreti. lib. 6. & de forma iuramenti
11 verbalis habetur in glo. 22. quæſt. 1. in ſumma. † Sed poſtquam vſus eam clauſulam recepit, poteſt ita dimitti, maxime cum videatur plus obligare iuramentum corporale quàm ſolum verbale. l. ſi alterius. C. ſi min. ſe ma. io. dix. & not. d. gl. ver. tacta. & Imola in c. cum contingat, numero 58. de iureiuran. ita vt hoc ſit abundare in cautela.

TRA-

TRACTATVS PARS III. PRÆFATIO.

DEVENIENDVM nunc eſt ad tertiam principalem huius tractatus partem, quæ concernit proceſſum cauſæ; & diſtinguitur in tres minores particulas, quarum prima continet præambula ipſius proceſſus. Secunda proceſſum ipſum. Tertia declarat conſequentia quædam, & acceſſoria ipſi proceſſui.

PRIMA vero particula ſubdiuiditur in quinque conſiderationes, quas habere debent Aduocati & Procuratores in initio proceſſus. Prima conſideratio eſt de concernentibus ipſius inſtrumenti exequendi corpus. Secunda de eiuſdem inſtrumenti virtute, & efficacia. Tertia de perſona petentis executionem. Quarta de ipſo iudice coram quo executio petitur.

DE PRÆAMBVLIS IPSIVS proceſſus.

De inſtrumento.

QVÆSTIONIS PRIMÆ.

SVMMARIVM.

1 *Quale debeat eſſe inſtrumentum exequendum.*
2 *Abolitio in inſtrumenti parte non ſubſtantiali non vitiat.*
3 *Probat.a parte ſubſtantiali corrupta, vel corroſa inſtrumenti producti per teſtes, datur executio inſtrumenti, ſecus vero non producti.*
4 *Originali nota tantũ producta, inſtrumẽti executio nõ datur*

1 QVærenti † quale debeat eſſe inſtrumentum exequendũ; ſtatim occurrit quod debet habere oĩa publici inſtrumenti requiſita enumerata per gl. in l. gñali C. de tabular. li. 10. & Speoul. in tit. de inſtru. edit. in princ. & Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. initium, ff. de edendo, declarata per Abb. in c. 1. col.

1 &

1. & ſeq. de fid. inſtrum.explicata latius per Afflictum in cõſtitutione Regni, quæ incipit: Baiulos omnes. col. 5. & ſeq. Quibus in propoſito addẽdum & illud eſt, quod inſtrumentum cuius executio petitur, non ſit abolitum neque cancellatum, neque in aliqua ſui parte ſuſpectum, aut diminutum, ita dixit Bal. in l. 2. C. vt poſſ. leg. eat. per tex. L fin. C. de edict. diu. Adri. toll. refert & ſequitur Paul. Caſtren. in d. l. fin. & in l. noſtras, C. de teſtam. & voluit Bar. in l. 1 §. fin. in fin. ff. de his quæ in
2 teſt. delen. † Quod tamen intelligendum eſt, ſi talis abolitio aut alia ſuſpicio eſſet in loco ſubſtantiali, alias ſecus dicendum, ſecundum eundem Caſtren. in d. l. fi. Sed Bal. in l. fi. C. de fideicom. & in l. ſed & ſi, §. ſi cum de hæreditate, ff. de iureiu. tertio voluit quòd ſi producatur inſtrumentum publicum corroſum vel ruptum in aliqua parte ſubſtantiali, quæ tamen pars probetur per teſtes, detur nihilominus talis inſtrumenti executio: ſi autem non producatur inſtrumentum, quod dicatur eſſe deperditum, ſed eius tenor probetur per teſtes, non eſt danda executio, ſicut ſi productum eſſet inſtrumentum. Bar. in l. 1. ff. de his quæ in teſta. delen. col. 1. in fi. & facit quod tenet idem Bar. C. de pign. l. 3. col. pen. ver. prædicta intelligo. † Immo etiam ſi producatur originalis nota (quæ vulgo imbreuiatura appellatur) non redacta in mundum cum ſubſcriptione notarij, & alijs publici inſtrumẽti ſubſtantialibus, non eſt danda executio, per dicta Io. And. in add. Specu. tit. de inſtr. edit. §. videndum, ver. & nota quod tabellio. & Cyn. in l. contractus in vlti. q. C. de fid. inſtr. & Ant. Butr. in c. cum. P. tabellio. de fid inſtr. & Canarius in tract. execut q. 38. & Tyndarus de inſinuat. q. 24 quod videtur eſſe declarandum ſecundum Paul. Caſtren. in d. l. contractus, col. 1. in fin. niſi liber prothocolli haberet ſolemnem ſubſcriptionem cum ſigno notarij, in prin. vel in fi. Et quamuis prædicta apud præallegatos Doct. ita ſe habeant, in ſpecie tamen noſtræ obligationis, aliter puto eſſe decernendum.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ. SVMMARIVM.

1 *In ipſo contractu non eſt neceſſarium inſtrumentum publicũ, ſed in proceſſu tantum.*
2 *An in obligationibus Cameralibus ſcriptura neceſſario requiratur.*
3 *Neque procuratoris conſtitutio, neque probatio neceſſario ſcripturam requirit.*
4 *Ad executionem obligationis Cameralis, quæ ſine ſcriptura inita ſit, via executiua procedi non poteſt, & quare.*
5 *Vbi litis conteſtatio neceſſaria eſt, iudicium non poteſt eſſe executiuum.*
6 *Quando obligationis Cameralis ſine ſcriptura contractæ executio parata dari poſſit.*
7 *Qui teſtes lite non conteſtata examinari poſſint, & ſoleant.*
8 *Species facti ab auctore defenſa, & in iudicio tractata.*
9 *Iſmeniæ tibicinis præclarum exemplum.*
10 *In quibus caſibus priuata ſcriptura plene probet.*
11 *Priuata apocha approbata per teſtes, vel comparationem literam plene probat conſuetudine huiuſmodi vigente.*
12 *Scriptura priuata ex ſtatuto vrbis executionẽ paratã habẽt.*
13 *Quòd cautio etiam publica cauſam nõ habens, non valeat, quam ſit ab omni ratione alienum.*
14 *Nemo ſanæ mentis, & ætatis legitimæ præſumitur in proprio facto errare.*
15 *Ex priuata ſcriptura extenſum obligationis Cameralis inſtrumentum anteriorem hypothecam non probat.*
16 *Publicatio inſtrumenti obligationis ex priuata apocha expreſſa, iure nititur.*
17 *Refert quibus verbis in priuata apocha pactum ſit de obligatione Camerali extendenda.*
18 *Verborum formula in priuatis apochis adponenda ob extendendũ, & publicãdũ obligationis cameralis inſtrumẽtũ.*
19 *Declaratio effectus ipſorum verborum in huiuſmodi formula poſitorum.*
20 *Dei, aut rei ſacræ atteſtatio iuramenti ſubſtantia eſt.*
21 *Quando ad executionem procedi ſoleat vigore ſimplicis exempli, & litigatorum cautio.*
22 *Exẽplũ inſtrumẽti, cui pars ſtare velle dicas, pbat inter ipſas*

tantum

tantum partes.

23 *Proteſtatio de redimendo inſtrumentum ſumptibus debitoris, tuncſolum neceſſaria eſt, antequam reus fuerit in mora conſtitutus.*

PRO euidentiori tamen dicendorum perſpicuitate, videtur oportunum eſſe vt determinemus, an pro huius obligationis habenda executione de neceſſitate debeat produci pu
1 blicum Inſtrumentum an nõ? Qua † in re non eſt multis agendum, quia vſus habet pro comperto, quòd in ipſo contractu non requiratur inſtrumentum publicum; ſed bene requiratur in proceſſu, vt ipſius obligationis vigore procedi poſſit ad executionem. De inſtrumento publico in ipſo contractu non requiſito non eſt quamobrẽ dubitari poſſit, cum nullo id iure caueatur, & quotidie in vſu habeamus, quòd datur executio virtute priuatarum ſcripturarum, in quibus debitores dicunt ſe obligare in forma Cameræ: quod qua ratione ſuſtineatur,
2 dicemus inferius. De ſcriptura † vero videri poſſet idem eſſe dicẽdum, cum inter caſus, in quibus requiritur ſcriptura, qui enumerantur per glo. in c. 1. in ver. in ſcriptis de cenſib. lib. 6. & ibi doct. & in aliis locis ibi notatis, non eſt aliquis caſus, qui comprehendat noſtram hanc obligationem: & licet Io. And. & quidam alii dubitauerint de mandato procuratorio, quòd non poſſit probari per teſtes, ſed requirat ſcripturam, vt ſic videri poſſit, quod ſaltim mandatum in noſtra obligatione inſertum,
3 debeat † per ſcipturam probari: communis tamen opi. eſt in contrarium, quòd neque ipſa conſtitutio procuratoris, neque illius probatio de neceſſitate requirat ſcripturam, vt late probat Abb. poſt glo. in c. 1. de procur. & poſt Bart quem ſequuntur Imo. & Alex. in l. 1. C. eo. & Angelus conſ. 296. viſis omnibus. Sed quia non tractamus hic tantummodo de validitate obligationis contractæ, ſed an illius virtute procedi poſſit executiue per
4 † viam confeſſionis debiti, &c. niſi ea poſſit per ſcripturam probari, talem effectum non poſſet habere: ratio, quia ſiue ab initio ſine ſcriptura coram teſtibus contracta obli-

ćta obligatione, ſiue poſtea ſcriptura ipſa deperdita teſtes vel ſuper ipſo contractu, vel ſuper tenore perditi inſtrumenti examinandi eſſent, tale examen lite non conteſtata fieri non poſſet. ca. qnoniam frequenter extra vt lite non conte. vbi autem litis conteſtatio faciẽda eſt, iudicium eſſe nõ poteſt executiuum, prout in ſimili caſu notant omnes Doct. qui ſcripſerunt poſt An. n l. fin. C. de edic. diui Adri. ſupra gl. ver diſpoſitionibus, in fin. in quantum reprobando, ſeu verius declarando dictũ Angel. volũt, quòd ſi inſtrumenta ex forma ſtatuti habent executionem paratam, & cõtractus factus ſit coram teſtibus ſine notario, quamuis eiuſdem teſtibus examinatis, eorum examen in publicam inſtrumenti formam redactum fuerit, non tamen dabitur eiuſdem inſtrumenti executio; niſi in caſibus in quibus teſtes poſſunt exami-
6 nari ante litem conteſtatam: † ſecundum quam diſtinctionem noſtræ etiam obligationis executionem dicamus regulariter non dari pro eo quod per teſtes probetur ꝙ quis obligauerit ſe in forma Cameræ: dari aũt, ſi obligatio probetur eſſe contracta ſuper aliquo ex iis, quorum occaſione in iudicio litis conteſtatio nõ eſt neceſſaria, vt in negotiis decimalibus, vſurariis, matrimonialibus, & aliis notatis in d. c. quoniam frequenter. qua de re late tractat, & in hanc noſtram ſententiam cõcludit Fel. in c. cum ſuper. ver. prima declaratio. de re iudi.
7 † alius caſus per eãdem rationem poſſet proponi, ſi contingeret teſtes examinandos eſſe valetudinarios, ſenes, abituros, aut aliàs tales, qui etiam lite non conteſtata ad futuram rei memoriam, iuxta diſpoſitionem d. capit.
8 quoniã. examinari poſſent. † Hæc (vt veriſimile eſt) ignorans quidam in agendis cauſis bene veſtitus, paſſus eſt me obtinere executionem in caſu, qui fuit talis. Cum Sẽpronius deberet Caio mille, vegereturque ad ſoluendũ, & conueniſſet, quòd differretur ſolutio ad certum tempus, ſi Titius accederet, & conſtitueret ſe æque principaliter debitorem, & correum, Mæuius acceſſit ad Titium, & coram teſtibus eum rogauit, dicendo, accedas illi obligationi, & obliga te ſicut Caius voluerit, & ego

ex nunc promitto te indemnem releuare, & me tibi, obligo omnibus illis modis, formis, & obligationibus, quibus tu te obligaueris: Sub fiducia horum verborum Titius acceſſit & obligauit ſe Caio in forma Cameræ conſueta. & cũ adueniente die coactus fuiſſet ſoluere, & Mæuius de releuatione requiſitus tergiuerſaretur, ergo conſultus à Titio experiri volens fortunam pro celeriori amici mei liberatione iuſſi, vt ſimul produceretur inſtrumentum obligationis factæ per Titium, ſimul etiam producerentur articuli continentes ſupraſcripta Mæuii verba obligatoria, & ſupra illis inducerentur teſtes prædicti, prout inducti, & ſucceſſiue examinati fuerunt, & ſubinde perfecte examine obtinui mandati extendi obligationem Mæuij ſecundum dicta teſtium, & obligationem Titij, ad cuius inſtar probabatur ſe obligauiſſe, & ſubinde virtute dictæ extenſæ obligationis proceſſum fuit ad confeſſionem debiti, & realem executionem, nihil niſi meras nugas opponente, neque aduertente illo ſuorum annulorum ſpectatore, qui etiam à dicto mandato extẽdendi dictam obligationem potuiſſet licite ap-
9 pellare, quod minime fecit: † volui autem hoc recenſuiſſe, memor Iſmeniæ Tibicinis, qui diſcipulis ſuis non minus oſtendebat male canentes, quàm ſcite canentes, dicens: ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam Concludamus ergo in ſummam, quòd (exceptis caſibus ſupraſcriptis) obligatio eſt per ſcripturam, ſiue publicam, ſiue priuatam probanda, hoc dico vbi priuata ſcriptura haberet qualitates requiſitas de iure cõmu-
10 ni, † vt plene probaret, quod contingit tribus caſibus, quos recenſet poſt antiquiores Iaſon in rep. l. admonendi ff. de iureiurando nume. 38. videlicet ſi is, qui ſcripſit, confitetur eam ſcriptam eſſe manu ſua. l. publia. ff. depoſi. & ſi habet ſuperſcriptionem partium, & teſtium, & eſt à teſtibus approbata. l. ſcripturas. C. qui pot. in pign. hab. & ſi approbatur per teſtes qui ſubſcripſerunt, & viderunt eam ſcribi, & per comparationem litterarum. auth. & ſi contractus. C. de fide inſt. vel (præter ius cõe)
11 † vbi ſit cõſuetudo quod priuata apocha etiam ſola debi

toris

toris manu ſubſcripta, & per cōparationem litterarū, vel per quoſcunq. duos teſtes pro tali approbata plene probet, ſicut eſt hic in Vrbe, & in Romana Curia, eſtque de iure valida, per ea quæ ponit idem Iaſon vbi ſupra nu.
12 95. ver. octauus caſus. † Et vltra dictam conſuetudinem, inter Ciues Romanos, & alios Vrbis Romæ ſtatutis ſubditos, viget laudabile ſtatutum lib. primo c. 76. cuius tenor eſt. Quòd apochæ ſcriptæ, vel ſubſcriptæ manu cuiuſcunque priuatæ perſonæ, contra ipſum ſcribentē, vel ſubſcribentem executioni mandentnr, ſicut publica inſtrumenta; nō obſtāte quòd in eis non ſit locus, tempus, cauſa, & partis præſentia; dixi laudabile eſſe hoc ſtatutum, quia magis eſt conſenntaneum rationi, quàm ſint nonnullæ leges ciuiles, & canonicæ quæ volunt ex defectu cauſæ, loci, vel temporis, huiuſmodi apochas reddi inualidas, vt l. cū de indebito. §. fi. ff. de prob. &c. ſi cautio. extra de fide inſtr. vbi diſponitur, quod ſi nō habeat
13 expreſſā causā cautio, † ne dū p priuatā, ſed ēt publicā ſcripturam expoſita non valeat, ſed (vt dicūt Doct.) præſumatur per errorem facta, niſi creditor probet cauſam: id n. nihil aliud eſt quàm calumnijs viā aperire, & eſt contra ipſa iuris ēt naturalis principia, cū nemo, qui
14 aliàs ſit ſanæ mentis, & † legitimæ ætatis, præſumatur in facto proprio errare: & propterea ipſe tenetur probare, quòd errauerit l. 1. vbi Bal. C. de fal. c adiec. l. ſi poſt diuiſionē. C. de iur. & fac. ignor. ſed hæc latius apparebunt ex libris, qui ſcripti ſunt de principijs legū; interim ijs quas habemus legibus eſt viuendū. Vrbis aūt ſtatutū, & Ro. Cu. cōſuetudo prædicta nobis ſunt pro lege, & quidē laudabili, & iuſta. Et (quemadmodum ſuperius dictū eſt) etiam de iure communi valeret huiuſmodi obligatio, ſine expreſſione cauſæ, ſi ſuper ea eſſet debito modo facta ſusceptio cenſurarum, per ea quæ in ſimili ponit Felin. ex auctoritate Bald in dict. capitul. ſi cautio in
15 decima fallentia † Vnum tamen eſt aduertendū, quod licet ex pacto cōtrahentiū detur, quòd ex priuata ſcriptura extēdi poſſit publicum noſtræ huius obligationis inſtru. tamen in concurſu cum alijs creditoribus ea obli-

Digitized by Google

gatio non probabit anteriorẽ hypotecã aduerſus inſt. ab ipſo initio publicum per d l.ſcripturas.C qui pot.in pig.hab.ampliando, vt voluit Anchar conſi.24.rationes adductæ.quem refert Fel.in ca.2.col.5.de fide inſtrum. etiã ſi probetur,quòd prius datus fuit procurator ad faciendum obligationem, & poſtea oſtendatur ſcriptura priuata mandantis,quia tale antecedens eſt contingibile,non neceſſariũ,atq. hunc articulum latius explicatũ, vide per Neguſant.in tracta.Pignorum, parte 4. mẽbro 2. nu.57.ibi;octauo quia ſupra,&c.cũ plurib· ſeq. Dicta autem conſuetudo,quæ habet quòd partes conueniant,
16 vt tabellio poſſit † ex priuata apocha publicare Inſtru. obl.inter ipſas partes,habet iuris fundamentum, ex ijs quæ ponit Abba.in c.vlt.in prima q.de fide inſtrum. &
17 Alex.in l.1.§.eadem,in primo no.ff.de verb. obl.† Sed diligenter aduertendum eſt, quibus verbis id factum in apocha ſit conceptũ;ſimul.n.refert,poſſit ne obligationis extenſio, & publicatio fieri ipſo ſcribente aliter non citato,& cum iuramenti per ſcribentem præſtiti adpoſitione, an non,& propterea conſueui in negotijs amico-
18 rum me conſulentium, † pactum illud in hanc ſententiã concludere, videlicet. Pro quibus ſic adimplendis, & obſeruandis obligo me in ampliori forma Cameræ Apoſtolicæ conſueta,cum iuramento(prout ex nũc per Deum,vel per Sancta Euangelia iuro)cõſtitutione procuratorum,& alijs clauſulis in ſimilibus obliga.poni cõſuetis; & volo quòd deſuper etiam me aliter non citato,per quemcunq. notarium publicum obligationis huiuſmodi inſtrumentum, ſecundum conſuetum notario-
19 rum Rom.Cu.in ſimilibus ſtylũ,extendi poſſit.†Ex hac formulas duas potiſſimũ elicio vtilitates,vnam propter illa verba,etiam;me aliter non citato, &c. propter quæ etiam ſi contingat ipſum debitorem abeſſe à loco iudicij,poterit quemadmodum loco ſuo inferius dicetur,docto de eius abſentia,eo aliter nõ citato procedi,alioquĩ citandus eſſet ſecundum iuris cõis diſpoſitionem,ad cõparendum videndumque iurare teſtes ſuper recognitione, apochæ,& videndum mandari,extendi, & publicari

cari inſtrumentum obligationis iuxta illius formam: Alteram, quia in extenſione procul omni dubio poterit notarius adponere etiam iuramentum, propter illa verba, prout ex nunc iuro per Deũ, &c. ſine quibus verbis non care ret; difficultate, nam, & ſi vidi multos exiſtimantes, quòd ſufficiat dixiſſe ſimpliciter; obligo me in forma Cameræ, & ſuper illis verbis viderim obligationem cũ for-
mali iuramento extendi, quaſi cum in forma Cameræ contineatur tale iuramentum, per relationem ad eam, videatur ſcribens eo modo iurauiſſe: tamen non deſunt qui dicant id non ſufficere, quin immo, nec ſufficere et. ſi poſt verba in forma Cameræ adderetur cum iuramento, & alijs cauſulis conſuetis, videtur enim; quòd dicere, promitto cum iuramento; non ſit iurare, cum de ſub
20 ſtãtia iuramẽti ſit, quòd diſpoſitiue † adſumatur Deus in teſtem, & ſic non ſufficiat enunciatiue, ac tranſitorie loqui, ac fortius, quòd neq. etiã ſufficiat, ſi dicat diſpoſitiue, & ita iuro, ſi non addatur per Deum, vel per Euangelia, aut aliquid tale: cum ex forma iuramenti ſit, vt ſacræ rei atteſtatione firmetur. Ad has igitur difficultates vitandũ putaui opportunum eſſe ponere verba ſupraſcriptã; prout ex nunc iuro per Deum, &c. ac non eſſet fortaſſe abſurdum ſi pro abundantiori cautela, licet (quemadmodum ſupra dictum eſt) non neceſſaria, adderentur
21 verba, tactis ſcripturis, &c. † Alius eſt caſus, in quo proceditur ad executionem vigore ſimplicis exempli etiam per neutram partium ſcripti, cauti enim litigatores plerunq. antequam moueant litem, vt poſſint recuperare ſumptum faciendum in recolligendo inſtrumentum publicum, faciunt citari debitorem ad ſoluendum, ſeu faciendum id quod debet, aliàs videndum fieri proteſtationem de releuando illud ſũptibus ſuis, iuxta doctrin. Bal. in l. non ignorat. C. de fruct. & litis expen. quem refert, & ſequitur And. Barb. conſ. 7. col. pen. lib. ſecundo
22 †. & ſi citatus dicat velle ſtare ſimplici exemplo, ne fiat ſumptus inſtrumenti publici, tunc proculdubio tale exẽplum probat, vt tenet Bar. C. de edend. in auth. ſi quis in aliquo. ver. quæro verũ inſtrumentum. per l. optimam

C.de contrah.& commi.ſtip.quem ſequuntur ibi Alex. in 4.fall & alii, & conſequenter illius vigore poteſt ad executionē procedi. Sed hoc intereſt, quod tale exemplum non probat, niſi contra illum, qui in idipſum conſenſit, non autem contra alios, ſecundum ea quæ ſuperius dicta ſunt de priuata, ſcripura, per l. ſcripturas. C. qui pot.in pig.hab.
13 † Illud vero non videtur eſſe ſine animaduerſione prætereundū, quòd dicta præambula proteſtatio de raluendo inſtrumentum, licet à multis indifferenter fiat; non tñ eſt neceſſaria niſi contra reum non dum in mora conſtitutum: nam ſit per lapſum temporis, aut aliàs fuerit in mora conſtitutus, tenebitur ad talem ſumptum etiam ea proteſtatione non facta, vt colligitur ex eodem Bal.in d.l.non ignorat. & Abb.in c.licet heli. col.2.ver.& inquantum.de ſimon.& ibi Fel.col. 3. verſ. in glo.ver.inſcriptio.

QVÆSTIONIS TERTIÆ.

SVMMARIVM.

1 *An creditor cogere poſſit debitorem ad faciendum ſibi inſtrumentum obligationis in forma Cameræ de debito.*
2 *Guarentigia non in plus obligat ſed efficacius.*
3 *Ratio, cur obligatus poſſit cogi ad obligandū ſe creditori per inſtrumentum de debito.*
4 *Recuſans obligari per inſtrumentum paratam habens executionem, turpitudinem ſuam detegit.*

1 POTEST † hic non inepte quæri, ſuppoſito quòd creditor poſſit cogere debitorem ad faciendum ſibi inſtrumentum obligationis debiti, ſecundū Bart. & communiter Doct. in l. ſi pupillus in prin ff.de nouat.& no. per gl. & Doct. potiſſi Fel.in vlt.col.in c.ſignificauerunt, de teſti. An ſimiliter cogi poſſit, vt faciat tale inſtrumentum cū hac obligatione? Ang. & imo.in d.l.ſi pupillus.loquentes de forma guarentigiæ tenēt quòd nō, ea ratione, quia grauaretur

tur in eo quo non eſſet obligatus: quoniam ſcilicet per formam guarentigiæ poſſet contra eum incipi ab executione. Benedictus de Barzis, in tractatu guarentigiæ, in quinta quæſtione primæ partis, firmat partem contrariã motus ea ratione, quia præſuppoſita conſuetudine faciẽdi ſimiles obligationes, ſubinfert, quod debẽt poni oẽs clauſulæ conſuetæ, iuxta doctr. Bar. in l. fi. in prin in l. ſi fraudator, ff. de his quæ in fraud. credito. & ad rationem
2 Ang. & Imolæ reſpondet, ꝙ † per guarentigiam non dicitur debitor in plus obligari, ſed efficacius, vt dixit Ro. conſi. 121. circa primum, col. 1. & Bal. in l. is qui acceſſionis in 1. q. ff de fideiuſſ. vbi propterea tenuit, ꝙ licet regulariter fideiuſſor non poſſit in plus obligari. Inſtit. de fideiuſſ. §. præterea l græce, §. 1. ff. de fideiuſſ. tamẽ poteſt obligari inſtrumẽto guarentigiato, quamuis principalis illo non ſit obligatus. Ego non vidi quæſtionem hanc de facto in iudicio agitari, ſed ſi occurreret, appro-
3 barem partem affirmatiuam † cum Benedicto (ſalua Angeli, & Imolæ reuerentia) addendo vltra dicta per Benedictum, quod illa ratio, per quã moti fuerunt Doct. ad cõmuniter tenendũ, quod debitor per inſtrumentum non obligatus cogi poſſit facere inſtrumentalem obligationem, videlicet quia ſi debitor denegaret id facere velle, non poſſet in alio fundare denegationem, niſi dicendo, quod per inſtrumentũ facilius probabitur contra eum debitum, quam ſine inſtrumento: in quo ſecundum Doct. non eſſet audiendus, quia diceret turpitudinem ſuam, l. tranſactione finita C. de tranſac Bald. in l. inſtrumenta. C. de fideicom. Bar. in l. ſi quis accepto, ff de condict. ob cauſam, illa inquam ratio non minus procedit hoc caſu,
4 † quia ſi debitor dicat nolle facere inſtrumentum, per quod habiturus ſit contra ſe paratam executionem, dicere turpitudinem ſuam, ſignificando quod licet ſit debitor, tamen vult poſſe diſtrahere creditorem per moras, & cauillationes trium inſtantiarum: quid enim aliud eſt dicere, quod non vult habere contra ſe inſtrumentum, cuius parata ſit executio?

QVÆSTIONIS QVARTÆ.

SVMMARIVM.

1 *An obligatus in forma Cameræ, ad ſe obligandum de certa ſumma ſoluenda, poſſit cogi vigore huiuſmodi obligationis ſoluere, an vero tantum ſe ad ſoluendum obligare.*
2 *Statutum loquens de vendente locum non habet in volente vendere.*
3 *Aliud eſt agere aliud velle agere.*
4 *Dotis promiſſio eandem vim habet, quam eius conſtitutio.*
5 *Circuitus effectum aliquem pariens non euitatur.*
6 *Promittens ſe obligaturum, quando cogendus ſit id præſtare, ad quod ſe obligaturum promiſerat.*
7 *Exẽplum, quando circuitus aliquem effectum utilem parit.*

1 QVÆRI etiam poteſt, † ſi producatur Inſtrumentũ, per quod aliquis promiſerit alteri obligaturũ ſe illi ad ſoluendum certam ſummam, vel aliquid faciendum, adiecta Camerali hac obligatione, poterit ne contra illum peti dictæ obligationis executio, vt cogatur ad ſoluendũ ſummã, vel faciendũ rem promiſſam? Et prima fronte videretur poſſe negatiue reſpõderi, quia verba contractuum ſunt ſtricte in terminis expreſſis intelligenda, l. quicquid aſtringendę, ff. de verbo. obl. & ad ſenſum patet diuerſam eſſe promiſſionem faciendæ obligationis de ſoluendo, ab ipſa immediata promiſſione fa-
2 ciendæ ſolutionis, ſicut in ſimili habemus, † quòd ſtatutũ loquens de vendente, non habet locum in promittente vendere, ſecundum Iac. But. in l. 1. C. de pac. pig. facit l. in bonæ fidei. cum ibi no ff. de eo quod cer. loc. Alex. cõſ.
3 168. ſtantibus veris, in fi. lib. 6. & aliud eſt agere, † aliud velle agere, l. amplius non peti, ff. rem rat. habe. Contraria tamen eſt ſententia Io. And. & poſt Alb. Galeoli, quẽ citat in addi. Specu. de oblig. & ſolu. rubr. col. 1. quem referunt & ſequuntur Alex. in l. cum fundus. in primo no. ff. ſi cer. pet. & Iaſ. in l. dominus teſtamento. in 4. no. ff. de cond. ind. moti ratione vitandi circuitus, de quã in

d.l.dominus, & in cle.auditor.de reſcript.licet ipſi Alex. & Iaſ.fateantur, quod multi contrarium dicerent, prout Hip.ſing.469. incip. dixit profeſto, aſſerit id ſibi non placere per rationes ſuperius a me relatas. Conſilium tamen Neapolitanum(vt teſtatur Affl. deciſ.61.)per dictã

4 doctrinam Io.And.decreuit,† quòd promiſſio dotis haberet eundem effectum, ac ſi fuiſſet conſtituta. Ego nunquam hanc ſpeciem vidi in iudicio agitari tamen ſi occurreret putarem eſſe diſtinguendum ex mente Cardi. in

5 d.cle.auditor.in 14.q.qui magiſtraliter docet,† quod circuitus tunc debet vitari, quando non eſt cum aliquo effectu:alias intercedente aliquo effectu,de circuitu nõ curatur,de ordi.cog.c.tuam,qui filii ſint legi. c.lator.† Sic

6 in propoſito, ſi circuitus cogendi eum qui promiſit ſe obligare prius ad ſe obligandum, deinde iuxta ſecundo loco factam obligationem ad ſoluendum, vel faciendum, non eſſet futurus cum aliquo effectu ipſi obligato proficuo: dicerem eum cogendum eſſe immediate ad ſoluendum, vel faciendum, nec poſſet is hoc caſu, niſi cum ſua turpitudine inſiſtere pro faciendo circuitu: ſecus autem ſi demonſtraret inde ſibi proficuum effectum eſſe prouenturum, huic diſtinctioni non obſtant ſupraſcripta per Hyppolitum adducta,quia fateor ita eſſe,quod ſunt diuerſa promittere ſe facturum,& facere.Sed dico,quod æquitate ſuadente euitandus eſt circuitus,per no.in d.l.dominus teſtamento. ſecus autem vbi non concurrit æquitas, & multo minus vbi concurret iniquitas,auferreturq. obligato honeſtum commodum ex circuitu ſibi prouenturũ.

7 † vt ſi quis promiſiſſet facere pactum de retrouendendo, diceremus eum non poſſe cogi immediate ad vendendum, cum multum interſit inter vtrunque contractum,ex pacto enim de retrouendendo datur ſolummodo actio perſonalis, nec cogitur præciſe,ſed liberatur promiſſor præſtando intereſſe,cum ex ipſa venditione competat ius ad rẽ, quod eſt fortius,vt late probat, & decidit Cagnolus in L. 2.q.65.C.de pactis inter empt. & vendit.

QVAESTIONIS QVINTAE.
SVMMARIVM.

1 *An narratio inſtrumenti in obligatione Camerali facta ſatis ſit abſq. eo, quod inſtrumentum ipſum producatur.*
2 *Quando intelligatur locum habere authen. ſi quis in aliquo documento, C. de eden.*

1 AMplius, † nota eſt diſpoſitio Iuris. C de eden. quòd ſi quis in aliquo documento alterius faciat mentionem documenti, illi non creditur, niſi aliud documentum (cuius memoria in ſecundo facta eſt) proferatur, aut alio probationis genere veritatis demõſtretur. Ponamus quod in inſtrumento obligationis, cuius petenda ſit executio, narretur alterius inſtrumenti tenor ex quo naſcitur, ſeu fundamentum habet actio, & obligatio originalis; verbi gratia petitur executio contra fideiuſſorem vigore inſtrumenti obligationis per eum factæ, in quo narratur tenor inſtrumenti principalis, cuius cauſa fideiuſſor acceſſit, an oporteat exhibere ipſum principale inſtrumentum; an vero ſufficiat illius narratiua? Communis eſt omnium Doct. ſententia in l. ſciendum. ff. de verborum obligation. vbi potiſſimum Alex. colum ſecunda, qui citat antiquiores, & Iaſon. & alij, q ſi narratiua eſt clara, ſufficiat ſine exhibitione principalis, per glo. d. l. ſciendum, & dicunt non obſtare d. authen. ſi quis in aliquo, 2 † quia illa procedit inter alias diuerſas perſonas. Sed inter ipſos contrahentes narrata in inſtrumento probant l. optimam, C. de contrah. & commit. ſtipu. Et tenenda eſt dicta concluſio, dummodo ex narratiua clare habeatur ſenſus inſtrumenti narrati, & quoad præiudicium contrahentium tantum, ſecus quoad præiudicium aliorum; quod etiam late comprobat in caſu ſuo Socin. conſil. 266. in princ.

SVMM. DE VI. INSTRVMENTI OBLIgationis Cameralis.

1 *Pro vſurario debito non datur executio.*

2 *Inſtrumenti executio ante euentum, vel tacitæ conditionis non datur.*
3 *Pro quantitate expreſſa in inſtrumento, quamuis ad calculi meliorem rationem reſeruata, datur executio.*
4 *An inſtrumentum promiſſionem incerti continens, non liquidato incerto, mandetur executioni.*
5 *Qui ex teſtamẽto agit nõ dicitur agere ex inſtrumẽto liqdo.*
6 *Paria ſunt inſtrumẽtũ eſſe liquidũ, vel breui liquidandum.*
7 *In executione inſtrumẽti Cam. cũ neceſſaria ẽ liquidatio, oẽs legitimæ exceptiones cõtra ipsã liqdationẽ opponi poſſunt.*
8 *An pro ijs, quæ tantum ex ſententia colligi poſſunt, obligationis Cameralis executio peti poſſit.*
9 *Regula, quod de vno affirmatur, de alio negatur, & quod de vno negatur, de alio affirmatur, quando locum habeant.*
10 *Inſtrumenti factum continentis executio peti non poteſt pro intereſſe.*
11 *Inſtrumentum continens ſimpliciter promiſſionem ipſius intereſſe, mandandum eſt executioni.*
12 *Cum petitur executio pro non expreſſis in inſtrumento, quando concedenda.*
13 *An etiam pro ijs, quæ non ex littera inſtrumenti, ſed ex intellectu percipiuntur detur executio.*
14 *Pro illatis contingenter, vel perſuaſiuè ex inſtrumento, an executio detur.*
15 *Via executiua non poteſt competere, niſi pro expreſſis in inſtrumento obligationis Cameralis.*
16 *Actionis, & exceptionis diuerſa eſt ratio.*
17 *Ante diẽ certũ in inſtrumẽto appoſitũ nõ põt peti executio.*
18 *An contra conductorẽ obligatũ in forma Ca. pro penſionib. poſtea tacita reconductionis poſſit via executiua procedi.*
19 *An poſt progõnẽ termini ad ſolutiõ dũ factã a creditore debitori obligato in fo. Ca. debitor codẽ mõ remaneat obligatus.*
20 *Prorogatio termini ita videtur cum eiſdem qualitatibus facta, vt etiam vinculum iuramenti duret.*
21 *Iuſſus Titius ſub pœna excõicationis ſoluere poſt certum terminum, nec ſoluens incidit in excommunicationem.*
22 *Ob temporis prorogationem nihil de prioris obligationis qualitate immutatur.*

Fide-

13 *Fideiuſſor ad certum tẽpus obligatus liberatur, facta ſine eo temporis prorogatione, ſecus ſi ſimpliciter obligatus ſit.*
14 *Qualis debeat eſſe temporis prorogatio, ne quid priorem obligationem mutet.*
15 *An lite pendente ſuper abſolutione iuramenti, ad eiuſmodi iuramenti executionem procedi poſſit.*
16 *Inhibitio a iudice nullitatis oblig. Cameralis facta iudici ordinario executori non impedit quin exequatur ipſam obligationem.*

SEcunda conſideratio verſatur potiſſimum circa ea, de quibus antea in expoſitione quartæ particulæ obligationis locuti ſumus; poſſent ne cõtra productum inſtrumentum opponi, an non: ideo ibi dicta non eſt opus hic repetere, ſed tantummodo addam alia quædam ibi non
1 dicta. Veluti eſt illud, † quòd pro vſurario debito non datur executio, vt tenet Barzius in d. tract. guarentigiæ quæſt. 38. Laurus Rodulfus in tract. vſurar. q. 125. in fin. ver. vnum tamen volo. & Deci. in c. ex parte ſecunda, 3.
2 col. fin. in 28. fallen. de offic. deleg. † Et illud, quod quamuis executio inſtrumenti non detur, niſi prius appareat eueniſſe conditionem, ſub qua fuit contractus initus, etiam ſi ſit conditio tacita, vt in promiſſione dotis, cui tacita ineſt conditio, ſi matrimonium conſequatur. Et in inſtrumento confeſſionis dotis receptæ, ſi eius vigore mulier ſoluto matrimonio dotem repetat, cui ineſt conditio, ſi ſolutum eſt matrimonium, vel venit dies reſtituendæ dotis. Bal. in l. cum in teſtamento. C. de teſtamentis manum. per text. in l. ille, ff. de ver. oblig. vbi Iaſ. in 9. not. adducit, l. 2. & quæ ibi not. Bart. C. de ſent. quæ ſi. cer. quanti. facit l. ita ſtipulatus, § quod ſi ab initio. ibi, niſi demonſtratum ſit. de verb obligat. idem Bald. in l. ſi cauſam. col. fin. ver. or. modo quæro. C. de exe. rei iudi. Alex. conſil. 119. colum. 1. lib. 1. Roman. conſil. 21 allegationes Doctoris, in fin. Socin. conſil. 51. Præſtantiſſime Doctor, col. 3. ver. 3. confirmo. & colum. 4. verſi. 7. confirmo. lib. primo, & Aretin. conſil. 132. diligenter
3 conſideratis, in primo dub. † Tamen ſi in inſtrumento

fuit

fuit promiſſa certa quantitas, cum hoc, quod ſi facto calculo de minori quantitate appareat, illa tantum debeatur, vel niſi ex calculo rationis aliter appareret, nihilominus ante factum calculum pro illa quantitate expreſſa inſtrumentum habebit executionem paratam. Dec. poſt Soc. in l. pecuniam quam col. 2. in 4. nota. ff. ſi cer. pet. & in l. quibus diebus, §. quidam Titio. in fin. ff. de condit. & demonſtr. per glo. in l. 2. ff. de in diem adiect. refert & ſequitur Tho. Grammaticus deciſ. 58. num. 16. & 11. & illud, † ſi obligatio contineat incer-
4 tum aliquid præſtandum, an peti poſſit executio, non liquidata prius illa incertitudine. In quo articulo, duplicem animaduerti eſſe factam diſtinctionem. Prima eſt, an incertum illud præſtandum ſit ius vniuerſale, an particulare? ſi ſit in vniuerſale, veluti hæreditas, & ſimilia tunc intrepide peti poſſit executio, ita concludit Roman. conſil. ſuperius citato 211. per rationes ibi adductas. Si autem obligatio continet ius incertum particulare. tunc ſecundum Imol. in l. prima. de leg. ſecundo. ſi id quod petitur, poteſt de facili declarari, poteſt ab initio peti executio, & ſimul in eo proceſſu fieri liquidatio, quemadmodum tenuerat Bart. in fin. Sed ſi non poſſet breui liquidari, ante factam liquidationem non petatur executio, quod ibi tenuerat Bald. refert, & ſequitur Angel. Aretin. Inſtit. quib. mod. re. contra obli. in fin. princip. ſed in caſu noſtræ obligationis (vt patebit ex dicendis in ſequenti particula) nihil refert cuiuſmodi ſit, breui vel ſerius facienda liquidatio, dummodo fiat per legitimas probationes, & illa facta illico proceditur ad executionem. Et ſecundum ante dicta facta eſt deciſio conſilij Neapolitani relata per Capi-
5 cium, numero 48. † vbi voluerunt, quòd licet agens ex teſtamento non dicatur agere ex inſtrumento liquido, ex quo pro illius effectu habendo probari debent aliqua, vt mors teſtatoris, additio hæreditatis, &c. quæ probanda reddunt inſtrumentum illiquidum, tamen ibi deciſum fuit non eſſe locum petitioni compromiſſi vigore pragmaticæ conſtitutionis inter coniunctos ſu-

per

6 per rebus non liquidis faciendi, † licet mulier actrix peteret legatum vigore teſtamenti materni, ratio fuit eius deciſionis faciendæ, quia paria ſunt eſſe, inſtrumentum liquidum, vel breui liquidandum, per l. fin. cum ibi not. C. de compenſat. Alexan. in l quidam, col. 3. ff. ſi cert. pet. & prǽalleg. doctri. Bal. in d. l. cum teſtamento. C. de teſta. manu. prout contra in caſu liquidationis non ita breui faciendæ, locum eſſe petitioni compromiſſi, non quidem ſuper inſtrumento, & illius executione, ſed ſuper ipſa liquidatione tenuit Soci in d. conſi. 51. præſtantiſſime doct col. 2. verſi. 3. principaliter lib. 1.

7 † Qua ratione attendendum vltra ea quæ dicta ſunt in prima quæſtio. 4. particulæ ſecundæ principalis ſi inſtrumentum non contineat debitum liquidum, quo caſu ante omnia facienda erit illius liquidatio, ſecundum quod dicetur inferius in principio ſecundæ ſequentis particulæ, dum ea liquidatio fiet, opponi poterunt omnes legitimæ exceptiones de iure communi competentes, modo tendant non contra inſtrumentum, ſed contra ipſam liquidationem, ea eſt doctri. Bald. in d. l. 2 col. fin. verſi. Or modo quæro. C. de execut. rei iudic. refert, & ſequitur Socin. in d. conſil. 51. præſtantiſſime doctor. colum. 2. ver. tertio confirmo. lib. 1. & Canarius
8 quæſtio 14. † Peti autem poſſit nec ne huius obligationis executio, etiam pro iis quæ in inſtrumento, non quidem expreſſa, vt ex littera legi poſſunt, ſed ex ipſius inſtrumenti ſententia dumtaxat colligi queant: quæſtio eſt multum a Doctoribus agitata, ſuperius in prima quæſt. quartæ particulæ ſecundæ principalis, verſi. item opponi poſſunt, locuti ſumus hac de re, quantum attinebat ad reum conuentum volentem tali exceptione impedire executionem, hic autem dicturi ſumus id quod attinet ad ipſum actorem volentem dari ſibi executionẽ etiam pro his, quæ expreſſis verbis nõ ſunt exarata. Ant. Butr. in c. translato. de conſtit. in quarto not. licet notet,
9 quòd regulæ, † Id quod de vno affirmatur, de alio negatur, & id quod de vno negatur, de alio affirmatur, per not. in cap. non ne. de præſumption. & in l. maritus.

C. de procurator. non habent locum, vbi tacitum ſit
per viam rationis, & naturæ connexum cum expreſſo,
vel ſe habeat conſecutiue ad expreſſum, tamen poſtea
ſubiungit hæc verba; aduerte, quia non propterea, di-
citur comprehendi expreſſe, ſed intellectiue, quod no-
ta, ſi ſtatutum velit, quòd poſitioni reſpondeatur, ver-
bis expreſſis, &c. & ſubiungit, ſimiliter, ſi ſtatutum
habet, quòd inſtrumentum guarentigiæ in contentis
in eo habeat executionem paratam, ſi inſtrumentum
continet aliquid, per quod neceſſario concludatur aliud
illud ſequi, in conſecutiuo non habebit executionem
10 paratam, & ſic facit, † quòd ſi in inſtrumento compre-
hendatur factum, executio non poteſt peti pro intereſ-
ſe, Ideſt (vt explicat ibi Imola) licet peti poſſit exe-
cutio, vt ipſum factum promiſſum fiat, tamen peti
non poteſt fieri executionem pro intereſſe in inſtrumen-
to expreſſe non conuento, licet illud ex iuris diſpoſi-
tione ſubintelligatur; qui quidem Imola reſidet in ſen-
tentia Butrii. & cum Butrio. & Imola ſentit Iaſ. in l. 1.
ff. de edendo, & Deci. in d. cap. translato. & in l. certi
condictio in prin. ff. ſi cer. pet. Cõtrarium aſſeruit Lud.
Rom. in d. l. certi condictio. & hanc Alexan in l. iuriſ-
gentium. §. quod fere, ff. de pact. dicit eſſe communem
opin. & Fely. in dict. cap. translato. dicit ſententiam
Butrii eſſe male ſuſtentabilem. Sed quia (vt inferius
dicam) ea quæſtio non pertinet ad huius noſtræ obliga-
tionis tractatum, omiſſa amplitudine diſputationis, pu
to conſideratis omnibus dictis Doctorum ſuper ea ſum-
11 mi poſſe has concluſiones. † Prima ſit, quòd ſi inſtru-
mentum habeat rei mentionem, incertam tamen, ve-
luti ſi eſt promiſſum ſimpliciter intereſſe non expreſſa
ſumma, de quo dictum eſt ſupra ver. prox vel ſit pro-
miſſa pœna certæ ſummæ, vbi ſimiles pœnæ conuen-
tionales non conſueuerunt in condemnationibus poni,
niſi quatenus cõcurrant cũ intereſſe, prout habet vſus
Rotæ, & aliorum Ro. Cu. Iudicum, & dicitur eſſe etiam
vſus Conſilii Neapolitani, qđ teſtatur Grãmat. deciſ. 58
nu. 7. cautumq. eſt expreſſe ſtatuto Vrbis in nouis re-

format.

Digitized by Google

format. c.25.hoc caſu nemo eſt qui non dicat id inſtrumentum etiã pro tali intereſſe mereri executionem (licet in eo ſit diſcrepantia) de qua nos aptiore loco tractabimus infra in ſequenti particula (An liquidatio debeat omnino præcedere, & ſuper ea debeat Iudex pronunciare, an nõ?) vt habeatur per Bar. & omnes poſt glo. ibi in d.l.1.ff. de eden. & in d.l.certi cõdictio.& in aliis
12 locis ibi citatis. Secunda concluſio, † quòd vbi petitur executio pro aliquo non expreſſo in inſtrumento, ſed quod colligitur ex conſequentia expreſſorum, ſi ſtatutũ dicat quòd detur executio ſecũdum tenorem inſtrumenti, vel pro omnibus expreſſis ſeu cõtentis in inſtrumento, aut per alia ſimilia verba reſtringentia ſe ad verba ſcripta inſtrumenti, tunc valeat opinio tenentium contra Butriũ, & ſequaces, quòd executio non detur, niſi pro ijs, quæ legũtur, proueniuntq. immediate ex ipſo inſtrumento. Tertia concluſio, quòd vbi ſtatutũ nihil aliud dicit niſi prout habet ſtatutum Vrbis lib. 1. c.75. quòd publica inſtrumenta mandentur executioni reiectis om-
13 nibus exceptionibus, præterquam ſolutionis, &c.tũc † detur executio etiam pro iis, quæ nõ leguntur ex littera. ſed colliguntur intellectu ex virtute, & conſequentia eorum quæ ſcripta ſunt, ſiue talis conſequentia veniat ex rei natura, ſiue ex iuris diſpoſitione, dummodo ea ſit conſequẽtia neceſſaria, ideſt quæ de omni, & ſemper ve-
14 rificetur. † Quarta concluſio, quòd pro ijs, quæ non inferuntur neceſſario, ſed contingenter, vel (vt dixit Feli.) perſuaſiue, non detur executio. Sed (quemadmodum ſupra dixi) ea quæſtio non habet locum in noſtra obligatione: Nam hic non quærimus ſimpliciter, an obligatus teneatur etiam ad ea, quæ licet expreſſis verbis non ſint exarata, veniunt tamen in eorum quæ ſcripta ſunt neceſſariã conſequentiam; quod quidem ego intrepide affirmarem, ſed non propterea ſequitur quòd pro illis procedi poſſit vigore obligationis Cameralis inſtrumẽto adiectæ executiue per viam confeſſionis debiti, &c.
15 † talis. n. via executiua non poteſt competere, niſi pro expreſſe ſcriptis in inſtrumento quia verba obligatio-
nis

nis ita ſonant:& in principio ibi, Pro quibus omnibus, & ſingulis tenendis,&c.& in mandato inſerto, vbi conſtituitur procurator ſolummodo ad confitendū debitū ſupraſcriptum,& nemo ignorat, quàm ſtricte intelligenda de iure ſint verba mādatorū itaq; habet vſus, quòd talis via confeſſionis debiti non pateat, niſi pro expreſſis
16 in textu inſtrumenti. † Nec quemquā turbare habet id quod ſuperius dixi contra petentē executionem excipi poſſe etiam de ijs quæ tacite inſunt inſtrumento. diuerſa eſt.n. in tali ſpecie ratio exceptionis ab actione.l.Pau
17 lus reſpondit.ff.de do.excep. & quæ ibi not. † Ante diē quoq; certum in inſtrumento adpoſitum non poteſt peti executio l.1.in prin.ff quando di.lega.vel fideic.ced. not. Imo.conſ.136. in cauſa quæ vertitur ad fin.refert
18 Dec.conſi. 39.viſis his quæ nu.3. † ſi conductor in inſtrumento locationis, & conductionis factæ ad certum tempus obligauit ſe,ſecundum hanc formulam, & deinde tempore illo finito, perſeueret per modum tacitæ conductionis, de qua in l.item quæritur §. qui impleto. ff.loca.an poſſit contra eum pro penſionibus tacitæ reconductioni huiuſmodi executiue, tamquam contra ſic obligatū procedi? Iaſ.de noſtra hac obligatione loquēs, in conſ.49.videretur.col.fi.ver.ſecundo dicitur.lib.3.tenet non poſſe executiue procedi,allegat not. per Bal.in l.legem.C loc.Idem per eadem verba ante Iaſonem tenuerat Canarius.q.44.& ita vidi iudicari,& tenuit Aff.
19 deciſ. 365.per inſtrumentum prope fi. † Si autem poſt contractam ſub hac formula obligationem, pro ſumma ad certum diem ſoluenda,creditor prorogēt tempus faciendæ ſolutionis,an remaneat eadem obligatio, ita vt poſt tempus prorogatum illo non ſoluente procedi poſſe executiue?ſi attenderetur doctri in ſimili ſpecie Cardin.in clem.1.§.nos itaq; in 5.q.de iureiu.qui tenet per talem prorogationem remiſſum eſſe iuramentum, videretur in caſu noſtro dici poſſe,quòd ſit remiſſus etiā rigor execut.onis:ſed tamen veritas eius articuli,ſecundū
20 communem opin.eſt in contraria parte,†quòd prorogatio videatur facta cum eiſdē qualitatibus,& conſequēs

ter, quod etiam in termino prorogato duret vinculum iuramenti, nec dicatur remiſſum Barto. in l. 1. §. & poſt operis, ff. de oper. nou. nuncia. Bald. in cap. venerabilẽ. de elect. & in l. acceptam, q. 7. C. de vſur. Fel. in capit. 1. de iureiuran. facit glo. 2. in c. hi qui. de præbend. libro 6. & facit glo. prima, c. fina. de precar. quæ dicit, quòd tẽporis prorogatio non mutat cauſam poſſeſſionis, & quod dicunt Innoc. Hoſt. & alii in c. præterea. de appellation.
21 † quod ſi præceptum eſt Titio ſub pœna excommunicationis, vt ſoluat Sempronio centum, infra dies decem, ſi in termino prorogato non ſoluat Titius, incidat in excommunicationem: ponit etiam Fel. vbi ſupra, & in ca.
22 ad aures. verſi. quod autem ſi ante. de ſimon. † per quæ & his ſimilia ſeruatur, quod per ſimplicem prorogationem temporis, nihil cenſeatur immutatum de priori obligatione; Quod melius, quam alibi (quantum ego viderim) declaratur in deciſ. Tholoſan. 181 vbi firmatur eadem concluſio quo ad omnia etiam acceſſoria prioris obligationis; quæ dependent à voluntate partium, vt iuramentum, pignora, &c. ſecus quoad extrinſeca, & extranea, vt ſunt fideiuſſores, & ſimilia, & ibi etiam eſt
23 additio ſatis not. quæ quoad fideiuſſores dicit, † quod fideiuſſor obligatus, vſque ad certum tempus liberatur, ſi facta ſit eo non interueniente prorogatio temporis, ſimpliciter vero obligatus fideiuſſor non liberatur per prorogationem etiam eo non ignorante factam, quia etiam nulla prorogatione facta poſt tempus teneretur.
24 † Cuiuſmodi autem eſſe debeat prorogatio, vt non poſſit dici mutauiſſe primam obligationem, ſed idem de ipſa prorogatione, quod de prima obligatione ſit iudicandum, videtur mihi bene colligi poſſe ex ijs, quæ poſuit Pariſius conſ. 43. prorogationes, libro primo, vbi in ſumma videtur cõcludere, quòd prorogatio debeat eſſe ſimplex, non habens verba, & de nouo, &c. neque habens vllam nouam qualitatem admixtam, & in ſumma, quæ nihil aliud contineat præter nudam temporis proroga-
25 tionem. † Si ſit introducta litis pendentia ſuper abſolutione a iuramento, an interim procedi poſſit ad executionem

tionem huius inſtrumenti? Conſilium Neapolitanum (vt atteſtatur Afflict. deci. 30.) tenuit procedi poſſe ad executionē per rationes per eum adductas, ſed in caſu noſtræ obligationis, prout eſt vſu recepta, quæſtio nō habet difficultatem, quia vt ex ante dictis colligi poteſt, ad affectum excipiendi non datur abſolutio, & vt quis agat, abſolutio petita non poteſt executionem impedire cum vna cauſa ab altera ſit diuerſa, & obligatio noſtra etiam ſine iuramento ſubſiſtere, atque executionem habere poſ

26 ſit. † Immo & ſi obligatus introducat litem ſuper nullitate obligationis, obtineatq. per illum iudicem inhibiri ordinario futuro executori huius obligationis, non propterea impedietur executor, quin licite poſſit ad executionem procedere non obſeruata eiuſmodi inhibitione, per eaſdem proxime dictas rationes, & ita tenuit Canarius, q. 52. vbi citat Innoc. in c. cum in iure, ſuper ver. de mandato, de offi. deleg. ſunt enim diuerſæ cauſæ, & inhibito non impedit executionem, prout nec ipſa executio impedit proceſſum cauſæ nullitatis, & ſi agens ſuper nullitate obtinebit, pariter obtinebit etiam reuocationem executionis, & ea fuit deciſio Rotæ in nouis, 280. licet per viam, refert & ſequitur Philip. Francus in cap. dilecto, colum, 11. ver. circa tertium, de appel. quibus in locis etiam habetur quid iuris ſit, vbi nullitas proponitur coram eodem executore per viam exceptionis, qua de re ſatis videor mihi dixiſſe ſuperius in 3. quæſt. primæ partis.

Summ. de perſona petente executionem.

1 *Executio conceditur ſolum eam petenti creditori, non tertio.*
2 *Ceſſionarius proprie dicitur creditor.*
3 *Exceptio excōicationis cedēti obſtans nō obſtat ceſſionario.*
4 *Succeſſor, cum eo, cui ſucceſſit, idem reputatur.*
5 *Fideiuſſor in forma Cameræ obligatus non poteſt, antequam ſoluat agere contra principalem, vt releuetur.*
6 *Iura non patiuntur, vt alicuius promiſſio, vel gratificatio ſit inutilis.*

7 *Ad petendam executionem requiritur ſpeciale mandatum.*
8 *Ad appellandũ ab executione requiritur mãdatum ſpeciale.*
9 *Mandatum generale ad omnes lites, ſatis eſt ad petendam executionem.*
10 *Procurator, alieno nomine qui contraxit, quando executionem inſtrumenti guarentigiati petere poſſit.*
11 *Habentes generalem adminiſtrationem petere poſſunt executionem inſtrumentorum.*

De perſona petente executionem.

1 TERTIA † ſuccedit conſideratio perſonæ petentis executionem, in qua videndum, ſi petat ſuo, an alieno nomine: ſi ſuo. Bal. in l. ſi pro te. la ſeconda, C. de dotis promiſſ. per illum text. dixit, ꝙ confeſſionata inſtrumenta mandantur executioni ſolummodo ad petitionẽ creditoris, non tertij, etiam ſi illius tertii interſit, ſed intelligendum eſt vocabulum creditoris, ſecundum ea quæ dicta ſunt in prima, & ſecunda q. ſecundæ partis, vt comprehendat hæredes, & ceſſionarios creditoris, ac nominatos ab eo. facit Roman. conſil. 42. quod ceſſionarius, vbi concludit,
2 † quod ceſſionarius vere dicitur eſſe creditor, etiam ſecundum ſtrictum vocabuli creditoris ſignificatum, & tanto magis ceſſionarius poteſt huiuſmodi executionem petere, ſi in inſtrumento ceſſionis poſita ſit clauſula, ꝙ cedens conſtituit eum procuratorem in rem ſuam, ponitque eum in locum ſuum, &c. nam exinde reducitur per omnia ad inſtar cedentis, vt Bar. in l. prouinciali, ff. de nou. oper. nuncia. Abſolute autem, an & quando poſſit quis agere vigore inſtrumenti inter alios celebrati pro ſuo intereſſe, habetur in l. ſi cui legetur, §. fin ff. de
3 leg. primo. † Sed hic videtur oportune quæri poſſe, ſi principalis creditor cum eſſet excommunicatus, ceſſit alijs ſuam actionem, vtrum ceſſionarius poſſit agere, antequam cedens abſoluatur, quod eſt dicere, an exceptio excommunicationis, aut alia ſimilis, quæ obſtabat cedenti, obſtet ceſſionario? Bart. Brixien. poſuit hanc q. inter

Vene-

Venetiales 16. Dubitandi rationes erant, quia prout habetur in l. omnibus officijs. ff. de regulis iuris. Non debet quis eſſe melioris condictionis, quam auctor ſuus, à
4 quo ius in eum tranſit, † & ſucceſſor cum eo, cui ſucceſſit pro eodem reputatur, extra de immunita. Eccleſi. aduerſus conſules, & de offi. iud. ord. c paſtoralis. & nemo plus commodi ad alium transferre poteſt, quàm ipſe habeat. ff. de regul. iuris. l. nemo plus. Sed contrarium deciditur. Ratio deciſionis eſt. Quia cum ſola excommunicatio cauſa eſſet, quamobrem creditor non poterat agere, quod vitium perſonæ inhæret, & non rei, ſequitur, quòd ius ceſſum ſine vitio perſonali ad ſucceſſorem tranſiuit. ff. de diuerſ. & tempo. præſcript. l. an vitium primo reſponſo & not. in l. vitia poſſeſſionum. C.
5 de acquiren. poſſeſſ. † Quæſitum eſt aliàs non ſine cauſa, An fideiuſſor hoc modo etiam, vt principalis inſolidum obligatus, antequam ſoluat, agere poſſit cõtra principalem, vt releuetur, ſicut agere poteſt quando eſt condemnatus, & in certis etiis caſibus poſitis in text. & per Doctor. in l. ſi. pro ea. C. manda. & cap. ſi. extra de fideiuſſor. & alijs cumulatis per Hippol. in repetitio. rubri. de fideiuſſor. quæſtio. 31. Cynus in l certum. C fami. erciſcun. reſpondit affirmatiue, loquens de fideiuſſore obligato per inſtrumentum guarentigiatum, ea motus ratione, quia ſic obligatus propter confeſſionem, & præceptum iudicis, quæ (vt declarat idem Cyn. in l. vnic. q. 2. C. de confeſſis, & nos ſupradiximus) inſunt guarentigiæ, habet contra ſe paratam executionem, & ſic eſt perinde, ac ſi eſſet condemnatus, maxime ſi (vt dixi) obligatus ſit vt principalis, ita quòd poſſit incipi ab eo nõ facta excuſsione principalis. Cynum ſecuti ſunt Bal. ibidem Bartol. in l. fideiuſſor pro venditore ff de fideiuſſor. & Petrus Vbaldus in tracta. duorum fratrum, parte octaua. quæſt. 12. & Canarius q. 45. & Hippo. vbi ſupra, ſed ego ſemper vidi contrarium iudicari, per doctri. Angeli in d. l. fideiuſſor. quem ſequitur ibidem Paulus Caſtren. & Barzius in 6. q. ſecundæ partis tractatu guarentigiæ, quorũ ſententiæ, tanquã naturæ magis cõ

 ſenta-

ſentanea, proptereaque magis æqua ſemper mihi quoque potior viſa eſt: Aſſerit enim Angel. contrarium, quia tempore factæ obligationis certus fuit fideiuſſor, quòd poterat contra eum ab executione incipi, & fideiubendo promiſit ſoluere, idque fecit ad principalis debitoris commodum. l. indebitum. ff. de condiction. in debit. l. tribus ff. de vſu fruct. earum rerum, quæ vſu con ſum. quòd ſi ſtatim antequam ſoluat, detur ei regreſſus contra principalem, vt eximatur ab obligatione, primũ non ſeruabit promiſſum de ſoluendo, deinde inutilis reddetur ſua promiſsio l. qui ſic ff. de ſolution. quod iura
6 habent pro abſurdo, † & ideo volunt, quòd ille qui commodat, vel mutuat non poſsit ſtatim repetere, ſed cum congrua temporis inter capedine, vt per glo. & Doctor. in l. ſecunda. ff. commod. & in l. ſi pœnam. de verborum obligation. aliàs enim deciperetur amicus amici beneficio, rationem Cyn. de paritate ſententiæ, & inſtrumenti guarentigiati refutat Barzius, eo quia non ſit in hac ſpecie paritas: nam inter ſententiam, & promiſsionem communiter intercedit magna temporis intercapedo, quod non occurrit in caſu inſtrumenti guarentigiati, præterea ſententia nouat præcedentem obligationem, pro qua fideiuſſor interceſſerat. l. primæ, & ibi not. C. de iudic. ſed in caſu propoſitæ quæſtio. fideiuſſoria obligatio non reperitur eſſe nouata. Hæc autem eo magis locum habent in noſtra obligatione, quæ (ſecundum ſuperius dicta) niſi facta ſit ab initio cum ſuſceptione cenſurarum, & mandati executiui, non habet paratam executionem, niſi poſtquam illius vigore facta fuerit confeſſio in iudicio.

7 † Si autem petat quis executionem huius obligationis nomine alieno, non ſolũ opus eſt mandato, ſed ēt requiritur ſpeciale, prout vniuerſale eſt, quòd ad petendum executionem requiratur mandatum ſpeciale vt not. in l. ſi procurator meus. verſicul. nec ad eandem rem factus. & in l. Pomponius. ff. de procurator. & in l. hoc iu-
8 re. ff. de ſolution. vbi Barto. † Quemadmodum (diuerſa tamen ratione) ad appellandum ab executione requiri-

tur mandatum ſpeciale. Angelus in l. ab executore, ff. de appellation. Socin.conſil.231. alias cum in præſenti. colum. tertia. Felin. in capitu. quod ad conſultationem. colum.2. verſicu.nota inſuper, de re iudica. & in capitu. primo.colum.ſexta, verſicu. ſimiliter, vt lite non conteſtat. Dicit tamen Bartol.in d.l. ſi procurator, & latius in
9 d.l.hoc iure, † quòd ad petendum executionem ſufficit mandatum generale ad omnes lites, & ita vidi obſerua-
10 ri. Addit Paulus Caſtren. in d. l. ſi procurator, † quòd procurator qui alieno nomine contraxit per inſtrumentum guarentigiæ, non poteſt petere illius executionem, licet ex eo ſit ſibi quæſita actio directa,quia non ad ſuam vtilitatem, ſed ſi debitor ſibi ſponte ſolueret, ipſe poſſet virtute directæ accipere,& ſoluens liberaretur, l.ſi vnus poſt princ.ff.de pact.l.ſi ſeruus, de ſolution.
11 † De tutore autem, & ſimilibus habentibus a lege adminiſtrationem generalem non ſolum ad lites (vt ſunt Prælati Eccleſiarum, Hoſpitalarii, & ſimiles) de quibus habetur per rotam in nouiſſim. deciſio. 466. Confeſſio Prælati, poſt glo. in capitulis cui. de electio. lib.6.& Innocen. in cap.ex tuæ,de cleri.non reſiden.prope fin.glo. ſuæ,verbi remoueat, & Specu. titu. de actore ab vniuer. verſic. item quod excedit. pro indubitato habetur,quòd poſſint etiam huiuſmodi inſtrumentorum executionem petere, vt tenet Bar.in d.l.hoc iure.verſi.contra hoc opp.

DE IVDICE EXEQVENTE.

QVarta conſideratio de competentia Iudicis, à quo petitur hæc executio,ſatis videtur expleri poſſe ex iis,quæ dicta ſunt in ſecunda particula, ſecundæ partis principalis, & in duabus vltimis notis ſecundæ conſiderationis huius particulæ.

QVintæ etiam conſiderationis effectus videtur colligi poſſe ex iis, quæ dicta ſunt in prima, & ſecunda, q. primæ particulæ, & 2. q. ſecundæ particulæ, ſecundæ partis principalis, & in tertia q. primæ partis. Quibus addo, quòd vbicunq. mutatur perſona, ſiue ex parte creditoris, ſiue ex parte obligati, non poteſt ad executionem procedi, niſi prius legitima intercedente citatione eiuſmodi perſonæ qualitas antea verificetur, vt ſi ex parte creditoris agere velit eius ceſſionarius, ſeu eo defuncto eius hæres, & ex parte debitoris, ſi eo defuncto agendum ſit contra illius hæredem, loca ſunt (ne trãſcribendo aliena dicta librum augeamus) citata per Boherium dec. 10 ceſſionarius contra poſſeſſorem, & dec. 52 inſuper in audientia. in prima parte, quibus in locis etiã comprobat, quod hæres debitoris (exceptis quibuſdam caſibus) non poteſt conueniri intra tempus conficiendi inuentarii, licet bene cogatur reaſſumere, vel repudiare proceſſum inchoatum contra defunctum: ipſe tamen poſt finitum tempus deliberationis, etiam nondum lapſo tempore ad inuentarium conficiendum ſtatuto, poteſt hæreditarios debitores conuenire, & ſi præterea aliquid deeſt videtur poſſe ex infradicendis ſuppleri.

SVMM. DE PROCESSV IPSO.

1 *In primis inſtrumentum publicum diligenter à patrono inſpiciendum eſt.*

2 *Si inſtrumentum obligationem Cameralem extenſam non habet qua nam citatio præmittenda ſit.*

3 *Quam ob rem extenſio forma obligationis Cameralis facienda ſit.*

4 *Iudex debet eſſe certus de ſua iuriſdictione, & procurator de ſuo mandato.*

5 *Translatio penſionis per executorem facta non intimatis ei literis translationis, non valet.*

6 *Qui ignorant clauſulas, qualitates & tenorem rei, rem ipſam ignorare potius videntur, quàm cognoſcere.*

7 *Qua*

7 *Quædam ſciri poſſunt ab aliquo, vt a quolibet homine, & vt a iudice, & a procuratore, vel vt a alia hmõi perſona.*
8 *Et Cameralis obligatio in prothocollo, vel apocha, non extenſa extendi debet in proceſſu, vel executione.*
9 *Notarius actuarius iudicis, coram quo petitur executio obligationis Cameralis, poteſt ex ſuo officio ſine iudicis decreto illam explicare, & extendere.*
10 *Ante executionem ſi quid liquidatione indiget, liquidandum eſt.*
11 *Qualiter fiat perſonarum liquidatio.*
12 *Liquidatio rerum qua intelligatur.*

AGgrediendo ſecundam huius tertiæ principalis partis particulam, in qua quæ ipſum proceſſum con-
1 cernũt, deſcribere polliciti ſumus, † Dico ante omnia ad cauſæ futuri patroni officium ſpectare, vt inſpiciat ſcripturam ad ſe delatam, cuius petenda ſit executio. Nam ſi ſit inſtrumentum publicum habens extenſam obligationis formulam, poterit illico eo producto proceſſus
2 incohari. † Si vero eſſet publicum quidem inſtrumentum, non tamen habens obligationem extenſam, ſed duntaxat (quod ſæpe faciunt notarii) habeat quòd partes obligauerunt ſe in forma Cameræ, &c. tunc præmittenda eſt citatio ad dicendum contra inſtrumentum productum, videndumque iurare teſtes ſuper illius recognitione, ac etiam videndum per iudicem mandari extendi obligationem in forma Cameræ in ipſo inſtrumento contentam, & poſtquam recognito inſtrumento iudicis mandato fuerit extenſa obligatio, tamen deinde petitur
3 executio. † Quærat fortaſſe hic aliquis, quamobrem facienda ſit ea extenſio, cum videatur is eſſe labor ſuperfluus, quando manifeſta, atque adeo notoria eſt ea forma, vt nedum iudicibus, ſed ruſticis etiam & mulieribus ſit cognita? Hæc quæſtio & ſi videri poteſt a curioſitate procedere, cum indifferenter ſeruetur, tamquam neceſſaria dicta extenſio in Romana Curia, nec vnquam, cur id fiat, requiſitum eſſe audiuerim: tamen quia poteſt occurrere, caſus etiam extra ipſam Curiam, vbi vſus idem non

non ita inualuerit, & omnino delectat cauſas rerum co-
gnoſcere, nolui quid ſentiam reticere. Puto autem vſus
prædicti rationem ab initio fuiſſe, quia non facta eiuſ-
modi obligationis extenſione, non poſſent iudex de ſua
iuriſdictione, & procurator per quem facienda eſt con-
4 feſſio debiti, de ſuo mandato certi eſſe, † quæ certitu-
do in vtroque requiritur alias non poſſent eorum offi-
cium exercere, vt habetur per Ioan. Andr. in clem. pri-
ma. in ver. receptis. de procurator ponit eleganter Soc.
in l. multum intereſt, col. 3. ff. de condit. & demonſtrat.
& quoad iudicem executorem ſunt elegantiſſimæ, do-
ctiſſimæque deciſiones Rotæ 458. circa tertium. in no-
uis, & altera 242. ſi vnus ex tribus, quod etiam in arbi-
tro locum habere probat Aret. conſil. 68. excellen. domi-
ne, & quoad procuratorem eſt exemplare conſilium
Bart. 73. Quæritur vtrum procurator, quod citatur per
addit. deciſ. Rotæ 145. ſi procurator. in nouis, & multa
congerit Boher. quæſt. 274. An valeat procuratorium.
in princip. Neque obſtat ſi dicatur, quòd ex quo forma
eſt nota, ſatis videntur eſſe certi iudex & procurator cũ
viderint in inſtrumento eſſe ſcriptum, quòd facta eſt
obligatio in forma Cameræ, cuius extenſio fit ſemper
eodem modo, ſicque pro iudicis, & procuratoris certio-
ratione in caſu noſtro neceſſaria non ſit dicta extenſio.
regula iuris, eum qui certus, lib. 6. prout ſimile argu-
mentum facit Beſignetus, de conceſſio præb. dec. 4. Quia
illa deciſio fuit ſemper exploſa, vt (vltra ſuperius alle-
gatas deciſiones) habetur in antiquis deciſ. 794. Pronun-
ciatio facta, & per Rom. conſil. 353. incip. quo ad primũ.
verſ. quoad tertium. Felin. in c. eam te §. tempus, in 4. fal-
len. & in c. ſciſcitatus, ad finem de reſcript. & Milis, in
5 ver. gratia, in princ. † per quæ Rota noſtro tempore plu
ries, aliique Rom. Curiæ iudices paſſim iudicarunt non
valere tranſlationem penſionis factam per executorem
non præſentatis ei in actu tranſlationis litteris, in quibus
extenſa eſſet facultas transferendi, quamuis ea notoria
ſit, & ſemper vniformiter in litteris extendatur, ſicut
notoria eſt forma tam gratiæ expectatiuæ (quantum at-
tinet

tinet ad deputationem executorum) quam etiam proceſſus pro iuriſdictione ſubexecutorum fieri ſoliti, de quibus habetur in deciſionibus ſupra citatis. Et ad rationem Beſigneti reſpondeo primo negando eam, quia & ſi contingat hanc formam notam eſſe aliquibus, tamen negari non poteſt, quin multis ſit incognita: immo multi etiam iuris periti habentes in confuſo eius cognitionem, ignorant clauſulas, & qualitates eius particulares, † & tales qui ignorant qualitates, clauſulas, & tenorem, non dicuntur ſcire, ſed potius ignorare, vt probat Areti. in conſil. ſuperius citato 68. paulo poſt principium. immo etiam ſi quis omnia prædicta ſciret, tamen non ſufficeret in propoſito, quia ea eſſe ſcientia contingens, & particularis, non autem vniuerſaliter neceſſa: † ſciret enim vt homo quilibet, non autem vt iudex futurus huius obligationis executor, neque vt procorator huius in hac obligatione obligati, & cuius nomine facturus eſt debiti confeſſionem, quo argumento vtitur Ioan. And. in glo. d. c. eum qui certus. ibi; Nam qui certus eſt vt homo, certioratur vt iudex. 2. q. 1. multi. Vbertinus Zuccardus in rep. l. fi. C. de edict. diui Adr. numero 74. formar ſimilem quæſtionem, quam dicit eſſe nouam. Nunquid in terminis illius legis ſufficiat hæredi iudicem certum facere de tenore & qualitate teſtamenti, abſque eo quod illud oſtendat? & determinat negatiue.

6 (margin, at "lares") · 7 (margin, at "neceſſa")

8 † Et quod proxime dictum eſt de inſtrumento publico habente quidem obligationis mentionem, ſed non ipſam obligationem extenſam, locum habet in nota ſeu prothocollo non extenſo, in cedula ſeu apocha priuata, & in aliis ſcripturis, quarum vigore dictum eſt ſupra in prima conſideratione præcedẽtis particulæ peti poſſe executionem. Itaque in illis quoque ſimilis erit præmittenda ad citatio ad dicendum contra, & videndũ iurare teſtes ſuper recognitione, ac mandari extendi obligationem: hoc autem ita intelligendum eſt, niſi (quemadmodum ibi dixi) conuentum eſſet poſſe talem extenſionem fieri per quemcunque ipſo etiam debitore

aliter

9 aliter non citato. † Et (quemadmodum habet Romanæ Curiæ vſus) niſi prothocollum ſit alicuius ex notarijs actuarijs, aut alterius iudicis, coram quo executio petitur: tunc enim ſufficit, illud repetere, & notarius ex ſuo officio facit extenſionem, ſine alio iudicis decreto, quod etiam eſt iuri conſonum, vt notarius de inſtrumentis per eum rogatis libere poſſit extendere inſtrumenta

10 † Dato vel in eſſe poſito inſtrumento exequibili, videndum erit, ſi quid oporteat liquidare, id eſt docere, & liquidum facere pro parte actoris, antequam poſsit executio inchoari. Eiuſmodi autem liquidatio cōſiſtit, partim in perſonarum legitimatione, partim in ipſarum re

11 rum probatione. Perſonarū inquam, vt † ſi alieno quis nomine compareat, ante omnia doceat de ſuo mādato, & ſi proprio, qui habeat cauſam a principali creditore, vt hæres nominatus, ceſsionarius, & ſimiles, ante omnia verificet ſe eſſe talem. & ſi procurator agat nomine alicuius ex proxime dictis ſucceſſoribus, verificet vtrumque, ideſt, & ſe procuratorem, & principalem ſuū eſſe

12 talem, qualis per eum eſſe proponetur. † Rerum autem, vt quod actor adimpleuerit, quæ pro eius parte ſunt adimplenda, quòd euenerit conditio tacite vel expreſſe in cōtractu comprehenſa, & certa alia, de quibus quoniam videtur abunde dictū eſſe in expoſitione verborū quartæ particulæ obligationis, & in ſecūda cōſideratione præcedētis particulæ, non videtur opus eſſe, vt ibi dicta hic repetā, ſed tantūmodo videntur ea dicenda eſſe, quæ ad practica (id quod hoc loco agimus) pertineat.

SVMM. QVEST. DE liquidatione.

1 *Verbi huius liquidum, qua vis, & ſignificatio ſit.*
2 *Liquidatio facienda eſt parte citata.*
3 *Liquidatio non habet priuilegium executiuum.*
4 *Liquidatio per omne probationis genus fieri poteſt.*
5 *In facienda liquidatione ſummarius eſt proceſſus.*
6 *Quando liquidatio facienda ſit.*
7 *Obligatio Cameralis niſi fuerit cum cenſurarum, & mādati*

dati executiui ſuſceptione, non habet viam executiuam ante debiti confeſſionem.

8 *Confeſſio debiti antequam id ipſum liquidetur, per procuratorem fieri non poteſt.*

9 *De commiſſione, quâ præfigatur terminus actori ad faciendam liquidationem impetrâda per cautum procuratorē.*

10 *Liquidatione etiam non facta, ſi ita conuentum ſit, ad executionem procedi poteſt.*

11 *Cum in obligatione conditio ineſt, citata vel expreſſa ante executionem neceſſaria eſt liquidatio.*

12 *Obligatione cenſurarum ſuſceptione continente, quomodo procedi ſoleat circa liquidationem.*

13 *An vt dicatur facta liquidatio, ſnīa iudicis ſit neceſſaria.*

14 *Contra confeſſum de iure ſententia non promulgatur.*

15 *Quæ ratio ſit vſus illus, quo nulla opus eſt iudicis interlocutione ſuper liquidatione facta, vbi obligatio eſt cum cenſurarum ſuſceptione.*

16 *In executione obligationis Cameralis nulla iuris ſolemnitas eſt neceſſaria, ſed proceditur de facto.*

17 *Pronunciatio, ſiue iudicis interlocutio eſt de iure ciuili.*

18 *An ex tacita iudicis pronunciatione, quæ ex proceſſu ad vlteriora naſcitur, appellare liceat.*

19 *Appellans à pcepto de ſibi poſt confeſſionē ſuā facto, auditur*

20 *A præcepto non mere iudiciali, ſed cōuentionali nō admittitur appellatio.*

De liquidatione.

QVINQVE potiſſimùm ad hoc propoſitū facientia circa liquidationem à Doctoribus quæſita eſſe animaduerti. Primum quo pacto intelligatur inſtrumentum eſſe liquidum. Secundum quomodo. Tertium quando facienda ſit liquidatio, & intra quantum tempus. Quartum ſi ſuper liquidatione proferenda ſit iudicis ſententia, antequam inſtrumenti vt liquidi executio peti poſſit, an non? & an ſit locus appellationi, an non? Quintum ſi contingat eſſe proceſſum ad executionem liquidatione prius non facta, an ex eo reddatur proceſſus nullus:

1 † liquidum (quamquam fortaſſe aliter Latinì ſermonis

pro-

reiudi ca. Bart. in dicta l. 2. C. de ſent. quæ ſine cer. quanti. & in l. ſi cum exceptionem. §. hæc autem actio. ff.
6 quod met. cau. † Tertia quæſtio, quando facienda ſit liquidatio, licet habeat varias opinones diſſentientibus inter ſe Bartolo, & Baldo, eorumque imitatoribus, quos vtrinque oppoſitos ponit Iaſon in l. prima. col. 4. verſ. 3. concluſio ff. de eden. & quos reducunt ad concordiam Roma. in ſuperius citato conſil. 211. ad fin. & Imola in l. 1. ff. de lega. 2. & bonus practicus Ange. Areti. Inſtitut. quibus mod. re. contrahi. oblig. quos latius citaui in dicta ſecunda conſideratione præcedentis particulæ, & habetur etiam in materia iudicij poſſeſſorij adipiſcendæ per Doct. in l. fin. C. de edict diui Adria. tollen. Et apud Barzium in tract. guarentigiæ in ſecunda quæſt. primæ partis, verſ. ſed tamen in hoc, qui concludit, peti quidem poſſe executionem etiam non factæ liquidatione, ſed quòd iudex non debeat dare illam, niſi prius fiat liquidatio, & ſic liquidatio præcedere debeat conceſſionem executionis, non autem quod ſit opus ab initio liquidare, immo ipſa liquidatio ſe peruenies trahatur retro, & operetur, ac ſi ab initio ante petitam executionem fuiſſet facta, tamen hac in re nobis non eſt
7 laborandum. † Quia noſtra hæc obligatio (niſi ſit cum cenſurarum, & mandati executiui ſuſceptione) antequam facta ſit confeſſio debiti, non habet vim executi-
8 uam. † cum autem confeſſio per procuratorem fieri nequeat, non liquidato prius negotio, ſuper quo facienda eſt confeſſio, remanet indubitabile, quod ante omnia, & ſeparatim per ſe faciēda eſt liquidatio, ad quam faciendam eadem ratione non eſt tempus determinatū etiam de iure ciuili, ſecundum Bal. in d. l. 2. C. de exec. rei iud.
9 col. 2. verſ. Modo quæro. † Sed cauti procuratores ſi putant ita expedire reo quem defendunt, faciunt quòd iudex, vel ſua auctoritate, vel (quod magis frequentatur & eſt tutius) vigore ſpecialis commiſſionis, præfigat actori terminum ad perficiendum incœptam liquidationem, & ſi intra terminum non ſit facta, inſtant vt reus abſoluatur.

10 † Hæc autem ita intelligenda ſunt, niſi obligatio haberet expreſſe conuentum, quòd poſſit procedi ad executionem liquidatione non facta, quod tenet Bartolus in l. creditores.in tertia quæſt.verſ. ſed an poſſit adhiberi. C. de pign.quamobrem in nouella forma addidi talem clauſulam. Pro cuius tamen clauſulæ vſu eſt aduertendum, quòd illa poteſt habere locum in obligatione pura, & adeſſe tempore contractus deducta, licet non liquida, vt in promiſſione damnorum, & intereſſe, & ſimilibus, in quibus conſtat eſſe debitum, licet velatum, & quantitatis incertæ, quæ certificatur poſtea per liquida-
11 tionem. † Quòd ſi obligatio nō ſit pura, ſed habeat conditionem tacitam vel expreſſam, vt dictum eſt in ſecunda conſideratione præcedentis particulæ, ver. primo. vel non ſit ad eſſe deducta, ſed deducenda omnino per liquidationem, veluti ſi promiſiſti non facere aliquid ſub pœna mille, ita quòd mille deberi non poſſunt niſi præcedente facto contrario: his caſibus neceſſarium videtur eſſe quòd præcedat liquidatio, ſine qua non conſtaret iudici aliquid eſſe debitum, & ſic dicta clauſula addita nihil poteſt operari; quia repugnat quodammodo naturæ, quòd det iudex executionem eius, quod deberi non ap-
12 paret. † Vbi autem obligatio eſt cum cenſurarum ſuſceptione, vſus habet quòd producto vel repetito inſtrumēto adducūtur probationes ſuper liquidatione, & ea perfecta petitur relaxari cenſuras, & mandatum executiuum iuxta doctr. Bart. & ſequacium ſuorum in d. l. 1. ff. de eden. & Barz. loco ſupradicto.
13 † De quarta etiam quæſtione variæ ſunt ſententiæ Doctorum, quorum aliqui principe Bartolo volunt nō poſſe dici factam eſſe liquidationem per ſolas partis probationes, ſed quòd neceſſaria ſit etiam iudicis ſententia, ſaltim interlocutoria, quæ dicat rem eſſe liquidam: aliqui oppoſitum, & quòd ſatis ſit factis probationibus iudicem procedere ad executionem, quia tunc tacite cenſetur interloqui factam eſſe liquidationem: quos omnes eorum rationes, & late recenſet Iaſ. in l. ſtipulatio. § habet ff. de no. op. nunciat. qui tandem confirmat priorem

cum

cum Bartolo tanquam magis communem, magiſq. iuri conſonam, cuius etiam ſententiæ fuit Barzius in d. ſecūda q primæ partis. ver deſcendo igitur ad quartum,ad hibita tamē diſtictione, videlicet, quòd ſi probationes factæ ſint ſuper eo, quod cadat ſub ſenſum corporeum, tunc illæ ſufficiant abſque alia iudicis ſententia, quoniā nō ſolum ipſæ probationes, ſed etiam quod infertur ex eis patet ex actis, ſecus autem ſentit,ſi quod ex probationibus factis infertur, requirat præterea iudicium intellectus,vt tunc requiratur iudicis pronunciatio,veluti vbi ad probandum quem eſſe furioſum, vel prodigū, probati ſunt certi actus, ex quibus debet ſignificari furor, aut prodigalitas. ſed hæc quoque diſputatio nobis (præſertim vbi ſimplex eſt noſtra obligatio)nō facit difficultatem, excluditur enim per myſterium antedicti in obligatione inſerti mandati ad confitendum debitum, quo ſtante,cum vſus habeat, quòd factis ſuper liquidatione probationibus, ſi iudici videtur ſufficienter eſſe probatū, deuenitur per organum procuratoris ad confeſſionem debiti,vt liquidati,ea confeſſione data inepte quæreretur,an ſuper liquidatione per partem,ideſt per procuratorem ipſius debitoris confeſſata, accedere de-
14 beat iudicis ſententia, † cum contra confeſſum de iure non promulgetur ſententia,ſed fiat ei præceptum de ſoluendo,iuxta not.in c. dubium ſecundo.de elect. & 2.q. 1.nos in quemquam.& l.1.C.de confeſſ. & in l ſi debitori ff.de iudic.cuius præcepti formulam ponit Specul. tit. de ſententia §. 2.verſic. eſt quoque tertia ſpecies. & Angel.in d. l.ſi debitori. Poſſet fortaſſe ea difficultas poni,vbi obligatio eſt cum ſuſceptione cenſurarum, ſuper qua non ſolet exigi procuratoris confeſſio,ſed ſtatim facta liquidatione relaxantur cenſuræ cum mandato exe-
15 cutiuo,quemadmodum inferius dicetur, † & tamē hic quoque vſus habet,quòd non ſit neceſſariatia iudicis expreſſa interlocutio, cuius vſus ratio ſumpta eſſe poteſt, non ſolum ex dictis doctorum, qui(vt ſuperius dictum eſt),tenent non eſſe neceſſariam iudicis pronunciationem, ſed etiam exemplo eius,quod dixit Soc.conſi.69.

I conſi-

conſiderato contingentia.verſicu. Nec obſtat ſi dicatur,
16 libro 3.quia conſuetudo habet, † quòd in huiuſmodi executionibus procedatur de facto ſine ſtrepitu,& figura iudicij, quo caſu cenſetur ſublata omnis ſolemnitas iuris ciuilis, & ſeruari debent ſolummodo ſolemnitates iuris gentium,vt declarat Bartol in extrauagant. ad reprimendum. verſicu.ſine figura iudicij. & Canoniſtæ
17 in clementin.ſæpe. de verborum ſignification.† Sed talis ſolemnitas pronunciationis inuenta eſt de iure ciuili, & eſt etiam in ipſo iure ciuili ſatis dubium,ſi requiratur, necne,vt ſupra dixi,& tenet etiam Ruynus conſi. 64.ſuper primo in fin.libro primo. Igitur dicendum eſt (attenta conſuetudine prædicta) quòd non requiratur: prout etiam ad eam difficultatem tollendam in ſtatutis Vrbis(quæ aliàs iubent, ſecundum ius ciuile iudicari) poſitum eſt cap.26.in nouis reformatio.vbi expreſſe cauetur non eſſe opus in tali caſu per iudicem ſuper facienda executione pronunciari,ſed tãtũmodo,quod exe-
18 cutionem concedat. † Sed an ſaltim à tali tacita pronũciatione,quæ reſultat ex proceſſu ad vlteriora,licet appellare?Si reſpondendum eſſet abſolute attenta iuris cõmunis diſpoſitione,videretur affirmatiue eſſe reſpondẽdum. argum. eius quod communiter dicunt Doct. in ca. 1
ex parte 2.de appe.vbi tenẽt,quod etiã à tacita reiectione exceptionis,quæ reſultat ex proceſſu ad vlteriora,licitum ſit appellare,non minus quam ab expreſſa interlocutoria,quæ ſuper ipſa reiectione fieret. Neque obſtaret,ſi diceretur, ꝙ in caſu noſtro interueniat confeſſio
19 procuratoris, † quia etiam ea communis eſt concluſio Doctorum,quòd confeſſus a precepto poſt confeſſionẽ ſibi facto auditur appellans,ſi alleget confeſſionem fuiſſe erroneam.Bart in l.creditor.§.iuſſus.ff.de appellat.& Angel.in d.l. ſi debitori. Sed huius noſtræ obligationis 1
20 circunſtãtia facit ius oppoſitum: † nam vltra quòd vniuerſaliter, vbi præceptum non eſt mere iudiciale, ſed etiam conuentionale, prout in caſu noſtro, non admittitur ab eo appellatio,vt dixit Bald.in addition.Specul. titu. de appellation. paulo poſt principium ſuatum additio-

ditionum. Præterea in hac ſpecie tollitur omnis difficultas;quia principalis promittit habere ſemper ratũ quicquid per procuratores conſtitutos, & eorum quemlibet geſtum fuerit,& nunquam contradicere, neque cõtrafacere de iure,& de facto, &c. Dicet aliquis, quo ergo remedio ſuccurri poterit, ſi quis forte fuerit malitia, vel errore Iudicis iniuſta executione oppreſſus? Reſpondeo duo in vſu eſſe remedia, de quibus dicendum erit inferius commodi ori loco: Ad quem locum reſeruanda eſſe videtur etiam quinta illa quæſtio, quam propoſui, ſi executio facta non præcedente conuenienti liquidatione ſit nulla, necne?

RELIQVA DE PROCESSV. SVMM.

1 *Publicato inſtrumento obligationis Cameralis per alium, quàm per notarium iudicis, coram quo petitur executio, qui terminus ſeruandus ſit.*

2 *Contra obligatum in forma Cameræ, ſi is præſens ſit, omnino procedendum eſt prauia citatione.*

3 *Contra abſentem obligatum in forma Cameræ, ſine citatione procedi poteſt.*

4 *Ratio, quamobrem contra præſentes neceſſaria ſit citatio, licet obligatos in forma Cameræ.*

5 *A citatione proceſſus ordo ad debiti confeſſionem.*

6 *A confeſſione proceſſus ordo ad excommunicationem.*

7 *Poſt confeſſionem nihil neceſſe eſt medio condemnationis ad procedendum excommunicationem.*

8 *An excommunicari poſſit is, quem non conſtat notitiam habere obligationis ſuæ per procuratorem factę.*

9 *Vbi graue pręiudicium alicuius verſatur, requiritur eiuſdem certa, & indubitata notitia.*

10 *Non eſt probabilis ignorantia principalis de re geſta per ipſius procuratorem.*

11 *Inter obligationem factam, & executionem faciendam tantum temporis intercedat neceſſe eſt, vt obligatus de obligatione certiorari, & ſatisfacere poſſit.*

12 *Excommunicandus debet perſonaliter citari.*

13 *Obligatus per procuratorem ſpeciale mandatũ habentem,*

non poteſt obligationis ignorantiam prætendere.
14 Quàm iuſtũ, vel iniquum ſit aliquẽ non poſſe excommunicari, vel priuari ob nõ ſolutionem pẽſionis; niſi intimatis illi litteris.
15 Quàm difficilis ſit Rota in declarando aliquem in cenſuras eccleſiaſticas, vel priuationem incidiſſe.
16 Reſp. duab. in primis rebus continetur præmio, & pœna.
17 Quantum homines inuitet ad delinquendum impunitas.
18 Vrbane dictum de aſylo Rotæ.
19 Vis verbi huius, niſi infra tres dies parueris, quę nam ſit.
20 Prælati maiores excommunicari non ſolent.
21 Præcellentes laici cur excommunicari non ſoleant.
22 Vniuerſitas non excommunicatur, & quando collegiũ excommunicetur.
23 Pupilli quando excommunicari poſſint.
24 An contra inopem, vel alium non pariturum lata excommunicatio valeat.
25 An legitime impeditus, quò minus pareat, excommunicari debeat, vel declarari.
26 Quo remedio quis ſe contra iniuſtam executionem obligationis Cameralis tueatur.
27 Iudex executor obligationis Cameralis ſolet reponere excõmunicatum appellantem.
28 Cur per iudicẽ executorem obligationis Cameralis ſoleat idem grauamen ſæpe ac ſæpius reuocari.
29 Iudices Rom. Curię reponere ſolent ſemper ab interlocutoria appellantes.
30 Iudex ſuam interlocutoriã poteſt ſæpe, ac ſæpius reuocare.
31 Quando commiſſio impetretur ſuper appellatione à grauamine, licet iudex appellantem, & impetrantem repoſuerit.
32 Cur reo obligationis Cameralis præſtituatur terminus triũ dierum ad ſatisfaciendum.
33 Iure cautum eſt, vt trina monitio excommunicationem pręcedat.
34 De quadrimeſtri dilatione.
35 Quo pacto ingenue debitum agnoſcentibus in forma Camerę obligatis honeſta dilatio conceditur 30. dierum.
36 De moderatione termini 30. dierum.
37 Quando litterę declaratorię decernantur, & quomodo.

Forma

38 *Forma declarationis.*
39 *Publicatio declaratoriarum.*
40 *Cur proferatur declaratoria ſententia.*
41 *Nõ vitandus eſt neceſſario excõicatus, donec declaratus ſit.*
42 *Declaratio ex obligatione Camerali proficiſcens etiam non citata parte valeret.*
43 *Appellatio a declaratoria ab obligatione Camerali proficiſcente non ſuſpendit nec impedit executionem.*
44 *Declaratoria obligationis Cameralis potius publicatoria & denunciatoria eſt incurſus excommunicationis, quàm declaratoria.*
45 *Quomodo procedatur poſt declarationem factam non ſatiſfaciente debitore.*
46 *Quis auctor fuerit, & qua cauſa rationis huiuſmodi proceſſus grauandi, reaggrauandi, interdicendi, & brachium ſeculare inuocandi ac numeri decem dierum.*
47 *Forma procedendi ad ſuſpenſionem, vel priuationem perpetuam officij, vel beneficij.*
48 *Iudex eccleſiaſticus, ſi habet facultatem exequendi de facto per ſeipſum, non cogitur in aggrauatione procedere via cenſurarum.*
49 *Quot modi ſecularis poteſtas inuocetur.*
50 *Quando quis dicatur trahi poteſtati ſeculari.*
51 *Quando proprie dicatur inuocari auxiliũ brachij ſecularis.*
52 *Non eſt facienda inuocatio brachij ſecularis, vbi non eſt neceſſaria.*
53 *Practica inuocandi brachium ſeculare.*
54 *Iudex eccleſiaſticus ſi poſſet per ſe ipſum facere executionẽ, deberet immediate decernere mandatum executiuum.*
55 *Poſt publicationem 10. diebus elapſis, vno, & eodem contextu conceduntur litteræ aggrauatoria, reaggrauatoria, & brachium ſeculare, & quare.*
56 *Si obligatio ſit facta cum ſuſceptione cenſurarum, & mandati executiui, quod faciendum ſit.*
57 *Creditori debent relaxari quandocunque cenſura, & mandatum executiuum cum ab initio a debitore ſuſcepta ſunt quamuis poſtea oblito creditore prioris ſuſceptionis, iterũ debitor in ſe ſuſceperit cenſuras, & mandatum.*

DATO Igitur inſtrumento vel per ſe puro, & exequibili, vel (vbi ſit neceſſaria) illius
1 etiam liquidatione facta, † ſi inſtrumentum aliunde adferatur, hoc eſt ſi publicatum ſit per alium quàm per notarium Iudicis, corã quo fuerit procedendum, ſeruato termino ad dicendum contra ipſum inſtrumentum, & illius recognitione præmiſſa, deueniendum eſt ad executionem, cuius principium a debiti confeſſione ſumendum eſt: Ad quam confeſſionem antequam procedatur in Romana Curia, inſpiciendum ſi debitor, contra quem eſt procedendum,
2 ſit præſens, an abſens; † nam ſi ſit præſens, citandus erit ad ſatisfaciendum, alias ad confitendum, ſeu videndum per aliquem ex procuratoribus per eum conſtitutis con
3 fiteri debitum, & ſe excommunicari; † Si vero abſit, probata, vel ſaltim iurata illius abſentia, eo aliter nõ citato procedi poteſt. Et quamuis etiam contra præſentes iuris communis diſpoſitione, ac mandati in obligatione inſerti tenore conſideratis, abſque alia ipſius principalis citatione procedi poſſet, attamen ex conſuetudine facta eſt eiuſmodi citatio contra præſentes neceſſa-
4 ria, † quæ conſuetudo iam antiqua originem habuit à ſpeciali conſtitutione deſuper facta per Gregorium Papam eius nominis XI. iterata etiam per Nicolaum quintum, his verbis. Si debitores occaſione quorundam debitorum ſe ſubmiſerint diſtrictioni Cam. Apoſto. cauſarũ Auditoris, & ad confitendum debitum coram eo certos conſtituerint procuratores, ſi debitores ipſi in Curia præſentes fuerint, & ipſis non vocatis iidem procuratores coram eodem debitum confiteantur, confeſſiones huiuſmodi, quas ſic fieri contigerit, nullius ſint roboris, vel momenti. Huius autem conſtitutionis ratio ſi reddenda eſt, videtur fuiſſe fauor conſuetus præſtari præſentibus in Curia, prout in ſimili ſpecie habetur ſtylus Curiæ relatus per glo. l. obſeruandum, ff. de iudic. & per alios citatos à Fely. in cap. cum olim, colum. 5. ver. 3. declaratio, de re iudi. † Igitur citat debitore, ſi ſit præſens, in termino citationis, aut abſente aliter non citato com

parens

parens creditor, vel eius procurator, & (ſi contra citatū ſit procedendum) accuſata illius contumacia petit, & obtinet per vnum quemlibet ex procuratoribus in mandato comprehenſis confiteri debitum, & ipſum principalem debitorem ob talem cauſam iuriſdictioni, & compulſioni, ac mero examini eiuſdem Iudicis, & ſuæ Curiæ ſubmitti per eundem Iudicem mandari, & cum procurator eiuſmodi mandato obediendo, inſpecto inſtrumento debitum confeſſus fuerit, ipſumque debitorem iuriſdictioni, compulſioni, & coertioni eiuſdem Iudi-
6 cis ſubmiſerit, & ſuppoſuerit, † Iudex deinde, creditore ita petente, in ſumma, vel in re alia confeſſata debitorem excommunicat, atque vt excommunicatum publicari mandat, niſi intra tres proximos dies cum effectu ſatiſ-
7 fecerit. † Sunt qui ponant, quòd debito confeſſato iudex in ſumma confeſſata debitorem prius condemnat, poſtea excommunicat: ſed mihi videtur, quod ſtante confeſſione condemnatio non ſolum eſt ſuperflua, ſed quæ etiam poſſet debitori præſtare occaſionem appellandi, niſi adeſſet promiſſio ſupradicta de non contrauenien-
8 do geſtis per procuratores. † Hic quæri probabiliter poteſt, quod ex facto accidiſſe vidi in tali ſpecie. Conſtituerat quis abſens procuratorem ad contrahendum, & pro obſeruando contractu ſe ſub hac forma obligandum: itaque facta erat obligatio, & cum præteriiſſet ſatisfactioni præfixum tempus, dubitabatur, An procedi poſſet ad excommunicandum eum, quem non conſtabat habuiſſe vnquam notitiam obligationis de ſe per procuratorem factæ. Ratio dubitandi ſumebatur ex duabus deciſion. Caſſiodori, vna de reſcript. 12. altera de penſionibus: ſecunda, vbi vult indifferenter, quòd is qui conſenſit aſſignationi penſionis non per ſe ipſum, ſed mediante procuratore, non poſſit ob non ſolutionem eiuſdem penſionis excommunicari, & priuari beneficio, niſi antea fuerint ei intimatæ litteræ. Ratio ſua
9 eſt, † quia propter grauitatem præiudicii requiritur certa & indubitata notitia: ad quod citat dictum Innocen. in capitu. fina. de eo qui mit. in poſſ. cau. rei ſeruan.

Nunc ſecus ſeruantur ex ordine Pij V in forma Motus prop. Reformationis tribus Aud. Cam. incip. inter illa. Dat. ij Calē. Decemb. anno V.

Et quia vidit, quòd poterat ei obiici, quòd habebat, vel debebat habere notitiam eius rei per ſuum procuratorem geſtæ, huic tacitæ obiectioni reſpondet, quòd & ſi habeat aliquam ipſius rei geſtæ notitiam, habet tamen probabilem ignorantiam de forma ſuppoſitionis, & contentorum in ea, l. 2. cum glo. verſi. alieno nomine, ff. pro ſuo, & c. ab excommunicato, de reſcri. & dicit ita ſeruare palatium. Sed his Caſſadori deciſi. non attentis, in illo iudicio reſolutum deciſumq. fuit obligatum illum iure excommunicari poſſe, rationes decidendi ſumptæ fuerunt ex conſiliis Raph. Cum. 162. Viſa copia, col. 2. verſ. Nec in hoc pōt ꝑtendi ignorantia, & Romani 480. præ-
10 ſentis dubitationis. † qui præclariſs. Doct. concludūt nō eſſe probabilem ignorantiā rei geſtæ per procuratorem, præſertim ſpecialiter ad id conſtitutum, quia vtrinque culpa in ipſum principalē recidit, ſiue fuerit ipſe negligens in requirendo quid eius procurator geſſerit, ſiue malam fecerit electionem, dum conſtituit procuratorem hominem negligentem, qui nō curauerit ſibi rem geſtam ſignificare, vt latius patet ex conſilijs prædictis, & ita in
11 executione huius obligationis quotidie ſeruatur, † habita duntaxat ratione, ꝙ inter obligationē factā, & executionem illius vigore faciendam, tantum temporis intercefferit quod verſimiliter obligationis factæ notitia ad obligatum peruenire, & poſt habitam notitiā obligatus ipſe conuenta adimpleta potuerit, quod etiam ex ipſius Romani dictis colligitur. Ad rationes Caſſadori fuit reſponſum, quòd cum verba Innoc. ſint huiuſmodi. Non ſufficit citatio ad domum, vt procedatur ad diffinitiuam ſententiam, vel vt etiam excommunicetur, cum eam præcedere debeat monitio. cap. ſacro. de ſenten excommunica. & hæc intellige vera, niſi quis fraude, vel malitia ſe abſentaſſet, hæc in effectu ſunt Innocen. verba, explicata clarius ibidem per Hoſtien. ſecundum quæ factæ
12 ſunt plures aliæ deciſiones Rotæ dicentes, † quod regulariter is, qui excommunicandus eſt, antea debet perſonaliter, vt in antiqu. 314. 338. & in no. 271. Caſſado. de cauſa poſſeſſ. & propr. 6. cum alijs pleriſque.

Reſpon-

Reſponſum (inquam) fuit, quod illa Innocen. doctrina non excuſat obligatum in propoſita ſpecie, quando per rationes Cumani, & Romani ipſe præſumitur habere notitiam, quam exigit Innoc. itaque vel illam habet, vel ſi non habet, cum ipſe ſit ſibi in culpa, non eſt probabilis ignorantia, ſed craſſa, vel potius affectata. Ex quo tollitur etiam reſponſio data per Caſſadorum tacitæ illi obiectioni, dum dicit quòd ſi ille debitor penſionis non penitus ignoret rem geſtam, probabilem tamen habet ignorantiam formæ ſuppoſitionis & contentorum in ea. Nam ſi iuxta deducta per Cuman. & Roman. tenetur & præſumitur habere notitiam geſtorum per procuratorem, ſimul etiam verum eſt, quod tenetur & præſumitur eam notitiam habere exquiſitam cum omnibus ſuis qualitatibus, & in hoc etiam concurrunt not. in d. c. ab excommunicato. in ver. de facto ſuo, vbi habetur quòd craſſa & ſupina ignorantia, etiam facti alieni, non excuſat. Et vltra ſuperius dicta, pro iuſtitia huius ſtyli, quẽ dixi ſeruari, vt procedatur contra eum, cuius obligatio facta fuit per procuratorem, ipſo principali aliter non citato, inueni Philip. Francum in reg. iuris, poſſeſſor. col. 3. ver. tertio limita, lib. 6. vbi dicens ita ante eum tenuiſ-
13 ſe Butrium, & Imolam, tenet † quòd obligatus per procuratorem habentem ſpeciale mandatum non poteſt prætendere ignorantiam, & in propria noſtræ huic ſimili ſpecie ponitur in Neapolitanis collectis per Capiciũ
14 deciſio. 4. nu. 23. 24. † Quibus ſic ſe habentibus fortaſſe non improbe dubitari poteſt de iuſtitia deciſionum Caſſadori, & prædictæ obſeruantiæ Palatij ne excommunicetur, neque priuetur is, qui non ſoluit penſionem non intimatis ſibi litteris, quamuis illius aſſignationi per ſpecialem procuratorem conſenſerit. Ego quia ſemper fui, & ſum illius Tribunalis obſeruantiſſimus, & quia non tanti me facio, rem aliter non determino, ſatisfuerit per hæc excitaſſe animos aliorum, qui doctiores fuerint, vt deſuper cogitent, ac veritatem diſcernant: Nam ego certe & ſi non auſim dicere, vereor tamen ne dicta Rotæ obſeruantia inoluerit magis ex ap-

pro-

proprieto ſibi nimiò quodam benignitatis affectu, quàm
17 ex iuris debito, † ſi quidem niſi vi quodammodo coacti, nunquam volunt declarare quemquam ob inobſeruantiam contractus, aut alius debiti priuationem, cenſuras, aut alias pœnas incidiſſe; quod quam ſibi conueniat, ipſi viderint, iuſtum certe non eſt, & repugnat primis non ſolum iuris noſtri, ſed omnium legum principijs, ſecundum quæ poſt Solonem boni omnes legum latores ſemper exiſtimauerunt.

18 † Rempublicam duabus rebus contineri, præmio, & pœna. Quòd ſi mali ciues fidei fractæ nullam, etiam ex pacto conuentam, ſentiant pœnam, neceſſe eſt, vt ciuitatis ordo conturbetur: quod quia in libris principiorum latius eſt explicatum, hic vlterius non diſputabo.

19 † Non ab re autem concepta eſt formula antedicta excommunicandi debitorem, niſi infra tres dies ſatisfecerit: ne ſcilicet interim ſit excommunicatus, cum ea ſit eius dictionis, niſi, natura, vt in ſententia iudicis poſita ſignificet conditionem ſuſpenſiuam, cap. præterea ſecundo, de appell. & ibi Doct. Bald. in l quibus diebus, §. quidam Titio, ff de condit. & demonſt & ibidem Socin. col. fin. ver. & prædicta. Quòd ſi iudex diceret; excommunico eum donec ſatisfecerit, cenſeretur ex tunc eſſe excommunicatus. Clem. prima, de decim Fel. in c. 1. col. 1. ver. excommunicatio. fac. de iudicijs.

20 † Aduertendum eſt, quod Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, & Cardinales de ſtylo Curiæ, prout etiam habemus in cap. ſane cum. ſecundo. de officio. deleg & in cap. veritatis, de dolo, & contum. non excommunicantur, ſed vel ſuſpenduntur à diuinorum adminiſtratione, vel interdicitur eis ingreſſus Eccleſiæ, de quarum ſententiarum natura, & quid inter ſe conueniant, quidque differant. habetur in d. Clem prima de decimis. & in cap. ad hæc, tertio. & ibi gloſſ. & Doct. potiſſimum Francus, de appellat. & habetur in cap. ſacro, de ſenten. excom. & ea omnia comprehenduntur appellatione cenſuræ ec-
21 cleſiaſticæ, cap. quærenti. de verb. ſignific. † Eundem reſpectum habendum eſſe excellentibus laicis, eo quòd digni-

Digitized by Google

dignitati ſit ſemper deferendum, dixit Goffred. quem refert Hoſtien. in ſumma de dolo,& contum. § fin. verſ. ſic & faciendum eſt. quod tamen non ita ſeruatur in executione noſtræ obligationis, neque eis, eorumue dignitati ſit iniuria, ſi per eos in obligatione ſit conſtitutus procurator ad conſentiendum quòd poſſint excommunicari,& ita fieri contingat.

22 † Vniuerſitas quoque ne excommunicetur penitus eſt prohibitum in cap. Romana, §. fin.de ſenten.excommun. lib.6.ita quòd ſi de facto proferatur in vniuerſitatem ſententia excommunicationis, ſit ipſo iure nulla, vt cum gloſſ. tenent ibi communiter Docto. Canoniſtæ, & Rota apud Biſegnetum, de dolo, & contum. deciſio. prima refert, & ſequitur Felyn. in cap. dilectio. colum. 5. ver. an autem excommunicæ, de except. & hoc ita locum habet, niſi conſtaret totam vniuerſitatem eſſe negotij, de quo agitur, participem: quo caſu (ſecundum Hoſtien. vbi ſupra, in ſumma Tit. de contumacia. §. fin. verſicul. Ergo ſi conſtat) ferri poteſt ſententia, dicendo; excommunico Priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt, vel in caſu noſtræ obligationis; dicendo: excommunico præpoſitum, & omnes de capitulo, qui ſunt obligati. Quæ practica vtcunque procedere poſſit in collegijs ſiue eccleſiaſticis, ſiue ſecularibus, in quibus omnes de collegio interueniunt in facienda obligatione: ſecus tamen eſt in vniuerſitatibus populorum & alijs, in quibus ſunt mulieres, pueri, infirmi,& alij non interuenientes in conſilio publico: & ideo proferenda eſt in vniuerſitatem ſententia interdicti, quæ etiam pro alterius delicto proferri poteſt, vt ſubiungit ibidem Hoſtien.& habetur in cap.ſi ſententia, de ſenten.excommu.lib.6.

23 † De pupillis, furioſis, & alijs ſimilibus, fruſtra hic quæritur, an excommunicari poſſint: Nam & ſi aliàs pupilli doli capaces poſſint excommunicari, vt voluit Ang.in l.neque.ff.de in ius voc.poſt Speculatorē de contumace. §. fin.in fin. tamen in caſu noſtro vix id poteſt contingere,cum neceſſe ſit,quòd procedat obligatio ſub

hac

hac forma, quam pupillus, & ſimiles facere nequeunt: ſed non diſputo vlterius, quia non eſt huius loci: hoc tantum concludo, quòd ſi detur validitas obligationis perſonæ propriæ per tales factæ, eo caſu poterunt etiam ipſi excommunicari, & non aliter.

24 † An autem proferenda ſit excommunicatio, & an valeat prolata in eum, de quo certum ſit non eſſe pariturum? puta quia ſit notorie inops, aut aliàs prauæ naturæ. Ant de Butr. in c Odoardus, in prima q. de ſolu. quo ad inopiam concordando opiniones antiquorum dicit, quod ſi inopia ſit notoria, ſententia excommunicationis in eum lata eſt nulla, velut lata contra notorium, poteſt poni exemplum eius, qui fuerit ad ceſſionem bonorum admiſſus: & ratio eſt, quia ceſſat contumacia, quæ eſt cauſa excommunicationis Milus in verſ excommunicari non poteſt. Si autem inopia non ſit notoria tunc ſententia quidem valeat, ſed probata inopia, tanquam iniuſta ſit retractanda, & excommunicatio ſine difficultate relaxanda, not. in reg. peccatum, de reg. iur. lib. 6. & in c. à nobis, de ſenten. excom. & Cardin. poſt glo. in clem. 2. §. 1. de hæret. Quo vero ad alios veluti tyrannos, ſeu aliàs obſtinatos, communis Doc. ſententia videtur eſſe, vt diſtinguatur ſi ſit ſpes, quod excommunicandus quamlibet obſtinatus, quandoq; emendetur, vt tunc, ne ille efficiatur deterior, & ne excõmunicatio ſit inutilis, & vilipendio, non excommunicetur, immo excommunicatus etiã non petens, & inuitus abſoluàtur: ſi autem pro certo ſit illum ſemper fore obſtinatum, & impœnitentem, dimittatur in poteſtate ſui peccati. ea videtur fuiſſe ſententia Hoſt. & Io. And. in d. c. Romana. §. ſed nec. de ſen. excom lib. 6. & Io. And. in c. conſtitutione. eod. titu in vtroque loco; Domin. refert, & ſeq. Fely. in c. Apoſtolicæ, col. 1. de

25 excæp. † Quid autem dicendum ſit, ſi taliter excommunicatus legitimo impedimento coactus intra ſtatutum terminum ſatisfacere non poſſit, an incurrat excommunicationem, & debeat excommunicatus declarari, & denunciari? determinatur per Oldr. conſil. 277. Quod Abbas Monaſterij, & Anton. de Butr. in cap. 2. de teſtib.

cog.

26 cog. † Diximus duobus remediis poſſe aduerſus iniuſtam executionem huius obligationis prouideri. Vnum eſt, vt excommunicatus appellet; poteſt enim iudex non ſolum ſic ſub conditione, ſed etiam ſimpliciter promulgatam excommunicationem cõtrario imperio reuocare. c. ſacro, & ibi no. de ſen. excommu. itaq. vſus Romanæ

27 Curiæ habet, † ꝙ vſque quo pendet proceſſus, antequam ſit inuocatum auxilium brachii ſecularis, iudex appellantẽ reponit, ſicq. reuocat grauamen, ſi quod eſt, vt poſſit, ſi quid habeat ipſe debitor pro ſuæ iuſtitiæ demonſtratione deducere. Verum quia plerunque litigatores ex affectu differendæ executionis, magis quàm q̃d iuſte poſſint de grauamine cõqueri, ſimiles appellationes interponunt. Prudenter vſu receptum eſt, vt ſi altera pars ab huiuſmodi repoſitione appellet, iudex, ſi viderit reum nihil quod releuet adduxiſſe in acta, ſic appellantem itidem reponat, procedatq. in executionis negotio ad vlteriora. Quòd ſi iterum reus à poſtrema repoſitione huiuſmodi appellet, adhuc reuocando grauamen iterum reponitur, ſicque viciſſim appellantes reponuntur, donec inter talium repoſitionum viciſſitudines execu-

28 tio ad finem perducitur. † & ſi quis quærat conſuetudinis huius toties vnum, idemq. grauamen reuocandi rationem, duplex ea mihi ſe offert; vna videlicet, quam dixi, vt ſi reus vere habeat iuſtam impediẽdæ exeutionis cauſam, poſſit illã deducere ac probare. altera, ne ſi expreſſè, vel tacite denegaret reponere, daretur ipſi reo occaſio proſequendi appellationem, & eo prætextu cauſam talis grauaminis alteri iudici cõmitti faciẽdi, ſicq. de vna plures lites deriuandi, & executionis effectũ in

29 longum tẽpus protrahendi. † Qua rõne ſimiliter introductum eſt, vt omnes huius Curiæ Iudices, dum ab interlocutoriis appellatur, litigatores eodem quo dictum eſt modo reponant. donec vel vere probetur eſſe grauamen, vel per earum repoſitionum vices ad finem cauſa perducatur. Quæ ratio finiendarum litium facit, vt reiecta Bartoli poſt Dyn. in l. quod iuſſit. colum. penultim. ff. de re iudica. & aliorum tam anteceſſorum, quàm qui

poſt eum in d. l.quod iuſſit. & in cap. cum ceſſante. de appellat. ſcripſerunt, Doctorum opinione, qui voluerunt vnum, & idem grauamen non poſſe niſi ſemel aut ad ſummum bis reuocari, potior viſa fuerit opinio Raynerij Foroliuienſis, quem refert, & ſequitur Cu-
30 man. in ea l.quod iuſſit.defendentis, † quòd Iudex poſſit ſæpius, & quandocunque ſuam interlocutoriam reuocare per reg generalē.l.vbicunque ff. de interrog. actio. & per d. l. quod iuſſit. in verbo poſſit. quod eſt exten-
31 ſiuum in futurum l ſi ita quis ff de leg. 2. † Illud tamen prætereundum eſſe non videtur, Quòd ſi iudex in cauſis non executiuis, vero exiſtente grauamine, procedat nihilominus per repoſitiones antedictas,qnandoque interponit ſe Principis auctoritas, & ab eius ſignatura,(quã ita appellant) obtinetur commiſſio cauſæ talis appellationis, adiecto; quòd valeat commiſſio, non obſtante quòd iudex (animo forſan magis grauandi)ipſum appellantem repoſuerit:in executiuis autem nō committitur cauſa appellationis,niſi cum clauſula, ſine præiudi-
32 cio legitimæ executionis. † cur autem vſus habeat, vt reo, per quem ſeu eius procuratorem facta eſt confeſſio debiti,Iudex ad ſatisfaciendum ſtatuat terminum trium duntaxat dierum (vt eſt ſupradictum) cum iure detur quadrimeſtre tempus ad ſoluendum. l. certum. §. fin.ff. de confeſſ.nec debeat melioris eſſe cōditionis pertinax litigator,quàm ſponte confeſſus,ternarii quidem nume-
33 ri ratio ducta eſſe videtur ex eo ꝙ iure cautum eſt, † vt ſententiam excōicationis pręcedat trina monitio, vel vna pro tribus.c. cōtingit.ſecundo,& c. ſacro de ſen.excom.in antiq.& cap.ſtatuimus.& c. conſtitutionē eo tit. lib.6 Quãtitatis autē dierũ videtur pro rōne ſufficere allegatio conſuetudinis : qđ cōprobat Abb. in c. quod ad conſultationē.col 5.ver.Quæro an hoc tēpus.de re iudi. Et quãuis Abbas ibi poſt glo.& Doct. in ſuperius allegata.l ſi debitori. ff. de iudic.& idē Abb in c. quærenti.de offi. deleg dicat conſuetudinē inualuiſſe, ꝙ detur cōfeſſo tempus x.dierum, in effectu noſtra conſuetudo nō repugnat illi,quia etiã poſt illos tres dies requiritur declaratoria

ratoria

ratoria, q̃ ſecũ trahit terminũ 10. dierũ, vt infra dicetur.
34 † De quadrimeſtri autem dilatione, quibus tum iudicatis, tum confeſſis, & in quibus cauſis concedatur, & in quibus non, & quando incipiat currere, & an prorogari, arctariue poſſit, plenam doctri. ponit Innocentius in d. cap. quærenti. in gloſſ. ſua. ver. quadrimeſtre. de officio. deleg. vbi etiam Fely. more ſuo ponit regu-
35 lam cum fallentiis. † Sed ijs, qui vere volunt agnoſcere debitum adinuenta eſt practica, per quam ſuppletur etiam vltra decem dies honeſta dilatio. Nam ſi debitor, non ſolum infra triduum, ſed etiam poſt factam declarationẽ (de qua proxime dicetur) accedens ad Iudicem ſponte ſuſcipiat in ſe omnes cenſuras, & mandatum executiuum indulgetur ei ex vſu terminus 30. dierum, intra quos debeat ſatisfacere: (Quarum cenſurarum, & mandati executiui ſuſcipiendi forma inferius deſcribetur.) ita quòd ſi deficiat, præteritis 30. diebus illico vnica tantum facta citatione relaxentur contra
36 eum cenſuræ, & mandatum executiuum. † Eſt verum quòd triginta dierum terminus antedictus, quandoque ſi ſumma eſt parua, aut alia ſubſit cauſa rationabilis, abbreuiari ſolet, atque ad minorem numerum reduci: raro tamen ad minus quàm viginti, & nũquam ad minus
37 quàm decem dierum numerum reducitur. † Præteritis ergo tribus illis diebus, ſi non ſit appellatum illico immediate; ſi vero appellatum ſit factaque appellantis repoſitio, mediante appellatione ab ipſa repoſitione, ipſorum actore repoſito, ac citato debitore, ad videndum, & audiendum ſe declarari eſſe excõmunicatum, & litteras declaratorias decerni, Iudex pronunciat ſententiam declaratoriam, & decerni litteras, niſi per totam illam, vel interdum niſi per totam primam diem ſatisfecerit.
38 † Forma declarationis habet, illum ob non ſolutionem illius ſummæ, ſeu ob alterius rei non factum implementum, eſſe excommunicatum, ſeu à diuinis ſuſpenſum, vel interdictũ, & excommunicatum, ſeu ſuſpenſum, vel interdictum publice denunciandum, & ab omnibus
39 Chriſticolis vitandũ fore. † Huius autẽ declaratoriæ inſtru-

ſtrumentum (quas litteras appellant declaratorias) per actuarium extenſum parti actrici traditum, per Curſorem in albo conſueto publicatur, cuius publicationis formula eſt apud Spec. in tit. de ſententia. §. de diuerſis ſententiarum formis, nume. 34. verſ. ſed, & And. D. Papæ, & ab ea publicatione computantur dies decem (de quibus eſt ſupradictum) intra quos ad alios actus non proceditur, habetque reus honeſtam (ſi velit) ſatisfaciendi commoditatem. Quæ ſit huius decendialis moræ cauſa patere poteſt ex antedictis, dicetur etiam inferius.

40 ¶ Proferendæ autem dictæ declaratoriæ ratio vnde ſumpta ſit habere poteſt intellectum difficiliorem: videtur enim eſſe ſuperflua, quandoquidem antea pronunciata eſt excommunicatio, niſi debitor infra tres ſatisfecerit, ita quòd lapſo triduo dierum, non facta ſatiſfactione, excommunicatio ſuum habet effectum: & eſt patens ex actis. Sed omiſſa diſputatione, ratio eſt quia cum excommunicatio multos habeat effectus, de quibus non eſt hic tractandi locus, & inter alios, quia ille qui eſt ea irretitus debet à Chriſti fidelibus vitari, tractarique vt excommunicatus, & aliàs dubitaretur, an vtcunque etiam occulti excommunicati eſſent vitandi, qua de re conſuluit Petrus de Auchar. conſi. 189. tribus de cauſis col. 2. facta eſt poſtea in Conſilio Conſtantienſi

14 contritutio. † Ad euitandum ſcandala, & multa pericula, ſubueniendumque conſcientiis timoratis ſtatuit (ſcilicet ſancta ſynodus) quòd nemo deinceps à communicatione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcunque diuinis, vel extra, prætextu cuiuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis, ab homine, vel a iure generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, vel interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi fuerit in vel cõtra perſonam, collegium, vniuerſitatẽ, Eccleſiam, aut locum certum aut certam à Iudice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſſe: aut ita notoriè in excommunicationis ſentẽtiam conſtiterit incidiſſe, q̃d

nulla

Digitized by Google

nulli poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari: nam à communicatione illius, licet denũciatus non fuerit, abſtineri vult, iuxta canonicas ſanctiones; de qua etiam atteſtatur Abba. in clement. ſecunda. de ſentent. excommunication. Quod autem edita ſit a Martino Papa in concilio Conſtantienſi, teſtantur Antonius Archiepiſcopus in tractatu cenſurarum capitul. 38. & in 2. parte, tertiæ partis ſuæ ſummæ, tit. 26. ca. vlt. & frater Nicolaus qui ſuppleuit ſummam Piſanellam. §. Clericus tertio, in fi. & quod hæc de cauſa vſu introductum ſit declaratorias huiuſmodi proferri, demonſtrant ipſius formulæ verba ſuperius deſcripta conformia verbis dictæ conſtitutionis. Ex dictis etiam patet hanc declarationem eſſe diuerſam ab illa, de qua in c. cum ſecũdum. de hereti. lib. 6. & in aliis locis cumulatis per Fel. in c. Rodulfus. carta penul. verſi. ſed declaratoria. de reſcrip. quia fiunt ad diuerſos effectus, vt colligitur ex dictis ipſius Fel. ibidem in verſic. limita. 4. vbi etiam facit
42 mentionem ſupraſcriptæ cõſtitutionis. † Et puto, ꝙ hæc noſtra declaratio valeret, et ſi fieret ſine citatione partis, per ea quæ ſubdit ibidem ipſe Fel. in verſ. citatur etiam
43 pars. † Illud vero eſt certum, quòd licet diſputetur de appellatione interpoſita à declaratione, incurſis excommunicationis, & ſimilium pœnarum, an ſit licita, & an ſuſpendat illius effectum, quod ponit ibidem, Felin. verſicu. Et appellari de hac noſtra ceſſat omnis difficultas,
44 † quia non eſt vere declaratoria excommunicationis, aut alterius cenſuræ incurſæ; ſed eſt ſolummodo illius publicatoria, & denunciatoria, quæ non ſolum per appellationem (ſi propter eam appelletur) non ſuſpẽditur: ſed nec impeditur per appellationem præcedentẽ ab ipſa excommunicationes ſententia interpoſitam. c. paſtoralis. §. fi. de appel. & ibi no. Doc. In cauſis aliis, in quibus ad executionem proceditur via cenſurarum, & poſtremo inuocationis auxilii brachii ſecularis, pceditur
45 tali modo, † ꝙ ſi declaratus infra decem dies ſequentes nõ paruerit, deinde cum interuallo aliorum decem dierum ab vniuſcuiuſq. ſequentium actuum publicatione

K pro

proceditur citato ipſo reo declarato ad aggrauationẽ, reaggrauationem, interdictum, & brachij ſecularis inuocationem. Quæ forma procedendi, quam cauſam habeat, conſiderare poſſumus ex antedictis in verſ. Præteritis ergo, &c. Videlicet, vt creſcente cõtumacia creſcat
47 & pœna: † Sed eius initij tempus, & auctorẽ, & cur potiſſimum decem dierum numerus inſtitutus fuerit, non nemini legiſſe, niſi quoniã is procedendi modus (quantũ ego meminiſſe queam) nõ ponitur à Speculatore, ſed habet eius mentionem Pau. Caſtr. credi poteſt illo intermedio tempore fuiſſe per vſum Ro. Curiæ ita inſtitutum: Verba Pauli in conſi. 41. antiquæ impreſſionis, quod eſt ſecundum nouam impreſſionem in prima parte 321. incip. Viſis actis, & actitatis. ver. in quantum vero dicta captura fundatur ſuper littera Pãtaleonis, in quantum innocat brachium ſeculare, adhuc clarius videtur debere ruere, quia præpoſtere facta fuit, & nõ ſeruata forma dictæ litteræ in duobus: Primo. ſ. dicta littera dirigitur perſonis eccleſiaſticis mãdãs eius, ꝙ debeãt præfatum Thomaſium denunciare excommunicatum, grauare, & reaggrauare iuxta ſolitum ſtylum: Poſtea ſubditur in littera. Demum vero ſi dictus Thomaſius adhuc animo indurato, & ſuæ ſalutis immemor, &c. Et ſubiicitur in dictum caſum inuocatio brachii ſecularis, vt ex tenore litteræ patet: Non ergo potuit recurri ad ſecularem Iudicem, niſi poſtquam eccleſia non habebat quid vltra faceret, quia tunc præfatus Thomaſius deductus fuiſſet in profundum malorum, iuxta no. in c. cum non ab homine. de iudi. & ſic, poſtquam dictam aggrauatio, & reaggrauatio per Iudices eccleſiaſticos facta fuiſſet: quia ſic poſtulat ordo tam dictæ litteræ, quàm et iuris. Hactenus, Paulus. Ipſius autem aggrauationis, quæ ſuo tempore erat in vſu, cauſam ſimul, & formulam ponit Spec. in tit. de ſententia. §. de diuerſis ſententiarũ formis. nu. 31. per hæc verba. Verum quia excommunicato in ſua contumacia perdurante Iudices volunt, quandoque ſuam ſententiam aggrauare, vt contumacia creſcente creſcat, & pœna. c. quaniam, de offic. ordin. & quin-

quageſimā diſtin. quia extra. de cohabitat. cler. & mulie rū, clericos in ſi C. de ſer. fug. quicūq. in pri. ff. de pen. l. relegati. 2. q. 5. quando. ad ſi. poterunt. tunc procedere ad ſuſpenſionem, vel priuationem perpetuam officij, & beneficii, vt extra de ætat. & qual. cum bonæ. de teſt. cog. cum ſuper cauſa. 32. diſt. præter hæc. de appel. paſtoralis. de cohabit. cle. & mulie. clericos. & cap. ſeq. vel etiā ad depoſitionem, vt extra de do. & contu. cap. veritatis.

47 Cuius ſentētiæ forma talis erit. † CVM Nos P. Dei miſeratione Epiſ. talis Eccleſiæ talem ſui exigente cōtumacia olim excommunicationis vinculo duxerimus innodandum, ipſeq contemptis clauibus Eccleſiæ, velut filius inobedientiæ adhuc in graue animæ ſuæ præiudicium, & ſcandalum fidelium pertinaciter in ſua contumacia perſeueret, & excommunicationis ſententiā, qua ligatus eſt, aio ſuſtineat indurato. idcirco, ne de ſua contumacia valeat gloriari, & ne facti ſui peruerſitas tranſeat præſūptorib. in exēplū, ſed potius pęna eius ſit aliorū metus, noſtram ſñiam aggrauantes iuxta meritū culpa illius, eum ab officio, & beneficio duximus ſuſpendēdū: vt in prædictis concor. & extra de vit. & hon. cler. vt clericorum. §. ſi quis igitur. & de iudic. atſi clerici. de

48 exceſ. præla. tanta. de homic. pro humani. lib. 6. † Ex quibus colligi poteſt, quòd vbi iudex eccleſiaſticus habet facultatem exequendi de facto per ſeipſum non cogitur in aggrauatione procedere via cenſurarum, ſed pōt procedere via facti ad ſuſpenſionem, ſeu priuationem officii, ſeu beneficii. Et idem dicendum eſt de inuocatione auxilij brachij ſecularis: Quod vt clarius liqueat, vide-

49 tur paulo altius eſſe repetendum. † Secularis poteſtas quādoq inuocatur, vt puniat degradatū, aut incorrigibile clericū, ſeu aliū corporali pœna afficiēdū, cui pœnæ

50 nō decet eccleſiam apponere manum, † & dicitur tunc reus tradi curiæ ſeculari, qua de re tractant Doc in d. c. cum non ab homine. de iudic. Quæ quoniam non eſt noſtri ſubiecti, de illa nō videtur hic amplius eſſe dicendum. Neq; tunc proprie dici poteſt inuocari auxilium,

51 ſed dicitur reus tradi poteſtati ſeculari. † Quandoque

vero inuocatur auxilium ad adiuuandũ, auxiliandumq. iudicem Eccleſiaſticum, ſi forte temet de rei potentia, vel ne fugiat, aut quid ſimile. Et tunc proprie eſt inuocatio auxilij, vt declarat Abba. in d. c. quoniam. in fine. de offic. ordin allegat cap. vt famæ. de ſenten. excomm. &
52 c. 1. eod. tit. de offic. ord † & hæc inuocatio cadit interdum in obligationis noſtræ executionem, interdum non eſt neceſſaria; & vbi non eſt neceſſaria, non eſſet facienda: quoniam iura de ea loquentia ſemper vtuntur verbis, ſi neceſſe fuerit, ſi opus erit, & ſimilibus: vt declarat Oldrad. in conſil 89. in fi. & practicam eius inuocationis faciendæ ponit Hoſtien. in c. poſtulaſti. de homic. in glo. verbi, ſimpliciter. vt ſi iuxta terminos illius cap. dicat clericus poteſtati ſeculari.
53 † Tales parochiani mei ſunt mihi rebelles, excommunicaui eos, ſententiã contemnunt, nõ habeo vltra quid faciam, recurro ad vos, vt ipſos diſtringatis, & mihi ſa-
54 tisfacere compellatis. † Ex quibus (redeundo illuc, vnde digreſſi ſumus) vbi iudex eccleſiaſticus poteſt per ſeipſum facere executionem in beneficijs, ſeu alijs bonis, vel in perſona, & non indiget auxilio ſecularis poteſtatis, nõ eſt neceſſaria aggrauatio excommunicationis, & improprie dicitur brachium ſeculare inuocari: cum magis conueniat, propriumq. ſit immediate decernere mã-
55 datum executiuum. † Verumtamen, vt vniformis eſſet procedendi modus, ad euitandamque veritatis confuſionem (vt ego quidem exiſtimo) in huius obligationis executione media quædam via fuit electa: nam præteritis à publicatione ſupradicta decem diebus, vno eodemq. cõtextu reus citatur ad videndum excommunicationẽ contra ſe fulminatã aggrauari, & reaggrauari, litteraſq. aggrauatorias, & reaggrauatorias, vſque ad inuocationem auxilij brachij ſecularis incluſiue decerni, & concedi; & ita in termino citationis omnia ſimul decernuntur, & conceduntur reproducta prius publicatione litterarum declaratoriarum: & ſuper tali decreto conficitur inſtrumentum, cuius virtute poſtea proceditur ad realem executionem. Quæ omnia ex peruulgato ipſorum inſtru-

men-

mentorũ contextu facile intelligi, & cognoſci poſſunt.
56 † Si obligatio facta ſit cum ſuſceptione cenſurarum, & mandati executiui, de qua ſæpe ſuperius locutiũ ſumus & quo iure illius vſus poſſit ſuſtineri, vt puto docuimus tunc dato eius inſtrumento autentico, & liquido, & (ſi per alium notarium, quam per illum, qui futurus eſt actuarius, ſit rogatum) recognito, non requiritur alia citatio, niſi ipſa obligatione (prout multi cautius agentes, dum ſe obligant, poni volunt) dictum fuerit, quod debeat procedi citatione præmiſſa, ſed immediate creditor petit, obtinetq; extrahi, & ſibi dari inſtrumentum cenſurarum, & mandati executiui. Attamen ex vrbanitatem interdum pro rerum, & perſonarum qualitate iudex mandat citari debitorem ad ſatisfaciendum, aliàs vi dendum extrahi, & concedi cenſuras, & mandatum exe-
57 cutiuum. †Circa hanc formam contingit aliàs hoc dubium. Creditor non recordatus ab initio clauſulæ ſuſceptionis cenſurarum, & mandati exucutiui, tamquam ſi fuiſſet ſimplex obligatio, proceſſit per viam confeſſionis debiti, & obtinuit literas declaratorias, ſed antequã decretum eſſet brachium ſeculare, debitor vt frueretur dilatione 30. dierum ſuſcepit in ſe cenſuras, & mandatum executiuum, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſuperius, §. ſed ijs qui vere. Quod videns creditor, & animaduertens cenſuras eſſe ſuſceptas in obligatione, inſtabat illas cum mandato executiuo ſimul extrahi, & ſibi concedi, non expectato lapſu termini triginta dierũ. Diſputabatur quid eſſet agendum, fuit reſolutum, ꝙ cenſuræ, & mandatum executiuum extrahi, & concedi debeant, per ea quæ dicit Bar in l conſentaneum. C. quomodo, & quan. iud & Iaſ. in l. nulli. C de iud. col. pen. & facit Roman. conſi 133. & quædam apoſtilla ad Alex. in l. reſcriptum §. ſi pacto. in verſi. liberaſſe ff de pact. & quod dicit Bal. in l. qui legati. C. vt in poſſ. leg. Præſertim quia hic non mutatur forma procedendi, ſed intentatur remedium, per quod iudicio perfecto reus cogi poſſit ſoluere: quo caſu vno remedio electo, aliud quoque intentari poteſt per iura præallegat.

Summ. Quæſt. poſt proceſſum incidentium.

1 *Si obligatio non habeat ſolutioni faciendæ die adiectum, & proceſſum ſit contra obligatum, aliter non monitum, confeſſato debito per procuratorem, ita obligatus non tenetur actori ſoluere expenſas.*

2 *Proceſſus contra abſentem debitorem vigore inſtrumenti obligationis aliunde allati, & non recogniti, inualidus eſt.*

3 *Metus iniuſtæ excommunicationis ſoluentem excuſat, vt repetere poſſit, iuſta non excuſat.*

4 *Sponte ſoluenti, cui competebant releuans exceptio, non admiſſibilis tamen contra obligationis Cameralis executionem datur repetitio.*

5 *Diſtinctio ſoluentis ante latam ſententiam excommunicationis, vel poſt, vt repetere poſſit.*

6 *Proteſtatio, quod ſoluatur metu excommunicationis, & periurij, & animo repetendi caute adhiberi ſolet.*

7 *Appellatio ab executione obligationis Cameralis in vniuerſum non admittitur.*

8 *Appellatio etiã à mero executore interpoſita tenet, ad finem, vt cauſa appell. deuoluatur, & deferatur ad ſuperiorem.*

9 *Executor non tenetur probationes admittere.*

10 *Quando detur commiſſio cum clauſula ſine præiudicio legitimæ executionis.*

11 *Remedium contra iniuſtam executionem inuentum.*

12 *Appellatio ab exceſſu in exequendo aliàs licita, in executione oblig. Cameralis, non conceditur, & qua ratione.*

13 *Qua ratione appellatio non impedit executionem.*

14 *Excommunicatus poteſt opponere exceptionem nullitatis proceſſus etiam ad impediendam executionem per viam exceptionis quæ notoria ſit, non per viam actionis.*

15 *Abſolutus ab excõmunicatione dato illi termino ad ſatisfaciendum, quando reincidat, vel denuo excommunicandus ſit, elapſo termino, & non ſatisfacto.*

16 *Auditor Cameræ ante feſta Paſchalia abſoluit excommunicatos, vt poſſint ſumere Euchariſtiam.*

17 *Abſolutio ab excõicatione quomodo concedatur, vt reductio in priſtinam excommunicationem neceſſaria non ſit.*

18 *Excommunicatus quamuis poſtea ſatisfaciat elapſo termino*

no dato, indiget formali abſolutione.
19 Remedium ne quis habens exceptionem certam, abſens excommunicari poſſit.
20 Agere quis poteſt contra inuitum, vt per iudicem declaretur illum non teneri.
21 An recuperare poſſit poſſeſſionem debitor, in quam ad exequẽdam obligationem Cameralem immiſſus fuerit creditor.
22 In pignore prætorio, immiſſione facta ex primo decreto quando recuperari poſſit poſſeſſio.
23 In pignore iudiciali an, & quando poſſeſſio recuperetur.
24 Immiſſio in poſſeſſionem virtute obligationis Cameralis, cui pignori æquiparetur pretorio ne, an in iudiciali.
25 Quando immiſſus in poſſeſſionem efficiatur poſſeſſor, vt lucretur fructus, & ei competant interdicta poſſeſſoria.
26 Poſt immiſſionem curandum eſt, vt quam primum pignora capta per ſubhaſtationem vendãtur, & ſatisfiat creditori.
27 Vigore obligationis hypothecariæ fieri poteſt immiſſio etiam in omnibus bonis hypothecatis quantumcunq. debitæ ſummæ valorem excedentibus: alias pro menſura tantum debiti declarati.
28 Vſus Curiæ in facienda ſubhaſtatione bonorum.
29 Iudicialia pignora ſine ſolemnitate ſubhaſtationis vendi non poſſunt.
30 Quando creditor ad licitandũ pignus admittatur, & quando eidem met adiudicetur.
31 Quo pacto, & ordine ſubhaſtationes in curia fiant.
32 Immiſſus nulliter ob minus ſolemnem immiſſionem in bonis debitoris, poteſt vti iure retentionis.
33 Executio facta non præcedente conuenienti liquidatione, eſt nulla, & quare.
34 De triplici incertitudine circa obligationem.
35 Proceſſus factus pro maiori ſumma quàm deberetur per viã confeſſionis per procuratorem, redditur nullus.
36 Excommunicationis ſententia eſt indiuiſibilis, ita quòd pro parte non poteſt ſuſtineri, & pro parte irrita eſſe.
37 Qui nulliter proceſſit ad publicationem excommunicationis contra debitorem, is tenetur actione iniuriarum debitori.
38 Quid ſi pro minori ſumma proceſſum ſit, quam debeatur.

39 *Si quis obtinuit ſequeſtrum poſtea egit pro executione obligationis Cameralis, etiam cautione preſtare non relaxare ſequeſtrum, donec ei ſatisfactum non ſit alias ſecus.*

40 *Excommunicatus per confeſſionem debiti factam ab aliquo ex procuratoribus generaliter conſtitutis in obligatione Camerali, licet ignorans eſt inhabilis ad beneficia.*

41 *Ratio, & modus quo uti debet quis, ad obtinendam executionem immediate ſuper bonis, vel iuribus hypothecatis iuxta pactum pignoris, & praeclary in obligatione appoſiti.*

42 *Remedium, ne creditor indebite poſſeſsionem bonorum debitoris obligatorum iure pignoris ingrediatur.*

1 EX † dictis, proceſſu ad finem perducto, conſequenter ponentur nonnullæ quæſtiones, quæ poſtea poſſunt occurrere, veluti, ſi obligatio non habeat ſolutioni faciẽdæ die adiectum, & proceſſum ſit cõtra obligatum aliter non monitũ confeſſato debito per proc. vt moris eſt, An ita obligatus teneatur actori ſoluere expenſas? Cenſerem negatiue reſpondendũ eſſe, auctore Abb. in c. licet, col. 2. ver. & inquantum Bal. extra de ſimon. & ibid. Feli. col. 3. ver. in gl. verbi inſcriptio. † Itẽ ſi fuerit contra debitorem
2 abſentẽ proceſſum vigore inſtrumẽti obligationis aliũde adlati, & non recogniti, an propterea proceſſus dici poſſit eſſe inualidus? Et aliàs in facti contingentia reſolutũ fuit affirmatiue, per ea quæ adducta ſunt in præcedenti partic. §. quæreat fortaſſe hic aliquis. vbi locuti ſumus de extenſione facienda obligationis, quibus addi poteſt etiã Staphileus in tractatu litterarũ, vbi loquitur de illarum durabilitate. fol. 108. primæ impreſſionis. ver. ideo autem dixi. nam hic quoque dici poteſt iudex ante recognitionem inſtrumenti facultatem ſuam ignorare. Item pone, quòd obligatus habens aliquam releuantem exceptionem, quæ tamen contra huius obligationis executionem (ſecundum ſuperius dicta) non ſit admiſſibilis, ſponte ſoluat, an detur ei poſtea repetitio; tanquam indebite ſoluti, iuxta vulgare dictum, ſolue, & repete, de quo in c. debitores, de iureiu. cum huic obſtare videatur ſpontanea ſolutio. ff. de re iu. Cuius per errorem, & de condic. indeb.

indeb.l.1.& C.eod.tit.in l. indebitum, & ponit late Iaſ.
in l.1.ff.de cond. ind.vbi facit duas regulas , vnam quòd
ſoluens per errorem indebitum reperit per cond. indeb.
Alterã ꝙ ſoluens ſcienter indebitum , non poteſt repete-
re,quia cenſetur donare., & vtrique addit plures limita-
tiones.Sed quantũ attinet ad propoſitum noſtrum , puto
eſſe attendẽdum,quod duplex eſt hic metus debitori non
ſoluenti imminẽs,periurij videlicet,ſi obligatio ſit iura-
ta,& excõnis contra eum proferendæ,ſi non ſoluat . De
metu periurij habetur per glo. & Doct. in d.c.ſi debito-
res , quod ponit Iaſ. vbi ſupra in ſecunda limit. ſecundæ
regulæ:& de metu excõnis per Io. Andr. & alios poſt eũ
in c.cũ dilectus.qđ met.cau.& in c. olim, de reſtit. ſpol.
3 †qui diſtinguũt inter iniuſtam & iuſtam excõicationem,
4 ita vt iniuſta excuſet, vt ibi videri poteſt.† Et ſecundum
eam diſtinctionem curia ſeruat,quod ſi vere competebat
exceptio,ſicque in effectu erat indebitum,& excõnis , &
periurii per ſe metus excuſent,ne ſpontanea ſolutio po-
ſtea repetenti obſtet . Ratio eſt illa,quia hic videtur ſol-
uens facere neceſſitate adactus, in neceſſitatibus aũt ne-
mo cẽſetur eſſe liberalis, l.rem legatam,in ſi.de adim.leg.
& vbi poteſt ſumi alia præſumptio, nunquam præſumi-
tur donatio,l. ſi cũ aurum, & ibi notat Bart.ff.de ſolut. l.
eleganter,§.qui reprobos,vbi Bart.ff.de pig.act.Iaſ. in 4.
limit. dictæ 2. regulæ . Et in hanc ſententiam conuenit
etiam Canarius in 54.q ſui tractatus,qui videri poterit ,
5 quia loquitur docte, & eleganter.† Multum aũt intereſſe
videtur,an ſolutio fiat ante latam ſententiam excommu-
nicationis,vel poſtea,nam ſi fiat antea , tunc eſt omnino
locus diſtinctioni ſupraſcriptæ, poſſet necne ſoluens iu-
ſte excõicari , & potuiſſet necne audiri diſputando eſſet
ne debitum an non ? Si vero præcedat excommunicatio
ſolutionem,tunc ſi ſit rite lata,& valida ſicque iuſta ſit ex
ordine,& animo proferentis,licet iniuſta ex cauſa,vide-
licet,quia debitũ non eſſet iure ſoluẽdum, vel factum im
plendum,inducit iuſtum metum, vt late probat Roman.
conſil.369. circa primum propoſitæ. verſ. Quoad ſecun-
6 dum quo quæritur, &c. † Si autem eſſet nulliter lata , id
quod

quod Romanus dicit ex ordine, & animo proferẽtis eſſe iniuſtam, tunc quia in effectu non eſſet excommunicatio,
6 non excuſaret. † Cauti tamẽ procuratores ad vitãdũ diffi cultates curãt eiuſmodi ſolutiones fieri cum expreſſa proteſtatione quod ſoluitur metu periurii, vel excõmunicationis, aut ẽt vtriuſque, & animo repetendi. De cuius & ſimiliũ proteſtationum validitate nonnulli dixerunt eſſe tex. in c. Cumana de elect. & quæ ponit Bar. in l. non ſolum, §. morte, vbi tractat de proteſtatione declaratoria voluntatis proteſtantis. verſ. Circa ſecundũ, prope fi. dicẽs, quod vbi obligatio rẽ cõtrahitur, ſufficit, quod proteſtatio fiat parti, nõ tamen requiritur illius conſenſus expreſſus, ſed ſatis eſt ſi nõ contradicẽdo taceat, videtur. n. eo modo actus celebrari, all. l. 1. & 2. ff de ſolut. & diſcutit firmatq. late, & eleganter Io. Ant. Rubeus in rep d. §. morte, carta 15. verſ. Sexta colligitur concl. Mihi tamen viſum eſt magis conuenire caſui præſenti ſequens ibi immediate poſitum membrum diſtinctionis Bartholi, dum vult, quòd quando eiuſmodi proteſtatio fit ſuper aliquo actu ex quo non inducitur proprie obligatio, ſed aliud præiudicium generatur, debeat quidem proteſtatio fieri parti, ſed eius conſenſus non requiritur, per tex. l. codicillis, §. 1 de leg. 2. & l. debitor, §. 1 ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſol. quod dictum elegãter ibi explicat, & ab obiectis defendit Ormannotius in ſua repet. ver. vltima concluſi. An ab huius obligationis executione interpoſita appellatio aliquid operetur, & quid? Articulus eſt ſatis diſputatus per glo. & Doct in l. ab executore, C. quo. app. non rec. & in l. ab executore, ff. de appellat. quorum diſputationẽ non recito, † quia in ſpecie noſtræ obligationis, abſolute loquendo, non admittitur appellatio, per ea quæ adducta ſunt ſuperius in præcedẽti particula, §. de quarta et quæſtione, verſ. Sed an ſaltim à tali, &c. quod tamẽ declaro in hũc modũ, videlicet quod nõ liceat appellare ad finem, & effectum impediendi executionem, & ipſius executoris proceſſum, † ſed quo ad effectum, & finem, vt ſine impedimento, & præiudicio excommunicationis ipſa cauſa appellationis deuoluatur, deferatur-

quæ ad ſuperiorem, tenet appellatio, etiam a mero executore interpoſita, vt not. Specul. in tit. de act. ſeu petit. 9 §. ſuper petitionibus. verſic. Sed quid ſi ante. † vbi etiam concludit non ſuſpendi, nec reuocari executionem, ex eo quòd appellans obtulerit exceptionem incontinenti probare, quia executor non tenetur probationes admittere, & ſic non impeditur, nec reuocatur executio, niſi demum coram iudice appellationis probata veritate exceptionum, & iniuſtitia executionis, quod etiam not. Inno. de elect. cap. cum inter canonicos, & Ant. de Butr. in c. dilecto, de appell. col. 2. & ibi Phili. Franc. in vltim. nota.

10 † Et ſecundum hæc inoleuit ſtylus ſignaturæ, quod vbicunque petitur commiſſio cauſæ ſimilis appellationis, additur clauſula: ſine præiudicio legitimæ, execu-
11 tionis. † Hoc ergo eſt vnum ex remediis contra iniuſtam executionem inuentis, vt interpoſita appellatio coram iudice appellationis verificetur, & ſubinde per eum iudicem executio facta reuocetur. Limitari etiam ſolet vniuerſale pronunciatum prædictum, quòd ab executione non recipiatur appellatio, niſi in ipſa executione modus excedatur, quia tūc ratione exceſſus licita eſt appellatio, ſecundum omnes Doct. in locis ſuperius citatis †
12 quæ limitatio, quamquam de iure ſit vera, tamen in facto huius executionis noſtræ non habet locum, nec ſignatura dat eiuſmodi appellationum commiſſiones, niſi cum dicta limitatione ſine præiudicio, legitime executionis, quod quidem iudicio meo habet eādem rationem, quam ipſius principalis appellationis reiecto. Nam iuxta ſuperius dicta ſi non proceditur (prout non proceditur) ad confeſſionem debiti, & ad executionem, niſi prius facta liquidatione, & liquidatione præcedente ſubſequitur debiti confeſſio, quæ præcedit executionem, dici vere non poteſt quòd iudex excedat: modum, cum det executionem duntaxat pro ſumma, per partem, ſeu eius procuratorem confeſſatā. Libet hic addere aurea verba Gem. conſi. 99. Paulo poſt principiū, qui melius quàm alius, quē ego viderim, docet rationē,

13 †quamobrem appellatio non ſuſpendit executionē; inquit.n. Appellās ab executione directe, vel indirecte nihil agit regulariter, quia non ſuſpendit id a quo originatur executio: dat n talis appellans liberum antecedens à quo dependet executio, & negat conſequens ex illo. ſ. executionem iudicati: hoc caſu appellatio non prodeſt; & iſte eſt caſus de appel. conſtitutus. vbi non fuit appellatū a confirmatione, ſed ab executione confirmationis, propter quod ibi fuit appellatio repulſa: nec admittitur per viam exceptionis, licet poſtea agere poſſit. Et iſta eſt concluſio *Io*. Mon. & Io. And. in c. cum venerabilibus, §. porro. de ſen. exc. lib. 6. vt ibi ponit Io. And. ſuper gl. primo diffinitiuam. & idē repetit Io Moleo. tit. is cui, §. fin. dicēs, ꝙ dū erat Vicecancellarius, multas litteras caſſauit, in quibus narrabatur eſſe appellatū nō a prouiſione,
14 ſed ab executione prouiſionis. † Excōicatus ob non implementum huius obligationis, an audiatur opponēs nullitatem excōnis, & proceſſus? Ex ijs quæ Doct. tractant potiſſimū in c. ſignificarunt. de excep. ſumpta eſt obſeruātia curiæ, quod ſi velit agendo intentare iudicium nullitatis, antequā ſit facta executio, non audiatur, prout non auditur quacunque actione volens reconuenire actorem: ſed ſi velit opponere nullitatē per viam exceptionis, quæ quidem exceptio ſit notoria, tunc audiatur etiā ad impediendum executionem; ita poſt Io. And. But. & Imol. tenent ibi Abb & cum eo Barbatia allegans Bar. in l. de pupillo, §. ſi ff. de no. op. nūc. & Fel. col. pen. ver. inquantū Io And. reprobatis Oſtien. & Bal. qui contrarium ſenſerant, & pro dicta opin communi, & ſtylo curiæ facit Rota in conſi. 453. fuit dubitatum, vtrum in cauſa, quæ eſt ſub titulo de except. 7. & ſic poterit eſſe tertium remedium, vt ſi proceſſus ſit nullus, opponatur nullitas per viam exceptionis ad impediendum executionem.
15 † Titius præuia confeſſione debiti excōicatus niſi infra tres, aut etiam poſteaquā non facta infra tres dies ſolutione declaratus fuerat, comparens obtinuit abſolui ab ea excommunicatione, quia promiſit omni exceptione remota ſatisfacere creditori infra certum terminum,

puta

pura 20. dierum, quod tamen non fecit; quæſitum eſt ſi per ſolum lapſu temporis reincidat in excõicationem priſtinam; an vero de nouo ſit excõicãdus? Quæſtio hæc non eſt huius noſtri tractatus propria, magis quàm omnium ſpecierum, quibus ſint aliqui excõicati. Attamen quia, & in hac ſpecie facile poteſt contingere: viſum eſt operæ pretium fore, ne prætermitteretur; formata eſt autem in deciſ. 399. & 490 in nouis. & deciditur diſtinctim, ita videlicet, vt reincidat ipſo iure, ſi erat excommunicatus à canone. c. eos de ſent. excom. lib. 6. ſed ſi erat excommunicatus ab homine, debeat per eundem iudicem in eandem ſententiam reintrudi; quod not. Io. Mo. in d. c. eos. & glo. cle. 1. in ver. donec de decim. Sed hoc quoque ſecundũ huius diſt. membrum intelligendũ eſt, vbi abſolutio facta eſt pure cum promiſſione, vel iniunctione ſatisfactionis, ſecus vbi abſoluentis intentio apparet fuiſſe limitata ad tempus, ſiue tacitum, vt ſi quis abſoluatur; vt poſſit teſtificari in certa cauſa, vt poſſit

16 canonicus intereſſe electioni; ſiue expreſſum, † vt ſæpiſſime facit Auditor cameræ, qui ante feſta paſchalia abſoluit excommunicatos vt poſſint ſumere ſacrã Euchariſtiam, vſque ad octauam paſchatis, quod bene probatur ex iis quæ ponit Fel in c. ad reprimendum. verſ. reduce-

17 re non omittas. de offic. ordin. † Qui autem cautius agere, atque has difficultates faciendæ nouæ in priſtinam excõnem reductionis vitare volunt, curant vt aduerſario excommunicato detur abſolutio per hæc, vel ſimilia verba, videlicet; Abſoluimus te, dummodo intra 20. dies proximos ſatisfacias alioqui lapſis 20. diebus in eandem excommunicationem, ſiue (ſi vlterius erat proceſſum) in eaſdem cenſuras reincidas ipſo iure, & facto.

18 † Excõicatus autem poſt lapſum termini adiecti ſatisfactioni veluti cum dicitur; niſi infra tres, etiã quod poſtea ſatisfaciat, indiget formali abſolutione, nec per ſolam ſatisfactionẽ cenſetur abſolutus, not. glo. in cle. 1. in ver. donec. de decim. & in clem. 1. ver. obtinere. de conſanguin. & affin. Fel. in c. 1. col. 1. de iudic. Conſultus fui ab amico, qui erat ſub hac forma obligatus, ſed

defen-

defendi poterat exceptione certa, receſſurus autem ab vrbe verbatur ne abſens non citatus, & ignorans facta per procuratorem confeſſione debiti excommunicaretur, cupiebatque occurrere, ne poſſent abſens propterea
19 excommunicari.† conſului quòd antequam diſcederet, imploraret officiũ ipſius Auditoris Cam. vt declararet ne poſſet ab illo aduerſario inquietari:& ita factũ eſt, ſecundum doctri Bart. in l.1.§.1.col.2. verſi. item aduerte.ff.quod vi aut clam.& in l.ſi ſocietatem.§. arbitrorũ. col.3.verſi Quæro quo iure.ff.pro ſoci.ponit poſt alios Feli.in cap.vt autem.in fin. de reſcri vbi reprobata ſententia Imolæ, & Salic. firmat communem eſſe opin.
20 † quòd licet non poſſit quis inuitus compelli ad agendum, tamen ob exceptionem, quam habeo, poſſum agere cõtra te inuitũ Iudicis officio implorato, vt declaret me tibi non teneri. In fine ſecundæ quæſt. primæ partis, inter alios effectus reſultantes ex differentia, quæ eſt inter noſtram formulã ac guarentigiã, confeſſionatumue inſtrumentum, diximus eſſe illum, quòd hypotheca vigore huius ſimpliciter factæ obligationis conſtituta nõ habet vim pignoris iudicialis, ſicut habet contracta vigore guarentigiæ, confeſſionatiue inſtrumenti, aut etiã huius obligationis cum cenſurarum, & mandati executiui ſuſceptione ſtipulatæ, ſed remanet vt ſimplex cõuẽtionale pignus propter clauſulam obligationis omniũ bonorum, de qua ſuperius dictum eſt. Ex illa conclu-
21 ſione deciditur alia not quæſtio huiuſmodi. † Facta eſt in executionem huius obligationis immiſſio creditoris in poſſeſſionem bonorum debitoris abſentis, deinde cõparet debitor, & petit reſtitui ſibi tenutam, reficiendo
22 expẽſas, & cauẽdo de iudicio ſiſti, an ſit audiendus?† Et quidem in pignore prætorio, quando eſt facta immiſſio ex primo decreto non præcedente re iudicata, debitor intra annum in reali, & intra 30. annos in perſonali poteſt recuperare tenuta, reficendo expenſas, & canendo de iudicio ſiſti iuxta authẽ ei q iurat. C. de bonis auct. iud. poſſi. declarãdo ſecũdũ Bar. i l. ſi finita. §. Iulianus, col.4. verſ. Procedo vlterius. & ibidẽ Alex. col.16. verſi

Item

Item adde in quantum Bar hic tangit infra quantũ tem
23 pus ff. de dam.infect. † Sed in pignore iudiciali, videlicet quando facta eſt immiſſio pro executione ſentẽtiæ, non auditur reus volens recuperare tenutam, licet offerat expenſam, & cautionem prædictam: Sed oportet ſi vult recuperare pignus, vt ſoluat illud, in quo eſt condemnatus ita not. Bart. in l. properandum. §. fin. autem. C. de iudic. & ibi Bald. & Sali. & Alexan. & Iaſ. Itaque ſolutio propoſitæ quæſtionis dependet ab eo, vt dignoſcatur cui ex dictis pignoribus æquiparetur hæc noſtra immiſſio prætorio, an iudicialis; & determinatio eſt fa-
24 cilis, † quia antequàm facta ſit confeſſio debiti, nihil aliud eſt quàm pignus cõuentionale, non traditum, ſed conſtitutũ ex clauſula illla generali obligationis, & hypotecæ omnium bonorum, &c. cum autem facta confeſſionem proceditur ad immiſſionem, proculdubio pignus vigore talis immiſſionis captum æquiparatur pignori iudiciali, vt not. in Bar. l. cum vnus. in fin. princ. ff. de bon. auct. iudic. poſsid. confirmat Neguſan. in tract. pignorum. nume. 3. membro tertiæ partis princi-
25 palis. † Ex qua dec. ſequitur declaratio aliorum effectuum prouenientium ex dicta immiſſione, veluti ſi quæratur amita immiſſus efficiatur poſſeſſor vt lucretur fructus, & ei competant interdicta poſſeſſoria, vti poſſideris. & vnde vi. an non? in qua quæſtione diſtinguendum eſt, prout faciunt Doct. in l. 3. §. fin. ff. d. acquir. poſſ. in c. cõtingit. de dolo, & contu. & in aliis locis, vbi tractãt materiã primi, & ſecũdi decreti. quibus in locis & Neguſan. in dicto tract. in ſecũdo mẽbro tertiæ partis præſertim in 5. & 6. q. in ſũmã recolligẽdo triformẽ faciunt huius immiſſionis ex primo decreto effectũ, vt in pſona li immiſſus non efficiatur vnquã poſſeſſor, et ſi p executione rei iudicatæ, aut vigore inſtrumenti guarentigiati ſine hypotheca fiat immiſſio: Sed dũ taxat efficiatur detẽtator, cui tamẽ cõpetat officiũ iudicis pro illius ſuæ tenutæ recuperatione, in reali efficiatur poſſeſſor, intra annum reuocabiliter, poſt annũ reuocabiliter, ita quòd in vere reali poſt annum lucretur et fructus à die factæ

immiſ-

immiſſionis, in hypotecaria non lucretur fructus, ſed in vtraq. cōperant præter dictum iudicis officiũ et poſſeſſoria interdicta. Cum autem noſtra hæc obligatio habet generalem illam hypothechã,& immiſſio fiat in executionem debiti confeſſati tenendum eſt quòd in actione perſonali, facta immiſſione in bonis debitoris hypothecatis, immiſſus efficiatur quidem poſſeſſor; ſed non
26 faciat fructus ſuos. † Et ideo cauti actores poſt factam immiſſionem, cum mora nõ poſſit creditori afferre fructum,curant vt quam primum pignora capta per ſubhaſtationem vendantur,& de pretio ſibi ſatisfiat: vbi autẽ eſt actio realis,immiſſio facta in ipſa re dubita, illico parit oẽs prædictos effect. Ille quoq. præcipuus eſt dictæ clauſulæ generalis hypothecræ effectus, quòd licet regulariter in perſonalibus actionibus immiſſio non poſſit hodie fieri in bonis debitoris, niſi pro menſura debiti declarati,vt C. de bon.auct.iud.poſſid.auth.& qui iurat.
27 & ff ex quibus ca in poſſ.ea l. 1. † Huius tamen noſtræ obligationis vigore,quemadmodũ in qualibet hypothecaria fieri poteſt miſſio indiſcreta et in omnibus bonis hypothecatis quantũcunque debitæ ſummæ valorẽ excedentibus,vt not.glo.pen. in l. eum qui. C. de procur
28 † Itaq. habet Curiæ vſus,quòd pro qualibet parua ſumma fiat immiſſio:& deinde ſubhaſtatio bonorum quãlibet magni pretij ſub dicta hypotheca cõprehenſorũ,& ex pretio ſatisfiat creditori,relicto reſiduo pro ipſo debitore:quod tamen humaniter intelligendũ eſt,vt ſic cũ minori quam fieri poſſit, debitoris iactura; ſi enim exiſtat vnum(puta) prædium ruſticũ,eo cuius ſubhaſtatione poſſit ſumma debita,vel aliquid amplius redigi,non
29 patitur Iudex alia per ſubhaſtationẽ diſtrahi.† Dixi aũt per ſubaſtationem; quia iudicialia huiuſmodi pignora vendi aliter non poſſunt,niſi interueniat ſolemnitas ſubhaſtationis,quæ ſolemnitas cuiuſmodi ſit,habetur in l. ordo C.de execut.rei iud. & in l. 2. & fin. C. de fid. inſtr.& iure haſtæ fiſcal. Et ponit magiſtraliter Fabianus in tract. empt.& vendit.in quinta parte q. 3. verſi.ſequi-
30 tur de ſolemnitate ſubhaſtationis. † Quibus in locis etiam

eis ēt determinatur, ꝙ ſi per ſubhaſtationem non inuenitur emptor, aut inuenitur, ſed non offert precium iuſtum pōt ipſe creditor aut licitandum admitti, eoque iuſtum precium offerente, pōt ei, tanquā extraneo pignus vendi. tex. eſt, & ibi Bal. & Sal. in l. 2. C. ſi in cau. iudi pig. ca. ſit. Quòd ſi nec ipſe creditor licitari velit (inuitē nō cogitur (pōt ei pignus per iudicē adiudicari l fi.
31 C. eod. ti. & ibi Docto. prænominati. † Curiæ vſus circa ſubhaſtationem ita ſe habet. Poſtquam creditor vigore madati executiui per executorem immiſſus pignus accepit, citatur debitorē advidendū per Iudicem mandari conſignari pignus Curſori ad effectum illud ſubhaſtandi, quo peracto Curſor inquirit pro inueniendis emptoribus: & facta aliquod diebus cōuenienti diligentia, deſcriptiſq. per ordinem temporis nominibus, illorū, qui obtulerunt ſe empturos, & quantum preciū vnuſquiſq. illorum obtulerit, tandem omnia Iudici in actis cauſæ refert. Qua relatione facta iterum citatur debitor ad videndum deliberari rem ſubhaſtatam plus offerenti, & recipiendum ſi quid reliqui erit ex precio, faciendumq. debitam quietantiam; alioqui vidēdū illud deponi penes notarium, vt ſtet periculo ſuo: cuius poſtremæ citationis relatione facta, iudex deliberat, ideſt adiudicat rē plus offerenti, cum termino triginta dierum ad releuen dum illud, ideſt, vt ſi debitor intra illos 30. dies ſoluat, res ſit inempta, perinde ac ſi non eſſet, ſubhaſtatio facta.
32 † Erat facta immiſſio creditoris in tenutam prædij debitoris, ꝙ continebatur generali huius formulæ hypoteca, ſed fuerat inordinate, ac minus ſolemiter proceſſum, ita quòd immiſſio erat nulla, ſeu annullanda, & creditor nihilominus volebat vti iure retētionis, nec dimittere pdiū; fuit determinatū poſſe retinere: ꝑ doctr. Bald. in l. fundus qui Lucij Titij, in lect. ant. ff. de reſcind. vēd. ꝑ tex. & gl. ibi, quā doctr. refert & cōprobat Neguſant.
33 in dicto tract. in dicto 2. membro 3. pa. q. 10. † Superius vbi de liquidatione tractatū eſt, ad hunc locū reſeruata fuit illa quæſtio. An executio facta non ꝑcedente cōuenienti liquidatione ſit nulla, nec ne? ſuꝑ qua indifferen-

ter dicendũ eſſe arbitror nullã eſſe executionẽ : nam cũ
triplex incertitudo ſit,quã liquidari debere cõtingit, vt
34 diximus,ibi,ver.Tertia q videlicet, † ſi obligatio ſit q-
dẽ pura,& ad eſſet tpe cõtractus deducta,vt in ꝓmiſſio-
ne damnorũ,& intereſſe,& ſimilibus,vel hẽat in ſe cõ-
ditionẽ tacitã,ſiue expreſſa , vel nõ ſit obligatio in eſſe
deducta , ſed ꝑ lequidationem deducenda,veluti ſi pro-
miſſum eſt aliquid nõ facere ſub pœna mille, ita ꝙ ipſa
mille deberi non poſſunt, niſi p̃cedat factũ contrariũ,in
vnaquaq.ſpecie nõ facta ante confeſſionẽ debiti liqda-
tionẽ concurrunt, & mandati,& iuriſdictionis defectus:
nõ põt.n.ꝓcur.cõfiteri aliquid certum de ea re,ſuꝑ qua
nihil ſit ꝓbatum,& non p̃cedendi valida,& certa cõfeſ-
ſione,iudex non põt ſuper illa fundare p̃ceptum,& exe-
35 cutionem ſuã. † Si detegatur fuiſſe confeſſatum debitũ,
& proceſſũ ad excõnẽ,& executionem pro maiori ſum-
ma,quã re vera dẽretur vltra pœnas de iure cõtra plus
pettẽes ordinatas, Inſt. de act.§.plus petit.preterea ẽt
ꝓceſſus redditur nullus,quia deficit mãdatũ procurato-
ris confitentis non debitũ,cũ ſit conſtitutus ad confiten-
36 dum ſolummodo id qđ debetur.†& quia excõnis ſentẽ
tia eſt indiuiſibilis,ita ꝙ nõ põt ſuſtineri pro parte,& ir
rita eſſe pro par.l.in hoc iudicio,& ibi no.ff.fam.erciſc.
Cy.& Bal.in l.1.C.de errore calc Bar.in l.2.C de re iu.
in l. ſi.ff.de iuriſd. om.iu.Abb.& Fel.in ca.cum inter de
re iud. Et ſi ꝓceſſum ſit pro debito iam ſoluto, punitur
amplius talis aſſertus creditor crimine ſtellionatus. l. ſi
37 fideiuſſor.§. in oĩbus.iuncta ibidẽ gl.ff.mandati.†Qđ ſi
proceſſum in proxime dictis caſibus contra debitorem
ad publicationis excommunicationis, tenebitur ei cre-
ditor etiam actione iniuriarum,quam ſæpius agitari vi-
38 dimus.†Si autem proceſſum ſit pro minori ſumma,quã
eſſet debita,proceſſus valet,poteritq.creditor nihilomi-
nus reſiduum petere,etiã nulla de petendo reſiduo præ
miſſa proteſtatione , niſi forte petierit nomine reſidui ,
vel cum dictione taxatiua §.ſi minus.Inſt.de actio & ibi
Io Fab.& Arer.& Guido Papæ deciſ.177. fuit etiã con
39 cluſio , † Communis , notaque eſt iuris diſpoſitio ꝙ ſe-
que-

queſtrum cum ſit contra regulas iuris remedium extraordinarium,etiam licite factum tollitur contrario ſatiſdationis remedio.l.ſi.C.de ord.cog.notant omnes Doc. in l.1.C.de prohibit.ſequeſt.contigit aut ꝙ habens debitorem hac formula obligatum,ſuſpicatus ne certæ illius pecuniæ, aut alia bona diſſiparentur,aut abſconderentur,obtinuit illa ſequeſtrari, & deinde producto inſtrumento inſtabat pro executione obligationis,debitor autem offerendo cautionem petebat ſequeſtrum relaxari: deciſum fuit ſequeſtrum non eſſe relaxandum: rō deciſionis fuit,quia ſequeſtrum non erat ſimpliciter narrato debito, aut ob litem agitandam factum, ſed pro effectu faciendæ executionis:quo caſu non releuatur ſequeſtrū: ſed opus eſt ſolutione l.ſi.pecuniæ.§. fin. & ibi Bar.ff. vt in poſ.leg.& idem Bar.in l.conſentaneum.C.quō, & qñ iud.ponit,& comprobat Cur. in tract.ſequeſtr. q. 14.in
40 2. limit.† Ignorans excommunicatus mediante confeſſione debiti per vnum ex procuratoribus generaliter in hac formula conſtitutis,nihilominus eſt inhabilis,vt ei cōferri poſſit beneficiū, in aliquibus tñ pœnis talis ignorans differt.ab eo qui ſcit ſe excōmunicari:qua de re videndus eſt Caſſad.de præb.deciſi. 1. & Aegid.deciſi.66.
41 ver. Et hinc eſt. † Super vt ponamus practicam obtinēdi executionem immediate ſup bonis,vel iuribus hypothecatis, iuxta pactum pignoris,& p̄carij ꝑ nos in noua formula additum ibi. Cum pacto nihilominus adpoſito & ſolēni ſtipulatione vallato, &c. quæ via plerunq. eſt magis expedita, nempe ſine diſpendio moræ ꝓcedendi ſupraſcripta via cenſurarū.Pōt autē eius pacti vigore ꝓcedi,vel ſine nullo iudicis miniſterio,& tunc ſatis eſt vt creditor volens ingredi rē obligatā,corā notario,& teſtibus reuocet p̄cariū,& declaret ſe velle ingredi,& poſſidere vigore dicti pacti, & deinde ingrediatur. Et ſi vult occurrere ne deinceps debitor eandem poſſeſſionem recuperet,aut ſe ſuper illius continuatione moleſtet,adeat competentem iudicem, & ab illo obtineat inhibitionē, cum clauſula,ſi ſenſerit,&c. ſecundum doctr. Innocen. in c. in p̄ſentia. de prob. & Bald. in c.ad hoc.ad fin. tit.

de Allodijs, in vſib. feu. & in l. ſi. col. 2. ver. eſt notandum. C. de edi. diui Adr. & quæ cumulat Fel. in d. cap. in præſentia col. fi. verſi. Poſtremo ſuper hac, & in rub. de tregua, & pace col. fi. ver. 9. declaratio. Vel etiam, ſi ſit formido rixæ, & ſcandalorum, ad illa vitandum procedi poteſt adhibito iudicis miniſterio, quod etiã dupliciter implorari poteſt: vno mõ ſi quis petat ſe induci, & immitti in poſſeſſionem. qui tamen non eſt bonus modus; quia requirit petitionem in ſcriptis redactam cum citatione partis, & aliquali cauſæ cognitione: altero modo, ſi duntaxat petatur, vt Iudex det ſibi ex ſua familia, qui eum aſſocient, dum increditur propria auctoritate ad euitandum rixam: & hic modus eſt melior, quia non requirit citationẽ partis, neque aliam cauſæ cognitionem niſi tantummodo, vt oſtendatur Iudici inſtrumentum cum pacto huiuſmodi. Et eſt mirabilis virtus dicti pacti quia exerceri poteſt, quantumcumque res tranſierint ad tertios poſſeſſores, etiam illis non citatis, & non facta aliqua crediti liquidatione. Suſtinentur autem ſingulæ ipſius pacti clauſulæ, ac etiã triplex à me hic poſita practica, per dicta Bar. & Doct. ſed potiſſimum Saliceti in l. creditores. C. de pign. redacta breuiter, & docte ad quindecim concluſiones per Neguſant. in ſæpius allegato ſuo elegantiſſimo tractatu pignorum, parte 4. num.
41 8, cum multis ſeqq. †Et ſi debitor habẽs aliquam exceptionem releuantem, puta quia iam ſatisfeciſſet debito, vel nondum veniſſet dies, ſeu non extetiſſet, aut defeciſſet conditio, ſub qua facta eſt obligatio, aut quid ſimile, formidaret nec creditor iniuſte, atque indebite poſſeſſionem ingrederetur, velletque occurrere, poſſet ipſe prçueniens adeundo Iudicem allegare prædicta, & petere, atque obtinere ſuprascriptæ ſimilem inhibitionẽ, iuxta doct. Innoc. & aliorum ſuperius citatorum. Hoc enim pacto non poſſet creditor ingredi poſſeſſionem, niſi prius citato debitore, & dicta inhibitione reuocata, ſeu ad viam iuris reducta: & diſcuſſo, competat ne ſibi executio.

NO-

NOVELLÆ OBLIGATIONIS FORMVla, in qua clauſulæ ſemicirculis incluſæ omnes ſunt nouiter additæ.

PRO quibus omnibus, & ſingulis tenendis, complendis, & inuiolabiliter obſeruandis, idem A. debitor ſe ipſum, & ſuos in poſterum hæredes, & ſucceſſores, ac omnia, & ſingula ſua, & ſuorum prædictorum bona mobilia, & immobilia, præſentia, & futura (actionesq. & iura quæcunq. vbicunq. exiſtẽtia) dicto B. præſenti, & pro ſe ſuiſq. hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunq. ſtipulanti, & recipiẽti obligauit, & hypotecauit, ac (tã Reuerẽdi P. Dñi Epiſcopi huius Ciuitatis N. & ſui Vicarij, ſeu Officialis) quàm etiam Curiæ cauſarum Cameræ Dñi N. Papæ, eiuſque Auditor, & illius Locumtenenti, ac omnium, & ſingularum aliarum curiarum eccleſiaſticarum, & ſecularium (quarumcunq. aliarum Ciuitatum, & locorum) vbilibet exiſtentium, (etiã ipſa Romana Curia diſtantiorum) iuriſdictionibus, coertionibus, compulſionibus, iuribus, rigoribus, ſolis, & meris examinibus ſubpoſuit, & ſubmiſit, (promiſitque dictam ſummam ſoluere temporibus, & modis ſupraſcriptis, & ſi ceſſauerit, ſeu defecerint, voluit contra eum, ſuaq. bona, iura, hæredes, & ſucceſſores poſſe procedi, tã in hac ciuitate N. quàm Venetiis, Rome, & vbiq. locorum, ẽt, vt præfertur, diſtantiorum, ſiue ibidem ipſe A. aut ſui hæredes, & ſucceſſores reperiãtur, etiam ſi reperiatur itinerantes, aut nauigantes, vel quid ſimiles facentes, & ẽt ſi poſſent allegare formidinem loci non tuti propter potentiam aduerſarij, ſeu alicuius alterius inimici, aut alicuius Iudicis auctoritatem, ſiue ibidem non reperiantur. Et renunciauit omnibus, & ſingulis legibus, exceptionibus, & ſpeciali priuilegio fori, & rouocandi domum, alijſq. prouiſionibus, priuilegijs, ſaluis conductibus, & gratiis, tam factis q̃ faciendis. Et pormittit in cõtrarium aliquã moratoriã, ſaluum conductũ, inhibitionem ſignificationẽ, priuilegium, vel gratiã quamcunq.

non impetrare, neq. illis, aut illorũ aliqua, ſeu aliquo, & Motu ꝓprio Principis, ſeu aliàs quomodolibet conceſſis vti, & propterea) ꝑ curias ꝓdictas, & earum quãlibet in ſolidum, tã coniunctim, q̃ diuiſim voluit, & expreſſe cõſenſit ſe, & ſuos ꝓdictos poſſe, & debere cogi, compelli, conſtringi, moneri, excõicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachiũ ſeculare deponi, arreſtari, capi, incarcerari, & detineri vno, & eodem tpe, vel diuerſis temporibus, & ꝑ diuerſorum temporum interualla, vſq. ad plenariã, & integram dictorum, tot ducatorum, ac damnorum, intereſſe, & expenſarum occaſione ꝓmiſſorum, forſan, vt ſupra dictũ eſt faciendorũ, paciendorũ, & ſubſtinendorũ ſatisfactionem. Ita tñ (ꝙ ꝓceſſus ẽt ordinaria via ſeu executiue, in vna ex curijs ꝓdictis inchoatus, quo minus in eadem, vel altera ex dictis curiis, ẽt executiue, & ſimili, vel diuerſa, aut diuerſis vijs executiuis ꝓcedi poſſit) non impediat nec retardet, iure dicente, ꝙ vbi Iudicium inceptum eſt, ibi finem accipere debet (& ꝙ cauſarum continentiæ non diuidantur. Et ꝙ quis teneatur in ea actione, quẽ intentauit vſq. ad finem litis perſiſtere, & qualibet alia iuris, & facti exceptione in cõtrariũ faciente non obſtante) cum pacto nihilominus appoſito & ſolemni ſtipulatione vallato: quòd adueniente tẽpore faciendæ ſolutionis prædictæ, & ꝑ ipſum A. debitorem eſt parte ſua promiſſit non adimpletis, liceat eidẽ B. creditori, ſuiſq. hæredibus, & ſucceſſoribus, & quibus ipſe dederit, vel illi dederint, ſi & prout eis, & eorum cuilibet placuerit, dicta bona, iura, & actiones, vt ſupra obligata, & hypothecata, & quælibet illorum ſua ꝓpria auctoritate, & ſine alicuius curiæ, vel Iudicis licentia, ſeu decreto, & ſine citatione, ſeu vocatione, ẽt ſi ſibi aliquã reſiſtentiam ꝑ dictum A. debitorem, & ſuos ꝓdictos, aut alios quoſcunq. fieri contingeret, atq. etiam ante factã liquidationem, ſeu declarationem ſummæ occaſione ꝓmiſſorum, tunc debendæ, & poſtea liquidandæ, etiam ſi opus erit manu armata ingredi, capere, tenere, poſſidere, & vſufructuare, ac quicquid ſibi, & ſuis ꝓdictis deinceps placuerit facere, donec eidem B. de dicta ſummã

tot

tot ducatorum,damniſq.,expenſis,& intereſſe prædictis fuerit integraliter ſatisfactum,cui B. creditori, & ſuis pdictis, idem A. debitor etiam ex tunc,prout ex tunc,& contra conceſſit, vt bona,iura, & actiones hmôi, vſque ad concurrentem quantitatem ſummæ debitæ,ac danorum,expenſarum,& intereſſe prædictorum poſſint,ſi eis placuerit, habere inſolutum,cum pactis, & clauſulis in ſimilibus dationibus in ſolutum apponi conſuetis. Volens etiam quòd eo caſu poſſint B. creditor, & ſui prædicti,bona,iura,& actiones huiuſmodi,vſq. ad concurrentem quantitatem pdictam, ſeu penes ſe tanquã in ſolutum data retinere,ſeu aliis pſonis vendere,donare,& alienare,ac de illis,tãquam de rebus ſuis proprijs p libito ſuæ voluntatis diſponere, etiã ſi interim bona,iura,& actiones prædictæ in toto vel in parte ad alienas manus & ipſius A. debitoris vniuerſales,aut particulares,etiam ex cauſa oneroſa ſucceſſores,& tertios poſſeſſores quoſcunque trãſierint,lege,canone,iure, vſu,cõſuetudine,& ſtatuto quocunque in contrarium faciente non obſtante, quia ſic fuit conuentum inter dictas partes, renunciando expreſſe omnibus,& ſingulis obſtantibus prædictis, & interim idem A. debitor conſtituit ſe,& ſuos pdictos omnia,& ſingula, bona, iura, & actiones prædictas precario nomine dicti B. creditoris, & ſuorum prædictorum tenere,& poſſidere,quod precarium liceat ipſi B. creditori, & ſuis prædictis quandocunque voluerint propria eorum auctoritate,& pro ſuæ libito voluntatis, per ſe vel alios,ſeu alios reuocare. Promiſitq. inſuper dictus A. debitor bona, iura, & actiones prædictas non alienare,neque de illis aliquem contractum,diſtractu, ſeu alium actum facere, ex quo poſſit huic obligationi, & contentis in ea præiudicium aliquod generari. Et ſi aliquid tale fieri contingat,id ſit omnino irritum, & nullum. Renunciauit inſuper idem A. debitor exceptioni doli mali, vis, metus,fraudis, læſionis, & machinationis, & dictæ ſummæ per eum, vt præfertur, non habitæ, non receptæ, & non numeratæ, ſpeique futuræ habitationis,receptionis, & numeratio-

nis illius,præſentis cõtractus,non ſic,vt præmititur fa-
cti, celebrati,& initi,& aliter,aut plus, vel minus fuiſſe
actum, vel dictũ,quàm recitatum , & ſcriptũ:& e contra
oĩbuſq. & ſingulis alijs exceptionibus, & cautelis , qui-
bus mediantibus A debitor, & ſui prædicti contra præ-
miſſa,vel eorum aliqua dicere,facere, venire,aut ſe tue-
ri,quouis modo poſſent,& ſpecialiter iuri dicenti gene-
ralem renunciationem non valere,niſi p̃ceſſerit ſpecia-
lis,& expreſſa.Et ibidem ſtatim, & in continenti dictus
A.debitor ꝓ maiori cautela,& ſecuritate dicti B. credi-
toris gratis,& ſponte omnibus melioribus, modo , via,
iure,cauſa,& forma,quibus melius , & efficacius potuit
& debuit,fecit,conſtituit,creauit,& ſolẽniter ordinauit
ſuos veros,certos,legitimos, & indubitatos ꝓcuratores
factores,negotiorumq. ſuorũ infraſcriptorũ geſtores, ac
nuncios ſpeciales,& generales,ita tñ, ꝙ ſpecialitas gene-
ralitati nõ deroget,neq.e contra(ẽt irreuocabiles,& fir-
miter , ẽt poſt ipſius Dñi conſtituẽtis mortẽ duraturos,
quos ꝑ aliquã aliam procuratorum conſtitutionem , aut
ſtatus ꝓprij ipſius dñi conſtituentis , & ſuorum p̃dicto-
rũ mutationem , aut aliũ quemcunq. actũ,vel modũ qui
aliàs forſan de iure tacitã,vel expreſſam reuocationem
importaret, reuocari poſſe noluit,neq. ſuſpendi)videli-
cet prouidos viros N. & N. Ciues, & notarios huius ci-
uitatis N.& N. Roman. Curiæ cauſarum procuratores,
ac N.& N. dictæ Curiæ cauſarum Cam.Apoſtolicæ No-
tarios,omneſq. alios & ſingulos procuratores , & nota-
rios,qui nunc ſunt, & pro tempore futuro erunt , tam in
hac ciuitate N. quàm in Rom.Curia , quorum nomina,
& cognomina haberi voluit pro expreſſis abſentes,tan-
tam præſentes , & quamlibet eorum inſolidum , ita ta-
men , ꝙ non ſit melior conditio primitus occupatis, nec
deterior ſubſequentis,ſed ꝙ vnus inceperit , alteri eorũ
id proſequi terminare,mediare valeat,& finire,ac ad ef-
fectum, finemque debitum perducere(etiam poſt mor-
tem ipſius A. conſtituentis , & tam eius hæreditate
adita , quàm illa non adita , ſed iacente , aut etiam ab
omnibus repudiata) ſcilicet ſpecialiter , & expreſſe

Digitized by Google

ad ipſius Domini A. conſtituentis (ſuæue iacentis aut re pudiatæ hæreditatis, aut hæredũ futurorũ reſpectiue) nominibus, & pro eis omni tpe, & ſingulis diebus feriatis, & non feriatis, in termino ſolutionis prædictorũ tot ducatorũ auri, & poſt ipſum terminũ, & quotiẽs prædicto B. creditori, ac ſuis videbitur, & placuerit, corã prædicto Auditore, & eius locũtenen. & aliarũ curiarũ prædictarũ officialibus, iudicibus, ſeu eorum locumteneñ. comparendũ, Ac ipſum debitum ducatorum auri, ad partẽ, & ex parte ipſius, ſemel, & pluries cõfitendum, & recognoſcendũ, & ad petendũ, audiendum, & recipiendũ dicti Dñi cõſtituẽtis nomine oẽ præceptum, omnẽq. monitionem, condemnationẽ, ſententiã, atq. mandatũ, quæ, quod, & quas præfati dñi N. & alii iudices, & officiales, ſeu ipſorum locumtenen. & eorum quilibet contra prædictũ dñm conſtituentem, eiuſq. hæredes, & ſucceſſores, ac bona, prædicta facere, ferre, & promulgare voluerint, ſeu voluerit, & eis ſponte acquieſcendum necnon ſubmittendum, & reſubmittendum, propterea ipſum dñm conſtituentẽ, pro præmiſſis firmiter obſeruandis iuriſdictioni curiarum prædictarum, & cuilibet earum, & ad volendum, & conſentiendum, quòd ipſi dñi, Auditor, & locumtenens, & alii iudices, officiales prædicti in ipſum A. debitorem conſtitutũ excommunicationis ſententiam ferant, proferant, promulgent, aggrauent, reaggrauent, alioſq. proceſſus reales, perſonales gerant, & faciant, quos voluerint, & dicto B creditori placuerit, & viſum fuerit expedire, quouſq., de dicto debito tot ducatorum, & expẽſarum prædictarum ſibi fuerit plenarie, & integre, ac realiter ſatisfactum, iuxta præſentis publici inſtrumenti ſeriem, & tenorem, & generaliter omnia & ſingula faciendum, dicendum, gerendum, exercendum, & procurandum, quæ in præmiſſis, & circa ea necaſſaria fuerint, ſeu etiam quomodolibet opportuna Promittens mihi notario publico infraſcripto, vt cõmuni, & publicæ perſonæ præſenti, ſtipulanti, & recipiẽti, vice, & nomine omnium ſingulorum, quorum intereſt, intererit, aut intereſſe poterit, quomodolibet in futurũ, ſe (ſuoſque hæredes, & ſucceſſores quoſcunque) omni

tempore

tempore ratum , gratum, & firmum perpetuo habituros totum id,& quicquid per dictos procuratores ſuos,& eorum quemlibet actum, dictum, factũ, geſtumue fuerit, & alias quomodolibet procuratum in præmiſſis. Releuans nihilominus,& releuare volens procuratores prædictos, & quemlibet ipſorum ab omni onere ſatiſdandi, iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui cum ſuis clauſulis neceſſarijs , & opportunis, ſub expreſſa hypotheca, & obligatione omnium & ſingulorum bonorum mobilium, immobilium, actionumq. & iurium ſuorum quorumcunq. præſentium , & futurorum,ac ſub omni iuris,& facti renunciatione ad hæc neceſſaria pariter & cautela. Et præmiſſa omnia, & ſingula in præſenti inſtrumento contenta (quæ partes prædictæ,& ipſarum quælibet reſpectiue vera fuiſſe, & eſſe medio iuramento tactis in manibus mei notarii ſcriptis ſacroſanctis affirmauerunt) tenere, attendere,complere,ac inuiolabiliter obſeruare,& contra ea,ſeu eorum aliqua non dicere,facere.vel venire,de iure,vel de facto, quouis quæſito colore:dictoſq. procuratores per eum,vt præmittitur,conſtitutos,aut eorum aliquem,quouſq. præfato B. creditori de dicta ſumma tot ducatorum auri, vna cum damnis,expenſis,& intereſſe prædictis realiter,plenarie,& integre ſatisfactum fuerit,& permiſſa omnia, & ſingula obſeruata,& adimpleta fuerint(neq. per ſe, neq. hæredes, & ſucceſſores ſuos prædictos) eſſe reuocandos promiſit,& conuenit:Ac ad & ſuper ſancta Dei Euangelia tactis ſimiliter ſacroſanctis ſcripturis, iurauit. De,& ſuper quibus omnibus,& ſingulis, &c.

Attendatur quòd hæc formula compoſita eſt, vt inſeruiat omnium locorum notariis:& propterea Notarii Romanæ Curiæ , qui ea vti volent in inſtrumentis contractuum qui fient in ipſa Curia , vt in eadem Curia ſit adimplendi,poterunt omnes illas clauſulas prætermittere, quæ de aliis locis faciunt mentionem. Præterea ſi obligatio recipietur in Curia per notarios aliorum tribunaliũ, de quibus dictum eſt in prima q. ad ſecundam obligationis particulam, in eadem ſecunda obligationis particula poterit poni ſubmiſſio etiam illi tribunali facta.

FINIS.

DOMINI BENEDICTI DE BARZIS PERVSINI DE GVARENTIGIA.

ANNIS currentibus MCCCCXLVII. Cum per ſæpe, vt otio non ſuccumberem, in præteritis vacationibus ad aliquod opuſculum componendũ me Benedictum de Barzis de Peruſio I. V. D. in hoc almo Ferrarienſi ſtudio ius ciuile ordinarie legentẽ animus incitaret: nihil mihi vtilius, nihil acceptius, atq; magis opportunitati accommodatum reperi, quam ſeriatim diſcutere, & ſub concedenti ordine pertractare materiam Guarentigiæ, quam noſtri prædeceſſores ad plenũ necubi tractauerunt: quinimo ſparſim, & implicite variis locis, & ad varia propoſita attigerunt. Hac de re ſuper ipſa Guarentigia præſentem tractatum componere inſtitui ſub ordine infraſcripto.

DIVISIO TOTIVS OPERIS.

NAm primo tractabo de his quæ pertinent ad cauſam formalem atque materialem ipſius Guarentigiæ. Secundo principaliter tractabo de his quæ concernunt cauſam finalem, & ſic ad quid ſit vtilis Guarentigia, & de effectibus qui reſultant ex inſtrumento Guarentigiato. Tertio, & vltimo diſcutiam, an poſſi excepi contra inſtrumẽtum Guarentigiatum, & eius executionem, & quæ exceptio videatur reſeruata ſtatuto dictante, quòd nulla exceptio opponi poſſit: & an licet poſſit excipi, poſſit reus ſe alio remedio defenſare, etiam quãdo ſtatutum vult quòd de nullitate dici non poſſit.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Et in diſcuſſione primæ partis ponam.

Primo diffinitionem guarentigiæ.

Secundo, an intelligatur notario data facultas faciendi præceptum in confeſſum ex natura ſui officij, etiam ſi non ſit creatus iudex chartularius.

Tertio, an tale præceptum habeat locum in ficte confeſſum ante factam declarationem.

Se-

Secundo,diſcutiam,an poſſit peti executio talis inſtrumenti ante factam liquidationem. Et in diſcuſſione iſtius dubij declarabuntur articuli infraſcripti.

Primo,quomodo intelligatur inſtrumentum eſſe liquidum.

Secundo,per quem modum fiat iſta liquidatio.

Tertio,an requiratur partis citatio quando iſta liquidatio fit.

Quarto,an requiratur ſententia declaratoria liquidationis.

Quinto,infra quantum tempus debeat fieri liquidatio.

Et his ita declaratis,veniã ad tertiũ articulũ,videlicet, nũquid quãdo fit tale preceptũ,ſit opus ꝙ vtraq. pars conſentiat. Et in diſcuſſione huius articuli decidentur infraſcripta dubia.

Primo,nunquid tale preceptum poſſit fieri pupillo ſine tutore, aut adulto ſine curatore.

Secundo an poſſit fieri filio famil. cõſtituto ſub patria poteſtate.

Tertio,an & quando talis filius poſſit eſſe in iudicio.

Et his pactis,deſcẽdã ad quartũ articulũ principalem,videlicet nunquid inſtrumentum guarentigiatum mereatur executionem,& habeat vim contra clericum ſicut contra laicum.

Quinto,an creditor quando contrahit cum debitore,poſſit cõpellere ipſum ꝙ recipiat inſtrumentũ guarentigia in confeſſum.

Sexto,quid operetur guarentigia, quando inſtrumentum ſuper quo interponitur eſt inutile,& inualidum.

Septimo,an poſt factũ preceptũ à notario in confeſſum, poſſit illa confeſſio,vt erronea reuocari;vel ſit dicendum,ꝙ tale ꝑceptũ claudat os confitenti, vt de cetero non poſſit ipſam reuocare.

Octauo, an iſta via executiua, & alia beneficia attributa ipſi inſtrumento guarentigia,extendant ſe vbiq. locorum,vel terminentur infra terminos territorij, vbi viget illud ſtatutum diſponens de precepto, & effectibus guarentigia. Primo ſuper *diſcuſſione huius paſſus decidetur,an iudex in exequendo debeat habere reſpectum ſolum ad ſtatutum,& conſuetudinem vigentem in loco,in quo inſtrumentum eſt confectum, & celebratum.*

Secundo, an ea q̃ ſunt voluntaria iuriſdictionis poſſint hoc caſu exerceri per inferiorem a principe extra terminos territorij.

Nono,an inſtrumentum guarentigiatũ loquens de debitore poſſit mitti executioni contra heredem debitoris. Et in diſcuſſione huius artic. & incontinentiam decidentur dubia infraſcri-

ſcripta per ſape de facto occurrentia.

Primo, an poſſit fieri executio contra debitorem debitoris, ſtatuto loquente de debitore, in illis caſibus, in quibus permiſſum eſt agere contra debitorem debitoris.

Secundo, an hypotheca contracta in bonis debitoris poſſit intentari executiue virtute talis inſtrumenti contra tertium poſſeſſorem de quo non loquitur.

Tertio, an iſta via executiua poſſit intentari contra ceſſionariũ, & contra procuratorem in rem ſuam, ſicut poteſt contra debitorem declarato inſtrumento.

Et an è contra, cõpetat ceſſionario creditori ſicut cõpetit creditori.

Quarto, quid in procuratore ad negotia conſtituta.

Et his omnibus declaratis, veniam ad x. art. princ. videlicet, an dictum inſtrumentum in quo debitor erat obligatus ad factũ poſſit in defectum facti mitti executioni ſuper intereſſe, de quo intereſſe non loquitur inſtrumentum.

Vndecimo, an ſi ſpecies promiſſa in dicto inſtrumento praſtari nõ poteſt pracedente mora debitoris poſſit peti executio dicti inſtrumenti in aſtimatione.

Duodecimo, & vltimo, an petenti executionem dicti inſtrumenti competat actio, an iudicis officium, an vtrumq. remedium & iſta ſunt qua concernunt primam partem, & cauſam formalem, & materialem.

Secunda pars principalis.

In ſecunda autem parte principali, qua concernit effectus reſultantes, & ſic cauſam finalem, declarabuntur dubia, & articuli infraſcripti. Et primo.

Nunquid ſtatutum permittens iudici chartulario, quòd poſſit facere preceptum guarentigie in confeſſum, videatur per hoc illi inſtrumento poſt factum preceptum infundere virtutem executiuam.

Secundo, nunquid tale ſtatutum concedendo virtutem executiuam inſtrumento pradicto, videatur tacite remouere exceptiones qua alias opponi poſſent in executione ſententia.

Tertio, an ſtatuto dictante quod inſtrumentum guarentigia habeat vim ſententia, prout ſi fuiſſet in iudicio coram ordinario iudice celebratum, requiratur tunc in executione libellus, & quod fiat citatio partis.

Quar-

Quarto, an ſtante dicto ſtatuto, ſit debitori danda dilatio miſerationis cauſa ſicut daretur iudicatis per ſententiam.

Quinto, an inſtantia ſuper executione dicti inſtrumenti terminetur triennio, vel ſit iudicanda perpetua.

Sexto, an fideiuſſor obligatus ex tali inſtrumento, habeat ſtatim regreſſum contra debitorem principalem, ſicut ſi fuiſſet per ſẽtentiam condemnatus.

Septimo, an virtute talis inſtrumenti, trãſeat vtilis ſine ceſſione

Octauo, an ſicut per confeſſionem in vero iudicio actam, factio efficitur tranſitoria ad heredem quando alias non tranſiret, ita ſit dicendum quod emanat in dicto inſtrumento guarentigiato.

Nono, an confeſſio, & præceptum appoſitum in dicto inſtrumento, ex tunc conſtituat debitorem in mora abſque alia interpellatione, ita quòd teneatur poſtea de interitu.

Decimo, an ſicut confeſſio facta in iudicio eſt valida etiam ſine expreſſione cauſæ, ita ſit quando eſt appoſita in tali inſtrumento.

Vndecimo, an ſicut geminata confeſſio facta in iudicio, non ſolũ probat, ſed diſponit, ita reſultet quando emanat in dicto inſtrumento guarentigiato.

Decimoſecundo, an ſicut pactum nudum veſtitur calore quãdo eſt in iudicio celebratum, ita ſit hoc caſu quando apparet factum in dicto inſtrumento.

Decimotertio, an ſicut non appellatur regulariter ab executione ſententiæ, ita non appelletur ab executione talis inſtrumenti.

Decimoquarto, an fideiuſſor obligatus in tali inſtrumento habeat beneficium excuſſionis.

Decimoquinto, an illis caſibus in quibus tractatur ſentẽtia poſt quã tranſitũ fecit in rem iudicatã, retractari poſſit etiã dictum inſtrumentum poſtquam fuerit ſolemniter celebratum.

Decimoſexto, an exceptiones peremptoriæ quæ poſt ſententiam non opponuntur, militent contra dictum inſtrumentum.

Decimoſeptimo, an poſſit tunc opponi exceptio dicendo, quod contractus de quo loquitur inſtrumentum eſt factum contra legẽ

Decimo octauo, an miſſus in tenutam ex primo decreto vigore talis inſtrumenti faciat fructus ſuos.

Decimonono, nunquid debitor obligatus ad factum in dicto inſtru-

ſtrumenta compellatur præciſe facere, vel liberetur ſoluendo intereſſe.

Vigeſimo, & vltimo, an ſicut in executione ſententiæ non petitur compromiſſum, ita non petatur quando petitur executio talis inſtrumenti, & per iſta declarabitur quantum conuenit ſecundæ parti principali iſtius opuſculi.

Tertia pars principalis.

In tertia vero parte, & vltima principali occurrunt dubia, & articuli infraſcripti, & primo, an præſuppoſito ſtatuto communiter vigente per Italiam, ſcilicet quòd contra executionem guarentigiati inſtrumenti nulla poſſit opponi exceptio, an tunc poſſet opponi, qualiter ſolutione facta eſt ſatisfactum, ita quod in effectu obſtet exceptio ſolutionis, & ſatisfactionis & an obſtet tunc exceptio ineptitudinis libelli nullitatis, aut exceptionis deriuantis ex eodem volumine ſtatuti.

Secundo, an obſtet exceptio ſimulationis.

Tertio, an obſtet exceptio compenſationis.

Quarto, an obſtet exceptio non numeratæ pecuniæ.

Quinto, an venditor contra quem petitur executio dicti inſtrumenti habeat exceptionem pretij non ſoluti.

Sexto, an nunc obſtet exceptio Velleiani, aut Macedoniani.

Septimo, an poſſit opponi quòd non meretur executionem, quia factum fuit in fraudem vſurarum.

Octauo, an reus contra quem petitur executio poſsit opponere exceptionem cedendarum actionum:

Nono, an exceptio falſi poſsit opponi ad impediendum executionem talis inſtrumenti.

Decimo, an obſtet exceptio quod actor nõ debet audiri, quia eſt bannitus, vel excommunicatus, vel quia non ſoluit collectas.

Vndecimo, an ſi cõtra ꝓmiſſorẽ dotis petatur executio inſtrumẽti, poſſit excipere quòd matrimonium non eſt ſecutum.

Decimo ſecundo, an debitor Stichi contra quem petitur executio poſſit opponere quod Stichus amplius non eſt in rerũ natura.

Decimotertio, an obſtet exceptio incompetentiæ iudicis coram quo petitur executio.

Decimoquarto an poſſit reus excipere tunc de confeſſione facta in fauorem ipſius rei per auctorem in iudicio.

Decimoquĩto an excepto q̃ venit ex natura cõtractus intelligatur re-

tur reſeruato ſtatuto diſponente, prout ſupra dictum eſt.

Decimoſexto, an poſſit tunc opponi per emptorem exceptio rei nõ tradita, vel male tradita.

Decimoſeptimo, an poſſit opponi quod ordo iuris communis, vel ſtatuti adhibendi in executione non fuit ſeruatus.

Decimo octauo, an hoc caſu ſi petatur executio, laudi, poſſit opponi exceptio; licet non poſſit opponi contra inſtrumentum.

Decimonono, an ſtatuto declarate, ꝙ contra executionem talis inſtrumenti non liceat opponere etiã de nullitate, debeat intelligi, & interpretari de nullitate, ſcilicet incompaſſibili cũ ipſo inſtrumento, ſecus autẽ ſi ſit compaſſibilis, & an debeat intelligi niſi nullitas fuerint patens, & manifeſta. Itẽ an limitetur, & intelligatur niſi deriuauerit nullitas ex defectu iuriſdictionis, vel ex defectu compromiſſi, vel non facta citationie, vel procedentis ex ineptitudine libelli.

Vigeſimo an quando nõ licet excipere, poſſit ad impediendũ executionem recurri ad iudicis officium, & quid poſſit tunc iudex ex officio ſuo facere.

Vigeſimo primo, an poſito quod non poſſit quis excipere, poſſit tamen reſtitui ex clauſula, ſi qua mihi, &c. & ſi poteſt; an tũc ſit ſuper ſedendum in executione.

Vigeſimo ſecundo, & vltimo, an tunc ſi actor petendo executionem dicti inſtrumenti dicatur eſſe in euidenti peccato, poſſit per eccleſiaſticum fieri laico inhibitio, ne illud inſtrumẽtum exequatur.

Et his omnibus diſcuſſis, & ventilatis erit præſens materia ſaltem pro magna parte accuratiſſime declarata: & quia non dubito ex magnitudine rei, & ex breuitate t pis, & ex defectu ingenij, atque memoria me in pluribus deſtitutum, tu lector pro tua benignitate defectus meos corrigas, & emẽdes.

INCIPIT PRIMA PARS PRINCIP.

QVAESTIO I.

REDEO nunc ergo primum ad diffinitionem ipſius guarentigiæ, quam dico ſit eſſe diffiniendam. Guarentigia eſt præceptum factum in confeſſum per notarium de inſtrumento

mento rogatum, effectum iudicem ordinarium, de obſeruando promiſſa. Dixi.n. primo, q eſt præceptum factum in confeſſum: q d probatur auctoritate Cyn. in l. 1. C. de confeſſ. vbi dixit, q guarentigia non eſt aliud, q̃ confeſſio voluntarie facta coram iudice cartulario, q recepit obſeruantiam confeſſionis. Et iſtud idem vult Bar. in l. non fatetur. ff. de confeſſis, & in l. 1. ff de edend. & in l. poſſesſio. §. ſed ſi poſſeſſio ff. de acq. poſſ. & Ang. de Peruſio in l. ait prætor. §. 1 ff. de re iud. Vbi dicit formaliter quòd guarentigia reſultat propter præceptũ factum à notario partibus de obſeuando præmiſſa, & cõfeſſata in inſtrumento, quia ſi non eſſet facta ſcriptura, illud præceptum factum in confeſſum non caderet, nec eſſet executiuum ſecundũ Bal in l. iuriſgen. §. quòd fere. ff. de pac. Dixi ſecundum factum per notarium, quia iſtud præceptum debet eſſe factum per notarium effectũ iudicem chartularium, de quo loquitur gl. in l. 1. ff. de iudic. & in l. rem non nouam. C. de iud. & hoc dixi ad denotandum, quòd ſi eſſet notarius tantum, & non ordinarius, ipſe non poſſet præcipere guarentigiam de obſeruantia promiſſorum, conſiderato, q officium tabellionis eſt ſolum ſcribere factum de quo ipſe rogatur, & vlterius ſe non debet ingerere. De quo vide Bal. in rub. C. de fide inſtr. in l. 1. C. de vſu. Et benefacit quod no. per Bar. in l. ſtipulato iſta. §. hoc quoque. de verb. oblig. Sed præceptum facere ſpectat ad iudicem. vt l. ſi debitori. ff. de iud & l. illa. C. communicationes, vel epiſtolas, & ideo non conuenit notario, vt iudex ordinarius. Et hac de re infero, q non ſufficeret oſtendere qualiter ille, qui p̃cepit in confeſſum erat notarios, niſi oſtenderetur, q ẽt creatus erat iudex ordinarius. Nam iſtud eſſe iudicem ordinarium non cauſarum ex natura officij tabellionatus, ſed venit ex priuilegio ſibi ſpecialiter conceſſo à Comite palatino, vel ab alio qui fecit eum tabellionem. Et hic eſt, quòd in priuileg. tabellionis ſemper dicitur; creauit eum notarium, & iudicem ordinarium. Et per hoc forte non bene dixit doctor inſignis Pau. de Caſt. in l. 1. ff. de iud. dũ dixit, quòd iſta iuriſdictio eſt attributa nota

rio ex natura officij tabellionatus Inſuper,& dato quòd ſit creatus notarius, & iudex ordinarius, ita quòd iſta duo ſimul concurrãt,attamẽ ſi ſtatutum vltra non prouideat, non poſſe præcipere guarentigiam, quia talis iuriſdictio eſt in habitu, & non in actu, & ita quòd nulli præeſt adminiſtrationi, vt dicit Bar. i l.ſi C.vbi,& apud quem. Non ergo notarius vtitur iſta iuriſdictione in faciendo præceptum,niſi ex ſpeciali cõceſſione à lege vel ſtatuto appareat ſibi eſſe permiſſum.Vnde Bar.in l.à diuo Pio.§.ſententiam.in fi.ff.de re iu.dixit,quòd hãc poteſtatem faciendi præceptum partibus,vt obſeruent contenta, & confeſſata in inſtrumento cõſequitur notarius ex ſtatuto hoc dictante, & prouidente,Et ideo Angel.in d.l.ait prætor.§.ſi iudex.de re iud.dixit,quòd notarius fuit hoc præceptũ ex auctoritate ſtatuti ſibi concedentis facultatem præcipiendi.Et idem dicit Bal.in concluſionibus Spec. in ti.de ap.in §. item quæritur.Nec exercet iſtam iuriſdictionem in faciendo præceptum guarentigiæ,niſi in mere confeſſum ſecundum quòd notabiliter dixit Iaco.Butr.in l.2.§.actor.C.de iuram.cal.per illum tex. per quem infert, quòd in confeſſum ficte non fit tale præceptum. Et illud idem tenent Ant. de Butr.in repertorio iuris ciuilis in littera g. in verbo guarentigia: Allegando in ar. tex.in l.eius qui delatorem.ff.de iu.fiſ. Per quem probatur,quòd quãdo lex fingit quem haberi pro confeſſo,ſemper opus eſt,quòd ſit lata declaratoria, ad hoc vt talis effectus ipſo iure inſurgat. Et ad hoc benefacit tex.in c.cum ſecundum.de hær.lib.6.& vide qđ notat Bal.in l.iubemus.§.ſanc.C.de ſa. ſan.eccl.& in.l.ſi quis maior.C de tranſ.Itẽ nec videtur ſufficere,quòd ille qui præcepit,ſi ſolũ iudex ordinarius, ſi non ſit tabellio q rogatus ſit de inſtr.cũ Doct.in locis ſuperius allegatis,&præſertim Bal. in cõcluſionibus Spec. in ver.ſed nunqnid excepto. & in cap. item contra præceptum,& in l certũ.C.fa.erc.& l.ſicut.C.de rep.hær.& in l.1.in fi. ff.de iud.dicant,quòd iſtud præceptum ſit ſolum à notario rogato in inſtr. ex iuriſdictione ſibi conceſſa à lege vel ſtatuto, immo quod plus eſt requiritur,quòd ipſe ſit

matri-

matriculatus in loco illo vbi præcepit guarentigiam,ſecundum Bal.in l.eo tpe.ff.de mil.teſt.vbi allegat gl.in l. 3.C.de offi.magiſt.militum,& ſic videtur,ꝙ ſit opus illũ eſſe notarium rogatum,qui præcepit guarentigiam. Tñ non arbitror quòd iſtud ſit neceſſarium, cũ fortius operetur præceptum factum à iudice qui reſidet in iudicio, & fungatur iuriſdictione etiam contentiora, cuius magna eſt auctoritas, qñ præcipit, vel confirmat,vt dicit Bar.in l.fi.C.de præd.curia.li.10.&Bal.in l.trãſactione in fi C.de tranſa.& l.bonorum.C.qui. admit. ad bo. poſ. poſsũt,quàm præceptũ ipſius notarij,qui licet ſit iudex ordinarius, vt ſupra dictum eſt, ipſius tamen officiũ eſt valde debile, quia non habet adminiſtrationem iuriſdictionis, niſi quatenus per concedentem apparet ſibi facta expreſſa conceſſio,vt dicit Bar.in l.fi.in fin.C.vbi,& apud quem,& in l. inſtar.in fi.C.de iure fiſ.& Bal.in cõcluſ. Spec.in titu de app.§.ſed nũquid. Quare dico,ꝙ ſi ſtatutũ ſimpliciter dicat, ꝙ inſtrumentũ confeſſionatũ in quo factũ eſt præceptum à iudice de obſeruando ꝓmiſſa habeat executionem paratam; prout communiter dicunt ſtatuta:ita vendicabunt ſibi locũ ſi partes inſtr. de quo quidã tabellio fuiſſet rogatus, produxiſſent corã iudice,& feciſſent præceptum de obſeruando,ſicut ſi illud præceptũ fuiſſet factũ a notario iudice chartulario, qui fuit rogatus de ipſo inſtr.Sed quia communiter ſtatuta diſponunt, ꝙ præceptum factum à notario habeat executionem paratam, opus eſt,quòd iſta duo concurrant, ſcilicet quòd fuerit notarius,& quòd ſit iudex.

Cæterum dixi, in confeſſum, nam non aliter poteſt notarius præcipere guarentigiam,niſi vt infra declarabitur,præcedat confeſſio,& conſenſus vtriuſque partis, & ac de re perſæpe abutuntur his vocabuli, quia dicunt aliquando inſtrumentum guarentigiatum, aliquãdo inſtrumentum confeſſionatum. Et iſta ſufficiant quo ad diffinitionem guarentigiæ.

QVÆSTIO II.

DESCENDO igitur nunc ad ſecundum articulum principalem videlicet, an ex tali inſtrumento peti poſſit executio ante factam liquidationem, & in hoc eſt primo conſiderandum, quòd ſtatutū ſimpliciter diſponens, quò inſtrumentum habeat executionem paratam, intelligitur dūmodo ſit liquidatum, vt dicit Bar. in l. proinde. §. 1. ad L. Aquil. & in l. 1. ff. de eden. & l. 1. C. execut. rei iud. & in l. fin. C. de compe. & in repe. l. 1. de lega. 2. Non tamen opus eſt ſecundum Barto. in d. l. 1. de leg. 2. & in l. 1. ff. de eden. quòd tempore petitæ executionis ſit facta liquidatio, ſed ſufficit, quòd liquidetur pendente iudicio executiuo ſuper ipſa liquidatione, argum. l. 2. C. de ſenten. quæ ſine cer. quantit. & l. facultas. C. de iure fiſci. lib. 10. Et adhoc benefacit, quod ipſe no. in l. 2. ff iudi. ſol. vbi dixit, quòd inſtrumenta guarentigiata non continentia certam quantitatem, vt quia eſt promiſſa indemnitas, ſeu intereſſe mereatur executionem, facta tamen declaratione quātitati, quatenus intereſt in iudicio executiuo Sed Bal. in repe. l. 1. de leg. 2. dicit, quòd opus eſt quòd fiat liquidatio ante petitam executionē, & quòd repelli poteſt actor à limine iudicii, ſi producit inſtrumentum, & petit executionem ante factam liquidationem, & iſtud idem volit in l. cum teſtamento. §. fin. C. de manu. vin. vbi firmat, quòd non ſufficit, quòd conditio appoſita in inſtrumento guarētigiato, ſeu confeſſionato purificetur pendente iudicio executiuo: ſed requiritur, quòd cōditio fuerit purificata pro primo, & iſtud idem vult in l. 2. C. de execu. rei iudic. per text. in l. final. C. de compenſa. vbi Imperator non admittit compenſationem, niſi ille qui vult compenſare debitum prius liquidauerit, & ad idem adduci poteſt bonus tex. in l. tutores à patruo in princ. ff de confirm. tuto. per quem text. probatur, quòd non ſufficit quem eſſe idoneum reuera, quando poteſt eſſe dubium ex iuſta cauſa, vel colorata, niſi ante omnia ſit hoc per ſententiam declaratum, &

ideo

ideo d. Guid. de Cu. dixit, quod maritus qui agit contra vxorem ad dotem, ſuccumbit, ſi non probat ante omnia quòd matrimonium fuerit ſebſecutum, dato, quòd non tra inſtrumentum nulla exceptio opponi poſſit, & ratio eſt, quia donec pendet conditio tacita ſub qua videtur facta promiſſio dotis, vt l. tali. ff. de iure do. nulla compétit executio ar. l. inter ſtipulantem. §. ſacra. de verb. obli. Cum ergo purificatio conditionis ſit fundamentum intentionis actionis, opus eſt à principio hoc liquidare, iuxta not. per Bar. in l. in illa, & hòc iure. de verborum obl. per Bar. in l. actor. C. de probat. & quod per gl. in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſda. cogan. Ad hoc benefacit, quod dixit Bald. in l. 1. C. quando fiſcus, vel priuatus, dum dixit, quod in cauſis priuatorum non ſufficit eſſe liquidum, niſi ſit lata ſententia ſuper liquidatione, & quòd iſta pars ſit iuſtior, adduco hanc rationem, virtus executiua attributa per ſtatutam in inſtrumento exorbitat à iure communi, vt probatur per tex. in l. ſi minor annis 25. cui fideicommiſſum. ff de minor. & infra latius diſceptabitur, & eſt aſſimilatio ſententiæ diffinitiuæ quod ad executionem: non ergò debet aliter regulari, quam regulatur ipſa ſententia cum ſit terminus ad quem ſit ipſa relatio. agum. l. 1. de leg. 1. & l. per omnia. C. de epiſco. & cle. Sed certum eſt, quod libellus quantumcunque generalis admittitur ſi non opponitur, & valet proceſſus, vt l. fin. C. de anna. excep. Attamẽ ad ſententiã deueniri non poteſt, niſi ſit facta primo liquidatio, & certificatio, vt dicit glo. in l. 1. §. ſi quis argentum. ff. depoſi. & no. in l. ſi homo mortuus. ff. de re iudi. & Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. ergo non poterit iſtius inſtrumenti peti executio ante facta liquidationem, ne ſit maiori potentiæ ipſum inſtrumentum, quam ſententia diffinitiua cui aſſimilatur. Sed tamen in hoc paſſu ſic arbitror concludendum dicendo, Quod aut quærit an poſſit peti executio ante factam liquidationem, & dicendum eſt quod ſic, prout dicit Bar. in l. 1. de leg. 2. Sed non debet iudex concedere ſententiã exequendi, niſi ſit primo facta liquidatio. Nam ſimile vide-

Digitized by Google

mus in ſententia diffinita, quòd valet licet ſit incerta in iudicijs vniuerſalibus,& certificatur poſtea in executione,vt habetur in gl.magna, in l.1.ff.de ede & per Bar. in l.1.ff.iud.ſol in d.§. Celſus,& in l.2.de ſent.quæ ſine certa quantitate. Nec repugnat quod dixit Ba.ſtatutum debere intelligi de liquidatione l.fin.C.de compen.quia hoc feretur Bar in d.l.proinde.§.1.ff.ad l.Aquil.Sed debet intelligi quod ad effectum conſequendæ executionis, quæ aliter non cōceditur,niſi facta liquidatione, vt ſupradictum eſt,non autem ꝙ ſit opus ab ipſo principio li quidare,immo ipſa liquidatio ſuperueniēs trahitur retro, & operatur prout ſi ante petitam executionem facta fuiſſet,argu.l.ſi in rem.§.fin.ff de pign.action.& no. in l non poteſt.ff. de re iu. & hoc intellige eſſe verū,niſi ſtatutum diceret,quod inſtrumentū purum,& liquidum habeat executionem paratam, prout ſententia diffinitiua, ſecundum quod aliàs vidi in ſtatuto Peruſino, nam in tali caſu verum diceret Bal.ſcilicet,quòd ante omnia opus eſſet iudici oſtendere inſtrumentum eſſe purum, & liquidum, & non ſufficeret tunc liquidare in executione,attento, quòd tunc actor nō venit inſtructus,vnde repellitur ar.l. ſi quis inficiatur.ff.depoſi. nā licet in inſtrumento conſtet quod,ſit debitum,non tamen cōſtat, quod ſit liquidum, & ideo in tali caſu iudex ex officio ſuo repellet agentem, iuxta theoricam glo. communis, in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pac.quæ incipit ibi opponendo,& quod per Bart.in l.eum qui ita.§. qui ita. ff.de verb.obl.& in l.lecta.ff.ſi cer. pet. & ꝑ glo.in l. vbi pactum. C. de tranſ. Sed vt perfectius omnia ad hoc neceſſaria attingam, Videndum eſt primo quomodo intelligatur eſſe liquidum inſtrumentum. Secundo quomodo fiat iſta liquidatio. Tertio an requiratur citatio partis.Quarto an requiratur ſententia declaratiua liquidationis Quinto infra quantum tempus debeat liquiadari. Redeundo ad primum dicendum, ꝙ Legiſtæ ſumunt liquidū pro claro,ita quod illud eſt liquidum quod eſt certum,& clarum,& ita dicit Anton.de Butr. in repertorio iuris ciuilis in littera L. in verbo liquidum, allegando tex.in

ſtex in prima cõſtitutione eorum. in §. diſcipuli, & hinc eſt, quod cum inſtrumenta maxime poſſunt produci vſque ad ſententiam, vt ca. ſignificauit, de teſti. & per Bar. in l. admonet. ff. de re iu. & in l. Pomponius, alias ſi vni. ff. de re iu. ante concluſionem in cauſa non poteſt dici, quod ſit iudici liquidum de iuſtitia, vel iniuſtitia partis, vt dicit Innoc. in cap conſuluit. de offi. dele. & quando dicatur iudici liquere vel non liquere eſt bona glo. in l. ſi de meis. §. fi. quæ incipit. ſed nõne ſemper ſibi liquet. ff. de Arbi & accedant no. per Innoc. in c. conſtitutus. de in integ. reſtitu. & hæc ſufficiant quo ad primum. Ad ſecundum autem quomodo fiat liquidatio, & ad hoc breuiter reſpondeatur, quod ſi aliter non dicatur in ſtatuto ſententia vel præcepto, liquidatio poteſt fieri per omne genus probationis, vnde confeſſio, teſtes, inſtrumenta, & iuſiurandum, faciunt rem eſſe certam, & per conſequẽs liquidam, & dicit Bar. in l. 3. C. de ſen. quæ ſine cer. quãtitate vnde notabiliter dixit Bald. in l. fin. C. de fal. cau. adiec. leg. quando vnum inſtrumentum eſt aliquando liquidatiuum alterius inſtrumenti, ita ꝙ ex duobus inſtrumentis ſimul iũctis reſultat, quod vnum liquidat aliud, quod dicit eſſe ponderandum ad executionem guarentigiati. Ad quod etiã benefacit, quod dixit in repetitione quã fecit de l. petens. C. de pact. Modo hoc expedito venio ad tertium, videlicet an, & quando ſit liquidatio, ſit opus citare partem, & dicendum eſt breuiter, ꝙ ſic. Attento quod ex hoc lædi poteſt iuxta regulam l. de vno quoque. ff. de re iud. & l. nam ita diuus. ff. de adop. & ita per hanc rationem concludit Bald. in l. ſi cauſam. C. de execu. rei iud. quod ſatis dicitur lædi pars ex eo quod actor acquirit per hoc viã executiuã, quam aliter non haberet, vt dixit Bar. in d. l ſi cauſam, & ad hoc etiam ſuffedat, quod ipſe no. in l. ab executione. C. quorum appel. non reci. vbi dicit, quòd in executione inſtrumenti confeſſionati neceſſario pars eſt citanda. Deſcẽdo igitur ad quartũ, videlicet an poteſt probationes, & citatio nes requiratur ſententia declaratoria liquidationis, & dico, quod vbi inſtrumẽtũ de ſe nõ apparet liquidum, &

certum, vt quia fuit promiſſum ſub conditione, tunc nō ſufficit eſſe probatum, quòd conditio illa ſit purificata, ſed requiritur, quòd hoc ſit liquidatum etiam per ſententiam, per l. ſi ita ſtipulatus ſum te ſiſti de verbor. oblig. Et bene facit tex. in l. tutores patruo. ff. de confir. tuto. & hac de cauſa Bal. in apoſtillis, in l. item quia. ff. de pac. dicit, quod non poteſt dici aliqui perfecte liquidum, niſi per ſententiam ſit declaratum. Et ex hoc infert, quod ſi inſtrumenta non ſunt liquida de ſe, non acquirunt vim executiuam propter guarentigiam, niſi primo ſit facta pronuncia. Et iſtud eſt quod vult Bald. in l. ſi cauſam. C. de execution. rei iud. vbi dixit, quod ſi inſtrumenta conditionalia, cum non ſit certa, non gaudent beneficio ſtatuti, niſi poſtquam iudex eſt interlocutus, ipſa fuiſſet liquidata. Et benefacit quod ipſe notat in l. cū teſtator. C. de manu. vind. Sed contra iſtam deciſionem cōgruenter videtur poſſe adduci auctororitas gl. in l. ſancimus. C. ad Trebel. dum dicit, quod ſufficit conſtare ex actis, & propter hoc Iacob. Butr. in materia diſcuſſionis dicit, quod facta probatione in actis, quòd reus non ſit ſoluēdo, ſtatim abſque alia pronūcia aperta eſt via contra fideiuſſorem, de quo per Barto. in authen. hoc ſi debitor. in fi. C. de pig. & in l. exitus. ff de acqui. poſſ. & per Bal. in d. l. ſancimus, & in l. 2. C. quando fiſcus vel priuatus. & in l. in criminali. ff de iuriſd. om. iud. & in l. iubemus. §. ſanc. C. de ſacroſan. Eccleſ. & in auth. ſed hodie. C. de actio, & obliga. & per Ang. in l. ſtipulatio. §. ſane autem. ff. de nou. oper. nuncia. & in l. omnium. C. de teſta. Vnde per iſta videtur poſſe concludi, quòd non requiratur aliqua ſententia interlocutoria declaratiua liquidationis. Sed tamen primam ſententiam arbitror veriorem. Nam quidam ſunt qui facta probatione per teſtes, vel per inſtrumenta, ſunt adeo certi, quod non eſt tergiuerſationi locus, vt ſi per idoneos teſtes probatum eſt concludenter, quòd viderunt Titium mortuum, & ſepulturæ traditum, & tunc ſufficit, quòd iſtud apparet ex actis probatum fuiſſe abſque alia ſententia declaratoria mortis, & ita loquitur dicta gloſ. in d. l. ſancimus, & no. per Iac.

But. &

But. & etiam in caſu videtur, quia ſemper præſuppono, quòd ſit plene & lucide liquidatum. Aliquando vero actus de quo quæritur propter ſui dubium non conſtat liquide & indubitate ex probationibus ſicut occurrit in prodigalitate, & in furioſitate, ſiue dementia. Nam licet per teſtes conſtet in actis eſſe probatum, quòd inconſiderate Titius omnia bona ſua diſſipat, vel quòd lapides proijciat, aut panem, per hoc non infertur neceſſario quòd fuerit furioſus, aut prodigus, & ideo tunc requiritur ſententia interlocutoria, vt dixit Bart. in l. is cui bonis, de verb. oblig. & Bene facit quod not. Innoc. in cap. bonæ, de elect. & hoc caſu procedunt quæ vltimo loco dixi. Et per hoc ſi expeditum quod expedit ſuper hoc paſſu. Venio ad quintum & vltimum quæſitum, infra quantum tempus poſſit actor facere liquidationem poſtquam reus recipit, quòd inſtrumentum non erat exequendum, quia non erat nec purum, nec liquidum. Et ad hoc effectualiter reſpondetur, quod ſi iudex non ſtatuit terminũ parti ad hoc infra illud tempus, infra quod poteſt fieri executio, & non poſtea. Nam numquam iudicialis, aut legalis dilatio intelligitur eſſe tanta, quod ſuperet terminum datum inſtantiæ principali, vt dicit Bar. in l. 1. ff. de glan. leg. & bene facit quòd ipſe nota. in l. edita. C. de eoden & quod not. Ant. de But. in cap. 2. de dila. & etiam bene facit tex. in l. petendæ. C. de temp. in inte. reſtitu. pet. & l. aufertur, §. qui compenſationem, ff. de iure fiſci. Et adhoc bene facit quod not. Bal. in auth. & conſequenter, C. de ſenten. Et per prædicta ſatis tolerabiliter puto ſatisfactum fore quantum conuenit ad quintum dubium principale poſitum in prima parte.

QVÆSTIO III.

NVNC ergo videndum eſt de tertio dubio ſupra principaliter formato; videlicet; Numquid ſit opus, quòd præcepto facto per notarium, vtraque pars conſentiat, ita quòd fiat

vtranq. parte volente, & aliter fieri non poſſit. Et ſuper hoc dubio aſſumo partem negatiuam, ſcilicet, quòd aliter valere non poſſit niſi vtraque parte volente, & conſentiente, & ratio eſt, quia notarius præcipiendo partibus obſeruantiam inſtrumenti exercet ſolum iuriſdictionem voluntariam, non autem contentioſam, quia illam non exercet, cum careat adminiſtratione, vt dixit glo. in d. l. 1. ff. de iudi. & ibi per Bal. & Angel. Et iuriſdictio voluntaria præſupponit voluntatem actoris, & rei, vt l. 1. C. de emancip. liber. & l. 2. ff. de offic. procon. ſul. & leg. Cuius oppoſitum eſt in contentioſa, quæ redditur in inuitum. l. inter ſtipulantem. §. 1. de verb. obligat. Et hinc eſt quòd Cyn. in l. vnica. C. de confeſſ. & in l. certum. C. ſa. erc. & Barto. in l. à diuo Pio, §. 1. ff. de re iudic. & in l. cum vnus, ff. de bon. auct. iud. poſſi. & in l. 1. ff. de eden. & l. proinde, §. fin. ff. ad l. Aqui. & Bal. in l. 1. C. de ſent. quæ ſine cert. quant. & in l. fin. §. neceſſitatem, C. de bon. quæ lib. & l. etiam, & l. ſi cauſam. C. de exec. rei iud. & Angel. in d. l. ait prætor §. 1. ff. de re iud. ſemper quando loquuntur de præcepto guarentigiæ dicunt, quòd tunc reſultat, quando notarius habens auctoritatem à ſtatuto facit præceptum partibus volentibus & acceptantibus. Et ex hoc infertur primo, quòd infans propter carentiam conſenſus, vt l. 1. C. de fal. mone. non eſt capax ſine auctoritate ad recipiendum præceptũ guarentigiæ. Et ſimile dico in pupillo carente tutore, quia cum non habeat iudicium rationis, non dicitur habere liberam voluntatem, vt l. infanti. & l. puberem. C. de iure delibe. & l. pupillus, ff. de acquir. hæred. & l. tutor. de bono. poſſ. Eſto quòd Barto. in l. 1. §. ſufficit, ff. de admini. tuto. dixerit eum poſſe citari, & quod ſua cõtumacia ſi potens ad impoſitionem primi decreti, attento quòd dixit, quòd intelligitur citatus, quòd compareat per ſe vel per perſonam legitimam, & allegat l. apud Iulianum, §. fin. ff. ex quibus cau. in poſ. eatur. qui tex. hoc non probat. Nam ſemper text. ille intelligitur, quòd actus fuerit geſtus cum tutore. Quinimmo contra ſententiam Bartol. adduco tex. in l. ſed ſi ex ſtipulatu. ff. de

verb.

verbor.obliga. vbi pupillus citatur cum auctoritate tutoris, alias non conſtituitur in mora, & ad hoc eſt etiam bonus text.in l. hoc autem, §.nam defendi, ff. ex qui cau. in poſſ. ea. Sed dubium magis occurrit, quid in minore pubere carente curatore qui conſentit,contrahit, diſtrahit, & exercet actus voluntarios prout quilibet maior, eſto quòd ſui facilitate lædatur,reſtituitur,ſeu competat reſtitutio, vt l. curatorem habens. C.de integ.reſti.minorum,& l. 1. §. fuit quæſitum, & ad Trebell. & l. nam & poſtea §.ſi minor, ff.de iureiur. Et antequam ad vlteriora procedam, reperio Bald. in concluſionibus Specu. in tit.de appell.§ minor xxv. annis, vbi vtitur iſtis verbis. Minori xxv. annis eſt factum præceptum guarentigiæ ſine auctoritate curatoris, erit ne ipſo iure nullum ſicut in filiofam. an per appellationem reſcindetur? & videtur quod ſit nullum, ſicut in filiofam. vt l. fin. §. neceſſitatem. C. de bo. quæ lib. Sed in contrarium facit quòd valet contractus, ergo & præceptum ſibi adiunctum, non enim eſt hic figura iudicialis. argum. l. ſeruus. ff. de bono. poſſeſſ. Tandem concludit quòd valeat ſi caret curatore,& dicit, quòd non habet locum appellatio, quia eſt præceptum conuentionale, & non iudiciale. Poterit tamen reſtitui probata læſione ſecundum ipſum ibi, licet aliter dicat in l. in cauſæ, ff. de mino. in princ. Ego aũt in hoc paſſu dico,quòd ét ipſe ſine curatore non recipit præceptum guarentigiæ,& ratio, quæ me mouet, eſt iſta, q̃a inſtrumenta guarentigiata perinde habentur, ac ſi in iudicio eſſent fabricata, & perinde operantur prout ſententia, & prout ſi iudicio cõtentioſo facta fuiſſent, & ideo quæritur vtilis ſine ceſſione, vt infra dicetur ſecundum Bart. in l. poſſeſſione, §.ſed ſi poſſeſſio. ff. de acqui. poſſeſſ. & iſta eſt ratio propter quã Cy C.de confeſ.dicit quod inſtrumenta habent paratã executionem, & Bal.in ſicut, C.de repu.vel abſti. hæred. & iſta ſola ratione motus dixit. Et ex hoc no.arg.hic,quòd cũ inſtrumẽtum cõfeſſionatũ in quo eſt præceptũ iudicis chartulari videãt factũ in iudicio,nõ requiritur cauſa in confeſſione ibi inſita,ſicut nõ requiritur in iudicio, de quo dicetur in ſecũ

da parte

da parte quādo tractabitur de effectibus guarentigiæ. Et ſit in effectu, cū iſta inſtrumenta guarētigiata ſiue confeſſionata ſint reducta ꝓut ſi forent in iudicio celebrata, ſequitur quod qui non eſt habilis ad iudiciū exercendū, nō eſt capax ad tale præceptū recipiendum. Modo hoc præſuppoſito arguitur ſic, Iuditium non poteſt fundari cum minori, quia non dicitur habere perſonam legitimam ſtandi in iudicio ſine curatore, vt l. in vniuerſis. C. qui da. tuto. poſſ. & ideo ſententia lata contra minorem indefenſum eſt ipſo iure nulla, vt l. cum, & minores. C. ſi aduer. rem iud. Hinc eſt quod Bald. in concluſionibus, Specu. in titu. de arbitrio, dixit, quòd minor ſine curatore poteſt compromittere, ſed non procedere coram arbitro: ergo, & ſimiliter non poteſt recipere præceptum guarentigiæ. item fortificatur, quia incarceratio pro debito ciuili, quæ eſt ſpecies executionis, vt dixit Bart. in l. his qui reipublicæ. ff. ex qui. cau. maio. quamtuncunque ſit premiſſa per ſtatum in perſonam debitoris, non tamen cadit in minore, ſecundum Angel. in repetitione l. nemo carcerem. de exact. trib. lib. 10. & l. neq. impuberes. ff. de in ius vocan. ergo præceptum guarentigiæ non cadit in minore, ſi curator non interueniat. Inſuper hoc fortiter roboratur per dicta per Barto. in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. in quæſtione quæ incip. Iuxta prædicta quæro, vbi dixit, quod illa verba enunciatiua, emiſſa in inſtrumento præcedentibus tractatibus, & habita licentia ab epiſcopo faciunt fidē inter eaſdem perſonas quando ſunt perſonæ quæ poſſunt ſibi præiudicare confitendo, & alienando, aliàs dixit, quod nihil operatur. Quia qua facilitate contrahunt, eadem facilitate iſta verba apponerent in inſtrumento. argu. l. doli mali. §. diuerſum. ff. de noua. Et ſic in propoſito, ſicut in iudicio propter defectum ætatis non poſſunt adeſſe, & ita eadem ratione non debent poſſe recipere præceptū, quod eſt pars actus iudiciarii. item ad hoc adduco auctoritatem Bald. in l. ſi. §. neceſſitatem. C. de bo. quæ lib. vbi dixit quod præceptum factum filiofamilias non operatur in inſtrumento confeſſionato,

ſionato, quia ſine conſeſu partis in iudicio eſſe non poteſt: ergo per iſta clare liquet, quod non operatur in minore, ex quo ipſe etiam non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ſi curato non interueniat. Hoc autem poteſt liquidari, vt intelligatur eſſe verum duntaxat in illis caſibus, in quibus minor non patitur ſententiam. Illud idem dico in aliis perſonis, quæ propter vitium naturæ aut reſiſtentiæ legalis in iudicio eſſe non poſſunt, vt in furioſo, & prodigo, cui bonis eſt interdictum, quia non differunt à pupillo, vt l. Fulcinius. §. idem. ff. ex qui. cap. in poſſ. ea. & l. ſeruo inuito. ff. ad Trebell Et idem dicerem in bānito ex banno imperiali, vel qui impune offendi poteſt: quo caſu omnino fit hoſtis reipublicæ, vt l. amiſſione. §. qui dificiunt. ff. de cap. d. l. diuum, & quod ibi per Bar. & latius in diſputatione quæ incipit, ſtatuto ciuitatis Lucanæ, certum eſt, quod non poteſt agere in iudicio, & quod perdit omnia commoda, & priuilegia propriæ ciuitatis, & per Barto. in locis ſupradicti, & per Bald. in. l. 1. C. de hæred. inſtit. & per Iaco. But. in auth. item nulla communitas. C. de ſacroſanct. eccle. Et ideo etiam ex iſto capite guarentigiæ, quæ cauſatur ex ſtatuto ciuitatis, à qua eſt bannitus, non poteſt ſibi eſſe proficua. Et iſtud idem dici debet in deportato damnato in metallum, rebelle, & excommunicato, qui etiam perdunt quæ ſunt iuris ciuilis, vt in cap. pia. de except. Et iſtud idem approbat Odof. in quæſtionibus guarentigiæ in cap. 1. circa fin. vbi dixit, quod quando poteſt opponi quod non habet legitimam perſonam ſtandi ad iudicio, ibi non poteſt tali perſonæ fieri præceptum guarentigiæ, & fortius in aſſaſſino per tex. in cap. 1. de homici. lib. 6. Sed dubium verbi poteſt. Quid in filiofam. maiore conſtituto ſub patria poteſtate, an tunc ſi contrahat poſſit notarius apponere præceptum guarentigiæ, ſicut ſi non foret ſub patria poteſtate Et videtur prima fronte dicēdum eſſe, quod ſic, attēto quod patria poteſtas nō impedit filiū fa. contrahere niſi in voto, & in Macedoniano, vt l. tam ex contractibus. ff. de iudic. Et præceptum guarentigiæ

adhærens

adhærens inſtrumento tamquam clauſula acceſſoria, videtur ſequi naturam ſui principalis,per text. in l. fi.ff. de conſti. pecu.& l.ſi libertas ex modica, §.ſi patronum,ex aſſe. ff. ſi quid in frau.patro. & l.iuſiurandum à debi tore, ff.de iureiur. Et accedat not. Bal. in l.abſentis, C.ſi cert. peta.Sed contrarium tenet Bal. in d.l.fi.§ neceſſitatem : C. de bon. quæ lib.vbi dicit , quòd cum confeſſio habeat vim litis conteſtatæ,vt habet iuſiurandum,de quo loquitur glo.in l.nam & poſtea,§. ſi is qui, ff de iureiurando. eſto quòd filiusfam. in his quæ procedunt litis conteſtatæ , intelligitur habere h abilem perſonam ſtandi in iudicio,vt l.ſi cum dotem,§.eo autem tempore.ff. ſolu. matr. & quod per Bal. in d.§.neceſſitatem . Ipſam tamen conteſtationem non poteſt facere ſine parte , quia eſt iudicij firmamentum ad hoc bene facit quod no. Specul.in titul. de actore,in 2. charta.in ver.ſed nunquid præceptum ſine conſenſu patris . Ergo per iſtam rationem concludit , quòd præcepta guarentigiæ quæ fiunt filiofam. non valent ipſo iure , niſi pater eſſet abſens extra prouinciam , quo caſu poteſt de per ſe eſſe in iudicio,vt in l.ſi longius. ff.de iudiciis . Item ſi eſſet mentitus de morte patris,aut de emancipatione , vel niſi eſſet in ipſa poſſeſſione exiſtentiæ ſui iur. fama publica præcedente , per l. 3. ff. ad Macedonia,& l.Zenodorus,C.eo. tit.& accedant no. p ipſum in l.fin.C.ſi aduer. libe. & iſta eſt concluſio in qua reſidet tantus doctor. Sed quia iſte articulus eſt dubitabilis , & occurrens, aliqualiter arbitror inſiſtendum. Et primo . Illud quòd dicit Bal. confeſſionem habere vim litis conteſtatæ, dato quod ſit verum quantum ad effectũ perpetuandæ actionis,prout loquitur illa glo. in d.§.ſi is qui,& etiam ſit forte verum quantum ad fouendam actionem tranſitoriam in hæredem, quæ alias non tranſiret , ſicut occurrit,in l. 1.C.ne ex delic. defun.in l.ſi eũ hominẽ,ff.de fideiuſſ.& quod late per Bal.in l. 1.C.ne ex delic. defun Ita quod facta cõfeſſio per delinquentẽ, actio quæ alias non aſtringit hæredem,quando eſt pœnalis ex vtraque parte,hæc a ſua virtute confeſſionis efficitur tranſitoria,ſicut ſi facta fuiſſet litis conteſtatio . Et licet hoc per

Doct.

Digitized by Google

Doct.non reperiā eſſe dictum,tamen ita tenui legendo in d.§.ſi is qui motus principaliter per illam gl.Sed quoad telam iudicii,vt confeſſio operetur vim litis conte.prout vult Bal.in d.§.neceſſitatem non arbitror eſſe verum,per tex.in d.l.ſi debitori, ff. de iudi.vbi in confeſſum ante litē conteſt.non fertur diffinitiua,ſed fit præceptum de ſoluendo,& ſic fertur interlocutoria, quæ non requirit quod præcedat litis conteſta.& vocatur ſententia præcepti,vt 2.q.1. ca. nos in quemquam. Et ſecus eſt ſi emanat poſt litem conteſt. quia tunc fertur diffinitiua & concludunt Doct.in d.l.ſi debitori. Modo ſi confeſſio haberet vim litis conteſtatæ,prout vult Bal.dicta diſtinctio non procederet,immo ſecus foret, quia confeſſio videretur facta,& ſic ſemper feretur ſententia diffinitiua. Inueſtigandum eſt ergo,quæ poſſit eſſe ratio, & in effectu duplex redditur . Vna ratio videtur eſſe , quia filius non habet perſonam iudicio integrum ſtandi,vt dixit glo. in d.§.neceſſitatem.Sed quia iſta ratio per modernos & præſertim per Barto.ibi & in l.fi. in princ. de verb. oblig. improbatur , ideo non inſiſto . Alia eſt quia cum hodie pater reſpectu eorum in quibus vſufructus eſt ſibi quærendus, remanet legitimus adminiſtrator , vt l. 1. C.de bo. mater. non eſt condecens quod ſolus filius poſſit in iudicio experiri , & ideo à lege ſunt ſibi ligatæ manus,vt ſine patris conſenſu non poſſit eſſe in iudicio , quando verti poſſet in præiudicium ipſius patris.Et eſto quod ratio aſſignata per Bar. in §.neceſsitatem,& in §.1.in l.fin.ff de verbor. obligat. quia ſit inductū quod filius poſſit eſſe in iudicio cum conſenſu patris, non tranſeat ſine dubio Nā dicit quod ideo eſt,quia pater conſentiendo filio quod agat, videtur per talem conſenſum iuri vſufructus ſibi debiti tacite renunciare. Hoc videtur primo contra tex. in d §.neceſſitatem continuando ipſum præcedenti , quia licet renunciet hæreditati pur habet opus filio conſentire , propter quod infertur quod etiam quando renunciat filius non habet legitimam perſonam , quia ſi recte conſideretur,pater quando conſentit filio vt agat , conſentit ad finem vt filius acquirat , & ſic intentio patris tendit , ad

acqui-

acquirendum, non autem ad renunciandum ſiue ad perdendum: ergo non debet operari vltra ſuam intentionē. argu.l.non omnis,ff.ſi cer. pet. Sed quicquid ſit, non deuiando a communi ſententia, in hoc dubio ſic arbitror concludendum, quod aliquando filius confitetur ſuper materia patri non præiudicatiua, vt quia patri nil erat acquirendum, non autem ad renunciandum ſiue ad perdendum, ergo non debet operari vltra ſuam intentionem,argu.l.non omnis, ff. ſi cer. pet. Sed quicquid ſit, non deuiando à communi ſententia, in hoc dubio ſic arbitror concludendum, quod aliquando filius confitetur ſuper materia patri non præiudicatiua,vt quia patri nil erat acquirendum,verbi gratia, quia erat patri prohibitus vſufructus, ſic in auth.excipitur.C.de bo. mater. vel quia non erat materia ex qua patri fuit aliquid acquirendum,vt in exemplis poſitis per Barto. in l.fin.de verbo. obliga.in princ.& tunc dico,quod patria poteſtas nō impedit præceptū guarentigiæ in operari effectū ſuū, & virtutē ſuam.Quia tunc filius eſt capax iudicij abſq.conſenſu patris,& nulla eſt ratio quæ ſibi obſtet. Aliquando verò venit patri acquirendus ex illa materia vſufructus, & tunc aſſumo regulam per contrarium, & dico quod talia præcepta facta tunc filio ſimul confitente ſine conſenſu patris, ſunt ipſo iure nulla, & in hoc caſu verificatur dictum Bald. in d.§. neceſſitatem. Hæc tamen regulam fallit primo in omnibus caſibus, in quibus filius poteſt eſſe in iudicio ſine curatore. Nam & in illis intelligitur etiam ſine patre habere potentiam agendi, & exercendi iudicium, vt dixit Bald. in concluſionibus Spec. in tit.de actore.§.1 allegando ibidem Spec. Secūdo fallit quando pater eſſet abſens à prouincia, per l. ſi longius. ff.de iud. Tertio fallit, quando eſſet mentitus de morte patris, vel de mancipatione, vt dixit Bald.in d.§.neceſſitatem per l. 3. ff. ad Maced. & l.Zenodorus. C. eod. tit. Quarto fallit in cauſis principalibus,in quibus patria poteſtas non attenditur, vt in cap.ſi annum, de iudi.lib.6.Quinto fallit in cauſis criminalibus, cum in talibus patria poteſtas non conſideretur.l. inter libe-

ras §.fin.ff.de adulte. & no.in clarum.C.de aucto. præſtan. Sexto fallit vbi extraordinarie iudicis officium intentaretur: nam tunc agit filius circumſcripto conſenſu patris, vt eſt gl. notabilis in l. 1. C. qui admit. ad bo. poſſ. Pro illa glo. bene facit tex. non ſolitus allegari, in l. ſi filius. de ſtam. infe. Hoc autem quod dixit gl. in d. l. 1. ergo intelligo verum eſſe, qn̄ iudicium eſt extraordinarie intentatum, prout declarat alia gl magna circa fi. in d. l. 1. Ita quod à parte nihil petitur dari vel fieri, vt quia petit ſe poni in tenutam beneficio legis edicto. C. de edic. diui Adr. toll. vel petit ſe caſſari de libro bannitorũ, nã tunc iudicium eſt ſummarium, & geritum cum iudice, & non cum parte cuius cõtrarium foret ſi pars compareret, & contradiceret: Quia tunc de ſummario, & extraordinario, voluitur in ordinarium, vt notanter dixit Bald. in d. l. edicto. & cum ſit extraordinarium, & nõ fiat cum parte, ſed cum iudice, ſequitur neceſſario, quod nõ dicitur ibi eſſe iudicium cum deficiat altera ex tribus pſonis ſubſtantialibus iudici, vt l. 1. C. de ordine iudicii, & in c. forus de verb. ſig. Ideo non eſt mirum ſi gl. dixit, quod tunc patris conſenſus non requiruntur: Sed quando iudicis officium principaliter, & ordinarie intẽtatur dato libello, prout requiritur, gl. in rub. de interroga. act. & aperte petitur aliquid dari vel fieri, tunc dico, ꝙ filius non eſt habilis ſine conſenſu patris, ſicut quando intentatur actio, & ita concluſione dixi in reportatis meis, in d. l. C. qui admit. Et per iſta ſit firmata iſta concluſio, quod minores, & aliæ perſonæ, quæ in iudicio eſſe non poſſunt, non recipiunt guarentigiam. Et idem eſt in filiofam. cõſtituto ſub patria poteſtate, niſi in caſibus ſuperius exceptuatis.

QVAESTIO IIII.

DESCENDO igitur ad quartum principale dubium, videlicet, Nunquid iſtud inſtrumentum guarentigiatum operetur in clericos illud quod operatur in laicos? Et pro de-

 ciſio

ciſione huius articuli, eſt primo vidēdū, Nunquid clerici poſſunt vti via executiua,& ſic beneficio ſtatuti laicorum: & in hoc reperio primo Bal.in rep. l. de quibus ff.de leg qui dicit,ſtatutum,& conſuetudo laicorum eſt proficua ēt clericis, vt 10.diſt. c. ſi in auditorium, & de ſo.comp. ca.dilecti, dummodo ipſi velint ſeruare formā conſuetudinis,& ſtatuti, & ſic eſt conſuetudo vel ſtatutum, quòd inſtrumenta guarentigiata mandentur executioni,niſi ſint elapſi decem anni, certe non poterit tunc eccleſia poſt decem annos petere dicti inſtrumenti executionem,ſed debet agere ordinarie,cum iuri extraordinario ſit præſcriptū.ar.l.eius militis. §.militia miſſis. ff. de teſt.mil.& ratio eſt,quia beneficio meo quis non vtitur,niſi quatenus volo. Et ſi ſtatutum vult,ꝙ poſtea non vtatur eccleſia,non poteſt conqueri, quia ſtatutū ſuum non tuum denegat auxilium. Et ad hoc bene facit,q́d ipſe no.in l.4.C ad l Falc. Vbi dixit,quòd quando eccleſia vult vti beneficio ſtatuti ad ſui commodum, opus habet ſeruare etiam quod ad onera. Et hinc eſt quod Bal.in l. 1 C.de contrahen.empt.firmauit, ꝙ poſito,quòd per c. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti. & per no. per Ioan. And. in c. 1.de immu.eccl.ſit inductū, quòd quantum ad clericos,ratione ſtatuentium non teneat ſtatutum laicorū. Attamen ſi clerici volunt vti beneficio ſtatuti reſpectu contractus, opus habent ſoluere gaballam pro contractu,quemadmodum ſoluit laicus. Et hoc etiam infert, quod eccleſia non poteſt intentare viam executiuam ex ſtatuto laicorum, niſi ſeruet ſolemni, quæ ſunt à ſtatuto requiſita, licet aliter prouideat ius commune. Cum ergo ſtatutum ſimpliciter diſponat, quod inſtrumenta guarentigiata habeant paratam executionem in ſui fauorem, indubitanter comprehendit clericos, ſicut laicos. Sed dubium verſatur,quid e contra ſi laicus qui contraxit cum clerico obligato in inſtrumento guarētigiato, & confeſſionato, velit intentare viam executiuam, propter guarentigiam,ſicut diſponit ſtatutum, & clericus dicit quod ſtatuta laicorum non ligant clericos, per tex. in d. cap. eccleſia Sanctæ Mariæ,& per no.in auth.

caſſa.

caſſa. de ſacroſanct. eccle. Et pro clerico facit, quod not. Ioan. And. in c. 1. de immu. ec. lib. 6. in nouella, in quæſtione illa, an ſi ſtatutum prohibet rem alienari in non ſubiectum quatenus comprehendit clericum, ſit validũ. Nam dicit, quod non ſe extendit ſtatutum clericorum ad perniciem clericorum, ſed ſi diſponat, quod nõ poſſit alienari in clericum, eſt nullum ipſo iure, ſecundum Oldr. & Bar in l. cum filius. §. diuiſ. ff de lega. 1 per text. in c. fi. de immu. eccle. lib. 6. quinimmo etiam ſi ſtatutum velit, quod clericus ſit extra protectionem iudicis ſecularis, non valet, ſecundum Ange. in d §. diui. vbi dixit, q́ videtur factum in fraudem eccleſiaſticæ libertatis, ſi cut in ſimili, in l. 1. §. quæ hono randæ, quarum rerum actio non datur, & per no. per Innoc. in ca. nouerunt. de ſent. excom. Iac. But. in l. aſſiduis. C. qui po. in pig. habe. & in auth. caſſa de ſacroſan. ec. decidit. cont rarium, dicendo, quod ſicut ciuitas poteſt non conferre ex toto iuriſdictionem poteſtati ſuo, ita poteſt ipſam libertatem conferre, vt non poſſit audire querelas clericorum, & hanc ſententiam Bal. in auth. caſſa. conatur ſuſtinere, & Bar. reperitur idem conſuluiſſe in conſilio quod incipit, Domini priores, & idem voluit in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & pro deciſione huius videtur facere, quod habetur in auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cle. Vbi Bal. ſaluando Iacob. Bu. dicit, quando ſtatutum concedit iuriſdictionem non conferendo, qđ tũc valet, & tenet: ſecus in auferendo iuriſdictionem. Iſta tamen quæſtio nõ multum facit ad propoſitum, qa in caſu de quo quærimus, ſtatutum loquitur generaliter, & impartitur inſtr. vltra ius commune viam executiuã, & ſic principaliter in materia ſua diſponit conferẽdo nouum beneficiũ: & dubiũ eſt, Nunquid ſicut actiue prodeſt clericum cõtra laicum ita ex eadem æquitate, vt in rub. quod quiſq; iuris. poſſit laicus executiue aſtri ngere clericum in curia epiſcopali, & ſi coram iudice ipſius clerici ad obſeruantiam inſtrumenti. Sed quæſtio proxime tacta loquitur quãdo principaliter, & expreſſe reſpectu ipſius clerici eſt iuriſdictio denegata; propter qđ dicit Ange. in ſupradictio §.

diui.ſtatutum videtur factum ad opprimendam, & ſuffocandam eccleſiaſticā libertatem, cum vellit clericū eſſe deterioris conditionis, quam laicum, vnde magis ad ꝓpoſitum loquitur Hoſtien. in ſumma de conſuetudine, §.& de virtute.ver.ſed pone quod inter laicos. vbi vult, quod licet cōſuetudo inter laicos, quod in tali cauſa executiue procedatur non dato libello, tamen ſi laicus agat ex illa cauſa cōtra clericū, coram epiſcopo cogetur offerre libellum, ex quo illa conſuetudo laicalis non eſt ſeruanda in foro clericali. Sed Barto. in l.cunctos populos, in quæſtio. quæ incipit, Quinto quæro. C. de ſum. trinita. & in authen. caſſa. tenet oppoſitum, per text. in cap. cum veniſſent. de eo qui mitt. in poſſeſſ. cau. rei ſeruan. vbi diſponit, quod in his quæ pertinent ad proceſſum in foro eccleſiaſtico ſeruatur cōſuetudo laicorum: & quia hoc ſtatutum eſt bonum, & æquum, ergo ſeruādum. Sed iſta ratio parum valet ſecundum Bald. in d.l. cunctos populos. in quæſtione quæ incipit, Sed hoc vlterius quæritur. nam per hoc quod ſit bonum, & æquū, non ſequitur, quod videatur, data auctoritas laicis in facto clericorum: vnde Bald. ibi conſiderans, quod notarius qui fecit hoc præceptum eſt iudex factus auctoritate imperiali, & eſt purus laicus dixit, quòd aliquid non poteſt in clericum, vt in c.ſi diligenti. de foro comp. ſed in authen. caſſa. tolerat dictum Barto. non per rationem ſuam, ſed quia dixit, quod conſenſus clerici afficit clericum, non autem ſtatutum: & per hoc infertur, ꝙ contra tale inſtrumētum poterunt opponi omnes exceptiones, quæ poſſunt opponi de iure communi, quando non eſt confeſſionatum, nec guarentigiatum. Ad hoc accedant no. in c. quod clericis. de fo. comp. Nec huic ſentētiæ repugnat æquitas, quæ vult ꝙ ius quo vtitur clericus contra laicū, debeat per titulū, quod quiſq. iuris, poſſe retorquere laicus cōtra clericū, quia, vt dicit Bal, ratio iſta militaret ſi ſtatutum fuiſſet factum ad inſtantiam clericorum, ſed iſtud non occurit hoc caſu, & ſic nō obſtat. Et ſic Bal. in l.omni in nouatione. C. de ſa. ſan. ec. concludit hoc ſtatutum non eſſe ſeruandum in curia epiſcopali in

præiu-

præiudicium clericorum Et iſtud idem tangit Pe. de Ancħar. in diſpoſitione ſua quæ incip. Ea quæ ſunt à iudice maleficiorum, &c. Nec obſt. etiam quod dictum eſt in concernentibus proceſſum ſeruandam eſſe conſuetudinem laicorum, quia immo ſeruanda videtur conſtitutio, & conſuetudo iudicis eccleſiaſtici, circa modum procedendi, ex quo iudiciũ vertitur in curia epiſcopali, iuxta regulam l. 2. C. quemad. teſt. ap. in l. 2. C. de emanc. libe. per quæ iura probatur, quòd ſeruanda eſt conſuetudo loci vbi agitur. Ad quod tex. in c. de clericis, de for. comp. & glo. bona in l. Papinianus. C. de ſent. & ad hoc accedat no. in d. l. cunctos populos. & l. exigere dotem ff. de ind. Inſuper videtur, & aliter dicendũ, quod iſtud ſtatutum non tendit ad litis ordinationem, ſed ad deciſionem, quia concernit executiuam. Et ad hoc accedit, qđ notabiliter notat Bar. in conſi. ſuo, quod incipit. Quæritur an ſtatutum trahatur ad eccleſiaſticas perſonas. Vbi dixit quod ſtatutũ dictans, ꝙ inter affines fiat compromiſſum, non prodeſt, nec nocet clerico, vt fiat compromiſſum, & dixit, quod ipſum cõpromittere eſt pars executionis, potiuſquã de ordine proceſſus. Et eſto, quod ipſe aliter conſuluerit circa iſtum articulum cõpromiſſi, in conſi. ſuo, quod incip. An clericus, iſta pars mihi æqor & iuſtior viſa eſt. Aſſumo iſtam concluſionem, quod cõtra clericum non poteſt peti executio dicti inſtrumenti. Et quia clericus opponit contra dictum inſtrumentum ſicut ſi non fuiſſet appoſita guarentigia; attẽto, quod cõſtitutio ſecularis non poteſt nocere clerico, niſi in quatuor caſibus. Primus eſt, quando laicus eſt ſolus iudex cauſæ, & tũc opus eſt, quod iudex, verbi gratia: Si ſtatutũ dicat, quod niſi legata inſinuẽtur coram vicario poteſtatis infra menſem citatis citantis, non valeant ipſo iure, nam tunc ſi hæres inſtitutus ſit clericus, citari poterit corã dicto vicario ex quo alter iudex adiri põt, ſecũdum Bald. in l. teſtamenta. C. de teſt. Secundus caſus eſt, qñ clericus nititur adminiculo eiuſdem ſtatuti, vt dixit Ia. Bu. & Bal. in d. l. omni in nouatione. C. de ſac. ſa. eccl. & l. 1. C. de contrah. empt. Tertius caſus eſt, quando ſta-

tutum præcedit iuriſdictionem nō conferendo quo caſu clericus non poteſt habere recurſum ad illum iudicem, qui tunc quo ad ipſum caret iuriſdictione, vt in d.auth. ſtatuimus.C.de epiſco & cleric.Quartus caſus eſt quando ſtatutum laicorum concernit ſolum quæ ſunt proceſſus, vt dicit Bald.& & Bart.in d.l.cunctos populos, & Pe. de Anch plenius in dicta diſputatione, ea quæ ſunt à iudice, circa finem.

QVAESTIO V.

HIS expeditis venio ad quintum dubium principale, videlicet, an creditor, qui poteſt regulariter compellere debitorem, vt de debito faciat ſibi publicum inſtrumentum, vt habetur in l.ſi contendat.ff.de fideiuſſ.& in l.ſicut data. C.de libe. cau.& in l.diſſolute. de condi. ex l. & per Specu. in titu. de inſtr.edi. §.poſtquam, verſ. quid ſi, & per Bart. eleganter in l.ſi finita.§.eleganter.ff de damn.inſect. poſſet etiam debitorem ipſum aſtringere, vt recipiat guarentigiam, & ſic, quod conficiatur inſtrumen. guarentigiatum, & ad partem negatiuam eſt auctoritas Ang.& Ioan. de Imo.in l.ſi pupillus, in prin. ff. de noua. Qui dicunt non teneri, conſiderato, quod per tale inſtrumentum poſſit incipi ab executione, vnde debitor grauaretur in eo, in quo non erat obligatus. Sed forte iſtorum ſententia non eſt vera. Nam per appoſitionem iſtius clauſulæ in inſtrumento non dicitur debitor in plus grauari, ſed efficacius grauari, vt notabiliter dixit Bald. in l. is qui acceſſionis. ff. de fideiuſſo. Vbi propter iſta rationem dixit, quod fideiuſſor poteſt aſtringi ex inſtrumento guarentigiato, licet principalis ex tali inſtrumento non ſit aſtrictus, & tamen conſtat, quod non poteſt in plus fideiuſſor obligari, vt Inſtit.de fideiuſſ.§.præterea, & l.græce. §.1. ff.de fideiuſſ.& idem dixit notabiliter Bal. in l. error. C. de iur. & facti ignoran. Inſuper cum conſuetudo localis ſit, quaſi per totam Italiam, quod tales clauſulæ apponantur iuxta conſuetudinem, vt dixit Bart. in l. prima.

ma. §.ſi fraudator. ff. de his quæ in fraudem creditor, & per l.ſi pias. §.primo.de nou.operis nunciation. & quod per Bald.in l.1.C.de reuoca. his quæ in fraudem credit. & in l.pactum curatoris.C.de pact & l.ſi pignore. C.de pigno.& in l.in vniuerſorum.de pignor.actio.& per glo. in l. penultim. C.de fideiuſſ. & per Angel. in l.2.ff.de iuriſdict.omn.iudi. merito propter iſta duo tenerem, quod aſtringi poteſt debitor,vt in inſtrumento debiti patiatur guarentigiatam.

QVAESTIO VI.

NVNC venio ad ſextum dubium principale, videlicet, An ſi inſtrumentum ſit inutile,confeſſio,vel præceptũ aliquid operetur, & videtur dicendum, quod non, quia ſi inſtrumentũ non valet, non debet valere quod ſequitur ex eo, vt l. non dubium.C.de leg.& l.iubemus. §. ſane. C. de ſacroſanct. eccle. & in l.nemo clericus. C.de ſumma trinit. Et hinc eſt, quod clauſulæ acceſſoriæ regulantur ſecundum naturam ſui principalis, vt l. ſi libertus ex modica. §. ſi patronum ex aſſe. ff. ne quid in fraud. patrona. & l. ſi quis cum debitore.ff.de iureiuran. & quod per Bal.in l cum pater,§.curatoris, ff.de leg. 2. Cum igitur inſtrumentum ſit nullum, ipſa confeſſio, & clauſula guarentigiæ nullam debet habere virtutem. Et quod hoc ſit verum in duobus locis formaliter Bald. hoc voluit in l.ſi abſentes. C. ſi certum peta & in repe.l.edita.C.de edend. In quibus locis dixit,quod ſi non tenet principale,ideſt inſtrumentum,non tenet confeſſio vel præceptum, & de hoc dicit eſſe tex. ſingularem in l.ſi. ff. de conſtitu. pecu. Vbi confeſſio, & ſcriptura facta per illum,qui putabat ſe eſſe hæredem, vitiatur ſtatim cum deficit principale.ſ.quod non ſit hæres. ſed in contrariam partem adducitur primo text.in l.ſi ſtipulatus. §. Griſogonus. ff.de verborum obligation.vbi probatur,quod per confeſſionem appoſitam ſuper inutili ſtipulatione reſultat efficax probatio. Ad quod l.iubemus. C. de ſac. ſan. eccl.& l.1. & 2. C.

de præſcrip. 30. anno ſecundo ad idem adduco, qđ no-tabiliter dixit Barto. in l. 1. §. ſi quis ita. de verborum obligat. Vbi vult, quod ſi inſtrumento mutui eſt inſerta cõfeſſio, cautela eſt, quod non agatur ex illo inſtrumento ſi ſtipulatio erat inutilis: Sed agatur certi conditione ad mutuum, & probatio fiat per confeſſionem illam inſertum ſuper inſtrumento. Et idem in actu vltimæ voluntatis, dixit Bal. in l. 1. C. de ſac. ſanct. eccl. vbi dixit, quod ſi damnatus ad mortem, qui cum ſit ſeruus pœnæ, vt l. qui vltimo. ff. de pœn. non teſtatur etiam ad pias cauſas, vt dixit Ioan. And in ca. quamquam, de vſu. in 6. legat in teſtamento centum pro male ablatis, quæ confitetur habuiſſe, quod tunc licet non poſſum petere ex inſtrumento teſtamenti, quia non valet, agitur ex actu inter viuos, & probabitur debitum per iſtam confeſſionẽ emanante ſuper inutili teſtamento. Tertio hoc probat per no. p. Innoc. in c. per inquiſitionem. de elec. vbi firmat, quod quis condemnatur eſt inutili proceſſu propter vtilem confeſſionem, quæ ſemper conſeruatur iuxta capit. Piſonis. de reſtitu. ſpol. & iuxta not. per Bar. in l. confeſſus. ff. de cuſtod. reo. Quarto ad hoc accedat auctoritas Bal. in l. 2. §. plane. ff. q. fal ſo tutore auctore. Vbi dixit, quod quando ſtatutum dicit, q. ſi debitum non ſit petitum infra decennium, quod poſtea non poſſit peti executio inſtrumenti, quod tunc elapſo termino cautela eſt quod non agatur executiue, ſed ordinarie, & fiat probatio per confeſſionem inſertam in inſtr. Quare in hoc articulo ſic arbitror concludẽdum fore. Quod aliquando contractus nõ valet, quia deficit ſubſtantia, & ſic eſt impoſſibilitas iuris, vel naturæ, prout occurrit in infante, & furioſo, & in damnato in metallum, & ſimilibus, & tũc dico, q confeſſio, & guarentigia emanans ſuper tali inſtrumẽto nil penitus operatur. Quia qua ratione corrũpitur hoc caſu principale corrumpuntur clauſulæ, & acceſſoria ad ipſum inſtrumentum, & in hoc caſu poſſunt procedere dicta per Bal. in d. l. abſente. C. ſi cer. peta. & in repe. l. edita. C. de eden. & in hoc caſu loquitur tex. in d. l. ſi. ff. de conſti. pec. Nam ibi deficit ſubſtantia, quia nõ

erat hæres, & ſuper hæreditate emanabat debitum, & confeſſio. Vnde non eſt mirum ſi ibi pereunt omnia acceſſoria ex quod deficit principale, propter ſeruata ſolemnitate in contrahendo requiſitam à lege vel ſtatuto, vt quia ſtipulatio non fuit ſolemniter concepta, vel quia fuit alteri ſtipulatus, & tunc licet pereat inſtrumentum vel contractus principalis, non tamen per ipſa cõfeſſio, & ita loquuntur quæ ſupra proxime dicta ſunt.

Modo ad caſum noſtrum de confeſſione, & præcepto, dico, quod præceptum illud nõ poteſt operari virtutem executiuam ſuper debito confeſſato, quia terminus ad quem fit relatio, i. inſtrumentum, & contractus non ſubſiſtit; ergo nõ eſt aliquid exequibile. arg. l. in teſtamẽto, de condic. & demon. & Bal. in l. alia. C. de his qui. vt in di. allegando Innoc. in cap. cum venerabilis, extra de except. & in c. cum olim. de cenſibus. dixit, quod ſi confiteor inſtrumentum falſum eſſe verum, quod reprobato illo inſtrumento tanquam falſo confeſſio mihi non nocet, quia nec naturale, nec ciuile habet fundamentũ cui poſſit inhærere, vt l. cum precibus. C. de proba. Attẽto, ꝙ illa confeſſio fuerit facta per reſcriptum ad veritatem negotii debiti ſuper quo factum eſt inſtrumentum, non tamen perit confeſſio. Et ſic dico in caſu iſto, quod illud præceptum guarentigiam cauſans tanquam fundatum ſuper inſtrumento nullo modo operatur viam executiuam, nec impedit exceptionis obiectũ. Sed ipſa confeſſio quam fecit debitor aſſerendo ſe debitorem, bene nocet ſibi ſi cauſa delicti non oriatur ex inſtrumento, ſed aliunde, prout loquitur Bar. in l. 1. ſi quis ſimpliciter, de verbo. obli. verbi gratia, Si confiteor in inſtrumento nõ ſolemni, qualiter Titius mutuauit mihi decem in Calendis Martii, & ideo promitto obſeruantiam, & recipio præceptum guarentigiæ, dato quod creditor non poſſet ſe ex illo inſtrumento fundare, nec executionem petere, attamen poterit agere ordinarie, & per certi conditionẽ ex mutuo, & probabit mutuũ per iſtã confeſſionẽ interpoſitã ſup tali inſtrumẽto, vt dixit Bal in d. l. 2. §. plane ff. ꝙ fal. tut. auct. Et iſta eſt cõcluſio quã puto veriſſimã.

QVAE-

QVAESTIO VII.

DESCENDO igitur ad ſeptimum dubium principale, videlicet, Nunquid poſt factũ præceptum guarentigiæ confeſſio poſſit tãquam erronea reuocari, ita quod præceptum guarentigiæ nihil operetur. Bart. in l. non fatetur. de confe. & in l. error. C. de iur. & fac. igno. loquendo de præcepto de ſoluendo facto in foro iudiciario contentioſo ſecundum formam l. ſi debitori. ff. de iud. dixit, quod poterit licet confeſſio ex hoc capite non ſit reuocabilis, vt eſt text. in d. l. error ff. & C. de iur. & fact. igno. Nam dicit, quod illud præceptum non poteſt dici ſententia diffinitiua, quia non condemnat, vel abſoluit, ſed tendit ad executionem confeſſionis, ſic in l. apud Celſum. §. labeo, de doli except. Sed Bald. in d. l. error. reprobat Bar. propter tria; & Primo dixit, quod iſtud præceptum eſt terminus diſputationis ſicut concluſio in cauſa. Secundo quod tranſit in rem iudicatam, prout ſententia diffinitiua, vt l. de debitoribus. ff. de re iudi. & l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor. Tertio, quia ex tali præcepto oritur actio in factũ ſicut ex diffinitiua, vt dicit glo. in l. fi. §. neceſſitatem. C. de bo. quæ lib. ergo per iſta ſecundũ ipſum videtur, quod habeat vim ſententiæ diffinitiuæ. Et quod Bart. non fuerit bene locutus. Quinimmo vltra ipſum, quod ſit eius naturæ cuius eſt diffinitiua, clare infertur, quia appellatur ab ipſo præcepto de iure ciuili, vt l. quoniam. C. de appel. quod nõ foret, ſi eſſet interlocutoria, vt l. inter vtilem. ff. de mino. Ita quod quando emanat poſt litem conteſtatam non aſſumit naturam interlocutoriæ, vt dicit l. ſi debitori. Ex quo infertur, ꝙ ſi non eſſet interlocutoria, opus eſt, quod habeat vim diffinitiuæ, & idcirco Bal. in l. ſi pecuniam. C. de re iud. dixit, ꝙ quando pręceptum iudicis cauſam terminat, tunc vnum & idem eſt ſententia diffinitiua & ipſum præceptum. Quod maxime arbitror eſſe verũ, quando emanauit in ſententia diffinitiua. Nam tunc idem & proprie dicitur ſententia diffinitiua, vt eſt glo. ſingularis & peregrina in l. qui agnitis. ff. de excep. ſuper

ſuper verbo, præcepto. Ad hoc accedit quod eleganter Bald. dixit in l. hi qui ad ciuilia. C. de appell. vbi dixit, quod a tali præcepto appellatur, & quod iuſtificatur, ex iam dictis in poſterum probandis per l. ait prætor, §. permittitur. ff. de mino. & ſic vim habet diffinitiuæ. Quod limito eſſe verum quando fertur cum cauſæ cognitione: ſecus autem ſi in diſcurſu & ex abrupto, vt dixit Bald. in l. hi qui ad ciuilia. Nam tunc nec habet vim diffinitiuæ, neq; tranſit in rem iudicatam, vt vult Innocen. in c. cum veniſſent. de in inte. reſt. Sed in dubio ex quo in actu voluntariæ iuriſdictionis interpoſitum eſt decretum, ſemper præſumitur habita cauſæ cognitio & quod ordo iuris fuerit ſeruatus, vt dixit eleganter Bald. in l. his verbis. ff. de adopt. allegando l. 1. C. de iure haſtæ fiſca. lib. 10. & in l. iuriſgentium. §. quod fere. ff. de pa. & Spec. in tit. de empt. & vend. §. nunc videndum. verſi. & habetur, & not. in l. actor. in ff. rem ra. ha. Nec ſupra dictæ concluſioni obſtat ratio aſſignata per Bart. cum dixit, quod præceptum hoc non eſt ſententia diffinitiua, quia tendit ad executionem confeſſionis. Nam & ſententia mere diffinitiua lata in confeſſum non tendit ad alium finem, quam ad exequendum, vnde in l. proinde. ff ad l. Aqui, dicitur, quod in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, niſi in exequendo. Item licet præcipiendo iudex non vtatur formaliter verbo, condemno. Attamen vtitur verbo æquipollenti, & idem importanti quod tantum releuat, vnde Bald. in l. actori. C. de iureiur. allegando l. quid tamen. §. 1. ff. de arbit. dicit, quod tantum eſt quod iudex declarat quem debere dare decem Titio, & ſic in propoſito glo. in l. 1. C. de ſent. quæ ſine cer. quan. quæ dicit, quod ſi iudex qui aditur ſuper executione mandat exequendum quod petitur, qđ non requiritur alia condemnatio. Et ſupradicta locũ ſibi vendicant quando iudex precipiẽdo exercet iuriſdictionem contentioſam, ſed caſus noſter loquitur in iudice exercente iuriſdictionem voluntariam, quod Bal. in d. l. error. de plano fatetur, qđ in præcepto, quod ſit per notariũ in cõtractu quod appellatur præceptũ guarẽtigię.

Bart. ſententia vera ſic, ſcilicet, quod prætextu erroris poteſt reuocari, nam ſolum cum ex tali præcepto obligatio non inducitur nec augetur, ſed datur quidam modus agendi, vnde ſi obligatio eſt ineſſicax propter errorem, neceſſe eſt, quod ipſum præceptum tanquam acceſſoriū non ſubſiſtat. Ita tamen ſua ratio non videtur bene concludere, quia vt dictum fuit ſupra in alio articulo, ſublato principali, perſæpe ſubſiſtit ipſa confeſſio, iuxta not. per Innoc. in cap. per inquiſitionem. de elect. & in aliis glo. ſuperius allegatis. Et ideo alia ratio efficacior reddi poteſt, videlicet, quod notarius non poteſt iuriſdictionē ſuam exercere, niſi præſupponatur voluntas partium, cū dictum ſit, quòd ipſe non præcipit guarentigiam niſi de conſenſu vtriuſque partis, & ſic non potuit præceptum guarentigiæ, fieri quia errans non conſentit, cum nil ſit cōſenſui ita contrarium, & pugnans ſicut error, vt l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. om. iud. Et idcirco cum hoc caſu confeſſio erronea fuerit, ſequitur, quod non interuenit conſenſus partis, & ſic non potuit fieri preceptum guarentigiæ. Ex quo ſequitur, quod probatio de errore guarentigiæ nil operatur. Inſuper ad hoc facit ratio, quia confeſſio iſta habetur perinde ac ſi facta foret in iudicio, ſecundum Cyn in l. 1. C. de confeſſ. & Bartolus in l. poſſeſſio. §. poſſeſſio quoque. ff. de acquiren. poſſeſſ. de quo infra late dicetur in ſecunda parte principali cum tractabitur de partibus guarentigiæ.

QVÆSTIO VIII.

DESCENDO nūc igitur ad octauum articulum ſiue dubium principale videlicet, An iſta via executiua attributa inſtrumento virtute guarētigiæ terminet in territorio vbi viget iſtud ſtatutū loquēs de guarentigia. An vero illud inſtrumentum guarentigiatum extendat vim ac potentiam à ſtatuto ſibi conceſſam vbique locorum in quibus dictorum inſtrumentorum peteretur executio: Quia iſte paſſus eſt vtilis, & ſubtilis, eſt opus aliqualiter inſiſte-

re, &

Digitized by Google

re, & duos caſus principaliter conſiderare. Primus eſt quid ſit iudicandum ſi ſtatutum Ferrariæ diſponat, quod inſtrumentum confeſſionatum mittatur executioni ſtatim viſo inſtrumento etiam non citata parte, an illud vẽdicet ſibi locum ſi inſtrumentum iſtud ſit factum Bononiæ, & petita ſit executio hæc Ferrariæ, & concluditur quod ſic. Nam licet confeſſio in Ferraria facta non fuerit, pur eſt verum dicere, quod illud eſt inſtrumentum confeſſionatum, & tunc ſuccedit regula. Quod in his quæ concernunt ordinem proceſſus, conſiderandus eſt locus vbi iudicium agitur: quod locum habet etiam ſi tractatur de ordine adhibẽdo etiam in ipſa executione, vt not. in l. 2. C. quemad. teſta. ape. de quo per Bal. in l. 1. circa fi. C. de confeſſ. Vbi allegat tex. in l. miſſi opinatores. de exact. tri. lib. x. Et adhuc accedat notata per Bar. in l. cunctos populos. C. de ſum. trin. & in l. à diuo Pio. §. ſententiam. ff. de re iudi. & etiam firmat in l. 1. C. ne filius pro pa. vbi dicit, quod in ipſa executione inſtrumenti guarentigiati eſt quidam ordo irregularis, quia nõ ſeruatur quod alias ſeruari debet. Et dicit ibi, quod attendi debet locus vbi petitur executio, non tamen attendendum eſt, vtrum litteræ iudicis iudicantis ſint tranſmiſſæ, vel non, iuxta plene no. per Bart. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. & per Bald. in l. edicto. in fin. C. de edi. diui Adri. Quia quando executio non ſumit vim à iure communi, ſed à ſtatuto municipali, tunc executio non poteſt fieri per iudicem diuerſi territorij ad litteras primi iudicis: Nam in exequendo debet ſequi ordinẽm ſuæ iuriſdictionis, & non alterius, & hoc per text. in d. l. miſſi opinatores, & ita concludit Bald. in l. 1. C. de execu. rei iud. & in d. l. 1. in fin. C. de confeſſ. & ita etiam conſuluit conſilio ſuo quod incipit, Quæritur an captus, &c. Vbi quærit, an dictante ſtatuto, quod captus pro præcepto ſpreto non poſſit recommendari pro alio debito, an tunc vicarius Epiſcopi poſſit eum qui captus eſt & detentus in carcere communis, non autem ipſius Epiſcopi pro aliquo debito, pro quo in curia Epiſcopi data eſt licentia de capiendo ipſum recommittere in dicto carcere. Et

videtur

videtur prima fronte dicendum quod ſic. Nam cum Epiſcopus ſit ſuperior, poteſtas tenetur exequi ſententiam ſuam, iuxta notata in l. ex ea. ff. de poſtu. & in cap. 1. de offi. ordi. & in cap. fin. de excep. lib. 6. Sed tamen hoc non obſtante contrarium determinat in dicto conſilio; dicendo, quod in exequendo non attenditur auctoritas iudicantis, ſed conſuetudo, & ſtylus regionis vbi fit executio, & hoc per text. notabilem in d. l. miſſi opinatores, & quia carcer Epiſcopi non eſt carcer communis, ideo dicit, quòd Epiſcopus legem carceris mutare non poteſt.

Aliquando autem occurrit, quod in loco vbi fit contractus viget ſtatutum per quod datur auctoritas notario, vt poſſit facere præceptum guarentigiæ, & quod preceptum ſic guarentigiatum habeat vim executiuam, & tunc vertitur dubium, Nunquid ſi in alio loco vbi non viget tale ſtatutum petita ſit executio, ſit opus tunc agere ordinarie & probare debitum per inſtrumentum, ſicut ſi in illo loco vbi petitur executio, fuiſſet confectum tale inſtrumentum. Et ſuper hoc dubio ad partem negatiuam arguitur primo ſic. Quando petitur executio ratione deſtinatæ ſolutionis, certum eſt, quod vbi deſtinata eſt ſolutio quis videtur contraxiſſe, vt l. contraxiſſe. de act. & oblig. per Bart. in l. Titium & Meuium, in prin. de admin. tuto. & in l. ſi conuenerit, ff. de iur. omn. iud. & per Anton. de Butr. in cap. 1. de iudi. Sed in loco illo vbi petita eſt executio, vt dictum eſt, viget ſolu m in commune ſecundum quod inſtrumentum non habet vim executiuam, vt l. ſi minor 25. annis, cui fideco mmiſſum. ff. de mino. ergo non eſt conſiderandum ſta utum quod vigebat in loco vbi celebratus fuit contractus ſed ſolum ius commune, quod viget in loco deſtinatæ, ſolutionis. Secundo hoc corroboratur, quia cum iſta executio detur à ſtatuto contra ius commune, vt d. l. ſi minor 25. annis, venit reſtringenda ad hoc vt minus lædatur ius commune, vt in cap. cum dilectus. de conſuet. & l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matr. Tertio adducitur ad hoc quod not. Guil. & Bart. in l. his verbis, & in l.

non

non aliter, ff. de adoptio. & Cyn. in l. cunctos populos, C. de ſum. tri. in quæſtione illa, An notarius creatus auctoritate ſtatuti poſſit extra eius territorium conficere inſtrumenta. Nam determinauit, quod ipſe non poſſit extra proprium territorium exercere tabellionatus officium. argu. l. cum vnus. §. ſi is qui, ff. de bo. aucto. iudi. poſſi. & l. hac parte. C. de pro. ſacro. ſcri. lib. 10. Quarto pro iſta parte arguit ſic: Certum eſt, quod quando intentatur iſta via executiua vigore dicti inſtrumenti, quæſtio ſolum vertitur ſuper modo procedendi. Nam actor vult quod ſolum procedatur executiue vigore dicti ſtatuti, & reus vult, quod procedatur ordinarie ſecundum quod prouidet ius commune, vt l. nimis propere. C. de execu. rei iudi. Modo certum eſt, quod reſpectu proceſſus & iudicij attenditur locus vbi proceſſus ipſe fit, vt d. l. 2. C. quemadmodum teſt. aper. & l. ſi fundus. ff. de euict. ergo debet attendi ius commune, conſuetudo, & ſtylus, qui viget Ferrariæ, vbi actor inchoauit proceſſum, & proſequitur iudicium. Quinto ad idem arguendo allegari poteſt notabile verbum Guil. de Cu. relatum per Bald. in l ſecunda. ff. de eo quod certo loco. Vbi dicit, quod ſtatutum Florentinum dictans, quod Florentinus maior decem, & octo annis, non reſtituatur, quod Florentinus talis in Ciuitate Peruſij petat ſe reſtitui, quod ſibi competat reſtitutio de iure communi, & non attenditur ſtatutum Florentinum, quia non extenditur ad contractos factos extra territorium proprium, & ad hoc optime facit glo. in d. l. ſecunda. ergo dici debet, & idem in caſu iſto, vt cum hoc ſtatutum diſponat contra ius commune, vt pluries dictum eſt, tale inſtrumentum non meretur executionem, niſi infra terminos proprij territorij: & ad hoc facit text. in l. ex ea. ff. de poſt. vbi ſententia prohibitiua in perſonam non extenditur vltra limites territorij. Ad idem accedat text. in cap. ſi ſententia. §. fin. de ſenten. excommunica. lib. 6. & quod habetur in cap. per venerabilem, qui filij ſint legit. vbi Ant. de Butr. refert, quod quando Papa non diſponit in radice matrimonij, tunc legitimatio non ſe extendit ad

terras

terras imperij,& ſic vult,quòd effectus voluntariæ iuriſdictionis terminetur in territorio. Sexto principaliter adduci poteſt tex.in l. 1.ff.de offic. proconſul. & leg. vbi probatur, quod actus voluntariæ iuriſdictionis geſti per inferiorem à principe non extendunt ſe vltra proprium territorium. Ad idem adducitur bonus text. in c. Romana. § ne clericus.de fo.comp. lib.6. & in l. cum vnus. §. ſi is qui.ff.de bo auct. iudi. poſſid. Septimo pro iſta parte allegatur tex.in l.iureperitos,§.qui oriundus. ff. de excuſa.tuto.vbi tex.probare videtur,quod non ſufficiat decretum interpoſitum vbi pars ſortitur forum: Sed requiritur quod interueniat etiam decretum iudicis reſidentis in loco vbi fit in bonis realis executio, & ad idem in l. à proconſule.ff.de manu. vin. & l.ſi prædium. C. de prædi. mino. per quam l. probatur, quod decretum interpoſitum per iudicem qui habet ſubiectam perſonam non operatur in bonis poſitis in alio territorio:ergo & idem dicendum eſt in hoc præcepto guarentigiæ, quod non operatur cum petitur executio in alio territorio,vt dixit glo in l. non ſolum. §. teſtamento. ff. de execu. tut. Niſi curator fuiſſet datus à principe,vt l.2.C.de excuſat.tuto. de quo per Bar.in l.legitimos. ff. de legi. tut. & in l. cunctos populos ſuperius allegata. Secundo principaliter allegari poteſt auctoritas Bald. ad hæc in l. 2. in fin. C. quemad teſt. aper. vbi dixit, quod teſtamentum factum Paduæ inſinuatum Peruſij meretur executionem ſecundum ſtatutum Peruſinum, non autem Paduanum. Ratio eſt ſecundum ipſum quia cum aſſumat vires in Peruſio propter inſinuationem, ideo locus ille eſt attendendus. Modo cum in caſu noſtro aſſumpſerit vires vbi factum fuit præceptum guarentigiæ; ſolus locus ille videtur conſiderandus & attendendus, ſed ad partem affirmatiuam arguitur primo ſic: Notarius cum facit tale præceptum vt plures dictum eſt, exercet actum voluntariæ iuriſdictionis, ſed tales actus non circumſcribuntur, vt eſt text.ſecundum communem opin. in d l. 2. de offic. proconſ.& leg.in 1.reſponſo.& l.emancipatus.ff.de adop. & in l.1. C.de emancip. lib. & in l. ab ea parte. ff. de proba. &

ba. & in l. apud eum.ff.de man.vindi. Ergo videtur, quod iſtud inſtrumentum cum ſua guarentigia, & fauore trãſeat per omnia loca mundi. Secundo ad hoc adduci poteſt tex.in l.propter in litem.§.1.ff.de execu.tuto. Vbi decretũ interpoſitum in loco originis pupilli ſuper tutela operatur vim ſuam vbique locorũ, adeo, quod tutor adminiſtrat vbique. Tertio ad hoc videtur bonus tex.in l. magis puto.§.illud.ff. de re. eorum vbi decretum interpoſitum in vno loco, extendit ſe ad bona in alio territorio ſita. Quarto adducitur tex.in l.ſi non ſpeciali.& l.ſi. C.de teſt.vbi dicitur, quod cõſuetudo, q̃ vigebat in loco conditi teſtamenti inſpicitur quo ad deciſoria in quocũque loco vbi illius teſtamenti petitur executio. Ergo cũ in hoc caſu tractetur de effectu executionis inſtrumẽti, ille locus videtur attẽdẽdus vbi cõfectum extitit inſtru. Quinto ad hoc facit quod dixit Guil.& Bar.in l.non aliter. ff.de adop.vbi dicũt, quod licet notarius factus ſolũ auctoritate ſtatuti, non poſſit vt publica perſona rogari in alio territorio: inſtrumenta tamen confecta in loco, vbi fuit creatus tabellio, habet vim, & poteſtatem vbique locorum, ergo ità dicamus in hoc caſu, vt vim, & poteſtatem acquiſitam virtute inſtrumenti in ciuitate Bononiæ confecti conſeruetur vbiq. locorum, & extendatur ad aliud territorium. Ad hunc finem adduco qđ Bar. dixit in l.legitimos.ſuperius allegata. Vbi dixit, quod iudex originis domicilii pupilli ad quem ſpectat dare tutorem, vt in l.1.C.vbi petan.tuto.& in l.1.C.de tuto.& cura.da. ab his, interponit decretum ſuper alienatione bonorum pupilli conſiſtentium in territorio, & vbi dixit quod fiet executio ſi cõtradicto nõ inſurgat. Virtus ergo decreti, & per conſequẽs præcepti, q đ idem operatur vt dixit Bar.in l.actor.ff. rem ra.ha non terminetur territorio qñ emanat ſuper his quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis: ergo, & idem debet dici de hoc præcepto facto per notarium ſuper inſtr. confeſſionato. Vltimo adduci ẽt bene poteſt, qđ notanter in quibuſdã lecturis reperitur dixiſſe Bal. in l ſi ff.de iuriſdict.om.iud.vbi firmat, quod notarius qui ex ſtatuto Bononienſi habet faculta-

tem præcipiendi guarentigia, quemadmodum poſſet reſiſtere tempore rogitus in Bononia,dato,quod ſtatutũ Peruſinum ſuper hoc aliquid non diſponat, &c. Sed tandem his ita diſcuſſit arbitror concludendum, quod ſi in ciuitate Farrariæ ſtatutum ſuper executione inſtrumenti aliter non diſponat,illud inſtrumentum Bononiæ cõfectum non habebit executionem paratam Farrariæ, & hoc per iura allegata ſupra pro iſta parte,& præſertim, quia iſta executio concernit proceſſum, & non ſubſtantiam negotii,ita, quod non attenditur vbi ſit factum inſtrumentum,ſed locus vbi proceditur, vt d. l. miſſi opinatores.& l. 2. C.quemadmodum teſtamen. aper. & per hoc reſpondetur ad l.ſi non ſpeciali & l.ſi. C. de teſt. & ad no.ibi,quia illa concernunt ſubſtantiam,& non proceſſum,& ad hoc concurrit etiam, quia cum hoc ſtatutum ſit contra ius commune,debet ſtricte ſumi, vt d. §. de viro.& iſtud maxime ſibi locum vendicat ſi Ferrariæ deſtinata ſit ſolutio:Nam tunc neceſſario locus ille cõſideratur,cum videatur ibi fuiſſe contractum,vt l.exigere dotem.& l.fideicommiſſum.ff de iudi. & in l. contraxiſſe.de act.& obl.Et ideo Bald.in d.l.ſi non ſpeciali.dixit, quod illa differẽtia an actus cõcernat proceſſum,vel ſubſtantiam negotii,non eſt ponderanda quãdo in loco vbi petitur non eſt deſtinata ſolutio. Nec huic concluſioni repugnat, quod dictum eſt de lege,ſi propter litem.§.1. ff.de execu.tut.& l.ex ea.ff.de poſtu.& l. 2.ff.de offic.,p-conſ. & lega.Nam ibi diſponit circa perſonam quo caſu non attenditur territorium,vt.l.1.C.de eman.lib.Secus autem quando lex agit in bonis, vel tendit ad ſolemnizandum contractũ, aut inſtr. & iſta eſt ratio differentiæ quare decretum iudicis in tutela operatur vbique,& in cura terminatur territorio, quia primo caſu agit in perſonam principaliter,& in ſecundo caſu in bonis principaliter,vt l. in copulãdis.C.de nup.& qđ no.Bar.in l. pupillo.ff.de tut.& cur. da. ab his. Sed ſi non ſit quæſtio de modo exequendi inſtrumentum, & executio ſit parata, ſed ſit ſuper aliquo effectu reſultante ex inſtr.,ppter virtutẽ guarentigiæ,vbi gratia, agit actor vigore illius

instru-

inſtrumenti confecti Bononiæ ex iure ſibi quæſito per alterum, prout loquitur inſtrum. opponitur, quod non poteſt, quia non eſt facta ceſſio, & ad hoc replicat actor, quod ex inſtr. guarentigiato tranſit vtilis ſine ceſſione, vt dixit Bar. in l. poſſeſſio. §. poſſeſſio. ff. de acq. poſſ. & infra latius oſtēdetur. Vel agit creditor vigore dicti inſtrum. in quo facta eſt confeſſio de recepto cauſa non appoſita, vnde videtur, quod non præiudicat confitenti, vt l. cum de indebito. in fi. ff. de proba. Ad quod reſpondet creditor, quod non exigitur illud in inſtrum. guarentigiato, vt infra in 2. par. principali ſuo loco dicetur, & eſt notabile Cyn. in l. 1. C. de confeſſ. Certe dico, quod in dictis caſibus & ſimilibus actor obtinet, & non reus. Conſiderato, quod iſta concernunt ſubſtantialia inſtrumenti, & non ordinem proceſſus, vnde locus Bononienſis vbi factum fuit inſtrumentum, debet attendi, & non Ferrariæ, vbi petitur executio. Vt per plura exempla in ſimili decidit Bar. in l. cunctos populos. C de ſum. tri & Bal. in l. ſi non ſpeciali, dum loquitur de conſuetudine Venetorum, & Ang. in l. fi. ff. de iuriſd. om. iu. & per hoc ſit expeditum quantum attinet ad hoc dubium, quod principaliter hic occurrit.

QVAESTIO IX.

DESCENDAM nunc ad contrarium dubium principale. Et cum proxime diſcuſſum ſit, An virtus executiua attributa inſtrumento ex potentia concedentis auctoritatem ſuper guarentigia, extendat ſe vltra terminos territorij, & ſic diſcuſſum ſit, An operetur reſpectu alterius loci. Nunc videndum eſt an operetur reſpectu alterius perſonæ, quam ſic iſta quæ ſpecificata fuit in inſtrumēto, & in diſcuſſione huius articuli ſunt quatuor caſus principaliter conſiderandi. Primus eſt quando ſtatutum dicit, quod contra debitorem ex inſtrumento guarentigiato fiat executio ſtatim viſo inſtrumento, an illud idem poſſit fieri contra hæredem debitoris, ſicut contra ipſum principalem debitorem.

Et quid e contra ſi ſtatutum dicat, quod creditor habeat executionem paratam ex inſtrumento guarentigiato, an talis via executiua competat etiam hæredi ipſius creditoris. Secundus caſus eſt, an dicta executio ſit parata cõtra debitorem debitoris, ſicut contra ipſum debitorem. Tertio an ſi creditor cedit iura ſua iſta via executiua cõpetat ceſſionario, & procuratori in rem ſuam, ſicut ipſi cedenti; & iſte eſt tertius caſus. Quartus caſus, Nunquid procurator generalis poſſit petere executionem dicti inſtrumenti: & nunquid procuratori generali poſſit fieri præceptum guarentigiæ.

Et redeundo ad primum, videtur prima fronte dicendum, ꝙ non comprehendatur hæres debitoris: Nam ipſe non fuit qui debitum contraxit, & ſic in ipſo deficiunt verba ſtatuti, quia non videtur proprius debitor, ſed hæres debitoris, contra quem hæredem debet agi ordinarie dato libello, vt in auth. offeratur. C. de lit. conte. Et hinc eſt, quod ſi ſtatutum diſponit, quod notarius poſſit pro omni cauſa conueniri coram conſulibus notariorũ, attamen hæres ipſius notarii, qui irregulariter ſortitur forum ex perſona defuncti, vt l. hæres abſens. ff de iud. non poterit hoc caſu corã dicti conſulibus conueniri. Et ratio huius eſt, quia iuriſdictio, quæ per ſtatutum dicitur eſſe ſtricti iuris, non eſt extendenda; argumẽ. l. quicquid aſtringendæ de verbo. oblig. qđ decidit Bal. in l. quædã. §. nihil. ff de eden. in apoſtill. Illud tamen dictum ſuum non tranſit ſine dubitatione. Nã vult, ꝙ illud quod dicit tex. in d. l. hæres abſens. §. ꝙ hæres ſortitur forũ ex perſona defuncti, ſit verum quando proceditur de iure: ſecus autem quando exercetur iuriſdictio ſolum ex forma ſtatuti. Nam Cyn. referendo Pet. in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl. in quæſt. illa de vidua ſuccedente ruſtico, indiſtincte tenet, quod hæres non ſolũ forum, ſed etiã iudicẽ metitur ex perſona defuncti. Inſuper pro iſta parte negatiua, facit quod no. Bal. in l. C. de executio rei iudic. vbi dixit, ꝙ ſi ſtatutum diſponit, quod pro executione, quæ fit contra condemnatum, poteſtas habeat decem, quod non comprehendit hæredem condemnati.

Ad quod tex. bonus in l. qui Romæ §. Augerius .de ver. obl. Et fortificatur hoc per auctoritatẽ Barth. in l. qui deceſſerit ff. qui ſatiſda. cog. Vbi dixit, quod pactum factũ cum defuncto, vt poſſit capi auctoritate propria, nõ nocet hæredi: nam in contractibus, & per conſequens in inſtrumentis perſona extrinſecus non comprehenditur, vt l. ſi ita ſtipulatus. §. Criſogonus. de verbo oblig: Sed in contrariam partem adduco primo auctoritatem Barthol. in l. poſtulantem in prin. ff. ad Treb. vbi dicit, quod ſtatutum diſponens, quod debitor ad inſtantiam creditoris ponatur in carcerem, locum ſibi vendicat etiam contra hæredem debitoris. Et ratio eſt, quia ipſe debitor eſt vt l. debitor, de verborum ſignifica. non tamen contra eũ poterit fieri executio, niſi de nouo citetur ipſe hæres, dato quod reſpectu defuncti citatio neceſſaria non fuiſſet, ſecundum Innocen. in c. quia ver. de iudic. & Bald. in l. conſentaneum. C. quomodo, & quan iud. & in l. poſt edictum. ff de iud. & in l. per diuerſas. C. manda. & pro eo, quod dixit Bar. in d. l. poſtulantem. allegari poteſt bonus tex. in l. ficut. §. ſi debitor. ff. quib. mob. pig. vel hypo. ſol. & in l. promittendo. ff de iure do. & in l. ſi neceſſarias. §. de vendendo. ff. de pignor. act. & in l. qui in futurum §. ex altera ff. de pact. Quæ tamen iura Bar. non allegat. ſi ergo in caſu noſtro ſtatutum loquatur per verbũ verbale debitor, vt quia dicat, quod contra debitorem fiat executio inſtrumẽti guarẽtigiati, pro indubitato debet haberi, quod cõprehẽdatur hæres debitoris, cum ipſe et ſit verus debitor, vt d. l. debitor. & l. hæredis. ff. de regu. iur & l. ex contractu ff. de teſta. tut. & ſic pro deciſione huius dubii conſiderandum eſt principaliter, an ſit habitus reſpectus ad perſonam, an vero ad ipſum debitum. nam primo caſu non comprehenditur hæres, nec actiue, nec paſſiue, quia quod eſt perſonale non egreditur perſonam, & ideo non tranſit in hæredem, vt l quia tale. ff. ſolu. matrimon. & in l. 2. ff de ſerui. leg. vnde Barto. in d. l. ſi deceſſerit. dicit, quod ſi feci pactum, vt auctoritate propria capi poſſim, non comprehendit hæredem meũ cum illud pactum ſit mere perſonale. Et ideo in caſu

noſtro ſi ſtatutum diſponat, quod ille qui contraxit, habeat viam executiuã ex inſtrumento guarentigiato contra illum qui promiſit, non comprehenditur hæres contrahentis, quia vere non cõtraxit hæres, nec ipſe fuit qui promiſit, ſed defunctus quem ipſe repreſentat per fictionem. l. mortuo. ff. de fideiuſſo. quæ fictio non militat in ſtatutis, vt l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. geſt. Sed in alio caſu principali quando lex, vel ſtatutum non habet principaliter reſpectũ ad perſonam, ſed ad debitum, vt quia dicunt, quod contra debitorem ex inſtrumento guarentigiato fiat executio, tunc ita procedit contra hæredem, ſicut contra defunctum, vt ſupra dictũ eſt. Sed ad vnum aduertendum quid foret, ſi ſtatutum dicat, quod compromiſſor pro debitor capi poſſit, vel quod contra promiſſorem poſſit fieri executio inſtrumenti guarentigiati, an tunc comprehendetur hæres compromiſſoris. Angel. in d. l. poſtulante. in caſu quando ſtatutum loquitur de captura, dicit, quod ſi illa ſit permiſſa de iure communi, tunc comprehenditur hæres: ſecus ſi ſit contra ius commune, quia conſiderato, quod hæres vere non promiſit, ſed ſuccedit promiſſori, & materia eſt odioſa, & laborat contra ius commune, verba debent ſumi ſtricte in vero, & proprio promiſſore. Sed forte quidem indiſtincte tenendum eſſet in tali caſu hæredem promiſſoris aſtringi, conſiderato, quod ipſe non eſt nominatus in inſtrumento, nec eſt verum dicere, quod ipſe promiſerit aliquid creditori, ſed ſolum obligatur ex quodam quaſi contractu reſultante ex ea aditione hæreditatis, vt l. 3. §. idem ſcribit. ff. de peculio. vnde cum ipſe non promiſit, ſed fingitur promiſiſſe, non poteſt dici, quod ſtatutum trahatur ad hæredem promiſſoris, ſed ad ipſum, qui immediate, & primo loco promiſit: nec eſt mirum ſi aliud dicitur in hærede debitoris ſtatuto loquente de debitore, quàm in hærede promiſſoris ſtatuto loquente de promiſſore. Et ratio eſt, quia hæres debitoris eſt proprius, & verus debitor, ſed hæres promiſſoris, licet ipſe ſit debitor, non tamen ipſe fuit promiſſor. Cæterũ illud quod dicit Angel. quod quando captura eſt permiſſa de

iure

iure communi comprehēditur hæres promiſſoris. Iſtud eſſe de iure occurrentibus. ſ. quod permittatur captura de iure communi pro debito ciuili, vt dixit gloſſ. in l. 3. §. tutores. ff. de ſuſpect. tuto. & Ange. in repe. l. nemo carcerem. ff. de exacto. tribu. & Bal. in l. conſentaneum. C. quomodo, & quando iud. Vbi dicit, quod propter nimiam contumaciam poteſt reus pro debito ciuili perſonaliter capi, & ad iudicem duci. Et per hoc infert ibi eſſe tex. ſingularē, quod in ciuili cauſa propter nimiā cōtumaciam fit aliquando remiſſio de loco ad locum. Hoc modo expedito venio ad ſecundum caſum, videlicet, an tale inſtrumentum guarentigiatum poſſit mitti executioni contra debitorem debitoris quando debitor meus eſt mihi obligatus per inſtrumentum guarentigiæ, & debitor debitoris reperitur ſimiliter obligatus per inſtrumentum guarētigiatum ipſi debitori, & ſic vertitur dubitatio, an iſta via executiua quando de iure communi poteſt haberi regreſſus contra debitorem debitoris. prout nota. in l. ſecunda. C. quando fiſc. vel priuat. competat tunc mihi contra debitorem debitoris. Et videtur primo dicendum, quod ſic, conſiderato, ꝙ quando creditor agit contra debitorem debitoris, venit tanquam ſucceſſor ipſius debitoris: ergo debemus illud poſſe quod poterit ipſe debitor. l. hæredem. ff. de reg. iur. & quod per Bar. in l. 2. de actio. & oblig. & ad hoc bene facit ratio dictans, ꝙ quando permittitur conſequens omnia antecedentia, videntur eſſe cōceſſa per quæ ad illud cōſequens deueniatur, vt l. illud. ff. de acq. hær. & late per Bart. in l. ambitioſa. de decre. ab ordi. facien. & l. oratio. de ſpon. Merito data potentia creditori, vt poſſit habere regreſſum cōtra debitorē debitoris, vtiq; videtur etiam conceſſa iſta via executiua, per quā clarius, & efficacius fiet executio. Inſuper ad hoc facit, quia ſtatuta perſæpe loquūtur imperſonaliter dicēdo, quod inſtrumēta guarētigiæ mittantur executioni tanquā ſententia diffinitiua, & non dicunt contra quē: & in tali caſu ſunt intelligenda contra omnem illū, qui pro debito conueniri poteſt, cum generalis prouiſio generaliter operetur, vt l. 1. §. &

generaliter.ff.de lega.præſt.Sed in contrarium facit primo tex. & dictum Bar.in l. 1. ff.de his qui in teſta.delen. vbi Bart. firmat per illum tex. quod inſtrumentum non poteſt habere executionem in eo, quod legi non poteſt quod reuera ſit debitū,& per teſtes appareat eſſe probatū.Sed in caſu noſtro cōſtat,quod nomen ſecundi debitoris non eſt in inſtrumento deſcriptum, quo obligatus eſt primus debitor creditori : ergo ex illo inſtrumento non poteſt obtinere executionem contra debitorem debitoris cōſiderato,quod in vno inſtrumēto non eſt appoſitum nomen primi debitoris,& in altero non eſt appoſitum nomen primi creditoris. ſic poteſt dicere ſecūdus debitor primo creditori,quod ſi ipſe creditor vult ſe fūdare ex inſtrumēto,quod prætendit creditor contra primum debitorem,& non poteſt, quia in illo inſtrumento debitor debitoris non apparet nominatus. Et ſi velit ſe fundare ex alio inſtrumento,in quo ſecundus debitor eſt obligatus primo debitori ſimiliter, quia primus creditor non apparet ibi nominatus,vnde poteſt repelli dicendo hoc inſtrumentum non cantat de te,ſicut notabiliter dicit Bal. in l.ſi pro te.C.de dot.promiſſ.per illum tex. quem dixit ibi, quòd inſtrumenta cōfeſſionata,quæ debent ex forma ſtatuti mitti executioni,ſemper intelliguntur in caſu quo creditor ibi nominatus petat executionem,& non ad inſtātiam tertiæ perſonæ extrinſecus venientis quantumcunque ſua interſit. Cæterum ad hoc adduco tex. notabilem in l. ſibinæ ff.de inſtrumento rupto, & irrito teſtamento. perquē tex infertur,quod non probatur per ſcripturā illud quod in ipſa ſcriptura nō cōtinetur. Et ideo dicit Bald.quod caute excipitur ſi dicas.hoc inſtrumentū tibi non prodeſt,quia tu non es nominatus in ipſo,& ad idem eſt tex.in l. ad probationem ſeruitutis.C.de proba. Vnde per iſta videtur poſſe concludi, quod creditor non poteſt intentare hanc viā executiuam contra debitorem debitoris, & eo maxime videtur hoc dicendum in ceſſionario à lege vel ab homine, vt eſt in procuratore in rem ſuam, vt non poſſit vti beneficio guarētigiæ ex perſona cedentis.Et ad hoc adducitur

ducitur notandus text. in l. ſimiliter. §. ex aſſe ff. de iure dot. vbi legislator decidit quod reſtitutio per Trebellianicam non poteſt fieri procuratori in rem ſuam, quod non procedit ex alio, niſi quia habetur, vt perſona diſtincta, & ſeparata à perſona fideicommiſſarii, cui facienda eſt formaliter reſtitutio, Dato, quod hic ſit poſitus in locum cedentis, & ad propriam vtilitatem, vt dicit Bar. in l. in prouinciali. ff. de no. oper. nun. & in l. qui quadraginta. ff. ad Trebell. Quod tamen intelligatur eſſe verum quando procurator in rem ſuam petere reſtitutionem fieri tanquam procuratori in rem ſuam ſecus autem ſi concluderet reſtitutionem fieri fideicommiſſario ad vtilitatem tamen ipſius procuratoris in rem ſuam. Nam tunc obtineret ceſſionarius, & eſſet ſibi fienda reſtitutio: & hoc per text. in l. ſi ſeruo inuito. § fina. ff. ad Trebell. ſecundum quod notabiliter dixit Ang. & Ioan. de Imol. in l. ille à quo. §. verum. eodem titu. Modo his ita deductis pro vtraque parte vera concluſione aſſumenda ſuper hoc articulo conſideraui ſunt aliqui caſu poſſibiliter occurrentes. Nam aliquando quis prætendit intereſſe ex aliquo inſtrumento, & tamen ibi non eſt nominatus, nec eſt procurator creditoris, aut ceſſionarius & tunc indubitate non poteſt intentare viam executiuã ex illo inſtrumento, & hoc modo intelligi debet text. l. ſi pro te. & l. ad probationem, ſuperius allegatis. Et ſic eſto, quod hic ſe poſſit pro intereſſe ſuo aſſiſtere, & iura ſua producere etiam reo contradicente, vt habetur in l. ſi ſuſpecta. ff. de inoffic. teſta. & in l. ſi is a quo. ff. de rei vendi. & per. Innocen. in cap. cum ſuper de re iudi. alias de re iudica. non tamen poteſt executiue agere ex inſtrumento ſic guarentigiato.

Aliquando vero occurrit, quod quis habet obligatũ debitorem ex inſtrumento guarentigiato, & ſimiliter habet hypothecata bona ſua, quæ nunc per tertium poſſidentur, & dubium vertitur, Nunquid tunc ſi ſtatutum diſponat quod in cauſis vertentibus ſuper inſtrumento guarentigiato procedatur executiue, talis poſſit via executiua intentari contra tertium poſſidentem bona dicti

debitoris

debitoris, ſicut poſſet contra ipſum debitorem, de quo loquitur inſtrumentũ,& dicendũ eſt breuiter,quod non: quia præceptum vel perſonalis perſecutio non ſequitur fundum.l.1.C.ſi cer.pet.& l.1.§.ſi hæres. ff.ad Treb. & ita formaliter decidit Bal.in l.1.in prin. C.cõmunia de le.Et iſtud idẽ quod dicitur de tertio poſſidente conuento hypothecaria intelligit Bal.ibi locum habere quãdo agitur contra ſingularem ſucceſſorem. Sed aliquãdo occurrit, quod quis ſe fundat ex inſtrumento guarentigiato, & tunc illud remedium quod intentat, non apparet inſertũ inſtrumento,ſi tacite per l. virtualiter importatur,verbi gratia, quia petitur executio ex inſtrumento notarij,in quo non eſt expreſſa ſtipulatio, & vult executionem quemadmodum ſi ſtipulatio fuiſſet expreſſa per hominem cum ſit tacite ſubintellecta per legem,vt l.1. §.accedit de rei vxo.actio.Et dubium vertitur, Nunquid poteſt? & dicendum eſt,quod ſic:quia dato,quod ex inſtrumento ſtipulatio non appareat, tamẽ ſatis eſt,quod virtualiter comprehendatur, vnde ficta, aut præſumpta ſtipulatio dicitur de tenore inſtrumẽti:eſto quod ex lectura inſtrumenti non reſultet,vt vult glo. in l.iuregentium §.quod fere.ff.de pact. & inſti. de inut. ſtipul.in §.ſi ita ſcriptum.& ita vult Bal. in l.1.ff.de his,quæ in teſta men.del.& in l.ad probationem ſeruitutis. C. de proba. Vbi dicit, quod iſtud fuit primum conſilium, quod vnquam dederit ex promiſſione ſibi facta. Et ad corroborationem huius, ſcilicet, quod habeatur pro expreſſo illud quod virtualiter reſultat,adduco quod dixit Bar. in l.certi condictio.§ quoniam.ff. ſi certum petatur. vbi dixit, quod probatio facta per teſtes ad corroborationem inſtrumenti, dicitur probatio inſtrumẽtaria, & habetur perinde ſicut ſi deſcripta fuiſſet in ipſo inſtrumento,vt habetur per Bald.in l. fin. C.de fideicommiſſ. Secundo ad idem adduco notandum verbum poſitum per Bald. in l.vbi adhuc. C.de iure dot. Vbi dixit, quod quando ex aliquo expreſſo inſtrumento ſequitur de neceſſitate aliquod tacitum,tunc illud tacitum perinde habetur,ac ſi fuiſſet expreſſum. Et ex hoc infert, quod licet in inſtru-

ſtrumento nihil ſit dictum de hypotheca, attamen præſuppoſita dote in conſequentiam tacite venit hypotheca virtute inſtruméto dotalis, quæ operatur circa hypothecam, ſicut ſi fuiſſet formaliter expreſſa in inſtrumento: ſecus autem foret quando non reſultat virtualiter ex inſtrumento confeſſionato, nam tunc ex illo inſtrumento nullam meretur executionem, verbi gratia: Vxor habet inſtrumentum dotale contra maritum, qui poſtea vergit ad inopiam, modo vxor dicit, quod ex diſpoſitione l. vbi adhuc. C. de iure dotium. dos debet reſtitui aut in totum conſignari, tunc non poterit agere vigore inſtrumenti dotalis, quia illa prouiſio non reſultat ex inſtrumento, ſed venit à lege præter inſtrumentum. Et idem foret, ſi illud tacitum requirit aliquod factum hominis vltra legem, verbi gratia: Dicitur quod inſtrumentum locationis pro vno anno erat guarentigiatum: Modo colonus continuauit poſt annum, ita, quod videtur facta tacita reconductio per l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. An tunc iſta tacita reconductio intelligatur habere guarentigiã ſicut prima, de qua loquitur inſtrumentum. Et breuiter eſt dicendum, quod non; quod firmat Bal. in l legem. C. locati. Et ad idem poteſt adduci, quod not. Bar. in l. 1. §. ſi ita. ff. de hæred. inſtit. & Bald. in l. errore. C. de teſtamen. vbi voluit, quod quando ex præcedentibus & ſequentibus comprehenditur de certo id quod omiſſum eſt in ſcriptura, illud omiſſum debet haberi prout ſi fuiſſet expreſſum formaliter in inſtrumento. Et ex hoc inferunt, quod ſi in ſententia ſint deſcripta iſta verba, victum victori in expenſis quarum taxationem nobis reſeruamus, &c. & non ſit ibi deſcriptum verbum, condemnamus, quod inde reſultat effectus, ſicut ſi fuiſſet expreſſum, ex quo per præcedentia, & ſequentia apparet, quod iudex non potuit aliud intelligere. Secus autem ſi iudex non appoſuiſſet illam clauſulam, quarum taxationem nobis reſeruamus, &c. Nam tunc illa ſententia reſpectu expenſarum foret nulla ſecundum Bartolum in l. præſes. C. de ſent. Cæterum hoc idem fortificatur per dictum

Iac.

Iac.Butri.de quo mentionem fecit Bal.in l.ſi quis ad de clinandam. C. de Epiſc.& cler. in 3. colum. vbi dixit, quod licet Epiſcopus ſit deſcriptus in teſtamento,tamẽ habet beneficium. l. edicto. C. de edic. di. Adri. toll. Nam licet ipſe non ſit deſcriptus, tamen repreſentat pauperes qui ſunt in teſtamento deſcripti. Et ad idem benefacit etiam quod no. Angel.de Peruſ. in l.ſi ita ſtipulatus. §.Griſogonus, de verbor.oblig. vbi tenet,quod licet ſtatutum dicat,quod ſcriptura manu debitoris con fecta habet paratam executionem, & ſcripta apparent facta manu tertij & ſubſcripta manu debitoris,certe dicit, promeretur habere executionem, quia ſubſcribens videtur totum virtualiter ſcripſiſſe, vt l.fin. C. quando licet ab emp. diſce. Et facit quod not. Bald in l. patris & filij.ff de vulga.& pup.& Bald.in d.l.1. ff. de his quæ in teſta. delen vbi vult,quod ſubſtitutus qui venit ex tacita pupillari,habet beneficium l.edicto. & tamen conſtat,quod illa ſubſtitutio non fuit expreſſa in teſtamento. Vnde ex omnibus ſupraſcriptis, pono iſtam concluſionem in caſu noſtro. Quod in illis caſibus in quibus aperta eſt via contra debitorem debitoris,de iure communi habebit creditor viam executiuam propter guarentigiam, ſicut ipſe habet contra immediatum debitorem, etiam ſicut ille immediatus debitor habebat contra ſecundum debitorem.

Item quod agenti nomine alieno ex iure ſibi ceſſo,& ſic tanquam procu.in rem ſuam ſimiliter competit beneficium guarentigiæ.Et maxime ſi occurit quod in inſtrumento ſit appoſita illa clauſula, Ponens eum in locum ſuum,&c. Nam ex hoc reducitur per omnia ad inſtar cedentis,vt dicit Bar. in l.prouinciali. ff.de no. per nun. Quinimmo tunc eneruatur omnis potentia directarum, vt notabiliter voluit glo.in l.ſi cum emptore.ff. de pact. per quam dixit ibi Ang. quod tunc non habet locum illa prouiſio l.3. C.de noua & ad hoc bene facit tex.in l qui quadraginta.ff ad Trebell.

Et ad hoc accedat quod not.Bal.in l.ex legato. C.de leg.Hoc tamen nõ vendicant ſibi locũ in generali procu

ratore

ratore propter defectum mandati, cũ ad petendum executionem requiritur ſpeciale mandatũ, vt not. in l. ſi procurator. § 1. & in l. Pomponius. ff de procur. & l. hoc iure. ff de ſolu. Vbi Bar. dixit, quod procurator ad agendũ non poteſt petere, quod ſententia mandetur executioni: Eſto, qđ procurator ad lites & cauſas reſpectu aliarũ rerum, in quibus non eſt lata ſententia, mandatum ſuũ nõ intelligitur eſſe finitum, vt ibi Bart. dixit. Vnde cautela eſt, quod in mandato adijciatur clauſula, & ad exigendum. Nam tunc poteſt petere & exigere ab inuito lata ſententia, vt dixit Iac. de Are. Oldr. & Bal. in l. ſi procurator meus. ff de procu. & Spec. in tit. de procu. § vt autem. verſi. notabis autem Et ex prædictis infertur, ꝙ procurator qui contraxit alieno nomine, quod inſtr. guarentigiæ licet habeat mandatum ad agendum, non tamen poteſt petere ipſius inſtrumenti executionem, ſed ſi debitor ſi ſponte ſolueret vtique liberaretur, ita quod ipſe non exigit, ſed ſi ſponte ſoluat, talis ſolutio liberat ſoluentem per l. ſi vnus. ff. de pact. & iſtud eſt quod Pau. de Caſt. in d. l. ſi procurator meus. ff. de procu. dixit pluries fuiſſe conſultum. Sed nunc ſupereſt quærere quid e contra, videlicet, An procuratori generaliter cõſtitutio poſſit fieri præceptum guarentigiatum in inſtrumento celebrato per eum quando contraxit. Et dicendum eſt, quod non, quia executio non cadit in procuratorem niſi in caſibus notatis per gl. & Doct. in l. Plautius. ff. de procu. & per iſta ſit declaratum quantum attinet ad hoc dubium principale.

QVÆSTIO X.

MODO cum in articulo ſit tractatum quando executio locum habet in caſibus in quibus locũ habet ſcriptura vt nil deſit, opus eſt vt attingamus decimum dubium principale, videlicet, An ſi inſtrumento guarentigiato eſt promiſſum aliquid quod conſiſtit in facto, & illud factũ culpa debitoris non eſt impletũ, an tunc virtute dicti inſtrum. agi

poſſit

poſſit executiue contra debitorem ad intereſſe. Et videtur primo, quod non: quia de intereſſe non loquitur inſtrumentum: ergo, &c. Item quia licet intereſſe ſubrogetur loco facti, non tamen aſſumit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur quando illud contingit ex poſt factum per accidens. Vbi dicit illa glo. not. in l certi condictio. in prin. ſuper verbo, ex omni cauſa, cir. ſi. ff ſi cer. pet. Ibi dum dicit, quod ſubrogatum non creſcit per inficiationem, ſicut creſcebat actio legis Aquiliæ, in cuius locum facta eſt ſubrogatio. Inſuper an hoc aſtringit dictum Guil. de Cu. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla. ff. de pact. de quo mentionem fecit Ant. de Butr. in repe. iuriusciuilis, in littera G, in verbo, Guarentigia. Vbi dicit, quod ſolum debet attendi quod principaliter deducitur in contractum. Sed in contrariam partem videtur primo deciſio Bart. in l. Iulianus. ff. de confeſſ. Vbi dixit, quod ſi petatur executio in rem, & apparet, quod res illa non extat executio vigore eiuſdem inſtr. fiet in extimatione licet aliter poſſet reſponderi dicendo, quod Bartolus non loquitur ibi de intereſſe, ſed de extimatione, quæ maiorem habet conformitatem cum re extimata, quam intereſſe ſuper facto, in cuius locum ſuccedit. Nam extimatio iudicatur re non extante idem quod ipſa res. l. ſi ſeruum. §. fin. & quod ibi per Bart. de verbor. oblig. Sed aliud eſt in intereſſe, vt infra latius oſtendetur. Secundo pro iſta parte facit quod notat Bart. in l. 1. ff. de eden. vbi dixit, quod in inſtrumento confeſſionato eſt promiſſa indemnitas, & ſic factū. Attamen contra promittentē ſit executio ad intereſſe vigore eiuſdem inſtrumenti. Et ad idem accedat, quod ipſe not. in l. 3. §. 1. hoc. ff. cōm. Vbi dicit, quod propter inſtr. confeſſionatum in quo debitor promiſit factum poſt moram, ſit executio ad intereſſe. Inſuper ad iſtum finem. Ant. de Butr. in repertorio iuris ciuilis, in littera G, in verbo, guarētigia, allegat tex. in l. ſi pœnam, ff de verb. obli. eſto quod earum videatur aſtringere. Sed longe melius adduco ad propoſitum tex. in l. ſi ſtipulatus es opus. ff. de fideiu. vbi principaliter obligauit ſe ad factum, & fideiuſſor ad intereſſe,

tereſſe,

tereſſe,& valet fideiuſſoria obligatio. Ex quo infertur quod nō eſt diuerſitas inter factum, & intereſſe: nā ſi foret fideiuſſoria obligatio non ſubſiſteret, vt Inſtit. de fideiuſſ. §. præterea. & l. græce §. illud. ff. de fideiu. Et ſic tex. ille videtur decidere hunc caſum, videlicet quod inſtrumentum guarentigiatum ſuper facto ſit exequibile ſuper intereſſe, Quod debet intelligi facta prius liquidatione, quod debitore fuerit in mora, quia non ante ſuccedit oblatio ad intereſſe, vt dicitur per Bar. in l. ſtipulationes nō diuid. §. Celſus de verb. obl. vel quod fuit liquidatum ipſum factum adimpleri non poſſe, vt dicit Bar. in l. 1. ff. de eden. &c.

QVAESTIO XI.

VENIO nunc ad vndecimum dubium de extimatione, videlicet, Nunquid ſit idem iudicandum de extimatione quod de intereſſe, ita, quod ſi ſit mihi promiſſus equus in inſtrumento confeſſionato ipſo non extante debitore conſtituto in mora poſſit fieri executio in extimationem, & dicendum, quod ſic per tex. in d l. Iulianus. ff. de confeſſ. & prout dicit ibi Barto. in d. l. ſi ſeruum. ff. de verb. oblig. Habet enim tantam conformitatem, quod procedit iſte libellus. Peto ſtichum ad hoc vt conſequat extimationem ipſius, vt vult Bart. in d. l. Iulianus. §. 1. & benefacit quod not. gl. in l. exhibitionis. C. ad exhiben. Quinimmo ſi creditor petat equum ſibi promiſſum, & de extimatione nihil dicat, occurrit, quod pēdēte proceſſu appareat iudici culpa debitoris equum illum non extare amplius, poterit ex officio condemnare debitorem in extimatione, vt dicit Bar. in l. ſi id quod ex pāphilia. de leg. 2. & l. 1. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. Et benefacit ad hoc quod ipſe not. in d. l. ſi ſeruum. §. fi. & in l. ſtipul. non diuidun. dum loquitur de practica. ff de verb. oblig. Fungitur ergo extimatio penitus loco rei inextimatæ, quando res ipſa non extat: Alias vero ſi extaret, non deueniretur ad extimationem ſi obligatio conſiſtit in dādo: nam tūc res ipſa neceſſario peti debet, & extimatio ſolui non pōt. vt l. ſi ſeruū. §. fi. & qđ ibi per Bar. ſuperius all. Ita qđ

tali

tali caſu habet ſe tanquam diuerſa: & ideo dicit Ang. in l. quæ extrinſecus. de verb. oblig. ℣. ſi dico; promittis mihi ſtichum; & tu reſpōdeas promitto extimationē, quod tunc non valet ſtipulatio, quia reſponſio nō tendit ad id ad quod facta eſt interrogatio, & per hoc ſit expeditum quantum pertinet ad huius articuli deciſionem.

QVAESTIO XII.

SVPEREST ergo nunc duodecimum, vidend quo remedio conſulatur patri quando ſtatutum dicit, quod inſtrumenta guarentigiata mandentur executioni prout ſententia diffinitiua, & non aliter inſiſtendo Bald. in l. exceptionem. C. de probat. dicit quod tunc opus eſt recurrere ad iudicis officium. Et per hoc ſubdit vnum verbum ſatis not. dignum dicens, quod cum hoc caſu iudicis officium concernat duntaxat executionem ante euentum diei, & termini quantumcumque certi, iſtud iudicis officium non eſt in rerum natura productum. Et licet alias debitor ante diem certam ſit ante euentum diei obligatus, vt l. interdum. de verbo. obliga. & quod per glo. in l. cedere diem. ff. de verbo. ſing. & in l. certi condictio. in princ. ff. ſi certum peta. cum dies certa non impediat actum obligationis, vel actionis, vt principaliter habetur per Barto. in l. ita ſtipulatus. de verbo. obliga. ſecus tamen eſt quando debitor ſolum iudicis officio aſtringi poteſt. Nam tali caſu cum cauſa finalis ſit originis, ſit executio antequam dies eueniat, executio eſt permiſſa, & ideo ante euentum diei iudicis officiū nō eſt natū, vt plene refert Bal. in d. l. exceptionē, ſed ipſe nihil allegat cōprobādo hoc dictū ligo allego text. notabilē in l. Sempronius Attalus. ff. de vſufru lega. vbi probatur, quod dñium rei legatæ ad diē certā nō trāſit in legatariū ante euētū diei, quod ex alio non deriuat, niſi quia ſi diceremus, quod dominiū tranſiret antē euentū diei, executio eſſet nata ante euentum diei; quod eſſet abſurdum prout atteſtatur ipſe Bald. in l. fi. ſed quia. C. communia de leg. Inſuper Bal. in concluſioni

cluſionib. Spec. in tit. de appel. in §. ſed nunquid. dicit, quod licet alias ex præcepto oriatur actio, vt dicit glo. in l. fi. §. neceſſitatẽ, de bõ. q̃ lib. tamẽ hoc caſu de iure cõ muni non oritur actio, nec etiam iudicis officium. Quia cum fiat præceptum a notario, fit a iudice non habentẽ adminiſtrationem, nec executionẽ. Fatetur tamen, quod hoc caſu iudicis officium cauſatur ex iuſſione ſtatuti dictantis, quod inſtrumentũ guarentigiæ mittatur executioni, &c. Inſuper quod iudicis officiũ producatur, adduci põt auctoritas Bar. in l. cũ ſatie. C. de agri. & cen. lib. 11. vbi notabiliter dixit, quod vbi ſtatutũ diſponit quod iudex teneatur defenſare ſcolares, tũc vigore talis ſtatuti producitur actio per l. ſtatuas. ff. de acquir. rer. do. Sed quãdo ſtatutũ loquitur in genere, vt q̃a dixit, prouideat iudex, ne damna dentur, vel ne iniuriæ inferantur, ſed ſolum iudicis officium intentetur, & hoc per glo. in verbo, per iudicẽ. vnde per iſta videtur, quod in caſu ſupradicto ſit opus recurrere ad iudicis officium ſuper executione talis inſtrumenti. Iſta tamen cõcluſio videtur dubia, conſiderato, quod, vt ſupra pluries dictum eſt, inſtrumentum guarentigiæ habet vim ſententiæ, & pro executione ſententiæ oritur actio in factum, vt l. ſi prætor. ff. de iudic. & l. miles. §. iudicati. ff. de re iud. & quod per gl. in l. fi. §. neceſſitatem. C. de bon. quæ lib. Ergo, & id dicendum eſt in caſu iſto. Niſi reſpondeatur, quod inſtrumentũ guarentigiæ habeat vim ſententiæ quantum ad effectus, qui propter ſententiam cauſarum, ſed non quo ad modum. Vel, & iſtud arbitror eſſe verius, dici debet quod poteſt intẽtari vtrumque remediũ, ſcilicet actio, & iudicis officiũ, ſicut vtrumque remedium competit pro executione ſententiæ, vt d. l. ſi prætor. ff. de iud. & vt not. Bal. in d. l. ſi minor 25. annis, cui fideicommiſſum. ff. de min. & vno caſu. ſ. quando intentatur actio, erit opus dare libellum. In alio vero non requiritur, vt dicetur infra, in princ. ſecundæ partis. Ad quam ſecundam partem opus eſt, vt nunc deſcendam, cum ea quæ pertinent ad primam, ſint, vt arbitro, diſcuſſa, & determinata.

P IN-

INCIPIT SECVNDA PARS principalis.

QVÆSTIO PRIMA.

QVIA iſta ſecunda pars cõcernit cauſam finalem, & effectum per quem ipſa guarentigia eſt vtilis, & neceſſaria nõ deuiando ab ordine quæſitorũ, de quibus ſupra in prin. dictũ eſt. Stat primo videre, Quid reſultat, quãdo ſtatutũ ſimpliciter prouidet, quod notarius cõfeſsũ poſſit facere præceptũ guarẽtigiæ Et ſubſtãtialiter reſpõdẽdo dico, quod propter hoc tale inſtr. non acquirit virtutẽ executiuã, nec aliquẽ effectũ qui ſolet cauſari ex actu in iudicio celebrato. Et ratio huius eſt, quia guarentigia exorbitat à iure cõi, & operatur mediãte fictione merito nil importat, nec vltra extenditur, quam ſit ſpecificatum. arg. l. qui dilatorẽ. ff. de iu. fiſ. & no. gloſ. in l. 2. §. diuus. C. eo. & Bal. in l. 1. C. de hær. inſti. alleg. tex. ſingularẽ in l. fi. C. de fide inſtr. Et hac de re ipſe Bal. in concluſio. Spec. in ti. de appell. in verſi. ſed modo quid contra præceptum. concludit, quod in executione talis inſtrumenti poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, prout dixit Cyn. in l. in contractib. C. de non nume. pec. & omnes alias exceptiones, quæ opponi poſſent ſi non fuiſſe guarentigia.

QVAESTIO II.

SECVNDO principaliter eſt viuendum, Quid reſultat quando ibi ſtatutum diſponit, quod inſtrumentum guarentigiatum habeat virtutem executiuam non declarando vlterius, & tunc dico, quod illud conſequitur quod verbum ſonat, videlicet, quod poteſt intentari via executiua, ſicut occurrit in ſententia, poſtquam tranſitum fecit in rem iudic. & in iuramẽto, & confeſſione, quia iſta tria quo ad effectum ſunt æquiparata, vt dicit glo. in l. ſed & ſi poſſeſſioni. §. 1. de

iureiur-

ſureiurando.& plene Bald.in repetitio.l.pluraliter.ff.de iureiurando.& in l.2.C de execu.rei iudica.& quia guarentigia concedendo executionem in inſtrumento prouidet contra ius commune, vt l. ſi minor 20. ann. cui ſideicommiſſum.ff. de minor.præterquam in duobus caſibus, videlicet in depoſito, vt l. pe.C.depoſi.& in dote ſecundum aliquos, vt l. ſi quos poſt hac.C.de bon.præſcri.non ſit extenſio, vt dictum inſtrumentum guarentigiatum comprehendat aliud in effectu, niſi illud quod eſt declaratum in ſtatuto, videlicet de effectu executiuo. argumento l. ſi vnus. §. ante omnia.ff. de pact. & iſtud eſt quod ſecundo occcurrit principaliter aduertendum. Sed ſecundo occurrit aliquando, quod ſtatutũ prouidet latius dicendo quod inſtrumentum guarentigiæ mereatur executionẽ,& habeat vim ſententiæ. Vel dicit,quod illud inſtrumentum operatur perinde ſicut ſi fuiſſet factum à iudice in iudicio: & in hoc caſu eſt primo ponderandum,quod cum ſtatutum dicat, quod habeat vim ſententiæ,intelligitur loqui de ſententia diffinitiua,maxime cum prouideat contra iùs commune. argum. eius quod dicit glo.in l. 1.§.item ſententiæ.ff.quando appel. ſit.& quod per Bald.in l. prima.ff. de offic. perfect.prætor.& not.in l.duo iudices. ff. de re iudic. Quod eſt forte limitandum,niſi materia conueniat ſolum interlocutorie, nam tunc verba ſunt ſumenda ſecundum ſubiectam materiã. argumen. l. ſi inter veſtem.ff.de aureo,& argen. lega.& l. hæredibus.ff. ad Trebellian.& ex hoc, quod verba ſtatuti volunt, quod inſtrumentum habeat paratam executionem,& quod habeat vim ſentẽtiæ, infertur manifeſte,quod aſſumat naturã ſentẽtiæ, nedum quo ad executionem, ſed etiam quo ad omnia beneficia, quæ ſententiæ diffinitiuæ intelliguntur eſse cõceſſa argumen. l. 1. de leg. 1. & l. 1. C.communia de leg. & quod notatur per Bal.in l. omnia.C. de epiſ.& cle.& in l.certum.C.vnde cogna.Eſt enim hoc certum de iureiuran.Quod ea quæ reperiuntur in termino referente tranſfuſa videntur in termino ad quem ſit relatio, vt probant iura ſuperius allegata. Et ideo Doc. in iſta mate-

Digitized by Google

ria guarentigiæ ſemper cum reperitur aliquot beneficium conceſſum ſententiæ extendunt illud ad inſtrumẽtum guarentigiæ,vt ſcilicet, in iſta eadem parte per plu re exempla apertiſſime demõſtrabitur. Quod tamen arbitror eſſe verum quantum ad effectus qui ex ipſa ſententia oriuntur,ſed non quo ad ſolẽnitates requiſitas ad valorem,& eſſentiam ipſius ſententiæ,ita,quod illa ſolemnitas,quæ requiritur in ſententia non propterea infertur in iuſtrumento guarentigiato.Et ideo licet ſentẽtia non poſſit ferri die feriata,attamen inſtrumentũ guarentigiæ poteſt confici etiam die feriata in honorẽ Dei. Acquirit ergo inſtrumentum vim ſententiæ, ſcilicet perfectæ in eſſe ſuo, poſtquam tranſitum fecit in rem iudicatam,quia tunc proprie dicitur ſententiatum, vt no. in l.3.§.condemnatum.ff.de re iud.& quod per Bald. in l.diuus.ff.de mil.teſtam.Et iſtud probatur in ſimili, quia ſi ſtatutũ diſponit,quod donatio habeat vim teſtamenti, vel codicillorum, non tamen ſunt tot teſtes neceſſarij ad ordinandum ipſam donationem quot ſunt neceſſarii ad ſolemnizandum teſtamentum, vel codicillos, vt dicitur per Bal. in l.fi.C.de teſta.

QVAESTIO III.

MODO his ita præſuppoſitis deſcendo ad tertium,& exempla per quæ inueſtigatur an dictum inſtrumentum guarentigiæ, & ſententia ad paria iudicentur,vnde quæro,an ſicut in executione ſententiæ,quando non fit nouus proceſſus, ſed iudicis officium meretur,petitur executio ſuper qua lata eſt ſententia,opus non eſt citare partem, vt dicit Innoc.in c.ex ratione.de app.l.& Bar.in l.a diuo Pio.ff.de re iud. cum vt dicit Ang.in.l.qui reſtituere.ff.de rei vend executor, procedet compellendo, non autem cognoſcendo, illud idem dici debeat quãdo dicti inſtrumenti petitur executio,& in hoc Bald. in l.ab executione. dicit,quod tale inſtrumentum non meretur executionem, niſi parte citata, & ſic quo ad hoc non habet conformitatem

cum

cum ſententia. Et ratio eſt, quia cum pro primo non ſit habita aliqua cauſæ cognitio, neceſſe eſt, quod citatio præcedat executionem, vt Inſtitut. de pœna temerar. litigan. §. final. & quod habetur in l. nimis propere. C. de execution. rei iudicat. Et propter hoc infertur quod non ſemper tenet iſta cõſequentia: iſta ſolemnitas non requiritur in inſtrumento guarentigiato, quia non requiritur in ſententia. Sed an iſtud dici debeat in libello, hoc eſt, nunquid in executione inſtrumenti guarentigiati ſit opus adire iudicem dato libello, & in hoc dicendum eſt, quod cum ipſa productio inſtrumenti ſit loco libelli, ſecundum quod not. Speculat. in titul. de libell. concep dicendum eſt, opus non eſſe aliter dare libellum. & ita firmat Bald. in l. ab executione. C. quorum apppella. non recip.

QVAESTIO IIII.

QVARTO quęritur, An illa dilatio, quæ miſerationis cauſa conceditur iudicatis per l ſi debitori. ff de iudic. propter conformitatem præ dictam competat etiam debitori quando petitur executio dicti inſtrumenti: & videtur dicendum, quod ſic, per text. in d. l. promiſſor ſtichi. §. 1 ff. de conſtit. pecun. per quem text. Bald. ibi dixit, quod abſolute quando ex aliquo inſtrumento petitur executio debitori, danda eſt dicta dilatio. Quod ego arbitror verum eſſe, niſi illud debitum ad quod conuenitur, fuerit contractum occaſione delicti, nam tunc ſicut condemnato ex delicto talis dilatio non conceditur, vt dixit Bald. in l eos. de execution. rei iudicat. allegando Innocent. in capitulo quærenti. de offic delega. dixit, quod cum furibus, & latronibus non eſt agendum miſericorditer, vt in. §. oportet. in auctentico, vt differ. iudi. Eſto quod aliter dixerit ipſe Bald. in d. l. promiſſor ſtichi. §. primo.

lem debitorem,ſicut habeat quãdo eſt per ſententiã diffinitiuã condemnatus per tex.in l.fideiuſſor pro venditore.ff.de fideiu.& per text.notabile in l. 1. de fide inſtr. & videtur primo dicendum,quod ſic,propter auctoritatem Cy. & Bal.in l.certum. C.fam.erci. & Bar. in d.l.ſi fideiuſſor pro venditore . Sed certe iſtorum ſentẽtia,nec mihi iuſta, nec æqua viſa eſt nam ſi recte conſideretur ad quid ſe obligat fideiuſſor antequam ſoluat, vult habere regreſſum contra debitorem;eſſet enim inutilis ſua prouiſio ſi celeriter eximeretur. ad obligationem, vt l. qui ſic.ff.de ſolu.Et ideo iura volunt,quod ille qui commodat,vel mutuat,non ſtatim repetat, ſed cum intercapedine temporis, vt per gl.& Doc.in l.2.commodati.& notatur in l.pœnam.ff.de verb.obl. Et ideo tex.& gl. in l Lucius.ff.mand.vult,quod fideiuſſor qui non eſt obligatus per guarentigiam,nõ poſſit habere regreſſum contra debitorẽ,vt eximatur ab obligatione, niſi poſtquam diu in obligatione permanſit. Item quia,vt dicit Ange. in d.l.ſi fideiuſſor pro debitore. fideiuſſor quando intercedit ſemper videtur tacite promittere de ſoluendo, vt l.indebitam.ff.de condict.ind.ergo non poteſt ante agere, quam promiſſa ſeruauerit, vel ſaltem diu in obligatione durauerit.Nec obſt.quod inſtrumentum guarentigiæ ſit æquiparatum ſententiæ,quia vt ſupra dictum eſt in primo exemplo,an requiratur citatio,illa æquiparatio tunc militat quando ſunt cætera paria:& ſic quandò rationes ſunt hincinde conformes,quod non occurrit in hoc caſu.Nam inter ſententiam,& promiſſionẽ communiter interuenit magna temporis intercapedo,quod non occurrit in caſu noſtro. Item quia ſententia nouat præcedentem obligationem, pro qua fideiuſſor interceſſerat,vt l. 1.& quod ibi per gloſſ. C. de iudic. & ideo tunc non eſt mirum,ſi tunc fideiuſſor habet regreſſum contra debitorem.Sed iſtud non occurrit in hoc caſu,quia fideiuſſoria obligatio non reperitur eſſe nouata, nec aliter extincta. & iſtud ſufficiat quantum ad hoc dubium.

QVAESTIO VII.

SED nunc ſeptimo principaliter quæritur. An virtute talis inſtr. trãſeat vtilis ſine ceſſione. Et in hoc articulo Bar. in l poſſeſſio. §. poſſ. de acq. poſſ. motus ſolũ per iſtam conformitatẽ, quam habet iſtud præceptũ cũ actibus in iudicio celebratis, dixit, quod ſicut vtilis tranſit ſine ceſſione ex actu in iudicio celebrato, vt dixit gl. in l. cauſæ. §. ſi. ff. de procu. ita & hoc caſu ex ſtipulatione facta per procuratorem in inſtr. guarentigiato tranſit vtilis in dominum ſine ceſſione, & iſtud idem conſuluit Bal. ſuo conſ. quod incip. Donatus de Turbeto. vbi inter cætera dixit, quod ſi quis ſtipuletur tertio per verba inflexa, ſecundum, quod dicit glo. illa notabilis in l. huiuſmodi, in prin. ff de legat. 1. ex tali ſtipulatione ſit deducta in inſtrumento guarentigiato, quæritur vtilis tertio abſque alia ceſſione.

QVAESTIO VIII.

OCtauo loco quæritur, Nunquid quemadmodum per confeſſionem in iudicio factam actio quæ alias non erat ſui natura tranſitoria in hæredem, efficitur tranſitoria. vt dicit Specul. in tit. de accu. §. 1. ver. qui ſi latro & Bart. in l. 1. ff. de priu. delic. & Bald. in l. 1. C ne ex deli. defun. Ita ſit hoc caſu quando confeſſio emanat in dicto inſtrumento guarentigiato, & arbitror, quod ſic cum ad vtrunque caſum ratio ſit communis & vniformis quod reputo eſſe notandum, & per alios non reperi eſſe tactum.

QVAESTIO IX.

DESCENDO igitur ad nonum principale quæſitum, videlicet, Nunquid periculum interitus ſpeciei debitæ occaſione inſtrumenti confeſſionati ſuper quo interuenit præceptum guarentigiæ concernat ipſum

ſum

ſum debitorem ſi non ſit facta interpellatio, vel aliter non conſtat moram fuiſſe commiſſam. Et prima fronte videtur dicendum, quod ſic. Conſiderato, quod pro litis conteſtatione debitor conſtituitur in mala fide, & mora contrahit, vt l. 1. & 2. C. de peti. hære. & poſt moram periculum interitus pertinet ad moroſum, vt l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. oblig. & l. quod te. ff. ſi hæred. pet. vnde cum inſtrumentum guarentigiæ habeat vim ſententiæ, ſequitur, quod habet vim litis conteſtatæ, & per conſequens periculum interitus concernere debet debitorem. Sed tamen in contrariam partem ſtat deciſio vera. Et ratio eſt, quia non debet eodem momento introduci obligatio, & mora committi, vt l. quoties. ff. de verbor. obligat. & iſte ratione motus Bart. in l. eum qui. §. 1. ff. de iureiur. dixit decidendo iſtum caſum, quod vigore talis inſtrumenti debitor non conſtituitur in mora ſi dies non ſit appoſita ſolutioni. Et ideo concludit, quod debitor de interitu non tenetur. Quod ego limito eſſe verum ſi pro primo non erat obligatus ad illam ſpeciem: ſecus autem ſi fuiſſet primo obligatus, vt quia primo promiſit coram teſtibus, deinde illud idem promiſit per inſtrumentum guarentigiæ, nam tunc ceſſat illa ratio, & illud inconueniens, quod obligatio, & mora non debet ſimul, & ſemel reſultare. Nam in caſu de quo loquor obligatio erat primo producta, merito tunc ex inſtrumento poteſt mora produci ſicut inducitur ex actibus in iudicio celebratis, quod arbitror eſſe notandum cum ſit noua limitatio ad dicta per Bart. in d. l. eum qui. § 1. ff. de iureiuran. Et per hoc ſit declaratum quantum ad hoc quæſitum arbitror fuiſſe opus.

QVAESTIO X.

QVARE tranſeo ad decimum quæſitum, ſeu articulum principalem, videlicet, Nunquid confeſſio tendens ad obligãdum facta ſimpliciter in inſtrumento guarentigiato non appoſita aliqua cauſa

noceat

noceat confitenti & videtur primo, quod non, per tex. in l.cum de indebito.§.fin.ff.de proba. Indiſcreta, & ſine cauſa non præiudicat confitenti, & ad hoc facit cap. ſi cautio. de fi.inſtrum.& bene facit in argum. tex. in l. numquam nuda.ff.de acqui.re.do.& quod no. Io de Im. in l.ſi à Titio ff.de verb.obl. vbi tenet, quod promittens per ſtipulationem ſimpliciter decem Titio cauſa non appoſita effectualiter non obligatur. Nam dicit, quod illa promiſſio eſt potius iudicanda erronea quam iuſtificanda ex præſumpta cauſa donationis. Et ideo firmabit ibi quod cautela eſt, quod in inſtrumento quando fit promiſſio, apponatur illa clauſula, Sciens ſe non teneri, de qua per Bar.in l.fin.ff.de condi.inde. vnde per iſta videtur, quod talis confeſſio non præiudicet confitenti. Sed in contrariam partem decidit Cy.in l.1.C de confeſ.ſolum propter iſtam conformitatem, quã habet iſtud præceptum,& idem ſequitur Bald.in l.ſicut. C. de repu. vel abſti.hære. vbi dixit, quod ſicut confeſſus in iudicio informiter, & ſine cauſa habetur pro condemnato, ita eſt quando eſt confeſſus in inſtrumento guarentigiato, in quo cauſa non requiritur, cum ibi ſit præceptum iudicis chartulari factum in confeſſum, quod perinde debet haberi ſicut ſi fuiſſet facta in iudicio. Sed ad idem releuet, quando confeſſio eſſet facta coram arbitro ſicut quando facta eſt coram iudice. hoc tangit gl. ſing. in l. 1.circa fin.de inter. act. Et ſupradicta poteſt etiam aſſignari alia ratio per Doct.non tactæ, videlicet, quod in ſtipulatione facta in iudicio,quia non eſt opus exprimere cauſam,conſeruatur colore iudicij, vt dixit notabiliter Bald.in d.l.fin.C.ſi cer.pet.per l.ſi quis.§.fi. ff ſi quis cau.& bene facit quod no. Bart.in d.l. cum de indebito. §.fin. ff. de prob. Ita erit hoc caſu quando promiſſio eſt facta in inſtrumento guarentigiato per ſtipulationem, quia obligat promittentem ſicut confitentem, & operatur prout ſi in iudicio vero emanaſſet, & iſta eſt noua ratio per Doct.non aſſignata.

QVAE-

QVAESTIO XI.

VENIO nunc ad vndecimum, quod principaliter hic quæritur, &c. videlicet, Nunquid ſicut ex duplicatis confeſſionibus, vt dicit Bart. in l. cum ſcimus. C. de agrico. & cenſi. lib. 11. & eſt valida diſpoſitio, vt ipſe not. in l triticum. de verbor. obligat. Ita ſit dicendum quando de debito confeſſionato apparent duo inſtrumenta guarentigiata: & dicendum eſt forte, quod ſic, propter dictam æquiparationem, & quia materia eſt conformis, & ratio eſt æqualis. Iſtud tamen aliter non determino cum ſit nouum, & per Doct. non aliter, declaratum.

QVAESTIO XII.

VENIO igitur nunc ad duodecimum dubium ſupra formatum, videlicet, Nunquid pactum nudum mittatur executioni, quando eſt appoſitum in dicto inſtrumento, ſicut quando eſt in iudicio celebratum, quo caſu Bart. in l. tale pactum. §. qui procurauit. ff. de pact. per illum text. dicit, quod veſtitur legis auxilio per l. legitima. eod. tit. & ideo concludit, quod iudex exequitur illam conuentionem, quantumcunque nudam, & pro iſta parte bene facit text. in l. 1. ff. de cura. bo. dan. & l. cum oſtendimus. § fi. ff. de ſi tuto. vbi probatur, quod actus apud acta publica celebratus remaneat validus prout ſi vera ſtipulatio interueniſſet, quod ſumme. no. Bald. in l. ſtatutis. in fin. C. de ſen. & interloc. omn. iud. & in l. hac conſultiſſima. in prin. C. de teſta. Eſto, quod Bart. in intellectu dicti §. aliqualiter variauerit, nam in d. §. fin. dixit, quod ibi concurrit duplex fauor, vnus eſt, quod actus fuit geſtus apud acta, ſecundum alios additur tertium ſpeciale, ſcilicet, quod ibi concurrat præſentia & patientia illius, de cuius obligatione tractatur ſecundum l. cū quis decedens. in prin. ff. de legat. tertio. Bart. ſolum ponderat vnicam rationem dicendo. quod iſtud ſpeciale, quia in iudicio interuenit, & ſe-

cundum hoc eſt tex. qui probat, quod nuda conuentio veſtitur calore iudicij, & ad hoc etiam adduci poteſt tex. in l. quidam in iure. ff. de dona. Sed in contrariã partem tenet Bald. in repeti. dicti §. qui prouocauit. alleg. tex. in l. ſiue apud acta. C. de tranſactio. vbi text. quoad productionem actionis ex pacto non videtur differentiam facere, an pactum nudum fuerit factum in iudicio, vel extra. Sed ſi diligenter ponderetur text. in d. l. ſiue apud acta ad hoc propoſitum parum facit. Nam cum dicit in princip. quod tranſactio eſt ſeruanda pariter, ſiue ſit facta extra acta, ſiue in actis, non loquitur quando interuenit nudum pactum, ſed tex. ille vult notanter, quod ita eſt ſeruanda tranſactio ſcriptura interueniente, ſine actis, ſicut quando apud acta conſtat tranſactionem factam fuiſſe. Sed vtroque caſu præſupponitur pactum non fuiſſe nudum, ſed ſtipulationem interueniſſe, & hoc aperte demonſtrat text. qui ſequitur in verſ. ſed quoniam. vbi ponit caſum quando pactum fuit nudum, & nulla interuenit ſtipulatio, & ideo forte rectius meditando in l. ex placito. in fin. C. de re. permu. dixit, quod contra executionem talis inſtrumenti non poteſt opponi de nullitate pacti, & vult, quod tale pactum dicatur tunc veſtitum auxilio ſtatuti, & idem dixit in l. ſi cauſam. in fin. C. de execu. rei iudi. vbi dixit, quod pactum nudum in inſtrumento guarentigiato veſtitur litteris, ex quo ſtatutum vult, quod tale inſtrumentum mittatur executioni. Iſta tamen ratio iudicio meo parum aſtringit, quia poſito, quod inſtrumentum confeſſionatum mittatur executioni prout ſententia diffinitiua, per hoc ſequitur, quod veſtiat nudum pactum, immo debet intelligi quod inſtrumentum habet ſua ſolemnia ita, quod ſi ſtipulatione vallatum, vt dicit Bald in l. diuus. ff de teſta. mili quando ſtatutum loquitur de inſtrumento, quod intelligatur ſolum de inſtrumento ſolemniter celebrato. argumen. l. 4. § condemnatum. ff. de re iudi. & quod per Bart. in l. iure gen. §. prætor. ff. de pact. ſed ſiue iſtud pactum veſtiatur calore iudicij, ſiue legis auxilio litteris, vel diſpoſitione ſtatuti ſatis eſt, quod

quod iſta eſt vera concluſio, ſcilicet, quod obſtante nuditate pacti per iudicem debet mitti executioni ſicut ſi fuiſſet in iudicio celebratum.

QVAESTIO XIII.

VENIO nunc ad decimum tertium principale dubium, videlicet, An ſicut non appellatur ab executione ſententiæ ſi non ſit factus exceſſus, ita non appellatur ab executione talis inſtrumenti,& in hoc articulo Bald. in conclu. Spec. in tit. de app. cap. dicunt quidam. Bald. dicit primo, quod non videtur permiſſa appellatio, quia cum ipſe receperit præceptum in confeſſum, non poteſt prætendere ſe grauatum, & ſi non eſt grauatus, non appellat. l.ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. non enim patitur iniuriam qui conſentit. Item quia iſtud præceptum eſt ſententia interlocutoria, quæ non iuſtificatur, niſi ex primis actis, vt in cle.appellanti. de appell. ſed iſtud foret impoſſibile in caſu iſto. Item quia iſtud præceptum in iſta confeſſione videtur emulgatum, vt l. tale pactum. §. 1. ff de pact. ergo vlterius non appellet. Item,quia per confeſſionem debitum efficitur notorium, ergo non admittitur appellatio, vt l.fin. C.quorum appel. non reci. Sed hoc non obſtante dic appellationẽ eſſe permiſſam ad finem corrigendi errorem ipſius confeſſionis iuxta notata in l.creditor.§.iuſſus.ff.de appel. & l. fin. §. neceſſitatem. C. de bon. quæ lib & iſtud idem firmat Bald. in conclu.Spe.in tit.de exec.ſententiæ, allegando Bait. in cap. ex parte in Chriſto. de verb. ſignif. ſed huic ſententiæ multũ repugnat conformitas, & vnitas rationis quæ viget ex ſtatuti diſpoſitione inter ſententiam,& inſtrumentum guarentigiatum: Nam ſicut à ſententia poſtquam tranſiuit in rem iudicatam non licet appellare. l.eos. C.de appell.& l. 1. C.quando prouoca. non eſt neceſſitas nec licita eſt appellatio ab iſto præcepto quod habet vim ſententiæ diffinitiuæ: & ad hoc benefacit quod not.Bald.in l.1. C.de arbi. vbi dicit, quod licet

de iure

de iure canonico à ſententia arbitrorum appelletur. 2. quæſtio. 6. cap. ſtatuendum. & de iure ciuili ab arbitramento ſimiliter appelletur ſecundum Bar. in l. fi. de appel. recipien. eſto quod Bald. contrarium dixerit in l. hi ad ciuilia. C de appel. attamen ſi ſtatutum diſponeret, quod laudum ſiue arbitramentum mittatur executioni, prout ſentētia diffinitiua, quæ tranſiuit in rem iud. cum dicit, quòd nullo modo poterit appellari. Ergo & idem dici debēt in caſu iſto, & pro tanto arbitror concludendum fore, quod in tali executione non liceat appellare, ſed ſi aliqua iuſta cauſa noua occurreret propter quam quis velit tractare præceptum, aut confeſſionem illam tanquam erroneam, tunc dico, quod dabitur reſtitutio ex clauſula, Si qua mihi iuſta cauſa, &c. ſicut in ſimilibus dicit Bald. in l. 1. C. de condict. inde. & in l. ſub prætextu. C. de tranſact.

QVAESTIO XIIII.

SVPEREST ergo nunc, vt deſcendam ad decimumquartum dubium quod principaliter hic occurrit, videlicet, An fideiuſſori obligato in inſtrumento guarentigiæ competat beneficium diſcuſſionis, ita, quod detur ſibi exceptio propter beneficium ordinis de quo loquitur text. in auth. præſentes. C. de fideiuſſ. & in corpore, vnde ſumitur: & in hoc aliter non inſiſtendo arbitror, quod non conpetat, conſiderato, quod iſta eſt exceptio dilatoria, quæ ſi non opponitur, vt Lita demũ. C. de procu. Ita non cōpetit hoc caſu propter conformitatem quam habet ſententia, & inſtrumentum, vt ſupra pluries dictum eſt. Cæterum, quia vt pulchre dixit Bald. in apoſtillis ſuis, in l. 2. ff. quæ ſatiſd. cog. quod talis exceptio non competit fideiuſſori iudicatum ſolui. argum. l. ſi non remunerandi. §. maurus. ff. man. & in l. cum quis. §. de peculio. ff. de ſolu. & no. in l. 1. ff. iud. ſol. Et ratio huius eſt, quia perſona fidiuſſ. videtur concluſa in ipſo proceſſu, vt l. 3. §. videamus. ff. iudic. ſol. Vnde per viam innocentiæ ſtatim, quod fuit iudicatum de

prin-

principali, videatur iudicatum de fideiuſſore iudicatum ſolui. Ideo eſt, quod non eſt ſibi danda noua dilatio, nec propter executionem retractanda eſt executio. Modo cum in iſto caſu ſtatutum velit, quod inſtrumentum habeat vim condemnationis, & ita operetur in fideiuſſore contractus obligati in ipſo inſtrumento ſicut in debitore principali, neceſſario ſequitur, quod exceptio executionis, & exceptio ordinis opponi non poteſt, quæ, vt dictum eſt, non competit condemnatis, & ideo Bald. in d. l. 2. motus iſta ratione concludit pro iſta parte, eſto, quod dixerit in fideiuſſore iudicatum ſolui, vt l. fin. C. de exec. rei iud. vbi tenet, quod fideiuſſor iudicatum ſolui habeat beneficium excuſſionis, quod non puto eſſe verum per rationem ſuperius aſſignatam.

QVAESTIO XV.

DESCENDO igitur ad decimum quintum artic. de quo ſupra facta eſt mentio, videlicet, Nunquid regulariter dictum inſtrumentum poſſit retractari in illis caſibus, in quibus etiam poſt factam executionẽ retractari poteſt diffinitiua ſententia: & in hoc arbitror eſſe dicendum, quod ſic: & primo propter auctoritatem Angel. in l. ſi. ff. de pet. hære. vbi dicitur, quod ſicut poſt latam ſententiam quando petens executionem eſt in dolo, poteſt conuentus implorare iudicis officium, vt agens remoueatur ab illa petitione doloſa, & dixit notabiliter hoc practicari poſſe, quando petitur executio inſtrumenti confeſſionati, ſi petenti poteſt dolus imputari; & idem dixit notanter Ang. in repe. l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb obl. occurrere ex parte rei quando ipſe eſt dolo abſolutus. Nam tunc cautela eſt, quod actor iterum agat actione prima, & ſic excipiat de re iud. actor obtinet replicando de dolo per l. ſub prætextu. & l. ſiue apud acta. C. de tranſa. & ita dixit tenere Innocent. in cap. grauis. de depo. & per hoc ſolemniter imitetur. l. ſi prætor. §. Marcel. ff. de iud. & l. ſi is ad quem. ff. de acq. hære. & quod per ipſum Ang. in l. pen. ff. de pet. hær. Vnde ad

de ad caſum noſtrum redeundo, ſi occurrit, quod actor petat executionem inſtruméti, & agatur executiue contra reum dolo inductum ad promittendum, poterit tunc dicere reus qualiter dolo fuit inductus ad promittendũ & recurrere ad iudicis officium ad hoc vt interponatur ſilentium ne reũ vlterius inquietet, & ſi forte ei ignoranter ſoluiſſet, haberet conditionem ſine cauſa ad repetendum, cum caſus ſit reductus ad non cauſam, vt in condemnato per ſententiam dixit Bart. in l. 1. §. 1. in fin. ff. quod vi, aut clam. & Bald. in l. 1. C. de cond. inde. & ſi dolus fuit ex parte rei, poterit tunc actor petere executionem inſtrumenti, & iuuatur replicatione, prout ſupra dictum eſt de ſententia.

QVAESTIO XVI.

NVNC capio decimum ſextum articulum principalem, An cum exceptiones regulariter militent poſt ſententiam, ſimiliter opponi poſſint contra executionem talis inſtrumenti, verbi gratia, in exceptionibus, quæ non perimunt, ſed modificant ſententiam, de quibus per glo. & Doctor. in l. 1. C. de iur. & fact. igno. & per Bartol. in l. ex diuerſo. ff. ſolu. matri. & in l. Neſennius. ff. de re iudi. & per Bald. in l. peremptorias. C. ſen reſcin. non poſſ. & dicendum eſt breuiter, quod tales exceptiones impediunt, & opponuntur poſt, & retractant executionem inſtrumenti guarentigiati, prout ipſam ſententiam, & vult ita Bart. in l. ſi filius. ff. quod cum eo. niſi verba ſtatuti aliter importarent, vt dicit Bart. in d. l. ſi filius.

QVAESTIO XVII.

NVNC ſupereſt decimoſeptimo videre, An poterit opponi executione, quod contractus ille eſt contra legem, & concludendum eſt quod ſic: quia ſi factus eſt contra legem, ſequitur, quod nullus eſt, vt l. non dubium. C. de legi. & in l. nemo martyres.

C. de

C.de ſac.ſan.eccleſ.& ſi eſt nullus, talis exceptio non eſt proprie exceptio, prout infra dicetur in vltima parte:ergo perpetuo opponi poteſt.

QVAESTIO XVIII.

CONDESCENDO nunc ad decimumoctauum articulum ſatis in hac materia ponderandum, videlicet, Nunquid miſſus in tenutam ex primo decreto propter contumaciam debitoris, vigore talis inſtrumenti faciat fructus ſuos, & videtur, quod non: quia miſſus ex primo decreto non poſſidet nec naturaliter, nec ciuiliter, ſed eſt merus detentator, & loco cuſtodis, vt l.1.§.1.ff.ne vis fiat ei & in l is cui.§.quæri.ff. vt in poſſ.leg & quod late per Bar.in l.ſi finita.§ Iulian. ff. de damn.inf.& ideo non facit fructus ſuos niſi propter magnam contumaciam debitoris, vt l. Fulcinus. §. ſi.quibus ex cau.in poſſ.ea Attamen contrarium dici debet in hoc caſu, nam illud quod ſupra dictum eſt intelligitur eſſe verum, niſi quando mitteretur in tenutam ex cauſa iudicati pro executione ſentētiæ, quo caſu miſſus primo decreto poſſidet naturaliter, & ciuiliter, & per conſequēs facit fructus ſuos, vt dicit Bar.in l.à diuo Pio. §. ſi ſuper.ff.de re iud.& Bal.in l.conſentaneum. C.quō, & quando iu. vbi dicit, quod hoc caſu ſi immiſſus ex primo decreto turbetur, habet interdictū vti poſſidetis vnde vi, licet alias miſſus in tenutam ex primo decreto.nō habeat, niſi iudicis officium pro recuperatione ſuæ tenutæ, vt dixit notabiliter glo.in l.non tantum ff.de pet.hære.& l.Aquilius regulus.ff.de don. & iſtud idē vult Bal. in l ſicuti ff. de exec.rei iud.modo cum illud inſtrumentum habeat vim ſententiæ, ſequitur neceſſario, quod qui ex inſtrumento aſſumit tenutā ex ſecundo decreto, eſt verus poſſeſſor, non autē detentator; & facit fructus ſuos, vt vult Bald. in d.l. conſentaneum.& in d l. etiam.& ſi compellatur, non eſt opus recurrere ſolum ad iudicis officium, ſed habet interdicta recuperatiua, prout habent veri, & legitimi poſſeſſores.

Q QVAE-

QVAESTIO XIX.

DECIMVMNONVM principale dubiũ eſt, Nunquid debitor obligatus ad factum per inſtr. guarentigię compellatur, ſi poteſt mere ad tradendum, vel liberetur, ſi velit ſoluere intereſſe, prout regulariter in eo q tenetur ad factum, vt l.ſtipulationes nõ diuiduntur.§.Celſus.de ver.oblig. & non aliter inſiſtendo Bald.formaliter decidit iſtum caſum dicendo, ꝙ compellitur factum adimplere ſi poteſt, vt l.1.C.de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. Et ratio eſt ſecundũ eum, quia idem eſt in eo q tenetur per ſenten. vt l.qui reſtituere.ff. de rei vendi.& idem ẽt occurrit in eo, q eſt debitor cum iuramento ſecundum glo.notabilem.l. ſi. pecuniã. ff. de condi.ob cau.Eſto, ꝙ ſententia illius gloſ. mihi nunquã placuit cum inſtrumentũ non mutet naturam cõtractus, vt l.fin.ff.qui ſatiſd.cog.& l.fin.C. de non nume.pecu.& per Inno.in cap.per tuas de arbi.vnde eſt de natura contractus, ꝙ debitor liberetur præſtãdo intereſſe, certe idẽ erit ſi iuretur ſicut ſi iuramentum non eſſet appoſitum.

QVAESTIO XX.

VIGESIMO & vltimo quæritur, An ſicut in executione ſententiæ non cadit compromiſſum, licet ſtatutum velit, quod inter affines compromittatur ſecundum Bar.in l.poſt rem.ff.de tranſac. & l. eleganter.in prin.ff.de condi.inde.& ratio eſt, quia tunc per ſententiam cauſa eſt finita, vnde non poteſt quæſtio ſuſcitari, vt l.fratris.C.de tranſac.& per Bal.in l.ſi iudex in ſi. ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.ita ſit quando petitur executio dicti inſtrumẽti, & concludi debet idem in inſtrumento, quod in ſententia, vt habetur per Bar. in dictis locis, & per ipſum Bal.in.§.quibus.in prima conſtitutione.& in l.ſi cum dies.§.item ſi forte. ff. de arbit.& in l.2.C.quando prouo.non eſt neceſſ.& per iſta ſunt declarata omnia ſecundam partem concernentia.

INCI-

INCIPIT TERTIA PARS principalis.

QVAESTIO PRIMA.

DESCENDO igitur nunc ad tertiam,& vltimam partem principalem, in qua verſantur plura per ſe vtilia;& perſæpe de facto occurrentia. Et præſuppono primo iſtud ſtatutum vigens cõmuniter per Italiam, videlicet, ꝙ contra inſtr. guarentigiati executionem nulla exceptio opponi poſſit, & tunc poſſunt occurrere dubia infraſcripta. Et primo an poſſit opponi exceptio ſolutionis,& ſatisfactionis. Et videtur vtique, ꝙ ſic:nam ſicut virtute ſentẽtiæ abſolutoriæ naſcitur reo abſoluto exceptio rei iudicatæ, vt l. Iulianus verum debitorem.ff.de condi inde.& l.miles.§.iudicati ff. de re iudi.ita virtute ſolutionis cauſari videtur exceptio ſolutionis,p l. ſi duo patroni, §. ſi quis iurauerit.ff.de iureiu.& per Bald.in l.peremptorias,C.ſen.reſcin.non poſſ.& in l.exceptionem.C.de prob. Modo cum ſtatutum velit, ꝙ nulla exceptio opponi poſſit, ſeqtur,qđ oppoſitio iſtius exceptionis videtur eſſe prohibita. Sed cõtrarium dixit Guil in Spec.in ti de excep. § 1.verſ.defenſiones.& ver.ſeq vbi dicit,quod exceptio ſolutionis, & ſatisfactionis nõ sũt propriæ exceptiones,ſed ſunt defenſiones:& ideo Bal. ibi in ſuis concluſionibus firmat, quod ſi ſtatutum facit mentionem de exceptionibus,non concludit iſtas, & quod ſi remoueat exceptiones iſtæ non videntur eſſe remotæ, cum ſtatutum ad impropria non trahatur, & maxime in hac materia exorbitanti. Imnio dato, quod illa eſſet vera,& propria excep.ſemper videtur reſeruata ad hoc, vt non trahatur iſtud ſtatutum ad iniquum compendium,vt dicit notabiliter Angel. in l.non tantũ. §.1.ff.de pet.hære.arg.l.ſi.C.pro empto.Non enim vult. lex fauere illis,q ſunt de pda ſoliciti,vt l.minoris actum ff.de admi. tuto. Et ideo numquã videtur ꝑmittere ẽt ſi remoueat exceptiones, qđ ſemel exactũ iterũ exigatur,

iuxta no.per.Bal. in l.ſub ſpecie. C.de re iud.& per hoc firmat ibi,quod licet ſtatutum vniuerſaliter prouideat, quod nulla exceptio opponi poſſit contra executionem inſtrumenti guarentigiati. Iſta tamen exceptio ſolutionis,& ſatisfactionis ſemp creditur reſeruata, & ſic concurrunt duæ rationes finales.Ex quibus infertur, quod ſi debitor opponat de ſolutione,& illam probet,quod impeditur executio inſtrumenti confeſſionati,licet ſtatutũ velit,quod nulla exceptio admittatur.Sed ſtando in prima ratione,quod iſtud ſit ſolum ex eo,quod iſta non eſt proprie exceptio,ſequitur,quod ita erit, quando opponeretur exceptio inepti libelli: de qua in cap cum dilecti.de empt.& vend.Nam illa ſecundum Bald.in conclu. Spe.in tit.de concep. libell.non eſt proprie exceptio. argum.l.ſi patronus libertam ff.de iureiur.Quinnimo ſtatuto ita dictante excluſa nõ videtur exceptio nullitatis, cum illa nõ ſit proprie exceptio,vt dixit notabiliter Bal. in l.1.C.de iur.& fac.igno.probatur hoc in l.pactum.C. de tranſac.ſecundum lec.Azo.Nã ibi reus repetit data & repellit actorem a limine iudicii, ex eo qui nulliter egit,vnde reus tunc repellit, non tamen excipit.Et hoc modo reſpondetur ad l.cum proponas.C.de pact.vbi dicit,quod reus non poteſt excipere, & datum repetere: & hinc eſt ꝙ ipſe Bald.in l.2.C.de exec.rei iud. dixit, ꝙ licet contra laudum non poſſit aliquid excipi vel opponi. Attamen dici poteſt de nullitate ipſius laudi. Et ad hoc etiam accedat, quod ipſe no.in conclu. Spe. in tit.de execu.ſen.§.vt autem. vbi referendo Ioan. Andr. dicit, quod licet omnis exceptio ſi prohibita, de nullitate tamen ſemper opponi poteſt. Et idem dixit Ang. de Peru.in l.plane.& l.fin.ff. de pet hære. quod maxime verum eſt quando nullitas cauſatur ex defectu iuriſdictionis: nam tunc talis exceptio videtur reſeruata, vt dixit illa communis, & ſingularis glo. in clem.1.de ſequeſt. poſſ.& fruct.pro qua glo ſecundum Bal. eſt tex. in l.ſicut oportet.§.fin.ff de execu.tuto.Et hinc eſt quod notat notabiliter Pet.de Ancha.in ſuo conſi.quod incip. De iure communi quæſtio nullam habet dubitationem.

conſu-

conſuluit, quod licet ſtatutũ remoueat omnes exceptiones, & velit, quod contra executionem ſententiæ nulla poſſit opponi exceptio; attamen ſi ſententia fuit lata cõtra minorem defenſum, poteſt per obiectũ exceptionis impediri executio opponendo de nullitate. Et illud idem conſuluit Gaſ. de Cal. & Bar. de Sali. & iſtud idem vult. Bal. in l. diuus. ff. de teſta. mili. Vbi dixit, ꝙ quamuis ſtatutum dicat, quod ſententia conſulum mittatur executioni nõ obſtante aliquo defectu, &c. Attamen exceptio incompeten. iudicis non videtur excluſa nec potentia dicendi, quod illud inſtrumentum contra quod nihil poterat oppponi, non eſt inſtrumentum, ex quo non fuit confectum a notario: quod etiam comprobat Angel. in l. ſciendum. ff. de verb. obl. & hinc eſt, quod Bart in l. 1. §. 1. ff. quod vi, aut clam. dixit, quod ſemper poteſt opponi excep. nullitatis quando cauſatur ex defectu iuris di ctionis: quod eſt intelligendum verum eitam ſi interueniat trina ſententia ad idem tendens confirmatoria primæ vt dixit notabiliter Pet. de Anchar. in clem. 1. de re iud. vbi alleg. Lap. de Caſtel. iſtud tenuiſſe in ſuis quæſtionibus. Eſto, quod iſtud dicit, quod licet dicere de nullitate poſtquam ſententia illa fuit confirmata, forte non ſit verum, & contra not. per Inno. in cap. 1. de confir. vti. vel inut. & in cap. ſuper litteris. de reſcrip. & per not. per Bal. in l. 1. C. ſi a non compe. iud. Sed in hoc nõ eſt opus aliter inſiſtere, ſed ſumenda eſt illa concluſio, quod licet contra executionem inſtrumenti ex forma ſtatuti nil poſſit opponi vel excipi: attamen opponi poteſt excep. ſolutionis vel ſatisfactionis ineptitudinis, & nullitatis præſertim occurrentis ex defectu iuriſdictionis, & ſore videtur reſeruata omnis alia exceptio incluſa in corpore eiuſdem ſtatuti; iuxta not. per Cyn. in l. ita pudor. C. de adulte. & per Bart. in d. l. 1. §. 1. in fi. ff. quod vi, aut clam. & per Angel. in d. l. non tantum. §. 1. ff. de petit. hære. vbi expreſſe firmauit. Et per ſupradicta ſit plene expeditum quantum attinet ad primum dubium iſtius tertiæ partis.

QVAESTIO II.

VENIO nunc ad ſecundum, videlicet, Nunquid ſtante dicto ſtatuto opponi poſſit exceptio ſimulationis, & videtur primo, ꝙ ſic. Nam ſi contractus fuit ſimulatus, ſequitur, ꝙ fuit imaginatus, & ſic non habuit conſenſum. l. 1. C. plus valere qđ agitur per totũ. Et ſi non interuenit conſenſus, non fuit, cauſata obligatio, vt l conſenſu. ff. de ac. & obl. ex capite nullitatis impeditur executio: nã talis exce. nõ eſt impeditiua executionis, vt ſupra proxime dictũ eſt. Sed tñ in contrariũ ſe habet veritas, vt dicit Bar. in l. 1. §. 1. ff. qđ vi, aut clã. Vbi dicit, ꝙ talis exceptio non poteſt opponi contra tale inſtrumentum: Nam data, ꝙ contractus ſit nullus, & ſimulatus, inſtrumentum tamen in ſe eſt verum, & proprium inſtrumentum, vnde dicit Bartol. quod reſultat verum inſtrumentum de ſimulato, & imaginario contractu. Quod arbitror eſſe verũ, niſi de illa ſimulatione conſtaret ex præſumptione iuris, & de iure: Nam tũc illa exceptio ſemper videtur eſſe reſeruata, vt infra declarabitur; & ita notabiliter dixit Bal. in l. 1. C. plus valere, quod agitur. Et in hoc etiam arbitror ponderandũ, quod quando ſtatutum loquitur de ſimulatione, intelligitur de vera, & ꝓpria ſimulatione, de qua loquitur Bal. in l. ſub ſpecie. C. de poſtul. Vnde eſt opus, quod tunc in vero nullus contractus inter partes ſit celebratus, vel, quod ille qui reuera gerebatur, eſſet à lege, vel ſtatuto reprobatus, iuxta nota. per Bal. in l. ſi expreſſio alias, pretio. C. ſi cer. pet a. vbi dixit, ꝙ tunc militat exceptio ſimulationis, quando promiſſio eſt facta ſimulate propter cauſam iniuſtam, & reprobatam, ſed quando vna cauſa iuſta exprimitur, ex qua re vera non contrahitur, ſed alia ſimilis tacite occultatur, ex qua re vera contrahentes intendunt contractum facere, & tunc non reſultat ſimulatio: & iſtud idem dixit in rubr. C. de poſtu. per text. ad hoc ſumme notandum in l. Lucius. ff. de po. Iuſuper antequam ad vlteriora diſcurram, eſt hic aduertendum

tendum, quid foret ſi reus hoc caſu ſe videns ſe non poſſe opponere exceptionem ſimulationis, ad impediendam executionem inſtrumenti, comparet, & dicit iudici, Domine iſtud inſtrumentum eſt ſimulatum, & eſt dolus quæſitus, quare ipſi contradicto tanquam ſit ſimulatum, & imaginarium; & proteſtatur, quod interim non procedatur ad executionem, an tunc iudex debeat præferre reum, actori, vel e contra: Et, quod reus ſit audiendus, & admittēdus, ita, quod interim non fiat executio. bene facit text. in l. 1. §. ſi quis dicatur. ff. de quæſt. & l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. & quod nota. in l. qui prior. ff de iudic. Sed tamen Odof. & Guil. aſſerentes Azon. ſic etiam fuiſſe conſultum, dicunt, quod ſuper vtraque petitione eodem tempore procedi poteſt, ex quo ſimul emergunt, ſed pronuntiandum eſt primo ſuper principali, deinde ſuper incidenti. Et ad deciſionem huius dubii optime facit quod in ſimili not. Bald. in l. ſi filius. ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. iur. Et iſtud ſufficit quantum attinet ad ſecundum dubium principale.

QVAESTIO III.

SVPER tertio autem dubio, videlicet, An poſſit opponi exceptio compenſationis, & dico, quod non poteſt: quia licet compenſatio ſit ſpecie ſolutionis, & l. ſolutionis verbo. ff. de ſol. & l. Iulianus ait. ff. de condi. & demon. & per Bal. in l. 1. C. de compenſa. vbi vult, quod ſtatutum loquens de ſoluente, verificatur etiam in compenſante; Attamen quia iſta compenſatio non reducit rem ad iniquum compendium, prout facit vera ſolutio, & eſt in ſe exceptio vera, & propria, vt in toto titulo de compenſa. & ex vna oritur exceptio iuris, ex alia vero exceptio facti, vt dicit Bart. in rub. ff de ſolu. dico, quod non tenet conſequentia opponi poteſt exceptio ſolutionis: ergo opponi poterit exceptio compenſationis.

QVAESTIO IIII.

SVPER quarto autem, an obſtet exceptio non nu me pecu. ſimiliter dico, qđ Cyn. & Bald. in d. l. in contractibus. C. de non nume. pecu. dicunt, quod quando præceptum iudicis factum eſt in inſtr. guarentigiato, tunc quia illud præceptũ emanat per modum voluntariæ iuriſdictionis in confeſſum ſequitur naturã ſui principalis. Et ideo infra ſua tẽpora obſtat exceptio ſicut occurrit quando confeſſio emanat ſimpliciter ſuper mutuo, aut ſuꝑ dote. Secus autẽ dicit ibi Bal. eſſe ſeruandum quando præceptum emanat in iudicio dato libello, quoniam tunc dicit præciſe ſtandum eſſe ſtatuto, & confeſſioni emanati in iudicio, quæ præſumitur eſſe vera ſecundum ipſum. Ita tñ differentia, videlicet, An præceptum emanat extra iudicium per modum voluntariæ iuriſdictionis, vel in iudicio cõtentioſo non videtur vera, quia vt ſupra in 2. parte per plura exempla oſtẽſum eſt, iſta duo vadunt à pari, & ideo Bartol in l non fatetur. ff. de confeſſis. idem dicit eſſe ſeruandum in vno, quod in alio, vt in l. poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquir. poſſeſ. vbi voluit, quod ſicut vtilis tranſit ſine ceſſione ex actu in iudicio contentioſo celebrato, ita ſit ſi emanat in inſtrumento guarentigiato. Et ideo forte tutius eſt tenere, quod iſta exceptio tanquam reprobata à ſtatuto opponi non poſſit. Sed ſi ſtatutum non repelleret exceptiones, licet concederet guarentigiam, tunc perinde poteſt opponi exceptio non nume. pecu. ſicut poteſt quando præceptum factum non fuiſſet. Et iſtud eſt, quod ſuper hoc quarto dubio puto dicendum, & ad hoc adduco nota. per Bald. in l. illicitas. ff. de offic. præſid.

QVAESTIO V.

SVPER quinto autem dubio, videlicet, An poſſit opponi exceptio pretii non ſoluti, dico, quod ſi ſtatutum concederet ſolum viam executiuam in inſtrumento

ſtrumento prout facit ius commune in ſententia diffinitiua, tunc eſſet vidẽdum, Nunquid in executione ſententiæ, quam habet pro ſe emptor poſſit opponi exceptio pretii nõ ſoluti; & in hoc Bar. in l. ſi duo patroni. § ſi ius ff. de iureiur. tenuit partem negatiuam, q non poſſit, ſed ius oppoſitum tenuit Bal. in l ſi vnus. 6. pactus. ff. de pac. & in l. perẽptorias. in tertia columna. C. ſentent. reſcind. non poſ. & iſtud puto verius per rõnes, & iura per ipſum ibidẽ allegata. Et potiſſime iſta exceptio quæ in contractu deriuatur ex eodẽ fonte ex quo deriuatur actio, ergo & cum actori datur actio, vtiq. reo danda eſt exceptio, vt dicit Bald. in l. ſi cauſã. C. de executio. rei iudicatæ. Ad alium tamen finem dum dicis, quod ſemper quando licet actori facere articulos arctatiuos, ſemper tunc temporis videtur data licentia, reo, quod articulos obſtatiuos. Item ad hoc optime facit, quod dicit Bald. in l. ex prædiis. C. de euict. vbi dicit, q quando ex eodem inſtrumento venit actio, & exceptio, ita eſt confeſſionata exceptio ſicut actio, & actio ſicut exceptio: ſed quia in caſu noſtro ſtatutum remouet exceptiones ab executione inſtrumenti confeſſionati, dico, quod non poteſt opponi talis exceptio, vt in ſimili dicit Bart. in d. l. ſi filius. ff. quod cum eo. & iſtud ſufficiat.

QVAESTIO VI.

VENIO ad ſextum, videlicet, an obſtat exceptio Velleiani, vel Macedoniani. Et in hoc concluditur breuiter, quod non: quia ſub generali prohibitione facta a ſtatuto, includitur inhibito, vt non liceat excipere, ſed vbi hoc non eſt, quia ſtatutum non opponeret, talis exceptio poſſet opponi, quia non perimit, ſed modificat, vt ſupra in 2. parte principali dictũ fuit, allegando gl. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor.

QVÆ-

QVAESTIO VII.

SVPER ſeptimo autem, An poſſit opponi exceptio vſurarum, dicendum eſt tunc, quod ſi opponatur inſtrumentum, non meretur executionem: quia cum dicitur inſtrumen. fuiſſe confectum in fraudem vſurarum, ſemper videtur talis exceptio opponi ad hoc, vt non deueniat ad iniquum compendium, de quo diximus ſupra in quæſtione illa, An obſtet exceptio ſolutionis. Conſtat enim, quod hoc caſu ſi reus non poſſet excipere actor incurreret vſurariam prauitatem, quod eſt non ſolum contra ius diuinum, ſed etiam contra ius canonicum, & ciuile, iuxta nota. in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & in auth. ad hæc. C. de vſu. vnde ad hoc, vt tale ſtatutum non nutriat peccatum, æqua eſt interpretatio, vt talis exceptio non videatur eſſe comprehenſa. Eſto, quod Martinus de Fano, & quidam alii moti ex generalitate verborum ſtatuti diſponentis, quod nulla exceptio opponi poſſit, dicunt, quod talis exceptio opponi non poſſit: & ad deciſionem huius articuli accedât nota. per Ang. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Et ponderandum eſt, quod ſi iſtorum ſententia vera foret, ſcilicet, quod obſtaret exceptio, conſulendum foret reo, quod ſolueret, & deinde ſolutum repeteret per condictionem indebiti, iuxta no. per Bar. in 1. 1. §. 1. in fi. ff. quod vi aut clam, & per Bal. in l. 1. C. de condict. inde. & quod no. in cap. debitores extra de iureiur.

QVAESTIO VIII.

SVPER octauo autem dubio, videlicet, An obſtat exceptio cedendarum, & in hoc articulo videtur dicendum, quod nõ ob. niſi eo reſpectu, quia perimit, vel ſi contra inſtrumentũ: ſed quia eſt exceptio dilatoria, & concernit executionem inſtrumenti, vt in ſimili not. Bart. in l. ſi filius. ff. quod cum eo. & iſtud eſt, quod primo verum putabam eſſe, niſi quia poſtea reperi Bal. in au-

in auth. præſente. C. de fideiuſſ. oppoſitū determinaſſe. Nam ibi firmat, quod ſi ſtatutum dicit, quod contra inſtrumenti guarentigiati executionem non poſſit opponi, excep. aliqua per hoc non tollitur, quominus reus opponat exceptionem cedendarum actionum.

QVAESTIO IX.

VENIO nunc ad nonum, videlicet, An excep. falſi habeat impedire executionem dicti inſtrumenti, & videtur pro quod ſic cum ſit præiudicialis, per quam concluditur illud non eſſe inſtrumentū arg. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. ſed in contrarium eſt veritas, quia illud inſtrumentum debet interim haberi ꝓ vero, vt l. cū precib. ff. de prob. & l. ſi. C. de edic. diu. Adr. tol. Item quia tali exceptio requirit altiorem indaginem, ergo nō impedit executionem inſtrumenti, vt l. ille a quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Treb. & iſtud arbitror eſſe verum, niſi iudici conſtaret de manifeſta falſitate inſtr. quia tunc retardanda eſſet executio per no. in ſimili in cap. ſuſcitata. de in integ. reſt.

QVAESTIO X.

SVPER decimo autem, Nunquid poſſit opponi exceptio dicendo, non debet audiri, quia non ſoluit collectas, vel quia eſt bannitus vel excommunicatus: & in hoc concludi debet, quod opponi poſſit talis exceptio, quia nō venit contra inſtr. nec principaliter reſpicit in executionē inſtr. ſed opponitur contra pſonam agētis, iuxta no. p Bart. in l. 1. §. 1. ff. ꝙ vi aut clā. & p Bal. in l. diuus. ff. de mil. teſt. & in cōclu. Spec. in tit. de proc. ver. ſed nūquid. Et iſtud ego intelligo eſſe verum, qn̄ ſtatutū habet reſpectū ad inſtr. vt quia dicit, quod contra inſtr. & executionem inſtr. non poſſit excipi, ſed ſi loqueretur generaliter dicēdo, quod nihil poſſit obiici, vel opponi pp quod impediatur executio talis inſtrumenti, tunc talis exceptio non militaret.

QVAE-

QVAESTIO XI.

SVPER vndecimo autem, videlicet, An ſi contra promiſſorem dotis peteretur executio, obſtet excep. ſi promiſſor dicit, quod dos ſibi non debetur, quia matrimonium non eſt ſecutum, & hoc caſu dicendum eſt, quod excep. admittitur, & executio impeditur: & ratio eſt, quia illa promiſſio de dote ſimpliciter facta, in ſe habet tacitam conditionem, ſcilicet, ſi matrimonium ſubſequatur tex. eſt in l. tali. ff. de iur. dot. Sed conſtat, quod ante euentum conditionis etiam tacitæ, vt dicit gl. in l. ſi mora. ff. ſolu. matr. nõ eſt nata obligatio vel actio, vt l. cedere. ff. de verb. ſign. merito in repellendo actorem hoc caſu reus, licet ſe opponat, non dicitur excipere, cum exceptio ſit actionis excluſio, vt l. 1. ff. de excep. & ideo vocatur excep. facti, & intentionis, vt l. ſe debere. ff. de condict. ob cau. Et illa ratio eſt propriè exceptio, vt ibi plene habetur; merito non comprehenditur ſub ſtatuto. & ad hoc accedant no. per Bar. in l. vt mihi donares. ff. de dona. iſtud notanter repetit Bald. in l. ſancimus, C. de dona. Et ex hoc infertur, quod quando inſtrumẽtum guarentigiatum habet in ſe conditionem quod ipſa pendente non petitur executio Et ad hoc bene facit, quod dictum fuit ſupra in 1. parte huius operis in quæſtione illa, an ſit opus, quod primo probetur inſtrumentum eſſe purum, & liquidum.

QVAESTIO XII.

SVPER duodecimo autem, videlicet, An debitor contra quam petitur executio ad Stichum quem promiſerat, poſſit excipiendo dicere, quod non eſt amplius in rerum naturam, & ſic, quod ipſe eſt liberatus interitu rei promiſſæ mora non præcedente; vt l. ſi ex legati cauſa, & l. ſcire debemus. § ſi. de verborum obligat. & dicendum eſt, ꝙ hoc caſu licet excipere, nam quarõne ſupra dictum eſt, quod licet excipere de ſolutione

iam

iam facta eadem rõne ex æqtate oritur exceptio pp rẽ peremptam, cum p vtrunq. modum reus ſit liberatus, & cõtractus diſſolutus. Item qa hoc caſu conſtat, q omnis actio, & obligatio eſt extincta, merito reus, licet repellet nõ tñ proprie excipit, vt ſupra in alio dubio dictũ ẽ.

QVAESTIO XIII.

SVPER decimotertio dubio, videlicet, An poſſit opponi exceptio incompeten. iudicis coram quo petitur executio, concludendum eſt, quod ſic. Et ratio eſt, quia redditur iudicium retro nullum, vt l. ſi, C. ſi à non competen. iud. Item quia ſtatutum vult, q operetur exceptio contra perſonam iudicis, & iſtud non eſt probatum ſtatuto, ſicut ſupradictum fuit in illo articulo quando opponitur excep. contra perſonam actoris, quia erat excommunicatus vel bannitus.

QVAESTIO XIIII.

SVPER decimoquarto dubio, An reus poſſit ſe excipiendo tueri ex confeſſione facta per actorem in iudicio in fauorem ipſius rei, nam vt pluries dictũ eſt, inſtrumentum propter guarentigiam cenſetur in iudicio fuiſſe celebratum, vt dicit Cy. in l. 1. C. de confeſſ. & Bar. in l. non fatetur. ff. de edend. & in l. poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquir. poſſ. Sed ita eſt, quod confeſſio ne facta per actorem in iudicio in fauorẽ rei, poteſt reus ſe tueri etiam in caſibus, vbi alias non eſt permiſſa exceptio contra inſtrumentum, notanter dixit Bal. in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pac. Ergo hoc caſu reus ex iſta confeſſione poterit ſe tueri, quod tene menti, quia eſt notabile verbum, & per Docto. non aliter digeſtum vel ruminatum, & ex prædictis ſumi poteſt iſta cõcluſio, quod licet ſtatutum remoueat exceptiones: attamen exceptio, quæ deriuatur ex confeſſione facta in iudicio, aut inſtrumento guarentigiato ſemper videtur reſeruata. Ad hæc bene facit quod not. Bartol. in l. eum qui ita. ff.

de pub.

de pub. vbi dixit, ꝙ excep. quæ oritur ex inſtr. producto coram iudice poteſt allegari per iudicem ex officio, licet ſit ad vtilitatem priuatæ perſonę, ex quo defenſio ineſt illi inſtr. & ad hoc accedat quod not. Bald. in auth. præſente. C. de fideiuſſ. & in l. ex prædiis. C. de euict. vbi vult, quod ſicut actori cõpetit via executiua propter guarentigiam appoſitam in inſtrumento, ita in reo videtur ſemper reſeruata exceptio, quæ producitur virtute illius inſtrumenti. Et vltra prædicta adducas notabile verbum Bal. in l. ex placito. in fi. C. de rerum permut. vbi notanter dixit, quod quando cauſa excipiendi deriuat ex eodem inſtrumento, tunc reus qui opponit, dicitur venire contra inſtrumentum, aut contra ipſius inſtrumenti executionem: & ideo concludit, quod talis exceptio ſemper videtur reſeruata.

QVAESTIO XV.

SVPER decimoquinto, videlicet, An poſſit opponi excep. quæ venit de natura contractus, videlicet: Ille cui promiſſus eſt vſusfructus fundi per inſtrumentum guarentigiæ petit executionem, & reus excipendo dicit, quod actor tenetur cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, vt l. in fructu. C. de vſufr. & actor dicit, ꝙ reo non licet excipere virtute dicti ſtatuti certe dicendum eſt, quod immo reus hoc caſu auditur, quia non dicitur venire contra inſtrumentum, quia excipit ſecundum naturam contractus, de quo loquitur inſtrumentum, ſecundum Bal. in l. 1. C. de vſufr. accre. l. ſed, & ſi poſſeſſori in verbo, ſed ſi rerum. & in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiur. Et ſic illa verba, quod non licet excipere contra executionem inſtrumenti interpretanda ſunt reſtrictiue, niſi illa exceptio oriatur ex natura contractus ar. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & l. venditores. de verbo. ſig. & iſtud vult Bart. in l. 1. C. de vſufr. & Bald. in d. l. ex placito. in fi. de rer. permu.

QVAESTIO XVI.

SVPER decimoſexto, videlicet, An tunc opponi poſſit excep. rei nō traditæ, vel male traditæ, verbi gratia: Quod emptor contra quem petitur execu tio inſtr. vt tradat pretium, opponit exceptionē rei non traditæ, vel non perfectæ traditæ, iuxta l. Iulianus. §. offerri ff. de actio. emp. & in hoc dicit, ꝙ illa exceptio videtur ſeruata, & non includitur ſub illa generali prohibitione ſtatuti, & ita concludit Bal. in l. ex prædiis. C. de euictio. & rō eſt ſecundū ipſum, quia qn̄ ex eodem contractu oritur exceptio, ſicut actio, ita intelligitur priuilegiata a ſtatuto, & cōfeſſionata exceptio, ſicut ipſa actio, quod eſt verbum dignum memoria, & bene facit quod ipſe no. in l. ſi cauſa. C. de execution. rei iudic.

QVAESTIO XVII.

SVPER decimo ſeptimo, videlicet, An excipi vel poſſit opponi, quod ordo ſubſtantialis non fuit ſeruatus in executione dicti inſtrumenti, vt puta, in citatione non fuit ſeruata forma ſtatuti, & dicendum eſt, quod opponi poteſt arg. l. & ſi cognitio. C. ſi contra ius vel vti. pub. & l. ſi prætor. ff. de iud. accedat quod not. in l. 2 diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudica. & l. cum vnus in prin. ff. de bon. aucto. iud. poſſ. Et ratio reddi poteſt, quia quando ordo formalis qui debet præcedere actum non fuit ſeruatus, ſequitur, ꝙ actus redditur nullus, vt dicit glo. in l. vniuerſa. C. de precib. impe. offe. ergo ille qui hoc caſu excipit ordine non ſeruato, non dicitur venire contra executionē inſtrumenti, quia deducere nullitatem, non eſt impugnare inſtrumentum, vt dicit Bal. in l. diuus. ff. de teſta. mil. Ad quod bene facit l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contracta. & quod ſuper latius eſt oſtenſum.

QVAE-

QVAESTIO XVIII.

SVPER decimooctauo, videlicet, An quando petitur executio inſtrumenti in quo laudum continetur, poſſit excipi contra ipſum laudum: Breuiter dico recurrendum fore ſuper deciſione huius articuli ad notata per Bar. in l. 2. ff. de arb. Vbi dicit, quod, poteſt opponi, quia tale inſtr. non eſt confeſſionatum à partibus: & ideo non dicitur continere guarentigiam, ſed inſtr. compromiſſi eſt confeſſionatum, & ſic continet guarentigia exceptionem contra laudum, vult etiam, quod poſſit, quia non venit contra compromiſſum, licet impugnet laudum, cum iſta ſint ſeparata, vt vbi dicitur per eum.

QVAESTIO XIX.

VENIO ad nunc decimumnonum, videlicet, An ſi ſtatutum vltra prouideat, dicendo, quod contra executionem inſtrumenti non liceat etiam opponere de nullitate, An ſit intelligendum, ſcilicet, de nullitate imcompaſſibili cum ipſo inſtr. vel intelligitur etiam ſi ſit compaſſibilis: Et an debeat intelligi, & limitari, niſi nullitas fuerit euidens, & manifeſta. Item an debeat intelligi, niſi nullitas deriuaretur ex defectu iuriſdictionis non compromiſſi, & ſic non factæ commiſſionis, vel non factæ citationis, aut ex ineptitudine libelli. Et in hoc elegant artic. concernenti nullitatė, præmitto primo, ꝙ licet ſtatutum poſſit præcludere viam nullitatis: attamen iſtud non poteſt iudici pacto priuatarum perſonarum. Nam per pactum quis non poteſt ſe excludere a beneficio nullitatis, niſi interuenerit iuramentum, aut l. conſcientia. ſecundum quod nota. dixit Bald. in l. antiquæ. C. de Velle. in fi. allegando auth. matr. & auiæ. C. quando mul. tute. offic. fun. poteſt, & ad hoc accedit quod not. Bartol. in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. Ex hoc infertur, quod tenet conſequentia negatiue

ne ſumpta dicendo, Iſtud non poteſt fieri per pactum, ergo nec per ſtatutum, de quo per Bart. in l. Titio centum. §. primo. ff. de condiction. & demonſtration. Modo hoc præſuppoſito dico, quod ſtante dicto ſtatuto non videtur excluſa nullitas, quæ apparet ex ſerie dicti ſtatuti. aut inſtrmenti, vt probatur in capit. litteras. in vltimo reſponſo. de reſtitutione ſpoliator. Et ratio hæc eſſe poteſt, quia quando conſtat ex ſerie inſtrumenti, tranſit in notorium: ergo non videtur excluſa, iuxta illud quod not. gloſ. in l. ſi vnus. §. pactus, ff. de pact. quæ incipit, In opponendo. Et bene facit quod not. Bartol. in l. cum ita. §. qui ita. ff. de verbo. oblig. & quod nota. glo. in l. vbi pactum. C. de tranſaction. Secundo principaliter dico illud eſſe verum in nullitate, quæ non eſt compaſſibilis. ſemper enim videtur reſeruata, vt notanter firmat Anton. de Butri. in repertorio iuris ciuilis in littera G. in verbo, guarentigia. allegando glo. in cap. primo. de probation. & in cap. ſi dignum. de accuſation. Et tu ad hoc poteſt allegare tex. in l. eum qui. §. ſi iurauero. ff. de iureiurand. Tertio loco dicit iſtud eſſe verum, ſcilicet, quod non poteſt excipi de nullitate, niſi eſſe patens, & manifeſta, vt dixit illa glo. notabilis, in l. 1. §. fin. autem. ſuper verbo imperfectum. ff. de tab. exib. pro qua bene facit tex. in d. capit. litteras. de reſtitutione ſpoliator. Et accedat quod no. Bald. in l. edicto de edict. diui Adrian. tollend. & in l. data opera C. qui accu. non poſſ. & in l. peremptorias. C. ſent. reſcind. non poſſ. & in l. ſi quis teſtib. circa fi. C. de teſtib. vbi admittit manifeſtam probationem etiam poſt didicita teſtificata. Quarto quod ſupra dictum eſt limito eſſe verum, niſi nullitas cauſaretur ex defectu compromiſſi, vt puta, quia arbiter exceſſit fines compromiſſi: nam tum quatenus exceſſit laudum fuit nullum. l. non diſtinguemus. §. de offic. ff. de arbitr. Et de tali nullitate licet opponere non obſtante ſtatuto diſponente, ꝙ de nullitate obiici non poſſit, & ita conſuluit Oldrad. ſuo conſilio, quod incipit, De iure communi. hoc ergo nullam habet dubitationem, & idẽ forte eſſe dicendum quando nullitas cauſaretur ex defectu

fectu iuriſdictionis,& hoc per gl. illam in clement. 1.de ſequeſtration.poſſeſſ. & fruct. de cuius intellectu ſupra latius dictum eſt. Et eſt hoc etiam limitandum, niſi vbi ſuper hoc appareat lata trina ſententia, nam tunc opus eſt acquieſcere,vt dicit Ioann.de Imo.in l.de pupillo.§. qui opus.ff. de nou.oper.nunciation. allegando glo. in clement.prima de re iud. Item quinto loco adiungi poteſt alia limitatio,dicendo,ꝙ licet ſtatutum velit, quod non poſſet excipi etiam de nullitate,iſtud debet intelligi, niſi ſententia fuiſſet lata per falſa inſtrumenta dolo fabricata:nam hoc caſu non obſtante ſtatuto poterit excipi de nullitate. Et iſtud conſuluit Petr. de Ancharan. in dicto conſilio ſupra allegato,vbi dixit,quod etiam ſimiliter poteſt excipi de nullitate quando cauſatur nullitas ſententiæ ex defectu non factæ citationis, nam tũ reſultat vitium naturale,& contra ius diuinũ; quo caſu ſemper exceptio videtur reſeruata,licet ſecus ſit, quando non eſt contra ius naturale, ſiue diuinum, ſed tantum contra ius poſitiuum. Vnde Salicet.& Gaſ.de Cal. ſequentes conſilium Pet.de Ancharau.dicunt, quod ſtatutum excluſiuũ nullitatis videtur habuiſſe reſpectum ſolum ad nullitatem,quæ cauſatur ſolum à iure poſitiuo, & ſic ad caſus,de quibus loquitur Specul.in tit. de prolation. ſen. non autem quando nullitas cauſatur à iure naturali, vel diuino, aut ex aliis pricipiis: & iſta ſunt verba ſatis ponderanda, quod non tantum releuat ſi ſtatutum prouidet, quod actus non poſſent reprobari, per hoc non intelligitur excluſa nullitas,vt dixit notabiliter Bal.in l. cum lege.de epiſc.& cleri.Et ſi ſtatutum remoueret,vt puta quis diceret,quod reus non admittatur ad defenſionẽ aliquam,tunc præſuppoſita validitate ſtatuti, de quo habetur in l. defenſioni facultas. C.de iu.fiſ. li.10.& per Bal in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.& l pe.C.de pac. tunc dico,quod etiam nullitas, & iudicis officium videtur eſſe ſublatum.Et de quo vide per Ang. in l. fi. ff. de pet.hær.&in l.plane.eo.ti.Eſto,quod Bal.in auth.præſente.C.de fideiuſ.notanter dixerit,ꝙ licet ſtatutum velit,quod contra inſtrumentum confeſſionatum reus non admit-

admittatur ad aliquam defenſionem per hoc non tollitur quominus conuentus poſſit opponere, & inſiſtere ſuper beneficio ceſſionis,& ſicut poteſt excipere dicendo, quod ſibi fienda eſt ceſſio, & aſſignat rationem, quia quãdo defenſio diſcendit ex eadem cauſa, ex qua producitur actio,& ineſt ipſi actioni ex natura contractus, nunquam intelligitur eſſe remota. Et iſta ſufficiant quantum attinet ad articulum nullitatis.

QVAESTIO XX.

DESCENDO igitur nunc ad vigeſimum, videlicet,An remota omni exceptioue per ſtatutum poſſit conuentus implorare iudicis officium ad hoc,vt præceptum fiat actori,quod deſiſtat à petitione. Angel.de Peru.in l.fin.ff. de petit.hær. dixit, quod ſic; quando actor erat in dolo, & hoc per illum text. quem ad hoc ſignanter ponderat, dicendo, quod per hoc infertur, quod ſi contra inſtrumentum guarentigiatum non poteſt opponi aliqua exceptio, cautela eſt, quod reus implorat iudicis offic.& petat remoueri ab illa petitione, a qua venit remouendus probato dolo: & ad hoc bene facit text.& quod ibi per Bartol.in l. non ſolum.§.fin.ff. de iureiur. vbi vult, quod licet ſit prohibita exceptio, non tamen prohibitum videtur iudicis officium.

QVAESTIO XXI.

DESCENDO igitur nunc ad vigeſimum primum articulum, videlicet, Aũ dato, quod non poſſit accipi contra dictum inſtrumentum, & quod non poſſit dici de nullitate, nec aliter ſe defendere reus ſi ſit grauiter læſus mediante dolo culpa actoris competat ſibi in integ. reſt. ex clauſula, ſi qua mihi, &c. & videtur,quod ſic: per no.in l. ſub pretextu. C.de tranſaction.& per Bartol. in l.1.C. ſen. aduer. ſiſ lat.lib. 10. & per Bald.in l. 1, C. de condiction. indeb.

& bene facit quod nota. in l. imperatores. ff. de re iudic. & in l. ſub prætextu. 2. C. de tranſact. & quod per Inno. in cap. vltra tertiam. de teſt. vbi dixit, quod quando actori non fuit poſſibile reperire inſtrumentum ante ſententiam, & ideo reus fuit abſolutus, quod tunc præmiſſa reſtitutione ex dicta clauſula, ſi qua mihi ſententia, venit retractanda per inſtrumenta de nouo reperta: & hoc eſt quod multum no. Bartol. in d. l. prima. C. ſentent. aduer. fiſc. lat. lib. 10. ad limitationem l. ſub prætextu. C. de tranſact. & nota. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Modo cum in integrum reſtitutio non ſit exceptio propria, & non ſe opponat directo contra dictam executionem inſtrumenti, videtur, quod ſtatuto diſponente, prout ſupra dictum eſt, iſtud ſit bonum remedium cum aliter reo non poſſit eſſe conſultum, & ſi præſupponatur eſſe verũ. Succedit immediate vtilis inueſtigato, videlicet, Nunquid præcedente iſta diſcuſſione, ſcilicet an competat reſtitutio, impediatur interim executio inſtrumenti: & in hoc ſumenda eſt iſta concluſio, quod ſi primo petita eſt executio, quod reſtitutio tunc regulariter executio non impeditur, vt in ca. ſuſcitata. de in integrum reſtitution. Et ratio eſt, quia ſi reſtitutio ſit petita per modum conuentionis principaliter tunc cum ipſa reſtitutio (alias, executio) ſit ſummariæ poſtulata, nec impeditur, nec ſuſpenditur per ordinariam petitionem, quæ requirit plenariam cognitionem, vt l. fina. C. de compen. & l. ſecunda. C. de edict. diui Adrian. tollend. & in l. ille a quo. §. 1. ff. ad Trebellian. & in l. is à quo. ff. vt in poſſ. leg. & quod per Bartol. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudica. & plenius in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligation. Sed ſi ſit petita per modum exceptionis, ſicut occurrit in l. Papinianus. §. quod ſi filius. ff. de inoffic. teſtamen. tunc non operatur, vt dicit Bartol in l. nam poſtea quam. §. ſi minor. ff. de iureiuran. & ratio quare non operatur, eſt, quia iudicium iam eſt finitum per ſentẽtiam, vnde petitio incluſa in exceptione non poteſt corrigi poſt ſententiam, ſed debeat intentari eo tempore, quo exceptio poterat deduci in iudicium,

tium;merito tarde venit, quando poſt ſent. vult oppo- nere,vel petendo impedit ipſius executionem. Hoc ta- men fallit in duobus caſibus.Primus eſt quando ipſi iu- dici liquet maninifeſte,quod ipſa reſtitutio danda eſt,ſi cut occurrit in l.pen.ff. de aucto.tut. Secundus caſus eſt quando illa executio foret irretractabilis, nam tunc eſt ſuperſedendum in eo, prout in ſimili no.dixit Paul. de Leazar.in clemen. 1.de re iud.& Pe.de Ancha.in ſua di- ſputatione:Ea quæ fiunt à iudice.& Io. de Imo.in l. qui à latronibus.ff.de teſtam. vbi referendo dictum Pau. de Leaz.dicit,quod tex.in d.clem. 1.de iud. qui ſingulariter diſponit,quod quando ad idem concurrunt tres ſenten. diffinitiuæ,exceptio nullitatis non habet impedire exe- cu.Limitatur niſi quando executio foret irretractabilis, nam tunc in executione ſuperſedendum eſt: vnde a pa- ritate rationis propter graue præiudicium,& irreparabi le idem dico in caſu iſto.Si vero primo ſit petita reſtitu tio quam executio,tunc concludi debet,quod ſi reſtitu- tio ſit petita propter non factas probationes,& tūc exe cutio non eſt retractanda(alias,retardanda)vt eſt tex.in d.cap.ſuſcitata. ſecundum vnum intellectum. Sed ſi vult de directo reſtitui contra ſententiam vel inſtrumentum, & tunc ſi iudici conſtet,quod in fraudem peritur reſtitu- tio,& non eſt retractanda executio,vt eſt tex. ſecundum alium intellectum,in d. cā. ſuſcitata.vbi autem hoc non concurrit, debet ponderare an ſit irretractabilis execu tio,& tunc impeditur,& ſuperſedetur in ea, vt ſupra ꝓ- xime dictum eſt, quando ꝓcedit titulo reſtitutionis re- gulariter ſuſpenditur executio,ſed non e contra,vt habe tur in l.ſi cauſa cognita.C.de tranſact.& nota. in l. 1. C. etiam in integ.reſt.po & approbat iſtud Bal.in add.Spe cu.in ti.de prob.in c.quod incipit.25. annis Et iſta pro- cedunt ſi teneatur,quod poſſit peti reſtitutio,&ita foret practicandum quando ſtatutum prouidet, quod contra executionem inſtrumenti poſſit excipi ve l opponi. Sed cautius eſt tenere, quod tunc dicta reſtitutio ex clauſu- la, ſi qua mihi, intentari non poſſit:nec etiam propter defectum ætatis recurri po teſt ad extraordinarium re-

medium reſtitutionis conceſſum à prætore mortuo per titu.de mino.ad hoc adduco auctoritatem Cyn. in ſuis additionibus,quam refert Bald. in l. cauſæ. ff. de mino. vbi dubitat,an ſit vera. Et ratio dubitandi eſt quia cum ſtatutum velit,quod nulla exceptio opponi poſſit, vtiq. videtur excluſa in integrum reſtitut. cum per ipſam deueniatur ad obiectum exceptionis,& regula iuris eſt, ꝙ quando aliquid prohibetur, prohibitum videtur eſſe id per quod ad id deueniri poteſt,vt l.oratio.ff. de ſponſa. Item quia iſta reſtitutio de ſe eſt ſpecies exceptionis,vt habetur per gloſſ.& Docto.in l.tertia.§.ſed vtrum.ff. de minorib. Vnde per iſta videtur poſſe concludi,quod nō competit in integrum reſtitutio. & ad hoc etiam accedat quod nota.Angel.in l.quarta. §. condemnatum. ff. de re iudicata. & Bald. in l.falſam. C. ſi ex falſ. inſtrument.& Ioann.de Imol.in l. Imperatores.ff.de re iudicata. Sed quid ſi ſtatutum dicit, quod nil poſſit obiici contra executionem inſtrumēti,an poſſit peti tunc reductio ad arbitrium boni viri,dicas,quod non: & ita concluſit Bal. in additione Specul. in titulo de arbitr. in §. ſed cum pendente. & allegat ad hoc l. 1.§.quod autem. ff.de alea. Et per hoc ſit expeditum quantum attinet ad hunc articulum.

QVAESTIO XXII.

DESCENDO igitur tunc ad vltimum articulum principalem, videlicet, An reus videns ſe excluſum a iure excipiendi, reſtituendi, querelandi de nullitate dicendi, & ſe aliter defendendi, an ſaltem in ſubſidium poſſet habere recurſum ad eccleſiaſticum iudicem, dicendo, quod actor dolo vel fraude præiudicium vult facere animæ ſuæ, petendo executionem talis inſtrumenti,& ideo cum mortaliter peccet, petit per epiſcopum inhiberi iudici ſeculari, vt non exequatur huiuſmodi inſtrumentum, nam iſte caſus ſæpe occurrit, & an tunc ſi epiſcopus mittit litteras inhibitorias iudici ſeculari, prohibendo ne exequatur, ſit

tur,ſit parendum tali inhibitoriæ.Certe in hoc paſſu eſt primo ponderandum, an ille inferior iudex recognoſcat iuriſdictionem a ſuperiore,qui miſit litteras inhibitorias, & hoc caſu dicendum eſt,quod opus eſt parere inhibitoriæ,per l.iudicium ſol.ff. de iudic.ſed ſi illæ litteræ inhibitoriæ non emanant à ſuperiore,tunc regulariter non eſt parendum, quia diuiſum imperium cum Ioue.Cæſar habet.& ad hoc vide no.per Hoſtien.in ca. volentes.de offic.deleg.& per Archid.11.q.1.de perſona.Et hinc eſt quod not.Federi.de Senis,vt refert Bald. in l. prima . C.quomodo,& quando iudex. conſuluit, quod ſi clericus coram iudice ſeculari induxit falſos teſtes contra laicum, & ideo clericus fuit accuſatus de falſo coram epiſcopo, & tunc epiſcopus coram quo pẽdet quæſtio falſi, non poteſt prohibere ſeculari ne fungatur patribus ſuis, & ne procedat in cauſa quantumcunque accuſatio falſa ſit præiudicialis, & maior. Sed iſta opinio Feder. & Bal. videtur valde dubia, cum epiſcopus ſit maior iudice ſeculari,& cognoſcat de articulo magis præiudiciali:quo caſu videtur ſuperſedẽdum, iuxta l. final. C de ordin.iudic.Et ſubdit ibi Bald.aliud quod videtur eſſe magis mirandum, videlicet, quod ſi in contemptum talis inhibitoriæ epiſcopus excommunicabit iudicem ſecularem, vt quia deceret, inhibeo ne procedas in tali cauſa ſub pœna excommunicationis, ex nunc ipſo iure imponẽda:attamen dicit,ꝙ iudex ſecularis non debet curare, quia talis excommunicatio nulla eſt, quia incipit à præcepto ipſo iure inualido. Sed hoc puto eſſe neceſſario limitandum, niſi iudex ſecularis procederet ſuper crimine eccleſiaſtico, nam tunc in contemptum clauium poteſt epiſcopus inhibere, & excommunicare iudicem ſecularem, de quo vide per Bald.in l.conſulta. C. de teſtamen. Vnde ſi epiſcopus mandat ſub pœna excommunicationis poteſtati, ne exequatur teſtamentum vſurarii poteſtas parere debet, alias incurret excommunicationem. Et de iſta materia, vtrum, & quando epiſcopus poſſit inhibere,& an ſit opus, quod primo citetur pars,& an ſecula-

ris compellatur ad obſeruantiam inhibitoriæ per eccleſiaſticam cenſuram, vltra nō progredior, ſed remitto te ad no. per Anton. de But. in cap. ſecundo, de ordin. cogn. & ad notata per Ioann. And. in cap. ſtatutum. el. primo. de hære. libro. 6. & per Ange. in l. ex ea. ff. de poſtula. & per Ioan. de Imol. in d. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Et per iſta ſit huic opuſculo finis impoſitus, ad laudem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virginis eius matris glorioſæ. AMEN.

Finis Tractatus de Guarentigia.

DE EXECVTIONE INSTRVMENTORVM.

D. ANTONII A CANARIO.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones iuſtæ, an poſſint obijci contra publicum inſtrumẽtum ſtante ſtatuto, quod, &c.*
Verbum generale omnia comprehendit.
Genus tantũ valet, quoad oĩa; quantũ ſpecies quoad ſpeciem.

2 *Promittens nullam exceptionem opponere, intelligitur de malitioſa, & non de legitima.*

3 *Exceptiones iuſtæ, an poſſint opponi, ſi dictum ſit, quòd nõ poſſit opponi niſi exceptio falſitatis, & ſolutionis.*

4 *Exceptiones quæ opponi poſſint, ſtatuto dictante, quòd exceptione falſitatis, & ſolutionis non obſtante, inſtrumenta publica executioni demandentur.*

5 *Statuto dictante, quòd publica inſtrumenta executionem habeant paratam nulla niſi ſolutionis, & falſitatis exceptione obſtante, an poſſint obijci aliæ exceptiones iuſtæ.*

6 *Sententia iuramentũ, & confeſſio de iure communi executionem habent paratam.*

7 *Clauſula, & poſt prædicta, in fine contractus poſita, quid operetur.*
Gabella non ſoluitur de præcepto in confeſſum, ſtatuto ſtãte, quod de omni ſententia condemnatoria ſoluatur gabella.

8 *Inſtrumenta guarentigiata, ubi ſundentur, & vbi confeſſionata, & vbi ſimplicia.*

9 *Statuta loquentia de executione inſtrumenti guarentigiati non exorbitant à iure communi.*

10 *Electio Papæ non ex toto ſubijcitur iuri poſitiuo.*

11 *Excluſio generali exceptionum ad proceſſum non excludit ſpeciales exceptiones procedentes à ſtatuto vel iure cõi.*

12 *Statuta ſecũdũ ius cõe ſunt interpratãda & reſtringenda.*

13 *Exceptio quæ poſt ſententiã opponi poſſit.*

14 *Exceptiones, quæ poſt ſentẽtiã cõtra ſentẽtiã opponi poſſint.*

15 *Cognitio ſummaria adhibetur in ſententiæ executione.*
Exceptiones quæ admittantur in ſummarijs cognitionibus.

16 *Exceptio peremptoria duplici ratione opponi poteſt contra in-*

inſtrumenta.

Exceptiones quæ contra inſtrumen opponi poſſunt, an etiam poſſint opponi contra executionem inſtrumenti.

17 *Inſtrumenta de iure communi, an aliquo caſu habeant executionem paratam.*

18 *Exceptiones a iure ciuili introducta cenſentur excluſæ ſtatuto ſtante, quod inſtrumenta ſecundum ius gentium executionem ſortiantur.*

19 *Exceptiones quæ, & quando indaginem altiorem requirere cenſeantur.*

20 *Statuto diſponente, quod exceptio contra inſtrumentum ſit ſtatim probanda, an aliæ exceptiones non reiectæ debeant probari intra terminum iuris communis.*

21 *Exceptio nullitatis contra executionem inſtrumenti oppoſita an poſſint eam impedire.*

22 *Exceptio altiorem requirens indaginem non admittitur in cognitione ſummaria.*

Obligatio viribus carens, nulla lege firmari poteſt.

23 *Præceptum non dicitur quod non rite præcipitur.*

24 *Exceptio præſcriptionis inducta à iure communi vel ſtatuto, an poſſit contra inſtrumentum obijci.*

25 *Exceptio ſimulationis, an poſſit opponi contra inſtrumentũ, aut contractum.*

Statutum dictans exceptionem contra inſtrumen: non opponendam exceptionem contra contractum non excludit.

26 *Hæres contra inſtrumentum defuncti venire non valens, inſtrumentum eſſe ſimulatum opponere poteſt.*

Nomine carere debet, quod effectu caret.

27 *Simulationis multæ ſunt ſpecies.*

28 *Contractus iuſtus dicitur ſi ex vna cauſa promittatur, & ex alia debebatur.*

29 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quo caſu opponi poſſit.*

30 *Inſtrumentum aſſerens eſſe ſimulatum ſpeciem ſimulationis exprimere debet.*

31 *Exceptio ſimulationis cum quali diſtinctione poſſit opponi.*

32 *Inſtrumenta non liquida, an poſſint executioni mandari.*

Inſtrumentum duobus modis liquidari poteſt.

33 *Inſtrumentum non liquidum obligationem velatam conti-*

net

net qua tam teſtibus, quàm inſtrumenti detegi poteſt.

34 *Modus ſecundus inſtrumenti liquidandi, qualis.*
Inſtrumentum liquidari poteſt ante executionem petitam, & etiam poſt in proceſſu petita executionis.

35 *Exceptiones perſonam concernentes, an poſſint opponi, non obſtante ſtatuto de exceptionibus non opponendis.*

36 *Minor iurans ſe maiorẽ, & cõfeſſus debitũ quãdo teneatur.*

37 *Filiusfamilias aſſerens ſe patremfamilias, & iurans ſuper contractum, an poſſit poſtea de nullitate opponere.*
Obligatio non oritur ex contractu ipſo iure nullo.

38 *Filiusfamilias ratione iuramenti poteſt ad ſoluendum compelli, licet repetere poſſit.*

39 *Filiusfamilias quando exceptionẽ Macedoniani poſſit opponere.*

40 *Exceptio Macedoniani non poteſt opponi contra creditorem ignoranter cum filiofamilias contrahentem.*

41 *Ignorantia quando præſumatur, & quando non.*

42 *Exceptio Macedoniani quare contra creditorem filiofam. mutuanti opponatur.*

43 *Exceptioni ne quis conueniatur vltra quam facere poſſit renunciari non poteſt.*

44 *Inſtrumento quod executioni mãdari debet intra decẽ dies ſecundum formam ſtatuti, opponi poteſt, quod non ſit factum ſecundum l. non dubium, C. de legi.*

45 *Diſpoſitio iurata in inſtrumento deducta, an debeat executioni mandari.*

46 *Periurium eſt crimen eccleſiaſticum.*

47 *Iuramenti cauſa quando coram iudice eccleſiaſtico tractari debeat, & quando coram ſeculari.*

48 *Petitio reſtitutionis in integrum, an impediat executionem publici inſtrumenti.*
Executio ſentẽt. dicitur fieri iuſtẽ à qua appellatũ non fuit.

49 *Euidens eſſe non poteſt, niſi id de quo apparet, aut incontinenti apparere poteſt.*

50 *Sententia dua conformes ſi lata ſint, petitio reſtitutionis in integrum non poteſt executionem impedire, ſi petens reſtitutionem caueret.*

51 *Clerici, an ligentur ſtatutis, & conſuetudinibus laicorum.*

52 *Inſtrumentum in quo filius abſque patris aſſenſu ſe obligauit, an habeat executionem paratam.*

53 Filio

Digitized by Google

creditoris perſonaliter carcerari an valeat.

68 Inſtrumenta, an poſſint ex partium cõuentione executionẽ paratam habere.

69 Conuentio partium, quod liceat creditori capere debitorẽ, & captum in carcere priuato retinere. quare non valeat.

70 Debitor de fuga ſuſp. ex pacto capi põt in cauſa ſuſpicionis.

71 Executio inſtr. vel ſententia ſi petatur, an finiatur intra uigintidies ſtatuto ſtãte, ꝙ inſtãtia finiatur curſu tacito.

72 Inſtrumentum factum Peruſii per notarium Peruſinum de contractu facto inter Peruſinum, & Canarienſem, vbi debeat executionem ſortiri.

73 Inſtrumenti publici appellatione quid contineatur.

74 Inſtrumentum publicum qualiter definiatur.

75 Reo non habenti inſtrumentum ſecum ad probandã exceptiones, an ſuccurratur aliquo remedio.

76 Statutũ diſponens inſtr. manu publica ſcriptũ executioni mãdandũ, an habeat locũ in ſumpto iudicis auctoritate.

77 Actor producẽs protocollũ notarij mortui, & petens eius executioni ſicut publici inſtrumenti, an ſit audiendus.

78 Petitio executionis, an procedat ſi petatur execut. mãdari inſtr. in quo debitor ſe obligauit procuratori creditoris.

79 Debitor, an ſi ſtatim in mora cõſtitutus ſi inſtrumẽta vim rei iudicatæ habeant.

80 Tempora quæ dantur iudicatis, & confeſſis, an concedantur pro inſtrumentorum executione.

81 Citatio in executione ſemper facienda eſt corã iudice nouo Citatio, an ſit neceſſaria in executione inſtrumentorum.

82 Conductio prima ſi facta ſit per publicum inſtrumentum executionem paratam habens, an finito tempore conducto cenſeatur tacite renouata cum virtute inſtrumenti: Fideiuſſor obligatus per inſtrumentum, quod executionem ſtatim meretur, an agere poſſit.

83 Appellare, an poſſit is contra quem executio inſtr. petitur.

84 Appellatio ab interlocutoria eſt ipſo iure nulla.

85 Appellari quando poſſit à ſententia de exequendo.

86 Appellatio ad execut. an ſit nulla quoad oẽs effectus ſuos.

87 Proceſſus qualis eſſe debeat in cauſa appellationis. Sententia interlocutoria dicitur quæ inſtrumentum exequendum

quendum pronunciatur.

88 *Monitio iudicis facta hæredi de legatis ſoluendis, interlocutoria dicitur.*

89 *Emptor rei emptæ fructus petere poteſt ſequeſtrari, vēditore appellante à ſenten. lata, de exequendo venditionis inſtr. Officium iudicis implorare poteſt, qui ab exceptionibus proponendis excluſus eſt.*

90 *Debitore munito exceptione à ſtatuto excluſa, an poſſit creditor lite pendente executionem petere.*

91 *Executio facta lite pendente, & facta inhibitione, an valeat, & quando.*

92 *Officium iudicis non poterit implorari ſtante ſtatuto, quod nulla exceptio an defenſio admittatur.*

93 *Debitor exacto habenti, iuſtas exceptiones per ſtatutum excluſas, quo ſubueniatur remedio.*

94 *Aeſtimationis ratio, an ſit habenda à tempore moræ ſi petatur executio inſtru. continentis debitum frumenti, &c.*

95 *Creditor, an poſſit via ordinaria agere poſt decennium, ſtatuto ſtante, quod poſſit id tempus non poſſit executio peti.*

96 *Clericus debitori laico per inſtrumentum obligato ſuccedēs, an poſſit aſtringi coram iudice laico.*

97 *Contractus hodie per mutum celebrati, an ſint validi.*

COLLIGAM quæſtiones quaſdam per numerum circa materiam executionis inſtrumentorum, ſecundū formam ſtatutorum, quæ communiter ſunt per Italiā. Confidens non in modulo mei rudis ingenii, ſed in gratia illius, qui affluēter dat, & nō improperat.

1 PRimo, Quæro. dicat ſtatutum, † quod contra publicum inſtrumentum nulla exceptio poſſit opponi, an aliquæ iuſtæ exceptiones opponi poterunt, & videtur, quod non: quia verbo generali omnia comprehenduntur. ff. de lega. 1. l. ſi cui ſeruos omnes. C. ſine cenſu vel reliq. l. omnes. ff. de leg. præſtan. l. 1. §. & generaliter. 18. diſtin. ſi Romanorum. de maio. & obe. ſolitæ. & vbi lex non diſtinguit, nec nos debemus diſtinguere. ff. de arbit. l. 1. §. nondum. & ff. de pub. l. de pretio. & quod ibi not. & tantum valet genus, quo ad omnia, quantum

ſpecies

ſpecies, quo ad ſpeciem.ff.de adminiſt. tut. l.ſi duo . de leg. 3. ſi chorus in prin.de vſu,& hab.l.ſi ita.C.de quad. præſ.l. 2.de præſcr. 30 ann.l. ſi omnes. quæ iura ad hoc alleg Dyn. in cap. generi de regu iur. lib. 6. Et pro iſta parte videtur tex.in cap ex parte tua de offi.deleg.in 2. reſponſo . In contrarium eſt veritas, quod ſolum exceptiones friuolæ videntur excludi. argum.ff qui,& a qui. appell. non licet.l. 1.§ interdum.de appell.cap.paſtoralis, &c. vt debitus.& eſt text. iuncta gloſſ.ff.de petit.hære.l & non tantum §, ſi pro emptore.quod vt aut clam. l. 1.§.& parui refert.& in d. ca. ex parte. iuncta glo.quæ incipit,ſupple.& 12 quæſt. 2.ſine exceptione in 1.gloſſ. & in ca.licet canon.de elec.in gloſſ.ſuper verbo, in exceptione.poſt prin.& nota.in ca.cum quis de reſti. ſpo. in ſi primæ glo. & quod ſuper ea addit Io.An. allegans iura quæ allega.glo.in d.§.& parui refert. & hoc in his
2 terminis tenet Cyn. in l ita pudor. ff de adulte. † Pro hoc quia idem dicimus non promiſſione conuentionali, quando quis promittit nullam contrariam exceptionem opponere, quia intelligitur de malitioſa, nam legitimas opponere poterit pacto non obſtante, ita dicit Specul.in tit.de obligatio.& ſolu. §. 1. ver. inſtrumentum . ſuper verb. nullam aliam contrariam exceptionem . alleg. ff. de pac.l.iuris gentium. §.ſi paciſcar. de elec.c.cauſam quæ de præſcr. cum adeo. & d. c. ex parte. hoc idem eſt in reſcripto, quoniam quantumcumque præciſe reſcribatur, iudex debet legitimas exceptiones admittere; ſecundum Hoſtien.in ſumma de off. deleg. §. quod ſi eius officium. verſic. item ad officium eius pertinet. Alleg. d.ca. ex parte.& cap.ſuper eo. eod. titu & de iud.cap.exhibita.& de præb.cap. fin. niſi executio tantummodo demandetur.de offic.deleg. cap. paſtoralis.§.quia vero ſecundum eum , & idem tenet in d. ca.ex parte.dicens, exceptiones dilatorias, moratorias. & ſic friuolas, vel praui præiudicii , non autem peremptorias per dicta generalia verba excludit, vt refert Io. Andr.in d.cap.ex parte.ſuper ſecunda gloſ.ad hoc facit etiam de procur. cap. qui agendum . lib. 6. Et quod

ibi no-

ibi notat Ioan. And. in nouella. & quod not. Spec. de eo qui renuntiauit omnibus exceptionibus, in titu. de renun. & conclu. §. I. verſicu. pone ergo. & verſicu. ſi quis. Non obſtant allegata in contrarium, quia procedũt, vbi non eſt præſumptio in contrarium: nã generalitas præſumptionibus reſtringitur. ff. de pec. l. qui peculii, & not. in d. cap. ex parte. in glo. ſupple. Et conſtat ex multis generalia verba reſtringi, quæ diffuſe ponit Ioan. And. in d. cap. in generali. in mer.

3 SEcundo. † Quæro ſi non poſſit opponi, niſi exceptio falſitatis, & ſolutionis, An aliæ iuſtæ exceptiones opponi poterũt. Nõ videtur; quoniã exceptio firmat regulam, de reg. iur. l. I. in fin. primæ glo. cũ ergo certi ſunt caſus exceptuati, in reliquis regula firma manet. & ſtatutum loquẽs de certis exceptionibus taxatiue, ad alias extendi non poteſt. C. de pact. qui fil. diſtra. l. 2. & quod no. in ca. in argumentũ. de reg. iu. lib. 6. per Dy. iſta proprietas, niſi, eſt dictionis taxatiuæ, quæ excludit quicquid non includit ex vi ſermonis. ff. de neg. geſt. l. qui aliena. §. libertus. In contrarium eſt veritas. tex. eſt iuncta glo. in l. ita pudor. C. de adult. Et hoc in terminis tenet ibi Cyn. pro hoc rationes, & iura ſupra proxime quæſtionis pro hac parte alleg. Non obſtant contraria: quoniam licet exceptio firmet regulam, non ampliat, vt includat citra quam alia de ſe regula includeret, vt l. genera. ff. de auro, & argen. legat. vbi hoc tenet Bart. & eſto, quod dictio taxatiua excludat, quicquid non includit, illud quod excludit, remanet ſub regula, & quo ad excluſa nihil operatur, niſi, prout virtus regulæ importat, vt d. l. 2. C. de pact. qui fil. diſtra. Vnde in propoſito eſto, quod ſtatutum diſponat, quod nõ poſſit aliqua exceptio opponi, niſi ſolutionis, & falſitatis, quoad ad alias tamen habetur ac ſi nulla fuiſſet excepta, cum remaneat ſub regula, quæ licet ſit generalis, non tamen excludit exceptiones legitimas, vt dictum eſt ſupra proxima q. Qua ratione attenta, hoc idem dicẽdum eſt ſi ſtatutum diceret, quod nulla exceptio poſſit opponi, niſi ſolutionis, & falſitatis, & nulla alia poſſit opponi, quia eo modo quo

do quo prima generalitas reſtringitur. ſic, & ſecunda. Sed contra prædictam in hac, & præcedenti quæſtio. vi detur dictũ Bar. in d.l. 1 §. & parui refert. ff. quod vi aut clam, concludentis exceptiones procedentes ex aliquo capit. ſtatuti opponi poſſet exceptiones vero procedentes ex aliquibus partibus iuris, non. Sol. ibi dictum Bar. debet intelligi quando ſtatutum diſponit, q instrumenta publica executioni mandentur, & quod nulla exceptio poſſit opponi niſi ſolutionis, & non autem quando ſtatutum loquitur ſimpliciter, q nulla exceptio poſſit opponi, niſi, &c. Rationem huius, & declarationem videbis ſtatim in 3. quæſt.

4 TErtio. Quæro † pro prædictorum, & dicendorum intelligentia clariori. Dictat ſtatutum, quod non obſtante exceptione falſitatis, & ſolutionis, & aliis quibuſcunque publica inſtrumenta executioni mandētur, vel firma, vel valida habeantur, an aliæ iuſtæ exceptiones opponi poterunt. Reſpon. Neque nominatæ, neque aliæ opponi poterunt, quæ ſint pares vel minores expreſſis, vt no. But. in d.c. ex parte. in glo. ſupple. in fi. & Io. And. poſt Hoſt. ſuper ea. ad hoc. de procur. qui ad agendum. & quod nota. Bart ff. ſi quis cau. l. ſed, & ſi quis. §. quæſitum, Differt hæc quæſtio à præcedentibus, quoniam in præcedentibus exceptuati caſus ponuntur exceptiue, & reſtrictiue, vnde non ampliant generalitatem: hic ponuntur dilatiue, & ampliatiue, & ſit clara eſt ſtatuentis intentio.

5 QVarto. Quæro † ſtatutum dictat, quod inſtrumenta publica habeant executionem paratam, & nulla exceptio poſſit opponi, niſi ſolutionis falſitatis, &c. an aliæ iuſtæ exceptiones opponi poterunt? aduerte in his terminis debet intelligi, quia ſic communiter ſtatuta loquuntur, licet ſimpliciter ſtatuta loquantur. Bar. in d. §. & parui refert. diſtinguit, quia. aut aliæ exceptiones deſcendunt ex aliquo capitulo ſtatuti eiuſdem ciuitatis, & illæ poſſunt opponi. argum. d. §. & parui refert. cum ſua glo. & in d. l. ita pudor. non enim eſt veriſimile, quod ſe per illa generalia verba voluerit corri-

gere, vt.ff. de cond.& demon.l.nam,& eo. & C. de inoſ. reſtam.l.ſi quãdo. Si vero exceptiones tales deſcẽdũt ex aliis partibus iuris, tunc dicit, ꝙ nõ poſſint opponi, quia debemus inhærere verbis ſtatuti, quamquam duris, vt l.proſpexit.ff.qui,& a qui l.1.§.ſi is qui nauem.ff.de exercitor.ſecũdum eum, quem licet per alia verba, in effectu ſequitur Anto.de Butr.in d.capit.item cum quis. de reſtit.ſpol. vbi epilogat.oĩa dicta Bart.in d.§.& parui refert. Contra primam partem diſtinctionis facit terminatio ſupra.1.& 2.quæſt.Ideo quia in hac quæſtione conſiſtit plurimum intelligentiam huius materiæ.

6 † Sciendum eſt; quod de iure communi ſententia, iuramẽtũm,& cõfeſſio executionem paratam habẽt. Primum probatur.C.de execu.rei iudic.l.1. & l.ſi vt proponis.ff.de re iudic. l.a diuo Pio.§. ſic exequũtur. & l. ſi cum nulla.ff. ad Turpi.l. 1.§.ſi.& in Specu. de exc. ſent. §.1. per totum. De ſecũdo videlicet cõfeſſione iudiciali, eſt text. de cõfeſſis.l.1. ibi, nam,& ſoluere cogitur.ff.de re iudic.l.ſi.debitoribus,& l.poſt rem. videlicet, quãdo emanat in iudicio nõ oblato libello, vt no.in d.l. 1. & l. ſi debitoribus probatur,& l. 1. C.eod tit. per Doct.& in l.1.C.de lit,conteſt.Et ſi dicatur, qualiter hoc procedit, cum in l.ſi debitoribus. ff.de iud. dicatur, quod ſit præceptum.Reſpõdeo, quod illud præceptum nõ eſt ſentẽtia, ſed tẽdit ad executionem, ſecũdum Bartol. in d. l. 1. De tertio videlicet iuramẽto, eſt text.in l.fin.C.de fideiuſſo & in l.ſed,& ſi poſſeſſori.ff.de iuſt. & iure. & in d. l.poſt rem. vbi hoc tenet Bartol. & intellige de iuramẽto volũtario vel iudiciali, nõ in neceſſario, vt l.nam,& poſtea.§.ſi.ff.de iureiur.Et hinc dicit Bartol.in l.2.ff.de

7 iureiur.† quod ſi in fine cõtractus opponeretur iſta clauſula, & poſt prædicta quia de prædicti poſſe dubitari, dictus promiſſor detulit dicto ſtipulatori iuſiurãdum, vt ſi iurauerit ſe debere recipere, quod teneatur, qui ſtipulator ſtatim ſibi delato iuramẽto debere recipere iurauit tũc tale inſtrumẽtum de iure communi mãdetur executioni,& miratur Barto.quod cõſueto hunc modum nõ adinuenit.habet ergo cõfeſſio,& iuramẽtum vim ſententiæ,

tentiæ,non tamen proprie dici poſſunt ſententia,ſecundum glo.in d.l.1.ff.de re iud. per quam dicit Bar. ibi, q ſi ſtatutum dicit,quod de qualibet ſentẽtia cõdemnatoria ſoluatur gabella, quod de con feſſione,ſeu præcepto in confeſſum non ſoluetur gabella. Ex his ſtat uta Italiæ diſponentia inſtrumenta publica executioni mandari ha
8 bẽt fundamentum : † nam inſtrumẽta guarẽtigiata, quæ in certis partibus executioni mandantur, fundatur in præcepto notarii habẽti iuriſdictionem ordinariam inter conſentiẽtes, qui in iure appellantur chartularii, de quo facit mẽtionem gloſ.ff. de iudic. l.1.& tex.in l.rem nõ nouam.C.eod.& vbi ad quem in integr.reſt.poſtu.l. fi. Inſtrumenta vero confeſſionata fundantur in confeſſione emanãte coram notario,vt præmittitur inter conſentiẽtes ordinariam iuriſdictionem habẽte. Inſtrumenta vero ſimplicia, quæ habent executionem paratam ex forma ſtatuti capiunt fundamentum per ſimilitudinem prædictorum.

An autem de iure communi reperiatur, quod inſtrumenta publica habeãt executionem paratam,vide infra
9 quæſtio.ſeptima.†Ex his patet,quod ſtatuta loquẽtia de executione inſtrumẽti guarentigiati,ſeu cõfeſſionati,nõ vidẽtur a iure communi exorbitare. Statuta vero loquentia de executione inſtrumẽtorum ſimplicium ſic.& hoc tenet Angel. in l.ſi prætor.§.ſi iudex.ff.de re iudic.quod facit ad plura. ſtatuta vero redigunt inſtrumenta ad vires ſententiæ confeſſionis, & iuramẽti,& amplius diſponunt, quod nulla poſſit obiici exceptio, quominus illa executionem paratam habeant, & vires rei iudicatæ, & conſequenter ex natura actus diſpoſiti excludit omnes exceptiones proceſſum concernẽtes,vt quia non ſit oblatus libellus, lis conteſtata iuratum de calumnia, ſententia lata, & ſimilia, & omnes alias quas excludit res iudicata,cõfeſſio,& iuramẽtum.C.ſent. reſcin. non poſſ. l.peremptorias. C.de præſcrip.lõg.tempor.l.cum emptor. exceptiones autem quas non excludit res iudicata, confeſſio,& iuramentum, dicta ſtatuta per dicta verba generalia nõ intelligũtur excludere,probatur hoc

aperte in c.licet de vitanda.de elect. vbi conſideratur, ꝙ
quandoque datur inhabilitas actus geſti de iure natura-
li,& poſitiuo:& tunc reiecto omnium exceptionū hanc
non tollit, quia reiecto omnium exceptionum ſit con-
tra actus quatenus aliquid recipit eſſe,& nō eſt, ſi omni
iure deficit.Ideo ſi opponeretur in terminis d.c.licet de
vitanda, ꝙ Cardinales qui elegerunt,non fuerunt Car-
dinales,admitteretur hæc exceptio,ſimiliter in propoſi-
to,ſi diceretur;inſtrumentum publicum guarentigiatū,
vel confeſſionatum,vt dicam infra 11.q. Quandoq. da
tur habilitas actus geſti,ſeu cauſæ agentis,ſaltem inſpe-
cto iure naturæ,licet deficiat iure poſitiuo: & tunc ſi a-
ctus eſt talis cuius validitas ponderatur de iure naturali,
obiectus exceptionis concludentis effectum inhabilita-
tis actus geſti,ſeu cauſæ agentis,iure poſitiuo nō admit
titur.Si vero eius validitas ponderetur ſecundum ius po
ſitiuum,vt quia eſt actus qui ſubiicitur iuri poſitiuo, &
admittitur exceptio,vt patent hæc ex d.cap.licet de vi
tanda.quod loquitur in actū electionis Papæ,in qua pro
10 ceditur ſecundum merum ius naturæ,† quia eius electio
non ſubiicitur ex toto iuri poſitiuo.Et ideo non admit-
titur exceptio ex iure poſitiuo procedens.Modo in pro-
poſito ex diſpoſitione ſtatuti ponderatur actus iuris exe
quendi,non actus iuris procedēdi,& reiectio exceptio-
nis venit ad ius exequendi,non autem ad ius proceden-
di;ideo non poſſunt ex natura actus diſpoſiti: exceptio
nes vero concernentes ius exequendi ſic, non obſtante
generali exceptionum executionem concernentium re-
iectione per dicta ſupra in 1. & 2. qō. Diſtinctio igitur
Bar.in terminis noſtræ q.vera eſt,videlicet,ꝙ exceptio-
nes procedentes ex aliquo capitulo ſtatuti,opponi poſ-
ſunt; procedentes vero ex diſpoſitione iuris communis
non. Ratio, quoniam ſtatutum ex quo deſcendit exce
ptio,conſiderat inſtrumentum exequibile, & propterea
non obſtante reiectione generali exceptionum, opponi
poſſunt iuſtæ, procedentes a ſtatuto: ſed ius commu-
ne ex quo exceptiones deſcendunt,nō conſiderat inſtru-
mentum exequibile,quia de iure communi inſtrumenta
non

non merentur executionem : ideo non poſſunt opponi ad ius exequendi introductum à ſtatuto. Sed ſi ſtatutum non introduceret ius exequendi, bene opponi poſſent
11 & ſic loquitur 1. & 2. q. † Concluſio igitur eſt, ꝙ generalis excluſio exceptionum ad proceſſum non excludit ſpeciales exceptiones a iure communi, ſeu ſtatuto procedentes per dicta in 1. & 2. q. Et eadem ratione generalis excluſio ad ius exequendi non excludit iuſtas exceptiones, quæ ad executioné poſſunt opponi, ſiue procedant a ſtatuto, ſiue a iure communi: ſed actus diſpoſitio bene poteſt excludere exceptiones concernentes ꝓceſſum, & etiam executionem, vt dicam infra quæſtio. 6. quo caſu per generalitatem reiectionis exceptionũ non importatur vltra naturam actus diſpoſiti, quominus iuſtæ exceptiones opponi poſſint; ſiue a iure communi, ſiue a ſtatuto, vt dictum eſt, procedentes; & hoc vult clare Ioann. And. in titu. de ſentent. §. vt autem. in addition. ad Speculat. ibi, & maxime cum procedat nullitas ex vi alterius ſtatuti, &c. & dicam infra quæſt. 11. hoc etiam voluit Franc. Accur. vt patet infra quæſt. 18. vbi eius verba refero pro hoc, quia ſtatutum ius ciuile eſt. ff. de iuſt. & iure. & in l. omnes populi. & ſic ſicut generales diſpoſitio iuris ciuilis omnium exceptionũ excluſiua legitimas non excludit, ſic nec diſpoſitio ſtatuti.
12 † Pro hoc quia ſtatutum debet interpretari ſecundum ius commune. C. de noxa. l. ſi ſerui veſtri. & reſtringi nequis damnum indebite patiatur. ff. de iure patron. l. adigere. §. quamuis. & ſpecialia generalibus derogant, ſiue præcedant, ſiue ſequantur. ff de regu. iur. l. in toto. & l. ꝙ quæſitum. §. pen. ff. de fundo inſtru. per Bart. vnde in terminis noſtræ propoſitæ quæſtionis concluſio eſt, quod exceptiones quæ non excluduntur ex natura actus diſpoſiti per dictam generalitatem non intelliguntur excluſæ, vnde omnes exceptiones, quæ opponi poſſunt ad executionem ſeu ad ius exequendi, ſeu ad rem iudicatã, opponi poterunt contra inſtruméta huiuſmodi, non obſtãte generali exceptionum reiectione, per iura alle. ſup. in 1. & 2. q. Exceptiones vero quæ opponuatur ad pro-

ceſſum,nõ quia illæ excluduntur ex natura actus diſpoſiti,dum ſtatutum diſponit,quod inſtruméta habeãt executionem paratam,&de illarum excluſione ſenſit ſtatutum, non de iuſtis exceptionibus, quæ opponi poſſunt ad ius exequendi,& nunc habes intellectum huius materiæ.Et adde quod de exceptione peremptoria dico infra q.prox.in fi.

QVinto. Iuxta præmiſſa quæro, quæ ſunt exceptiones,quæ poſſunt opponi poſt ſententiam in executione,vbi attendẽdum eſt,quod quædam exceptiones opponuntur poſt ſẽtẽtiam, non contra ſẽtẽtiam, ſed
13 contra actionem primam. † Et in iſtis ſiquidem aliqua earum oritur poſt ſententiam,vel oritur vel remoueatur in ipſa ſẽtẽtia,tũc poteſt opponi poſt ſẽtẽtiam,ita loquitur ff.de trãſactio. l.poſt.ff. ad Macedo. l. tam, & ſi. Declaro,mulier tuta Velleiano condemnatur exceptione non oppoſita,certe in ipſa ſententia mulier intercedit pro alio,& de nouo in ipſa ſẽtẽtia obligatur, merito poteſt opponere exceptionem poſt ſententiam, quia in ipſa ſententia oritur,& renouatur.facit l.4.§.ſi ex conuentione.ff.de re iudica. Si vero exceptio habuit originem ante ſẽtẽtiam,tũc regula eſt,quod nõ poſſit opponi poſt ſẽtẽtiam,vt d.l.peremptorias. C.ſent.reſcin.nõ poſſ. Fallit in minore,qui petita reſtitutione in integrũ poſt ſẽtẽtiam poteſt opponere, vt ff. de mino.l.minor xxv.an.omiſſam.Fallit in milite,qui reſtituitur ipſo iure,vt poſſit opponere exceptionem.l. 1.C. de iur. & fac. ignorẽt. Fallit in Macedoniano odio creditorum, vt d.l. tam,& ſi. Fallit in aliis qui reſtituũtur ex clauſula generali, vel iuſta cauſa abſentiæ,vt l.ſi.ff. de reſtitut. in integrum. ſecũdum Bart.in d.l.1.C.de iur.& fact.igno. quæ enumerat multos alios caſus, cuius verba quaſi ad litte-
14 ram ſunt prædicta. † Quædam vero exceptiones opponuntur poſt ſẽtẽtiam contra ipſam ſententiam, & hic aduertendum, aut de illa exceptione liquet nullo alio probato extrinſecus, vt quia fuit prolata nulla procedẽte inſtãtia, vel fuit condemnatus dominus, vbi deberet condemnari procurator,& ſimilia: & tunc etiam impe-

ditur

ditur executio, vt l. 1.C.de execut.rei iud.& ff.eod.l. ſi
cum nulla. Si vero requiritur alia probatio extrinſecus,
& tūc aut iſta probatio requirit altiorem indaginem, &
non impedit executionem,vt l.ſi.C.de ordi.cognitio. &
l. ſecunda. C.de fal. & de integr. reſtitutio. capi. au-
ditis. ſi vero illa exceptio poſſet probari incontinenti,
tunc impediretur executio caſus eſt in l. ſi. C. ſi ex falſ.
inſtrumēt. nam illa. l. loquitur quando iam in alio iudi-
cio inſtrumenta erāt probata falſa,ita quod falſitas erat
prompta, & manifeſta. Hæc diſtinctio probatur per ra-
15 tionem : † nam in executione ſententiæ adhibetur co-
gnitio ſummaria,vt l.a diuo Pio. §.ſi ſuper rebus. ff. de
re iudica.ſed in ſummariis cognitionibus admmittuntur
exceptiones,quæ poſſunt probari incontinenti, non il-
læ quæ requirunt altiorem indaginem,vt l.tertia.§. ibi-
dem.ff. ad exhibēn.& l. ille a quo. §. ſi de teſtamento.
ad Trebellia. & l.is a quo in princip. vt in poſſeſſio. le-
gato. & quando dicatur excepto probari incontinenti,
vide infra quæſtione nona. Ex hoc habebis practicam
quādo formas exceptiones contra executionem ſenten-
tiæ, quia debes dicere quas paratus ſum incontinenti
probare, quia ſi non poſſet probari incontinenti,iudex
poſſet eam reſpuere : quod eſt notandum, & menti te-
nendum ſecundum Bartolum in dicta l. ſi. C. ſi ex falſ.
inſtrument. cuius verba fere ad litteram ſunt prædicta.
& idem licet non ſic diffuſe ponit in dicta l.prima.C.de
iure,& fact.ignorant. & probatur proxima diſtinctio in
l.ſecūda.C.de edicto diui Adiani tollend. Quando au-
tem exceptio dicatur habere altiorem indaginem, vide
infra in nona quæſtione. Ex his habes quæ exceptiones
opponi poſſunt in executione inſtrumenti in terminis
proximæ quæſtionis,plurimas tamē ſpecialiter ſubdam
in hoc tractatu. Aduerte tamen, quod licet contra ſen
tentiam exceptio peremptoria opponi non poſſit, vt l.
peremptorias.C.ſent.reſcind. nō poſſ. & ſupra dixi hac
eadem quæſtio.contra inſtrumenta opponi poteſt du-
plici ratione.

16 † Prima,quia oritur cū inſtr.ꝙ nō cōtingit in ſenten-

tia. Secunda, quia ad excludēdas exceptiones, inſtrumentum non habet vim ſententiæ, quia nulla cauſæ cognitio præiudicialis præceſſit, ſecundū diſtinctionem præmiſſam. & hoc tenet Bal. in d.l. peremptorias. C. ſent. reſcin. non poſſe.

SExto, Quæro, Dictat ſtatutum, ꝙ contra executionē inſtrumenti nihil poſſit opponi, non autē dicit contra inſtrumentum, & ſic differt a quarta quæſtione, an poterunt opponi exceptiones, quæ opponi poſſunt contra inſtrumentum. Reſpondeo, Non: ſecundum Bart. in l. ſi filius. ff. quod cum eo. quod dictum debet intelligi quando ſic ſtatutum diſponit, quod ex natura actus diſpoſiti exceptiones contra executionem excludantur, vel quando ſtatutum diſponeret, quod executio inſtrumenti fieret, non obſtante exceptione, quæ poteſt in executioni opponi: nihilominus iuſtæ exceptiones executionem impedientes, ſeu quæ in executione poſſunt opponi, non intelligerentur excluſæ, & ſic intellige dictum Bar. vt dixi ſupra in 4. q.

17 SEptimo, Quæro, † An ſit reperire caſum, quod de iure communi inſtrumēta habeāt executionem paratam. Reſponeo, Sic: quando in contractu apparet iuramentum delatum vel præſtitum, vt dixi ſup. in 4. quæſtione. Item inſtrumentum depoſiti habet executionem paratam, ſecundum Bartolum in l. penultima. C. depoſiti. per illum textum ibi dum dicit, illico eum reddere modis omnibus compellatur. & ibi, quod celerrime reſtituatur. & ibi, quanto citius, &c. quod etiam apparet ex eo, quod exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem, non poſſunt in eo iudicio opponi. Sed in extraordinario iudicio reſeruatur. Bald. tamen ibi tenet, quod iudiciarius ordo requiratur, & conſuetudo obſeruat, quod tutius puto.

OCtauo, Quæro, Quid ſi ſtatutum diſponit, quod inſtrumenta ſecundum ius gentium exequantur.
18 † Reſpond. Omnes exceptiones a iure ciuili introductæ ex natura actus diſpoſiti excluſæ intelliguntur, vt d. c. licet canon. & dictum eſt in 4. q. ſup. Et propterea teſtamē

tum

tum factum in Barbaria corā duobus teſtibus, quia præſumitur ibi ius gētium obſeruari, valet ſecundum Bart. qui dicit ſic ſe cōſuluiſſe in l.ius autē ciuile.ff de iuſt.& iu. & executioni mandetur in Italia, vt viget ſtatutum.

NOno, Quæro, Dixi in 5. q. ꝙ exceptiones requirētes altiorem indaginē nō poſſunt opponi poſt ſentētiam, nec impediunt executionem ſentētiæ, & ſimiliter inſtrumētorum habentium executionem paratam, vt eſt tex. ſecundum Bart. in l.pe.C.depoſiti.

19 † Quæro qn̄ exceptiones dicātur requirere altiorem indaginem, & ſic dicantur nō poſſe incontinenti probari. Reſpōd. Secūdum Bart.in l.4.§. condemnatum. ff. de re iud. qn̄ examinari nō poſſunt intra tempus, intra quod examinatur executio.ſ. an reperiātur bona mobilia, vel nomina.dicit tex.in l.ſi is a quo.ff. vt in poſſ.le. Vel clarius, illæ dicūtur requirere altiorem indaginem, quæ nō poſsūt examinari intra tātum tempus, intra quātum proceſſusprincipalis expediretur, etiam ſi talis exceptio nō opponeretur.per d.l.ſi is a quo ſecūdum Bar.in extraua. ad repri.in verb.ſummariæ. ex quo patet, ꝙ ſic executio inſtrumēti deberet fieri ex forma ſtatuti realiter, & perſonaliter ad volūtatem creditoris, vt vidi in aliquibus ciuitatibus, quod tūc nulla exceptio probāda admittere tur, niſi ea, quæ momēto probari poſſet, forſitā per aliud publicum inſtrumētum: & propterea cautus debet eſſe exceptionem opponēs, quod ſe offerat eam incōtinenti probare, alias iuſte reiici poſſet, vt dictum eſt in excipiēte contra ſententiam in d.5.q.

DEcimo, Quæro. Quid ſi ſtatutū diſponit, ꝙ nulla exceptio cōtra inſtr. opponi poſſit, niſi ſolutionis.& falſitatis, &c.cōſtat, ꝙ in his duabus ſi opponātur, debet obſeruari ius cōe, cum nihil ſtatutum ſuper eorum probatione diſponat ar.ff de lib.& poſth.l.cōmodiſſime. c.

20 ſuſceptum.de reſc.lib 6.† Quid ſi ſtatutum diſponit, ꝙ debeat intra certū terminū probari, & opponūtur aliæ exceptiones, quæ per prædicta nō intellgūtur reiectæ, vt eſt dictum in 1.2.& 3.q.an debebūt probari intra terminum iuris communis, vel intra terminum ſtatutum

ad

ad probandum exceptionem falſitatis,& ſolutionis.Reſpōd.quod intra terminum ſtatutum exceptionibus,ſcilicet nominatis prædicta no.Bar.in l.ſi legatum.in prin. de annu.lega. & quod not.glo.in l.fin.§.ſi a locis. ſuper ver conſumantur.C.de iure delib.

VNdecimo. Quæro,an retentis terminis 4.q.poſſet
21 opponi exceptio nullitatis.† Reſpōdeo ſolutio apparet in d.4.q.videlicet,quod quādo ex parte eius, qui opponit exceptionem nullitatis, nil eſt probandum, vt quia inſtrumētum non eſt publicum,vel caret annis Domini,indictione, teſtibus,vel ſubſcriptione, vel obligatio in inſtrumento deducta eſt nulla, & tunc exceptio nullitatis impedit executionem,vt l 1.§.& parui refert. ff.quod vi.aut clam.per Bar.& ff.de re iud.l.2.§. cōdem natum.C.de procu.l.licet.C.de ſent.quæ ſine cer.quan. l.2.& ſic intellig.Innoc de offic.deleg. c. cum in iure. & l.ſi cum nulla ff.de re iudic.& l.1.C.de except. rei iudi. Quādoque eſt aliquid probandum,& tūc aut iſta cognitio habet altiorem indaginē:quod qualiter intelligatur dictum eſt ſupra in 9.quæſt. & tūc nō impedit executionem,vt l fi.in fi.C.de ord.cog. C.de fal.l.2.C.depoſiti. l.pe.ſecūdum intellectum Barto. aut nō habet altiorem indaginem,quia tūc poteſt incontinenti probari, & tūc impedit executionem, vt l.iudicati. C.ſi ex fal.inſtrum. & de iud.l.ſi prætor.§.Marcellus.qui expreſſe hoc probat,referēdo ad primum caſum illius l.vt gloſſ.facit, & probatur per rationem,quia in executione inſtrumenti, ſicut in executione ſentētiæ requiritur cauſæ cognitio,
22 vt l.a diuo.§.ſi ſuper ff.de re iudica.† Sed in cognitione ſummaria exceptio, quæ requirit altiorem indaginem, nō admittitur,vt l.3.§.ibidem.ff.ad exhib. C. de edicto diui Adria.tollē.l.2.Sed illæ,quæ nō requirūt altiorem indaginem,ſic vt l. ille a quo. §.ſi de teſtamēto.ff.ad Trebell.ſic diſtinguit Bartol. in exceptione nullitatis cōtra ſentētiam,in d.§.condemnatum.& latius in l. fi. C. ſi ex falſ.inſtrument.vt dixi in quinta quæſtio.hoc idem tenet Io.And.in tit.de executio.ſent.§.vlt.ver.16.in addit.ad Specul. & domini de Rota in eorum deciſione 281. Nō

enim

enim per dictum ſtatutum firmatur obligatio quæ nulla eſt: nam obligationes, quæ carent propriis viribus, nec officio iudicis, nec magiſtratus, nec lege firmari poſſunt. ff. de act. & obl. l. obligationes. facit, ff. de teſtament. mili. l. 1. Inſt. eo. tit. §. 1. & propterea de nullitate obligationis patente, vel quæ ſtatim poſſit probari, opponi poteſt, vt quia contractus ſit factus cõtra legẽ, vt l. non dubium. C. de legi. C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus, §. ſane. & omnis nullitatis exceptio vndecũq. prouenies, ſecundũ prædictam diſtinctionem, ſiue proueniat à iure, ſiue ab aliquo capitulo ſtatuti: & propterea Ioan. And. in titu. de ſenten. §. vt autem. verb. hoc autem notãdum. in addi. ad Specu. ſequens Nico. de Mat. qui, vt ipſe refert in quæſt. quæ incipit, Statutum eſt in ciuitate. tenuit quod ſi ſtatutum eſt in ciuitate, quod contra præceptum factum in confeſſum non poſſit excipi, niſi de falſitate vel ſolutione poterit opponi exceptio nullitatis, & maxime cum procedere
23 nullitas ex forma alterius ſtatuti. † allegat quod præceptum non rite factum non dicitur præceptum. ff. de contra, l. non quem vis. cum concordantijs alleg. de cler. non reſi. capit. tuæ. in gloſ. 2. & ſuffragio ſuper ea. & ſic patet, quòd non eſt facienda vis an præcedat exceptio ex vi alterius ſtatuti, an ex vi iuris communis, vt videretur voluiſſe Bartol. in dicto §. & parui refert. de quo dic, vt dixi in quarta quæſtio. Hinc etiam Io. And. in præallega. ver. 16. de ſent. excommunicat. §. vltimo. refert Roſ. Bono. in ſua quæſtio. 45. & Guil. de Suza. poſt eum terminaſſe, quòd ſi vnum ſtatutum dat certam formam ſententiandi, & aliud iubet intra tempus ſententiam executioni mandari, non obſtante aliquo ſtatuto, ſententia in qua conſtat formam primi ſtatuti non eſſe ſeruatam, executioni non mandabitur. nec primum ſtatutum cenſetur ſublatum allegat. ff. de verbor. obligat. l. doli clauſula, & ff. de leg. 3. l. ſi quis in principio teſtamenti, quod verum eſt, quia exceptio reſpicit formam executionis, non formam ſententiandi, & nunc clare intelligis per dicta in 4. quæſt. & hoc in exceptione nullitatis patente ſeu alia non patente, vt vult Barto. in d. §. &

parui

parui refert, dum dici opponi poſſe nõ obſtante ſtatuto, quòd inſtrumentum non eſt inſtrumentum publicum, vel caret annis Domini, indictione, ſubſcriptione, quæ concernunt nullitatem, vel quia inſtrumentum non eſt guarentigiatum, ſiue confeſſionatum, quæ concernunt ſubſtantiam inſtrumenti, & ſolemnitatem a ſtatuto requiſitam, ergo idem in alijs exceptionibus non parentibus, quæ probari poſſunt incontinenti, cum a pari iudicentur, vt in hac quæſtione, & in quinta dictum eſt, ſecundum ipſum, abſque diſtinctione proueniant a ſtatuto vel a iure communi.

DVodecimo, Quęro, An attentis dictis terminis contra inſtrumentum poſſit opponi exceptio præſcriptionis inductæ a iure communi, vel ab alio ſtatuto.

24 † Reſp. Sic: ſi probari poſſint incontinenti vel liqueat ex inſtrumento, alias non, dictum eſt ſupra in præcedenti quæſtio. Item in exceptione pacti de non petendo, & in exceptione ſolutionis. hoc in executione ſententiæ tenet Io. And. in titulo de exec. ſent. §. fin. ve: ſi. in vtroque. & verſi. 16. in fi. Item in exceptione nouationis, & contrarij laudi. Primum ponit Specul. in titu. de, execut. ſent. §. fin. ver. in vtrumque. Bal. in l. 2. C. de execut. rei iudic. Idem de executione tranſactionis, dicit Specul. in dicto titu. verſi. 12. quod intellige quando valet trãſactio: nam ſuper inſtrumento cõfeſſionato, ſeu guarentigiato, vel alio executionem merente, niſi in dubio reuocetur, tranſigi non poteſt, ſicut nec ſuper ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, de qua nulla habetur hæſitatio, ſecũdum Bartol. C. de tranſact. l. ſi cauſa cognita, ff. eod. tit. l. ſi poſt rem. §. 1. & ff. de condi. inde. l. eleganter. §. primo, & Io. And. latius in tit de arbitro. §. 1. ver. arbitrator vero. ad fi. in addit. quæ incipit. Eſt ſciendum, & idem in compromiſſo: quod verum intellige niſi partes tranſigerent, vel compromitterent cum clauſula, non obſtante inſtrumento, quoniam tũc viderentur inſtrumento renuntiare, ſecundum Baldum C. de tranſact. l. ſi. diuerſa Idem in alijs exceptionibus executionem ſentẽtiæ impedientibus, conuenientibus executioni inſtrumentorũ, vt

metus

metus doli, & aliis quæ Specu. ponit in d. tit. de execu. ſent. Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ,ſecundum Cyn. in l. in contractibus. C. de non nume. pecu. in 4.q. in princ.& idem Bal. ibi.

25 Decimotertio, Quæro, † quid in exceptione ſimulationis. Bar.in l.1.§.& parui refert,& dicit,quòd ſimulatio bene facit deficere contractum, quia cum deficiat conſenſus, non eſt ille contractus qui ſimulatur, ſed eſt ille, qui vere agitur, vt in toto titulo, C.plus vale, quod agi. Sed tamen bene eſt inſtrumentum publicum. C.ſi quis alteri, l. 1.& l. quamuis, & l. cum proponas. Eſt ergo inſtrumentum publicum,tamen dicitur cõtractus ſimulatus, vnde iſta exceptio non poſſet opponi, niſi a ſtatuto permitteretur, quia non impugnat inſtrumentum, ſed impugnat vires contractus contentas in inſtrumento, ſecundum eum. Ex cuius theoricas habes, quod ſtatutum prohibens exceptionem opponi contra inſtrumentum, non excludit exceptionem contra contractum, & e contra, & ſic multum ſunt attendenda verba ſtatuti, vt dixi in 5. quæſtio. Bald. autem in propoſita quæſt.C.plus vale,quod agi. dicit, quòd aut eſt ſimulatio probata per præſumptionem iuris & de iure, & poteſt opponi, vt C. de donat.ante nupt. auth. ſed iam neceſſe:aut eſt ſimulatio probanda, & tunc refert:aut obiicitur contractui, & non poteſt opponi: aut obiicitur rogitui tabellionis, quia dicitur, quod rogatus fuit ſimulate, & poteſt opponi, dicendo, quòd notarius fuit ſimulate rogatus, quia partes finxerunt ſe rogare, cum non intenderent eum rogare: vel dicendo,quod teſtes fuerũt ſimulate adhibiti. per hoc enim dicitur quòd inſtrumentum non eſt inſtrumẽtum,quia deficit ſolemnitas in ſubſtantia rogitus,vt in auth.de Tabel.§.nos autem. Et ideo ſalua ſemper veritate, quæ debet eſſe ſemper in proponente, & opponẽte, reſpici debet forma excipiẽdi, quod ſecundum eſt diligẽter notandum. Idem autem Bald. in l fi.§. in computatione. circa finem. C.de iure delibe.
26 dicit, † quod hæres,qui ex forma ſtatuti non poſſit venire contra inſtrumentum defuncti, poteſt opponere,

quod

quod inſtrumentum eſt ſimulatum, quia inſtrumentum ſimulatum, non eſt inſtrumentum, cum non faciat fidem ſimulatione probata, vnde licet ſuperficialiter apparet eſſe inſtrumentum, tamen ſubſtantialiter nec intellectualiter eſt inſtrumentum :nec enim proprie dicitur eſſe,quod abuſiuum eſt, vt ff. de ſuis,& legi. l. item prætor. & inſtrumentum quod non habet vim probandi, non eſt proprie inſtrumentum: quia dicitur ab inſtruẽdo.ff.de verbo. ſignificat.l.notionem.§. inſtrumentorum.Statutum enim debet intelligi de inſtrumẽtis efficacibus,nó de nullis,vt patet ff.de pœnis.l. ſi. quis aliquid §.teſtamẽtum.ff.quem teſt.appel.l.2.§.primo.nam illud quod caret effectu,etiã nomine caret,vt C.de probatio.l.cum precibus. niſi ſtatutum remoueret expreſſe exceptionem ſimulationis, quia tunc propter iniquitatem ſtatuti recurretur ad ſubſidium eccleſiæ: ſecus ſi ſtatutum non remoueret exceptionem, ſed aſſignaret certum terminum, qui non dicitur iniquitas, ſed iuſtitia poſitiua,vt ff.de poſtul.l.prima,§.mixtum.in verbo,raptus.ſecundum eum,cuius verba ſunt prædicta; Aduerte
27 pro clariori intelligẽtia huius quæſtionis. † ſimulatio eſt genus continẽs plures ſpecies: nam quandoque ſingulariter agitur vnus contractus,ſed in veritate agitur, quod,nihil valeat.Interdum agitur,quod valeat,vt alius contractus non vt ſingulariter,celebratus.Interdum celebratur vnus contractus ſingulariter,ſed agitur vt modico tempore duret. Interdum celebratur primus contractus ſingulariter prætextu alicuius. Exemplum primi membri. Si aliquis timet tyrannum, vel vult effugere onera communis,vel aliquid ſimile, facit alienationem bonorum ſuorum vel partis ipſorum in alium, cum in veritate agebatur inter eos, quod non foret alienatio, ſed ſolum fiebat ad reparãdum.Hãc puto appellari chartam ad appariter factam hoc eſt ad apparandum, ſeu ad reparãdum. & de hac quæſtione loquitur ff.de contrahen empt.l.nuda.ff. de regul. iuris. l. imaginaria. ff. de ritu nupt. l. ſimulate. & de aqua plu. arc.l. emptor. quo caſu non valet, vt dictis iuribus patet. Exemplum ſecundi

ſecundi membri, quando celebratur contractus venditionis,& agitur contractus pignorum, & tũc valet,quod in veritate agitur,non quod ſimulate concipitur.C. plus val. quod agi. per totum.C. de contrah. empt. l. empti fides. & not. in l. nuda. & d. l. imaginaria. Exemplum tertii menbri,quia forte emptor debet reuẽdere cito, vt ff.de manu.l.4.§.ſi ab ignoto. Hæc tria poſuit Bart. magiſtraliter in quodam ſuo conſilio quod incipit,In nomine domini amen.factum tale eſt Pet. Nico. Exemplum vltimi membri, ſi promitto ex cauſa mutui pro ſalario
28 patrocinii præſtando. † Circa quod membrum aduerte, quia interdum promittitur ex cauſa mutui vel alterius iuſti contractus, quod debebatur ex alia iuſta cauſa jam præterita,& finita, vt ſi promitto ex cauſa mutui qđ debebam ex cauſa iuſti patrocinii præſtiti,tũc tenet contractus,C.ſi cer.pet.l.ſi ex pretio.ff.eod. l. ſingularia.nec poteſt dici ſimulatus,quia obligationis ſubſtãtia nõ deficit,& debitum ex vna cauſa poteſt in aliam conuerti, vt dictis iuribus patet.Ea propterea eſto quod ex forma ſtatuti poſſit opponi exceptio ſimulationis,hoc caſu ſimulationis exceptio opponi non poſſet, quia vt dictum eſt,non eſt contractus ſimulatus,ſecũdum Barto.hoc tenentem in d. l.ſi ex pretio. Quandoque promittitur illud, quod tamen debetur ex iuſta cauſa futura, tunc cauſa non ſecuta opponi poteſt exceptio ſimulationis, quoniam etiam ſi promittitur ex cauſa mutui,ex cauſa futura, cauſa non ſecuta intra biennium, opponi poteſt exceptio non numeratæ pecuniæ ſeu non ſecutæ cauſæ, quæ idem eſt quod exceptio ſimulationis. C. de poſthu.l. ſi ſub ſpeciem,vbi hoc per Barto. & Bald.con-
29 cludẽtes,† quod vbi ex forma ſtatuti poteſt opponi exceptio ſimulationis contra inſtrumentum huiuſmodi, poteſt opponi etiam exceptio nõ numeratæ pecuniæ in caſu quo de iure talis exceptio detur.Quandoque promittitur illud quod non debetur ex cauſa præſenti vel futura turpi vel inhoneſta,vel nulla,tũc habet locum exceptio ſimulationis,vel exceptio ſine cauſa,vel etiam iniuſta cauſa,vt l.1.C.de condict. ob tur. cauſ. & d. l. ſi ſub ſpeciem,

ſpeciem.ſecundum Bartol.ſubdens quod quãdo ex forma ſtatuti permittitur opponi exceptio ſimulationis, debet intelligi quando promittitur ſpe futuræ cauſæ nõ ſecutæ : & tamen alia cauſa in inſtrumento exprimitur vel prætextu alicuius cauſæ iniuſtæ vel turpis:& hæc eſt vera exceptio ſimulationis, nõ quando debitum ex vna cauſa iuſta promittitur ex alia iuſta cauſa,ſecũdum eum ibi.& d.l.ex pretio. Sic igitur eſt prædictis apparet,ꝙ pluries,ſunt ſpecies ſimulationis,& verbum ſimu-
30 lationis multipliciter poteſt intelligi,ex quo liquet,† ꝙ dicẽs inſtrumẽtum ſimulatum,ſiue agẽdo, ſiue excipiendo, debet ſpeciem ſimulationis exprimere : alias nulla alia facta declaratione, ille cõtra quem dicitur ſimulatus,debet obtinere,vt l. 1. in princ.ff.de edẽd.& l. Pomponius ſcribit ſit frumẽtum.ff.de rei vendi. in fi.quæ loquitur in agente, & idem in excipiẽte, vt l.1. §.Labeo. ff.de flumi.de leg.primo.l.Titiæ textores. in prin. idem in probãte obſtaret, vt ff.de nou.oper.nũc. l. nõ ſolum. §.ſed vt probari.& ibi nota.C.de petitio.hæred.l.ſi poſt moram.quod not.in glo.ſuper verbo, probaretur, & eſt expreſſum.de probat.in c.in præſentia. & ſic concludit Bart.in præalleg.cõſilio,ſubdẽs in eodem, quod cõſtitutio præcarii nõ facit ceſſare ſimulationem,quam quãdo alias cõtractus præſumitur fictitius,quia ſicut præſumitur fictus cõtractus,ſic,& actus cõſtitutionis præcarii, alleg.l. 1.C.de ſuffra. & idem in renũtiatione exceptionis ſimulationis, ff.de nouat. l. doli. ver. verſum.Sed an exceptioni ſimulationis huiuſmodi poſſit renũtiari, poſuit latius Bart.in l.nemo, poteſt.de legat. 1. Et modum proponẽdi,& articulãdi ſimulationẽ poſuit.C. de pact. in l.pacta nouiſſima.Et an ex cõtractu ſimulato transferatur dominium vel poſſeſſio, poſuit in l. emptor. ff. de aqua plu ar.Quæ ſtudio breuitatis huius tractatus omitto. Ad ſolutionem igitur quæſtionis longius vtilitatis
31 cauſa euagatus,rediẽs cõcludo,† ꝙ ſimulationis exceptio propriæ ſumpta opponi poteſt cum diſtinctione,an ſit patẽs,& ſi non ſit, an poſſit incõtinenti probari, vel nõ, vt dixi in 5.qõ.Quæ autem ſit exceptio ſimulationis

nis proprie patet ex prædictis,quia illa eſt, quæ inſtrumẽtum annullat,ſeu eneruat ipſo iure,vel quæ exceptionis, non illa quæ viribus ſubſiſtit: fateor,quod ſi petatur excipiẽte habere declarare,ſpeciem ſimulationis, ꝙ procederet iudicium in ſpecie probata.C.de anna. exce. l.1.Ex his etiam patet,ꝙ ſi ſtatutũ permitteret exceptionem ſimulationis opponere,ꝙ omnem ſpeciem ſimulationis opponeret, quæ videlicet annullaret,vel eneruaret inſtrumẽtum ipſo iure,vel ope exceptionis,&c.& ſic etiam exceptionem non numeratæ pecuniæ, & omnes ſimulationis ſpecies huiuſmodi poſſent opponi, & probari ſecundum ius commune, ſiue requireret altiorem indaginem, ſiue non, quia intelligitur ſtatutum cauſa ſimulationis exceptionem permittere, quæ opponatur ad proceſſum,vt patet ex dictis 4.q.

DEcimoquarto. Quæro, An retentis dictis terminis 4.q.opponi poſſit, ꝙ inſtrumentum non eſt liqui-
32 dum.✝ Aduerte pro intelligentia videndum eſt, An inſtrumenta quæ non ſunt liquida poſſint executioni mandari:verbi gratia,promiſiſti mihi damna, ſeu intereſſe, & dicendum eſt, quod ſic: quoniam obligatio prædicta omni reſpectu eſt præſens, & non dicitur habere diem neque conditionem, ſicut quando quantitas legata debet alterius arbitrio declarari,vt not in l.1.ff. de leg. 2. vbi per dictam rationem hoc tenet Bart.in vlt.quæſt. & Bald. in l.2.C.de exec.rei iudic. debebunt tamen liquidari ſecundum eos. Modus autem liquidandi, ſeu practica eſt duplex.Primo,quod actor petat inſtrumentum non liquidum exequi, & in proceſſu executionis liquidari inſtrumentum. hunc modum tradit Bart.in l.1. ff. de edend.per ibi not.& in l.2.C.de ſenten.quæ ſine certa quantitate, videlicet incontinenti petita executione inſtrumenti producat articulos pro liquidatione ad probationem damni vel intereſſe, quæ probatio non requirit libellum, vel litis cõteſtationem, ſeu alium ordinem iudiciarium, ſed procedatur ſummarie ſecundum formam l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudicata. ſicut in executione ſententiæ latæ in iudicio vniuerſali.&no.

T in

in d.l. 1.de edend.ſecundum Barto. in d.l. 2. C. de ſent. quæ ſine certa quantit. & l.ſi cum exceptionem. §.hæc autem actio.ff.quod metus cauſa.& C.de pig. l. 3. in 4. q.& Bal.in d.l.2.C.de exec.rei iudi.& fiet talis probatio
33 per omne genus,& ſpeciem probationis. † Nam inſtrumentum non liquidum continet obligationem velatam, quæ poteſt detegi,tam teſtibus,quam inſtrumentis. de teſti. cap.ſicut nobis.ſecundum Bald.ibidem ſubdens vero, ꝙ omnis exceptio in examine liquidationis opponi poſſit, non obſtante ſtatuto exceptionum excluſiuo, de quo agimus,cuius ſtatuti beneficio non gauderet inſtrumentum pendente liquidationis articulo,quia ſtatutum non dicit, ꝙ non poſſit opponi contra liquidationem, ergo ſtamus iuri communi, & cum liquidatio requirat cauſæ cognitionem pars citari debebit, ſecundum eum, & hoc intelligit,vt dictum eſt,in obligatione pura ad eſſe deducta,licet non liquida,vt in exemplo propoſito, ſi promiſiſti mihi damna,& intereſſe, ſed in obligatione deducenda ad eſſe per liquidationem:verbi gratia,promiſiſti mihi non venire contra promiſſionem certã ſub pœna mille, nam non poſſum petere executionem ad mille,niſi liquidetur, & probetur te veniſſe contra promiſſionem:certe ad liquidationem,ſeo probationem huiuſmodi,quod veneris cõtra promiſſionem,requireretur libellus litis conteſt.& ſentẽtia, per quam obligatio per iudiciarium ordinem liquidata deducatur ad eſſe, ſecundum Bar.in d.l.3.C.de pig.in 3.q.verſ.ſed qualiter liqui
34 dabitur. † Secũdus autem modus ſiue practica liquidandi eſt,ꝙ actor petat prius inſtrumentum liquidari, & eo liquidatio liquidum pronunciari, & illud exequi. Hanc practicam ſentit Bartol.in l.perinde.§.nondum.ff. ad l. Aquil. & Bal. tradit in d.l.2.C.de execu.rei iu.& tutum puto quod eo liquidatio exequi,ſed ſi executio non peteretur,ſed ſi ſimpliciter peteretur liquidari, eo liquidato peti poſſet executio.probatur optime in ſimili in cle.auditor.de reſcrip.in ſi.1.glo.Poteſt igitur ante petitã executionem liquidari inſtrumentum, & poſt in proceſſu executionis petitæ. Vltimum plus laudo,& præualet in
obſer-

obſeruantia, vtroque tamen caſu articulus liquidationis, id eſt, inſtrumenti puri, licet non liquidi per prædicta pariter examinetur, & decidatur, videlicet ſine ordine iudiciario, vt dictum eſt ſupra. Et ex his habes, ꝗ exceptio ſimulationis poteſt indiſtincte opponi, ſtatuto prædicto non obſtante, quod intelligi debet inſtrumento, & liquido, & puro.

35 DEcimoquinto. Quæro. † Retentis terminis ſæpe dictis, An opponi poterũt exceptiones concernentes perſonã, vt puta nõ potes eſſe in iudicio: quia minor ex communicatus, vel bannitus, & ſimilia. Reſpond. ꝗ ſic: quia iſta non prohibentur opponi per ſtatutum prohibens opponi exceptiones contra inſtrumentũ, quia nõ reſpiciunt inſtr. ſed perſonam agentis. arg. l. filio. ff. de inof. teſt. & Bar. in d. §. & parui refert. adde infra in propriis quæſtionibus ſubdo.

DEcimoſexto. Quid ſi minor iurauit ſe maiorẽ, & ſic cõtraxit, vel præceptũ in ſe recepit? Nic. de Mar. vt refert Io. And. in ti. de ſen. § vt aũt. ver. hoc aũt. alleg.
36 ſupra in 11. q. tenuit, † ꝗ ſi minor iurauit ſe maiorem, confeſſus debitum recepit præceptum ſi ipſe minor fuit in dolo, & creditor in bona fide tenuit, præceptum ratione doli, & ſacraméti, per l. 1. §. an in pupillam. C. depoſiti. Si vero creditor ſciebat ipſum eſſe minorem, & ſic de dolo ipſius conqueri non poteſt. ff. de actione emption. l. 1. C. de in integrum reſtitution. mi. l. de tute. de re iud. cap. ſcienti. lib. 6. & alterius ſtatuti quod annullat obligationem minoris aliter factã, & forma ſeruata nõ fuit, dicit præceptum nullum, & maxime ſi errauit tunc putans ſe eſſe maiorem. ff. de cõf. l. non fatetur. ad idem ff. de pact. l. ſi cũ te. ff. de act. emp. l. ſi hæres. Sicut ergo vna lex per aliã determinatur, ſic ſtatutum ſtatuto, & etiã lege; alias ſequeretur, ꝗ præceptum factum furioſo, pupillo, prodigo, cui interdictum erat bonis exequendũ foret, quod foret abſurdũ. Vt igitur præceptum valeat, oportet duo cõcurrere, ſ. perſonam quæ præciperet, & perſonam cui præcipi potuerit. ff. de ſuſpe. tut. l. 1. & l. naturali. §. 1. & ſecũdum hoc defuit tã lege quam ſtatuto: dicit tamen

ꝙ in dubio præſumit eum dolo, qui dicit ſe maiorem per l.quid enim.ff. de dolo.huic non ob.auth. ſacramēta puberum. C. ſi aduer. ven.loquitur enim de iuramento ſuper contractu. Iuramentum autem de quo loquimur, fuit ſuper quadam aſſertione. Item hoc de præſenti, illud de futuro.non ob.etiam l.ſi alterius. C.ſi mi.ſe mai. dixe.quia loquitur de contractu qui tenebat cōtra quem petebatur reſtitutio,non quod diceretur nullum, ſecundum Io.And.in addi.prædicta.

37 DEcimoſeptimo,Quæro,Retentis terminis ſupra dictis,†quid in filioſ.& adult.aſſerentibus ſe patrem fam.& illum eſſe curatorem,qui non erat, & iurantibus ſuper contractu, an poterunt opponere de nullitate vigore alterius ſtatuti,cuius forma non ſeruauerūt, vt eſt dictum ſupra prox.quæſt.Io.And. in addi. prima, dicit: Iac.de Bel.in q.quæ incipit,lege Peruſina.tenet,ꝙ ſtatuto prohibente fieri, & annullante, ſi fiat contractus per filiumfa. ſine conſenſu patris,vel per adultam ſine curatore,licet primus cōtrahēdo mentitus fuerit ſe patremfam.cum non eſſet,vel ſecundus mentitus fuerit eſſe curatorem illum qui non erat,contractus tamen non tenebit propter ſtatutum,quod non ſolum prohibet, ſed annullat,& ſic non oritur obligatio ex contractu, qui ipſo iure non valet, alle.l.nō dubium.C.de legi.l.quid enim. ff.de dolo.& quod nō.in l quacūque.§.fi.ff. de publ. & in l.ſi curatorem.in gl.quæſtio iuris.C.de in inte.reſt.prædictam enim l.quid enim.ſic inducit, ſi cōtra pupillum, qui victus fuit,datur actio de dolo,ergo non tenuit contractus,alias daretur actio ex contractu, nō de dolo. eo. tit.l.1.§.ait prætor contraria dicit procedere,cum ſtatutum annullat fortius,ſi exceptionem vel actionem dat. ſuper eo vero quod arguitur, quod iuramentum eorum validat contractum,diſtinguit inter filiumf. & adultum. De primo ſimpliciter tenet,ꝙ non:quia roborari per id non poteſt contractus, qui non tenet per ſtatutum, cum principale a ſuo acceſſorio non veſtiatur,nec regulatur. ff. de vulg. & pupill.l.ex pupillari.tunc quia iuramentum eſt contra bonos mores,ponderata l.prima.in prin.

ff ad

ff. ad Macedon. inducit regulam c. non eſt obligatorium. lib. 6. Et hoc verius puto hac ratione, per illud quod Bar
38 to. not. ff. de fideiuſſ. l. ſi quis pro eo. † dicens ratione iuramenti filiumfam. compelli ad ſoluendum, ſed repetere poſſe, ſicut quando debitor iurat vſuras ſoluere, quoniam hoc caſu iuramentum eſt contra bonos mores ex parte creditoris, & ex parte filiifam. ponderata ratione l. 1. ff. ad Macedo. ille vero ex parte debitoris tātum non creditoris. Item poſt ſolutionem filio non datur repetitio ff. de condict. indeb. l. qui exceptionem. debitori vero ſoluenti vſuras ſic, vt d. c. debitores. Ratio poteſt eſſe, ꝙ in filio poſt ſolutionem ceſſet votum mortis patris, & ſic iuſte remanet ſolutum, ſed in ſoluente vſuras non ceſſat turpitudo per ſolutionem; ideo magis effectum habet, & ſic remanet penes creditorē turpiter cum peccato, & ſine iuſta cauſa. ex quo etiam patet verius eſſe, quam id quod concludit Ant. de But. in cap. cum contingat. de iureiur. dicens contractum filiifam. iuramento validari. De minore autem idem Io. And. in additio. prædicta diſtinguit ius canonicum a ciuili, vt de iure ciuili non validetur ratione prædicta, & de iure canonico ſic, per d. decre. cum contingat. plenius de hoc in auth. ſacramenta puber. An autem inſtrumenta iurata huiuſmodi mereantur executionem ſtantibus terminis 4. quæſt. infra 20. q. dicam.

DEcimooctauo. Quæro, An retentis noſtris terminis
39 per filiumfa. poſſit opponi exceptio Maced. † Hæc quæſtio fuit magna cauſa huius tractatelli, præſertim ſi ſe patremfam. eſt mentitus differt hæc quæſtio a præcedenti, quia præcedens loquitur, an poſſit opponere de nullitate ab alio ſtatuto inducta, hæc an poſſet opponere exceptionem Macedonianam a iure communi inductam, videtur dicendum, ꝙ non poſſit opponi: quoniam ex contractu mutuit inito cum filiofam. oritur naturalis & ciuilis obligatio, licet per exceptionem elidatur. ff. ad Mace. l. 1. & l. quia naturalis. & in plurib. ll. illius tit. quæ exceptio per ſtatutū videtur excludi. Aduerte interdum non liquet de exceptione Mace. quia creditor negat illū

filiumfam. & tunc idem, quoniam exceptio non requi-rit altiorem indaginem, pro cuius quæſtionis deciſione
40 ſciendum,† quod contra creditorem ignorante cum filiofamil.cōtrahentem exceptio Macedonia. opponi non poteſt,vt C.ad Macedonia.l. 1.& ff. eod. titu.l. 3. & pe. Sed cōtra ſcienter cōtrahentem ſic: videamus ergo cui incūbat onus probandi,an filio excipienti, an creditori mutuāti,& agenti, & videtur filio,per regulam l. 1.& l. ei qui.ff. de probatio.& quia ignorātia præſumitur.ff.de probatio. l.verius. & quia ſic eſt in aliis exceptionibus ſupra dictis, vt in exceptione nullitatis,ſecūdum Ioan. Andr.in titu.de execut.ſentent.§.vltimo.ver.16.alleg.ſupra in 11.quæſt.Hic conſiderādum puto, quod incumbit onus creditor filii,quia probata paternitate, præſumitur patria poteſtas.ff de his qui ſunt ſui vel alien.iur. l. filium diffinimus, & paternitas præſumitur, quia nemo eſt ſine patre,niſi cōtrarium probetur,vt l.ſi quis patrem ff.ad Macedo.Secūdo vero caſu idem dico, quod ſcientia paternitatis præſumitur in creditore, per d.l. 1. C.ad Macedo.& l.4.& l.pe.ff eod.titu. quoniam vel ſciuit, vel ſcire debuit cum filiumfamil. & ſibi imputet ſi nō inueſtigauit, vt dictis iuribus patet, neque enim creditor credere debuit ipſi filio aſſerenti ſe patremfamil. quia exceptio Macedo.eſt inducta in odiū fœneratorum, ſeu creditorum,vt d.l.1.ff ad Macedo. Nec obſtat, quod ignorātia præſumitur: Quia aut quæritur de ignorātia,
41 aut de eius ſcientia. † Primo caſu ignorantia præſumitur,niſi ex aliquibus iudiciis per ſe vel per accidēs notis ſciētia inferatur, vt no.C.de peri.tu.l.ſi tutor.Secundo caſu.aut quis ratione ignorantiæ vult iuſtificare, & validare actum,vel inualidare,& tūc nō præſumitur iuſtitia niſi probetur per aliquas coniecturas, vt d. l. ſi quis patrem & l. 1.& pe. Aut nō intēdit cōſequi aliquid cōtra iuris diſpoſitionem,& tūc præſumitur iuſtitia Ratio differentiæ eſt, quia in primo caſu debit inquirere,vt no. in d.l.penul.In ſecundo nō debet eſſe curioſus inueſtigare.ar.ff.de noua.l.doli.in fi.ſecundum Bal.qui etiam latius loquitur in d.l.2.C.ad Maced.In dubio igitur aliis
præſum-

præſumptionibus ceſſantibus præſumitur creditorē ſciuiſſe contrahētem eſſe filiumfamil. & ex hoc patet, quod ex exceptio reſpectu probationis ſciētiæ non requirit aliquam indaginem, cū iuris præſumptione ſciētia præſumatur, & communiter opponi poteſt, nō obſtāte ſtatuto: reſpectu vero probationis facti, videlicet an pater viueret, tūc etiam idem quod opponi poterit, quia vana ſimplicitate decipitur qui cōtrahit cum filiofamil. ſi credit eum patremfam. niſi ex præſumptionibus liqueat contrarium, vt d.l ſi quis patrem, & ſic dicta exceptio reſpectu opponētis non requirit altiorem indaginem.

42 † Poteſt igitur hæc exceptio opponi, quia de ea iuris præſumptione liquet, & nullam requirit indaginem. Secūdo opponi poteſt ex eo, quia ex inſtrumēto liquet eū filiumfamil. dum dicit Seius Marti. habuit, & recepit a Sempronio mutuo, & ex cauſa mutui decem: nam ſi nō viueret, inſtrumētum eſſet falſum, niſi ad euitādum falſitatem intelligeretur olim, ſecūdum Bartol. ff. ſi certum peta. l. eius qui in prouincia. alle. quod. not. ff ſol. matrimo. l. diuortio. & l. inſula. in fin. ff. de acqu. rer. domin. Et cōſtat autem, quod exceptio, quæ cōſtat inſtrumēto, opponi poteſt, vt dicam infra in 26. quæſt. Amplius cum ſaltem incontinēti poſſit probari. habetur perinde ac ſi ineſſet. argum. C. de edi. diui Adria. tol. l 1. & hoc ſentit Bald. ibi dum dicit, quod præceptum diui Adriani dicitur præceptum guarētigiæ. Tertio ex eo conſtat exceptionem huiuſmodi opponi poſſe, quia dicta exceptio nō opponitur contra inſtrumētum, ſed contra perſonam agētis, & de iure perſonæ agitur nō de iure contractus: ergo nō excluditur a ſtatuto. argum. l. filio. ff de inof. teſtam. & dixi ſupra in 15. quæſt. Quarto probatur efficacius per dictum ſtatutum nō excluditur exceptiones quæ naſcuntur cum inſtr. ſed exceptio Mac. oritur cum ſnia, vel inſtr. vt ff. ad mac. l. tam, & ſi. & dictū eſt in d. q. 15. ergo opponi poteſt, ſicut dicimus, ꝙ opponi pōt exceptio non confecti inuētarii, & exceptione quis cōueniatur vltra qua facere poſſit, vt dicam infra in 28. q. Hāc opi. reperio, ꝙ tenuit Frā. Ac. i d. l. 1. q vi aut clā.

43 † quia dictæ exceptioni non poteſt renũtiari, vt d.l.tam & ſi.& ff.de pactis.l. ſi vnus. §. illum . & de minorib. l. ſi iudex. ergo nec per ſtatutum.C.de decretis decurio. ſuper rubrica lib. 10. Item quia exceptio Macedoniani eſt ſpecialiter inducta a lege ſine hominis miniſterio, & ſic per generalem prouiſionem ſtatuti nõ tollitur. Nam ſpecialia generalibus derogant, vt ff.de regulis iur.l. in toto.etiam ſi ſpeciale præcedat, & generale ſequatur, vt eſt videre de cautione iudicio ſiſti.quæ per ius authenticorum debet a quolibet præſtari, ſed per ius digeſtorum ſolum ab illo, qui non poſſidet immobilia. ff. qui ſatiſd. cogan l.ſciendum.in princip.bene facit quod not. C. de adult.ita pudor. iſta ſunt fere eius verba hoc idem tenuit Bar.ff.quod cum eo.l.ſi filius. quia talis exceptio non eneruat inſtrumentum, ſed exceptionem inſtrumẽti. hoc idem tenuit idem Bart.in conſuluendo, in conſilio quod incipit, Statuto cauetur quod inſtrumentum, &c.

44 † Vbi dicit, quod ſi ex forma ſtatuti debet inſtrumentum mandari executioni intra decem dies abſque exceptione, ꝙ poterit opponi, quod eſt factum contra l. non dubium.C.de legib.& l.iubemus. §. ſane . de ſacroſanct. eccleſ.nec tollitur per tale ſtatutum exceptio nullitatis. Inſtit.de milita teſtam.§. 1. ff.de milita.teſtam. l. 1. & l. nemo poteſt.ff.de lega. 1.de hoc ſupra in 11.q.Et etiam opponi poteſt exceptio Velleiani, quæ etiam poſt ſentẽtiam opponitur. ff ad Maced.l.tam, & ſi.non obſt. l.omnes populi quia ſtatutum loquens de contractu , intelligitur de valido, & ſic allegando l.tam, & ſi tenet expreſſe idem in exceptione Mace.de qua loquitur illa l.Hanc etiã opi tenet Bal.C.ad Maced.l.fi.ibi dum dicit, ꝙ vbicunque lex remouet potentiam a perſona contrahentis, talis exceptio, ſeu defenſio poteſt opponi poſt modum, vt d.l. tam, & ſi teneas menti hanc regulam, dicit ipſe, ſiue ſumus in diſpoſitione iuris communis, ſiue in diſpoſitione ſtatuti, quia eadem eſt ratio vtrobique ſecũdum eum, & hanc opi. veram puto etiam in contractu per filiumfam.inito, per ea quæ dixi ſupra in proxima præcedenti quæſtione.

De-

DEcimonono. Quæro, Quid in exceptione Velleiani. Reſpond. Item quod in exceptione Macedoniani per rationes in præcedenti quæſtione tactas, & ita tenent Docto. ſupra in proxi. quæſt. alleg. in Velleiano ſicut in Macedoniano, fundantes ſe per l. tam, & ſi. quæ in exceptione Macedoniani, & Velleiani loquitur, vt patet ex prædictis. In contractu tamen iurato, dic vt colligitur ex alleg. ſupra in 17. q.

45 VIgeſimo. Quæro, Retentis noſtris terminis, † ſi diſpoſitio in inſtrumento deducta fuerit iurata, An exequetur. Reſpond. Tres ſunt caſus. Interdum iuramentum eſt nullum, ſicut diſpoſitio iurata. Interdum iuramentum eſt validum, & validat diſpoſitionem iuratam. Interdum iuramentum eſt validum, ſed non validat diſpoſitionem iuratam. Primo caſum clarum eſt, inſtrumentum executionem non mereri, iiſdem rationibus quibus diſpoſitio principalis, vt dictum eſt in 11. q. quia ex iuramento nullo quis non obligatur, vt in regula, non eſt obligatorium. de regul. iur. lib. 6. Secundo caſu clarum eſt, inſtrumentum exequendum eſſe, cum ſit validum, vt ſtatim patebit. Tertio caſu non videtur, quia ſtatutum loquitur de executione inſtrumenti non iuramenti, &c. ff. ſolu. matri. l. ſi vero. §. de viro. & quia ſi ſtatutum annullat iuramentum, licet non teneat, tamen ei non dat priuilegium executionis. Contrarium puto. Pro cuius deciſione videndum, qui ſit iudex in cauſa iuramentati, quo verſatur alterius intereſſe, quæſtio proprie eſt ad propoſitum. Circa quod Ioan. And. referens plures opi. in cap. C. laicus. de foro compe. lib. 6. ſuper vlt. glo. finaliter concludit diſtinguendo forum pænitentiale a iudiciali. quo ad primum † dicitur non eſſe dubium periurium fore crimen Eccleſiaſticum. ſic loquitur 22. quæſt. 1. præiudicandum quod ſcripſit idem Ioa. And. de purga. cano. nos. de inter. ſuper prima gloſ. De ſecundo, de quo agimus diſtinguitur, an agitur ex iuramento vt ſeruetur, An excipitur ex illo. Primo caſu ſi conuenit laicum, vterque eſt competens iudex eccleſiaſticus, & ſeculari, ſicut de ſacrilegio dixit idem Ioan. in cap. cum ſit.

de foro

de foro compet. Eſt autem hæc ratio ſecūdum eum quo ad eccleſiaſticum, quia periurium directe reſpicit Dei irreuerentiam, quę proprie eſt religioni chriſtianæ contraria, quod autem laicus ſit competens, eſt text. in cap. licet. de iureiur. & ſic forus accumulatus, quod caſu electio eſt actoris, coram quo iudice agat: de quo plene per Io. Andr. poſt diſputationem Iaco. de Bel in capit. 1. de priuile. lib. 6. in verbo, priuilegio. in nouella. Ad hoc in procemio fforum. in §. penult & l. fi. C. vbi in rem actio. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. & quod no. de foro compet. cap. fin. Secundo caſu ſi contra agentem in ſæculari foro contra laicum excipiatur de iuramento, laicus iudex cauſæ de hoc cognoſcet, & diffiniet, in qua diffinitione ſeruare debet ius canonicum, & ad hoc per eccleſiam cogi poteſt, & ſic loquuntur prædicta, & ſic practicatur decre. quamuis de pact. lib. 6. & auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. ven. Si tamen hoc reduceretur in dubium probabile, an ſit iuramētum ſeruandum necne, remittēdum eſt hoc ad eccleſiaſticum iudicem, & ſic dicit poſſe intelligi opinionem Hoſtien. quam ibi refert, & de qua in ca. tuam. de ordi. cog. & latius tenet Ant. de
47 But. in cap. cum ſit generale. de foro compet. qui † dicit etiam, quod illud quod dictum eſt agi poſſe ratione iuramēti coram eccleſiaſtico. eſt verum inquātum agitur cōtra iurātem: inquātum vero ageret cōtra hæredem, licet validetur contractus vel ad ipſum trāſeat ratione iuramēti, vel cōtra ipſum tranſeat obligatio, vt teneatur obſeruare, quod tenebatur defunctus ex iuramento, de quo per eum in capit. cum contingat. de iureiurando. agetur tunc coram ſeculari. & hoc tenet Ioan. Andr. de paroch. capit. fin. ſecundum eum. Si ergo diſpoſitio in inſtrumento deducta ſit nulla, & iuramentum validum, iudex laicus poterit adiri, & ipſius iuramenti executio peti, quoniam æque ſicut diſpoſitio continetur, ita iuramentum in inſtrumento, & non materia, quæ deducitur in inſtrumentum meretur executionem, ſed & ipſum publicum inſtrumentum quandocumque validum contineat. Cautus tamen debet eſſe hoc caſu aduocatus

uocatus no petat executionem inſtrumenti virtute conuentionis, ſeu promiſſionis quæ nulla eſt, ſed virtute iuramenti. Puto tamen quod ſi ſimpliciter petat exequi inſtrumentum, intelligitur petere executionem virtute iuramenti. argumento ff. de iudi. l. ſi qui intentione ambigua. & quod nota. per Doćto. in cap. examinata. de iud. nec oblig. ſtatutum annullans iuramentum, quia nullum, & conſequenter generalis diſpoſitio ſtatutis diſponentis, quod inſtrumenta publica executioni mandentur per ipſum quod nullum eſt non reſtringit. Quando autem iuramenta quibus verſatur alterius intereſſe de quo agimus ſint nulla, & quando ſit valida, & firment diſpoſitionem iuratam, eſt longa, & diffuſa materia ad materiam præſentis tractatelli non pertinens, quam ponit Bar. in l. Seius, & Augerius. ff ad leg Bal. plenius in auth ſacramenta puberum. C. ſi. aduer. ven. pleniſſime in l. ſi. quis pro eo. ff. de fideiuſſo. & Antonius de Butri. in capit. cum contingat. de foro competen.

48 VIgeſimoprimo. Quæro, An noſtris terminis retentis † in integrum reſtitutionis petitio executionem impediat. Bartol. in l. 4. §. cōdemnatum. ff. de re iud. cōcludit idem quod cōcluſit in exceptione nullitatis, de qua dictum eſt in 11. quæſt. Aduerte nunquid reſtitutio in integrum impediat executionem ſententiæ, & conſimiliter publici inſtrumēti, dicas. Aut loqueris de executione facta ante petitam reſtitutionem, aut de fienda. Primo caſu non reuocatur executio facta infra tempus, infra quod licuit appellare per viam attētati, vel nullitatis. de appellat. capit. non ſolum. in princip. lib. 6 Ratio differentiæ eſt, quia appellatio innititur in re iuſtitiæ; reſtitutio vero innititur æquitatis iure: habet tamē mixtam gratia non dico a iudice, ſed a iure inuentam. vnde iuſtæ ſit executio ſententiæ, a qua non extitit appellatum, & hoc tenet Ioan. Andr. in titul. de ſuppli. §. differt. in add. ad Specu. vbi etiam ponit qui differat a ſupplicatione. Secūdo vero caſu, aut executio foret irreuocabiliter, & non poteſt interim fieri executio, vnde non

poſſet

poſſet poni in carcerem, vigore talis inſtrumenti, pendente reſtitutionis cauſa,& not.in ſimili in l.2.C.de ap. reci.& hoc tenet Bald C.de in integ. reſt.poſt l. vnicam An executio eſt reuocabilis, & tunc aut opponens non offert ſe probaturum incontinenti,& nõ impeditur executio,vt Bald. vult in d.l.vnica.& Barto.in d.§. condemnatum. dum vult non impediri ſi requirit altiorem indaginem ſententiæ executio.& in l.pen.ff. de auct.tut. dum vult reſtitutionem in integrum executionem non impe-
49 dire,niſi cauſa reſtitutionis ſit euidens.† Euidens enim eſſe non poteſt, niſi de ſe apparet vel incontinenti apparere poſſit,& ſic intelligitur Bal. in auth quæ ſupplicatio.C.de preci.impe. offe. & quod dicit idem Bald in l.ſi cauſa cognita.C.de tranſact per illum text. qui debet intelligi quando cauſa reſtitutionis debeat ſuſpẽdi,quia eſt euidens, alias non:qua ratione dicit Bald.in l.1.in fi. C.ſi aduer. liber. quod ad impediendam executionem ſententiæ per petitionem reſtitutionis in integrum,requiritur duplex probatio, vna ſummaria ad obtinẽdum ventilationem cauſæ,& reſtitutionis. Secunda plenaria ad obtinendum victoriam cauſæ principalis, ex quibus patet, ꝙ ſi patens nõ offert ſe probaturum, incontinenti de læſione:non impeditur executio, per prædicta,& per ea quæ dicta ſunt in 4.& 5.q. Vnde cautus debet eſſe reſtitutionem petens,quod offerat ſe continenti probaturum, vt dictum eſt in 4. & 5.q.prædictis, & etiam in 11.Aut offert ſe probaturum incontinenti, & tunc aut loquimur in petitione reſtitutionis in integrum aduerſus ſententiam latam per principem, & non impeditur executio,ſi executionem petens caueat in caſu,quo ſuccumbat; vt in cap. ſuſcitata ſecundum intellectum Hoſtien. & intellige quod ſententia habeat aliam præſum-
50 ptionem,quam illa quæ ſurgit ex ſententia. † & propterea ſi latæ forent duæ conformes ſententiæ,nõ putarem reſtitutionem impedire executionem ſi petens reſtitutionem caueret,per d.cap. ſuſcitata.& fortius ſi forent tres ſententiæ cõformes, argu. clem. 1.de re iudi. Si vero non ſit præſumptio pro ſententia,tunc puto, quod executio

cutio impediatur; quoniam verba rubri, & nigri. C.de in integ.reſtit.l.pe. innuũt expreſſe, quod reſtitutione in integrum poſtulata nondum cōceſſa, nihil debeat innouari, quod tenet ibi Accur. & Specul in tit. de reſtitu. in integ. §. vlt. in princ. & Io. And. in addit. prædicta ſuper d. §. differt, de ſuppli. & non ſolum pendēte cauſa reſtitutionis in integrum contra ſententiam nil debet innouari, ſed pendente cauſa reſtitutionis in integrum ad appellādum, & ideo nō poteſt his caſibus innouari, alias veniũt reuocāda per viam attētati, vt innouata lite pendēte, argum. clem. 2. ne li. pēd. Quinnimmo etiam ſi Papa, vel legatus commiſit cauſam reſtitutionis in integr. videtur ad ſe totum negotium aduocaſſe, & ſic nil poteſt medio tempore innouari. de appel cap. vt noſtrum. & de eccle. cap. ſi eo tempore. lib. 6. & tenet hæc tria domini de Rota deciſi. 1394. Vnde alio non dato, ad articulum quæſtionis concludo reſtitutionem in integ. executionem publici inſtrumenti non impedire.

Vigeſimoſecundo. Quæro, Retētis terminis quartæ q. An tale ſtatutum locum habeat, Si laicus contra clericum in foro epiſcopi, ſeu in eccleſiaſtico, vel clericus contra laicum in foro ſeculari executionem inſtrumenti petat Reſpondeo. Hæc quæſtio pendet ab illa diſ-
51 fuſa, & prolixa quæſtione, † An ſtatuta, & conſuetudines laicorum ligent clericos, de qua per Barto. in l. cunctos populos. C. de ſum. trini. in 5. quæſt. vbi ponit primum membrum noſtræ quæſtionis, & tenet quod ſic, per Ioan. An. in c. quæ in eccleſiarum, de conſti. & cap. his qui. de ſolut. vbi ponit, an lex imperialis debeat ſeruari inter eccleſiaſticas perſonas, & in eccleſiaſticis, & per Specu. in §. 1. in ver. & no. in addi. vbi ponit ſecundum membrum noſtræ q & tenet quod ſic, per do. Anto. de Butri. in cap. quod clericis. de foro compe. ſufficit remiſſio.

Vigeſimotertio. Quæro, petitur executio inſtrumenti retentis noſtris terminis contra filiũfa. opponit inſtrumentum non valere, nec eius executionem aduerſus eum peti poſſe, quia patris conſenſus non affuit, an impe-

52 impeditur executio. † Reſpondeo. In inſtrumento ſimplici ſeu ſimpliciter confeſſiona. quod habeat executionem paratam ex forma ſtatuti, ſupra non impeditur executio: tamẽ filiusfam. contrahẽdo habet legitimam perſonam in ſui præiudicium, vt l. fin. §. 1. ff. de verb. oblig. & l. omnes, & l. tam ex contractibus. ff. de iudic. quia minor qui nõ poteſt eſſe in iudicio, obligatur confitẽdo. ff. de cõfeſſ. l. certum. §. minorem. Quibus rationibus concludit Bartol. in l. nõ ſolum. §. neceſſitate ff. de bo. quæ libe. filiumfam. confitẽtem. debitum in iudicio, ex confeſſione conueniri poſſe, licet nõ ex præcepto ſibi facto, eo caſu quo eſſe nõ poteſt ſine patris conſenſu in iudicio. Inſtrumẽto autem guarantigiato, ſiue cõfeſſionato præceptum notarii continẽte, an impediatur executio, depẽdet ab illa quæſt. an præceptum in confeſſum factum filiofamil. in iudicio ſine conſenſu patris teneat, in qua glo. in §. neceſſitatem. diſtinguit. Aut fuit factum præceptum ante litem cõteſtatam, & valet, aut poſt, & non valet, quia dicitur ſententia Specu. in tit. de actore. §. 1. ver. ſed nunquid tenet præceptum. charta ſecunda tenet
53 indiſtincte præceptum non tenere, † quia ſi filio non licet, quod eſt minus ſine cõſenſu patris, ſcilicet litem cõteſtari, multo fortius, quod eſt maius, ſcilicet recipere præceptum totius cauſæ. vbi Ioan. Andr. in addit. videtur tenere opi. Accur. quoniam ante litem conteſtat. nõ eſt ſentẽtia, poſteà vero ſic. alleg. not. in l. proinde. §. 1. ff. ad leg. Aqui. in vlt. glo. vbi ſentẽtia non habet locum in confeſſum. Bartol. in d. §. neceſſitatem dicit, quod ſi non agitur ex cõfeſſione, ſed ex præcepto, ſeu petitur executio præcepti, tũc ſi teneamus opinio. gloſſ. quod filius nõ ſit integra perſona, nõ poterit agi cõtra eum, quia nõ habet legitimam perſonam. Si tenemus opinio, quod conſenſus patris requiratur in ſignum repudationis, debemus diſtinguere, quia aut loquimur in profectitiis, & iura antiqua nõ ſunt immutata. C. de bon. quæ libe. l. quicumque. in quibus conſtat filium nõ poſſe acquirere, cũ momento non reſideant penes eum. l. placet. ff. de acquiren. hæred. Aut loquimur in aduentitiis, & tunc aut

patri

patri quæritur vſusfructus,& filius, & nullo modo poteſt agere, nec defendere, quia ſibi non competit adminiſtratio,ſed patri,vt C.de bon.mater. l. 1. & l. cum non ſolum.§.vbi autem.& §. filii autem. Aut patri non quæritur vſusfructus, & tunc aut quia non vult, & requiritur patris conſenſus, in ſignum repudiationis, vt d.§.neceſſitatem.ſed ſi de repudiationem alias cõſtare in iudicio, vt quia datus eſſet tutor, vel curator propter patris repudiationem, tunc non requiritur patris conſenſus, vt d.l.cum non ſolum. §. ſin autem. Si vero patri non quæritur vſusfructus,quia non poteſt ſibi quæri, tunc patris conſenſus non requiritur,vt in auth. vt. lic. matri,& auiæ. in princ. colum. 9. & de iudic. cap
54 fin.lib.6.† hoc etiam apparet Caſtrẽſibus,vel quaſi, in quibus patri non quæritur vſusfructus, quia non poteſt ſibi quæri,tunc patris conſenſus nõ requiritur,vt l. miles.de Caſtrenſibus pecu.& C. de ſacroſanctæ eccleſ. l. ſacroſanct.Idem in aliis iudiciis,quæ agitantur ſuper rebus,in quibus nullus cadit vſusfructus, vt l. ſi noxali. ff. de noxali.& in aliis caſibus,in quibus filius conueniretur, ſecũdum Bart.Primam autem opinionem,quod cõſenſus patris requiratur ad integrãdam perſonam filiifa mil.in iudicio tenuit Azo in d.§ neceſſitatem.& Specu. in d.tit.de actore.§.1.verſi.ſed filiusfam.& Bald.in. d. § neceſſitatem.ex quo concludit inſtrumẽtum guarẽtigiæ non tenere ſicut nec præceptum, ſubdens, quod præceptum guarẽtigię eſt interlocutoria, quia non profertur in ſcriptis,& ſponte ſuſcipitur per modum voluntariæ iuriſdictionis,& ideo ſi qua exceptio opponatur,dictum præceptum nunquam trãſit in rem iudicatam, ſecũdum eum,in caſibus tamẽ in quibus filiusfa.põt eſſe in iudicio ſine cõſenſu patris,de qbus ꝑ Spec. in præalle. ver.ſed ſi filius.in illis tenet præceptũ guarẽtigiæ.Secũdã aũt opi.ꝙ cõſenſus patris requiratur in ſignũ repudiationis tenuerũt Doct.antiqui Iac.de Are.Cyn.& pluries alii,& Io.And in præalle.ver.ſed.ſi filius.& Bart.in d.§. neceſſitatẽ. quam rationibus ibi per eum poſitis,veriorẽ puto,& ſecũdum eius diſtinctionẽ in præcepto relatã
ſupra

ſupra concludo tenere, vel non tenere inſtrumentum guarentigiæ, & eius executionem poſſe, vel non poſſe peti,& eodem modo diſtinguendo,dico ſi filiusfa. executionem inſtrumenti petat,videlicet, quod in his quibus patri non quæritur vſufructus,poſſit aduerſus eum executio peti, & ipſe aduerſus aliuin petere ſiue patris conſenſu.In profectitiis autem,ſeu in quibus patri quæritur vſusfructus,nō quia adminiſtratione caret niſi pater in ſignum reputationis conſentiat, vel alias de repudiatione vſusfructus conſtet, vt patet ex iam dictis.

55 Vigeſimoquarto.Quæro.† Quid ſi eo caſu,quo patris conſenſus requiritur in ſignū repudiationis ſecundum opi. quam puto veriorem, vel ſecūdum aliam, caſu quo requiratur ad integrandum perſonā filii in iudicio petatur executio inſtrumenti, & filius latitet,nunquid poſſit aduerſus eum cōtumacem executio fieri ſine patris conſenſu? dicit Bald. quod ſic; & ſic poterit banniri,quia contumacia non eſt actus,ſed eſt quædam priuatio,cui non poteſt accedere habitus conſenſus paterni,ſecundum eum in d.§.neceſſitatem.Tu dicas,vt ſupra in proxi.quæſt.dictum eſt,videlicet,quod in his in quibus poteſt eſſe in iudicio, clarum eſt iudicium tenere, quia patri nō quæritur vſusfructus: in his autem in quibus quæritur vſusfructus,nō præiudicat latitatio filii ipſi patri,cum nō habeat adminiſtrationem,& idem ſi requiratur in ſignum repudiationis, vt patet ex prædictis. Cōueniat ergo hoc caſu creditor patrē penes,quem cōſiſtit adminiſtratio,vt d.l.1.C.de bo.mat. alias cōtumacia fili neque patri,qui cōueniri debet,nec filio,qui conueniri nō potuit,præiudicat,& in caſibus,in quibus patri quæritur vſusfructus,procedūt dicta in hac,& præcedēti q ſiue filius ſit maior,ſiue minor, quia in eis, ſufficit patris cōſenſus,vt d l.cū nō ſolū.§.vbi autē.C.de bo. quæ libe.& lib.1.C.de bo.mater.& c.ſi. de iud.lib.6. & ff.de verb.obl.l.ſi.§.1.per Barto.vbi ponit in quibus patri quæritur vſusfructus, & ſic conſenſus in iudicio requiratur, dicens, quod ſi filius ſe obligaret,patris cōſenſus non requireretur,quia nullus patri vſusfructus ex tali obli

li obligatione acquiritur: tunc verum foret dictũ Bar. ſupra proxime relatum quia banniri poſſet, adde quod dixi in proxima quæſt.

56 Vigeſimoquinto. Quæro,† An contra filiumfa. durante patria poteſtate poſſit executio perſonalis fieri, vigore ſtatuti diſponentis pro debito, de quo patet publi cum inſtrumẽtum debitorem capi debere, vel ex pacto in caſu permiſſo. Dic, quod ſic, ſecũdum Bar. in l. ſi filio, ff. ſol. ma. quod intellige quãdo filiusfa. cõueniri poteſt, vt dictum eſt ſupra in proxi q.

Vigeſimoſexto. Quæro, An poſſint opponi exceptiones, q̃ ipſi obligationi inſunt expreſſe vel tacite. vt, quod ſtipulatio in cõtractu deducta eſt ſine cauſa, vel pactum in eo deductum eſt nullũ, vel quod in contractu obligationis eſt appoſitum pactum de non petẽdo ſimpliciter, vel ad tempus quod eſt in obligatione deductũ, & ſimilia. Aduerte. Si tenemus terminos 4. q. ſæpe dictæ in dubio concludi poteſt, quod ſic, quia ſicut certæ iuſtæ exceptiones non intelligũtur excluſæ, vt in d. 4. q̃ dictũ eſt, ſic, & multo fortius exceptiones, quæ obligationi in inſtrumẽto deductæ inſunt: ſed ſi tenemus terminos 3. q. videlicet, quãdo ſtatutũ excudit nominatim certas exceptiones, & generaliter omnes alias, tũc quæſtio redditur dubia Bal in l. etiam nomen. C de exec. rei iud. & d. l. ex placito. in ſi. C. de rer. per. Dicit, quod aut opponit de nullitate formali, aut de nullitate caſuali. Primo caſu non poteſt opponi, quia pactum eſt veſtitum auxilio ſtatuti. ff. de pact. l. legitimam. de do. l. ſi quis argentum. Secundo caſu refert, aut ex eodem inſtrumẽto apparet cauſa excipiẽdi, & procedit exceptio, q̃a opponere ex inſtrumẽto non eſt opponere contra inſtrumẽtum, & quia eſt confeſſionatũ, & guarẽtigiatum pro vna parte, ſicut pro alia. Sed ſi aliũde fundaretur, non ꝓcedit exceptio reluctãte ſtatuto exceptionũ excluſiuo. Primũ patet per l. ſtipulatio. ff. de iu. dot. l quæro. §. inter locatorem ff. loc. Secũdũ patet, q̃a qui ſic contrahit, videtur renũciaſſe exceptionis a ſtatuto prohibitis. ff. de edi. edi. l. quæritur. §. ſi venditor. ſecundum Bal. in ll. prædictis.

57 †Conſidera. Primum dictum verum foret, qñ ſtatutum veſtiret pactum nudum, vt ſi diſponerēt, ꝙ pactum nudū haberet vires, & executioni mandaretur, vt d l. ſi quis argentum: alias ſtatutum diſponens de executione inſtrumentorum exceptionum remotiuum non intelligeretur veſtire obligationem inualidam, ſeu pactum nudū, quia de iure ciuili nō parit actionē, ff de pact. l. iuriſgentium, §. 1. quia ſicut principale non habet virtutem, videlicet, pactum, ergo nec eius acceſſorium, videlicet executio, vt l. 1. § hæc verba, ff. ne vis fiat ei, ff. qui ex cau. in poſſ. Fulcinius, §. in diē. facit quod dixi n. 11. q. Et inſtrumenta hmōi guarentigiata executioni mandentur vigore præcepti facti per notariū, cuius præcepti filius nō eſt validare obligationē, ſed obligationem validā reddere exequibilē, ꝙ præceptum cum ſit interlocutoria, & nō profertur in ſcriptis, & fit ꝑ modum voluntariæ iuriſdictionis, nūquam trāſit in rem iudicatā, & ideo nunquam excludit exceptionē particompetentem, vt dixi ſupra in 23. q. Secūdum autem dictum Bal. puto verū; ex quo de-
58 ducitur hæc quæſtio, videlicet, † quod exceptiones, quæ obligationi in inſtr. deductæ inſunt tacite vel expreſſe opponi poſſunt, non obſtāte ſtatuto exceptionum prorſus excluſiuo, ratione per Bald. aſſignata, quia non opponit contra inſtrumētum qui nititur ex inſtrumento. Itē alia ratione, qa nō eſt opus exceptione, ſed ſatis eſt, ꝙ id qđ ineſt obligationi tacite vel expreſſe, allegetur quocunq. tempore opponendarū exceptionum nil oppoſitum fuerit, & tēpus opponendarum exceptionum affluxerit. eo .n. ipſo, ꝙ actor producit inſtrumentū, producit illud cū exceptione, q̃ obligationi in eo deductæ ineſt. Vnde expreſſio exceptionis ex inſtrumēto reſultantis ſufficit aduerſario, ſecūdum Bar. ff. de ver. obl. l. eum q ita. vbi etiā ponit qđ iuris, ſi petatur exequi inſtrum. contra debitorem in diem. Ineſſe aūt obligationi intelligitur, quādo ex ipſo inſtr. exceptio expreſſe ſvel tacite deprehenditur, vt patet ex no. ꝑ Bart. in d. §. ſi ita. & l. lecta. §. dicebā. ff. ſi cer. pet. & ff. de pact. l. iuriſgentium, §. quinimmo, & quia hoc caſu eſt vitium quodāmodo in forma, vt C. de edict.

dini

diui Adr.tol.l.fin. Sed quando non apparet ex cõtractu, ſed eſt diuerſum tunc non eſt ibi vitium formæ, ſed inuiſibilis materiæ, donec opponatur & producatur, & ita debet intelligi gl. in l.ſi vnus. §. pactus, ff. de pact. quæ incipit, opponendo. ſecundum Bal. in l.in bonæ fidei.C. de pact. in fi.

59 Vigeſimoſeptimo. Quæro,† Retentis noſtris termi nis proxime quæſtionis, emptor petit exequi inſtrumentũ cõtra venditorẽ ad rem venditam; vel contra, vẽditor petit exequi inſtr. vẽditionis ad pretium: quæro an per vẽditorem poſſit opponi exceptio pretij non ſoluti, vel per emptorem exceptio rei non traditæ: Et videtur, ꝙ non; quoniam exceptio pretii non ſoluti, ſeu rei non traditæ eſt peremptoria, ff de act. empt.l. Iulianus offerri, & l. qui pendentem vindemiam, quæ in executione opponi non poteſt, vt C. ſen. reſcri. non poſſ.l.peremptorias, & omnis exceptio peremptoria, & alia quæcunque excluditur a ſtatuto, & hoc tenet in executione ſententiæ Spec. optima iura alleg. in tit. de exec. ſent. §.1.ver.item pone emptor. vbi dicit, ꝙ emptor condemnatus ad pretium non poteſt exceptionem opponere de re non tradita. quem ſequitur Bald.in d.l.ſi duo patroni. §.ſi quis iurauerit, ff.de iureiur. facit, ff de act. emp.l.fundus qui Lucij Titij.& C.eo.tit. l. ſi pater tuus, in fi. Non obſtat, ꝙ opponi poſſit exceptio non impleti contractus ex parte agentis, quia tacite inſit obligationi in inſtrumento deductæ, per dicta in proxi. q. quoniam ibi ante implementum non erat nata actio, ſicut in pignoratitia ante obligationem, in d.l.ſi duo.§. Marcellus. in contractu emptionis, & venditionis, ſic quia non naſcetur actio ex implemento, ſed ex conſenſu ff de act. & obliga. l.ex

60 conſenſu. & Inſtitu. de obl. §.ex contrario.†Sed cõtrarium puto, quoniam & ſi exceptio pretii non ſoluti vel rei non traditæ ſit peremptoria, tamen naſcitur vna cũ inſtrumento, & omnes exceptiones, quæ naſcuntur cum ſententia opponi poſſunt in executione vt dixi in quinta quæſt. Vnde eſto, ꝙ in executione, ſententiæ talis exceptio non poſſit opponi, illud ideo eſt, quia talis exce-

ptio non naſcitur cum ſentētia,ſeu tempore ſententiæ. & quo ad excludēdas exceptiones peremptorias inſtrumētum non habet vim ſentētiæ,quia nulla cauſæ cognitio præiudicialis præceſſit,vt dixi ſupra in 5.q.in fin Sane,& in executione ſentētiæ tenet Spec.in tit.de excep. § dictum.ver.item pone & alleg.text. optimum l. duobus.de excep.rei iud. hoc a contrario ſenſu probāte, & quod ibi no.in glo.quæ vult,quod primus creditor conuētus per ſecūdum, & condemnatus, ſi de ſuo iure non oppoſuit in prima inſtātia,in executione opponere poteſt:eſt ratio dictæ glo.ibi,quia in primo iudicio, de pignore,non de prælationibus iuris fuit diſputatum;ſic in propoſito.in primo iudicio non de ſolutione pretii, vel de re tardanda fuit agitatum. Aduerte clarius,emptor, & vēditor non ſolum habēt ius excipiēdi, ſed ius retinēdi loco pignorum,vt dicit text.in d § offerri. De iſto ergo iure non fuit in primo iudicio,& fortius ante inſtrumētum agitatum. Amplius hæc exceptio non cōcernit, nec eneruat vires inſtrumenti, & tacite ineſt obligationi in inſtrumēto deductæ, & hanc partem in terminis noſtris executionis inſtrumēti,tenet Bal.C.de acti.empt.l.ſi traditio & l. 1.C.de iur.& fact.ign.& l. peremptorias. C.
61 ſen.reſcin. non poſſ. pro hoc facit,† quòd exceptio pretii non ſoluti,& rei non traditæ huiuſmodi naſcitur poſt celebratum contractu ex mora emptoris prætium nō ſoluētis,ſeu vēditoris rem non tradentis,vt d.§.offerri.& d. l.qui pēdentem. Sed omnis exceptio proueniēs poſt ſententiam poteſt opponi,vt ff.de re iud.l.poſt rem. & dictū eſt in 5.q.ergo,&c. Ad dictum Bar. Reſpondeo. Quod, vel non procedit,vel,quod loquitur in ſentētia;& quando in primo iudicio fuit talis exceptio obiecta,& diſputata: vel, quod loquitur in executionē ſententiæ, quæ præcludit viam peremptorii, licet non diſputatis,vt d. l. peremptorias,quia diſputari potuerunt,& ſic eſt quid imputetur non opponenti, ſecus in executione inſtrumenti, quod exceptiones peremptoria non excludit, quia nulla præiudicialis cauſæ cognitio proceſſit, vt dictum eſt. Sed inhæreas illi rationi, quod hæc exceptio ineſt,

ineſt,& inſtrumentum eius vires non impugnat, & ſtatutum loquitur de exceptionibus impugnantibus inſtrumentum,nec per hanc exceptionem impeditur executio. Et ſi impeditur, procedit ex partium conuentione in inſtrumento apparente. facit quod dicam infra proxima queſt.& hoc in inſtrumento.In ſentẽtia autem,aut talis executio fuit diſputata,& admiſſa,quia vẽditor ad rem, & emptor ad pretium fuit condemnatus, & tunc admittitur exceptio.Et ſic dictum Bart.in d.§.ſi quis iurauit.procedit:aut fuit diſputata,& non admiſſa, & non admittitur excipiens. ff de compenſa.l.quod in diem,& hoc tenet Anto.de But.in cap.cum Ioannes de fide inſtr. in 1.colum.Si vero non ſit deſceptata, idem quod hic dictum eſt.

62 Vigeſimooctauo.Quæro,†Iuxta præmiſſa quid de exceptionibus,quæ non opponũtur contra inſtrumẽtum,ſed ad executionem, poſito,quod per ſtatutum omnes exceptiones excludantur, ſecundum terminos noſtræ quæſtionis exemplum,ne maritus conueniatur, vltra quam facere poſſit.hæc quidem exceptio non impugnat ſententiam vel inſtrumentum,quia excipiens fatetur ſententiam bene latam,ſeu inſtrumentum validum, & executionem mereri; ſed mutat, & reſtringit executionem. Reſpond. Exceptiones huiuſmodi opponi poſſunt contra inſtrumentum,ſicut opponi poſſunt contra executionem ſententię,vt ff.de re iud.l.Neſennius ff. de fideiuſſ.l.ſi fideiuſſor §.idem reſpondit.ff.ſolu.matr.l. ex diuerſo.§.fi.& ponit Bartol.in l.fin.C.ſi ex fal. inſtrum. & l.1.C.de iur.& facti igno.& diximus in 5. queſt. qua ratione idem dico in exceptione inuentarii, ne teneatur vltra vires hæreditarias,iuxta formam l.fin.C.de iure delibe.quod tenet Bartol.in d l.ex diuerſo. §. 1. & d. l Neſennius.& Bald.in d.l. 1.C.de iur & facti ignoran. Pro hoc optime quod dixit glo. in l. fin. §. in computatione.C.de iure deliberan. quam Doctores approbant, quæ vult,quod ſi ſtatutum ſit in ciuitate,quod nemo veniat contra inſtrumentum factum a ſe, nec hæres eius, & teſtator obligauit fundum eius alicui, quem poſtea

hæredem inſtituit, qui hæreditatem adiuit, & inuentarium fecit, quod hæres beneficio inuentarii talem fundum vendicare poterit: ex quo ibidem decidit Bartol.
63 † quòd ſi ſtatutum diſponit, quod executio inſtrumenti fiat contra hæredem, ſicut contra defunctum, intelligitur vbi hæres inuentarium non confecit, & eadem ratione dico opponi poſſe contra inſtrumenta huiuſmodi beneficium ceſſionis bonorum, ſi conuentus velit bonis cedere, quod Bald. tenet in l. 1. C. qui bonis cedere poſſ. etiam ſi tali beneficio ſit renunciatum, quia renunciatio non tenet, niſi in certis caſibus, de quo per Cyn. in l. 1. C. qui bon. ced. poſſ. in vlti. quæſt. & Bart. in l. alia, §. eleganter, ff. ſolu. matr. & per Anto. de Butr. in capit. ex reſcripto, de iureiu. & eadem ratione ſi petitur executio inſtrumenti celebrati per filiumfa. contra eum factum ſui iuris opponere poteſt in executione de beneficio edicti, de quo in titul. ff. quod cum eo, ne videlicet conueniatur, vltra quam facere poſſit, ſecundum Bartol. qui hoc tenet, ff. quod cum eo, l. ſed & ſi, §. ſi filius, quod procedit quando ſtatutum diſponit, quod poſſit opponi contra inſtrumentum: ſecus ſi diſponeret, quod non poſſet opponi contra executionem inſtrumenti, ſecundum eum: quod dic, vt dixi ſupra in tertia quæſtione.

64 Vigeſimonono. Quæro, † Mulier habet inſtrumentũ quo vir fuit confeſſus ſe habuiſſe dotẽ, & de ea fecit quietationem, vt fieri conſueuit: ſoluto matrimonio mulier petit executionem inſtrumenti vigore tacite ſtipulationis, de reſtituendo, præſumptæ ex l. prima, C. de rei vxor. action. quæritur an poſſit. Bart. in l. 1. ff. de his quæ in teſta. delen. dicit, quod d. l. 1. facit contra mulierem, quoniam tacita ſtipulatio huiuſmodi non poteſt legi, nec eſt ſcripta in inſtr. ſed intelligitur auctoritate legis, & ſic non mandaretur executioni, vt inſtrumentum, ſed ſecundum legis diſpoſitionem, de qua ſtatutum non loquitur in contrarium allegat, l. ſi duo patroni, §. Marcellus, ff. de iureiurand. & ſic non ſoluit. Tu autem dicas, quòd poteſt, quia illud quod præſumitur ex inſtrumento vi-

to videtur eſſe proprius tenor illius inſtrumenti,ff.de pa ctis,l. iuriſgentium,§.quod fere.inſtitut.de inut. ſtipu. §. ſi ſcriptum. inſtitu. de adoption. l. his verbis, vel claius obligatio reſtitutionis dotis venit ex ſententia,ſeu men te,& conſenſu contrahentium,licet non ex verbis, vt d. l.1.C.de rei vxor.action.poſt prin.& ibi, intelligatur re ipſa ſecuta ſtipulatio,& illud quod venit ex mente con-trahētium videtur venire ex verbis contractus,ff.de ver. ſig.l nominis & rei,§ verbum ex legib. ff. loca,l.quæro, §.inter locatorem,& ff.de iur. do.l.ſi ſtipulatio. & quod
65 dixi ſupra in 16.quæſt.† Intelliguntur enim contrahentes velle quod lex diſponit,& id cogitare & agere, ff.de acquirend.hæredit.l.ſi duo.vnde pinde habetur ac ſi expreſſe dicta mulier fuiſſet ſibi ſtipulata dotem reddi. nō obſt.d l.1.ff quemadmo.teſtam. aper. quoniam loquitur in his quæ extrinſecus intelliguntur alicuius ingenio, vel ſubtilitate,non ex ipſa littera,aut ex vi ipſius litteræ ſed ex his forte quæ præcedunt ,& ſobſequuntur in ſcriptura. at ſtipulatio prædicta intelligitur ex ipſa littera vi litteræ ipſius contractus, & ſic legi poſſe intelligitur, vt d.l.1.§.legi,& ſic facit pro iſta parte,ff de hæred.inſt. l.1.pro hoc,ꝙ beneficium, l. edicto. fundatur in ſcriptura,& verbis teſtamenti,vt l.edicto. C.de edict.diui Adr. tollend. & tamen locum habet in ſuccedente ex tacita ſubſtitutione , ſecundum Doctr. ibi ex prima , & vltima ratione. In quæſtione noſtra tenet Bald. in d l.prima ff. quæ in teſtam.delen. & l.ad probationem. C. de probation. vbi dicit ſe ita conſuluiſſe, & fuiſſe primum conſilium redditum per eum . Sed ad hoc dubium præcidendum , tutius eſt, quod in inſtrumento fiat promiſſio ſtipulata ad reſtitutionem dotis,vt communiter notarii faciunt addentes confeſſioni dotis receptæ, ſeu receptioni,& quietationi clauſulam illam,Quam dotē dictus vir promiſit reddere,&c.

66 TRigeſimo.Quæro,† An ſtante ſtatuto,ꝙ inſtrumenta mandētur executioni,fieri poſſit executio cōtra hæredes debitoris obligati per inſtrumētum , præſertim ſi ſtatutum dicat,quòd debitor pro debito carceretur.

Reſpondeo,Sic:qm̃ ad id,ad quod poterat compelli defunctus,poteſt compelli hæres defuncti,vt ff de re. iu. l. ſi hæredem.& l.quod ipſi.& C.de pigno l.3. in 4.q.per Bart.licet legis verbis non exprimatur,& ff.ad Trebell. l.poſtulante.in princ vbi hoc tenet Bar.ſecus tamen forte dicendum ſi debitor conueniſſet in inſtrumẽto, quód poſſet perſonaliter capi, quia poſito quod pactũ valeat: tamen nõ tranſiret in hæredem,ſecundum Bartol.ff.qui ſatiſda.cogan.l.ſi deceſſerit,per d.l.ratio differentiæ eſt, quia primo caſu ſtatuti diſpoſitio executiua concernit obligationem in inſtrumento deductam, ſcilicet perſonalem,quæ tranſit in hæredem.C.de hære.ac l.pro hæreditarijs.& ita eſt debitor hæres,ſicut defunctus.ff. ſi cer. peta l.1. per Bart.& debitore loquitur ſtatutum.Secundo vero caſu diſpoſitio contrahẽtium concernit pactum cohærens perſonæ,quod non tranſit in hæredem,vt d l. ſi deceſſerit. & ſimiliter dicendum eſt hæredem poſſe executionem petere ſi factum ſit trãſitorium in hæredem: ſecus ſi perſonale.ff.ſolu.matrimon. l. quia perſonale. Ante tamen quam hæres exigatur,ſeu carceretur,liquere debet eum fore hæredem ff ſolu. mat.l.ſi cum dotem. §.tranſgrediamur.ſecũdum Bal. C.de iu.delibe.l.fi.§.& ſi præfatam.vbi ponit,an debitor de iure cõi poſſit pro debito carcerari de quo per Doct.C.qui bo. ce.poſſ.l.1.

67 TRigeſimoprimo. Quæro,† Iuxta præmiſſu,An valeãt ſtatuta ciuitatũ diſponẽtia pro debito ciuili, debitorẽ ad inſtãtiam creditoris debere perſonaliter carcerari.Dicas,ꝙ ſic,ſiue diſponãt carceratione fieri debere per iudicẽ,ſiue per creditorem,vt ſcripſit Bart in l. Titio.§.Titio el 2 ff.de cond.& dem. quia publica auctoritas tollit omnia contraria. An autem ꝑ iudicem concedi poſſit creditori,vt capiat perſonaliter debitorẽ ſuum, vel eius bona.Dic vt no.Bart.in l.3.C.de pig in4.q.ver. ad hoc probandum iudicio in teſtem, &c.& ff. de acqui. poſſ.l.iuſte poſſidet.

TRigeſimo ſecundo. Quæro, pro declaratione 30. quæſt.& totius materiæ iuxta præmiſſa,An ex conuentione partium fieri poſſit, quod inſtrumenta habeãt

execu-

executionem paratam. Hæc quæſtio habet altiorem indaginem: ſed ne ſuſcepti opuſculi materia vltra quam
68 liceat dilatetur,† dic breuiter, quod aut partes conueniunt, quod habeant executionem realem, hoc eſt, in bonis debitoris; aut perſonalē, hoc eſt, quod debitor capi poſſit perſonaliter. Primo caſu poteſt: quoniam ius exequēdi ex cōuentione, & iudicis auctoritate æquiparatur. C. de pig act. l. pe ff de fur. l. cum creditor. C. de pig. l. 3. hoc patet. in ſimili in ſentētia arbitri, quæ habet executionem paratam. ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. de officio. patet etiam, quod controuerſia deciditur ex iuramento ex partium conuētione, vt ff. de iureiuran. l. iuſiurandum quod ex conuentione, ex quo iuramento oritur ius executiuum, vt l. 2. & l. ſed, & ſi poſſeſſori. §. cum de hæredi. ff. de iureiur. hoc tenet Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. 19. Bartol. dicit expreſſe in d. l. 3. in vlti. quæſt. vbi concludit omnibus his caſibus executionem ſummarie fiendam eſſe ſecundum formam l. a diuo Pio. §. 1. ff. de re iu. Circa quam conuentionalem executionem qua perſonæ poſſunt hoc promittere, & de modo conſtituendi tale ius executiuum de tempore quando effectualiter incipiat competere, & de officio iudicis quando ad hoc additur plene per 3. quæſt. hoc examinat Bartol in d. l. 3. & ſcriptis per eum in 1. quæſt. ibi adde nota. per Ioa. Andr. & Anto. de Butr. in cap. verum. de foro compet. & in 4. quæſt. nota, per Innoc. in cap. olim. de priuil. in glo. per portarium, & ſcripta per Angel. in l. nemo carcerem. C. de exac. trib lib 10. Secundo
69 caſu † conuentio, quod liceat creditori capere debitorem inuitum, ceptum pro debito retinere in carcere priuato, nō valet, ne maioris tumultus cauſa ſit. ff. de re iur. l. nō eſt ſingulare. & quia nō multum a ſpecie ſeruitutis differt, ſi facultas recedēdi nō datur. ff. de li. ho. exhi. l. 2. & ob æs alienum ſeruire libero iura compelli creditoribus nō patiūtur. C. de act. & obli. l. ob æs. & auth. immo ibi poſita, ſumpta ex corpore, vt nulli iudicum. §. qa vero. colla. 9. & de pig. in ca. lator. & quia hominem carcerare eſt contra bonos mores, ideo nō valet. C. de pact.
pacta.

l.pacta.q.ſeq.Item eiſdem rationibus incarcere publi-
co:& quia incarceratio eſt meri imperii,vt nota.in l.im
perium.ff.de iuriſdict.om.indic & ea quæ ſunt meri im-
perii a partibus concedi non poſſunt.l.priuatorum.C.de
iuriſdict.omn.iud.& quia nemo poteſt ſe dare alicui, vt
faciat iniuriam.l.1.§.vſque adeo ff.de iureiurando,& ne
mo eſt dominus membrorum ſuorum ff.ad l. Aquil. l.li-
ber homo. quibus rationibus reprobata glo.Bartol.in l.
interdum.§.qui furem ff.de fur. tenet , quod ſicut quis
non poteſt ſe dare alicui,ad torquendum,ſic nec ad car-
cerandum:& ſicut non tenet pactum de capiendo,minus
tenebit de carcerando,ad quam carcerationem ſine ca-
ptura contra initium non deuenitur,& hoc tenet Bar-
tol.poſt Dyn.in l.alia.§ eleganter.ff.ſolut. matrim. nec
ob. quod per legem ſiue ſtatutum fieri poſſit . quod pro
debito quis in carcere publico detrudatur,vt.ff.de ſuſpe-
tu.l 3.ff tutores.& dictum eſt in præcedenti quæſt. quia
non ſequitur ; ergo per pactum , vt per Bartol.ibi.& ſic
dictum domini Auguſtini in l.nemo carcerem, quod per
pactum fieri poteſt,vt debitor a creditore in carcere pu-
blico detrudatur,nō procedit.fallit p̄dicta regula in ca-
ſu l.fi.C.de capt.et poſtli.reuer.videlicet,in capto ab ho
ſtibus,& reuerſo redempto,qui ex pacto a redēptore po
teſt vſque ad ſatisfactionem debiti in carcere priuato ,
70 & publico retineri . † Fallit etiam in debitore ſuſpecto
de fuga, qui ex pacto in cauſa ſuſpicionis poſſet capi,&
in omnib.caſibus a iure permiſſis,vt l.ait prætor,§.ſi de
bitorem ff.quæ in frau.cre.&in aliis caſibus notatis per
Bartol.& Ioa.Andr.in d.capit.lator.de pig.dico paciſci
poſſe, quod ſuſpectus capiatur, & ad iudicem ducatur ,
per d.§.ſi debitorem,non autem,quod in carcere publi-
co , vel priuato auctoritate propria teneatur , quia hoc
non licet de iure,vt ff.de adul.l.capite quinto . ergo nec
ex pacto,vt dictum eſt.& no.in d.§ ſi debitorem . Con-
uentio autem , quod ad inſtantiam debitoris capi poſſit
per iudicem , vel , quod de mandato iudicis debitor de
beat ponere manum ad ſtandum.& ibidem non recede-
re antequam ſoluat,tenet,vt d.l.non eſt ſingulis.& colli

gitur

Digitized by Google

gitur ex dictis Bart.in d.§.elegāter.Et quia nil repugnat debitorem per iudicem carcerari pro debito, vt d.l.§.§. tutores.& d.l. nemo carcerem.C.qui bo,cede.poſ.l 1. & facit quod no.ff.de priui.credi.l.ſi creditores. per Bart. cōuentio autem de ſtādo in certo loco ſimiliter nō valet per ſuperius dicta non ob.cap.ex ſcripto. de iureiu. vbi monachus fuit datus in obſidē pro debito per abbatem: quia illud verū intelligo pro debito publico videlicet ecclesiæ quod publicum cenſetur:ſecus in debito priuato. pro hoc.C. de exact.tri.l.2.lib.10 & quod nota.Io.And. in d.c.lator in glo.in vinculis.in nouella.

71 TRigeſimotertio.Quæro,Circa materiam ſtatuto caueetur † quod inſtātia finiatur curſu 20.dierum; nūquid ſi petatur executio inſtrumēti,vel ſentētiæ finiatur inſtātia dicto tempore?Bal.in l.1.C.de iur.cal.in verbo, inſtātia.videtur ſentire per illum tex.quod ſic, per quē patet,quod quilibet articulis habet inſtātiam.Sed aduocati Peruſini antiqui,vt ipſe dicit,tenuerūt cōtrarium: quia inſtrumētum ex forma ſtatuti habet vim ſentētiæ, & poſt ſentētiam non eſt inſtātia:& hanc opin.ſequitur ipſe.in l.1.§.1.ff. ſi quis ius di.non ob.quia cum procedatur ſine litis conteſta.vel quaſi,ergo non eſt inſtantia. Et qa vbi petitur executio,cauſa expeditur per ſentētiā interlocutoriam,vt l.minor 25. annis.cui fideicommiſſum.ff de mino.& hoc ſi agitur officio iudicis ad executionem ſententiæ:ſecus ſi ageretur actione in factum reſultante ex ſentētia,vel actione reſultante ex inſtrumento,& non via executiua: quia tunc certum eſt,quod foret inſtantia; vt ff. de petit.hære.l.item veniunt. idem recte. vbi text. dicit quod fit lite conteſtata: ergo eſt inſtantia,& loquitur ipſe in ſententia.idem tamen dicit ſi petatur executio inſtrumenti. hanc opinio. videlicet, cauſam executionis inſtrumenti, non fieri triennio, per l.properandum. C. de iud. tenet idem Bald. in l.ſecunda. C. de execut.rei iudic.hanc.etiam opinionem,non finiri curſu 20. dierum cauſam executionis inſtrumētorum in executione,tenet in l.litibus.C.de agri. & cenſib. lib.11. & hanc opin. puto veram: quoniam

ſtatu-

ſtatutum diſponens de inſtantia, debet intelligi in potiori, & propriori ſignifica. ff ſi ager. vect. vel emphy. pe. l. 1. §. qui in perpetuum. qui potior, & proprior ſignificatus complectitur inſtãtiam totius cauſæ, non vnius articuli. Idem, & fortius puto ſi ſtatutum dicat, quod lis, & cauſa finiri debeat intra 20. dies: quia lis proprie intelligitur poſt litis conteſta: cauſa vero ante litem conteſta. & poſt, vt no. Bar. in l. cauſas. C. de tranſact. appellatione cauſæ proprie continetur tota cauſa, non capitulum ſolum, ſeu vnus articulus cauſæ. tex. eſt, & glo. in l. generaliter. circa princ. C. de reb. cred.

72 Trigeſimoquarto. Quæro, † Confectum eſt inſtrumẽtum publicum per notarium Peruſinum de contractu Peruſii celebrato inter Peruſinun, & quendam de Canario, vnde ſum oriũdus, & in vtroque viget ſtatutum quod inſtrumenta publica mandentur executioni ſicut ſentẽtia: petit Peruſinus executionem inſtrumẽti coram poteſtate dictæ terræ Canarii, quæritur, an poſſit. Concl ude, quod ſi petitur executio ex forma ſtatuti ciuitatis Peruſii, non procederet petitio, quoniam ſtatuta litis ordinatoria non egrediũtur iuriſdictionem ſtatuentium, vt ſcribit Bartol. in l. cunctos populos vbi plene diſputauit C. de ſum. tri. & fid. cath. Si vero petitur executio ex forma ſtatuti dicti caſtri, procedit petitio, licet in ſentẽtia non procederet, quia non poſſet eius executio peti coram poteſtate dicti caſtri tanquam corã iudice alterius territorii, neque per iudicem alterius territorii executioni mandari, niſi ad litteras poteſtatis ciuitatis Peruſii, vt plene diſputans tenet Spe. in tit. de exec. ſen. §. breuiter, ver. quid ſi iudex Peruſinus, & Cy. in l. 1. C. de cõfeſſ. in 9. q. & Barto. in l. a diuo Pio. §. ſententiam Romæ dictãm. ff. de re iud. Ratio diuerſitatis eſt, quia ſententia habet ſuum executorem, videlicet ordinarium proferentem vel allegantem, ſed inſtrumentum non: quoniam notarius præcipiens in inſtrumento guarentigiam, vel coram quo fit confeſſio in inſtrumento confeſſionato, vel in inſtrumento ſimili executionem merente ex forma ſtatuti, non habet exequendi facultatem vnde non

requi-

requiruntur litteræ notarii : Sic eadem ratione dicendum foret in laudo , quod executionem meretur ex forma ſtatuti,quod poſſet exequi ſine litteris arbitri:& hoc in his caſibus tenet Bartol.in d.§.ſententiam Romæ dictam;in vlti.quæſt. dicens ſic conſuetudine ſeruari,& verum eſt:ex quibus liquet,quod ſi Canarii in loco in quo agitur non foret ſtatutum , agi oportet via ordinaria , quia Canarii nũ attẽderetur ſtatutum Peruſinum.Quod de ſententia dictum eſt verum eſſe intelligo ſi petatur executio ſententiæ in vi ſententiæ : ſecus ſi petatur executio in vi publici inſtrumenti , & de ſententia liqueat publico inſtrumento,vt infra proxi.q. dicam. & vide ad materiam Bald.in.1.C.de execu rei iud.

TRigeſimoquinto . Quæro , Iuxta præmiſſa, & pro intelligẽtia clara totius materiæ,cũ ſimus in ma-
73 teria executionis inſtrumentorum publicorum,† Quid contineatur appellatione publici inſtrumenti . Reſpondeo . Nomen inſtrumenti ſumitur largiſſime , large, & ſtricte Eſt enim inſtrumenti nomen generale , comprehendens in ſe quodlibet vas domus , & quamlibet machinam,violam,& chitaram, vt ff.de fund. inſtru l. 1. §. quæſitum,& per totum. Quinimmo aliquando naturale deeſſe dicitur inſtrumentum quando ita ſtricta eſt quod non poteſt fieri matrimonium.de frigi. & male. cap ex litteris,& c fraternitatis.Reſtringitur autem large aſſumendo inſtrumẽtum, & comprehendit id tantum,quod probationem,& fidem facit iudici, & ipſius mentem inſtruit,vnde,& teſtes appellatione inſtrumentorum continentur.ff.de fi.inſtrum.l.1.ff.de verb ſign. l. notionem. §.inſtrumentorum, de teſt.cap.peruenit. Specialius autem,& ſtricte accipitur pro ſcriptura ad alicuius probationem in poſterum faciendam ff.de pig.l. contrahitur. & de fi. inſtrum.per totum. fuit hæc quaſi ad litteram di ſtin. Hoſtien. in hoc extenſius loquens in ſum.de fi inſtrum.§.1.cui in vltimo dicto concordat Spec. in tit. de inſtrum edi.§.1.vẽr.& licet,qui ſignificatus ſtricte ſumptus refert ad omnes ſcripturam,ſeu ad omne id ex quo cauſa inſtruitur,vt d.l.1. ff. de fi. inſtrument. cum concor. vt

cor.vt patet ex ſupradictis.& dicit Io. Andr.& poſt eum Anto.de Butr.in rub.de fi.inſtrum. & in Spec. de inſtru. edi.ſuper rubr.poſt prin.in d.§. 1.in addi. quod inſtrumentorum plures ſunt ſpecies, de quibus plene in ſpe. eo tit.§.nunc dicẽdum.& de fi.inſtrum.ca.1. & 2. vbi de hoc per docto. Quarum vna inſtrumentorum publicum

74 diffinit in d.§.1.dicens. † Inſtrumẽtum ex ſolemnis, & rite ordinata ſcriptura per authenticæ perſonæ manum publicam cauſa memoriæ facta; & deſcribi dicitur inſtrumentum dictum eo, quod inſtruit. Omnis igitur ſolemnis,& rite ordinata ſcriptura per manum publici notarii cauſa memoriæ,ſeu probationis facta,dicitur inſtrumentum,& appellatione inſtrumẽti continentur. Et de inſtrumento huiuſmodi intelligitur ſtatutum in tota noſtra materia. Et extra hoc patet,quod ſtatutum, ſententia,laudum,de quo patet publico inſtrumento,inſtrumenti appellatione continentur: quod tenet Bartol. de iur. fiſ l.in fraudem,§.ſed neque.vbi concludit,quod falſans acta,ſeu inſtrumenta, punitur pœna ſtatuti loquentis de pœna falſantis publicum inſtrumentum, ratione prædicta. Et ex hoc patet,quod ſi petitur executio ſentẽtiæ in vi publici inſtrumẽti coram iudice alterius territorii vbi eſt ſtatutum,ꝙ inſtrumenta publica exequentur, ꝙ fieri poteſt ſine litteris iudicis ſententiã proferẽtis;licet ſecus ſi peteretur in vi ſententiæ. Rationẽ vidiſtis in præcedenti q. & adde quod dicam infra proxima quæſt.

75 TRigeſimoſexto. Quæro,† Statutum diſponit,quod certæ exceptiones,quæ permittuntur,a ſtatuto opponi contra publicum inſtrumentum quod exequi petitur,non poſſint probari, niſi per publicum inſtrumentum, reus non habet inſtrumentum penes ſe ſolutionis, an aliquo remedio occurratur. Reſpon. Sic: quia poteſt inſtrumentare,quod iudex ex officio teſtes recipiat,quibus receptis, & publicatis iudicis officio tuebitur, ſicut dicimus in eo qui iurauit non probare ſolutionem niſi per inſtrumentum, vt nota. Spec. in tit. de probatione.§.vide.ver.quid ſi debitor.facit de iureiurando capit.ad noſtram. Quinimmo tuebitur exceptione ſua per

inſtru-

inſtrumentum, probata cum de atteſtationibus rite receptis, & probantibus liqueat publica ſcriptura, & ſic publico inſtruméto, vt patet ex dictis in proxim. quæſt. Quo autem remedio ſuccurratur ei, ſi foret exactus hoc caſu. Reſpondeo, Poteſt agere conditione ſine cauſa ad id quod ſoluit, ſecundum Bart. in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. inde. dicam latius infra quæſt. 54. An autem per ſtatutum vel pactum fieri poſſit, quod debitor probare non poſſit ſolutionem, niſi per inſtrumentum, ponit Spec. in d. § ver. ſed pone. poſt Hoſtien in titu. de renun. 6. quæ poſſunt. ver. quid de pacto. & poſt eos Ioa. And. in cap. ſi diligenti. de foro compet. ſuper. 1. glo. & poſt eum do. Ant. de Butr. & Cy. in l. penult. C. de pact. & communis concluſio eſt, quod nõ teneat pactum. ſtatutum vero teneat. Nec ob. quod nota. per glo. C. de decre. decur. ſuper rubrica, quia reſpondeo per not. Bart. in l. nec impoſſibile. ff. de pactis.

76 TRigeſimoſeptimo. Quæro, Quando † ſtatutum diſponit, quod inſtrumentum ſcriptũ manu publici notarii mandetur executioni, an habeat locum in ſumpto iudicis auctoritate, iuxta not. in auth. ſi quis in aliquo documéto. C. de eden. & c. pen. & c. fi. de fi. inſtrum. Reſpondeo, non, quia nõ eſt ſcriptum manu publici notarii inde rogati. ſecus ſi ſimpliciter dicat manu publici notarii; & quia ſic ſumptũ eſt manu publici notarii tranſumentis cum ſolemnitatibus requiſitis a iure, de quibus in d. auth. ſi quis in aliquo documento. & d. cap pe. & fi. per Doct. facit quod dixi ſupra in 35. q.

77 TRigeſimooctauo. Quæro, † Iuxta proxime dicta actor non producit ſumptum, ſed producit protocollum notarii mortui vel viuentis non curo; & petit executionem ipſius ſicut publici inſtrumenti, an poſſit. Reſpondeo, Non: quia baſtardelli, & protocolli notarium, licet habeant ſigna, & omnia ſubſtantialia, tamen non probant; ſed opus eſt, quod tranſumantur iudicis auctoritate, & tunc ſumptum fidem facit, ſecundum Ioa. Andr. in tit. de inſtrum. edi. §. dicendum. ver. & no. quod tabellio. & Anton. de Butr. in capit.

cum

cum P. tabellio. de. ſi. inſtrum.

78 TRigeſimonono. Quæro, † Pone petitur executio inſtrumẽti, in quo debitor ſe obligauit procuratori creditoris; opponit debitor de actione non ceſſa. per. procuratorem, an procedat petitio executionis, non docto per agentem de ceſſione. Dicas, quod ſic: quoniam, & ſi actio quæſita per procuratorem ſine ceſſione domino non quæratur, vt ff. de acquir. poſſ. l. pen. §. & ſi poſſeſſio. tamen præceptum notarii in inſtrumento guarentigiæ vel confeſſionato, ſeu auctoritas notario ſimplex inſtrumentum conficienti per ſtatutum attributa, operatur, vt perinde habeatur, ac ſi eſſet factum in iudicio per procuratorem; quo caſu quæritur ſine ceſſione. ff. de mino. l. in cauſæ. in fin. ſecundum Bartholum in d. §. & ſi poſſeſſio.

79 QVadrageſimo, Quæro, † ſi inſtrumenta habent vim rei iudicatæ ex forma ſtatuti, an debitor ſtatim ſit conſtitutus in mora ſicut per ſententiam, immo per lit. conte. C. de rei ven. l. certum. vel an ſit opus noua interpellatione. Reſpon. Non cõſtituitur ſtatim in mora, quia id foret inconueniens. ff. de ſolu. l. quod dicimus, ſed noua interpellatione opus eſt ſicut in eo qui iuramento obligatur, & ſic ſeruat conſuetudo, ſecundum Bar. ff. de iureiur. l. eum. qui. §. ſi iurauero.

QVadrageſimoprimo. Quæro, An inſtrumenta huiuſmodi poſſint ſtatim exequi. Reſpondeo, Non videtur, ſi dicat ſtatutum, quod habeat executionem ſicut ſententia, cum ſententia non tranſeat in rem iudicatam, niſi poſt 10. dies. de appel. auth. hodie. dic contra, quia cum obligatio ſit pura, ſtatim exequi poteſt ff. de verb. oblig. l. eum qui Calendis. & ſententia ideo executioni non mandetur, quia ab ea appellari poteſt, ſed ab inſtrumẽto conſenſu partium inito appellari non poteſt. ff. appell. l. a ſententia. §. idem reſcripſit. vnde ſicut ſententia a qua non poteſt appellari, ſtatim poteſt exequi, vt not. Ioan. Andr. in titu. de execu. ſentẽtiæ. §. videndum. & § porro. in addi. Spec. ſic, & in inſtrumentum habens vim ſententiæ.

Qua-

QVadrageſimoſecundo Quæro, Iuxta præmiſſa, cum in confeſſum fiat præceptum decem dierum, vt l. ſi debitori. ff. de iudi. & iudicatis detur ſpatium quatuor menſium, quæ ſpatia miſerationis cauſa indulgētur, præſtita tamen per confeſſum vel condemnatum ſatisdatione de ſoluendo, vt d. l. ſi debitori. alias poſſet debitor capi, & carcerari ſecundum Bar. ibi. † An hæc tempora vel
80 alterum eorum indulgentur in executione inſtrumentorum ſi ſtatutum dicat, ꝙ executioni mandētur, vel, quod habeant executionem paratam. Reſpond. In confeſſum de iure debet fieri executio, ſicut in condemnatis poſt quadrimeſtre præſtita ſatiſdatione. Sed de conſuetudine in confeſſum dantur decem dies, ſecundum Bar. in d. l. ſi debitori. Idem puto in executione inſtrumentorum, ſi ſtatutum dicat, quod executioni mandentur, ſicut ſententiæ, ſeu ſicut res iudicata. Sed ſi dicat, quod executioni mandetur, quod habeat executionem paratam, tunc cum obligatio ſit parata, ſtatim fieri poterit executio. ff. de verborum obliga. l. eum qui calendis. nam in contractibus non ineſt tempus, quod datur iudicatis vel confeſſis miſerationis cauſa, vt ibi. qua ratione ſi laudum arbitratoris habet ex forma ſtatuti executionē paratam, ſtatim fieri poſſet executio quia accedit ad cōtractum tranſactionis, non ad ſententiam iudicialem, vt no. de iureiur. c. quintauallis. per Innoc. hoc ſentit Bart. C. de execut. rei iudicat. l. eos. ſecus putarem in laudo arbitrio, eo caſu quo de iure vel ex forma ſtatuti ex eo oriretur actio, per not. per Doct. C. de arb. l. 1. & l. nemo pōt. dē leg. 1. per. Bar. qui dicit eo caſu, ſicut a ſentētia appellari poſſe, adhibito tamē aliquali temporis ſpatio iudicis arbitrio moderando a die celebrati contractus, ne creditori ire liceat cum ſacco parato. ff. de ſolu. l. quod dicimus. & quod no. ff. de conſt. pec. l. promiſſor. per Bart. plenius in l. ita ſtipulatus. ff. de verb. ob. per Bart. in q. illa quando committitur ſtipulatio pura. facit quod no. Spec. in tit. de arb. §. ſequitur ver. pone igitur.

QVadrageſimotertio. Quæro, Cum in executione ſententiæ interdum non requiratur citatio, vt ſcri

pſit Innoc.in cap.ex ratione de app & Bart. in l. à diuo Pio, §. in venditione,ff.de re iud.& per Bal. in l. 1.D.de iur.& fact.ignor.in fin.& in cap.ex ratione. ad finem, de appel.& vide omnino Bal.in l ordo.in vlti.col. C.de iu-
81 di.vbi dicit,†quòd coram iudice nouo ſemper eſt facienda citatio in executione,maxime poſt longum temporis interuallum,an in executione inſtrumentorū citatio requiratur. Reſpondeo, Sic: quia ante nil eſt cognitum de cauſa,vnde neceſſe eſt a citatione incipere,vt Inſtitu. de pæ.teme.liti.§.fin. & quia non poteſt conſtare iudici ante citationem an inſtrumentum ſit inſtrumentum, & an reus habeat aduerſus eum exceptionem aliquam a ſtatuto permiſſam vel conceſſam, ſeu non excluſam, & an inſtrumentum ſit exequibile, quinimmo ſi fieret executio parte non citata: tanquam nulla ſtatim reuocaretur quatenus de facto facta eſt, vt no.ff.de bonor. poſſeſſ. l. 3.§.ſi cauſa cognita,& l.minor.in prin. de euict. & vult Bald.in l.ab executore,C.quo.ap. non re.& hoc verum, niſi per ſtatutum aliter diſponatur,vt ſi ſtatutum dicat, vt ipſo publico inſtrumento præcipi debeat debitori, ꝙ ſoluat,& de palatio non recedat:quo caſu etiam per epiſtolam fieri poteſt, ſecundum Bal. C. commi. vel epiſto. ſuper rubrica.

82 QVadrageſimoquarto.Quæro,† Conductio finito tēpore tacite intelligitur renouata, An ſi prima cōductio facta fuerit per publicum inſtrum. executionē paratam habens,an renouari intelligatur cum virtute inſtrumenti.Reſpondeo,Non:quia renouatio tacite intelligitur fieri quo ad ea, quæ tacite renouari poſſunt per ſolum hominis intellectum:ſecus ſi aliquid requiratur ab extra,vt ſcriptura quæ tacite fieri nō poteſt, quia tacite non ſcribitur, nec tacite fit præceptum guarentigiæ; cum non ſit in poteſtate partium, ſecundum Bal. in l.legem C.loca.

QVadrageſimoquinto.Quæro,Cum fideiuſſor agere non poſſit, niſi ſit condemnatus, & in certis aliis caſibus de quibus in cap.fin.de fideiuſſ.an ſi ſit obligatus per inſtrumentum, quòd executionem tueretur, ſtatim

agere

agere poſſit. Reſpon. Sic, ſecundum Cy. in l. certum. C. fam. ercif. & Bald in l. 1. & Bar. in l. fideiuſſor pro venditore, ff. de fideiuſſ.

83 QVadrageſimoſexto. Quæro, † An in cauſa executionis publicorum inſtrumẽtorum liceat ei cõtra quẽ petitur executio appellare. Reſp. Dicit glo. 1. & 5. in l ab executore, C. quo. ap. non re. quòd poteſt a pronunciatione de exequendo appellari, non ab executione facti, & idem Spec. in titu. de app. §. in quibus, ver. quinto. & Bartol. in d. l. ab executore, & in l. ſi cum exceptione, §. hæc autem actio. ff. quod metus cauſa. Qua ratione Bal. in d. l. ab executore, in recollectis. dicit, quod cautela volentis euadere appellationem, quando prætextu inſtrumẽti guarentigiati fit, executio eſt, quòd non pronuntietur inſtrumentum eſſe exequendum, ſed incipiat ab executione. Tamen verius eſt, quòd etiam a pronuntia de exequendo appellari nõ poteſt, quia eadem eſt ratio de pronuntia exequendi, quæ de executione, ſecundum Old. vt Cy. refert in d. l. ab executore, ff. de appella. & latius declarans, hoc tenet Ioan. Andr. in præalle. tit. ver. quinto. in addi. Spe dicens. hoc tenuiſſe Odofred. & Guil. quod videlicet ſiue iudex exequatur inſtrumentum facto, ſiue pronuncietur exequendum, vt non appelletur, & ſit ratio vt ſit finis litiũ, C. de tranſact l fratris, de dolo & contum. cap. finem, & cap. fi. in princ. & ne lex imponatur verbis, C. communia delega. l. 2. de elect. capit.
84 omiſſa, §. 2. lib. 6. & † quia ſecundum legiſtas ab interlocutoria non appellatur, C. quo appell. non re. l. 2. & quia prohibitio ſimplex manauit, ergo ſi tenenda, ff. de pub. l. de pretio. ſecundũ Io. And. & hæc procedunt, ſiue executio petatur per actionem in factum, ſiue iudicis officio, ſecundum Io And ibi. & ſic cum ſententia per actionem in factum, ex re iudicatã debeat eſſe, vt pronuntietur ſententiam exequendam, a tali ſententia non poteſt appellari, vt dictum eſt, & apertius hæc duo tenet Specul. in titu. de execu. ſen. §. breuiter, verb. ſed ſecundum. & Ioa And. ibi aperiens dictum Speculat. quod ſequitur Ant. de But. in ca. quoad conſultationem, de re iud, ad fi.

pen.colum. Et hoc ea ratione, quod ſentētia de exequēdo huiuſmodi eſt de executione primæ principalis ſententiæ,& pars executionis,& ab executione non appellatur,ſecundum Specu.& Ioa. And in d.§. ſed ſecundum Ioan.ſic,& pronuntia de exequendo eſt executio primæ ſententiæ,& quædam declaratio, a qua non appellatur. qua ratione idem tenuit Bal. de ſpe. non faciens mentio
85 nem in d.l.ab executore.C.quo.ap.non re.† Ex quo patet, quod ſiue dixerimus ſententiam de exequendo fore diffinitiuam,vt quando fertur ſententia diffinitiua ſuper petitione executionis,ſiue per actionem in factum, qua pronuntiatur ſententiam exequendam,vt ſupra,ſiue interlocutoriam,vt quādo pronuntiatur ſentētia exequenda ſup petitione executionis iudicis officio nobili a ſententia,ſiue pronūciatione huiuſmodi ſupra dictis rationibus appellari non poſſe,quod procedit niſi in pronuncia de exequendo,vel in executione facti modus excedatur,quia tunc ratione exceſſus licet appellari,ſecundum omnes Doctores in locis prædictis. Et adde limitationē quam pono in ſeq.q. Et ex his dico, quod ſiue petatur executio inſtrumēti per actionem deſcedentem ex contractu,ſiue iudicis officio,a ſentētia appelleri nō poterit niſi modus excedatur,vt dictum eſt. Et ſi agatur actione deſcendente ex contractu, modus concludēdi in libello & ſentētiandi eſt, quod petatur inſtrumētum exequi,& pronuntietur exequendum, ſicut in ſentētia dictum eſt; quod eſt bene notandum: ſecus putarem ſi concluderet conuentum condemnari, & condemnatum cogi ad ſoluendum,quia tunc neceſſario oporteret pronuntiari, ſeu ſententiari iuxta petitionem,ſi ſibi imputet agens de ſimo.cap.licet hel.de verb.ſig.clement. ſæpe. & quod ibi not.vnde agens debet eſſe cautus, quod concludat conuentum aſtringi ad ſoluēdum ſecundum formam inſtrumenti, non autem concludat eum condēmnari ad ſoluendum.

QVadrageſimoſeptimo,Quæro,quod dictū eſt in præcedēti quæſtione ab executione appellari non poſ
86 ſe, † An procedat quo ad omnē appellationis effectum.

Reſpon-

Reſp.Non:quoniam id verum eſt ab executione appellari non poſſe, quo ad finem impediendi executionis, ſeu meri executoris proceſſum:ſed quo ad finem deuoluendi cauſam appellationis ad ſuperiorem,tenet appellatio,etiam a mero executore interpoſita,vt not.Spec.in tit.de act.& pet.§.ſuper actionibus,& petitionibus verſic. ſed quid ſi antequam.in 5.col.quo tamen caſu appellatio nõ iuſtificatur ex ſola obligatione probationis,ſicut iuſtificatur,ſi executor aſſumeret partes cognitoris,vt no.Inn. de elect.cum inter canonicos.& Spe.in d.ver.ſed quid ſi antequam.ſecũdum Ant.de But.vt præmittitur.dicẽtem in c.dilecto.de app.in 2.col.

87 QVadrageſimooctauo.Quæro,Iuxta premiſſa,vt ſciatur†quando modus exceditur in cauſa appellationis qualis debeat eſſe proceſſus,an ſicut quando appellatur ad interlocutoria,an a diffinitiua.Pro cuius quæſt.deciſione videri oportet vtrum cum pronuntiatur inſtrumentum exequendum,ſit interlocutoria vel diffinitiua. Reſpondeo. Eſt interlocutoria, & ſic cum expreſſione cauſæ,videlicet,ex eo quia modus excedatur, & in quo & alias appellatio non tenet ſecundum Barto.in d.l. ab executore.& clarius per Specula.in titu de execu.ſen.§. nunc videndum.verſi.quid ſi ab executore. & ver. nunquid.cum enim non poſſit appellari,niſi modus excedatur,vt ſuperius dictum eſt,modum excedere non poteſt, niſi cauſa expreſſa,ſecundum Bartol.& Speculat.vbi ſupra,& Ioa.Andr.in præalleg.§.in quibus.verſic 5.& ſic ſecũdum eos eſt mera interlocutoria.Pro hoc facit quod no.in auth.de hære.& fal.§.ſi quis autem nõ implens.in glo.ſuper verbo decreto incipit.ſcilicet admonitorio, 88 quæ vult,†quod monitio iudicis facta hæredi,quod ſoluat legata ſit interlocutoria,& per hoc dicit ibi Ang apparet,quod iudex qui præcepit debitori, quod ſecũdum formam l.ſi debitori.ff.de iudic.vel etiam neganti, vel forte mandando inſtrumentum confeſſionatum executioni,mandari,ſecundum formam ſtatutorum Italiæ.præcipiẽdo.dicitur ferre interlocutoriam, non diffinitiuam ſecundum eum:Hæc intellige quando talis pronuntia-

tendit ſolum ad finem executionis, & productio inſtrumenti fit ſine aliqua cauſæ cognitione: ſecus ſi fiat poſt terminum ad opponendum,& dicendum.quare inſtrumẽtum non debeat pronunciari exequendum, & ſic fiat cũ cauſæ cognitione,quia tunc habet vim diffinitiuæ, & de ea,vt de diffinitiua eſt cenſendum.ſecundum theoricam Ioa.Andr.in ca.peruenit.de app.& Bar.in l non fatetur, ff.de conf.quo caſu non habet vim diffinitiuæ, quia principale negotium diffinit,& non plus per diffinitiuam operari poſſet.argum. eorum quæ dicit Io.Andr. in 1.gl. de appellat.

89 QVadrageſimonono. Quæro, † Iuxta præmiſſa pronunciatur inſtrumentum exequendum,pone ad rẽ venditam cõtra venditorem,venditor expreſſa iuſta cauſa appellat,emptor petit fructus rei venditæ ſequeſtrari ſeu rem venditam: quæritur,nunquid poſſit.Reſpondeo Sic:quoniã & ſi quando appellatur a ſententia diffinitiua non fiat ſequeſtrum,niſi perſona ſit ſuſpecta, vt nota. ff.de appell. l. Imperatores, & de ſequeſtra. poſſeſſ. & fruct.ca.fi.tamen in propoſito cum appelletur ab executione ſeu mixtim ab executione & interlocutoria, ſequeſtrum fieri debet indiſtincte, vt fit quando appellatur ab executione ſententiæ,vt d l.ab executore,C.quo appell. non re.

QVinquageſimo.Quæro,An excluſus ex forma ſtatuti ab exceptionibus proponẽdis,poſſit iudicis officium implorare,per quod creditor ab agendo, ſeu a petẽdo executionem,prohibeatur.Reſpõdeo.Sic:quia prohibitus excipere,non prohibetur iudicis officium implorare,vt ff.de pe.hær.l.plane.& l.fi.& l,3.in fi.ff nau.cau. ſtab.& in d.§ & parui refert,& in d.l.plane.

90 QVinquageſimoprimo.Quęro,Iuxta ꝓximam q.†Si debitor exceptione à ſtatuto excluſa munitus, iudicis officium imploret,an lite pendente creditor impediatur executionem petere, vel creditor petit executionem, reus implorat iudicis officium, an executio retardetur. Reſpondeo, Iudicis officium nititur æquitate reſpectu vtriuſque partis, videlicet ne creditor cum aliena ia-

Digitized by Google

na iactura lucretur, & debitor damnum patiatur. Si igitur iudicis tam officium imploratum requirat altiorem indaginem, quàm executio, quæ petitur per creditorem, vt quia requirat ordinem iudicij, iuxta no. in c. fi. de offic. iud. tunc executio non impeditur, ſiue iudicis officiũ imploretur coram eodem iudice, ſiue & fortius coram diuerſo, ſicut dictum eſt, ſi petatur in integrum reſtitutio, & ſi opponuntur aliæ exceptiones, quia non foret æquitas, quòd executio retardaretur propter iudicium ordinarium intentatum, & cui denegatur defenſio, multo magis actio. C. de tranſaction. l. nec intentio. Si vero non requiret altiorem indaginem, vt quia haberet inſtrumentum de exceptione competente, quod ſimiliter executionem mereretur, tunc executio impeditur, quia ſic dictat æquitas, & ſic hoc caſu non denegatur exceptio, & quia eſt quædam mutua petitio, quæ ſimiliter terminari debet, cum æqua inſtrumenta ſunt priuilegiata, vt no. de mutu. petit. capitu. primo & l. prima, § fi. de vari. & extraordinar. cog. per Bartol. & in auth. & conſequẽter, per Doct. de ſent & interl. omn. iur. melius in d. c. I. de mutu. peti. & idem dico ſi per viam nullitatis agatur quia creditor petat exequi. & debitor inſtrumentum nullum pronunciari, vel e contra debitor petat inſtrumentum nullum pronunciari, & creditor petat exequi coram eodem iudice.

QVinquageſimoſecundo Iuxta præmiſſa Quæro, Dictum eſt abunde ſup. in 11. q. quòd exceptio nullitatis, quæ poteſt incõtinenti probari, impedit execu-
91 tionem inſtrumenti. † Sed quid ſi commiſſa ſit cauſa nullitatis ad inſtantiam debitoris vni iudici, & creditor petat executionem coram iudice ordinario cauſæ: cui iudex delegatus nullitatis inhibet, ne nullitatis cauſa indeciſa pendente, procedat tamiudici, quàm parti nihilominus iudex ordinarius cauſæ ad inſtãtiam creditoris commiſſione, & inhibitione non obſtante exequitur inſtrumentũ, an teneat executio facta lite pendente, & inhibitionem. Reſp. Sic: quia motio huius litis nõ impedit executionem, prout expreſſe no. Innoc. in cap. cum in iure.

de offic.delega.ſuper verbo,de mãdato.nec impedit inhibitum,quia non impeditur litis proſecutio ſuper nullitate,quia hoc ſpeciale eſt quando res diffinitiuæ ſemẽtiæ cõformes latæ ſunt,vt in clem. 1.de re iud.quæ ponit ius nouũ,& ſpecialem caſum:& ſi agẽs obtinebit in cauſa nullitatis,obtinebit reuocationem executionis.de reſtit. in integr. capit. ſuſcitata. C de prec.imper. offer. quæ ſupplicatio.de proc.capit.in noſtra. & capit. auditis. & de re iud.capitulo paſtoralis. in clem. nec ob. ff. de iud. l. ſi prætor. in fi.ad quam reſponde vt reſpondet Innocent. in d.capit. cum in iure. & hoc tenent Do. de Rota eorum deciſio. 280. Si vero ageretur de nullitate coram eodem iudice, dic vt in proxima quæſt. dictum eſt.

92 QVinquageſimotertio.Quæro,Iuxta prædicta,†quid ſi ſtatutum dictat,quod nulla exceptio neque defenſio admittatur.Bart.in d.§.& parui refert.dicit,quod tunc neque iudicis officium poterit implorari: ſubdit tñ quod tũc,& forte poterit a iudice exceptiones opponi, cum hæc generalitas ſit nimis ampla.arg.ff.ſi quis cau.l. ſed,& ſi quis.§.quæſitum.& quod no.in glo.in ca.ex parte.de off.deleg.& ſic recedit quaſi a dictis ſuis,paulo ante in d.§.& parui refert de quo dic vt dixi ſupra in 4. q. ſatis ample.In prædicta tñ l.plane.ff.de pet.hæred.tenet abſolute,quod hoc caſu nõ poſſit iudicis officium implorari. Tu autem dicas,quod nedum iudicis officium, ſed neque iuſtæ execeptiones,per dicta generalia verba intelligũtur excluſæ,vt vult Specu in titu de oblig.& ſol.§.1. ver.inſtrumẽtum.ſuper ver. nullam aliam cõtrariam exceptionem,ſeu defenſionem opponere,per quam cõuentionem non intelligũtur excluſæ illæ exceptiones, ſimiles reſpectu verbi exceptionem,vt dixi ſupra in 1.quæſt. Sed ſi ſtatutum tolleret defẽſionem expreſſe vt in termi nis tertiæ quæſt.de exceptionibus dictum eſt,tunc putarem verum dictum Bar, ꝙ videlicet,iudicis offic.implorari nõ poſſit,vt ſi diceret ſtatutum,quod nõ obſtãte exceptione ſolutionis,&c.& defenſione,vt iuris agẽdi,ſeu mutuæ petitionis, & quibuſcũque aliis exceptionibus,

& de-

& defenſionibus, inſtrumenta executioni mandentur, & fortius ſi diceret, non obſtāte, quòd iudicis officiū implorraretur, vel, quod non poſſit implorari cauſa executionis inſtrumentorum, vt dicat ſtatutū ciuitatis Anconæ, quod dixi ſupra in tertia quæſt.

93 QVinquageſimoquarto. Quæro, † quo remedio ſuccurratur debitori exacto, qui habet iuſtas exceptiones tamen a ſtatuto excluſas. Reſp. Quòd ſoluat, & repetat in conditione ſine cauſa, ſecundum Barthol. in l. Iulianus verum debitorem, de condi. inde. & in d. §. & parui refert, nec obſtat, quod repeti poſſit tamquā indebitum, quod ſoluitur iudicis mandato. C. de condi. inde. l. 1. quoniam id verum eſt, ſi ad reputādum ſolutum competit ſolum condictio indebiti, vel ſine cauſa: ſecus ſi illa actio competat. vt ſi volebam opponere exceptionem, dolo facis petere, quod reſtitutus es: nam non admiſſa exceptione huiuſmodi ſolutum repetere poſſum actione mihi competente. At ſi haberem neceſſario condictionem indebiti, vel ſine cauſa intentare, etiam non excludor, vt ff. mandati, l. ſi fideiuſſor. §. omnibus, & ff. de condictio, ſine cau. l. ſi fullo. Nec obſtat, l. 1. de condi. inde. quia loquitur eo caſu quo in primo iudicio examinari potuit, an forte debitum, vel indebitum. argum. eorum, quæ ibi ſcribit Cy. facit de iureiurando capit. debitores. vbi debitores propter iuramētum coguntur ſoluere vſuras, & repetunt, quia obſtante iuramento, ſeu exceptione vſuraria tueri nō potuerunt. Nam ſoluens, quia ex forma ſtatuti nō poteſt opponere exceptionem doli, vel metus, non dicitur inſtrumentum approbare. Sed videtur ſoluere ne capiatur, ideo ſolutum repetere poteſt, ſecundum Bartol C. quod met ca. l. 2. ad ſi Ex quo ibid. Bart. not. quòd licet ſtatutum tollat exceptionem habentem in ſe naturalem æquitatem, tamē ſoluens repetere poteſt non quia tutus exceptione, ſed quia tutus naturali æquitate, quod dicit eſſe notandum.

94 QVinquageſimoquinto. Quæro, † Quando petitur executio inſtrumenti continētis debitum frumenti, vini, vel olei, vtrum habeatur ratio æſtimationis à

tempo-

tempore moræ. Reſpondeo, ſecundum opi. glo. in l. in hac. ff. de triti. non habetur: quia officiũ iudicis exequentis ſe non extendit ad hæc: ſed ſuper inſtrumento ſolum petitur executio, & tempore celebrati inſtrumenti videtur lata ſententia, & a tempore moræ vſque ad ſententiam habetur ratio intereſſe, ſecundum glo. Sed Barto. tenet, quod etiam poſt ſententiam creſcit æſtimatio, vt l. 3. §. in hac. ff commoda ſecundum lect. Bartol. & ſic poſt. inſtrumẽtum huiuſmodi celebratum ſecundum eum, qui his terminis hoc tenet in d. §. in hac. tetigit in l. vinum. ff. ſi cer. peta. quod intellige, videlicet creſcere æſtimationem deducto tempore, quod datur iudicatis, ſeu ad ſoluendum ex forma ſtatuti. ff. de vſur. l. in fideicommiſſi. in principio, ſecundum eum.

95 QVinquageſimoſexto. Quæro, † Dicat ſtatutũ, quod non poſſit peti executio inſtrumenti poſt decem annos, an poſt decem annos poſſit creditor agere via ordinaria, & inducere inſtrumentum ad probationem debiti ad finem ſententiæ condemnatoriæ exequendæ, non ad finem executionis. Bald. in l. plane. ff. quod fal. tutor. auct. dicit audiuiſſe Bartol. dicentem, quod ſic. argum. d. l. Tu autem. dicit ipſe, conſidera verba ſtatuti, aut ſtatutum diſponit de exceptione contra executionem, aut contra debitum principale. Primo caſu verum dicit Bartol. ſecundo non. argum. de tute. & ratio. diſtra. l. 1. §. in tutela. ſecundum eum. & ſic Bartol. verum dicit in exemplo propoſito quo ſtatutum diſponit de exceptione contra executionem. Ad hoc quod dixi ſupra in 4. & 6. q. Ad hoc, quia, & ſi ſtatutum diſponat, quod inſtrumenta habeant executionem, non propterea tollitur quominus poſſit ordinarie agi, & hoc probat, ſicut ſi diſponeret poſſe procedere ſine figura iudicii, poſſet nihilominus ordinarie agi, vt in cle. ſæpe. de verb. ſignifica. in fine. niſi per ſtatutum tolleretur iudici poteſtas procedendi aliter, quam per viam executiuam, vel mandaretur per principem iudici, quod exequatur: nam eo caſu non poſſet ordinarie agi, per ea quæ notantur in dicta clem. in fi. in glo. ſuper verbo, non contradicentibus.

96 QVinquageſimoſeptimo. Quæro,†Si ex forma ſtatuti obligatus debet aſtringi vigore publici inſtrumenti,ſaluis certis exceptionibus, an clericus ſuccedens laico debitori per inſtrumentum obligato poterit aſtringi coram iudice laico. Reſpondeo, Non: quia clericus etiam in realibus debet gaudere beneficio clericali, & conueniri in foro eccleſiaſtico, iuxta not. in authen. vt omnes obed. iudic. §. licet conſiderantes. & per Archi. de cleri. coniu. capit. 1. verſi. 6. Et quia vbi contra hæredem debet fieri executio, oportet præmitti vocationem, & aliquam cauſæ cognitionem, quã in clerico iudex ſecularis præmittere nõ poteſt. arg. ad hæc quod no. per Innoc. de iudic. cap. quia V. ſecundum do. de Rota ſic tenentes, eorum deciſione 366. quæ incipit, Obligatus eſt ciuis Auinionenſis, &c. in deciſionibus nouis.

QVinquageſimooctauo. Quæro, Plane conſtat ſurdum, & mutum ſimul etiam à natura contrahere, ſeu inire poſſe contractus, & omnia quæ conſenſu contrahuntur, ff. de act. & obl. l. in quibuſcũque, ff de reg. iur. l. non voce, ff. de pac. l. item quia, & quod ibi no. ff. de acqui. hære. l. mutum. vbi Bartol. ponit qualiter notarius rogatus debeat ſcribere inſtrumentum. de ſpon. ca. cum apud. & capit. tuæ. cum ſim. dummodo mutus, & ſurdus intelligat, quod agit. Inſtit. de hære. quali & differ §. 1. ff. de ver. obli. l. 1. in princ. & extenſe explicat Bart. ibi & latius Ioa. Andr. in d. cap. cum apud. vbi materiam muti, & ſurdi latius alio explicat. Intelligere autem in dubio præſumitur, vt not. C. q. teſt. facere. poſſ. l. diſcretis in

97 ver. nõ habeat. & C. de codicil. l. nec codicillos. † Quid ergo erit de contractibus huiuſmodi, cum omnes contractus hodie fiant per ſtipulationem, an teneant. Bartol. in d. l. 1. §. ſi quis ita. de verb. oblig. dicit, quod valent, vt contractus ſine ſtipulatione celebrari, quia idem eſt intelligere per ſigna, & intelligere per nuntium, vt. ff. ad Treb. l. ſeruo inuito, § ſi pupillo. Qua ratione ſi in inſtrumento non continetur mutuum, ſed confeſſio mutui recepti non poſſet agi, ex tali inſtrumẽto ex vi ſtipulationis, ſed deberet agi certi condictione ex mutuo,

& pro-

& probaretur per confeſſionem contētam in inſtrumento. Sed ſi inſtrumēta huiuſmodi habeāt executionem paratam ex forma ſtatuti, dicit, quod cum talia inſtrumēta guarētigiam continētia habeant vim ſententiæ, ſeu præcepti facti in confeſſum, forte aliud foret dicendum. Sed quia talia ſtatuta ſunt facti, nō poteſt ſententiari, niſi verbis ſtatutorum diligenter inſpectis, ideo per te ipſum diſpice, ſecundum Bar. in d. §. ſi quis ita. Ang. ibidem dicit quòd ſi ſtatutum dicit exequi inſtr. continentia præceptum guarentigiæ, tunc licet ſtipulatio ſit inutilis, præceptum eſt vtile, ſicut dicimus in ſententia, vt l. cum putarem, ff. fami. erciſcun. poſthumus, §. ſi quis ex his, ff. de inoffi. teſta. Nihil aliud eſt quærendum, niſi an præceptū ſit factum. Si autem ſtatutum diſponit exequi inſtrumēla ſuper obſeruatione contractum facta tunc quia ſtipulatio inutilis non eſt contractus, non habet locum ſtatutum, & non fit executio, ſecundum Ang. ibi, quorum neutrum dictum procedit; quia ſtatutum diſponens exequi inſtrumenta continentia præceptum guarentigiæ, &c. intelligitur de inſtrumentis validis, qualis non eſt ſtipulatio ſurdi, & muti, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. ſi ad ſtipulationem præceptū referatur, & ſic diſponit exequi inſtrumenta ſuper obſeruatione contractum, habebit executionem vt contractus ſine ſtipulatione celebratus. tene ergo Bar. quia ſi verba ſtatuti referantur ad ſtipulationem, non habebit executionem. Si ad contractum, & tunc ſi ſubſiſtat ſine ſtipulatione ſic. ſi vero non ſubſiſtat ſine ſtipulatione, non. Ideo aduertenda ſunt verba contractus, & ſtatuti, vt dixit Bart.

FINIS.

DE MATERIA ANNATARVM

AD ILLVSTRISSIMVM Et Reuerendiſs. D. Carolum Card. Borromæum, Sermo.

ANTONII MASSÆ Galleſij ciuis Romani.

1 DE Annatis, Carolæ Borromææ Cardinalis Ampliſſime, fortaſſe videri poterit conuenienter eſſe dictum, ſi toto ſermone in tres quaſi partes diſtributo, priusponatur illa, ex quibus rei de qua agitur, haberi poſſit plena cognitio: Deinde probetur Annatarum exactionem, ex parte Pontificis iuſtam, & illarum ſolutionem, ex parte obtinentium beneficia debitam eſſe: Poſtremo deſcribatur vſus, qui in illarum exactione, & ſolutione ſeruatur.

2 Pro ſufficienti autem Annatarum cognitione, ſciendum eſt, duas eſſe illarum ſpecies; quæ quoniam diuerſam habent originem, & diſſimilem proportionem; ideo titulum Tractatus, plurali nomine Annatarum, viſum nobis eſt præponi debuiſſe. Quia tamen vna eſt ambarum cauſa prima, & ambæ de primi anni vacantium beneficiorum fructibus debentur, idcirco vnum, & idem Anna-

per ſingulos impetrantes exprimitur: Hinc videre eſt, non propterea dictas eſſe Annatas, quod complectantur totos anni fructus, ſed vel quia (vt ante dictum eſt) ratione primi anni fructuum ſoluitur; vel quia dicta Annata per Bonifacium IX. inſtituta, ſucceſſit in locum reſeruationis, quam anteà facere ſolebant Pontifices pro Rom. Eccleſ. neceſſitatibus, de fructibus, & prouentibus vnius anni beneficiorum, quæ exinde vſque ad triennium, vel quinquēnium, aut aliud tempus, in certis deſignatis prouinciis, vacarent; quos pro ſe, & Camera Apoſtolica, deſtinatis collectoribus, precipiebant: cuiuſmodi exēplum eſt in extrauacanti Ioannis XXII. quæ incipit, Cum nōnullæ. ſub titulo de præben. inter communes.

5 Ignoratio autem diuerſitas dictarum ſpecierum, errare fecit multos, qui tam pro annatis, quam contra Annatas, a tempore dicti Concilii Conſtantienſis, in præſens vſque ſcripſerunt; arbitrantes omnia eſſe vnum & idem: Ita vt impugnantes Annatas, cōtra omnes ſpecies, vſi fuerint argumentis, quæ duntaxat contra inuētam a Bonifacio IX. vel contra illas reſeruationes fructuum primi anni, de quibus mentio fit in dicta extrauaganti, Cum nonnullæ. a recte intuentibus, opponi potuiſſent. Defendentes vero Annatas opinionem ſuam fundauerint potiſſimum, ex inferius recitanda narratione Ioannis Andreæ in cap. Inter cætera. de offic. ord. & aliis auctoritatibus, & argumentis, commune, & minuta duntaxat ſeruitia concernentibus. Itaque merito laudabilis, in omnibuſq. ſcientiis memorabilis videtur eſſe ſententia Socratis, qui (auctore Xenophonte) affirmauit, illos qui ſcirent quid vnaquæque res eſſet, poſſe & aliis exponere, qui vero neſciret (aiebat) non mirandum eſſe, ſi, & ipſi fallerentur, & aliis erroris cauſa fierent.

6 Videtur autem, pro præmiſſorum, & aliorum inferius dicendorum, clariori intelligentia, operæpretium fore, vt hic dicamus, quot exactionum genera ſoliti ſint Romani Pōtifices antiquitus de beneficiorum fructibus facere. Ea vero maiori ex parte colligi poſsūt, ex decr.

quodam

quodam facto per Carolum VI. Francorum Regem, in ſuo Pariſino parlamento, ſub die 11. Septembris, anno Dñi 1406. Vbi propoſita ſatis prolixã querela contra
7 Benedictum XIII. Antipapam, cui ipſe Rex, & Regnum ſuum, certis annis tanquam vero Pontifici, obedietiam præſtiterant; ſubiungit verba, ex quibus in ſumma colligũtur ſex genera exactionum, quæ ibi appellantur grauamina. Ait enim: Sed Benedictus ſupradictus, neque modum, neque pondus, neque menſuram in Eccleſia, & Eccleſiæ ſubiectis obſeruare conſueuerat; quin magis ipſo iugis, & ſeruitutis importabilibus premens; A nonnullis Defunctorum ſucceſſoribus ſpolia auferendo; Ab aliis Prælaturarum, & beneficiorum vacãtia extorquẽdo; A quibuſdam exigenda arreragia, tanquam debita præteritorum, & incognitorum temporum; A beneficiatis ſuorum, quæ de nouo obtinebãt, beneficiorum primam expetendo, & percipiendo annatam; Ab his, qui tempore ſubtractionis obedientiæ dudum ſibi ꝑ nos, & Clerum Regni, ac Delfinatus noſtrorum, factæ ad prælaturas, ſeu dignitates, aut alia eccleſiaſtica beneficia, promoti fuerant, fructus (quos dictæ ſubtractionis tempore male perceptos fuiſſe dicebat) recipere enitẽdo: Et procurationes capiendo Prælatis, Archidiaconis, & aliis ordinariis pro viſitatione debitas; Aliiſque exactionibus, & extorſionibus indebitis adegerat, &c.

Animaduertendum eſt, quod inter ipſa grauamina, dictus Rex non poſuit commune, & minuta ſeruitia: ne-
8 que decimas, quæ antea ſolebant etiam per Pontifices, tam pro ſe, & Sede Apoſtolica, quam pro aliis, & aliorum vtilitatem imponi, & præcipue in ipſo Regno Franciæ ad Regum pro tempore commoditatem; vt habetur in clem. ſecunda. de decimis. & ibi per gloſ. & de vigeſima, triennio pro ſuccurſu terræ ſanctę perſoluenda, per Alexandrum tertium impoſita, de qua habetur mentio per Honorium III. in capit. vltim. de voto, & voti red. cuius conſtitutionis, integre exemplum ponit Hoſtien. in capit. ad liberandum. de Iudæis. Itaque cenſendum eſt, dictum Carolum Regem hæc intacta dimiſiſſe,

ſiſſe, quoniam ea non habebat pro iniuſtis exactionibus, prout illo eodem anno, cum defuncto Romæ Innocentio VII. creatus eſſet Gregorius XII. Rex ipſe cum ſuo Regno dictum Gregorium pro vero Pontifice agnoſcentes, ab eo acceptuauerunt decretum reductiuum dictorũ ſeruitiorum, & annatarum: cuius hæc ſunt verba S. D. N. Gregorius, diuina prouidentia Papa XII. penſatis guerrarum cladibus, atque variis diſpendiis, quibus (proh dolor) Franciæ regnum his temporibus concutitur; pio ei compatiens affectu, non vult, nec intendit leuari, ſeu percipi, vltra medietatem fructuum primi anni, ſeu communium, & minutorum ſeruitiorum, Eccleſiarum, ſeu Abbatiarum quæ in ipſo Regno & patria Delfinatus vacabunt, vſque ad quinquennium: quam medietatem vult leuari, atque exolui pro media parte infra octo menſes, à die habitæ poſſeſſionis pacificæ computandos; pro alia vero medietate, intra alios octo menſes ſubſequentes: & idem vult, & intendit obſeruari circa iam promotos, & aſſumptos à tempore aſſumptionis eiuſdem; nec debitum huiuſmodi in ſucceſſorem in Eccleſia, vel Monaſterio tranſeat. Et ſi bis, aut pluries infra eundem annum, vna Ecceleſia, vel Monaſterium vacauerit; vult, & ordinat, quòd non ſoluantur commune, & minuta ſeruitia niſi ſemel. De cæteris autem dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis ſecularibus, & regularibus quibuſcunque, quæ auctoritate Sedis Apoſtolicæ conferentur (præterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut cauſa permutationis) ſoluatur taxa ſecundũ moderationem extrauagantis: Suſcepti regiminis. Domini Ioannis XXII. pro medietate infra ſex menſes, à die poſſeſſionis pacificè computandos, & pro alia medietate infra alios ſex menſes ſubſequentes. Et debitum huiuſmodi ad ſucceſſorem in beneficio non tranſeat, nec aliquid ſoluatur de beneficio quod valorem 24. Florenorum de Camera, non excedit. Et de Monaſteriis Monialium nihil penitus ſoluatur. Quæ omnia in præſenti capitulo contenta, locum habeant pro tota natione Gallicana; excepta duntaxat remiſſione communium, & mi-

& minutorum ſeruitiorum, debitorum ratione temporis præteriti; quæ remittuntur pro medietate, ſoluentibus aliam medietatem infra ſex menſes, quæ debita ſoluantur collectoribus in Gallia, qui tamen non habeant aliquam coertionem; vel alibi vbi Dominus noſter diſponet.

Proxime autem recitata conſtitutio Gregoriana, licet pro quinquennio tantum facta fuerit, vſque in præſens eſt obſeruata; excepto illo tempore quo viguit pragmatica ſanctio, de qua latius erit inferius dicendum. Hincque in cancellaria Apoſtolica inoleuit diſtinctio Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regni Franciæ, ſi ſint (vt ipſi loquuntur) in patria reducta, vel ne. Intelligunt enim, eſſe patriā reductā omnes illas Diœceſes, quæ tēpore factæ prædictæ conſtitutionis Gregorianæ, erant ſub temporali dominio Regis Franciæ, quæ habentur indice Alphabetico, in libris ipſius Cancellariæ deſcriptæ.

Animaduertendum eſt pariter, quod inter dicta ſex grauamina præfatus Carolus VI. minus poſuit dimidiā annatam a Bonifacio IX. vt antea dictum eſt, inſtitutā: nec enim opus erat de illa mentionem facere, quæ non a præfato Benedicto, ſed ab illius æmulo Bonifacio fuerat inſtituta; & ad ipſum Frāciæ regnum nondum peruenerat. paucis enim annis antea fuerat Romæ per Bonifacium edita, quo tēpore Auinioni ſedebat Clemens VII. Antipapa, cui tanquam vero Papæ obedientiā præſtabant Galli, prout certo tempore præſtiterunt etiam Benedicto, de quo ſupra dictum eſt, in locum dicti Clementis defuncti, ſuffecto. Sunt autem ipſius Bonifacianæ conſtitutionis poſt proœmium verba hæc: Ad inſtar etiam nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, qui primas annatas nonnullorum beneficiorum eccleſiaſticorū, diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruarunt medietatem fructuū, reddituum, & prouentuum primi anni, omnium, & ſingulorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſingularium, & regularium, cum cura, & ſine cura, exemptorū, & non exemptorū, etiam ſi dignitates, perſonatus, & officia, ac canonicatus, & præbēdæ, etiam ſi Ca-

ſ Canonicatus,& portiones Eccleſiarum, in quibus certus Canonicorum numerus, & præbendarum diſtinctio non habeatur, exiſtant: de quibus inantea prouidebimus, ſeu ſpecialiter prouideri mandabimus: & quorum collationes, inſtitutiones, ſeu electiones confirmari mandabimus, ac certis impedimentis non obſtantibus, valere decernemus: necnon etiam huiuſmodi beneficiorum, quæ expectantes vigore litterarum expectatiuarum, ſub quacunque forma conceſſarum eiſdem, dum vocabũt, canonice acceptabunt, necnõ etiam aliorum quorumcunque beneficiorum huiuſmodi, ad quæ qui eligentur, ſeu præſentabuntur, confirmationes. & inſtitutiones auctoritate Apoſtolica conſequentur; diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruamus, illoſque prædictæ Cameræ, pro huiuſmodi honeribus commodius ſupportandis, applicamus. Et breuitatis cauſa omiſſis multis clauſulis, inferius declarat, dictam mediam annatam eſſe ſoluendam ex omnibus emolumẽti (diſtributionibus panis, & vini exceptis) quodque ſi pluries infra annum cogitant beneficium vacare, non propterea pluries, ſed ſemel tantum, dicta media annata percipiatur: Et inſuper, quod ea reſeruatio non extẽdatur ad beneficia, quorum fructus, &c. annum valorem 24. florenorum auri de camera non excedant.

10 Ex cuius conſtitutionis verbis, aliiſque ſuperius recitatis, clare patet, id quod antea dixi, mediam annatam prædictam quæ a tempore dicti Bonifacii citra, exacta fuit, & exigitur, diuerſam eſſe ſpeciem a communi, & minutis ſeruitiis: & quod ante dictam Bonifacii conſtitutionem, ſub appellatione annatæ, ſeu annatarum, non comprehendebantur, neque intelligebantur comprehendi dicta ſeruitia commune & minuta; ſed ſolummodo illi fructus primi anni beneficiorum vacantium intra certum tempus, quos Pontifices ſibi conſueuerant reſeruare. Et illa vere appellari poterant Annatæ, cum reſeruatio fieret de vniuerſis fructibus primi anni: Et conſequenter, ꝙ improprie dicta Bonifaciana medietas, & ſeruitia prædicta dicũtur eſſe annatæ, cũ nõ capiant, om

Y 2 nes fru-

nes fructus : ac poſtremo patet , dictam Bonifacij dimidiam ſucceſſiſſe in locum illius integræ,de qua in extrauaganti: Cum nonnullæ, & aliis ſuperius citatis,fit mentio,quod clarius demonſtrant ipſius Bonifacij verba, dicentis. Ad inſtar nonnullorũ prædeceſſorum noſtrorum qui primas annatas nonnullorum beneficiorum diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruarunt,medietatem fructuum,&c. diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruamus. & magis etiam declaratur ex effectu,quia non eſt dare exemplũ, quod poſt dictam Bonifacianam conſtitutionem, Romani Pontifices amplius fecerint reſeruationes illas vniuerſorum fructuum, quas primas annatas appellabant.

Petat etiam, collatione facta, quo prædictum Gregorij XII. decretum ſuper reductione Gallicana factum, prout duas habet partes, ita ad dictas duas ſpecies eſt referendum. In prima enim parte apertis verbis loquitur de communibus, & minutis ſeruitiis dumtaxat,circa quæ Bonifacius nihil immutauerat. In ſecunda vero parte ibi, De cæteris autem dignitatibus,&c. loquitur, & diſponit de media annata per Bonifacium, quo ad alia præter Epiſcopatus & Abbatias,beneficia(vt prædictum eſt)inſtituta:quod abſque dubio lectori patet ad literam,&eſt conforme conſtitutioni Bonifacianæ,præterquam vbi Bonifacius vult ſolui etiam pro beneficijs vigore gratiarum expectatiuarum,acceptandis:quod Gregorius remouet, & addit non debere ſolui etiam pro permutatis, neque pro Monaſteriis monialium:quæ Gregorii moderationes vſu receptæ reſeruantur, vt ſuo loco inferius dicetur.

Cum vero ex iam dictis videatur abſoluta eſſe prima pars,in qua propoſitum erat dicere illa, ex quibus rei de qua agitur, haberi poſſit plena cognitio: cum docuerimus vniuerſum annatarum,quæ nunc exiguntur,nomen, in duas eſſe diſtributum ſpecies;quarum vnam, diximus complecti commune, & minuta ſeruitia Epiſcopatuum, & Abbatiarum; Alteram vero diximus eſſe, illam dimidiam veri valoris à Bonifacio nono inſtitutam, quæ pro inferioribus beneficiis exigitur: Conſequens eſt, vt

aggrediamur alteram partem: doceamuſque vtriuſque ſpeciei iuſtam,& licitam eſſe exactionem. In qua parte, ne incidamus in eandem cõfuſionem, & perplexitatem, in quam videmus incidiſſe illos,quicunque hactenus hac de re tractauerunt, diſtincte procedendo, dabimus operam, vt probemus iuſtitiã prius communis, & minutorum ſeruitiorum, deinde ipſius Bonifacianæ medietatis. Ac primum videtur eſſe conueniens, vt eorum dicta, & rationes referamus, qui ſcripſerant contra annatas Inter quos, cum ſit antiquior, & (ſalua aliorum pace) dignior, Ioan. Gerſon Theologus certe egregius, Vniuerſitatis Pariſienſis Cancellarius,qui ſcripſit dum Conſtantienſe Conciliũ celebrabatur;eius ſententia videtur primo loco eſſe ponenda. Is enim ſub titulo tractatus de ſimonia ponit hæc verba.

12 Super materia Simoniacæ labis in collatione beneficiorum per Papam, reſoluendo materiam ad radicem, ſcripturæ ſacræ, qua dimiſſa, percurrere ramos opinionum particularium,fine caret; Ponitur hæc vnica concluſio. Simoniaca labes, cõtra ius diuinum; vel de ſimoniaca ſpecie ſuſpectum eſt, in conferente beneficium eccleſiaſticum(etiam ſi ſit Papa)exigere,vel extorquere a beneficiando promptam pecuniam, ſub titulo primorum fructuum, ac impedire poſſeſſionem, & officiationem ſuam,quouſque ſoluerit illam pecuniam.Eam concluſionem præfactus Doctor nititur probare cum certis ſuppoſitionibus:quæ in facto nõ ſunt veræ:& ipſe prædicta rei ignoratione ductus,concluſionem illam poſuit: & ſi rem prout vere ſe habet, ſciuiſſet, eam concluſionem ita non poſuiſſet, vt colligitur ex ipſius reſponſionibus, ibidem per eum factis, ad argumenta defendentium annatas,& ego inferius loco ſuo conabor demonſtrare.

13 Opponitur ſecundo loco auctoritas Concilii Baſilienſis, cuius in decreto facto ſub titulo,de annatis,hæc ſunt verba. Sacroſancta generalis Synodus,&c. ſtatuit,quòd tam in Curia Romana, quàm alibi pro ſeu in confirmatione electionum,permiſſione poſtulationum, præſentationis etiam a laicis facienda inſtitutione, inſtallatio-

ne, & inueſtitura de Eccleſiis, etiam Cathedralibus, & Metropolitanis, Monaſteriis, & dignitatibus, beneficiis, officiiſque eccleſiaſticis, quibuſcunque, necnon ordinibus, ſacra, & benedictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione litterarum, bullæ, ſigilli, annatarũ, communium, & minutorũ ſeruitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocunq. alio titulo, colore, vel nomine; prætextu cuiuſuis conſuetudinis, priuilegii vel ſtatuti, aut alia quauis cauſa, vel occaſione, directe, vel indirecte ſolum ſcriptoribus abbreuiatoribuſq. & regiſtratoribus litterarũ, ſeu minutarũ pro ipſorum labore; competenti ſalario ſoluendo.

14 Tertio loco qui contra annatas, quaſi inuectiuam a ſuo propoſito digreſſus, fecit, eſt Coſmus Guinier, qui ſcripſit gloſſas in pragmaticam Galliæ ſanctionem, & ſub titulo, de annatis, in gloſſa verbi, annatarum. ponit ſequenti verba, quæ licet prolixa, viſum mihi eſt, hic tota deſcribere; quoniam ex eis abſque alia noſtra confutatione, apparere poterit, eum fuiſſe hominem parum prudentem, & ea de quibus loquebatur ignorantē, magnumq. aſſentatorem, captantē ſolummodo gratiã nationis Gallicæ; tunc quando inchoabatur per Iulium ſecundum Pontificem Lateranenſe Conciliũ; citatis Galliæ prælatis ſuper dictæ pragmaticæ reuocatione facienda. quod bene animaduertit doctiſſimus olim Iacobus Simoneta Rotæ Auditor; qui poſtea ſuis exigẽtibus meritis, factus fuit Cardinalis; & in 6 2.q. ſui tractatus, de reſeruationibus ait. Non omitto, quod quidam Doctor Gallicus in quodã opuſculo ſuper pragmatica ſanctione, licet infenſus Pontificiæ poteſtati, & fauens in omnibus pragmaticæ ſanctioni prohibenti reſeruationes; tamen ſecure tenendum eſſe dicit, quod ſi Papa, &c. Eius ergo Doctoris hæc ſunt verba: Annatarũ ſic vulgariter dictarum, quia per annũ emolumenta beneficiorũ percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana, & alibi; & de ipſis, notatur in clem. Quia regulares. §. præmiſſa. de ſupplen. negli. prælat. & dicuntur Annalia in extrauaganti Ioa. XXII. Suſcepti, & Vacantia infra eo

§. item

§.item ex nunc.& ante tempora Ioannis XXII. raro vel nunquam exigebãtur. Sed ipſe Papa Ioannes per extrauagantẽ: Cum nonnullæ, in qua ſupponit aliam prius feciſſe, & ſe refert; aſſerit fructus primi anni eccleſiarum cathedralium vacantium, ad triennium in aliquibus orbis partibus, pro neceſſitatibus Romæ Eccleſiæ, ſuæ Cameræ reſeruaſſe. Sed quod temporaliter ab aliquibus Eccleſiis duntaxat, pro neceſſitate temporis ab eo exactum fuit, in perpetuum, & ad omnes Eccleſias poſtea a Bonifacio VIIII. qui prius indifferenter Eccleſiaſticis beneficiis, annatarum vſum impoſuit, extenſus eſt. Contra totius iuris diuini, & humani diſpoſitionem. 1. quæſt. 1. & quæſt. 3. per tot. & iuribus ſupra allegatis. Nonne ſcriptum eſt. Neminem concutiatis, &c. 23. q. 1. militare. & quod gratis accepiſtis, gratis date. Nunquid Simon magus, cũ gratiam Spiritus ſancti emere vellet, damnationis ſuæ ſententiam a Petro audiuit: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. 1. q. 1. qui ſtudet. Et qui ſunt illi, qui dant, & recipiunt annatas, niſi ementes, & vendentes in templo? quos Chriſtus ab illo eiecit. 1. q. 1. vides. Etiam ex euentu ſolo damnandæ ſunt: nam ex hoc, indigni, & qui plus pecuniarum habent, commouentur: & dignus eſt prælatura, cui non actionis meritum, ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat induſtria; ſed totum auri profanus amor obtineat. 1. quæſt. 1. fertur. l. ſi quenquam. C. de Epiſco. & Cler. Pro ſolutione annalium plerunque mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum venduntur: parentes promotorum pecuniis exhauſti deſtruuntur; materia exigendi a ſubditis paratur, vt quotidie videmus promotos a ſubditis pecunias ſub velamento iucundi aduentus, quẽ triſtem, & mœſtum potius dixerim, exigere; Vnde boni prophetæ olim numera prophetiæ non accipiebant, ſed ſtipẽ tabernaculi; mali aũt quia accipiebant, prophetia, quæ donũ Dei erat, in diuinationẽ, quæ diabolica, eſt, conuertebatur. Quid aliud colligitur niſi (vt ait Hieremias) Idcirco pp vos Sion quaſi agere arabitur, & Heruſalẽ in cu-

ſtodia pomerii erit.1.quæſt.1.Iudices.Et dicit Ioa.And. in capit.inter cætera.de offic.ordin.quod optaret, quod Curia reciperet vigeſimam partem reddituũ clericorum totius orbis ad ſubſtentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil recipi,vel exigi poſſet pro cõmunibus ſeruitiis, &fructibus primi anni,quos recipit a Prælatis,quos pro mouet;exceptis ſalariis laborãtium,puta ſcriptorum,& ſimiliũ.Et tunc prouideret legatis.& nũtiis,quos mittit de prædicta quota,& abſtineretur ab annatis,& exactio ne decimarum, & ſimilium; & quod de hoc fuit factus ſermo in Concilio Viennenſi: ſed liberauerunt prælati ibi aſſiſtentes,non facere,& forte bene, vt dicit Io.And. quia tanta viget inſatiabilis cupiditas,quod ſi hoc fieret & iſtud,& illa perciperent.

15 Poſtremo ſunt quidam Nicolaus Clmengius, & alii re,& nomine obſcuri,qui etiam tempore Conſtantienſis Concilii ſcripſerunt; qui in ſummam nihil aliud dicunt, niſi, quod annatarum exceptio eſt ſimoniaca: ad quod eis vna cum Gerſone inferius reſpondebitur. Addunt præterea inſulſum quoddam argumentum, quod ipſi appellant a ſufficienti enumeratione,dicentes:quicquid a Romano Pontifice de beneficiorum fructibus percipi poteſt; id aliquo iure fieri neceſſe eſt; id enim poſſumus,quod iure poſſumus, vt regula iuris loquitur: Medii autem fructus nullo iure percipi poſſunt, neque naturali,neque diuino,immo addunt,nec de iure eſt pon tificio, quia id, vbi euoluas omnium pontificum iuri, nunquam inuenies.Vltimo loco,ad excludendum antiquiſſimam communium,& minutorũ ſeruitiorum conſuetudinem,addunt anilem quandam fabulam: dicẽtes, audiuiſſe a Romanis Ciuibus antiquioribus, quod illi etiam affirmarẽt a progenitoribus intellexiſſe,quod priſcis temporibus veniebant quidam Epiſcopi remotis vt in ſancto Petro,& de manu ſui Vicarii conſecrationem acciperẽt;quorum aliqui propter ſolemnitatem, & labore conſecrationis; gratioſe Papæ, & Cardinalibus prandium perſoluebant.1.q.2.placuit.Et quia comedere ſimul tædioſum erat,quandoque Cardinales gratioſe

pran-

prandium in pecuniam commutabant. Alius vero, vt videretur minus ineptus, eandem fabulam aliquanto cautiús refert his verbis. De vacantibus vero, & fructibus primi anni maiorum prælaturarum. Abbatialium videlicet, & Epiſcopalium; nullum aliud initium fuiſſe videtur, quam voluntaria, & gratuita oblatio quorundam, qui in diſcordia ad Abbatialem, vel cathedralem Eccleſiam electi, dum proſequerentur cauſam in Curia per appellationem ad eam factam, per eum, qui obtinendo finalem victoriam promouebatur, ſiue eligebatur, & talis oblatio, & gratuita datio, iuxta vulgare Italicum dicta fuit ſeruitium, & ſecũdum Alemannos propina dicitur, & dicta fuerunt ſeruitia communia, quia communiter inter eos diuidebãtur, eo, quod ſingulos quibus dare volebat, non conuocabat, & ſingulis dare fuiſſet nimis onerofum, iis qui tunc aderãt in publico conſiſtorio: ſed poſtmodum deductum eſt in cõſiſtorium ſecretum: quod tamen fuerat, & erat ſimoniacum, vel multum de ſimonia ſuſpectum, & ſpecies mali crudelis, etiam ſi prætextu conſuetudinis.

16 Hæc cum ſint, quæ contra annatas adducuntur, conſequens eſt, vt quæ pro illarum defenſione occurrunt, exponamus: deinde, vt prædictis obiectis reſpendeamus. tueamurq. propoſitam cõcluſionem, quod commune, & minuta ſeruitia, iuſte, & tanquam vere debita per ſedem Apoſtolicam exigantur. Idem poſtea facturi etiam de altera ſpecie, quæ dicitur annata.

17 Sed pro maiori dicendorum euidentia, opportunum videtur eſſe, vt ante omnia declaremus vocabula diuerſarum exactionum, per eandem ſedem Apoſtolicam ex fructibus beneficiorũ fieri ſolitarum: Quarum omnium ſimilis antiquitas: ita vt certum tempus initii illarum nõ habeatur; præterquam annatæ illius a Bonifacio IX. vt dixi, inſtitutæ. Nam antiquam illam, in cuius locum ſubrogatam eſſe diximus prædictam dimidiam Bonifacianam, quæ etiam primorum fructuum vocabulo nominabatur; falſo dicunt a Ioanne XXII. eſſe introductam, quod ex ipſis Ioa. Andreæ verbis, per dictum gloſ

ſatorem

ſatorem pragmaticæ recitatis, appareat contrarium. Siquidem ipſe Ioannes Andreæ, loquens de tẽpore Concilii Viennenſis, & ſic ante pontificatũ Ioannis XXII. dicit, quod optabant, ne aliquid poſſet exigi pro communibus ſeruitiis, & fructibus primi anni; qui fructus primi anni intelligi non poſſunt de prędicta dimidia Bonifaciana, quæ nondum fuerat introducta, & quæ non capit fructu., ſed dimidiam duntaxat fructus primi anni. Et ad hoc propoſitum, Roberti Gagnai, in ipſius Caroli vita, de Clemente VII. loquentis, inter alia ſunt verba hæc: Exigebantur præterea a Clero decimæ; & de maioribus Eccleſiis, dum Paſtore orbatæ erant, primi anni prouentus legebantur; id annatam vocant, quam Cameræ Apoſtolicæ debere Romani contendunt. Habemus ergo iam tria genera exactionum papalium, videlicet commune, & minuta ſeruitia; Fructus primi anni, quæ a nonnullis annata dicebatur; & dimidiam illius, loco (vt dixi) a Bonifacio ſurrogatam. Quartum genus de quo dictus Carolus VI. Rex fecit mentionem, ſunt ſpolia defunctorum, quod etiam eſſe antiquiſſimum, & quod pro illis exigendis habebant Pontifices in prouinciis collectores, prout adhuc habent colligi poteſt ex Conſ. Ioann. Calderini 1. ſub titu. de peculio clericorum: qui etiam ſcripſit ante Concilium Viennenſe; & ex deciſione Ægidii Bellameræ 755. Et Bernardi Biſigneti, de ſolutionibus deciſ. vnica. duplicata in antiquis 756. Quinto loco eſt aliud genus illarum, quas dictus Carolus VI. appellat, vacantias, quod vocabulum etiam pluries inuenitur poſitum in dicta pragmatica ſanctione: Et dicuntur aliter fructus medii temporis; prout eos ita nominat Concilium Conſtantienſe, loco inferius citando; ideſt qui percipiebantur a morte poſſeſſoris beneficii, vſque ad tempus factæ de alio ſucceſſore prouiſionis: & de hoc loquitur gloſ. in clem. 1. §. præmiſſa ſuper. ver. reuocari. de ſuppl. neglig. prælat. quod etiam nunc in pleriſque prouinciis eſt in vſu. Sexto erant, & ſunt decimæ, quas conſueuerũt pontifices imponere, atque indicere dandas ſibi, vel alicui principi ſe-

cipi ſe-

cipi ſeculari de mãdato ipſius, quas Abbas antiquus, Hoſtienſis, Ioannes, Andreæ, & Henricus, grauiſſimi Doctores in capitulo primo, de decimis dicunt eſſe loco illarum decimarũ, quas in lege antiqua Leuitæ præſtabant ſacerdotibus. Quarum vſus quoque eſt antiquiſſimus; vt patet ex clem. 1. facta per Clemente V. in dicto Concilio Vennien. & per extrauagantem Bonifacii VIII. in cip. Declarationes. ſub titulo, de decimis, inter communes: in quibus dicti Pontifices de ipſis decimis & de illarum collectoribus a Pontifice miſſis loquũtur, tanquam de re antiqua, & notiſſima. Alia erant præterea, quæ neceſſe non eſt hic deſcribere. Præcedentia autem ideo retuli, quia, (vt ſuperius dixi) propter ipſorum ignorationem, de eis, & qui ſcripſerunt pro annatis, & qui contra eas confuſe locuti ſunt.

18 Primum ergo, & ſolidum fundamentum pro Romano Pontifice ſuper communi, & minutis ſeruitiis, eſt ipſa antiquiſſima conſuetudo tãti temporis, quod illi met, qui contra ſcripſerunt, de antiquas fabulas negotium referre ſtudentes, eius immemorabilitatem falſi fuerint; quæ tanti temporis obſeruata conſuetudo, quantum valeat, inferius in reſeruatione argumentorum aduerſæ partis conuenienter dicetur.

19 Secundo loco accedit auctoritas Concilii Viennenſis, in quo, ſecundum teſtimonium Ioannis Andreæ, licet habita fuiſſet mentio de ſeruitiis ipſis tollendis, tamen præualuit ſententia, quod remanerent. Sed hic nolo prætermittere quin detegam, quam parum fideliter a prænominato gloſſatore pragmaticæ (prout moris eſt omnium eorum qui magis pro ſua pertinacia, quam pro veritate tuẽda ſcribunt) relata, & ad propoſitum ſuum deprauata, & detorta fuerint verba Ioan. Andreæ, quæ ſunt huiuſmodi: In gloſ vltima, in fine dicit Hoſtienſis, quod Romanam Eccleſiam excuſat neceſſitas, quia nec de ſuo poſſet omnibus prouidere. Item priuilegium de antiqua conſuetudine iam obtentum; & dicit, quod Epiſcopi conantur etiam hoc imitari, quod eſſe non debet, vt in decretali 1. de temporibus ordinandorum.

& de re

& de re iudicata, in cauſis. Pluries clamaui intantum, quod de hoc fuit ſermo in Concilio Vienněſi, quod optarem, quòd Curia reciperet vigeſimam redditruum Clericorum totius orbis, ad ſubſtentationem Papæ, & Cardinalium, & nihil exigi, vel recipi poſſet pro ſeruitiis prælatorum, quod promouet; exceptis taxatis ſalariis laborantium: puta ſcriptorum, & ſimilium, & tunc prouideret Legatis, & Nuntiis, quos mittit, de prædicta quota, & abſtineret ab exactione fructuum primi anni. Exactionibus decimarum, & ſimilibus, quæ modo pullul ant. Sed deliberauerunt Prælati in Concilio, non facere, & forte bene, quia tanta viget inſatiabilis cupiditas, quod ſi hoc fieret, & iſtud, & illa perciperent.

Quibus verbis collatis cum illis, quæ poſuit Gloſſator prædictus: apparet, quod idem gloſſator, vbi Ioannes Andr. dicit, quòd optaret nihil exigi per curiam Romanam pro ſeruitiis prælatorum quos promouet, idem gloſſator de ſuo capite addendo, falſo dixit, pro communibus ſeruitiis, & fructibus primi anni, cum textus Ioannis Andreæ non habet verbum, communibus, neque verba, & fructibus primi anni. Et inferius, vbi Ioannes Andr. dicit ſimiliter optauiſſe, quod Curia abſtineret ab exactione fructuum primi anni, & decimarum, &c. dictus gloſſator, loco illorum verborum, ab exactione fructuum primi anni, poſuit verba, ab annatis confundendo hoc modo communia ſeruitia, cum annatis, & fructibus primi anni, cum Ioan. Andr. in principio dixerit ſeparatim de ſeruitiis, & inferius (ſciens, quod res erant diuerſæ) dixerit de fructibus primi anni, quorum loco (vt dixi) ſubrogata eſt dimidia Bonifaciana, de qua non potuit loqui Ioan. Andr. cum nondum natus eſſet Bonifacius.

20 Tertio loco accedit etiam auctoritas Concilii Conſtantienſis, in quo expreſſe commune, & minuta ſeruitia, & Annatæ fuerunt approbatæ, quod colligitur hoc modo. Die ſabbati 30. Octobris anni Domini 1417. & in quadrageſima eiuſdem Concilii ſeſſione, ſub hoc titulo. Reformationes fiendæ per Papam vna cum Concilio,

cilio, antequam Concilium diſſoluatur. Ponuntur decem,& octo articuli,ſuper quibus facienda eſſet reformatio eccleſiæ in capite,& in membris,& Curia Romana Primo,de numero,qualitate,& natione Cardinaliũ. Secũdo de reſeruationibus Sedis Apoſtolicæ. Tertio de Annatis,communibus ſeruitiis,& minutis. Quarto, de Collationibus beneficiorũ,& gratiis expectatiuis.Quinto,de confirmationibus electionum. Sexto, de cauſis in Romana curia tractandis,vel non.Septimo, de Appellationibus de Romanam curiam.Octauo, de officijs Cancellariæ,& Pœnitentiariæ. Nono,de exemptionibus,& incorporationibus tempore ſchiſmatis factis. Decimo, de Commendis. Vndecimo,de fructibus medii temporis. Et ſic de ſingulis vſque ad decem, & octo. Deinde creato interim Papa Martino V.in ſeſſione quadrageſimateria,die 21.Martii,tunc ſequentis anni 1418. habita,fuerunt facta decreta reformationis, ſuper nonnullis ex dictis decem,& octo articulis;& inter alios, ſuper illo,de exemptionibus,& illo, de fructibus medii temporis,quos in decreto deſuper edito,Papa Martinus appellat fructus beneficiorum vacationis tempore obuenientes;de quibus dictum erat in vndecimo articulo faciendæ reformationis prædictæ.Et nulla habita mentione Annatarum, & ſeruitiorum prædictorum, poſtremo loco in fine eiuſdem 43.ſeſſionis, ponitur decretum huiuſmodi,videlicet,Martinus, &c. Decernimus, & declaramus,ſacro approbante Concilio,per decreta, ſtatuta, & ordinata,tam lecta in præſenti ſeſſione,quam concordata cum ſingulis nationibus eiuſdem Concilii, ſuper articulis contentis in decreto,ſuper reformatione fienda die ſabbati 30. menſis Octobris proxime præteriti,promulgato; fuiſſe,& eſſe iam ſatisfactum. Ex quo decreto,per neceſſariam conſequentiam infertur, quod circa annatas,& ſeruitia prædicta,& certos alios ex dictis 18. articulis, ſuper quibus non fuit factum decretum aliquod; Concilio placuit,quod remanerent in ſtatus priſtino;quaſi non indigerent reformatione; alioqui verba illa,quod decreto, ſuper faciẽda reformatione,publicato,

to,erat ſatisfactum, non fuiſſent vera; quod non eſt dicendum.

81 Quarto,& poſtremo loco ſtat pro validitate ſeruitiorum, & annatæ,de quibus loquimur,communis vniuerſæ Chriſtianitatis(præterquam nationis Gallicanæ)cõſenſus,vſque in præſens,etiam reprobato Concilio Baſilienſi,vt inferius loco ſuo dicetur, continuatus.

82 Ex quibus quatuor, & quolibet ex eis;cum ſatis probata videatur eſſe iuſtitia,communis,& minutorum ſeruitiorum; proſequendo,quod polliciti ſumus; idem demonſtrandum eſt probari per eadem argumenta, de dimidia Annata Bonifaciana. Ergo ſuppoſita iuris maxima illa propoſitione; quod ſubrogatum cenſetur eſſe eiuſdem naturæ, cuius erat illud in cuius locum fuit ſubrogatum; ſubintrat primum argumentum antiquitatis immemorabilis, cum (vt antea probatum eſt)reſeruationum illarum,fructuum primi anni (in quarum locum ſucceſſit dimidia Bonifaciana)non habeatur initii memoria: Itidem,& ſecundum argumentum de approbatione concilii Viennenſis, vbi Ioan. Andreæ dicit,feciſſe proponi mentionẽ exactionis fructuum primi anni,tanquam rei antiquæ,& notæ. Cum autem annata Bonifaciana(vt ſæpe dictũ eſt) non excedat dimidiam, proculdubio tenendũ eſt, quod Patres illi Concilii Viennenſis,prout dimiſerunt intactam exactionem omnium fructuum primi anni, multo facilius, & libentius id feciſſent de dimidia.

Tertio vero argumentum de approbatione Concilij Conſtantienſis, dubiũ non habet, quin procedat etiã pro annatis;poſtquam in illo tertio articulo expreſſe,ac diſtincte ſcriptum eſt de annatis,communibus ſeruitiis, & minutis.Et dicendum eſt, Patres illos, ſub vocabulo de annatis,voluiſſe itelligere de dimidia Bonifaciana, quæ iam vigintiquinque annis antea fuerat a Bonifacio inſtituta,& exigebatur.

Quartum quoque argumentum, de communi conſenſu omnium, circa annatam Bonifacianam, exceptis Gallicana,& Anglia nationibus,continuatio, pari modo in

do in ipſa Bonifaciana locum habet: quod inferius in refutatione argumentorum pro parte contraria factorum latius patebit.

23 Primum ergo pro parte contraria argumentum ſumptum fuit ex auctoritate egregii Theologi (quem ſemper honoris cauſa nomino) Ioan. Gerſonis: cui non oportet reſponſum aliud dare; niſi detegere, quod bonus vir deceptus fuit in facto ab illis, qui materiam contra annatas in Concilio proponebant: qui, & omnes alii ſucceſſiue illos imitati, præſuppoſuerunt exeactionem annatarum, & ſeruitiorum prædictorum eſſe ſimoniacam ex eo, quod Papa, quaſi ex contractu, pro collatione beneficii exigat illam pecuniam contra euangelicum præceptum: Gratis accepiſtis, gratis date. Immo nonnulli, ſcurriliter quodammodo exagerando materiam ſunt auiſi dicere, quod Papa illis, qui maiorem ſummam offerunt, faciat vacantium beneficiorum collationes: Quæ omnia ſunt falſa, & vel ab ignorantia facti, vel a malitia profecta; cum rei veritas hoc modo ſe habeat; & videlicet; quia ſtante lege, ſeu (quæ idem valet) antiquiſſima conſuetudine, quod vacantium Epiſcopatuum, & Monaſteriorum Papa, & Collegium Cardinalium, ex fructibus primi anni, ſub nomine communis, & minutorum ſeruitiorũ, debeant habere illam ſummam, quæ (vt antea dictũ eſt) pro tertia veri valoris parte, in libris Cameræ iamdudum taxata eſt, & inferiorum beneficiorum, Papa debeat habere dimidium; Quia onerosum erat Prouinciis, & ipſis ſoluere debẽtibus officiũ collectorũ, qui pro illis exigendis antea in ipſis prouinciis morari conſueuerant, quaſi tacita quadã omniũ conuentione, paulatim introductũ, eſt, vt illi qui ad Epiſcopatus, aut Monaſteria promouebãtur; & q̃bus de aliis beneficiis per Papã prouidebatur; deberẽt ſibi habere omnes illos fructus, & ſoluere illorũ pretium. Et ſic eſt quidem emptio, & venditio, non tamen ipſorum beneficiorum, ſed illius portionis fructuũ, quæ debetur Papæ, & Cardinalibus. Quæ ſolutio, ꝙ fiat duntaxat ratione dictorum fructuũ, & non ratione prouiſionis, vel collatio-

nis be-

nis beneficiorum,patet,quia prouiſio, & collatio libere præcedit; neque vnquam propterea impeditur expeditio ſupplicationis;ſed quando prouiſi expediunt litteras bullatas: tunc iuxta obſeruatam conſuetudinem prædictam,ſoluũt.Et ſi nunquam expedirent litteras,prout cõtingit multis, qui litteris non expeditis cedunt in aliorũ fauorem, illi ſic cedentes, aut ſine ceſſione litteras non expedientes, nihil ſoluunt;& tamen verum eſt,quod eis fuit prouiſum. Idem probatur alia ratione, videlicet; quia ſi contingat idem beneficium, ſiue illud ſit de maioribus, ſiue de minoribus,vno anno bis vacare, & illud ſucceſſiue duobus conferri; annata, & ſeruitia prædicta non exiguntur niſi ſemel; propterea, quod illo anno fructus non colliguntur niſi ſemel. Item illis qui docent alios eſſe in poſſeſſione intruſos: vel,quod ob aliud impedimentorum non ſint ſtatim habituri poſſeſſionem; relaxantur litteræ ſine ſolutione,facta dumtaxat obligatione de ſoluendo, dum habita poſſeſſione, percipient fructus; ſub qua conditione relaxantur etiam litteræ omnibus aliis,quibus facta ſit gratia beneficialis,ſub aliqua conditione de certo corpore beneficii; vt ſunt regreſſus, & prouiſiones etiam ſimplices, vbi fructus alii ſunt reſeruati: Sed etſi non omnes fructus alii ſint reſeruati, ſed illorum certa pars,aut ſuper illis certa annua penſio; ille cui collatum eſt beneficium,tanto minus pro annata vel communi ſeruitio ſoluit,quanta eſt penſio, vel fructuum pars alii aſſignata. Dixi autem de certo corpore beneficii;quia pro gratiis,ad incerta beneficiorum corpora,vt ſunt expectatiuæ,reſeruationes,& aliæ ſimiles, nihil ſoluitur,neque præſtatur obligatio de ſoluendo in futurum. Item,& pro beneficijs compermutatis, cuiuſcunque ſint annui redditus, & pro illis, quorum valor non excedit 24. ducatos quocunq. modo illorum fiant prouiſiones,prouiſi de illis nihil ſoluunt, neque promittunt; atque hoc adeo verum eſt quod dico, vt quoniam diſtributiones quotidianæ ſtrictio iure non intelligũtur eſſe fructus: ideo pro illis non ſoluitur annata; ita vt contingat innumerabiles prouiſiones Canonicatuum
expe-

expediri, cum expreſſione, quod fructus non excedunt 24. ducatos: & pro eis non ſoluitur annata: quorum tamen diſtributiones quotidianæ, ſint magni valoris, alicubi quingentorum, & octingentorum ducatorum, Quę omnia, remotis Sophiſtarum ambagibus, per euidētiam facti demonſtrant, quod ſolutiones prædictæ, non ſunt ordinatæ, neque fiunt pro ipſis beneficijs, neque pro illorum prouiſionibus, ſed duntaxat pro illa portione fructuum primi anni, quæ iuxta prædicta debetur Papæ, & Cardinalibus. Quæ ſi ita eſſe intellexiſſet Ioannes Gerſon; proculdubio mutauiſſet ſententiam; dixiſſetque ſolutiones prædictas nō eſſe ſimoniacas. Qua in re facit mihi teſtimonium ipſe idem Gerſon, qui in tractatu, de ſtatibus *Eccleſiaſticis*, ponit ſex conſiderationes de ſtatu ſummi Pontificis, & DD. S.R.E. Cardinalium; Et pro quarta conſideratione ponit hæc verba. Status prędictus potuit, & poteſt in ſubuentiönibus temporalis, & honeſtæ ſubſtentationis, præſcribere de certo modo, vel quota ſubuentionis, ſicut Prælati, vel Curati inferiores, reſpectu ſubuentionis factæ per ſubditos in oblationibus, decimis, & ſimilibus; etiam vbi ſtatus prædictus aliunde dotatus eſſet, ex patrimonialibus bonis, vel alijs; quemadmodum in *Prælatis* dicimus, & curatis: Et pro ſequendo, ac proprius ad annatas accedendo idem Gerſon; pro quinta conſideratione ponit hæc verba. Status prædictus, dum recipit, & quærit ſubuentiones conſuetas in obligationibus, decimis, vel annatis, & ſimilibus; non debet eo ipſo de ſimoniaca prauitate notari, niſi forte vitium aliud executionis modo concurrerit; quod vitium corrigi debet, non obinde ſtatus minui, deſtrui culpari, vel iuribus aliunde debit defraudari ſicut ab infirmo tollendus eſt morbus, non ſubiectum, vel corpus deſtruendum; oppoſitum vero pertinaciter imponens, notando generaliter de ſimoniaca prauitate, totum ſtatum iſtum, temerarius eſſet, nec ferendus. Talia cum ſint ipſius Gerſonis verba, clarum efficitur id quod dixi, eum fuiſſe in Concilio Conſtantienſi ab impugnantibus annatas (qui tamen non fuerūt niſi quidam ex ipſa

Z natione

natione Gallicana)deceptum;arbitratumq. exactionem fieri ſimoniace ratione collationis;& quod nomen primorum fructuum, & annatarum eſſet prætextus quæſitus ad palliandum ſimoniam: quod, cum ex præmiſſis mihi videar probauiſſe falſum eſſe; ſequitur, quod ſententia Gerſonis ſtat pro annatis,& nō contra eas. Quod etiam colligi poteſt ex illo eodem tractatu,de ſimonia, in reſponſionibus quas facit ad tres primas obiectiones præcipue vero ad primam: format enim obiectionem; per hæc verba Sed opponitur primo,quia ſicut ex antiqua lege,decimæ decimarum debebantur ſummo ſacerdoti a Leuitis, ſic non minus in lege noua debetur hæc docimatio,vel ſufficiens recompenſatio facienda per inferiores ipſi Papæ. Hæc autem recompenſatio videtur rationabilis,quod fructus primi anni a quolibet nouiter beneficiato perſoluantur:quoniam in hoc Papa ſeruit eccleſiæ,& ita propter hoc officium in promouendo homines debetur ſibi pro ſubſtentatione condecēti ſui ſtatus: Et ad hoc tam perſonæ,quam beneficia poſſunt onerari. Ita Gerſon format primam obiectionem; ex cuius verbis etiam diſpicitur eum fuiſſe deceptum in quota:videlicet quia præſuppoſuit, quod exigerentur fructus primi anni abſolute,& ſic omnes;quod ex antedictis patet eſſe falſum. Et ſubinde idem Gerſon, completis ſeptem obiectionibus, ponit ſuas reſponſiones: quarum prima eſt ſub his verbis, videlicet.Reſpondendo talibus obiectis dicimus primo,quod inferunt,& concludūt aliquas veritate: Vt,quod officio Papę debeatur beneficium ſufficiens,& condecens;& quod ab inferioribus ei debetur ſubſidium,& quod illud ſubſidium poteſt vel potuit(debitis circunſtantiis obſeruatis)accipi ſuper fructibus inferiorum beneficiorum,vbi non eſt aliter facta Papæ ſufficiens prouiſio,ſicut prima obiectio ſatis hoc concludit tam ex iure diuino, quam naturali, præſuppoſito diuino:Sed quod ſiat exactio vel extorſio, ſicut concluſio loquitur, ratio non concludit. Ex quibus apparet, quod ipſe Gerſon non improbauit,quinimmo approbauit annatas,ſi non fierent ſicut loquebatur ſua concluſio; quæ
concln

concluſio ſuperius poſita, ponit extorſionem fieri a beneficiando, cauſa prouiſionis beneficii, & ſimoniace ſ quod probatum fuit non eſſe verum.

24 Sequitur obiectum ſecundo loco decretum Concilii Baſilienſis, quod in hoc articulo nullius eſt auctoritatis, cum illud quoque fundamentum ſuum fecerit in falſa ratione ſimoniacæ prauitatis; prout etiam interpretatur Coſmas prædictus gloſſator pragmaticæ; Nec alia in illo adducitur ratio propter quam Baſilienſes ipſi potuerint, vel debuerint tam paucis verbis tollere adeo antiqua, & a duobus Conciliis antecedentibus permiſſa Papæ, & collegio Cardinalium iura. Quā propter decretum ipſum tamquam ſpurium, & in ſeditioſo conuentu natum, a nulla natione (præterquam à Gallicana) fuit receptum: quinimmo a Germanis, qui illud ab initio receperant, tanquam tale fuit expreſſe repudiatum, accepta ea per ipſam Germanicam nationem, mediantibus pro ea Federico Imperatore, & aliis Principibus ex vna, & ex altera parte Ioanne Cardinali ſancti Angeli, pro Papa Nicolao Quinto, concordia; Quæ quoniam plura continet capitula; illa fuerunt appellata. Concordata Germaniæ, & vſque iu præſens obſeruata fuerunt, & obſeruantur; & quo ad annatas, ex ipſius Nicolai Papæ deſuper expeditis litteris hæc ſunt verba. Placet ſimiliter nobis, quod circa prouiſionem dictæ Sedi ordinandam, modus annatarum hoc modo currat: de eccleſiis cathedralibus omnibus, & monaſteriis virorum dumtaxat vacantibus. & vacaturis ſoluantur de fructibus primi anni a die vacationis, ſummæ pecuniarum in libris Cameræ Apoſtolicæ taxatæ; quæ omnia ſeruitia nuncupantur, & ſi quæ exceſſiue taxatæ ſint, & quod prouideatur ſpecialiter in grauatis rationibus ſecundum qualitatem rerum; temporum, & regionum, ne nimium prægrauentur, ad quod petentibus dabimus Commiſſarios in partibus, qui diligenter inquirant, & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annū a die habitæ poſſeſſionis pacificæ, totius vel maioris partis ſoluantur, & pro alia media infra annum ſequentem. Et ſi infra

annum bis, vel pluries vacauerint, ſemel tantum ſoluantur, nec debitum huiuſmodi in ſucceſſorem in eccleſia, vel monaſterio tranſeat. De cæteris vero dignitatibus, perſonatibus, officiis, & beneficiis ſecularibus, ac regularibus quibuſcunque quæ auctoritate dictæ Sedis conferetur, vel de quibus prouidebitur (præterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut cauſa permutationis) ſoluantur annatæ, ſeu medii fructus, iuxta taxam ſolitam, a tempore poſſeſſionis infra annum; & debitum huiuſmodi ſimiliter in ſucceſſorem non tranſeat: ſed de beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri non excedunt, nihil ſoluatur.

Hoc modo Germani (vt dixi) tanquam ſpurium repudiauerunt Baſilienſe decretum; quod alii nunquam receperunt: Nam Angli continuauerunt ſoluere commune, & minuta ſeruitia ſicut antea: Dimidiam vero Bonifacianam Angli nunquam ſoluerunt, quia illius loco ſatis viſum fuit ſummis pontificibus habere vectigal denariorum, Sancti Petri nuncupatum; De quibus denariis Sancti Petri Vicentius Hiſtorial. qui ſcripſit annis trecentum iam præteritis lib. 24. cap. 36. de Pontificatus Leoni IIII. loquens, ait: Hoc tempore Angliæ Rex Adeulfus, qui primo totius Angliæ monarchiam obtinuit Romam perrexit, & coram Leone Papa, Sancto Petro tributum, quod vſque hodie in Anglia ſoluitur, ſcilicet de vna quaque domo nummum argenteum per annum obtulit. Ioannes autem Nauclerus, in 29. generatione ſuæ cronographiæ, de eodem Leone Pontifice ſcribens dicit, Sub hoc Leone fuit in Anglia Edeluulphus, qui Regnum totum acceperat: verum ſolo occidentalium Saxonum Regno ſibi retento, cætera reſtituit aliis: decimas fructuum Deo, & Beatæ Virgini offerri iuſſit; Romam deinde profectus, cum filio minore Alfredo, ad Leonem IIII. tributum duorum denariorum a ſingulis exactum domibus, beato Petro primus obtulit. id quod, & hodie quæſtoribus Apoſtolicis eo miſſit penſitari ſolet. Scripſit autem hic dictam ſuam cronographiam, vſque ad annum Domini 1495. Deque his de-

his denariis ſancti Petri, & eorum collectoribus locuti ſunt Innocen. III. in cap. auditis. de præſcrip. & Alex. III. in. cap. ea quæ de cenſib. vbi Hoſtien. dicit, legi in hiſtoria Anglicana, quod Anglici deuouerunt, & promiſerunt dare Eccleſiæ Romanæ quolibet anno certam pēſionem; & vocatur hæc datio, viſitatio, ſiue denarii beati Petri: eius autem vectigalis penſitatio, continuata eſt vſque ad tempus quo Henricus VIII. Angliæ Rex, Papæ Clementi VII. ſubtraxit obedientiam. Aliæ vero nationes, excepta Gallicana (de qua inferius dicetur) omnes continuauerunt ſoluere, ſicut ante ipſum Baſilienſe Concilium conſueuerant; accepta in ipſo Concilio Conſtantienſi concordia, eiuſdem tenoris, qualem diximus poſtea Germanos acceptauiſſe, ſub Nicolao V. Hoc autem in ipſo Concilio ita factum eſſe, inter alias nationes, & Martinum Papam ibi electum, probatur ex vltimo decreto 43. Seſſionis eiuſdem Concilij; & ex Conſilio Geminiani 36. vbi ponit concordiæ verba. Fuerant autem in ipſo Conſtantienſi Concilio factæ huiuſmodi concordiæ, vt patet ex ſuperius relato vltimo decreto, quadrageſimæ tertiæ ſeſſionis: Vbi dicitur Martinus, &c. Decernimus, & declaramus, ſacro approbante Concilio, per decreta, ſtatuta, & ordinata, tam lecta in præſenti Seſſione, quàm concordata cum ſingulis nationibus eiuſdem Concilii, (& quæ in noſtra Cãcellaria poni volumus, & litteras in forma publica, ſub ſigillo Vicecancellarii volentibus confici, atque tradi huic ſacro Concilio) ſuper articulis contentis in decreto ſuper reformatione fienda, die ſabbati 30. mēſis Octobris proxime præteriti promulgata, fuiſſe, & eſſe iam ſatisfactum. Et quoniam videtur facere ad propoſitum, libet hic inſerere particulam orationis, quam tunc ad Henricum VI. Regem Angliæ habuit miſſus ab Eugenio pontifice legatus Petrus de Monte Iuriſconſultus egregius; qui poſtea fuit Epiſcopus Brixinēſis, & cuius in iure habemus Repertorium illud inſigne, appellatum, Repertorium Brixinenſis; & tractatum de monarchia. Is ergo
25 in oratione prædicta ita inquit. Sed hæc miſſa faciamus,

ne a gemino ouo (vt aiunt) exordium ſumpſiſſe videamur. Ad ea vero, quæ proximis diebus in ipſa ſynodo geſta ſunt, veniamus; quæ ſane talia ſunt, vt maximam mereantur reprehenſionem. Nec vlla ratione, ſine graui diuinæ maieſtatis offenſa valent tollerari. Hi enim qui Pontificem Maximum, virum vtique ſanctum, quietum, & pacificum, capitali odio perſequuntur, poſteaquam temporali eum patrimonio ſpoliatū intellexerunt; ſpirituali quoque ſubſidio priuare cogitauerūt; vt ſic omni prorſus auxilio deſtitutus, dignitatem ſummi Apoſtolatus tueri nequaquam poſſet. Plebem itaq. illam ſynodalem, quæ ſemper nouis rebus ſolet gaudere, malis quibuſdam artibus, quas pudor vetat referre, facile induxerunt, vt vacantium beneficiorum fructus (quos vſitatiore vocabulo annatas dicunt) ſummo Pontifici lege interdicerentur. Fauoribus itaque, & clamoribus inſanientis vulgi, ea lex lata eſt, qua, & Pontifici talium fructuum receptio, & his quibus beneficia conferuntur ſolutio veluti ſimonia prohibetur. Huic autem legi ferendæ, etſi multi venerabiles Patres, magnæq. auctoritates viri contra dixerint; manifeſtam in ea, Sedis Apoſtolicæ, & Vicarii Chriſti depreſſionem contineri dicentes; præualuit tamen indiſcreta multitudinis, non tam auctoritas, quam voluntas; quæ ad tantam temeritatem, eo erat audacior, quo potentium quorundam ſtimulis agitabatur. Quid hac lege pernicioſius? quid deteſtabilius? quid ab omni humanitate, atque honeſtate remotius? Quæ nam (bone Ieſu) eſt hæc ſynodalis reformatio? Summum Pontificem, omni ſpirituali, ac temporali auxilio priuare, eumque veluti mendicum quendam hominem, conſtituere, qui nec ſuis, nec eccleſiæ neceſſitatibus poſſit vllatenus prouidere? Et quanquam huius legis iniquitas, ſi tamen lex dicenda eſt, ſatis per ſe ipſam appareat; conabor tamen, id paucis oſtendere, quibus breuiter explicitis perorauero. Debet lex (vt a maioribus noſtris traditum eſt) eſſe honeſta, iuſta poſſibilis, ſecundum naturam, & patriæ conſuetudinem, loco denique, ac tempori conueniens, vtilis demum, ac neceſſaria. Quid

horum

horum; quæſo, in hac lege poteſt inueniri? Diſcurramus per ſingula. Magnam in primis continet turpitudinem. Nonne turpe, & indicens eſt, Sedis Apoſtolicæ priuilegia, & dignitates euertere? & quem Dominus Principē vniuerſæ eccleſiæ conſtituit, aduerſus hunc moliri inſidias; hunc exinanire, debilitare; huic eccleſiaſticos redditus, qui ad ſupportandam onera regiminis ſunt deputati, impie, atque inhumane ſubtrahere? Iniuſtitiam vero huius legis qui non videt? Nonne injuſtum eſt, & iniquum, vt qui plantat, vineam fructus eius commoditate priuetur? & qui paſcit gregem, de lactis dulcedine non veſcatur? Etenim ſecundum Apoſtolum, Qui ſeminat ſpiritualia, metere debet carnalia? &, qui ſeruit altari debet viuere de altari; Quod ſi de inferioribus membris Eccleſiæ hoc dixiſſe Apoſtolum creditur, qui in partem ſollicitudinis ſunt vocati; quanto magis de Pontifice maximo, cui omnium fidelium vniuerſalis eſt cura commiſſa? Quantum vero ab eccleſiæ conſuetudine diſcrepet, facile diſcerni poteſt. Ea ſiquidem a tot præclaris Pontificibus, ac ſanctis patribus obſeruata, ſine magna, & rationabili cauſa violari non debuit; præſertim cum huius conſuetudinis ratio illa euidens fuerit, vt is qui regendæ multitudinis curam ſuſcipit, talibus muniatur adiumentis, quibus onus regiminis valeat ſupportare. Sed, & ſpiritualia ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt; alterumque alterius indiget auxilio. Loco vero, ac tempori nullatenus conuenit; Nam quo tempore legem illam ediderunt; omni dominio temporali erat Summus Pontifex, tirannorum potētia, ſpoliatus a propria Sede vi, & rebellione ſubditorum expulſus; eius pretioſa ſupellex vulgi prædæ expoſita; omnia eius ornamenta direpta; adeo vt non Snmmi Pontificis ornatu, ſed abiecti Monaci veſtitu vrbem reliquerit; ac demū inſigna Italiæ vrbem Florētiam ſolus, profugusq. intrauerit. Quæ quidem ſi legis huius latores pie ac reuerenter conſideraſſent; non ſolū eum hoc temporali ſubſidio non priuaſſent; ſed ſi nunquam antea id exigere licuiſſet pro neceſſitate rerum ac temporis, eam exactionem in-

ſent. Honorarunt, Chriſtianiſſime Princeps, ſuperiorũ temporum concilia mirum in modum Apoſtolicam Sedem, & Chriſti Vicarium illi præſidentem; nec vſquam eius primatum,dignitatem,ac priuilegia attingere,nedũ violare præſumpſerunt: Cum enim ſcirent ſancti Patres ſynodaliter conuenientes, ſine auctoritate Summi Pontificis,ſynodum generalem non poſſe conuenire; ipſa quoque concilia rubur, auctoritatem, ac firmitatem ab illo accipere;ſacrilegum, ac pene hæreticum eſſe iudicarunt, ſi vnum in locum conuenientes, aliquid aduerſus illum agerent, quem auctorem, ac Principem ſuum diuina voce cognoſcerent. Ab hoc ſanctorum patrum laudabili more,longe declinauit hæc ſynodus: legat quicunque voluerit eius canones,& decreta;animaduertat eius actiones, & opera; per pauca certe inueniet, ex zelo fidei,& charitatis feruore proceſſiſſe; aut ad vtilitatem publicam emanaſſe; ſed omnia plena ſunt odij, diſſidii,& ambitionis; omnia nedum ad debilitationem, ſed ſubuerſionem ſupremi capitis eccleſiæ, quarundam machinationibus ordinata.

Huic Brixinenſis orationi, cum dictus Rex Angliæ præſtando aſſenſum(ſpreto decreto Baſilienſi) permiſerit per ſui regni Prælatos continuari ſolutionem communis, & minutorum ſeruitiorum, & per omnes regnicolas præſtari dictum denarium ſancti Petri; ſimiliterq. alii Reges,& principes(exceptis Gallis)& ſeruitiorum, & dimidiæ annatæ ſolutionem per ſuos continuari voluerint: negari non poteſt, quin vera fuerint per dictum Brixinenſem, pro inualiditate dicti decreti allegata: quodq. illud fuiſſet iniuſte, atque illegitime, & per factionem quorundam ſeditioſorum, reclamantibus bonis, extortum: quandoquidem, & ipſe Rex Angliæ, & alii Reges, & principes, habebant in eodem Concilio ſuos legatos, per quos neceſſario credendum eſt, eos fuiſſe factos certiores de ſingulis quæ ibi geſta erant: & ſi legitime,an perperam geſtã eſſent,& cõcluſa. Quamquam etiam ſi prorſus omni ſeditione, & vitio ceſſante decretum proceſſiſſet, contraria obſeruantia fuiſſet ſubla-

ſublatum : cum indubitati ſit iuris, quod conſuetudo contra canonem, qui nunquam fuit vſu receptus, præualet,& pro ipſius contrariæ conſuetudinis validitate, ſufficit factos eſſe actus contrarios; vt communiter tenent doctores in cap. 1. de treg. & pace. Quid ergo dici poterit in hac ſpecie, vbi habemus contrariam conſuetudinem, etiam longiſſimi temporis, annorum plus minus centum triginta?

27 Sequebantur loco tertio verba Gloſſatoris pragmaticæ; circa quæ refellenda, non oportet multum fatigari quia in ſummam ille, cum tanta verborum incompoſita congerie, nihil aliud lucrifecit, niſi vt omnibus patefaceret mentem ſuam parum æquam Romano Pontifici; cuius dignitati quantum inuideret, non potuit diſſimulare: Quod pleriſque aliis, qui hac tempeſtate, contra ſummi Pontificis auctoritatem libros inuulgare tentauerunt, ſimiliter accidit; cum nihil aliud probent quam imprudentiam ſuam, & liuorem quo aduruntur, inſana eorum maledicentia detegant. Dicti igitur Coſmæ ignorantia detegitur ex primis verbis, vbi dicit, appellari annatas, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana,& alibi; & de ipſis notatur in clement. quia regulares. §. permiſſa. de ſuppl. negli. prælat. Et dicuntur Annalia, in extrauaganti, Ioannis XXII. Suſcepti. & Vacantiæ. infra eodem. §. Item quod ex nunc. Et ante tempus Ioannis XXII. raro vel nunquam exigebantur; ſed ipſe Papa, per extrauagantem: Cum nonnullæ. in qua præſupponit aliam prius feciſſe, aſſerit fructus primi anni eccleſiarum vacantium ad triennium, in aliquibus orbis partibus, pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ, ſuæ Cameræ reſeruaſſe: ſed quod temporaliter, & ab aliquibus eccleſiis, pro temporis neceſſitate, ab eo exactum fuit; in perpetuum, & ad omnes eccleſias poſtea a Bonifacio nono, qui prius indifferenter eccleſiaſticis beneficiis annatarum vſum impoſuit, extenſum, eſt contra totius iuris diuini, & humani diſpoſitionem, &c. Dum enim vnico annatarum vocabulo, credit ſignifi-

ſignificari annatas, de quibus loquitur decretum Baſilienſe;& vacantias,& annalia, de quibus loquuntur extrauagantes Ioannis XXII. demõſtrat ignorauiſſe,quod ea vocabula ſignificarent res diuerſas, quemadmodum ſuperius probaui Malitia vero eius oſtenditur, non ſolum ex eo, quia deprauate deſcripſit verba Ioannis Andreæ, vt collatione facta ſuperius oſtenſum eſt; ſed etiam quia diſſimulat commune, & minuta ſeruitia; quorum vſus, vt antea probatum eſt, non habeat initii memoriam; & illorum non facta mentione, contra rei veritatem,confuſe omnium inuẽtionem attribuit Bonifacio IX.Sed id quoque non ſine veneno;quia tacet Bonifacium IX.introduxiſſe duntaxat dimidiam,loco integre annatæ, cuius reſeruatio, non primum a Ioanne XXII.vt ipſe falſo,ac temere aſſeuerat;ſed ab antiquiſſimis antea temporibus fuerat in vſu. Et hæc quo ad primam verborum dicti gloſſatoris partem;quæ dici poteſt eſſe narratiua.Subſequens vero,in qua dicit eius ſententiam,dum ait; Contra totius iuris diuini,& humani diſpoſitionem; Nonne ſcriptum eſt, Nemine cõcuciatis? & quod,gratis accepiſtis, gratis date? Nunquid Simon magus cum gratiam Spiritus ſancti emere vellet,damnationis ſuæ ſentẽtiam a Petro audiuit,Pecunia tua tecum ſit in perditionem.Et qui ſunt illi qui dant,& recipiunt annatas,niſi ementes,& vendẽtes in templo,quos Chriſtus ab illo eiecit;etiam ex euentu ſolo damnandi ſunt: nam ex hoc indigni,& qui plus pecuniarum habẽt,promouẽtur,& dignus eſt prælatura, cui non actionis meritum,ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Pro ſolutione annatæ,plerũque mobilia,etiam pretioſa, eccleſiarum venduntur. Parentes promotorum,pecuniis exhauſti, deſtruuntur: materia exigendi a ſubditis paratur; vt quotidie videmus, promotos a ſubditis pecunias ſub velamẽto iucundi aduentus(quem triſtem,& mœſtus potius dixerim) exigere. Vnde boni Prophetæ,olim munera propheciæ non accipiebant,ſed

ſtipes tabernaculi: mali autem quia accipiebant, prophetia (quæ donum Dei erat) in diuinationem, (quæ diabolica eſt) conuertebatur. Quid aliud colligitur, niſi (vt ait Hieremias) Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem in cuſtodia pomerij erit. Hæc dicti Gloſſatoris ſententia, vel potius temerarium iudicium, cum ex ipſa ſua temeritate confundantur, non indiget alia confutatione. Prima enim pars, quia præſupponit receptionem, & ſolutionem annatarum eſſe ſimoniacam, quaſi emantur, & vendantur beneficia: ex antedictis redditur falſa; cum ſit probatum contrarium. Et pro his quæ dixi, (tanta eſt veritatis efficacia, quæ etiam ex ore mendacium, inuitis illorum dentibus exit in lucem) ipſe idem gloſſator teſtimonium facit: quandoquidem paulo inferius in gloſ. verbi: conſuetudinis: vbi quærit, an ibi reprobetur conſuetudo generalis in omnibus eccleſiis collegiatis, quod Canonici in ſua receptione dant aliquid; facit diſtinctionem, in qua inter alia ponit hæc verba. Poteſt dici, quòd ſi conſuetudo imponit hoc onus præbendę, & non recepto, & valet in fauorem cultus diuini. arg. cap. ſignificatum. de præben. & c. 1. vt eccleſia benefi. & hoc caſu poteſt eſſe verum, quod a principio etiam cautio exigi poſſit. arg. 18 diſtinct. de Eulogiis. & 18. q. 2. ſeruitium. Quæ verba conſentiunt cum his, quæ antea dixi pro iuſtitia annatarum: cum ſint onus impoſitum, non ipſis promotis, immo neque etiam beneficiis, ſed fructibus. Inſuper idem Gloſſator, ibidem ſubiungit hæc verba. Similiter poteſt quæri, an hic damnetur conſuetudo, quaſi generalis in Normandia, in diœceſi Pariſienſi, & aliis pluribus locis qua Epiſcopi, vel Archidiaconi percipiunt fructus primi anni beneficiorum vacantium, pro deportu. Et videtur quod non, quia talem conſuetudinem iura approbant. cap. præſenti, §. porro de offi. ordi. lib. 6. Excepto, quòd habetur in cap. quia ſæpe de electione, & in clem. ſtatutum, §. 1. de electione. & Docto. vt not. Ioan. Andr. in cap. nemo. de reg. iur. lib. 6. 1. no. Vbi allegat extrau. Ioannis XXII. Suſcepti regiminis. vbi hoc eſt deciſum

Allegat

Allegat eam in clem. 1. de conceſſ. præben. in clemen. 2. de decimis. Non eſt autem veriſimile, vnico verbo, tot iura ſubuerti: Ideo poſſes intelligere hunc textum, cum tales deportus, vel annatæ exiguntur pro collatione, vel inueſtitura, aut aliis ſpiritualibus; ita, quod illa ſint cauſa immediata, propter quam talia exiguntur. Hæc autem ratio, quam egregius ille gloſſator fecit, pro ſubſtentatione illius conſuetudinis, per canones, & extrauagantes, ab eo citatas, ad commodum Epiſcoporum, & Archidiaconorum approbatæ: multo magis facit ad fauorem Papæ, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ; præſertim cum cauſa exactionis annatarum, non ſit collatio, neque beneficium; ſed vocatio, & fructus ipſi, vt antea probatum eſt. Pars altera ſententiæ dicti gloſſatoris, vbi poſuit annatas etiam ex euentu eſſe damnandas, quaſi qui plus pecuniarum habent, quamlibet indigni promoueantur; & reliqua. poſt bilem ſimul, & iocum (vt Horatii verbis vtar) mouere. Nam, quantum attinet ad annatas de quibus ipſe loquitur, cum ſint certæ, & notæ, Epiſcopatuum, videlicet, & monaſteriorum, ex libris taxarum; inferiorum vero beneficiorum, ex ipſo vero valore, qui exprimitur; non poteſt eſſe locus ementitæ per dictum gloſſatorem licitationi; præſertim cum ſummæ prædictæ, non ſoluantur Pontifici ad manum, neque tempore quo fiunt prouiſiones; ſed poſtea officialibus ad id deputatis, quandocunque libet ipſis prouiſis litteras expedire: quas plerique (vt antea dictum eſt) nunquam expediunt. Præterea, licitationi prædictæ etiam ſi maxime vellet Papa, vix locus eſſe poteſt quo ad Epiſcopatus, & Monaſteria; quæ fere omnia conceduntur nominatis a Regibus, & principibus, ſub quorum temporali ditione ſunt Epiſcopatus, & Monaſteria: inter quos, & præcipuus, eſt Rex Francorum: aut electis a ſuis capitulis, vt in Germania, & quibuſdam aliis partibus: Ita, quod non remaneat Pontifici libera Epiſcopatuum, & Monaſteriorum collatio, niſi in certis Italiæ, partibus. Quò vero ad alia inferiora beneficia, multo minus talia ementiri debeat præfatus gloſſator,

ſator, deplorando deſtructionem pecuniarum Galliæ cum ipſis Gallis, ratione inferius dicenda, indultum ſit, vt pro illis non ſoluant annatam, & liceat eis impune quorumcunque inferiorum beneficiorum fructus exprimere ſub valore 24. ducatorum. Neque omittendum eſt, quin etiam eludamus ridiculam illius exclamationem, quam facit de pauperatione illorum, qui promouentur; a quibus, vt ipſe ait, pro ſolutione annatæ plerunque mobilia, & pretioſa eccleſiarum venduntur: & eorum parentes pecuniis exhauſti deſtruuntur. Vnde enim prouenire, aut cui perſuaderi poteſt tanta deſtructio, cauſa annatarum, ſi pro epiſcopatibus, & monaſteriis, taxa, non excedit tertiam, & pro inferioribus annata non excedit dimidiam veri valoris? Et ſi quilibet prouiſus, illico recuperaturus eſt ex fructibus, ibi triplicatam, hic duplicatam ſummam? vel potius multo maiorem, ſi quidem rariſſimi ſunt Epiſcopatus, & Monaſteria, quorum fructus non ſint multum aucti à tempore à quo inſtauratæ fuerunt à Ioanne XXII. taxæ prædictæ. & de beneficiis inferioribus, numquam fere verus ad vnguem exprimitur valor: & talis, qualis exprimitur ſemper intelligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus conſuetis. Itaque cum riſu miſſum faciamus dictum Gloſſatorem, qui poſita vera cauſa; & vero modo ſolutionis annatæ, quemadmodum ſuperius poſui, ex his quæ dixit in glo. verb. conſuetudinis, conuictus eſt facere pro iuſtitia annatarum.

27 Et quamuis Baſilienſi decreto, ex prædictis (vt mihi videtur) ſufficienter confutato; neceſſe non ſit pragmaticam Galliæ ſanctionem antedictam, quæ in ipſo Baſilienſi decreto fundamentum habuit, confutare; tamen ne in alicuius mente remaneat ſcrupulus, propterea, quod, tanta & talis natio, quanta & qualis eſt Gallicana, decretum illud, per ipſam pragmaticam acceptatum octuaginta fere annis obſeruare contenderit; non ab re videbitur eſſe, ſi de ipſa quoque pragmatica, quomodo ſe res habeat, exponamus. Recto autem ordine procedendo, cauſamq. rei cognoſcendo, ſcire oportet, nullum eſſe inter

ſe inter Chriſtianos Principem, qui liberius, ac ſæpius Eccleſiarum redditibus manus opponere conſueuerit, quam Reges Francorum, qui olim id faciebant auctoritate ſummi Pontificis, deinde etiam inſcio ſummo Pontifice; idem facere ſibi vſurpauerunt.

Quod, vltra illos, qui Regni Franciæ hiſtoriam deſcripſerunt, probata etiam Albericus de Roſate, qui in ſuo dictionario, verbo, Decima, §. vltimo, dicit hæc verba. Proh dolor, vnum in fine huius materiæ ſilere non poſſum, quod oculata fide percepi. Et notorium eſt, quòd iſtæ decimæ, quæ ad deuotionem diuini nominis, à principio proceſſerunt, intantum propter malos paſtores Eccleſiæ, diſtribui vidi Regi Franciæ, ſub colore paſſagij ad recuperationem terræ ſanctæ, tempore Papæ Ioannis XXII. & tamen vnum paſſum, vel apparatum non fecit, & ſic etiam eſt conceſſa, & conceditur ſæpe aliis regibus, principibus, & baronibus in eorum territoriis, per Papam, & Cardinales. Alii quoque Prælati, & Clerici inferiores, an eas diſpenſent, ſicut ſtatuit lex diuina, quilibet palpare poteſt. Hæc ſpiritu certe prophetico ex euentu dixiſſe comprobatur Albericus. Nam & ego vidi hominis bene docti libellum, qui complorans Chriſtianæ Religionis calamitatem, obſeruauit miſeros exitus, quos habuerunt multorum Principum res; præſertim bellicæ: quas illi aggreſſi ſunt gerere, extortis ab eccleſiaſticis locis pecuniis, ſiue propria auctoritate, ſiue impetratis a ſummo Pontifice prætextu alicuius falſę cauſæ, decimis, aut aliis ſubſidiis; obliti, quod ſicut ipſi, quæ ſunt principis volunt pro ſe, ita etiam quæ Dei ſunt iuxta Euangelium, deberent Deo relinquere. Quo vero ad ipſos eccleſiaſticos, qui eccleſiarum fructus (vt Albericus conquiritur(male diſpenſant; abſque Doctore, vel obſeruatore aliquo, vnuſquiſque per ſe, de iis quæ cognouit, reminiſci poteſt, & videbit periiſſe, vt ait ſcriptura, eorum nomen cum ſonitu. Et ſicut ſcriptum eſt Iobi cap. 20. Qui eum viderant, dicent, vbi eſt? velut ſomnium auolans non inuenietur; tranſiet ſicut viſio nocturna: Oculus qui eum viderat, non videbit, neque vltra in-

ipſius Iulij ſucceſſorem, & Franciſcum Regem, facta fuit concordia, iuſſumq. ipſam concordiam, loco dictæ pragmaticæ, deinde ſeruari debere: itaq. factum eſt, expeditis deſuper litteris opportunis, tam Leonis Pontificis, quàm Franciſci Regis prædictorum, de anno Domini 1517. & omnia lecta, publicata, & regiſtrata fuerunt, etiam in ipſius Regni Franciæ parlamentis, & vulgariter appellatur Concordata Franciæ. Concludendo igitur de pragmatica, dicimus, illam contra Annatas nullum facere præiudicium; quando quidem earum fundamentum totum erat in ipſo Baſilienſi decreto, illo iam per antea dicta ſublato, facile corruit deſuper factum pragmaticæ ædificium: Vt parum apte, concluſiſſe videatur Duarenus Iureconſultus argumentum ſuum, qui in vulgato quodam libro, de ſacris eccleſiaſticis myſteriis, ac beneficiis; ſub titulo, de Annata; vtitur hac argumentandi forma: Vſitatum eſt apud nos, & Leonina conſtitutione, cuius ſæpe meminimus, confirmatum, genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat; Nam cum primum recens lectus eſt, & à Rege nominatus, aut Epiſcopus, aut Cenobiarcha; Romanus Pontifex, anni integri fructus eius beneficij percipit, eosq. ſibi ſtatim ſolui, ac repreſentari curat. Huc vſque bonus hic argumẽtator, duo dixit mendacia; vnum, vbi dixit, Anni integri fructus; alterum, quòd Papa illos ſtatim facta nominatione, ſibi ſolui curat: cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, ſecundum quam ſoluitur annata, plerunque intercedant plures ne dum menſes, ſed anni; & plerunque litteræ, vt ſæpius dictum eſt, nunquam expediantur, neque ſoluatur annata. Proſequitur deinde dicens: Hoc vectigal, quod annum appellatur, non, quòd Anniuerſarium, ſed, quòd vnius anni ſit, quidam à Bonifacio nono inuentum; alij à Ioanne XXII. ſcribunt. Et hic quoque aliorum errorem ſecutus, cum loquatur duntaxat de Epiſcopatibus, & Monaſteriis, pro quibus non annata, ſed ſeruitia, quæ immemorabili tempore, ante Bonifacium, & Ioannem prædictos pontifices, erant

in vſum . Subiungit deinde , ſæpe quæſitum eſſe an iure poſſet exigi:& illam fere Theologorum,&iuris Pontificij conſultorem eſſe opinionem : Romanum Pontificem, lege ſimoniaci ambitus vt cæteros Epiſcopos teneri , ſi pro ſacris miniſteriis pecuniam accipiat ; atque inculcata auctoritate Concilii Baſilienſis , quo dicit hoc genus vectigalis eſſe damnatum , concludit in hæc verba, videlicet : Quoquo ſe vertant Pontifices quibuſcunque decretis, conſtitutionibus, pactiſque hanc exactionem tueantur,diuinum oraculum ſemper in eis opponemus , gratis accepiſtis , gratis date . Atque ex hac ſua concluſione, infert corollarium aduerſus dicta vltima concordata; in hæc verba, videlicet : Quod cum ita ſit, conuentio inter Regem noſtrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhoneſta quibuſdam videtur , ideoque pro non ſcripta haberi, ac reiici deberi. Ita tamen , vt cætera capita eiuſdem conuentionis,quæ à ratione , honeſtateque non abhorrent , nihilominus obſeruentur . Hæc eſt dicti Duareni ſententia:quæ quoniam ex ſupradictis ſatis eſt confutata,videtur ei oppoſito corollario , poſſe occurri dicendo : Quia annatæ exactio non eſt ſimoniaca, decretumque Baſilienſe, pro illarum abrogatione factum , vniuerſe ab omnibus reprobatum , iniuſtumque , & impium fuit , & in conſequentiam , talis erat pragmatica ſanctio,ſuper Baſilienſi decreto fundata ; Hinc infertur , quod conuentio inter Franciſcum Regem , & Leonem Pontificem inita , honeſta , iuſta , & laudabilis , ideoque inuiolabiliter ſeruanda eſt .

30 Sed non quieſcit adhuc animus , niſi de pragmaticæ prædictæ improbitate, antiquos etiam proferam teſtes. Petrus ille Epiſcopus Brixinenſis,qui ante dictam legationem, per Eugenium Papam, etiam ad ipſum Carolũ ſeptimum pragmaticæ auctorem miſſus fuit; in ſatis bene longa oratione , quam coram ipſo Carolo Rege habuit , non expauit in eius faciem,quantum attinebat ad ipſam pragmaticam ſanctionem , aperte loqui in hæc verba : Atque in ea re , vt miſſa faciamus reliqua , &

omnis

omnis noſtra ad te conuertatur oratio; Non poteſt Eugenius Pontifex non magnopere dolere, atque admirari tantum in te fuiſſe reformationis deſiderium, vt (quod bona venia tua dixerim) leges plenas turpitudinis, ac deformationis, à Baſilienſibus editas, pro reformatione admiſeris. Legem enim quandam Maieſtas tua fertur promulgaſſe, quam vulgo, pragmaticam ſanctionem vocant, in qua Baſilienſium decreta quædam diceris recepiſſe: & in Regno tuo ab omnibus obſeruari mandaſſe. Quod profecto à veteri Principum more videtur fuiſſe, quam maxime alienum: Eſto enim, quod Baſilienſium leges ſanctæ & honeſtæ fuiſſent; illæ tamen, tanquam ſtatuta ſynodalia, haberi nullatenus debuiſſent, niſi eas Apoſtolicæ confirmationis robur ſolidaſſet. Quid enim tibi, & cæteris circa eas credendum, quid tenendum eſſet, debuiſti à Sede Apoſtolica poſtulare. Idque exemplo Sanctorum Patrum, ac clariſſimorum Regum, quorum tibi actiones proponimus, ne rem nouam dicere videamur. & ſubinde, propoſitis exemplis Iuſtiniani, & Caroli Magni Imperatorum, auctoritatibuſque aliquot ſanctorum Patrum, & ſacræ ſcripturę, quas breuitatis cauſa, hic ommittendas eſſe cenſeo; proſequitur dicens: Cum itaque harum conſtitutionum à te receptarum, quædam omnino confirmatæ non ſint; quædam vero perpetuam Sedis Apoſtolicæ damnationem meruerint; quo pacto pro legibus abſte haberi potuerint, non ſatis animaduertimus; cum tuum non ſit, hoc eſt Chriſtiani Principis, id recipere, id obſeruare, quod Romanæ Eccleſiæ damnauit auctoritas. Id autem ſummam cum ratione factum eſſe, quis inficiabitur: Ea enim Baſilienſium decreta, ius diuinum grauiſſime lædunt, & priuilegia Sedis Apoſtolicæ; non ab homine aliquo, ſed ab ipſo Deo collata, impijſſime violant, quod hæreticum eſſe, ſancti nos patres admonuerunt? Et poſtquam adhoc quoque probandum, Nicolai primi, & Leonis Pontificum adduxit auctoritas, ſubiun-

git. Vtinam ſurdi Baſilienſes ad hæc aperuiſſent aures, & vt bene agerent, intelligere voluiſſent; in has enim ſordes, nec ſe, nec alios præcipitauiſſent. Tu vero, Chriſtianiſſime Princeps, qui & pacem Eccleſiæ, & decorem eius affectuoſiſſime cupis, quæcunque dicimus, gratiſſime audis, & in arcanu pectoris tui colligis, ac cuſtodis. O ſi poſſem ſingulis huius tuæ legis capitulis immorari, oſtenderem profecto, neque Baſilienſibus horum malorum auctoribus, facere, neque tibi eas conſtitutiones recipere licuiſſe, quæ Romanæ Eccleſiæ dignitati, honori, principatui, ac priuilegiis derogant, quorum tanta fuit apud maiores tuos reuerentia, tanta vis, tanta auctoritas, vt ea omnia potentia, & armis, ipſo quoque ſanguine tueri, ac defendere minime dubitauerint. Sed quoniam non parui, neque leuis negotiis ea res eſt, idque temporis huius ratione quaquam patitur; longius enim dixi quàm in initio propoſueram, erit benignitatis, & clementiæ tuæ, alio tempore de his (quæ nunc miſſa facimus) nos audire. Confidimus enim, Maieſtati tuæ, Baſilienſium dolos, erroreſque grauiſſimos Pontificis vero maximi iuſtitiam, æquitatem, honeſtatem, ac veritatem oſtendere: & ita oſtendere, vt glorioſa illa ſua animi magnitudine, & feruore fidei ardentiſſimo, aduerſus eorum iniquiſſimas leges inſurgas, illaſque damnes, reprobes, ac reiicias; quoniam ex ipſis peruerſis legibus, (vtpote auctoritatem, & dignitatem ſedis apoſtolicæ corrumpentibus) non reformatio, quam ſe facturos per hoc decennium polliciti ſunt, ſed abhominanda deformitas introducta eſt.

Alter antiquus Teſtis, eſt Helias Archiepiſcopus Turonenſis, qui tunc erat à conſiliis dicti Ludouici XI. Regis, & contra pragmaticam, & illius fautores, pro ipſius Regis abrogatione prædicta ſcripſit, concludens obediendum eſſe Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, poſthabita pragmatica ſanctione prædicta, quam concluſione probat his rationibus: quarum prima ſumitur à Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, & in ea ſedentis Pontificis præeminentia; Secunda, à periculo quod incurritur

ritur

ritur ſi eiuſdem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ obediētia quomodolibet tranſgrediatur: Tertia, ex ipſius Regis prædeceſſorum benedictæ propaginis Francorum domus fide, & deuotione, quibus mirifice decorati claruerunt: Quarta, ex eiuſdem Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, in præfatam Sacram domum Francorum, benedictione. Quas omnes rationes, cum auctoritatibus, & exemplis comprobauerit, ſubinde addit quinta rationem, ex eiuſdem pragmaticæ exorbitatione, & minus ſufficienti auctoritate: exorbitationem autem ex eo arguit, quia in ipſius pragmaticæ principio, auctoritatis apoſtolicæ vſus grauiter inculpatur; & ei in multis detrahitur, quod multis ſcripturæ ſacræ, & Conciliorum locis, probat eſſe contra ius diuinum: deinde, quod ipſa pragmatica ſufficienti auctoritate careret, arguit hoc modo: Quoniam (inquit) ſi vim & auctoritatem legis obtinet, neceſſe eſt dicere, à quo hæc auctoritas dependeat? & videtur, quod à nullo poſſit dependere; quia aut à Rege illam dictante, & pronunciante; aut a prælatorum, & aliorum Regni procerum congregatione, aut à Baſilienſis Concilij editione, per ſufficientem diuiſionem, quia certum eſt, quod non à Papa, qui illam improbat, & deteſtatur. Primum autem membrum, quod non poſſit ſubſiſtere auctoritate Regis, probat, quia materia ſubiecta non erat ſub iuriſdictione, & poteſtate Regis, nempe de his; quæ ſpectant ad fidem, & religionem; ſecundum, quia illi, qui dicta conſtitutione pragmatica ligari debebant, perſonæ ſcilicet Eccleſiaſticæ non erant ipſi Regi ſubditi. A Prælatorum vero, & aliorum Regni procerum congregatione, conſtitutionem prædictam auctoritatem habere poſſe negat, eo quod de iure, nulla prælatorum, vel clericorum Congregatio cenſeatur eſſe legitima, niſi ſummi Pontificis auctoritate fiat: Licet enim (inquit) quilibet Epiſcopus Clerum ſuum, pro vtilitate ſuæ diœceſis, & Archiepiſcopus prouinciæ ſuæ ſuffraganeos conuocare poſſit, & debeat: vnus tamen Epiſcopus alium Epiſcopum; & Archiepiſcopus, alium Archiepiſco-

pum, aut alterius Eccleſiæ ſuffraganeum conuocare non poteſt. Congregatio itaque multorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatuum, & priorum, & clericorum diuerſarum diœceſum, nullam videtur habere iuris ſubſiſtentiam; cum nullus, de iure, auctoritatem habeat conuocandi, neque tali congregationi præſidendi, ſed neque alius ſtatuendi, præcipuæ contra ſummi Pontificis auctoritatem; & talis congregatio aceſala cenſeretur; & ſi permitteretur, ſequeretur exinde graue diſſidium in Eccleſia, quæ vna eſt Chriſti ſponſa immaculata. Nam quælibet natio niteretur ſine capite ad ſui nutum introducere ſibi ritum nouum: & ſic poſſent inde prouenire ſciſſuræ, ac ſchiſmata in Eccleſia; & ſic recedere ab vnitate vnius capitis; quod improbat Apoſtolus, prima, ad Corinthios. Et poſt multas auctoritates, ſubiungit: Amplius oſtendi poteſt, quòd dicta Congregatio Bituricenſis, nulla cenſeri potuit eſſe auctoritate ſuffulta; quoniam dicere oportet, à ſufficienti diuiſione, quòd aut fuit Concilium generale, & hoc non; quia non interuenit auctoritas Papæ, ſine qua celebrari nō poteſt, vt præoſtenſum eſt, neque interuenerunt aliæ nationes: Aut prouinciale, & hoc non; quia Concilium prouinciale dicitur, quod Metropolitanus, cum ſuis ſuffraganeis, in ſua prouincia celebrat: Aut ſynodus epiſcopalis, & hoc non; quia in tali eſt vnus Epiſcopus tantum, qui preſidet, & auctoritatem impartit. Et cum ad hæc ſingula comprobanda, iura, & auctoritates citet; poſtremo addit, quòd pragmatica prædicta non valeret a Baſilienſis Concilij editione ſubſiſtere: nam tacitis (inquit) multis quæ exprimi poſſent, vtpote, quæ fuit cauſa mouens conuocandi illud Baſilienſe Concilium, & quis modus in proſecutione fuerit obſeruatus: Qualis etiam per Baſilienſes facta fuerit Antipapæ intruſio, manifeſtata finaliter per factum, cui merito non aſſenſit vniuerſalis Eccleſia, vt ſatis de ſe patet, de quibus ad præſens ſuperſedeo. Sed alia ſunt, propter quæ, auctoritas dicti Concilij Baſilienſis, conſolidare nequit ipſam pragmaticam: & primum eſt, Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ præeminen-

minentia, & auctoritas, quæ ſuper omne Concilium eſt, vt ſuperius ex multis iuribus, & auctoritatibus eſt probatum: vnde in editione quorumcunque decretorum, vel Canonum S. R. Eccleſiæ auctoritas ſubintelligitur ſemper excepta. Et poſt multa iura, etiã ad hoc adducta, dicit; Secundum eſt eiuſdem Concilij Baſilienſis auctoritatis nullitas; Nam ea prætenſa, quæ dicuntur edidiſſe decreta, ſuper quibus fundatur dicta pragmatica, ediderunt poſt factam translationem Concilij, ex Baſilea, ad Ciuitatem Ferrariæ, & poſt excommunicationem latam per Papam, Dominum videlicet Eugenium, contra Baſilienſes, niſi diſcederent a Ciuitate Baſilea, quod ad effectum Concilii prætenſi: & ſic eidem omnis auctoritas defuit. Et poſtquam multis etiam auctoritatibus probauit valuiſſe translationem Concilij & excommunicationem prædictam, dicit; Tertium eſt eiuſdem pragmaticæ, & decretorum, prętenſi Baſilienſis Concilii, contrarietas. Primo, quoniam illud Concilium Baſilienſe, præuentionem in conferendi beneficiis, Papæ liberam reliquit, ſicut etiam de iure communi ſibi competit; Pragmaticam vero non annuit. Secundo, dictum Concilium per decretum ordinat, quod Princeps, pro electionibus faciendis, litteras electoribus non dirigant, neque preces fundant; ſed libere eligere permittant; Pragmaticam vero, illi decreto non acquieſcit. Præterea ſunt in dicta pragmatica additiones, varietates, modificationes, & reſtrictiones in dictis decretis, prout conſtat per tenorem ipſius pragmaticæ, quam confirmari præſtolati ſunt ſibi per Regios Oratores, à memorato Concilio Baſilienſi, quibus quidem Oratoribus regijs fuit reſponſum, quòd decreta, aut in totum acceptarent, aut in totum recuſarent; & ſic nullam penitus à dicto Concilio confirmationem, aut auctoritatem qualemcunque reportarunt. Ex quo concluditur, ꝙ ipſa pragmatica numquam auctoritatem habuit, & valde periculoſe agebatur, cum quis ea vtebatur per modum prædictum. Et tandem multis interpoſitus ſcripturæ ſacræ, & ſanctorũ Patrum auctoritatibus

dicit. Ex præmiſſis igitur omnibus concluditur, quod bene, iuſte, ſancte, & vtiliter præfatus D. noſter Rex, dictam pragmaticam, tanquam debita auctoritate carentem, merito abrogauerit, & plenam obedientiam Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ præſtiterit, & bene conſultus hoc fecit, licet in hoc magnum non requireretur conſilium, quia vt ait Philoſophus, 3. Ethicorum: In magnis, & dubiis, diuturna deliberatio, & multorum conſilia requiruntur; in his autem quæ ſunt certa, & determinata, non requiritur conſilium: vt ponit Beatus Thomas, Secunda ſecundæ, quæſtio. vlti. Per hæc autem ſuperius ſcripta, ſatis patet, quod hæc ſunt certa, & determinata; & quod Rex ita facere debuit pro ſalute ſua, & Regni ſui; vt ſit ipſe ſemper verus Chriſtianiſſimus, & catholicus filius Eccleſiæ, & Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, vna cum patre ſuo Sanctiſſimo Pontifice ſummo, in Spiritu ſancto, qui eos illuminare dignetur, & gratia ſuperna implere corda eorum, in vinculo pacis, ad fælix, & vtile regimen vtriuſque poteſtatis; vt coronam decoris accipere mereantur de manu Domini, & vitam conſequi ſempiternam. Hæc ſunt, in ſummam, verba dicti Heliæ Archiepiſcopi; quæ ſimul terminata eſt ſecunda pars noſtri tractatus.

Supereſt inſtituti ſermonis vltima pars, in qua polliciti ſumus deſcribere vſum ſecundum quem Annatæ ſoluuntur, Cuius vſus modi, quamquam ex præcedentibus colligi valeant; ideoque inde petenda relinqui poſſent: facilioris tamen intelligentiæ gratia, & ne eius obliti videremur, paucis eam quoque partem, ſeparatim, hic breui ſumma repetendam eſſe duxi.

Conſtituenda eſt ergo regula, quod annatam (ſub quo nomine hoc loco tam commune, & minuta ſeruitia, quam dimidiam Bonifacianam intelligi volo) ſoluunt omnes illi, pro quibus expediuntur litteræ, ſuper prouiſionibus beneficiorum vacantium, & ſeper aliis gratiis, ex quibus detur ius percipiendi ipſorum beneficiorum fructus, aut ipſorum fructuum partem, vt

penſio-

penſiones, & fructuum reſeruationes.

Ex huius regulæ ſingulis partibus, deducuntur ſpecies quædam, pro quibus non debetur annata, vel eius differtur ſolutio. Ex prima enim parte, vbi dicitur, ſuper prouiſionibus beneficiorum, deducuntur hoſpitalia, quæ ſecundum formulam conſtitutionis Clementis Papæ V. regenda committuntur: & monaſteria Monialium, ſeu (magis proprie loquendo) illorum Abbatiſſatus, pro quibus annata non debetur, ſed quælibet Abbatiſſa dono dat ſolummodo veſtem lineam, quam vulgo rocchettum appellant, ſeu certam modicam, pro eodem rocchetto, pecuniarum ſummam. Pro illis quoque beneficiis, quæ noue eriguntur, & tunc primum ex bonis profanis dotantur. illi quibus ea beneficia ab eorum prima erectione conferuntur, annatam non ſoluunt. Pro illis quoque, quorum fructus, ſecundum communem æſtimationem, ponuntur non excedere valorem annum vigintiquatuor ducatorum, & pro quibus ſemel ſoluta eſt, ſi contingat illa intra vnius, & eiuſdem anni circulum iterum vacare, non perceptis à prius prouiſio fructibus, in ſecundæ prouiſionis expeditione, annata non ſoluitur: Prout neque ille ſoluit: qui ſuper vna ſupplicatione iam ſemel expeditis litteris, & ſoluta annata, vigore eiuſdem ſopplicationis alias, quamuis ſub alia, & diuerſa à prius expeditis forma, litteras vult expedire. Quod aliter ſe habet, ſi ſecunda expeditio, quamuis pro eadem perſona, fiat ſuper alia diuerſæ (præſertim poſterioris) datæ ſupplicatione, quia tunc videtur præſupponi alia vacatio, vſque in diem datæ ſecundæ ſupplicationis: & propterea non eſt inconueniens ſi noua ſit facienda ſolutio; hoc dico, ſi interim ille, vigore prioris expeditionis, percepit fructus, non aliter: nam ſi illos percipit, quia data adhuc vacatione, ſequitur fructus illos fuiſſe interim indebite perceptos, mirandum non eſt, ſi prima illa ſolutio non excuſat à ſecunda ſolutione.

Quod de Monaſteriis Monialium, & hoſpitalibus dictum eſt, intelligi debet, quod in expeditione litterarum

rum

rum ſuper illorum prouiſionibus, non ſoluitur annata. Sed ſi contingat illorum fructus, aut ſuper ipſius fructibus denſiones aliis reſeruari, pro fructibus reſeruatis, & penſionibus huiuſmodi, prout generaliter pro omnibus aliis fructuum Eccleſiaſticorum, & penſionum ſuper illis aſſignatarum reſeruationibus, debet ſolui, etiam ſi penſiones monialibus ipſius reſeruentur, ſi penſiones ipſæ vigintiquatuor ducatorum ſummam excedant. Hac ſcilicet adhibita diſtinctione, & norma; videlicet, quòd ſi fructuum, vel penſionis reſeruatio facta eſt ſuper fructibus Epiſcopatus, aut Monaſterii, ſiue conſiſtorialis, ſiue non conſiſtorialis, ſed in libris Cameræ taxati, & penſio excedat ſummam taxæ libri Cancellariæ, tunc in expeditione reſeruationis fructuum, aut penſionis, ille, cuius fauorem facta eſt reſeruatio, ſi expediat ſuas litteras antequam litteræ prouiſionis Eccleſiæ, vel Monáſterii expediantur, tenetur ſoluere integram dimidiam; ſed vbi pro reſeruatario expediuntur litteræ, vnà cum litteris prouiſionis, aut poſtea; tunc ſoluitur duntaxat tertia pars taxæ pro ipſa penſione, ſeu fructuum reſeruatione. Et idem ſi ſint plures penſiones, quæ inſimul excedant taxam; quia pro omnibus ſoluitur tertia pars taxæ, pro rata inter ipſos penſionarios diſtributa. Et prouiſio de Eccleſia, vel Monaſterio grauato, penſionibus aſcendentibus ad tertiam partem taxæ, vel illam excedentibus, ad quamcunque ſummam illæ aſcendant (ſi pro illis fuerit per penſionarios antea ſoluta, vel tunc ſoluatur Annata) illarum intuitu, dimittitur eadem tertia pars à penſionariis, ſeu illorum cauſa per ſoluta; & ipſe prouiſus ſe obligat illam ſoluere, in euentum, quòd penſiones poſſidente ceſſent. Si vero penſiones non excedunt taxam, penſionarii debent ſoluere pro tertia parte ſummæ ipſius penſionis. Et ſi fructuum, aut penſionum reſeruatio ſit ſuper fructibus alicuius beneficii non conſiſtorialis, aut non taxati; tunc ſi non excedit 24. ducatos, pro ea nihil ſoluitur; ſed ſi eam ſummam excedit, ſoluitur dimidia Boniſaciana, pro ea ſumma, ad quam reſeruatio fructuum, ſeu

penſio

penſio ipſa aſcendit.

Sed hoc quoque eſt circa ipſas fructuum, & penſionum reſeruationes conſiderandum, quod ſi pro ipſis non reperiatur antea ſoluta annata, non datur expeditio litterarum, ſuper grauati beneficii prouiſione, niſi prouiſus etiam pro ipſis fructibus, ac penſionibus reſeruatis, nomine illorum, quibus reſeruatæ ſunt, perſoluat. Sed ita ſoluentibus datur mandatum Cametale, vt poſſint retinere, & compenſare cum fructibus, & penſionibus per eum ſoluendis. Debetq; nihilominus ipſe prouiſus promittere (ſicut antea dictum eſt) quod vbi contingat penſionem, vel fructuum reſeruationem quoquo modo ceſſare, tunc ipſe quoque pro illis ſoluet tantum, quanto minus nomine ſuo, propter reſeruationes huiuſmodi, ſoluit in prouiſione. Et eſt notandum quod actio ex huiuſmodi obligationibus orta exercetur cõtra quoſcũque illarum, pro quibus factæ ſunt obligationes, Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum poſſeſſores, & eorum obligationes facientium ſucceſſores. Et hæc dicta ſint pro declaratione illius partis poſitæ ſuperius ad limitationẽ regulæ, quatenus diximus, annatas nõ deberi; ſequitur dicẽdũ circa id, vbi diximus, ſolutionẽ differri.

Differtur autem ſolutio, quamuis de vacanti facta prouiſio expediatur, vbicunque prouiſus probat eſſe ali quem alium in beneficio intruſum, quæ intruſio (ſi fuit ipſa prouiſione, quæ expeditur, anterior) non ſolum probanda, ſed etiam narranda eſt in ipſis litteris, quæ de prouiſione expediuntur. Quandoque etiam intuito perſonarum, aut aliqua ſubſiſtente iuſta cauſa, (vt quia nota ſit difficultas, quam prouiſus habiturus ſit in adeptione poſſeſſionis, & in penſione, quod non ſit niſi cum lite, aut alia magna difficultate exigibilis) permittitur expeditio litterarum, facta per illos, qui eas expe diunt, obligatione de ſoluendo intra certum tempus conuentum.

De beneficiis in Regno Franciæ ſitis, ſoluitur ſecundum antedictã Gregorii xij. reductionẽ; Videlicet, pro conſiſtorialibus tantũ, habita ratione medietatis taxæ,

Digitized by Google

Et quoniam diœceſes,quæ nunc ſunt ſub regno Franciæ, tunc non omnes erant illi ſubditæ, & reductio prædicta non admittitur niſi pro locis tunc ſubditis;ideo introducta eſt(vt antea dixi)appellatio patriæ reductæ.

Pro litteris autem conceſſis ad beneficia non vacantia, in expeditione illarum annata non ſoluitur, præterquam pro litteris coadiutoriæ, cum clauſula futuræ ſucceſſionis. In certis vero adhibetur hæc diſtinctio: Quia ſi gratiæ dantur ad vacatura incerta, vt ſunt expectatiuæ, reſeruationes, mandata de prouidendo, & cætera talia; pro illis, cuiuſcunque ſint ſummæ & tenoris, neque facienda eſt ſolutio, neque obligatio. Si vero gratiæ ſint ad beneficia certa, in euentum vacationis illorum, vt regreſſus, acceſſus, vnio, & aliæ tales; tunc in expeditione litterarum, facienda eſt obligatio de ſoluendo annatam data vacatione,& purificata conditione gratiæ.

Idem contingit iis, quibus prouidetur à Legatis, & Nuntiis Papæ, aut ab aliis quibuſcunque prælatis habentibus à Papa facultatem conferendi beneficia reſeruata; quoniam in litteris ipſarum facultatum conſueuit opponi decretum, quod illi, quibus illarum vigore continget prouideri de beneficiis excedentibus annuum valorem 24. duc. debeant deinde intra certum tempus, deſuper impetrare ab ipſo Papa nouas prouiſiones, & ſuper illis expedire litteras, & ſoluere annatam, & iura Cameræ.

Eſt aliud quoque annatæ nomen Quindennium, non quidem ſpecie, ſed accidenti, & nomine tantum ab antedictis differens: quod deriuatum eſt hoc pacto. Cum inter alia prouiſionem genera, quæ ab Apoſtolica Sede impetrantur, ſint illæ, per quas beneficia Eccleſiaſtica vniuntur, & annectuntur aliis, ita, quod non ſint amplius vacatura, quod contingit, ſi vnio ſit perpetua, nec beneficium vniatur alteri beneficio de ſua natura vacabili (puta Epiſcopatus, aut Abbatiæ alicuius menſæ, aut alij cuius beneficio conferribili) tunc enim augetur Epiſcopatus, aut Abbatiæ taxa, pro tertia parte quantitatis

titatis fructuum vniti beneficij, ſi illud non ſit inter taxata in libris Cameræ; & ſi ſit taxatum, tantundem augetur taxa beneficij, cui fit vnio:& ſic de conſueta vniti beneficij annata, ſedi Apoſtolicæ nihil detrahitur;ſed ſi beneficium annatæ ſolutioni obnoxium vniatur hoſpitali,vel monaſterio monialium,pro quibus diximus annatam non ſolui, licet vacent,& conferantur. Item ſi vniatur menſæ alicuius Capituli,ſeu collegij Eccleſiaſtici ſecularium clericorum,vel regularium,aut congregationi, vel etiam cuilibet monaſterio Religioſorum, eorum qui ex Apoſtolicæ ſedis priuilegio habentius,vt ab eis electi Abbates, abſque alia ſedis Apoſtolicæ prouiſione, ſuorũ monaſteriorum habeant adminiſtrationem. Ex huiuſmodi vnionibus,& ſi quæ ſint aliæ,per quas præcludatur via futuris vnitorum beneficiorum vacationibus; quoniam inferebatur ſedi Apoſtolicæ detrimentum percipiendi ex illis annatam; de totius Chriſtianitatis communi conſenſu,ab antiquiſſimis temporibus(quod ex regeſtis Cameræ Apoſtolicæ apparet) vſu receptum fuit, vt illi, in quorum commodum tales vniones cedebant, dum ſingularum vnionum litteras expediebant, promitterent, obligarentque ſe, & ſucceſſores, pro ſoluenda in futurum, certis conuentis temporibus (puta finitis quibuſcunque quindecim,decem & octo, aut viginti annis) vnitorum beneficiorum annatas,habita ratione ſummæ, quæ pro vnoquoque beneficio ante vnionem ſoluebatur: vt ſic Apoſtolicæ ſedis indemnitati proſpiceretur, ne talium vnionum prætextu, remaneret in perpetuum priuata iure percipiendi conſuetam annatam. Atque ita proceſſum eſt vſque ad tempus Pauli II. Pontificis, qui eiuſmodi ſolutionum varia tempora, ad ſingulorum quindecim annorum initia reduxit;ab eaque dicti Pauli Pontificis ordinatione, ſtabilito quindecim annorum tempore, tractuum eſt Quindennij nomen.

FINIS.

INDEX ALPHABETICVS
IN TRACT. DE OBLIG.
IN FORMA CAMERAE.
D. Antonij Maſſæ Galleſij Ciuis Romani.

Primus autem numerus paginam deſignat, poſterior ſedem locorum.

A

ABOLITIO in parte instrumenti non ſubſtantiali, non viciat ipſum. pag. 94.2

Abſentes à Cur. etiã non moniti excommunicantur, & quare. 50.5

In Abſentes obligatos ĩ forma Cameræ, poteſt procedi abſque citatione. 134.3

Abſolutionis lite pẽdente, non põt peti executio iuramenti. 115.25

Abſolutio ab excommunicatione quomodo concedatur, vt reductio in priſtinam excommunicationem neceſſaria non ſit. 157.17

Abſolutus ab excõicatione dato illi termino ad ſatisfacien. an eo elapſo, & non ſatiſfacto, reincidat, vel denuo excommunicandus ſit. 157.15

Actionis, & exceptionis diuerſa ratio eſt. 113.16

Actoris perſona legitime conſiſtere debet iudicio. 60.3

Additamenta varia circa procuratorum conſtitutionem, ad nouam formulam auctoris. 85.3

Agens ex teſtamẽto nõ dicitur agere ex inſtrumẽto liquido. 109.5

Agere, & velle agere diuerſa ſunt. 104. 5

Agere, poteſt quis contra inuitum ad hoc vt per iudicem declaretur, illum non teneri. 158.20

Aggrauari, &c. quomodo hæc verba ſint intelligenda. 50.1

Agnoſcenti debitũ, etiam obligato obligatione Camerali, indulgetur ſpatiũ triginta dierũ. 143.35

Animi abiecti eſt perpeti ſe, arctis, obligationum vinculis alligari. 7

Appellans a præcepto ſibi poſt confeſſionem facto auditur. 130.19

Appellantes ab interlocutoria ſolẽt ſemper reponi à Iudicibus Rom. Cur. 141.29

Appellare an liceat a tacita Iudicis pronunciatione; quæ oritur ex proceſſu ad vlteriora. 130.18

Appellatio ab exceſſũ executionis, alias licita in executione obligationis Ca. non conceditur. 155.12

Appellatio ab executione Cameralis obligationis in vniuerſum non conceditur. 154.7

Appellatio ab executione requirit ſpeciale mandatum. 119.8

Appellatio à declaratoria, ab obligatione

Digitized by Google

gatione Camerali proficiſcente, non ſuſpendit, nec impedit executionem. 145 43
Appellatio à præcepto non mere iudiciali, ſed conuentionali, non admittitur. 150.10
Appellatio etiam a mero executore interpoſita, valet ad hoc vt cauſa appellationis deuoluatur ad ſuperiorem. 155.8
Appellatio quare non impediat executionem. 156.13
Apocæ priuatæ ex ſtatuto Vrbis executionem paratã habent. 99.12
in Apoca priuata refert quibus verbis pactum ſit de obligatione Camerali extenden. 100.17
Atteſtatio Dei, aut rei ſacræ eſt ſubſtantia iuramenti. 101.20
Auctor Cameralis obligationis eſt incertus. 1.2
Auditor Cam. ante feſta paſchalia abſoluit omnes ad hoc, vt poſſint ſumere Euchariſtiam. 157.16
Auditoris Cameræ priuilegium, circa executionem Cameralis obligationis. 97.9
Authentica ſi quis in aliquo documento, C. de eden. quomodo intelligatur locum habere. 106.2

B

BAldus meminit obligationis ſimilis obligationi Cam. 24.16
Bonorum omnium mobilium clauſulæ in obligatione effectus. 28 1.
& bonorum ſimpliciter, & bonorum omniũ ſimpliciter, ibid. 2.3
Bonorum, vel bonorum mobilium nomine, quid contineatur. 39.5
Bonorum virorum promiſſio: Vide promiſſio bonorum.
Bonos ne viros deceat actionibus obligationum vinculis vti. 7.1
Brachium ſeculare inuocandi practica. 147.49
Brachium ſeculare non eſt niſi neceſſario inuocandum. 148.52
Brachium ſeculare quot modis inuocari dicatur. 148.51

C

CAmeralis obligatio, in oĩa bonorũ genera nobis parat executionẽ contra debitorem. 23. 9.
Cameralis obligatio adiecta contractui valido, acceſſorio tamen ad inualidum, non perdit ſimpliciter vires ſuas. 29.7
Cameralis obligatio adiecta contractui nullo, an aliquid operetur. 26. 2
Cameralis obligatio an neceſſario requirat ſcripturam. 96.2
Cameralis obligationis auctor incertus eſt. 2.3
Cameralis obligatio cõpoſita fuit diuerſis tẽporibus, & perfecta 2.3
Cameralis obligatio, cur ita vocetur. 12.2
Cameralis obligatio in prothocollo, vel apocha non extenſa, extendi debet in proceſſu, vel executione. 123.8
Cameralis obligatio non ligat hæredes ſuis vinculis. 9.12
Cameralis obligatio extendi poteſt à notario actuario, etiam abſque decreto Iudicis. 124.9
Cameralis obligatio, cum cenſurarum ſuſceptione, nulla Iudicis pronunciatione neceſſe habet, ſuper liquidatione, & ratio iſtius vſus. 129.15
Cameralis oblig. componendæ, & inueniendæ cauſa. 12.1
Cameralis obligationis deſcriptio 1. 1
Cameralis obligationis effectus omnes tranſeunt in hæredes creditoris, dummodo appareat, eas eſſe hęredes. 33.12
Cameralis obligat. effectus omnes tranſeunt ad ceſſionarios. 37.1
Cameralis obligat. efficacia an tranſeat ad nominandos. 37.4
Cameralis obligationis efficacia non competit contra particularem ſucceſſorem debitoris, nec contra tertium poſſeſſorem bonorum obligatorum quo ad

viam

viam executiuam. 37.3
Cameralis obligationis inſtrumento, per aliū, quam, per notarium actuarium publicato,quæ terminus ſeruandus. 134.1
Cameralis obligatio, quoniam non eſt cum cenſurarum, & mandati executiui ſuſceptione, ante confeſſionem debiti non habet executionem paratam. 127.7
Cameralis obligatio ſine ſcriptura contracta, quando, & quomodo habeat executionem paratam. 95. 4
in Camerali obligatione, quare nō acquiritur Domino actio, ſine ceſſione. niſi cenſuræ, & mandatum executiuum ſuſceptū fuerit. 25.21
in Camerali obligatione quare nō ſit pactum ſuper executione bonorū temporaliū debitoris. 55.1
Camerales obligationes quomodo accidat aliquando agitari in rota. 43.15
Cameralis obligationis tenor. 3.4
Camerali obligatione cum ſuſceptione cenſurarum, & mandati executiui facta, quid faciendum ſit. 149.56
Cameralis obligationis vis, an, & quatenus tranſeat ad hæredes creditoris,& contra hæredes debitoris. 30.1
Cameralis obligationis vis conſiſtit in conſtitutione procuratorum. 24.15
Cameralis obligationis ſubſtantia conſiſtit ſine iuramento. 31.2
Capi,compelli &c.declarantur hæc verba. 54.1
Caſus in quibus Camerali obligatio non tranſit ad hæredes, nec contra hæredes remiſſiue. 25. 20
Cauere ſibi volens,quæ ſeruare debeat. 52.9
Caute nimis cumamicis agere malorum amicorum eſt, ex Euripide. 9 16
Cautela pro creditore, vt poſſit recuperare ſumptum faciendum in recolligendum inſtrumentum publicum ſui crediti. 56.21
Cautionem publicam cauſa carentem non valere, quam ſit rationi alienum. 99.15
Cautio qua creditor poſſit vitare exceptionem compenſationis. 67. 10
Cautio, vt creditum plene conſtet, & vt bona debitoris nobis ſint obligata, honeſte adhibetur. 8. 10
Cedulæ priuatæ vide Apocæ.
Cenſurarum ab initio ſuſcipiendi vſus,vnde acceptus fuerit. 51.8
Cenſurarum ſuſceptio coram ſolo notario non valet. 52.12
Cenſuris ab initio ſuſceptis, quare etiam ſine monitione, præſentes in Cu excommunicantur. 51.7
Certum dicitur etiam per relationem ad aliud certum. 79.5
Certificatio qualiter fieri debeat ad effectum conſtituendi aliquē in mora. 36.17
Ceſſionarius proprie dicitur creditor. 116.2
Citatio contra obligatum in forma Cameræ præſentem in Cu. quare requiratur. 134.4
Citatio quæ præmittenda,ſi inſtrumentū Cameralē obligationem extenſam non habeat. 121.2
Citatio omnino requiritur contra obligatum in forma Cameræ, ſi præſens ſit, contra ſi abſens. 134 2.& 3
Citatio præmittenda quando inſtrumentum non habet formulam extenſam, qualis eſſe debeat. 121.3
Circuitus producens aliquem effectum, non eſt euitandus. 105.5 exemplum de effectu circuitus. ibid. 7
Clauſula addita in noua forma circa procuratorum conſtitutionem. 58.3

Clau-

Clauſula contenta in inſtrumento eſſe vera, quæ in noua forma adſcripta eſt, quam vim habeat. 87.6
Clauſula in obligationem oĩum bonorũ mobilium, vel bonorũ, ſimpliciter, vel bonorum omnium, quem faciat effectum. 38. 1.2. & 3
Clauſulæ, ita tamen quod vnius Curiæ, &c. effectus. 47.3
Clericus ſubmittens ſe omni foro, an poſſit peti executionem in foro ſeculari contra ſe in bonis ſuis temporalibus. 43 1
Clericus in laicum Iudicem conſentire non poteſt, etiam de Epiſcopi conſenſu. 43. 2
Clericus licet ſit hæres laici, tamen gaudet priuilegio. 43.3. & ibid. 4. huius materiæ limitatio.
Collegiũ quãdo excõicetur. 139.22
Commiſſio cum clauſula, ſine præiudicio, &c. quando detur. 155.10
Cõmiſſio ſuper appellatione à grauamine, licet Iudex, appellantem & impetrantem repoſuerit, quando impetretur. 142.31
Compelli, & capi poſſe propria creditoris auctoritate, non poteſt pacto conueniri. 54.2
Compenſatio debiti facti, poſt contractam obligationem, facilius admittitur. 67.9
Compromiſſoria obligatio habet hanc tacitam obligationem, vt pareatur ſententiæ arbitri, niſi reductio petatur. 71.7
Conditio, ſi ſine hærede deceſſerit, intellecta de hærede ſucceſſionis, nunquam verificatur. 86.7
Conditio, ſiue tacita, ſiue expreſſa, debet verificari antequam petatur executio. 128.11
Conductor obligatus in forma Cameræ pro penſionibus, an poſtea pro tacitis recõductionibus poſſit cõueniri via executiua. 113.18
Confeſſio debiti per procuratorem non poteſt fieri antequam liquidetur. 127.8
Confeſſio de iure communi paratam habet executionem. 23.12
Conſecutio debiti, vel promiſſi, cur facilius fiat per obligationem Cameralem. eod. 8
Conſentiens aſſignationi penſionis, per procuratorem non poteſt ab illius non ſolutionem, de ſtylo Rotæ, excommunicari, niſi, literis ſibi intimatis.
Conſentiens ſemel, in alterius præiudicium diſſentire non poteſt. 52.10
Conſtitutio procuratorum incerta qua ratione ſubſtineatur in Camerali obligatione. 78.3
Conſtitutio procuratoris iurata, non poteſt reuocari in præiudicium tertij. 88.5
Conſuetudinis vitioſæ vis, ex Saluſtio, & Terentio notata. 10.17
Conteſtatio litis vbi eſt, ibi iudiciũ non poteſt eſſe executiuum. 97.5
Contractus aliud eſt, aliud inſtrumentum. 7.2
Contractus non requirit inſtrumentum publicum, ſed proceſſus. 96.1
Contractu cuiuſcunq; iurato, nobis acquiritur actio ſine ceſſione, quamuis iuramentum extrà iudicium delatum fuerit. 35.23. & 24
Contra Camerale obligationẽ opponi poſſunt, quæ inſunt ex rei natura, & tacite colliguntur. 61.10
Contumacia eſt cauſa excommunicationis, ideo illa ceſſante ceſſat excommunicatio.
Conueniri, vbi quis poſſit, aut reſpondere cogatur, declaratio ſummaria. 43.5
Copia inſtrumenti, cui partes, ſe velle ſtare dicunt, probat inter ipſos tantum. 161.22
Creditor an poſſit cogere debitorem, ad faciendum ſibi inſtrumẽtum in forma Cameræ. 102. 1
Creditor; qui non recordatus cenſurarum per partem aduerſam ſuſceptarum, via ordinaria proceſſit ad confeſſionem debiti, po-

ceſt nihilominus petere mandatum executiuum, ſimul cum cenſuris extrahi. 149.57
Creditor quando ad licitandum pignus admittatur, & quando eidem adiudicetur. 160.30
Culpa futura non eſt ſatis ad excommunicationem. 52.11

D

Debitor an poſſit recuperare poſſeſſionē in quā ad exequendam Cameralem obligationam admiſſus fuerat creditor. 158.21
Debitore contumace in iudicio ordinario poteſt creditor aliam rationem iudicij inire, & ad altum iudicem ire. 48.7
Debitore mortuo; Vide mortuo debitore.
Debitor ſine inſtrumento obligatus, quare poſſit cogi ad ſe obligandum per inſtrumentum. 103.3
Deciſionem Aegidij, qua dubitat, ſiquis extra Ro. Cu. exiſtens ſubiecerat ſe iuriſdictioni Cameræ, & promiſerat ſoluere in Cu. poſſit extra Cu. citari, vt ibi reſpondeat, &c. 78.2
Declaratio ex obligatione Camerali proficiſcens etiam non citata parte valeret. 145 42
Declaratione facta; ſi non ſatisfaciat creditor, quomodo procedatur. eod 45.
Declaratio, vbi quis conueniatur, aut reſpondere cogatur. 43.5
Declaratoriæ litteræ quando decernantur, & quomodo. 143.37
Declaratoriarum litterarum formula qualis. eodem. 38
Declaratoria Cameralis obligationis, potius publicatoria, & denunciatoria eſt incurſus excōicationis, quam declaratoria. 145 44
Declaratoria ſententia quare requiratur contra excommunicatos, vigore obligationis in forma Cameræ. 144.40
Defectus cauſæ, quamobrem obligatio Cameralis inita eſt, opponi poteſt. 61.18
Dictum elegans Perſei, credentis pecuniam, ex Plutarco. 8.8
Dictum de obſeruantia Rotæ. 13.15
Differentia inter obligationē Cameralem guarentigiam, & confeſſionatum inſtrumentum. 23.13
Dignitati ſuper eſt deferendū. 37.14
Dilatio honeſta triginta dierū, obligatis in forma Cameræ ingenue debitum agnoſcentibus, quo pacto concedatur. 143.35
Dilatio quadrimeſtris quomodo, & quando concedatur. eod. 34.
Diligentia exacta creditoris illiberale eſt quiddam, ex Ariſt. ſententia, & Horatij. 7.2
Diligentia vel nimirum cauentis ſæpe vana eſt. 9.13
Dolum in ipſa re interueniſſe quo fieret enormis læſio, & ex propoſito interueniſſe, paria ſunt. 71.8
Dominus cenſetur ibi eſſe vbi procurator inuenitur. 68.2
Donatio nunquam præſumitur, vbi nulla præſūptio ſumi poteſt. 153.4
Dotis promiſſio eandem habet vim quam conſtitutio. 165.4

E

Eccleſiaſticæ perſonæ, vigore obligationis Cameralis non poſſunt conueniri extra Cu. niſi coram ſuo ordinario. 41.6
Egidij dubitatio ſuperflua eſt. 77.8
Epiſcopi, &c de ſtylo Cu. non excommunicantur. 138.20
Errare in facto proprio, nemo ſanæ mentis, & integræ ætatis præſumitur. 99.14
Ex actis iudicialibus acquiritur Domino actio ſine ceſſione. 25.20
Exceptiones omnes, cum præter certas excluduntur, exceptæ tantum opponi poſſunt. 65. 3
Exceptio compenſationis non poteſt opponi contra Cameralem obligationem. 66. 6. & fallentiæ 66. 7. & 8.
Exceptio firmat regulam. 65.2
Exceptio quando vlteriorem poſſeſſum

ſeſſum impediat. 66.6. & quando non, ibid. 17. & in hoc prudēs ſtylus. & rōnabilis Ro. Cu. ibid. 18.

Exceptione competenti non oppoſita: quid iuris, ſi proeedi vlterius patiatur. 76.11

Exceptiones ex inſtrumento apparentes, etiam quæ illi inſunt, ſemper opponi poſſunt. 61.8

Exceptionem illam non eſt neceſſe proponere, quæ ex rei natura oritur. 61.11

Exceptiones illæ quatuor ſimulationis, compenſationis, retentionis, & reconuentionis, an & quatenus opponantur contra obligationem Cameralem. 65.1.

Exceptiones limitantes ſolum Cameralem obligationem, an retardent eius executionem. 70.1

Exceptiones non admittendæ, an admiſſæ aliquid operentur. 74.1. & an valeat proceſſus. 75.6. & Ro. Cu. vſus circa has exceptiones, &c. & ipſas admittere ſummæ ignauiæ eſt. 76.10

Exceptiones quæ opponi poſſunt cōtra Cameralē obligationem. 59.1

Exceptiones tres tantū opponi poſſunt, contra inſtrumentum habēs executionem paratam, falſitatis, quietationis, & ſolutionis. 59.2. & hoc quando inſtrumentū eſt coram Iudice competente productum, & actoris perſona legitime conſiſtit in iudicio. 60.3

Exceptionum, quę contra iuratam promiſſionem opponi poſſunt capita. 72.14

Exceptiones ſola replicatione tolluntur, ſicut actiones exceptione. 75.5

Exceptio nullitatis, vide nullitatis exceptio.

Exceptio oppoſita quando non admittatur, nec opponens eam probaturus, audiatur. 63.15

Exceptio, quod actor ex ſui parte, promiſſa nō præſtitit, opponi pōt contra obligationem Cam. 60.7

Exceptio quòd Cameralis obligatio ſine cauſa facta ſit, quatenus ſit admittenda. 62.14

Exceptio ſequeſtri remotatur executionem Cameralis obligationis. 70.3

Excommunicandus debet antea perſonaliter citari. 136.12

Excommunicari an poſſit is quem non conſtat notitiam habere ſuæ obligationis per procuratorem factæ. 135.8

Excōmunicari, aut priuari aliquem non poſſe, ob non ſolutionem penſionis, niſi prius intimatis illi litteris, quam iniquum, vel iuſtum ſit. 137.14

Excommunicari poteſt is, qui ſe obligauit per procuratorem, licet non conſtet eum habuiſſe obligationis de ſe factæ notitiam, dummodo poſt obligatione tantum temporis effluxerit, quod obligationis huiuſmodi notitiam verisimiliter, ad eum peruenire potuerit. 135.8

Excommunicatio à non competenti iudice lata non valet. 53.14

Excommunicatio pro futuris culpis non debet fieri. 52.11

Excommunicatio etiam ſimpliciter promulgata, contrario conſenſu reuocari poteſt. 141.26

Excōicatio iam per defunctū incurſa, vel ſuſcepta, non ligat animam hæredis, ſicut etiam iuramentum non afficit hæredis animam.

Excommunicatio lata contra inopem, vel alium non pariturum an valeat. 140.24

Excommunicationem debet præcedere trina monitio. 142.33

Excommunicationis, & cenſurarum via extra Ro. Cu. procedi non poteſt, præter quam per Epiſcopum obligati, aut alium de eius Epiſcopi conſenſu. 50.3.

Excommunicationis exceptio nunquam cenſetur excluſa. 60.4.

Excommunicationis exceptio, quæ ob

obſtat cedenti, non obſtat ceſſionario. 116.3

Excommunicationis metus excuſat, ne ſpontanea ſolutio obſtet repetenti, quando vere competebat exceptio, licet fuerit ex iniuſta cauſa lata.

Excommunicationis ſententia contra notorie inopem eſt ipſo iure nulla. 70.2

Excõicationis ſententia eſt indiuiſibilis, nec poteſt pro parte valere, & pro parte non valere. 162.36

Excommunicationis ſententia lata in vniuerſitatem, eſt ipſo iure nulla, niſi conſtet totam vniuerſitatem eſſe participem negocij de quo agitur, & de formula huiuſmodi excommunicationis. 139.12

Excõicatio nulliter lata nõ excuſat ſpõte ſoluẽtẽ, quoad repetitionẽ.

Excommunicatus, donec ſatisfecerit, ex tunc eſt excommunicatus.

Excommunicatus niſi infra tres, ſi fuerit legitime impeditus, an incurrat excommunicationem aut debeat declarari. 140.25

Excõicatus non eſt admittendus ad Iudicem, etiam reo volente. 60.5

Excommunicatus non eſt vitandus neceſſario, donec declaratus fuit. 145.41

Excommunicatus nulliter poteſt agere iniuriarum.

Excommunicatus obſtinatus, quem tamen ſpes eſt quandoque emendari poſſe, etiam non petens, & inuitus abſoluendus eſt. 140.24

Excommunicatus per confeſſionem procuratoris in Camerali obligatione conſtituti, eſt inhabilis ad beneficia. 163.40

Excommunicatus poteſt opponere nullitatem proceſſus, per viam notoriæ exceptionis. 156.14

Excommunicatus quamuis poſtea ſatisfaciat, elapſo termino eget formali abſolutione. 157.18

Ex contractu facto per procuratorem ex pecunia ſua non acquiritur Domino perſonalis actio ſine ceſſione. 24.17

Ex contractu iurato facto per quemcunque acquiritur Domino perſonalis actio ſine ceſſione, etiam ſi iuramentum extraiudicialiter delatum ſit. 25.23. & 24

Executio Cameralis obligationis an peti poſſit etiã pro ijs, quæ ex ſententia colligi poſſunt. 110.8

Executio Cameralis obligationis conceditur ſolum creditori principali, non tertio. 116.1

Executio Cameralis obligationis demandata eſt A. C. & quando alij Iudices eiuſmodi facultatem habeant. 40.3

Executio Cameralis obligationis in primis ſpectat ad bona animi. 23.10

Excommunicatio Cameralis obligationis non datur pro debito vſurario. 108.1

Executio Cameralis obligationis nullã requirit ſolẽnitatem. 130.16

Executio Cameralis obligationis non poteſt peti abſque ſpeciali mandato. 118.7

Executio Cameralis obligationis peti poteſt ab habente generale mandatum, ſeu adminiſtrationem. 110 9. & 11

Executio Cameralis obligationis quãdo peti nõ poteſt, niſi præambula liquidatione, contra liquidationem hanc poſſunt opponi oẽs legitimæ exceptiones. 110.7

Executio Cameralis obligationis ſine ſcriptura contractæ, non eſt parata, & quare. 96.4

Executio datur ꝓ quantitate expreſſa in inſtrumento, licet ad calculi meliorationẽ reſeruata ſit. 109.3

Executio ex clauſula, hypothecæ, & precarij, in obligatione adpoſiti quomodo dari dicatur. 163.41

Executio facta non præcedente liquidatione, eſt nulla. 161.33

Executio inſtrumenti continentis factum non poteſt peti pro intereſſe.

-tereſſe. 111.10
Executio non conceditur niſi tãtũ tẽporis interceſſerit, inter obligationem factam, & executionẽ faciendam, vt creditor de ea certiorari, & ſatisfacere poſſit. 112.12
Executio non datur, ante euentum tacitæ, vel expreſſæ conditionis. 108.2
Executio non poteſt peti ante diem adpoſitam in inſtrumento. 113.17
Executio non poteſt peti, non liquidatis liquidandis, niſi aliter conuenerit inter partes. 128.10
Executio parata Cameralis obligationis, quã habeat rationẽ. 23.11
Executio pro non expreſſis in inſtrumento quando concedi ſoleat. 112.12
Executio pro ijs, quæ non ex littera inſtrumenti, ſed ex intellectu percipiuntur, an detur. eod. 13
Executio pro illatis contingenter, vel perſuaſiue in inſtrumento, an detur. 112.14
Executio quando dari ſoleat vigore ſimplicis copiæ, & ibidem cautio litigantium. 101.21
Executio paratæ in Camerali obligatione quæ ſit ratio. 23.11
Executiua via non poteſt cõpetere, niſi pro expreſſis in inſtrumento obligationis Cameralis. 112.15
Executor non tenetur admittere probationes. 155.9
Exempla antiquarum obligationum in forma Cameræ. 113.3
Expreſſio etiam vbi requiritur notabilis non refert, an exprimatur nominatim, vel per relationem ad aliud. 33.8
Executiua via, vide via executiua.
Exemplum præclarum Iſmeniæ Tibicinis. 98.9
Extenſio formulæ Cameralis obligationis quare facienda ſit. 121.3

F

FActi ſpecies ab auctore tractata, & in iudicio defenſa. 97.8
Factũ ſiue iuramentum defuncti, reputari factum hæredis, an ſit per fictionem, vel per veritatẽ. 66.6
Facultati reuocandi procuratores cur renunciari non poſſit. 87.2
Faueri conſueuit præſentibus in Cu. de ſtylo eiuſdem. 134.4
Fides debitoris, qui ſe arctius obligari patitur, ſuſpecta eſt. 74
Fides facta alicui de aliqua obligatione debita eſſe talis, vt ille ei credere teneatur.
Fideiuſſor ad tempus obligatus liberatur, facta ſine eo temporis prorogatione; ſecus ſi ſimpliciter obligetur. 114.23
Fideiuſſor obligatus in forma Cameræ, non poteſt antequam ſoluat agere contra principalem, vt eum releuet. 117.5
Fiſcus hæres non tenetur vltra vires hæreditatis. 85.6
Forma obligationis Cameralis poſita per Specul. 19.4
Formula antiqua non continebat procuratorum conſtitutionẽ 22.7
Formula Cameralis obligationis diuerſis temporibus facta, & aucta. eod. 6
Formula Cameralis obligationis qua nunc vtimur longe diſſimilis eſt antiquæ. 24.14
Formula verborum apponenda in priuatis apocis, cauſa extendendi ſuper eis inſtrumentum. 35.18

G

GVarentigia non ligat in plus, ſed efficacius. 103.2
Guarentigia, & inſtrumentum confeſſionatum in quo differat à Camerali obligatione. 23.13

H

ſine HAerede raro, vel nunquam quis decidit. 50.5. & quomodo, & quando quis dicatur ſine hærede deceſſiſſe. 86.8
Hæreditas iacens quæ dicatur. eo. 9
Hæres adeundo hæreditatem, non tantum facto defuncti, ſed etiam ſuo ligatur. 19.6
Hæredes adita hæreditate per ex com-

Digitized by Google

communicationem cogi poteſt ad reddendum votum factum per defunctum. 34.11

Hæres debitoris cur non poſſit reuocare mandatum inſertum in Camerali obligatione, 86.10

Hæres iurantis non poteſt conueniri criminaliter de periurio, ſecundum Ro. & Afflict. 31.3

Hæres non cogitur ſoluere, niſi actor prius docuerit eum eſſe hæredem. 36.18

Hæres non cogitur ſoluere, niſi prius facta illi fide obligationis defuncti. 35.16

Hæres non minus tenetur ſeruare pacta inita cum defuncto, quam ipſe defunctus tenebatur. 35.15

Hæres non poteſt conueniri antequam præterierit tempus ei datum à iure ad conficiendum inuentarium. 36.18

Hæres obligatur ad omnia pacta defuncti. 83.10

Hæres obligati in forma Cameræ non poteſt declinare forum, propter pacta in eadem obligatione expreſſa. 35.14

Hæres volens agere contra debitores hæreditarios, tenetur ante omnia probare ſe eſſe hæredem. 36.18

Hypotheca cõſtituta per obligationẽ in forma Cameræ, non habentẽ cenſurarum ſuſceptionem, nõ habet vim pignoris iudicialis, ſed conuentionalis tantũ. 26.26

I

IGnorans clauſulas, qualitatem, & tenorem rei, rem ipſam ignorare videtur. 123.6

Ignorantia rei geſtæ per procuratorem, & præſertim ad id ſpecialiter conſtitutum, non eſt probabilis. 136.10

Ignorans veriſimiliter, obligationẽ factam eſſe per ſuũ procuratorẽ, an excommunicari poſſit. 127.8

Immiſſio in poſſeſſionem cauſa obligationis Cameralis cui pignori æquiparetur. 159.24

Immiſſione facta curandum eſt, vt pignora ſubhaſtentur, & de illis creditori ſatisfiat. 160.26

Immiſſio vigore hypothecæ in Camerali obligatione conſtitutæ, fieri poteſt in bonis hypothecatis, licet valorem debiti ſummæ excedant. eod. 27

Immiſſus in poſſeſſionem, quando efficietur poſſeſſor, vt lucretur fructus, & ei competant interdicta poſſeſſoria. 159.25

Immiſſus nulliter ob minus ſolemnem immiſſionem in bonis debitoris poteſt vti iure retentionis. 161.32.

Impedimentum iuſtum excuſat à periuro. 71.4

Improbitas creditoris Horatiano carmine pulchre deſcripta. 7.3

Improbitas debitoris effugiẽtis Horatiano carmine deſcripta. 9.15

Impunitas quantum homines inuitet ad delinquendum. 138.17

Incertitudinis vitiantis mandatum exempla. 79.6

Incertitudo circa obligationem triplex. 162.34

Inhibitio à iudice nullitatis facta Iudici ordinario executori non impedit executionem. 115.26

Iniuria afficitur ille, à quo arctiores obligationes petuntur. 8.6

Iniuriarum actione tenetur, qui ad excommunicationis publicationem nulliter proceſſit. 162. 37. vel pro maiori ſumma quam ſibi debeietur. ibid. 38

Inſtrumenta confeſſionata, vel guarentigiata vim habent ſententiæ, & præcepti Iudicis. 25.19

Inſtrumentum confeſſionatum, vel guarentigiatum, in quo differat à Camerali obligatione. 23.13

Inſtrumento guarentigiato, vel confeſſionato, Domino acquiritur actio ſine ceſſione.

Inſtrumentum Cameralis obligationis extenſum ex priuata ſcriptura

ptura,non probat anteriorem hy pothecam. 99.15
Inſtrumentum continens promiſſionẽ incerti, an nõ liquidato credito demandetur executioni. 109.4
Inſtrumentum continens ſimpliciter promiſſionem intereſſe eſt mandandum executioni. 111.11
Inſtrumentum debet coram Iudice competenti produci. 60.3
Inſtrumentum eſſe liquidum, vel breui liquidari paria ſunt. 110. 6
Inſtrumentum exequendum quale debeat eſſe. 93.1
Inſtrumentum guarentigiatum, ſine cauſa factum cur valeat. 62.13
Inſtrumentum non oppugnat, qui nititur inſtrumento. 61.9
Inſtrumentum publicũ eſt diligenter a patrono inſpiciendũ. 121.8
Interlocutoria Iudicis poteſt ſæpius & quandocunque per eundem Iudicem reuocari; ſecus diffinitiua. 142.30
Interdicti ſententia poteſt proferri in aliquem pro delicto alterius.
Iſmeniæ tibicinis exemplum. 98.9
Iudex debet eſſe certus de ſua iuriſdictione, & procurator de ſuo mandato. 122.4
Iudex delegatus à Principe dicitur ſuus iudex. 40.4
Iudex Eccleſiaſticus ſi poteſt per ſe ipſum facere executionem, deberet immediate decernere mandatum executiuum. 148.54
Iudex Eccleſiaſticus ſi habet facultatem excõicandi de facto, per ſe ipſum nõ cogitur in aggrauatione procedere via cẽſurarũ. 147.48
Iudex executor obligationis Cameralis ſolet reponere excommunicatum appellantem. 141.27
Iudex executor Cameralis obligationis quare ſoleat idem grauamen ſæpius reuocare. eo.28
Iudices alij præter A. C. poſſunt in obligatione camerali procedere via ordinaria. 41.5
Iudicio ordinario intentato, an poſſit intentari extraordinariũ. 47.4
Iudicialibus ex actis, requiritur actio ſine ceſſione. 25.20
Iudicium ordinarium fieri vix poſſe creditur, vt intentetur ſine conſenſu actoris. 48.6
Iuramẽti effectus tranſit contra hæredes. quando contractus ſuper quo eſt iuratũ, eſt tranſitorius, ſiue per ſe ſit licitus, ſiue ex iuramẽto cõfirmationẽ accipiat. 32.4
Iuramenti & obligationis in forma Cameræ exactio eſt hominis nimium cauentis. 9.11
Iuramentum corporale eſt arctius verbale. 92.11
Iuramento Cameralis obligationis acquiritur actio ſine ceſſione. 25. 22
Iuramentum defuncti reputatur factum hæredis. 31.40
Iuramentum eſt exigendum ſolummodo à malis. 7. 5
Iuramentum, & obligationem Cameralem exigere hominis nimium cauentis eſt. 7.2
Iuramentum ex parte iurantis eſſe ſe perſonale, neq; tranſire ad hæredes, verũ eſt quando actus non eſt trãſitorius ad hæredes, nec iuramentũ cõfirmat actum, ſed ſolummodo lege iubente iuramentum ſeruari debet. 32.3.& 4
Iuramentum habet vim litis conteſtationis. 25.25
Iuramentum licet requirat formalitatem verborum, & ſpecificam expreſſionem eius, qui ligari debet, tamen ſufficit ſi iuretur per relationem ad aliud. 33.7
Iuramentum præſtitum per procuratorem conſtitutum ad iurandum ligat Dominum ac ſi ipſe iuraſſet, etiam non expreſſa in mandato facultate iurandi, vbi ſolitum erat ita iurari. 33.8
Iurans, & poſtea allegãs exceptionẽ non num pec. non eſt audiendus, & quandoq; tamen auditur. 74.2
Iuriſdictio an poſſit prorogari per

ſum inſtrumentum narratū. 106.1
Negligentia in cauendo amicorum iactura ſæpe cauſa eſt. 8.9
Niſi, hæc dictio, quid ſignificet, & an in ſententia iudicis ſignificet conditionem ſuſpenſiuā. 138.19
Niſi intra tres parueris; orationis huius vis quæ nam ſit. eod.19
Nitens inſtrumento non oppugnat ipſum. 61.9
non Nominatus in inſtrumento Cameralis obligationis ſi agere velit, ad executionem, prius probare debet, ſe eſſe talem, cuius vigore executionem petit. 37.3
Nota inſtrumenti originalis tantum producta executio nō datur. 94.4
Notarius ſtipulando, ſine mandato, acquirit vtilem actionem ſine ceſſione tertio ratum habenti. 84.1
Notitia certa, & indubitata requiritur eius, de cuius præiudicio agitur. 135.9
Nullitas Cameralis obligationis oppoſita, quando impediat executionem, & quando non. 27.3
Nullitas Cameralis obligationis inſtrumenti ſemper opponi poteſt. 60.6
Nullitas contractus oppoſita non impedit executionem contractus quando in ipſo permiſſum eſt, eam non opponere. 28.6
Nullitas obligationis an opponatur coram exequentē, per modum exceptionis, an coram alio Iudice, per modum actionis. 29.8
Nullitas quando dicatur non agere probatione. 27.4
Nullitas, quæ in continenti probari poteſt, impedit executionem contractus. eod.4
Nullitas ſolummodo contractus, & principalis obligationis non impedit executionē, in illis caſibus, in quibus per iuramentum adiectum ſuſtinetur contractus. eo.5
Nullitatis exceptio, quæ apparet ex inſpectione inſtrumenti impedit executionem, & non exceptio nullitatis. 17.5

O

Obligans ſimpliciter omnia bona ſua, intelligitur obligare præſentia, & futura. 38.3
Obligatio Cameralis ſiue in forma Cameræ; Vide Cameralis obligatio.
Obligatio debitoris non extenditur ad bona, abſque expreſſa clauſula, eorum obligationis. 38.1
Obligatione cenſurarum ſuſceptione continente, cur ſine monitione quis in Cu. excommunicari ſoleat. 51.7
Obligatione cēſurarum ſuſceptione continente, quando procedi poſſit, citra liquidationem. 128.11
Obligatione certæ rei ſpecialiter facta, etiā ſi poſtea interueniret generalis obligatio omnium bonorum, tamen primo facienda eſt executio in illa re certa. 38.4
Obligationes habentes paratam executionem, Baldo fauorabiles ſunt, quod auctori non placet, & quare. 10.18
Obligationes omnium bonorum mobilium, & immobilium, quem effectum habeant. 38.2
Obligatus abſque diei ſolutionis adiectione, ſi contra eū alias non monitū fuerit proceſſum, nō tenetur actori expēſas reficere. 152.1
Obligatus ad ſe obligan. an poſſit cogi ad ſoluendum immediate. 104.
Obligatus Camerali obligatione ſi ſit præſens, eſt omnino citandus. 134.4
Obligatum Camerali obligatione poſſe conueniri, etiam vbi non inuenitur, vſu ne, an iure repertum ſit. 39.1
Obligatus per procuratorem, an & quando excommunicari poſſit; vide ſupra excommunicari.
Obligatus per procuratorē habentē ſpeciale mandatum non poteſt prætendere ignorantiam. 137.13

Obſtinatus, vide ſupra excommunicatus obſtinatus.
Ordinarium Iudicem poſt intentatum, an poſſit extraordinarium intendi. 48. 4. Diſtinctio Romani. ibid. 5.
Ordo iudicialis pacto partium tolli non poteſt. 54. 3. niſi quoad &c. ibid.
Ordo proceſſus Cameralis obligationis qualis ſit.
Ordo proceſſus à citatione ad debiti confeſſionem, a confeſſione ad excommunicationem: poſt confeſſionem nihil neceſſe eſt medio condemnationis ad proceden. ad excommunicationem. 134. & 135. 5. 6. & 7.
Oppoſitio obligationis Cameralis poteſt fieri illorum, quæ inſunt, ex rei natura, & tacite colliguntur. 61. 10

P

Pacto adiecto in Camerali obligatione, vt quis poſſit moneri, aggrauari, & an poſſit prorogari iuriſdictio Iudicis. 50. 2
Pacto conueniri non poteſt, vt quis propria creditoris auctoritate poſſit compelli, aut capi. 54. 2
Pactorum afficientium bona obligati adſcriptio. 56. 2
Pactum adiectum Camerali obligationi de non reuocandis procuratoribus. 81. 9
Pactum de capienda, & detinenda perſona, an iure ualeat. 57. 1
Pactum de carcerando, quot modis alienum ſit à iure. eod. 2
Pactum inter partes, vt Iudex ab executione incipiat, valet. 55. 5
Pactum non poteſt eſſe immediata cauſa excommunicationis. 50. 6
Pactum iuratum de non reuocando procuratore, an ſeruandum ſit neceſſario. 87. 1
Pactum non valet, quod quis non præcedente monitione, excommunicari poſſit. 50. 4
Pactum quod clericus incurrat priuationem beneficiorum, in Camerali obligatione ad poſitum, valet, & quatenus. 58. 1. & 2
Patronus diligens cauſarum in primis inſpicere debet inſtrumentum publicum. 121. 1
Penſioni conſentiens mediante procuratore, an ob illius non ſolutionem, poſſit excommunicari antequam ei litteræ non fuerint intimatæ. 135. 8
Periurio detecto non propterea repellitur quis approbando. 74. 3
Periurio non obſtan. quare mandatum Camerali obligationi inſertum, reuocari poteſt. 88. 4
Periurium incurrendi effectus, & potentia, tranſit ad hæredes obligati camerali obligatione. 31. 3
Periurus eſt qui non reuocat poſitiones contrarias ab alio ſuo nomine curatas. 31. 10
Perſonalis actio ex contractu facto per procuratorem, ex re, vel pecunia ſua, non acquiritur domino ſine ceſſione, hoc autem verum, niſi contractus, ſit confeſſionatus, vel guarentigiatus, vel in eo ſit adpoſitum iuramentum 24. & 25. 17. & 18.
Petens reductionem laudi ad arbitrium boni viri, in primis debet petere relaxationem à iuramento. 71. 9
Petitio reductionis laudi ad arbitrium boni viri impedit executionem cameralis obligationis. 71 5
Pignora iudicialia vendi poſſunt ſine ſolemnitate, ſubhaſtationis. 160. 29.
Poſſeſſio pignoris Prætorij facta im miſſione ex primo decreto, quando recuperari poſſit, 158. 22
Poſſeſſio pignoris iudicialis, an & quando recuperetur. 159. 23
Poteſt, &c. huiuſmodi verbum eſt extenſiuum in futurum. 142. 30
Practica eſt, quod quando defunctus fuit iam excommunicatus, hæres illius omiſſa excommunicatio-

ne citatur ad videndum decerni mandatum executiuum, atque ita decernitur, idque locum habet etiam quando hæres ſuſcepit in ſe cenſuras. 34.13
Præiudiciũ, vbi agitur de graui præ iudicio, vide ſupra notitia. 135.9
Prælati maiores excommunicari non ſolent. 138.20
Præſcriptio temporis quando opponatur contra Cameralem obligationem. 72.10
Præſentes in Cu. vide ſupra Faueri.
Priuata ſcriptura in quibus caſibus plene probet. 98.10. & ex ſtatuto Vrbis executionem paratam habeat. ibid. 99.11. & 12.
Priuilegia propria ſingulorum, quæ dicantur, & quæ communia. 44.6
Proceſſus aggrauandi, reaggrauandi, interdicendi, & brachiũ ſeculare inuocandi, ac numeri decem dierum, quis fuerit auctor. 146.46
Proceſſus contra abſentem debitorem, vigore inſtrumenti, aliunde allati, & non recogniti inualidus eſt. 152.2
Proceſſus factus pro maiori ſumma quam deberetur nullus eſt in totum. 162.35
Proceſſus forma ad ſuſpenſionem, vel priuationem perpetuam officij, vel beneficij. 147.47
Procurator cautus debet impetrare commiſſionem, qua præfigatur terminus actori ad liquidationem faciendam. 127.9
Procurator debet conſtitui certus. 78.4
Procuratoris conſtitutio non requirit neceſſario ſcripturam. 97.3
Procuratoris promittentis fatalia labi ignauia vulgo noratur. 76.9
Procuratoris prudentis officium ne obligationis ſuæ præiudicium faciat. 75.4
Procuratoris quem Titius elegerit conſtitutio valet. 80.8
Procurator qui alieno nomine contraxit, an poſſit petere executionẽ inſtrumẽti guarẽtigiati. 119.10
Procurator incertorum conſtitutio, qua ratione ſuſtineatur in Camerali obligatione. 78.3
Promiſſio, aut ratificatio alicuius non debet eſſe inutilis. 118.6
Promiſſio bonorum virorum ſacramenti eſt inſtar. 9.14
Promiſſio pro abſente facta, etiam ante eius acceptationem, non poteſt reuocari. 84.2
Promittens ſe obligaturum, quomodo cogendus ſit, id præſtare ad quod ſe obligaturum promiſerat. 105.6
Pronunciatio, ſiue interlocutio iudicis eſt de iure ciuili. 130.17
Prorogatio temporis nihil de priori obligatione mutat. 114.22. & qualis eſſe debeat huiuſmodi prorogatio. 114.24
Proteſtatio de reluendo inſtrumentum expenſis debitoris non eſt neceſſaria, quando debitor non fuit in mora conſtitutus. 102.23
Proteſtatio facienda de exceptionibus non admittendis, contra Cameralem obligationem. 76.8
Proteſtatio facta ſuper actu non inducente obligationem, ſed aliud præiudicium, debet fieri parti, ſed non eſt neceſſe ipſam conſentire. 154.6
Proteſtatio ſolutionis metu excommunicationis, & periurj caute adhiberi debet. 154.6
Prothocollum differre, vel minus continere ipſo inſtrumento, inconueniens eſt. 80.9
Publicatio inſtrumenti, ex priuata apoca expreſſa, iure nititur 100. 16.
Publicatio litterarum. 143.39
Publicatione facta decem diebus elapſis, vno, & eodem contextu conceduntur litteræ aggrauatoriæ, reaggrauatoriæ, & brachium ſeculare, & quare. 148.55
Pupilli quando excommunicari poſſint. 100.16

Qua-

Q

Quadrimeſtris dilatio. 143.34
Quæſtiones non poſſunt tutæ diffiniri per regulas generales, nõ conſideratis circunſtantijs. 40.2

R

Ratificatio expreſſa, & tacita locũ habet, ẽt in maleficijs. 33.10
Ratificatio operatur in omnibus, etiam ſpeciale mandatum requirentibus.
Reconuentio non retardat, executionem Cameralis oblig. 68.11
Recuſans obligari per inſtrumentũ habens executionem paratam, tetigit turpitudinem ſuam. 103.4
Reductio laudi ad arbitrium boni viri, in certis caſibus, nulla cautione impediri poteſt. 71.6
Regula, quod de vno negatur, de alio affirmatur, & e contra, quando locum habeat. 110.9
Relaxationem à iuramento non eſſe promiſſam contra Cameralem obligationem, quomodo intelligatur à Staph. & Caſſad. 34 8
Relaxatio à iuramento ad effectum agendi detur paſſim. 91.6. & qua ratione defendatur conceſſio talis eſſe iuſta. ibid. 7
Relaxatio iuramenti ad effectum recipiendi de ſtylo non conceditur. & quare. eo. 4
Relaxatio iuramenti an peti poſſit parte non citata. 90.3
Relaxatio a iuramento an & quando concedatur obligatio in forma Cameræ. 90.1. & 2
Relaxatio a qua ratione impediatur. 91.7
Remedia contra iniuſtã executionẽ Cameralis obligationis. 141.26
Remedium inuentum contra iniuſtam executionem. 155.11
Remedium quod creditor poſſeſſionem bonorum debitoris obligatorum iure pignoris indebite non ingrediatur. 164.42
Remedium, ne quis habens exceptionem certam, abſens excommunicari poſſit. 158.19
Renuncians exceptioni ſimulationis, nullo pacto poteſt illam opponere. 66.4. fallit, ſi ſimulatio ſit iuris præſumptione probata, vel ex inſtrumento pateat. ibi. 5
Reperiri cẽſetur quis in eo loco vbi eius procurator reperitur. 41.8
Repetitio datur ſponte ſoluenti, quando ei competebat releuans exceptio, licet non talis, quæ eſſet admittenda contra Cameralem obligationem. 153.4
Reſignatione nouum per ſuperiorem recepta, mandatum reuocari poteſt. 88.3
Reſpublica duabus rebus continetur præmio, & pœna. 138.16
Retentionis exceptio tranſit etiam ad particulares ſucceſſores. 69.15
Retentionis ius obiectum remoratur executionem Cameralis obligationis, ſi tamen probatum ſit, non verbotenus oppoſitum. 68. & 69.12. & 13. amplia etiam quantitate retinenda non liquidata. ibid. 14
Rota quam difficilis ſit, in declarando aliquem cenſuras, vel priuationem incidiſſe. 158.15

S

Sciri poſſunt aliqua ab aliquo diuerſimode, videlicet, vt à quolibet homine, vt à Iudice, vel vt à procuratore, vel alias. 123.7
Scriptura non requiritur in conſtitutione procuratorum: vide Procuratoris conſtitutio.
Scripturæ tactus in iuramento, quando requiratur. 92.10
Secularis poteſtas quot modis inuocetur. 147.49
Seculari poteſtati, quando quis dicatur trahi. eod. 50
Sententia de iure non promulgatur contra confeſſum. 119.14
Sequeſtro obtento ſi agatur, vigore Cameralis obligationis, etiã cautione data non reuocatur ſequeſtrũ, niſi fuerit ſatisfactũ. 163.39

Simu-

Simulationis exceptioni renun-
cians; vide Renuncians.
Simulatio, vel iuris præſumptione
probata, vel inſtrumento parens,
opponi poteſt iuramento non
obſtan. 66.5
Sotius non poteſt petere executio-
nem Cameralis obligationis per
alium ſocium contractam, niſi
prius doceat ſe eſſe talem.
Soluens ante latam ſententiam ex-
communicationis, vel poſt, an re-
peteri poſſit, diſtinguitur. 153.5
Solutio vinculi non aſtringentis
fruſtra petitur. 91.5
Statuta omnia Vrbis ſunt per Pa-
pam ex certa ſcientia confirma-
ta. 71.13
Statutum loquens in vendente non
habet locum in volente vende-
re. 104.2
Statutum in Vrbe vigens, quo præ-
ſcribitur certum tempus peten-
di, non valet. 71.11. & 12
Stipulatione notarij ſine mandato
quæritur vtilis actio, ſine ceſſio-
ne tertio ratum habenti. 84.1
Stipulationem ſequi naturam con-
tractus ſuper quo interponitur
quomodo ſit intelligendum. 82.8.
& 161.31
Subhaſtatio bonorum in Cu. quali-
ter fiat. 160.28
Submittens ſe omni foro, an poſſit
conueniri in omnibus locis, etiam
diſtantioribus, eis, quæ expreſſa
ſunt, 45. 1. cum diſtinctione De-
cij. ibid. 3
Subſtantia Cameralis obligationis
conſiſtit ſine iuramento. 31.2
Subſtantiali parte inſtrumenti cor-
rupta, & per teſtes probata, da-
tur executio ipſius. 94.3
Succeſſor reputatur idem cum eo,
cui ſucceſſit. 117.4

T

Taciturnitas in iudicijs pro con
ſenſu habetur. 177.12
Termini qui obſeruantur in exe-
quenda Camerali obligatione.
63. 19
Termini prorogatio ita videtur cũ
iiſdem qualitatibus facta, vt e-
tiam vinculum iuramenti duret.
114. 20
Termino ad ſoluendum prorogato
debitori per creditorem, an de-
bitor eodem modo obligatus re-
maneat. 113.19
Terminus trium dierum ad ſatisfa-
ciendum cur præſtituatur reo Ca
meralis obligat. 142.32
Terminus trium dierum tenetur
ſufficiens ad probandum ea, quæ
incontinenti probanda ſunt. 64.
20.
Teſtes qui examinari poſſunt lite
non conteſtata. 97.7
Translatio penſionis facta per exe-
cutorem, non exhibitis ſibi lit-
teris translationis, non valet.
122. 3

V

Verba, per quæ debitor non re-
cuſat poſſe moneri, aggrauari, &c. quomodo ſunt intelligen-
da. 50.1
Verba per quæ debitor vult poſſe
cogi, compelli, declarantur. 54.1
Verba illa, formulæ Cameralis, &
earum curiarum quamlibet in
ſolidum, quid ſignificent. 46.1
Verborum, quibus pactum de exten
denda Camerali obligatione in-
ducitur, differentia. 100.17
Via executionis, & cenſurarum
procedi non poteſt extra Ro. Cu.
niſi per proprium ipſius obligati,
aut alium, de eius conſenſu, Epi-
ſcopum. 50.3
Via vna intentata in Camerali obli
gatione an dimitti poſſit, & aliæ
ſumi. 47.1
Viæ executiuæ plures coram vno iu
dice, vel diuerſis vno tempore,
vel temporibus diuerſis intentari
poſſunt contra obligatum in for-
ma Cameræ. eod.
Vniuerſitas non excommunicatur.
139. 22

INDEX
ALPHABETICVS
AD TRACTATVM
DE GVARENTIGIA.
EXCELLENTISSIMI I. V.
Doct. D. Benedicti Barzij, Sigiſmundi Romanorum Imperatoris Auguſti, conſiliarij.

A

Accuſatio contra Clericum coram Epiſcopo, quod falſos teſtes induxit contra laicum non impedit Iudicem ſecularem fungi partibus ſuis; fallit cum Epiſcopus ſit maior ſeculari. pag. 263

Actori ſi liceat articulos arctatiuos facere, reo idem licet. 249

Actus voluntariæ iuriſdictionis facti per inferiorem à Principe, non ſe extendunt extra territorium. 208

Appellatio à ſententia arbitrorum vel ab arbitramento non datur, ſi ſtatutum diſponat, quod laudum, ſiue arbitramentum mittatur executioni, ſicut ſententia diffinitiua, quæ tranſiuit in rem iudicatam. 237

Appellatio non datur ab executione præcepti guarentigiæ; ſed ex iuſta cauſa datur reſtitutio, & clauſula, ſi qua, &c. & hoc probatur ab auctore, & quibus rationibus. 237

Aſſaſſinus eſt incapax præcepti guarentigiæ. 189

B

Bannitus banno Imperiali eſt incapax præcepti guarentigiæ in omnibus caſibus, in quibus eſt incapax ſententiæ. 189

C

Captura pro debito ciuili, quod de iure communi permittatur, eſt de raro contingentibus. 214

Cauſa finalis guarentigiæ tractatur in ſecunda parte.

Cauſa materialis, & formalis guarẽtigiæ tractatur in prima parte.

Citatio requiritur in liquidatione facienda, & qua ratione. 183

Commodans non poteſt ſtatim repetere. 231

Compromiſſum non cadit in executione inſtrumenti guarentigiati, & qua ratione. 242

Confeſſio appoſita in inſtr. guarẽtigiato eſt valida, et ſine cauſæ expreſſione, & quibus rõnibus. 233

Confeſſione adpoſita ſuper actu vltimæ voluntatis inutilis, reſultat vtilis probatio. 200

Confeſſione adpoſita ſuper inutili ſtipulatione, reſultat ſaltem vtilis probatio. 183

Confeſſio geminata ex duobus inſtru-

ſtrumẽtis guarentigiatis,an vltra probationem,etiam diſponat,reliquit auctor in pendenti. 235
Confeſſione in inſtrumento guarentigiato actio quæ ex ſui natura non erat tranſitoria ad hæredem, efficitur tranſitoria. 132
Confeſſio poſt factum præceptum guarentigiæ poteſt reuocari, & qua ratione. 202.& 203
Confeſſio,quod inſtrumentũ falſum ſit verum,probata inſtrumenti falſitate,nihil operatur. 202
Cõfeſſio vtilis ſuper inutili proceſſu parit condemnationem. 200
Cõſtitutio ſecularis nõ nocet, vel ligat clericos,niſi in quatuor caſibus: primo quando laicus ſolum põt eſſe iudex cauſæ;ſecũdo quãdo clericus nititur adminiculo eiuſdẽ cõſtitutionis:tertio quando ſtatutum procedit iuriſdictionem non conferendo: quarto quando conſtitutio concernit ſolum,quæ ſunt proceſſus,& exempla. 197
de Contractu ſimulato, & imaginario reſultat verum inſtrumentum, niſi ſimulatio ſit ex præſumptione iuris, & de iure. 246
D
Damnatus in metallum eſt incapax præcepti guarentigiæ. 189
Debitorem poſſe aſtringi à creditore,vt in inſtr. debiti patiatur guarentigiam tenet auctor. 198
Decretũ interpoſitũ in loco originis pupilli, operatur vim ſuã vbiq; locorũ:ſecus interpoſitũ ſup cura,& ratio differentiæ. 209. & 210
Decretum interpoſitum in vno loco extendit ſe ad bona ſita in alio loco. 209
Decretum interpoſitum per Iudicem qui habet ſubiectam perſonam, non operatur in bonis exiſten.in alio territorio. 208
Deportatus eſt incapax præcepti guarentigiæ. 189
Dilatio quæ miſerationis cauſa datur iudicatis, datur etiam debitori in executione guarentigiæ; fallit ſi talis debitor ſit obligatus occaſione delicti. 229
Diſpoſitio circa perſonã non circunducitur territorio,ſecus circa bona & ſolemnizationẽ contractus.
Dolo inductus ignoranter ſoluens in guarentigia,repetere poteſt conditione ſine cauſa. 240
Dominum rei legatæ ad diem certam non tranſit ad legatarium ante aduentum diei. 234
Donatio habẽs vim teſtamenti, vel codicillorũ,ex diſpoſitione ſtatuti,non tamen requirit tot teſtes, quot teſtamẽtũ,vel codicilli. 228
E
Eccleſia non põt intentare viam executiuam ex ſtatuto laicorũ ſuper guarentigia niſi ſeruet requiſita à ſtatuto. 194.& 195
Errans non conſentit. 204
Exceptionem cedendarum actionum, putabat auctor contra inſtrumentum guarentigiatum opponi non poſſe, modo putat cum Baldo opponi poſſe. 250
Exceptio ceſſionis opponi põt cõtra guarentigiatum inſtr. licet ſtatutum dicat: quod contra tale inſtrumentum reus non admittitur ad aliquam defenſionem. 258
Exceptio compenſationis opponi non poteſt, contra inſtrumentum guarentigiæ, & quare. 247
Exceptio ex confeſſione facta per actorem in iudicio in fauorem rei, impedit executionem inſtrumenti guarentigiati, & quibus rationibus. 253.& 254
Exceptio excuſſionis, & ordinis opponi non poteſt a fideiuſſore obligato ex guarentigia. 238
Exceptio falſitatis non impedit executionem inſtrumenti guarentigiati, & qua ratione, fallit ſi iudici conſtet, manifeſte de falſitate. 251
Exceptio incompetentiæ Iudicis impedit executionẽ inſtrumenti

guaren-

per pretio emptionis. 255
Exceptio rei præmiſſæ peremptæ, abſque mora promiſſoris, & culpa, impedit executionem inſtrumenti guarentigiati. 252
Exceptio ſimulationis contra guarentigiã data, iudex prius pronunciare debet ſuper cõtractu facto, & deinde ſuper ſimulatione. 246
Exceptio ſimulationis militat, quando promiſſio eſt facta ſimulate propter cauſam iniuſtam, & probatam. 246
Exceptio ſimulationis non impedit executionem inſtrumenti guarentigiati, fallit niſi de illa ſimulatione conſtaret ex præſumptione iuris, vel de iure. 246.& 247
Exceptio ſolutionis, ſatisfactionis, & ineptitudinis libelli, nullitatis præſertim ex defectu iuriſdictionis, & exceptio deriuans ex eodem volumine ſtatuti, opponi poſſunt contra guarentigiam. 243.& 244.
Exceptio ſolutionis, & ſatisfactionis, non ſunt proprie exceptiones, ſed defenſiones. 243
Exceptio Velleiani, vel Macedoniani, contra inſtrumentum guarentigiatum opponi non poteſt, & quare. 249
Exceptio vſurariæ prauitatis opponi poteſt contra guarentigiam, & quare. 248
Excommunicatus eſt incapax præcepti guarentigiæ. 289
Executio ex guarentigiato inſtrumento, an competat contra hæredem debitoris, & pro hærede creditoris. 205.& 213
Executio ex guarentigia non datur contra tertium poſſeſſorem ſingulariter ſucceſſum. 217.& 218
Executio ex guarentigia an cõpetat contra debitorẽ debitoris, ſimiliter ex guarentigia obligatũ, auctor tenet, quod non exceptis oĩbus illis caſibus, in quibus de iure communi contra talem debitorem creditor agere poſſet. 215
Executionẽ guarentigiæ competere ceſſionario, & procuratori in rem ſuã, ſicut cõpetebat cedẽti, probatur auctori, & maxime, ſi dicatur, ponens in locum ſuum, &c. 220
Executio guarentigiæ fieri poteſt contra hæredem compromiſſoris, ſi ex ſtatuto fieri poteſt contra compromiſſorem, 214
Executio guarentigiæ peti poteſt ante factam liquidationem, ſententia vero exequẽdi nõ conceditur niſi facta liquidatione, & quare fallit ſtatuto dicente, &c. 181
Executio guarentigiæ ſi non poſſit impediri vlla exceptione, probato dolo actoris impeditur Iudicis officio. 257
Executio in rem petita, re non exiſtente, vigore eiuſdem inſtr. guarẽtigiati fiet in extimatione. 222
Executio irretractabilis retardatur per reſtitutionem petita, poſt petitam ab actore executionem. 260
Executio inſtrumenti guarentigiati impeditur, ex imputatione doli petentis. 239
Executio inſtrumenti guarentigiati facti contra clericum non poteſt peti, & quare. 196.& 198
in Executione inſtrumenti guarentigiati non cadit compromiſſum, & quare. 242
Executio inſtr. guarentigiati nõ cõpetit prætẽdenti intereſſe, in ipſo inſtr. ſi in eo non ſit nominatus, vel non ſit procurator nominatim, vel ceſſionarius. 217
in Executione inſtrumenti guarentigiati non eſt opus dare libellum, citatione vero opus, & ratio vtriuſque dicti. 228.& 229
ad Executionẽ non attẽditur anim' iudicãtis, ſed cõſuetudo, & ſtylus religionis, vbi fit executio. 204
Executio non cadit in procuratorem niſi in caſibus notatis. 222
Executio ſumens vim à ſtatuto municipali, non poteſt fieri per Iu-

dicem diuerſi territorij, ad litteras primi iudicis, quando in exequendo debet ſequi ordinem ſuæ iuriſdictionis, non alterius. 204
Executio ſuper qua lata eſt ſententia, non exigit citationem partis, ſi non fiat nouus proceſſus, ſed Iudicis officium petatur. 228
Executiua via eſt contra ius commune. 207
Extimatio fungitur vice ſpeciei nõ extantis; ſecus extantis ſpeciei, & dicti declaratio. 223

F

FActum, & intereſſe non differunt. 221
Fictio non militat in ſtatutis. 214
Filiusfamilias eſt incapax præcepti guarentigiæ, in materia præiudicatiua, in impræiudicatiua eſt capax, & quare; & fallentiæ ad hanc regulam, non autẽ probatur ab auctore ratio Baldi de incapacitate præcepti huiuſmodi in filiofamilias. 192. & 193
Filiusfamilias poteſt eſſe in Iudicio in omnibus caſibus, in quibus poteſt minor ſine curatore, ſecundo quãdo pater eſt abſens a prouincia, tertio quando eſt mẽtitus de morte patris, vel emancipationis, quarto ĩ cauſis ſpiritualibus, quĩto in cauſis criminalibus, ſexto vbi extraordinarie Iudicis officiũ intẽtatur & nihil à parte petatur dari, vel fieri, & exẽpla, & rõ. 192
Fideiuſſor nõ obligatus ꝑ guarẽtigiã, nõ habet regreſsũ cõtra principalẽ debitorem, vt eximatur ab obligatione, niſi poſtquam diu in obligatione permanſit. 230
Fideiuſſor obligatus ex guarentigia non habet beneficium excuſſionis, & quare. 239
Fideiuſſor obligationis ex inſtr. guarentigiato, non habet ſtatim regreſſum contra principalem debitorẽ, ſicut habet quãdo eſt ꝑ ſententiã diffinitiuã cõdẽnatus, ideo debet prius ſoluere, & quare, 231
Fideiuſſor poteſt aſtringi ex inſtr. guarentigiato, licet principalis non ſit tali inſtr. aſtrictus. 198
Fideiuſſor põt cõueniri ſtatim facta probatione in actis, quod principalis reus non ſit ſoluendo. 184
Fideiuſſoria obligatio, vbi principalis obligauit ſe ad factum, & fideiuſſor ad intereſſe; tenet & valet. 222
Furioſus eſt incapax præcepti guarentigiæ, in oĩbus caſibus, in quibus eſt incapax ſententiæ. 189

G

GVarentigia an operetur reſpectu alterius perſonæ in inſtrumento non nominatæ. 211
Guarentigia comprehendit hæredẽ debitoris, & creditoris, quando ſtatum, &c. habet principaliter reſpectum ad debitum, ſecus quando ad perſonam, & exempla & ratio. 214
Guarentigia definita ab auctore, & à Cyn. ac definitionis declaratio. 177.
Guarentigia erronee facta, effectum non ſortitur; & quare. 204
Guarentigia eſt in vſu quaſi per totam Italiam. 197
Guarentigia exorbitat à iure communi, & operatur mediante fictione, & nihil vltra importat, vel extenditur, quam ſit ſpecificatiuum, exceptis duobus caſibus, qui ſunt, quando eſt poſita ad depoſitum, & ad dotem ſecundum quoſdam. 227
Guarentigia non in plus ſed efficacius obligat. 198
Guarentigia poteſt fieri etiam die feriata in honorem Dei, quamuis ſententia tali die ferri non poſſit, & ratio differentiæ. 228
Guarentigia, & ſententia æquiparãtur quoad effectus, non quoad ſolemnitates; & eſſentiam. 226. & per multas pag. ſequen.
Guarentigia ſuper inſtrumento inutili ob defectum ſubſtantiæ, ideſt

ob impoſſibilitatem iuris, vel na turæ nihil operatur, ſuper inſtr. inutili ob non ſeruatam ſolemnitatem in contrahendo requiſitā operatur, & quare. 220.& 221

H

HAeredē cōpromiſſoris nō poſſe capi pro debito ciuili cōpromiſſoris, quāquā ſtatutum decernat capturā in cōpromiſſorē, approbatur ab auctore,& quare. 214. (215

I

INcarceratio pro debito ciuili non cadit in minorem ſine curatore obligatum. 187

Infans ſine auctoritate, &c. eſt incapax præcepti guarentigiæ. ibid.

Inhibitio cum excōicatione miſſa ab Epiſcopo iudici ſeculari, ne exequatur inſtr. guarentigiatum fraude culparum, non eſt timenda niſi ſecularis recognoſcat iuriſdictionem ab ipſo Epiſcopo ſuperiori, vel niſi ſecularis procederet ſuper crimine eccleſiaſtico. 263

Inhibitio quando poſſit fieri ab Epiſcopo iudici ſeculari, & an ſit opus vt primo citetur pars, & an ſecularis compellatur ad obſeruantiam inhibitionis per eccleſiaſticam cenſuram; tractat auctor remiſſiue. 262

In integrum reſtitutio ex clauſula, ſi qua mihi,&c. competit obligato ex guarentigia, ſi omni alio remedio ſit deſtitutus. 259

Inſtātia incipit à litis cōteſtatione, in caſibus, in qb⁹ litis conteſtatio requiritur, in caſibus vero in qulb⁹ nō requiritur, proximus actus ſequi ſolitus poſt litis conteſtationem habetur pro conteſtatione, & tunc inſtantia incipit. 230

Inſtantiā in proceſſibus ſummarijs ſine ſtrepitu, & figura iudicij, & guarentigiatis, ſicut in ordinarijs, non durare vltra triennium probatur ab auctore. ibidem

Inſtr. cōfeſſionata intelligitur in ca ſu quo creditor nominatus petat executionem, & nō ad inſtan. tertij extrinſecus venientis. 217

Inſtrumentum confeſſionatum intelligitur habere promiſſam indemnitatem, & ſic factum. 221

Inſtr. confeſſionatum non requirit cauſam in confeſſione inſitam, & quare. 187. nec exigit cauſſam guarentigiatam. 263

Inſtr. guarentigiato habente in ſe conditionem, dum conditio pendet, non petitur executio. 252

Inſtr. guarentigiæ habet vim ſententiæ quomodo intelligitur. 225

Inſtr. guarentigiæ habet ſolūmodo viam executiuam, & non vltra, quando ſtatutum ponit hæc tantum verba, deuia executiua, non declarādo vlterius, & quare. 226

Inſtrumentum guarentigiæ habet vim ſententiæ tranſitæ in rem iudicatam, & perfectæ, quando ſtatutum dicit, quod habeat vim ſententiæ, & operetur, ac ſi fuiſſet facta a iudice in iudicio. ibid.

Inſtrumentum guarentigiatum an operetur reſpectu alterius perſonæ in eo non nominatæ. 211

Inſtrumentum guarentigiatum, in his quæ concernunt proceſſum, non ſortitur effectum extra territorium ſtatuti, vbi præcipitur, in his vero quæ concernunt ſubſtantialia extra territorium effectum ſortiri, placet auctori. ibid.

Inſtr. guarentigiatum nō cōprehendit hæredem creditoris, vel debitoris, quando ſtatutū habet principaliter reſpectum ad perſonam, ſecus quando ad debitum, & ratio, ac exempla. 214.215

Inſtrumenta guarentigiata non continentia certam quantitatem habent executionem, facta declaratione quantitatis, quanti intereſt in iudicio executiuo. 180

Inſtr. guarentigiatum non extendit vim à ſtatuto ſibi conceſsā, vbiq. locorū, in quibus dicti inſtr. pe-

tteretur, executio, ſecundum au-
ctorem exceptio tamen, in his
quæ non concernunt ordinem
proceſſus. 205.209.210

Inſtr. guarentigiæ non habet virtutem executiuã, ſi ſtatutum ſimpliciter permittat Iudici cartulario quod poſſit facere tale præceptum in confeſſum, & quare. 224

Inſtr. guarentigiatum non meretur executionem niſi parte citata, libelli autem obligationem nõ exigit, & ratio vtriuſque dicti. 228

Inſtrumentum guarentigiatum non quid operetur in clericos, quod operatur in laicos. 193

Inſtrumenta guarentigiata perinde operantur, ac ſententia, & ac ſi eſſent in iudicio celebrata. 188

Inſtr. guarentigiatum poteſt retractari in omnibus illis caſibus, in quibus etiam poſt factam executionem, retractari poteſt ſententia diffinitiua, & quare. 239

Inſtrumenti guarentigiati productio eſt loco libelli. 229

Inſtrumentum guarentigiatum quare dicatur etiam confeſſionatum, & ſic è contra. 179

Inſtrumento guarẽtigiato quæritur vtilis actio ſine ceſſione. 211. 132

ad Inſtrumentum guarentigiatum refertur omne beneficium, quod reperitur in ſententia, quoad effectus, non quoad ſolemnitates, & eſſentiam ſententiæ. 227

pro Inſtrumento guarentigiato, competere remedium actionis, & iudicis officium probatur auctori; ſed intentantem actionem teneri dare libellum. 224.225

Inſtrumentum guarentigiatum ſuper facto eſt exequibile ſuper intereſſe, facta prius liquidatione quod debitor fuerit in mora, vel fuerit liquidatum ipſum factum adimpleri non poſſe. 213

Inſtrumentum guarentigiatum ſuper ſpecie, ſi ſpecies non extet, eſt exequibile in extimatione, debitore conſtituto in mora. ibid.

Inſtrum. idem pariens actionem & exceptionem, ita confeſſionata eſt exceptio, ſicut actio. 249

Inſtrumentum liquidum eſſe quomodo intelligatur. 184

Inſtr. non poteſt habere executionẽ in eo quod legi non poteſt, quod re vera ſit debitum, & per teſtes appareat eſſe probatum, &c. 217

Inſtr. publicũ, quod tenetur debitor facere creditori, põt exigi guarẽtigiatum vt probatur auctori. 198

Interdictus bonis eſt incapax præcepti guarentigiæ in oĩbus caſibus, in quib⁹ eſt incapax ſentẽtiæ. 189

Iuriſdictio ſtatuti dicitur ſtricti iuris neq; eſt extendenda. 212

L

in Laudum licet non poſſit aliquid excipi, dici tamen poteſt de nullitate. 346

Libellus petitionis ſpeciei poteſt effectum ſortiri, in conſecutione extimationis, ſpecie, culpa debitoris non extante. 223

Liquidatio facienda requirit partis citationem, & quare. 183

Liquidatio facta poſt petitam executionem guarẽtigiæ retrotrahitur, & operatur, prout ſi ante petitam executionem facta fuiſſet; fallit ſtatuto dicente, &c. 182

Liquidatio fieri debet infra illud tempus, infra quod fieri poteſt executio, & non poſtea, niſi Iudex ſtatuerit parti terminum, & quare. 285

Liquidatio fieri poteſt per omne genus probationis, vt ſunt confeſſio, teſtes, inſtrumenta, iuſiurandum; niſi aliud dicatur ſtatuto, ſententia, vel præcepto. 183

Liquidatio requirit ſententiam declaratoriam in illis actibus, qui propter ſui dubium non conſtant indubitate, ex probationibus; in actibus vero certis poſt probationem non requirit, &c. & iſtorum actuum exempla. 183.185

Liqui-

Liquidum, ſignificat certum, & clarum. 183

M

MAndatum ſpeciale exigitur ad petendum executionem. 221.

Minoré ſine curatore eſſe incapacē præcepti guarētigiæ, in oĩbus caſibus, in quibus eſt incapax ſētētiæ. ꝓbatur auctori, & quare. 189

Miſſus in tenutā ex primo decreto vigore inſtr. guarentigiati, facit fructus ſuos, & poſſidet ciuiliter, & naturaliter, ac habet interdicta recuperatiua, prout habent legitimi poſſeſſores. 241

Mutuās nō pōt ſtatim repetere. 231

N

NOtarius creatus auctoritate ſtatuti, non poteſt extra territorium exercere tabellionatus officiū, geſta vero per eū in loco ſtatuti probantur vbique. 207.208

Notarius licet ſit Iudex ordinarius non poteſt præcipere guarentigiam, niſi ex ſpeciali cōmiſſione à lege vel ſtatuto, appareat id ſibi fuiſſe commiſsū, & quare. 178

Notarius non habet facultatem per cipiēdi guarentigiā ex natura ſui officij, ſi non ſit creatus Iudex cartularius, & quare. 177

Notarium præcipientē guarentigiā debere eſſe rogatum de inſtr. in quo ſit præceptum, & matriculatum in loco vbi præcipit, probatur auctori, & quare. 178

Nullitatem deducere, non eſt impugnare inſtrumentum. 255

Nullitas incompaſſibilis cum inſtr. guarentigiato, vel patens, & manifeſta, vel deueniens ex defectu iuriſdictionis, vel ex defectu com promiſſi, vel non factæ citationis vel ineptitudinis libelli, vel apparens ex ſerie ſtatuti, aut inſtr. vel ſuper qua fuit lata trina ſententia, vel nullitas ſententiæ latæ per falſa inſtrumenta, non comprehenditur à ſtatuto excluſiuo nullitatis. 256.257

Nullitas non pōt excludi pacto priuatorum niſi cum iuramento. 256

Nullitas, quæ cauſatur à iure poſitiuo, non autem cauſata à iure diuino, vel naturali, vel ex alijs principijs, comprehenditur à ſtatuto excluſiuo nullitatis. 259

O

OBligatio, & mora non debent ſimul & ſemel reſultare. 233. & 234.

Obligatus ad factum per inſtr. guarentigiæ compellitur factū adimple e ſi poteſt, ſin minus tenetur ad intereſſe; & quare. 242. idem putant de obligato per iuramentum ad factum, quod auctori non probatur. ibid.

Officiū iudicis, & actionem intentari poſſe pro executione guarentigiæ, ſicut vtrunq; remedium pōt intentari pro execūtione ſententiæ, approbatur ab auctore. 225

Ordine formali, debente præcedere actum non ſeruato, actus ſemper redditur nullus. 255

P

PActo priuatorum non poteſt excludi beneficium nullitatis ni ſi interueniat iuramentum. 256

Pactum nudum inſtr. guarentigiatō adpoſitum, debet mitti executioni, ac ſi fuiſſet in iudicio celebratū, q̄a intelligitur veſtiri calorē iudicij, ſine legis auxilio, vel litteris, vel diſpoſitione ſtatuti. 235

Præceptum guarentigiæ non ex tūc conſtituit debitorē in mora abſq; alia interpellatione, ita quod teneatur poſtea de interitu, & quare, fallit ſi ad ſpeciem erat primo debitor obligatus, quod poſtea ſe rurſus ad eandem obligauit per guarentigiam, & fallit quando dies eſt adpoſita; & ratio fallentiæ. 233.234

Præceptum guarentigiæ fieri non poteſt in illos, qui in iudicio ſtare non valent. 187. 188. & ibidem

dem numerantur multi incapaces huiuſmodi præcepti.
Præceptum guarentigiæ nō operari extra territorium ſtatuti vbi præcipitur auctor inclinat, excepto in his quæ ſubſtantialia inſtrumenti non ordinem proceſſus concernunt. 207.208.216
Præceptum guarentigiæ non poteſt fieri à notario, &c. niſi in mere confeſſum, & in confeſſum fictè locum non habet ante factam declarationem. 178
Præceptum guarentigiæ non poteſt fieri à notario, licet Iudice ordinario, niſi ei ſpecialiter id à ſtatuto pendeantur, & quare. 178
Præceptum guarentigiæ non poſſe fieri procuratori generali, tenet auctor. 221
Præceptum guarentigiæ obligationem non auget, ſed dat modum agendi, vnde ſuper obligatione vere inefficaci, & præceptum eſt inefficax. 204
Præceptum guarentigiæ requirit conſenſum vtriuſque partis, & quare. 185.186
Præceptum guarentigiæ, ſine confectione ſcripturæ non eſt executiuum. 177
Præceptum guarentigiæ, vel perſonalis perſecutio non ſequitur fundum. 218
Præceptū guarentigiæ, vt executionis effectum pariat, exigit probari eſſe factum, à notario, qui ſit Iudex ordinarius. 177
Præceptum iudicis cauſam terminus idem eſt, quod ſententia diffinitiua. 203
Probatio facta per teſtes ad corroborationem inſtrumenti dicitur inſtrumentaria. 218
ad Proceſſus ordinem, etiam in ipſa executione conſideratur locus, vbi Iudicium agitur. 205.& 206
Procurator ad agendum petere non pōt, ꝙ ſententia mandetur executioni, ſecus ſi in mandato ſit etiā clauſula ad exigendum. 220
Procuratorem generalem petere non poſſe executionem inſtr. guarentigiati, nec ſuſcipere præceptum guarentigię tenet auctor. 220.221
Prodigus eſt incapax præcepti guarentigiæ in oībus caſibus in quibus eſt incapax ſententiæ. 189
Pupillis ſine tutore eſt incapax præcepti guarentigiæ, & quare. 187

R

Reconductio tacita non retinet guarentigiam ſpecificatam in prima conductione. 219
Reductio ad arbitrium boni viri peti non poteſt contra inſtrumentum guarentigiatum. 262
Res iudicata iuramentum, & confeſſio: quoad effectum æquiparantur. 227
Reſtitutio contra executionem inſtrumenti guarentigiati, quod poſſit peti tenet auctor. 261
Reſtitutio ex clauſula, ſi qua mihi, &c. per inſtrumentum de nouo repertum, competit actori contra reum abſolutum. 260
Reſtitutio ex clauſula, ſi qua mihi, &c. petita ante petitā ab actore executionē guarentigiæ, ſi ſit, ubi non factas probationes, non retardat executionem, & ſi tendat directe contra ſententiam, vel inſtrum. doloſe, &c. non retardat quoque, alias ſecus. 261
Reſtitutio ex clauſula, ſi qua mihi petita; poſt petitā ab actore executionem inſtr. guarentigiati, non retardat, ſed poſt executionem cognoſcitur & quare. 260
Reſtitutio cōtra guarentigiā petita per modū conuentionis requirit altiorem indaginem; petita vero modum exceptionis non operatur, & quare. 260.261

S

Scriptura manu debitoris confecta habens executionē paratam ex ſtatuto, comprehenditur etiam facta manu tertij, & manu debitoris

toris ſubſcripta. 220
Sententia declaratoria requiritur ad liquidationem in actibus, qui propter ſui dubium,non conſtant indubitate ex probationibus, in actibus autem certis ex probationibus, ſecus, & iuſtorum actuum exempla. 183.184
Sententia dicens,victum victori, in expenſis; quarum taxationem nobis reſeruamus,&c.ſi careat verbo,condemnamus, ſemper ſubintelligitur, & quare: ſecus de defectu eccleſiæ, quarum taxationem,&c. 219
Statutum diſponens, quod pro executione contra condemnatum poteſtas habeat decem non comprehendit hæredem condemnati. 212
Statutū ad im,ppria nō trahitur,nec ad iniquum compendium. 243
Statutum, & conſuetudo laicorum ſunt proficua etiam clericis, ſeruare volentibus ſtatuti, vel conſuetudinibus formam. 194
Statutum de executione inſtr. guarentigiati, in eorum fauore comprehenditur, & clericos. ibid.
Statutum dicens, quod ſi debitū nō ſit petitum infra decenniū, quod non poſſit amplius peti executio inſtr.elapſo decennio,fieri ſaltem poteſt probatio ex tali inſtrumento,& agi ordinarie. 199
Statuto dicendum,quod inſtrumēta guarentigiata mandentur executioni ante lapſum decem annorum, eccleſia poſt decem annos petere non poteſt talis inſtrumenti executionem,&c. 194
Statuto dicēte, quod inſtrumentum purum & liquidum habeat executionem paratam,liquidatio fieri debet, antequam petatur executio, & quare. 181.182
Statutum dicens, quod maior decem & octo annis non reſtituatur, non extenditur ad contractus factos extra territorium. 207
Statutum diſponens, quod contra debitorem fiat executio guarentigiati inſtrumenti, extenditur etiam ad hæredem debitoris.212 213.& ſeq.
Statutum diſponens, quod contrahens habeat executionem ex inſtrumento guarentigiato, contra promittente, non comprehendit hæredem contrahentis, neque promittentis, & quare. 214
Statutum diſponens, quod debitor ad inſtan. creditoris,ponatur in carcerem,habet locum etiā contra hæredem debitoris,& quare, debet tamē prius hæres citari 213
ex Statuto diſponente, quod Iudex teneatur defenſare ſcholarem oritur actio, ſecus ex loquente in genere, vt ſi dicat Iudex prouideat ne damna dentur, &c. tunc enim ex officio,&c. 225
Statuto diſponente, quod notarius poſſit pro oī cauſa,coram conſulibus notariorum conueniri, hæres notarij coram dictis conſulibus non aſtringitur, & quare. 212
Statutum excluſiuum nullitatis,intelligit ſolū de nullitatibus, quæ cauſantur à iure poſitiuo, non autem à iure naturali, vel diuino, vel ex alijs principijs. 258
Statutum excluſiuū nullitatis, non comprehendit nullitatem incompaſſibile cum inſtrumento guarē tigiato nec patentem & manifeſtam, nec deriuantem ex defectu iuriſdictionis,vel ex defectu compromiſſi,vel non factæ citationis, vel ineptitudinis libelli,nec nullitatem apparentem, ex ſerie ſtatuti,aut inſtrumenti, nec nullitatem ſuper qua fuit trina ſententia lata,nec nullitatem ſententiæ latæ per falſa inſtrum. 256.257
Statutum Ferrariæ diſponens,quod inſtrum. confeſſionatum exequatur viſo inſtrumento, etiam parte non citata, vendicant etiam ſibi locum ſi inſtrumentum ſit con-

fectum Bononiæ, & executio petatur Ferrariæ, & quare. 205
Statutum loquens de exceptionibus non includit exceptiones ſolutionis, & ſatisfactionis. 243
Statutum ſimpliciter diſponés, quod inſtrumentum habeat executionem paratam, intelligitur dummodo inſtrumentum ſit liquidatum, & declaratio huiuſmodi ſtatuti. 180.181
Stipulatione facta per procuratorem in inſtrumento guarentigiato, tranſit vtilis actio in dominum ſine ceſſione. 232
Stipulatio ficta, vel præſumpta dicitur de tenore inſtrumenti. 218
Stipulatio non valet, in qua dictum ſit promittis mihi ſtichum, & ſiue reſponſum de extimatione. 224
Stipulatione per verba inflexa, &c. deducta in inſtrumento guarentigiato, quæritur vtilis actio tertio ſine ceſſione. 232
Subſcribens videtur totum virtualiter. 210

T

Teſtamentum factum Paduæ, inſinuatum Peruſij, meretur executionem ſecundum ſtatutum Peruſinum. 208

V

Viam executiuam attributam inſtrumento virtute guarentigiæ, terminari territorio vbi viget ſtatutum de guarentigia, inclinat auctor, excepto in caſibus non concernen ordinem proceſſus. 204.209
Vtilis actio ſine ceſſione quæritur ex inſtrumento guarentigiato. 232.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS IN TRACTATVM D. Antonij de Canaria.

DE EXECVTIONE INSTRVMENTORVM

Primus autem numerus paginam, ſecundus vero res adnotatas deſignat.

A

ACTOR producens prothocollum notarij, & petens eius executionem, ſicut publici inſtrumenti, an ſit audiendus. 319.77

Aeſtimationis ratio, an ſit habenda à tempore moræ, ſi petatur executio inſtrumenti continentis debitum frumenti, &c. 329.94

Appellare an poſſit is, contra quem executio inſtr. petitur. 323.83

Appellari quando poſſit à ſententia de exequendo. 324.85

Appellatio ab executione an ſit nulla, quoad omnes effectus ſuos. 324.86

Appellatio ab interlocutoria eſt ipſo iure nulla. 323.84

C

CItatio in executione, ſemper facienda eſt coram Iudice nouo. 322.81

Citatio an ſit neceſſaria in executione inſtrumentorum. 322.81

Clauſula, & poſt prædicta, in fine contractus poſita, quid operetur. 274.7

Clerici an ligentur ſtatutis, & conſuetudinibus laicorum. 301.51

Clericus debitori laico per inſtrumentum obligato ſuccedens, an poſſit aſtringi coram Iudice laico. 331.96

Conductio prima ſi facta ſit p publicum inſtr. executionem paratam habens an finito tpe conductionis cenſeatur tacite renouata, cum virtute inſtrumentis. 322.82

Cognitio ſummaria adhibetur in ſententiæ executione. 279.15

Contrahentes, velle cogitare, & agere, quod lex ipſa diſponit, cenſentur. 311.65

Contractus hodie per mutuum celebrari, an ſint validi. 331.97

Contractus iuſtus dicitur, ſi ex vna cauſa promittatur, quod ex alia debebatur. 287.28

Conuentio partiũ, quod liceat creditori capere debitorem, & captum in carcere priuato retinere quare non valeat. 313.69

Creditor an poſſit via ordinaria agere poſt decennium, ſtatuto ſtante, quod poſt id tempus non poſſit executio peti. 330.95

D

DEbitor an ſit ſtatim in mora conſtitutus, ſi inſtrumẽta vim rei iudicatæ habeant. 320.79

Debitor de fuga ſuſpectus, ex pacto capi poteſt, in cauſa ſuſpitionis. 314.70

Debitori ex acto habenti iuſta exceptiones per ſtatutum excluſas, quo ſubueniatur remedio. 329.93

Debitore munito exceptione à ſtatuto excluſa, an poſſit creditor, lite pendente exceptionem petere. 326.90

Diſpoſitio iuxta in inſtrum. deducta, an debeat executioni mandari, 297.45

E

ELectio Papæ, non ex toto ſubijcitur iuri poſitiuo. 276.10

Emptor ad precium condemnatus non poteſt excipere rem non eſſe ſibi traditam. 307.59

Emptor

Digitized by Google

Emptor rei emptæ fructus petere poteſt ſequeſtrari, venditore appellante à ſententia lata de exequendo venditionis inſtrumento. 326.89
Exceptiones à iure ciuili introductæ cenſentur excluſæ, ſtãte, quod inſtrumẽta ſecundũ ius gentium executionem ſortiantur. 180.18
Exceptio altiorem indaginẽ requirens, non admittitur in cognitione ſummaria. 181.22
Exceptiones iuſtæ an poſſint obijci contra publicum inſtrumentum, ſtante ſtatuto, quod &c. 170.1
Exceptiones iuſtæ an poſſint opponi, ſi dictum ſit, quod non poſſit opponi, niſi executio falſitatis, & ſolutionis. 272.3
Exceptio Macedoniani non poteſt opponi contra creditorem ignoranter cum filiofamilias contrahentem. 294.40
Exceptio Macedoniani quare contra creditorem filiofamilias mutuanti opponatur. 295.42
Exceptioni ne quis conueniatur vltra quam facere poſſit, renunciari non poteſt. 296.43
Exceptio non numeratæ pecuniæ, quo caſu opponi poſſit. 171.29
Exceptio nullitatis contra executionem inſtrumenti oppoſita, an poſſit eam impedire. 282.21
Exceptio peremptoria duplici rõne opponi poteſt contra inſtr. 279.16
Exceptiones perſonam concernentes, an poſſint opponi non obſtan. ſtatuto de exceptionibus non opponendis. 291.35
Exceptio pſcriptionis inducta a iure communi, vel ſtatuto, an poſſit contra inſtrumentũ obijci 284.24
Exceptio pretij non ſoluti, aut rei non traditæ, licet perẽptoria ſit, tamen cum inſtr. naſcitur & opponi poteſt in executione. 307.60
Exceptio pretij non ſoluti, & rei nõ traditæ, contractu celebrato, ex mora emptoris, & venditoris naſcitur. 308.61
Exceptio pretij non ſoluti, quando poſſit per venditorem opponi, & quando per emptorem exceptio rei non traditæ. 307.59
Exceptio quando obligationi ineſſe dicatur. 306.58
Exceptiones quæ admittẽtur in ſummarijs cognitionibus. 279.15
Exceptiones quæ contra inſtrumentum non opponuntur, an poſſint ad executionem opponi, ſtante ſtatuto, quod, &c. 309.62
Exceptiones, quæ contra inſtrumentum opponi poſſunt, an etiam poſſint contra executionem inſtrumenti. 369.16
Exceptiones quæ, & qñ altiorẽ indaginẽ reqrere cenſeãtur. 278.13
Exceptiones quæ opponi poſſunt, ſtatuto dictante quod exceptione falſitatis, & ſolutionis non obſtan. inſtrumenta publica executioni demandentur. 273.4
Exceptiones quæ obligationi inſunt, an poſſint opponi contra inſtrumenti executionem. 305.56. & 306.57.
Exceptio quæ poſt ſententiam opponi poſſit. 278.13
Exceptiones quæ poſt ſententiam, contra ſententiam opponi poſſint. 278.14
Exceptio ſimulationis an poſſit opponi contra inſtrumentum, aut contractum. 285.25
Exceptio ſimulationis cũ quali diſtinctione poſſit opponi. 288.31
Excluſio generalis exceptionum ad proceſſum, non excludit ſpeciales exceptiones procedentes ex ſtatuto, vel iure communi. 277.11
Executio an poſſit fieri cõtra hæredes debitoris per inſtr. obligati, ſtatuto ſtante, quod inſtrumenta mandentur executioni. 311.66
Executio facta lite pendente, & facta inhibitione an valeat, & quando. 327.91
Executio inſtrumenti fit contra hæredem

redem defuncti, ſicut contra defunctum, ſi ipſe hæres inuentarium non fecerit. 310.63
Executio inſtrumenti, vel ſententiæ ſi petatur, an finiatur intra viginti dies, ſtatuto ſtante, quod inſtantia finiatur curſu tacito. 315. 71.
Executio perſonalis fieri poteſt contra filiumfam. debitorẽ vigore ſtatuti diſponentis, quod &c. 305.56
Executio ſententiæ dicitur fieri iuſte, à qua appellatum non fuerit. 299.48
Euidens eſſe non poteſt, niſi id de quo apparet, aut in contractum apparere poteſt. 300.49

F

Fideiuſſor obligatus per inſtr. quod executionem ſtatim meretur, an agere poſſit. 322.82
Filiusfamilias aſſerens ſe patremfamilias, & iurans ſuper contractum, an poſſit poſtea de nullitate opponere. 292.37
Filiusfam. quãdo exceptionẽ Macedoniani poſſit opponere. 293.39
Filiusfam. ratione iuramẽti, poteſt ad ſoluendum compelli. 293.38
Filius latitans, & contumax, quo caſu banniri poſſit, & aduerſus eum executio fieri. 304.55
Filio ſine conſenſu patris, non licet litem conteſtari, nec totius cauſæ recipere præceptum. 302.53
Filius quando, & pro quibus in iudicio agere poſſit. 302.53

G

Genus tantum valet, quoad omnia, quantum ſpecies, quoad ſpeciem. 270.1
Gabella non ſoluitur de præcepto in confeſſum, ſtan. ſtatuto, quod de omni ſententia condemnatoria gabella ſoluatur. 274.2

H

Haeres contra inſtrumentum defuncti venire non valens, inſtrumentum eſſe ſimulatum opponere poteſt. 285.26

I

Ignorantia quando præſumatur, & quando non. 294.41
Inſtrumenta an poſſint ex partium conuentione, executionem paratam habere. 313.68
Inſtrumentum aſſerens eſſe ſimulatum ſpeciem ſimulationis exponere debet. 288.30
Inſtrumenta de iure communi an aliquo caſu habeant executionem paratam. 280.17
Inſtrumentum duobus modis liquidari poteſt. 289.32
Inſtrumentum factum Peruſij per notarium Peruſinum, de contractu facto inter Peruſinum, & Canarien. vbi debet executionem ſortiri. 316.72
Inſtrumentum in quo filius abſque patris aſſenſu ſe obligauit, an habeat executionem paratã. 302.52
Inſtrumentum liquidari poteſt ante executionem petitam, & etiam poſt, in proceſſu petitæ executionis. 290.34
Inſtrumenta non liquida an poſſint executioni mandari. 289.32
Inſtrumentum non liquidum obligationem velatam continet, quæ tam teſtibus, quam inſtrumentis detegi poteſt. 290.33
Inſtrumenti publici appellatione, quid contineatur. 317.73
Inſtrumentum publicum qualiter diffiniatur. 318.74
Inſtrumenta guarentigiata vbi fundentur, & vbi confeſſionata, & vbi ſimplicia. 275.8
Inſtr. quod executioni mandari debet infra decem dies, ſecundum formã ſtatuti, opponi poteſt quod non ſit factum, ſecundum l. Non dubium. C. de legibus. 296.44
Iuramẽti cauſa, quando corã iudice eccleſiaſtico tractari debeat, & quando coram ſeculari. 198.47

M

Mulier habens inſtrum. quo vir confeſſus fuit, ſe dotem recepiſſe

piſſe, an poſſit in ipſius inſtrumenti executionem petere ſoluto matrimonio, vigore tacitæ ſtipulationis de reſtituen. 310.64
Minor iurans ſe maiorem, & confeſſus debitum, quando teneatur. 291.36
Monitio Iudicis facta hæredi de legatis ſoluen. interlocutoria dicitur. 325.88
Modus ſecundi inſtrumenti liquidandi qualis. 290 34

N

NOmine carere debet, quod effectu caret. 285 26

O

OBligatio iuribus carens, nulla lege firmari poteſt. 282 22
Obligatio non oritur ex contractu ipſo iure nullo. 292.37
Officium Iudicis implorare poteſt qui ab exceptionibus proponen. excluſus eſt. 326.89
Officium iudicis non poterit implorari, ſtante ſtatuto, quod nulla exceptio, aut defenſio, admittatur. 328.92

P

PAtri per filium caſtrenſibus, vel quaſi non acquiritur vſusfructus. 303.54
Periurium eſt crimen eccleſiaſticum. 297.46
Petitionis executionis an procedat ſi petatur executioni mandari inſtrumentum, in quo debitor ſe obligauit procuratori creditoris. 320.78
Petitio reſtitutionis in integrum, an impediat executionem publici inſtrumenti. 299.48
Præceptum guarentigiæ, interlocutoria quædam dicitur, quæ in ſcriptis non præfertur. 303.54
Præceptum non dicitur, quod non rite præciditur. 283.23
Proceſſus qualis eſſe debeat in cauſa appellationis. 325.87
Promittens nullam exceptionem opponere, intelligitur de malitioſa, & non de legitima. 291.2

R

REo non habenti inſtrumentum ſecum ad proban. exceptiones, an ſuccurratur aliquo remedio. 318.75

S

SEntentiæ duæ conformes ſi latæ ſint, petitio reſtitutionis in integrum non poteſt executionem impedire, ſi petens reſtitutionem caueret. 300.50
Sententia interlocutoria dicitur, qua inſtrumentum exequen. pronunciatur. 225.87
Sententia, iuramentum, & confeſſio, de iure communi executionem habent paratam. 274.6
Simulationis multæ ſunt ſpecies 286.27
Statutum prohibens exceptionem contra inſtrumentum opponendam, exceptionem contra contractum non excludit. 285.25.
Statuto dictante, quod publica inſtrumenta executionem habeant paratam, nulla, niſi exceptione ſolutionis, & falſitatis, obſtan. an poſſint obici aliæ exceptiones in ſtæ. 273.5
Statutum diſponens inſtrumentum manu publica ſcriptum executioni mandandum, an habeat locum in ſumpto Iudicis auctoritate. 319.76
Statutum diſponente, quod exceptio contra inſtrumentum ſit ſtatim probanda, an aliæ exceptiones non recte, debeant probari contra terminum iuris communis. 281.20
Statuto exceptionum excluſiuo nō obſtan. poſſunt opponi exceptiones, quæ obligationi in inſtrumento deductæ, inſunt tacite vel expreſſe. 306.58
Statuta loquētia de executione inſtrumenti guarentigiati, non exorbitant à iure communi. 275.9

Statutum, quod debitor pro debito ciuili poſſit ad inſtantiam creditoris perſonaliter carcerari an valeat. 312.67
Statuta ſecundum ius commune, ſunt interpretanda, & reſtringenda. 277.12

T

Tempora, quæ dantur indicatis & confeſſis, an concedantur pro inſtrumentorum executione. 310.80
Tenor proprius inſtrumenti dicitur, quod ex illo præſumitur. 310.64

V

Verbum generale omnia comprehendit. 270.1

SVMMA

SVMMA EORVM QVAE continentur in Sermone Antonij Maſſæ de Annatis.

In prima parte, quæ dat cognitionem rei de qua agitur, hæc inſunt.

1 PARTITIO totius tractatus in partes tres. pag. 333

2 Species Annatarum duæ. ibid.

3 Commune, & minuta ſeruitia, necnon Annata proprie dicta, quid ſint. 334

4 Quæ ſinguiarem ſpecierum fuerit origo, & quæ ſit earum qualitas. ibid.

5 Quod prædictorum ignoratio, errare fecit fere omnes, qui pro Annatis, & qui contra eas, à tempore Conſtantienſis Concilij citra ſcripſerunt. 335

6 Diuerſa exactionū genera, quæ antiquitus Romani Pontifices facere conſueuerunt, ex fructibus Eccleſiaſticorum totius orbis beneficiorum, ibid.

7 Decretum Caroli vj. Regis Frācorum contra exactiones Benedicti xiij. 336

8 Decretū Greg. xij. reducēs cōe & minuta ſeruitia, & Annatas locorū, quæ tunc erant Regni Franciæ, ad medietatē quātitatis debitæ: vnde originē habuit nomen Patriæ reductæ. ibid.

9 Conſtitutio Bonif. ix. ſuper inſtitutione dimidiæ Annatæ. 338

uod dicta dimidia Bonifaciana, ſucceſſit in locū eius Annatæ, quam integram antea Pōtifices ad tempus certum reſeruare ſibi ſolebant. 339

Secunda pars in qua tractatur Annatarum iuſtitia habet hæc capita.

11 ARgumenta eorum, qui ſcripſerunt contra Annatas. 341.

12 Argumentatio Ioannis Gerſonis. ibid.

13 Decretum Concilij Baſilienſis contra Annatas. ibid.

14 Argumentatio Coſmæ commentatoris pragmaticæ ſanctionis Franciæ. 342

15 Quorundam Nicolai Clamēgij, & aliorum innominatorum friuola argumenta. 344

16 Initiū confirmationis iuſtitiæ, communium, & minutorum ſeruitiorum. 345

17 Declarantur ſupradicta vocabula exactionum, quæ antiquitus Romani Pontific. facere ſolebant ex fructibus beneficiorum. ibid.

18 Argumentum primum pro Annatis, ex antiquitate. 347

19 Secundum ex auctoritate Cōcilij Viennenſis, & Io. Andreæ, quodque illius verba falſo deprauauit Commentator pragmaticæ. ibid.

20 Tertium, ex auctoritate Concilij Conſtantienſis. 348

21 Quartum ex communi omnium nationum obſeruantiæ. 350

22 Eadem argumenta replicantur.

pro

pro dimidia Annata Bonifaciana. ibid.

23 Initium confutationis argumentorum, quæ ſuperius facta ſunt contra Annatas. Et primo condicta Io. Gerſonis: vbi oſtenditur, quod ille deceptus fuit in facto, credens huiuſmodi ſolutiones fieri pro precio prouiſionum Apoſtolicarum quod demonſtratur eſſe falſum, atq; ex illo, & alijs dicti Gerſonis locis, oſtenditur eius auctoritatem eſſe pro Annatis. 351

24 Contra decretum Concilij Baſilienſis: Vbi etiam dicitur de cõcordatis Germaniæ ſuper Annatis: Et de denario S. Petri vltra commune, & minuta ſeruitia, Sedi Apoſtolicæ vſque ad noſtra tempora, in regno Angliæ ſolui ſolito. 355

25 Verba ex oratione Petri Epiſc. Brixienſis contra d. decretum Baſilienſe; nomine Pontif. Eugenij. coram Henrico vj. Angliæ Rege habita. 357

26 Contra gloſſatorem pragmaticæ ſanctionis, & ab illo facta, ſuperius relata, argumenta. 362

27 De prædicta pragmatica Franciæ ſanctione, & illius confutatione. 366

28 De Decimis, quas Principes ſeculares à ſeipſis, vel prætextu conceſſionis Pontificiæ, in ſuos vſus exigunt: & circa id, verba Alberici Roſati contra dictorũ ſecularium Principum auaritiam: & de malo exitu, quem ſolet habere geſta principum eorundem. ibid.

29 De concordatis inter Leonem Pap. x. & Franciſcum Regem, illorumq. aduerſus Duareni Iureconſulti obiectum, defenſio. 369.

30 Contra dictam Franciæ pragmaticam, verba ex oratione dicti Petri Epiſc. Brixienſis nomine dicti Papæ Eugenij, Coram Carolo vij. Rege Franciæ habita. 370

31 Contra eandem pragmaticam Heliæ Turonen. Archiepiſ. (qui fuit etiam conſiliarius Ludouici xj. Regis Franciæ) verba ſumpta ex libello per eum in confutationem dictæ pragmaticæ edito. 372

Tertia pars quæ continet vſum ſecundum quem Annatæ ſoluuntur habet regulam affirmatiuã à qua excipiuntur multi caſus pro quibus Annata, vel omnino non ſoluitur, vel eius ſolutio in diem certum differtur, aut in alicuius conditionis euentum ſuſpenditur. 376

F I N I S,

REGESTVM.

† ABCDEFGHIKLMNOPQRS TVXYZ. Aa Bb Cc.

Omnes ſunt quaterniones.

ROMAE
Typis Hæredum Aloyſij Zannetti MDCVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

[illegible] le